CHARLES DICKENS

BÜYÜK UMUTLAR

Çeviri: NİHAL YEĞİNOBALI

CHARLES DICKENS

BÜYÜK UMUTLAR

Çeviri: NİHAL YEĞİNOBALI

Great Expectations, Charles Dickens

1. basım: 1983

7. basım: Eylül 2013, İstanbul

E-kitap 1. Sürüm Ocak 2014, İstanbul

2013 tarihli 7. Basım esas alınarak hazırlanmıştır.

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

ISBN 9789750720208

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

Sertifika No: 10758

CHARLES DICKENS
BÜYÜK UMUTLAR

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Nihal Yeğinobalı

Charles Dickens'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Oliver Twist, 2007
İki Şehrin Hikâyesi, 2011

CHARLES DICKENS, 1812’de İngiltere’nin Portsmouth kentinde doğdu. Babası hapse düşünce okuldan ayrılıp bir fabrikada çalışmak zorunda kaldı. Bu dönemde işçi sınıfının yaşamını ve sıkıntılarını yakından tanıma fırsatı buldu. Babası dönünce eğitimini tamamladı. Önce bir avukatla, sonra liberal bir gazetede çalıştı. *Mister Pickwick’in Serüvenleri* (1837) adlı ilk romanı çok tutuldu. Ardından gelen *Oliver Twist* önce yayın yönetmenliğini üstlendiği bir dergide tefrika edildi. Bunu *Nicholas Nickleby, Antikacı Dükkânı* ve *Martin Chuzzlewit* izledi. *Bir Noel Şarkısı* (1843) olağanüstü bir başarı elde etti. *Dombey and Son,* Dickens’ın romancılığında bir dönüm noktası oldu. *David Copperfield*’da, toplumsal sorunlardan çok kendi deneyimlerine ağırlık veren Dickens, *İki Şehrin Hikâyesi* ve *Büyük Umutlar*’la zirveye çıktı. Dickens’ın yapıtları, gerçekçi biçemin, düzyazı ustalığının, mizahi bir dehanın ve benzersiz edebî karakterlerin en önemli örnekleri olarak değerlendirildi. Dickens, 1870’te öldü.

NİHAL YEĞİNOBALI, 1927’de doğdu. Arnavutköy Amerikan Kız Koleji’ni bitirdikten sonra New York Eyalet Üniversitesi’nde edebiyat öğrenimi gördü. *Genç Kızlar* adlı ilk romanını, Vincent Ewing adını verdiği sözde Amerikalı bir yazarın imzasıyla 1950’de yayımladı. Kitap hâlâ basılmaktadır. Ardından *Sitem, Mazi Kalbimde Bir Yaradır, Belki Defne, Gazel* adlı romanları ve *Cumhuriyet Çocuğu* adlı anı kitabını yayımladı. Yeğinobalı, çok sayıda yazarın yapıtlarını çevirdi.

1

Soyadımız Pirrip, adım da Philip olduğundan küçüklüğümde bu iki adı bir arada söylemeye bir türlü dilim dönmez, anca "Pip" diyebilirmişim. Böylece adımı "Pip"e çıkarmışım, herkes de beni "Pip" diye çağıragelmiş.

Soyadımızın Pirrip olduğuna babamın mezar taşı tanıktı; bir de köy demircisiyle evli olan ablam Mrs. Joe Gargery. Babam ile annemin kendilerini de, resimlerini de görmemiş olduğum için (çünkü o günler, henüz fotoğraflı günlerden çok uzaktı) onları gözümün önünde canlandırdığım zaman beliren ve mantıkla zerrece ilişkisi olmayan görüntüler mezar taşlarının esinleriydi. Taşının üstündeki harflerin biçimlerine baka baka babam kısa, tıknaz yapılı, koyu renk kıvırcık saçları olan, esmer bir adammış gibilerden bir garip inanca kapılmıştım.

"Ve Georgiana, yukarıda adı geçenin karısı" diyen cümlenin biçimi ve akışındansa annemin çilli, hastalıklı, mıymıntı bir kadın olduğu gibi çocukça bir sonuç çıkarmıştım.

Ana babamın mezarlarının yanı başında, eşit aralıklarla dizili duran, her biri de yaklaşık yarım metre uzunluğunda olan o beş tane küçük taş kutuya gelince... İnsanların yaşayabilmek uğruna giriştikleri evrensel çabadan, daha başlangıçta vazgeçmiş olan beş minik kardeşimin kutsal anısıydı bunlar. Ben de taşlara baktıkça bütün bu küçük kardeşlerimin sırtüstü, elleri ceplerinde olarak doğmuş ve yaşadıkları sürece ellerini ceplerinden hiç çıkarmamış olduklarına sarsılmaz bir inançla bağlıydım.

Köyümüz ırmak boyunda, bataklık bir yerde kurulmuştu. Irmağın dönemeç yaptığı yörede, denizden otuz, kırk kilometre uzaklıktaydık. Şimdi düşünüyorum da çevremdeki şeylerin nitelikleri konusunda en canlı, en geniş kapsamlı izlenimi edinmem, soğuk bir günün ikindi saatine rastlar. İçinde bulunduğum, bu dikenlere boğulmuş, ıssız, bakımsız yerin kilise

avlusundaki mezarlık olduğunu, “Bu köyde oturanlardan Philip Pirrip ile Georgiana’nın –yukarıda adı geçenin karısı– ölmüş, bu mezarlıkta gömülmüş olduklarını; ve yukarıda adı geçenlerin yavruları Alexander, Bartholomew, Abraham, Tobias ve Roger’ın da ölmüş, bu mezarlıkta gömülmüş olduklarını kesinlikle anlayıp öğrendim.

Gene kesinlikle anlayıp öğrendim ki, mezarlığın gerisinde uzanan, kanallar, setler, set kapıları, köprüler, tümseklerle dilimlenmiş, tümseklerin üstünde otlayan sığır sürüleriyle beneklenmiş olan ıssız, pusarık, yabanıl düzlük, ‘Bataklık’ denilen yerdir: Bataklığın gerisindeki o alçak, kurşuni çizgi ırmaktır; delice saldıran azgın rüzgârların ini olan o yabanıl, korkunç uzaklık ise denizdir. Bütün bunlardan korkmaya, bu yüzden de tir tir titreyerek ağlamaya başlayan şu küçük çıkın ise, Pip’tir.”

“Kes zırıltıyı be!” diye müthiş bir sesin gürlemesiyle birlikte, kilise sundurmasının yanındaki, mezarların arasından bir adam fırlayıvermişti. “Kes sesini, yoksa gırtlağını keserim senin, küçük şeytan!”

Kaba saba, boz paçavralara bürünmüş, bacağının birinde kocaman bir demir parçası sürüyen, korkunç bir adamdı bu! Ayakkabıları paramparça, şapkasız başına eski püskü bir bez dolamış bir adam. İliklerine dek ıslanmış, tepeden tırnağa çamura bulanmış, taşlardan, kayalardan bacakları yara bere içinde kalmış, dört bir yanına dikenler yapışmış, sırtındakiler çalı çırpıya takılmaktan lime lime olmuş bir adam. Soğuktan titreyerek topallaya topallaya yürüyen, gözlerini devire devire homurdanan bir adam.

Üşümekten dişleri birbirine çarpan çenemi tutup yüzümü şöyle bir kaldırınca tüylerim diken diken olarak yalvardım:

“N’olur kesmeyin gırtlağımı, efendim! N’olur yapmayın!”

“Adın ne senin?” dedi adam. “Çabuk söyle!”

“Pip, efendim.”

Adam yüzüme dik dik bakarak, “Ne dedin?” diye sordu. “Doğru dürüst konuş, bakayım! Evin neresi? Parmağınla göster.”

Kiliseden bir buçuk kilometre kadar uzaklıkta, rüzgârdan kelleşmiş kızıl ağaçların arasındaki düzlükte kurulu olan köyümüzü gösterdim.

Adam beni şöyle bir ters ters süzdükten sonra tuttuğu gibi baş aşağı çevirerek ceplerimi boşalttı. Bir parça ekmekten başka bir şey çıkmadı ceplerimden. Gözlerimin önünde kilise gene yerli yerine dönünce (adam öyle güçlüydü, beni de öylesine birdenbire ters döndürmüştü ki, kiliseyi de tepetaklak hale getirmişti; kuleyi ayaklarımın dibinde görmüştüm bir an);

dediğim gibi kilise gene eski durumuna dönünce, kendimi bir mezar taşının üstüne oturmuş, tir tir titrer buldum. Adamsa cebimde bulduğu ekmeği, kıtlıktan çıkmışçasına mideye indiriyordu.

Dudaklarını şapırdatarak, “Seni köpoğlusu!” diye söylendi. “Amma da tombul yanakların var be!”

Gerçi o sırada yaşıma göre cılız, çelimsiz sayılırdım, gene de yanaklarım tombulmuş demek!

Adam başını bana gözdağı verircesine sallayarak, “Tanrı canımı alsın ki yiyesim geliyor yanaklarını,” diye söylendi. “Şöyle şapur şupur, ne de güzel yenir ya.”

Tanrı vere de böyle bir şey yapmaya, diye içimden geçirdiğim dileği, adama olanca ciddiliğimle söyledim. Beni oturtmuş olduğu mezar taşına sıkı sıkı sarılmıştım; hem düşmemek, hem de ağlamamak için.

“Sen bana bak hele,” dedi adam. “Annen nerde senin?”

“Şuracıkta, efendim,” dedim.

Adam irkilerek o saat bir koşu kopardı; birkaç adım koştuktan sonra durup arkasına baktı.

O zaman ben çekinerek, “İşte, şurda,” diye açıklamada bulundum. “‘Ve Georgiana...’ Benim annem o işte.”

Adam, “Yaa,” diye döndü, yanıma geldi. “Annenin yanı sıra yatan da baban mı yoksa?”

“Evet, efendim,” dedim. “O da o. ‘Bu köyde oturanlardan.’”

“Vay anasını...” diye, adam dalgın dalgın söylendi. Sonra, “Kimle oturuyorsun sen?” diye sordu. “Diyeceğim, iyiliğim tutar da sağ bırakırsam kimin yanına gideceksin? Sağ bırakacağıma daha karar vermiş değilim ya, o başka.”

“Ablam var, efendim. Mrs. Joe Gargery. Demirci Joe Gargery’nin karısı, efendim.”

Adam, “Demirci ha,” diyerek kendi ayağına bir göz attı.

Bir bacağına bir de bana birkaç kez kötü kötü baktıktan sonra üstünde tünediğim mezar taşına adamakıllı sokuldu, beni iki kolumdan kavradığı gibi arkama doğru yatırabildiğince yatırdı. Gözleri olanca keskinliğiyle gözlerime dikilmiş, benim gözlerim de çaresiz, ürkek, onun gözlerine takılıp kalmıştı.

Adam, “Sen hele bir bana bak, bakalım,” dedi. “Canını bağışlayacak mıyım, yoksa bağışlamayacak mıyım, sorun bu. Eğe denen şey nedir, bilir

misin sen?”

“Evet, efendim.”

“Kumanya bilir misin?”

“Evet, efendim.”

Adam her sorudan sonra, daha bir umarsızlık ve tehlike duygusu aşılamak için olacak, beni daha da arkaya yatırıyordu.

“Eğe bulup getireceksin bana,” dedi, bastırdı beni arkaya doğru, bastırabildiğince. “Kumanya getireceksin,” dedi. Daha da yatırdı. “Yoksa, yemin ederim, yüreğinle ciğerini deşerim ha, senin.”

Beni gene geriye doğru ittirdi. Ödüm kopmuştu. Öyle başım dönüyordu ki ona sımsıkı sarılarak, “Eğer dik durmama izin verirseniz belki içim dışıma çıkmaz; o zaman sizin söyledikleriniz daha iyi aklıma girer sanıyorum, efendim,” dedim.

Bu kez adam beni öylesine bastırdı ki, karşımdaki kilise, kulesinin tepesindeki rüzgârgülünün üstünden takla attı sanki. Derken adam beni gene kollarımdan sımsıkı kavramış olarak taşın üstünde doğrulttu. Kanımı donduran şu sözlerle konuşmasını sürdürdü:

“Sen şimdi yarın sabah erkenden bana bir eğe ile biraz kumanya getireceksin. Topunu birden alıp bana, şu karşıki eski cephaneliğe getireceksin. Bu dediklerimi yapar da ağzını açıp kimselere, şöyle bir adam gördüm, demezsen; değil beni başka herhangi birini gördüğünü kimseye sezdirtmez, çıt çıkartmazsan canını bağışlarım senin. Yok, hele becerme söylediklerimi ya da dediklerimden biraz dışarı çık, istersen nah şu kadarcık bile çıkayım de, o zaman ciğerinle yüreğin deşilip kızartılıp yenilecek... Şimdi sen beni yalnız sanıyorsun ya, gelgelelim işin içyüzü hiç öyle değil. Benimle birlikte gizlenen genç bir adam var ki, Tanrı vermeye, onun yanı sıra hani ben, zemzemle yıkanmış gibi kalırım. Benim şu ettiğim lafları duyuyor şimdi, o genç adam. Kendine özgü yöntemleri vardır onun; oğlan çocuklarının yüreklerini, ciğerlerini deşip çıkarmakta birebirdir. Ondan saklanmaya çalışmak da boşunadır. İstediğin kadar kapını kilitle, sıcacık yatağına gir yat; hatta büzül iyice, yorganı başına çek... Tehlikeyi atlattım, gayri ele geçmem sanırsın ama boş! O genç adam usulcacık, sürüne sürüne gelir, seni bulur, deşiverir karnını. Dahası da var; demin bile sana ilişmesin diye ben ettim gönlünü, hem de zorlukla. Göbeğim çatlıyor onu senden uzak tutmak için. Anladın ya! Ee, ne diyorsun şimdi bakalım?”

Ne diyeceğim? Ertesi sabah istediği eğeyle, toparlayabildiğim üç-beş lokma yiyeceği alarak erkenden cephaneliğe getirip ona vereceğimi söyledim.

Adam, "'Sözümde durmazsam Tanrı Baba beni çarpıp canımı alsın,' de," diye buyurdu.

Böylece yemin ettim. Bunun üzerine o da beni taştan aşağı indirdi.

"Sakın ha, unutayım deme yapacağın işleri," diye son bir uyarıda bulundu. "O dediğim genç adamı da hiç aklından çıkarma. Hadi, şimdi, koş evine git."

"H... hayırlı geceler, ef... fendim," diye kekeledim.

Adam gözlerini çevresindeki o soğuk, rutubetli bataklıkta gezdirerek, "Amma da hayırlı gece ha!" diye söylendi. "Kurbağa olmak varmış... ya da sülük!"

Bir yandan da o titreyen gövdesini dağılıp gitmekten korurcasına iki koluyla sımsıkı sararak topallaya topallaya, kilisenin alçak duvarına doğru yürüdü. O, yeşil tümsekleri bürümüş olan çalıların, ısırgan otlarının, fundaların arasından, dikenleri sakına sakına yürürken bana öyle geldi ki mezarlardaki ölüler de onu bacağından tutup çekivermek için uzanıyorlardı. Adam dikenlere değil de, ölülerin ellerine takılmamak için öyle sakına sakına yürürmüş gibi göründü çocuk gözlerime.

Kilisenin alçak duvarına vardığı zaman bacakları tutuk, ağrılıymış gibi bir hantallıkla öte yana atladı, sonra bana bakmak üzere döndü. Onun döndüğünü görünce ben hemen yüzümü köyden yana çevirip bacaklarımı var gücümle işletmeye giriştim. Biraz sonra bir daha dönüp baktım. Adam ırmaktan yana gitmekteydi. Kendi kendini hâlâ kollarıyla sarmıştı. Yağmurdan sular kabardığı ya da gelgit dalgaları bastığı zaman yürünebilsin diye bataklığa serpiştirilmiş duran kocaman taşların birinden öbürüne atlaya atlaya yürüyordu.

Şu sırada bataklık ufka paralel uzanan uzun, kara bir çizgiydi, ben durmuş adamın ardından bakarken. Irmak da uzun, düz bir çizgiydi ama ne o kadar engin, ne de öylesine kara. Gökyüzü ise alçak, öfkeli, kızıl çizgilerle kapkara çizgilerin birbirine karışmasından oluşmuştu. Bütün bu manzara içinde dikine duran iki tanecik şey vardı ki bunlar da ırmak kıyısındaydı: Biri, gemicilere yol gösteren deniz feneriydi. Direk üstüne dikilmiş bir fıçıyı andıran, hele yakından bakınca pek çirkin görünen bir

yapı. Öteki dikey nesneyse eski bir darağacıydı. Üzerindeki zincirlere bir zamanlar bir korsanı bağlamışlardı.

Deminki adam aksak adımlarla bu darağacına doğru ilerliyordu şimdi. Eski çağların o korsanı dirilmiş de kendini gene zincire vurmaya gidiyormuş sanırdınız. Bu düşünce tüylerimi diken diken etti, kanımı dondurdu. Yakınlardaki sığırların da başlarını kaldırarak ona baktıklarını gördüm. Acaba onlar da aynı şeyi mi düşünüyorlar, diye merak ettim. Demin sözü geçen o korkunç genç adamı görebilir miyim diye dört bir yana göz gezdirdimse de hiçbir ize, belirtiye rastlamadım. Ama içime gene bir korku düşmüştü. Koşmaya başladım; eve varıncaya dek de hiç durmadan koştum.

2

Ablam Mrs. Joe Gargery benden yirmi yaş büyüktü. Beni, “kendi elcağızıyla” büyütmüş olması yüzünden hem kendi gözünde, hem de komşular arasında büyük bir saygınlık kazanmıştı. Küçükken bu “kendi elcağızıyla büyütme” deyiminin ne anlama geldiğini pek kestiremez, bulup çıkarmaya çalışırdım. Ablamın sert, ağır elli olduğunu, benim kadar, kocasının da bu elin tadını tattığını bildiğimden, ikimizin de ablamın “kendi elcağızıyla” büyütülmüş olduğumuzu sanırdım.

Güzel, alımlı bir kadın değildi ablam. Şöylesine ki, Joe Gargery ile de “kendi elcağızıyla” evlenmiş olsa gerek, diye içimden geçirirdim.

Joe sarışın bir adamdı. Düzgün tenli yüzünün iki yanına sarkan sarı büklümlü saçları vardı. Gözleri öyle kararsız bir mavi renkteydi ki, her nasılsa kendi aklarıyla karışmış sanırdınız. Yumuşak başlı, iyi huylu, geçimli, biraz saf, çok sevimli bir insandı. Bir çeşit Herkül gibiydi, hem güçlülükleri hem de zayıflıkları yönünden...

Kara gözlü, kara saçlı olan ablam Mrs. Gargery’nin yüzüyse öylesine kıpkırmızıydı ki, kimi kez kendi kendime, acaba yıkanırken sabun yerine rende mi kullanıyor, diye merak ettiğim olurdu. Uzun boylu, iri kemikliydi. Üzerinde her zaman, kaba bezden yapılma bir önlük bulundururdu. Bu önlük, arkasındaki iki ilmikten geçen bağcıklarla bağlanırdı. Önlüğün üst yanı ise üzerine her zaman topluiğneler, dikiş iğneleri saplanmış olduğu için, dört köşeli, zırha benzer bir göğüslük biçimindeydi. Ablam, hep önünde bu önlükle dolaşmaktan kendine büyük bir övünme payı çıkarır, kocasını da sürekli kınama fırsatı yaratırdı. Bana kalırsa ablam bu önlüğü hiç takmasa da olurdu ya, yok ille takacaksa, akşamları çıkarmasına ne engel vardı, anlayamazdım!

Joe’nun demirci dükkânı evimizin yanı başındaydı. Evimiz de yöremizdeki evlerin çoğunluğu gibi tahtadandı. O akşam koşa koşa eve döndüğümde demirci dükkânını kapanmış buldum. Joe tek başına mutfakta oturuyordu. Joe ile ben dert ortağı olduğumuz için sır ortağıydık da.

Kapının mandalını kaldırıp başımı içeri sokar sokmaz tam karşıda, ocağın köşesinde oturan Joe'nun bakışlarıyla karşılaştım. Joe hemen bana bir sır verdi:

"Ablan on, on iki kez çıkıp seni aradı, Pip'ciğim. Şimdi de dışarıda, on üçüncü kezdir seni aramakta."

"Sahi mi?"

"Evet. En kötüsü gıdıkçı da elinde."

Bu kara haberi alınca gözlerimi ocaktaki ateşe dikerek yeleğimin düğmelerini burup bükmeye başladım. İçime bir ağırlık çökmüştü. Gıdıkçı diye andığımız şey, ucu mumlu bir kamıştı. Beni tepeden tırnağa gıdıklayıp durmaktan yıpranmış, üstüne cilalıymış gibi bir parlaklık gelmişti.

Joe, "Hop oturdu, hop kalktı," diye anlatıyordu. "Sonunda gıdıkçıyı kaptığı gibi hışımla dışarı fırladı. Yaa, böyle oldu işte." Bir maşa aldı, ocağın önündeki parmaklığın arasından közleri karıştırarak o da gözlerini ateşe dikti. "Fırtına gibi fırladı dışarıya, inan olsun. Tam 'kameti artırdı,' bu kez."

"Çok oldu mu gideli?" diye sordum.

Joe'ya hep, iri yapılı bir çocukmuş gözüyle bakar, onu kendime yaşıt tutardım.

Joe başını kaldırıp duraladı. Felemenk işi saate bakarak, "Bu son gidişi beş dakika oluyor Pip'ciğim," dedi. Sonra, "Geliyor!" diye haykırdı. "Koş kapının ardına, dostum. Köşeye saklan!"

Onun dediğini yaptım. Ablam kapıyı ardına kadar açıp da köşeye bir şeyler sıkışmış olduğunu anlayınca durumu hemen kavradı. Gıdıkçıyı da keşif kolu niyetine ileri uzattı. Sonunda beni tuttuğu gibi kocasından yana fırlattı. Kocasına karşı bir mermi olarak çok kullanırdı zaten beni! Joe ise beni kıvançla yakalayarak hemen ocağın köşesine sıkıştırdı; o uzun, iri bacaklarını önümde siper gibi gerdi.

Ablam tepinerek, "Nerelerde sürttün, beni böyle korkudan, kaygıdan, meraktan çatlatana dek, ha?" diye bağırıyordu. "Söyle diyorum, yoksa bir değil, elli tane Pip olsan, bir değil, beş yüz tane Joe Gargery'nin elinden çeker alırım seni!"

Köşedeki iskemlede büzülmüş oturduğum yerden, yaşlı gözlerimi ovuşturarak, "Mezarlıktaydım," diye hıçkırdım.

Ablam, "Mezarlıktaymış," diye dudak büktü. "Ben olmasaydım, sen çoktan boylamıştın o mezarlığı, hem de kazık çakmıştın oraya! Kim büyüttü

seni kendi elcağızıyla, ha?”

“Sen büyüttün,” dedim.

Ablam, “Neden yapmışım sanki?” diye yaygarayı bastı. “Hangi akla uymuşum da yapmışım sanki?”

Ben hep hıçkırarak, “Bilmem,” dedim.

Ablam, “Ortada bir bilmeyen varsa o da benim,” diye bağırdı. “Şimdiki aklım olsa dünyada yapmazdım, inan olsun! Sen doğdun doğalı şu önümdeki önlüğü bir Tanrı’nın günü çıkardımsa kör olayım. Gargery gibi bir demirci parçasının karısı olmak yetmezmiş gibi, bir de sana analık etmek varmış yazımda!”

Ben hâlâ üzgün üzgün ateşe bakıyordum ama düşüncelerim dağılmıştı. Bataklıktaki o bacağı demirli, vahşi adam, sözünü ettiği o gizemli genç adam, yiyecekle eğe sorunu, beni barındıran evde hırsızlık yapmak üzere vermiş olduğum söz, şu anda cehennem ateşini andıran alevler arasından yükselerek gözümün önünde dalgalanıyordu.

Ablam gıdıkçıyı yerli yerine koyarak, “Hıh,” diye burun kıvırdı. “Mezarlıkmış! Siz ikiniz de o mezarlığı hiç aklınızdan çıkarmasanız yeridir.”

Oysa ikimizden birisi o mezarlığın adını bile anmamıştı. Gene de ablam, “Yakında ikiniz bir olup beni yollayacaksınız o mezarlığa,” diye söylendi. “Bensiz ne yapıp edeceğinizi görmek isterdim, doğrusu!”

Biraz sonra ablam sofra hazırlığına başlamıştı. Joe bacaklarının arasından bana doğru şöyle bir baktı. Sanki, ablamın sözünü ettiği üzücü koşullar altında ne yapıp edeceğimizi o da gözünde canlandırmak istiyordu. Sonra, böyle fırtınalı durumlarda huyu olduğu üzere, o kıvır kıvır sapsarı saçlarıyla şakaklarındaki tüyleri çekeleyerek karısının gidiş gelişlerini mavi gözleriyle izlemeye koyuldu.

Ablamın ekmek dilimleyip üzerlerine yağ sürmekte pek ustalıklı bir yöntemi vardı ki hiç değişmezdi. Önce, sol eliyle tuttuğu bir somun ekmeği önlüğünün göğüs kısmına bastırırdı. (Bu önlüğün göğsüne batırılmış duran topluiğnelerden, dikiş iğnelerinden birinin ekmeğe, oradan da bizim ağzımıza girdiği de olurdu.) Sonra ablam bıçakla bir parça (çok değil) tereyağı alır, ilaç karıştırıp macun yapan bir eczacının ustalığıyla bıçağın iki yanını da kullanarak somunun üzerine güzelce sürerdi. Daha sonra bıçağı somunun kenarında şöyle bir silip temizleyerek testereyle kesercesine somundan kalın bir dilim kesip ayırırdı. Ne var ki bu dilimi somundan

ayırmadan önce ikiye bölerdi. Dilimin bir yarısı Joe'nun payına düşerdi, öbürü de bana.

Bu akşam karnım çok aç olduğu halde payıma düşen ekmeği yemeyi bir türlü göze alamadım. Bataklıktaki o korkunç tanışımla onun kendinden bile korkunç olan ortağı için yedekte biraz kumanyam bulunması gerektiğini düşünüyordum. Ablamın elinin pek sıkı olduğunu, mutfakla kilerde yapacağım kötü niyetli araştırmaların belki de hiçbir sonuç vermeyeceğini biliyordum. Onun için, kendi tereyağlı ekmek dilimimi pantolonumdan içeri sokup saklamaya karar vermiştim.

Bu amaca erişmek uğruna harcanılması gereken çabanın nasıl insanüstü bir şey olduğunu az sonra anladım. Yüksek bir damdan aşağı atlamaya, derin sulara kendimi bırakmaya karar vermekle birdi bu! Hiçbir şeyin farkında olmayan Joe da işi büsbütün güçleştiriyordu. Dediğim gibi dert ortağı olduğumuz için kafadarlığımızı belirlemek üzere her akşam dilimlerimizi ısırmakta bir tür yarışa girişmek aramızda bir alışkanlık, bir gelenek olmuştu. Hiç sesimizi çıkarmadan dilimlerimizi birbirimize gösterip çalım satarak birbirimizden hız alır, lokmalarımızı daha bir gayretle ısırıp yutmaya başlardık.

Bu akşam da Joe birkaç kez kendi diliminin nasıl çarçabuk küçülmekte olduğunu bana göstererek her akşamki dostça yarışmamızı başlatmaya yeltendi. Ne var ki her bakışında beni, bir dizimde sarı çay kupam, öbür dizimde el sürülmemiş ekmek dilimimle, öylece oturur görüyordu.

Sonunda planımı gerçekleştirmenin artık kaçınılmaz olduğuna, bunun için de durumumuzun elverdiği en akla yatkın olanaktan yararlanmam gerektiğine karar verdim. Joe'nun bana baktıktan sonra başını çevirdiği bir saniyeyi fırsat bilerek tereyağlı ekmeğimi pantolon bacağımdan aşağı itiverdim.

Joe'nun benim bu (sözümona) iştahsızlığıma sıkıldığı anlaşılıyordu. Kendi ekmeğini dalgın dalgın şöyle bir dişledi, ama onun da iştahı kaçmış gibiydi. Lokmayı ağzında her zamankinden çok döndürüp dolaştırarak çiğnedi, çiğnedi, sonunda hap gibi yutuverdi. Bir lokma daha ısırmak üzereydi... tam iyice dişlemek için başını şöyle yana çevirmişti ki, bana takılan gözleri ekmeğimin yok olmuş olduğunu gördü.

Onun, ekmeğini tam ısırmak üzereyken böyle zınk diye durup merakla, tasayla gözlerini açarak bana bakması öyle belirgindi ki ablamın

dikkatinden kaçmamıştı. Ablam hemen elindeki çay bardağını masanın üzerine bırakarak, “Ne oldu gene?” diye çıkıştı.

Joe başını bana doğru ciddi ciddi sallayarak, “Bana bak, arkadaş,” diye sitemli bir azarla konuştu. “Pip’ciğim, iki gözüm, pişman olursun sonra. Boğazına tıkılır. Çiğnemeden yutuverdin, be cancağızım!”

Ablam deminkinden daha sert, “Ne oldu, diyorum size?” diye sordu.

Ağzı bir karış açık kalmış olan Joe, “Pip’ciğim, şöyle bir öksürüp birazcığını çıkartabilirsen iyi olur,” diye mırıldandı. “Evet, belki yola yönteme sığmaz, ayıp kaçar ama insanın sağlığı da her şeyden üstündür, Pip.”

Bu sırada lafları arada kaynayınca zıvanadan çıkmış olan ablam, Joe’nun üstüne atıldığı gibi yan sakallarından tutarak kafasını arkadaki duvara birkaç kez vurdu. Bense köşemde oturmuş, suçlu suçlu bakınıyordum.

Soluk soluğa kalmış olan ablam, “Şimdi belki söylersin ortada neler döndüğünü, seni gök gözlü koca öküz!” diye bağırdı.

Joe umarsız bakışlarla karısına baktı, sonra ne yapacağını kestirememiş gibi ekmeğinden bir lokma ısırdı, sonra gene bana baktı. Lokmasını avurduna tıkarak odada ikimiz yalnızmışız gibi ciddi, içten, konuşmasını sürdürdü:

“Pip’ciğim, bilirsin, biz senlen canciğer dostuz, senin gizlini saklını dünyada ele vermem. Vermem ya, gene de a benim canım...” Joe sandalyesinin ayağını yere sürttü, gözlerini önce indirdi, sonra gene benden yana baktı. “O ne görülmedik yutuştu öyle!”

Ablam, “Ekmeği çiğnemeden yuttu ha!” diye haykırdı.

Joe karısına değil de, hep benden yana bakarak, “İnan dostum, senin yaşındayken ben de yalamadan yutuculardandım,” diye ekledi. Kendi lokması hâlâ avurdunda tıkılı duruyordu. “Çocukluğumda çok yalamadan yutucu görmüşümdür, gelgelelim seninle boy ölçüşebilecek gibisini bugüne dek görmedim doğrusu. Pip’ciğim, şükret ki tıkanıp kalmadın da hâlâ sağsın.”

Ablam üzerime atladığı gibi beni saçımdan kavrayıp havaya kaldırdı.

“Gel de ilaç iç,” dedi.

Hepsi bu. Gene de bu sözlerin nemene tüyler ürpertici olduğunu siz gelin de bana sorun. O günlerde bir tıp canavarı, katran suyu denen nesneyi en eşsiz şifadır diye yeniden ortaya çıkarmıştı. Ablam da bu suyu, tadı ne

denli iğrençse etkisinin o denli şifalı olduğuna inandığından, dolaptan eksik etmezdi. Bana da öyle çok içirirdi ki, gezdiğim yerde yeni boyanmış çit direkleri gibi kokular saçtığımı bilirdim. Bu akşamki durumumun ivediliği ise en azından bir litre ilaç almamı gerektiriyordu. Ablam bunu sanırım ben daha rahat edeyim diye, kafamı kunduracının onardığı bir pabuçmuşçasına koltuğunun altına sıkıştırarak boğazımdan aşağı akıttı.

Joe yarım litreyle kurtuldu. Zavallıcık, ateş başında düşüncelere dalmış, lokmalarını ağır ağır çiğneyerek yutmaktan öte bir şey yapmamakla birlikte ablamın elinden kurtulamadı, çünkü ablam üzerine heyheyler gelmiş olduğunu söylüyordu.

Kendimden pay biçerek söyleyebilirim: İlacı içmeden önce bir şeyciği yoktuysa bile sonradan Joe'nun üzerine heyheyler gelmiş olması kaçınılmazdı.

Bir erkeğin ya da bir çocuğun kendi vicdanınca suçlanması pek ağır bir şeydir. Beri yandan vicdanda taşınan gizli yükle pantolon paçasının içinde taşınan gizli yük birleştiği zaman çekilen işkence, kalıbımı basarım ki çok ezici olur.

Ablamın evinden bir şeyler çalmak zorunda oluşumun utandırıcı düşüncesi (bu utancı Joe'ya karşı duymuyordum çünkü eve hiçbir zaman onun evi gözüyle bakmazdım) ile elimi her dakika, mutfak içinde ufak tefek işlere koşturulduğum zamanlarda bile, pantolonuma gizlediğim ekmek diliminin üstüne bastırmak zorunda oluşum beni neredeyse deli ediyordu!

Bir yandan da, bataklıktan beri esip gelen rüzgâr ocaktaki közleri harlatıp yalazlandırdıkça, dışarıdan o bacağı demirli adamın sesini duyar gibi oluyordum. Bana gizlilik yemini ettirmiş olan adamın sesi, ertesi sabaha dek aç gezemeyeceğini, karnının ille bu gece doyurulması gerektiğini söylüyordu sanki. Derken bambaşka bir korku doluyordu içime: Ya ellerini benim ciğerlerimle yüreğime daldırmaktan öylesine güçlükle alıkonan o genç adamın huyu baskın çıkarsa? Ya saati şaşırıp yarına dek beklemesi gerektiğini unutarak ciğerlerimle yüreğime hemen bu gece el koymaya kalkarsa? Hani dehşetten insanın tüyleri gerçekten diken diken oluyorsa, o gece benim tüylerim dikenleşmiştir sanıyorum. Gene de kim bilir, korku kimsenin tüylerini diken diken etmez, belki de?

Noel arifesi olduğundan ertesi gün için hazırlanan pudingi Felemenk işi saate göre yediden sekize dek bakır bir değnekle karıştırmak bana düşmüştü. Bacağımdaki "kösteğe" karşın bu işi yapmaya çalıştımsa da, bu

uğraş ekmek dilimini bacağımdan aşağı kaydırıp duruyor, ben de bununla bir türlü başa çıkamıyordum. Çok şükür bir ara bir fırsatını bulup sıvıştım da vicdan yükümün bu bölümünü çatı arasındaki odamda bırakabildim.

Pudingin karıştırılmasını bitirmiş, gidip yatmadan önce son bir kez ocağın köşesinde sırtımı ısıtıyordum ki, birden, “Dinle, Joe,” dedim. “Büyük topların sesi miydi o?”

Joe, “Evet,” dedi. “Mahpuslardan biri daha tüydü, desene!”

“O ne demek, Joe?” diye sordum.

Tüm açıklama işlerini kendi üstüne alan ablam, ters ters, “Kaçtı demek, kaçtı,” diye yanıtladı. Yanıt verişi de katran suyunu içirişine benziyordu.

Ablam başını dikişine eğdiği sırada ben Joe’ya, ağzımı sessizce oynatarak, “Mahpus nedir?” diye sordum.

Joe ağzını özenle ezip büzerek öyle ayrıntılı bir karşılık verdi ki bir tek “Pip” sözcüğünü çıkartabildim.

Sonra Joe yüksek sesle, “Dün gece de bir mahpus kaçmış, akşam topundan sonra,” diye anlattı. “Toplar atıp haber verdilerdi. Baksana, şimdi de bir başka mahkûmu haber veriyorlar.”

“Peki, topu atanlar kim?” diye sordum.

Ablam işinden başını kaldırıp bana çatık kaşla bakarak, “Şu çocuğu da Tanrı bildiği gibi etsin,” diye araya girdi. “Sanki çocuk değil, sorgu melaikesi! Soru sorma bana, yalan söylemeyeyim sana.”

Düşündüm ki ben soru sormakla kusur işlesem bile o, bana yalan yanıt verebileceğini söylemekle kendi kendine terbiyesizlik etmiş oluyordu. Neylersiniz ki ablam hatırlı konukların dışında kimseye terbiyeli davranmazdı.

Bu arada Joe ağzını binbir güçlükle ardına dek açıp “Dua”ya benzettiğim bir sözcük biçimlendirmeye çalışarak merakımı daha da törpülemişti.

Ablamdan dayak yemediğime dua mı edeyim istiyordu? Bunu sorarcasına ona ablamı gösterdimse de Joe hiç oralı olmayarak ağzını yeni baştan yayabildiğince yaydı, sağa sola oynattı, dudaklarının arasından iyice vurgulamaya çalıştığı bu sözcüğün biçimini söküp attı.

Ben de, “Ablacığım,” diyerek en son çareye başvurdum. “Zahmet olmazsa söyleyiver, nerden atılıyor bu top?”

Ablam, “Tanrı iyiliğini versin e mi, çocuk!” diye bağırdı ya, aslında bu söylediğinin tam tersini dilediği anlaşılıyordu. “*Hulk*’lardan[1] elbet, ayol!”

Ben Joe’dan yana bakarak, “*Hulk* nedir?” diye fısıldadım.

Joe, “Ben demedim miydi?” gibilerden dargın dargın bir öksürdü.

Ben, “Kusura kalmayın ama, *hulk* nedir?” diye sordum.

Ablam elindeki iğne ipliği benden yana uzatıp başını sallayarak, “Al sana, bu velet böyledir işte,” diye mırıldandı. “Sorusunun bir tekine karşılık vermeye gelmez, ardından on tane daha sorar çünkü. O dediğimiz bir çeşit yüzen zindan demektir; bataklıkların gerisinde demir atarlar.”

Korkumu içime gömerek pek üstünde durmamışçasına, “Kimleri koyarlar ki zindan gemilerine? Ne yüzden koyarlar?” diye sordum.

Artık “nah şurasına” gelmiş olan Mrs. Joe yerinden fırladığı gibi, “Geberme e mi, yumurcak!” diye bağırdı. “Ben seni kendi elcağızımla şu boya getirdimse herkesi kulağından kurut diye getirmedim! Yoksa dünya âlem beni övüp göklere çıkarmak bir yana, ayıplar, be! *Hulk*’ lara katilleri kapatırlar; hırsızları, kalpazanları, her türden kötülük işleyenleri kapatırlar, anladın mı? Onları kötü yola ilk iten şey de yerli yersiz soru sormaktır. Hadi şimdi, marş marş, yatağa!”

Geceleyin yatmaya giderken elime tek bir mum bile verilmezdi. Hele o gece karanlıkta üst kata tırmanırken bir yandan kafam karıncalanıyordu, çünkü ablam son sözlerine, parmağındaki dikiş yüksüğüyle tepemde dümtek çalarak tempo tutmuştu; beri yandan da *hulk*’ların bizim oralarda demir atmalarının benim için ne büyük kolaylık olduğunu düşünüyordum. Öyle ya, yerli yersiz soru sormakla ben de kötü yola düştüğüme, bu gece de ablamın evinde hırsızlık edeceğime göre, kendimi sonunda *hulk*’ larda bulacaktım, yüzde yüz. Apaçık bir şeydi bu.

Şimdi uzaklarda kalan o geceden bu yana kaç kez düşünmüşümdür; korkunun baskısı altında çocukların nasıl sinsileşebileceğini bilenler pek azdır. Korku bir kez çocuğun içine düşmeyegörsün: Akıldışı olması bir şey değiştirmez.

O gece ben de ölesiye korkuyordum; ille de yüreğimle ciğerimi isteyen o genç adamdan, benimle konuşmuş olan bacağı demirli adamdan, korkunç bir söz vermek zorunda bırakılmış olan kendi kendimden. Kudreti sınırsız olan, gene de her sığınışımda beni iteleyip tersleyen Mrs. Joe’dan da bir kurtuluş umudu göremiyordum. Gizli korkumun verdiği sinsilikle, o gece

benden istenen en akıl almaz istekleri yerine getirebileceğimi, şimdi bile düşündükçe kanım donuyor.

O geceyi uykusuz geçirdim. Arada bir dalar gibi olsam da, bahar selleriyle kabarmış ırmak boyunca *hulk*' lara doğru sürüklendiğimi görür gibi oluyordum. Heyula bir korsan, darağacının önünden geçtiğim sırada elindeki boruyla bana seslenerek, "İşi sürüncemede bırakacağına hemencecik kıyıya çık, şuracıktan sallandır kendini, kurtul!" diyordu.

Uykum gelse bile dalmaktan korkuyordum. Tanyeri ağarmaya yüz tutar tutmaz aşağı inerek kileri soyup soğana çevirmek zorunda olduğumu biliyordum çünkü. Geceleyin yapılacak iş değildi bu. Hafif bir sürtüşle ışık yakabilmenin yolu daha bulunmamıştı o zamanlar. Işık yakacaksam, çakmaktaşını çeliğe sürtmem gerekirdi ki bunun gürültüsü de korsanın zincir şakırtısından geri kalmazdı.

Sabaha karşı, küçücük penceremin dışındaki o koca, kara kefen kırçıllaşmaya yüz tutar tutmaz kalkıp aşağı indim. Merdivenin her basamağı, basamak tahtalarındaki her çatlak, "Tutun, hırsız var! Kalk, Mrs. Joe, yetiş, hırsız var!" diye ardımdan bağırır gibiydi.

Mevsim gereğince her zamankinden çok daha dolu, zengin olan kilerde ayaklarından asılmış duran bir tavşan, ben tam arkamı döndüğüm sırada göz kırpmış gibi geldiğinden ödümü patlattı. Ne dönüp tavşana bakacak, ne dikkatli bir seçim, ne de başka bir şey yapacak zamanım yoktu, çünkü boşa geçirecek zamanım yoktu. Biraz ekmek, biraz peynir kabuğu, yarım kavanoz dolusu *mincemeat*[2] (bunları, akşamdan kalma ekmek dilimimle birlikte mendilime sardım), testideki brendinin birazını cebimde gizlediğim bir şişeye boşalttım. Testiye de, içindekinin eksildiği anlaşılmasın diye, mutfak dolabındaki sürahiden su ekledim. Üstünde birkaç kıymık et kalmış bir kemik, bir de yuvarlacık, iyice kabarmış, içi bol jambonlu bir pay aldım. Payı nerdeyse almadan gidiyordum. Gelgelelim yüksek bir rafın köşesine kaldırılarak gizlenen şeyin ne olduğunu merak edince şeytan dürtmüşçesine çıkıp baktım; etli payı gördüm ve "Umarım bugün yarın kullanılmayacaktır da yokluğu bir süre anlaşılmaz," dileğiyle onu da aldım.

Mutfaktan demirci dükkânına açılan bir kapı vardı. Bu kapının sürgüsüyle kilidini açtım, Joe'nun araç gereçleri arasından bir eğe yürüttüm. Sonra bu kapıyı gene bulduğum gibi kapadım; akşam koşarak eve

döndüğüm zaman kullanmış olduğum sokak kapısını açtım, ardımdan kapadım, gene koşaraktan, sisli bataklıkların arasına daldım.

1. (İng.) 1852 yılına kadar suçluları taşıyan eski gemilere verilen ad. (Y.N.)

2. (İng.) Tart, pay gibi hamur işlerinde kullanılan; kuru üzüm, ince kıyılmış elma, baharat vb. ile hazırlanan bir tür iç malzeme. (Y.N.)

3

Hem kırağılı, hem de rutubetli bir sabahtı. Rutubetin dışarıda, küçük yatak odamın penceresine yapışmış durduğunu görmüştüm. Geceleyin sabaha dek dışarıda ağlayan ecinniler pencere camını mendil niyetine kullanmışlardı sanki. Şimdi de rutubetin ortalıktaki seyrek otların, çıplak tümseklerin, ağaçların üstüne serilmiş durduğunu görebiliyordum; yapraktan yaprağa salkımlanan kalın, kaba dokulu bir örümcek ağı... Yol üstündeki parmaklıklarla kapıların hepsi nemden yapış yapıştı. Sis de öyle bir yoğundu ki yol üzerinde, bizim köyün yolunu gösteren o direğe çakılı tahtadan eli ancak dibine varınca seçebildim. Üzerimden sızan rutubet damlalarıyla bu sisler içindeki el, beni zindan gemisine doğru iten bir heyula gibiydi.

Bataklıklara varınca sis daha da koyulaştı. Ben kıpırtısız duruyordum; son hızla oraya buraya koşuşturan ben değildim de çevremdeki her şey son hızla benim üstüme koşuyor sanırdınız. Bu da, zaten rahat olmayan bir vicdanı daha da rahatsız eden bir şeydi. Köprüler, hendekler, kemerler, sisin içinden birdenbire yanı başımda belirerek açıkça, “Bu çocuk bir başkasının etli payını çaldı; durdurun şunu!” diye bağırıyorlardı sanki. Gene birdenbire sığırlar bitiveriyordu önümde; bel bel bakan gözleri, burun deliklerinden saçtıkları buharlarla, “Hey! küçük hırsız!” diyorlardı. Boğazında boyunbağına benzer bir beyazı olan, (duyduğum suçluluk duygusunun etkisinden mi nedir) papazlara benzettiğim bir kara öküz bu arada beni öylesine uzun, dik bir bakışla süzdü, küt biçimli kafasını öyle bir ayıplarcasına iki yana salladı ki kendimi tutamayarak, “Elimden başka bir şey gelmezdi, efendim,” diye hıçkırdım. “Kendim için çalmadım, yemin ederim...”

Bunun üzerine öküz başını eğip burun deliklerinden bir buhar bulutu üfledikten sonra, arka bacaklarını şöyle bir savurup kuyruğunu sallayarak ortadan yok oldu.

Bu arada ırmağa yaklaşmaktaydım. Ne kadar hızlı koşarsam koşayım ayaklarım ısınmak bilmiyordu. Buluşmaya gittiğim adamın bacağındaki demir gibi, soğuk da benim bacaklarıma çakılıydı sanki... Cephaneliğin yolunu iyi biliyor sayılırdım. Bir pazar günü Joe ile gitmiştik oraya. Joe, kâğıtlarım çıkartılıp ona resmen çırak olduğum zaman bu kırlarda nasıl gezip tozarak ne “âlem”ler yapacağımızı anlatmıştı. Ne var ki siste yolumu şaşırdığımdan sonunda cephaneliğin iyice sağına düşmüş olduğumu gördüm. Bu yüzden de ırmak boyunca, çamurların berisindeki gevşek taşlarla gelgit direklerinin arasından geri dönmek zorunda kaldım. Son hızla yol almaya çabalıyordum. Cephaneliğe çok yakın olduğunu bildiğim bir hendeği tam aşmış, ardındaki yamacı tam tırmanmıştım ki karşımda, yerde oturmuş bir adam gördüm. Sırtı bana dönüktü. Kollarını kavuşturmuş, uykudan ağırlaşan başı durup durup önüne düşüyordu.

Ona hiç haber vermeden yaklaşıp kahvaltısını götürürsem daha çok sevineceğini düşünerek usulca ilerledim, omzuna dokundum. Dokunmamla yerinden fırlaması bir oldu. Ne var ki dünkü adam değildi bu; başka biriydi.

Öte yandan bu adam da kaba saba paçavralara bürünmüştü; ayağındaki koca demir parçası yüzünden topallıyordu; soğuktan nerdeyse donmuş, sesi boğuklaşmıştı. Kısacası her şeyiyle öbür adama benziyordu, yalnız yüzü başkaydı, bir de başında geniş kenarlı, yassı tepeli fötr bir şapka vardı. Bütün bunları tek bir bakışta gördüm, görecek başka fırsatım olmadı çünkü. Adam bana bir küfür, bir de yumruk savurdu. Yandan salladığı bu cılız yumruk beni ıska geçtiyse de onu sendelettiğinden neredeyse yere yıkıyordu. Derken adam koşmaya başladı. İki kez tökezledi, sonra sislere karışıp görünmez oldu.

Yüreğim ağzıma gelerek, “Bizim genç adam olsa gerek bu,” diye düşündüm.

Neremde olduğunu bilseydim ciğerim de korkudan sancırdı sanıyorum.

Neyse, az sonra cephaneliğe vardım. Bir gün önceki adam gene oradaydı, işte; kendi kendini gene kollarıyla sarmış, bir aşağı bir yukarı topallayarak beni bekliyordu. Bütün gece kollarını hiç çözmemiş, dolanıp durmaktan hiç vazgeçmemiş sanırdınız. Soğuk iliklerine işlemişti besbelli. Bir an, donup kaskatı kesilerek ayaklarımın dibine düşüverecek sandım. Açlıktan da gözleri dönmüştü. Eğeyi elimden alıp otların arasında kaybolduğu zaman bana öyle geldi ki tuttuğum çıkını görmese eğeyi kıtır kıtır yiyebilirdi.

Bu kez elimdekini almak için beni baş aşağı çevirmedi; ayakta, dik olarak bıraktı, çıkınımı açıp ceplerimi boşaltayım diye bekledi.

“Şişedeki nedir, evlat?” diye sordu.

“Brendi,” dedim.

Adam *mincemeat*’i çok garip bir yöntemle, elinden kapan varmışçasına, hapur hupur atıştırmaya başlamıştı bile; içkisinden birkaç yudum almak için yemeğe ara verdi. Bir yandan da soğuktan öyle zangırdıyordu ki şişenin boynunu, birbirine çarpan dişlerinin arasında kırmadan tutabildiğine şaşıyordum.

“Sizi sıtma tutmuş, galiba,” dedim.

“Bana da öyle geliyor, evlat,” dedi.

“Kötüdür buraları,” diye ekledim. “Bataklıkta dolanıyorsunuz; sıtma yatağıdır buralar. Romatizma da yapar.”

“Korkma; bu illetler yakama yapışıp canımı almadan önce karnımı doyururum ben! Birazcıktan şu yukarıki darağacına sallandıracaklarını bilsem gene karnımı bir sıkı doyurmaktan caymazdım. Hem şu körolası titreme nöbetinin de canına okuyacağım, bak görürsün.”

Mincemeat’i, kemiğin üzerindeki etleri, payı, hep bir arada tıkınıp duruyordu. Bir yandan da bizi saran sisleri kuşkulu gözlerle süzmekten hiç geri kalmıyor, çoğu zaman duralayarak (geviş getirmesini bile durdurmacasına) çevreye kulak kabartıyordu. Şimdi de ırmak yönünden duyduğu ya da duyar gibi olduğu bir tıkırtı, bataklardaki bir hayvanın soluması üzerine neredeyse yerinden sıçrayarak düşercesine, “Adamı aldatmazsın ya sen?” diye sordu. “Gammazlık etmedin, başka birini getirmedin ya?”

“Yok, efendim, Tanrı canımı alsın ki!”

“Kimseye haber verip peşine de takmadın ya?”

“Yok, yok!”

“Peki,” dedi adam. “İnandım sana. Zaten benim gibi bir sefile tuzak kuranlarla birlik etmen, şu körpe yaşına yaraşmazdı ki; canavarlık olurdu... benim gibi, peşimde kovalayanlardan kaçmak uğruna ecel terleri döken, zaten yarı ölmüş bir sefil!”

İçinde, duvar saati gibi çarklar varmış da saat başına çalmak üzereymiş gibi boğazında bir tıkırtı oldu; adam o kaba saba ceketinin yırtık yeniyle gözlerini örttü.

Bu zavallılığı içime dokunmuştu. O sırada etli payı yemekte olduğunu görerek yüreğimi pekleştirdim ve, “Afiyet olsun, efendim. Beğendiğinize sevindim,” dedim.

“Bir şey mi, dedin?”

“Hoşunuza gittiğine sevindim, diyordum da.”

“Sağ olasın, evlat; canıma değdi.”

İri bir hayvan olan köpeğimizin yemek yiyişini çok seyretmiştim. Şimdi köpeğin yemek yiyişiyle bu adamınki arasında belirli bir benzerlik bulunduğunu gördüm! Adam da hart diye, keskin dişlemelerle koparıyordu lokmalarını, tıpkı bir köpek gibi; sonra da lokmayı hemencecik, çiğnemeden yalayıp yutuyordu. Bir yandan da sislerin arasından biri çıkıp yemeğini elinden kapacakmışçasına yan gözle sağa sola bakınıp duruyordu. Bu tehlikeyi kafasına sardırmış olduğu için yemeğinin tam tadını çıkaramayacağını düşünmekten kendimi alamadım. Bu yemeği bir paylaşan olsa hırlayarak onu da dişlemeye kalkabilirdi. İşte bütün bu yönlerden bizim köpeğe pek benziyordu.

Bir süre, söylemek istediğim şeyin yersiz kaçabileceğini düşündükten sonra, çekinerek, “Ona bir şey kalmayacak diye korkuyorum,” dedim. “Bundan başka hiçbir şey alıp getiremem artık.”

İşte bu gerçeğin kesinliği yüzünden, ona çok yediğini dokundurmak gereğini duymuştum!

Dostum, payın gevrek kabuğunu çıtırdatarak yemeyi o saat keserek, “Ona kalmayacak ne demek?” diye sordu. “O da kim ki?”

“Hani şu genç adam. Hani sizin anlattığınız; sizinle birlikte gizlenen.”

Adam kahkahaya benzer boğuk bir ses çıkararak, “Haa, şu,” dedi. “O mu? Öyle ya. Kumanya istemez o.”

“İster gibiydi oysa,” dedim.

Adam çiğnemesini durdurarak beni inceden inceye, hem de son derece büyük bir şaşkınlıkla süzdü.

“Gibiydi mi? Ne zaman?”

“Şimdicik.”

“Nerede?”

“Şuracıkta,” diye elimle gösterdim. “Biraz ötede; başı önüne düşmüş uyukluyordu. Siz sandım önce.”

Adam beni iki yakamdan kavrayarak gözlerimin içine öyle bir bakış baktı ki eski niyeti yeniden depreşti de beni boğazlayacak diye korkmaya

başladım.

Tir tir titreyerek, “Üstü başı sizin gibiydi, hani biliyorsunuz, yalnız kafasında şapka vardı,” diye açıkladım. “Sonracığıma... şey... işte...” Bu konuya kabalık etmeden değinmek için elimden geleni yaparak ekledim: “Ona da tıpkı sizin gibi, hem de aynı amaçla bir eğe gerekiyordu. Dün geceki topları duymadınız mı?”

Adam kendi kendine, “Demek gerçekten top sesiymiş,” diye mırıldandı.

“Şaşılacak şey! Nasıl bilemezsiniz? Biz taa evden duyduk. Evimiz buradan çok daha uzakta. Üstüne üstlük de içerideydik.”

“Bak anlatayım, evlat,” dedi adam. “İnsan bu kırlarda, yorgunluktan başı dönmüş, soğuktan canı çıkmış, boş mideyle dolaşırken gece boyu kulakları vınlar durur, toplar atılıyormuş gibi gelir adama, ona sesleniyorlarmış gibi gelir. Duymak ne demek? Askerlerin kendini kuşattıklarını resmen görür; havaya kaldırılmış meşalelerin ışığında al al ışıyan üniformalarıyla... Numarasının okunduğunu, adının çağrıldığını duyar, tüfek şakırtıları arasında komutlar yükselir: ‘Hazır ol. Silah çak. Tam üstüne nişan alın, çocuklar!’ Eller yapışır yakana! Oysa hiçbir şey yoktur ortada. Anasını sattığım, dün gece bir bölük değil, yüz bölük gördüm ben, peşime düşmüşlerdi; yaklaştıkça yaklaşıyorlardı düzenli adımlarla, rap rap rap, yere batasıcalar... Top seslerine gelince, kaç kez güpegündüz sisler dalgalanıyormuş gibi geldi, top gümbürtüsünden... Neyse, sen şu adamı anlat bana.” Dostum bundan öncekileri ben orada değilmişim de, kendi kendine konuşurmuş gibi söylemişti. Şimdi bana dönerek, “Dikkatini çeken bir şey var mıydı görünümünde?” diye sordu.

Bildiğimi kendim bile doğru dürüst bilmediğim bir şeyi anımsayarak, “Yüzü pek kötü yara bere içindeydi,” dedim.

Adam kendi sol yanağına avucunun ayasıyla acımasız bir şaplak vurarak, “Bu yanı mı yoksa?” diye sordu.

“Evet; o yanıydı.”

“Nerede o?” diyerek dostum son kalan birkaç lokma yiyeceği o boz ceketinin içine, koynuna sokuşturdu. “Hangi yana gitti, göster bana. Tazı gibi peşinden gidip paçasını aşağı alacağım onun. Tanrı şu acıyan bacağımdaki demiri kahretsin! Evlat, uzat şu eğeyi bana, gözünü seveyim!”

Sislerin öteki adamı hangi yönde yuttuğunu gösterdim; o şöyle bir başını kaldırıp o yana baktı. Ama pis kokulu ıslak otların arasına çökmüş, ayağındaki demiri deliler gibi törpülemeye başlamıştı bile. Beni de, demirin

sürtünmesinden berelenip kanlanmış olan kendi bacağını da unutmuş gibiydi. Öyle ki bacağını, elindeki eğe gibi cansız bir nesneymişçesine tartaklıyordu. Bu çılgın telaşını gördükçe ondan gene korkmaya başlamıştım. Evden bunca zamandır uzak kalmış olduğum için de korkuyordum. Artık gitmem gerek diye söyledim ona; oralı bile olmayınca, en iyisi sessizce sıvışıp kaçmak, diye düşündüm. Son baktığımda iki büklüm, başını dizinin üstüne eğmiş, var gücüyle ayağındaki kösteği eğeliyor, bir yandan da mırıl mırıl hem bu kösteğe, hem de kendi ayağına lanetler okuyordu. Sislerin arasında son kez durup kulak kabarttığımda eğenin hâlâ demire sürtünüp durduğunu duydum.

4

Eve döndüğümde, mutfakta beni tutuklamak için bekleyen bir jandarma bulacağımdan hiç kuşkum yoktu. Ama görünürlerde jandarma filan olmadığı gibi yaptığım hırsızlık da henüz ortaya çıkmamıştı. Ablam Mrs. Joe, eteği belinde bir hamaratlıkla kendini Noel Bayramı'nın hazırlıklarına kaptırmış, Joe'yu da, ayağı takılıp faraşı dökmesin diye kapı dışına çıkarmıştı. Çünkü ablam ne zaman evinin yerlerini kazırcasına ovup temizlemeye başlasa, ters bir alın yazısı Joe'yu eninde sonunda faraşın içine iterdi.

Vicdanımla ben eşikte belirdiğim zaman ablam, "Hangi cehennemdeydin sen?" diye bayramımı kutladı.

Noel ilahilerini dinlemeye gittiğimi söyledim.

Ablam, "Neyse, bambaşka bir maymunluk da yapabilirdin," dedi.

Ha şunu bileydin, diye geçirdim içimden.

Ablam, "Ben de bir demirci parçasının karısı olmayaydım o zaman böyle her gün, önümde önlüğüm, köleler gibi didinmek zorunda kalmazdım da, belki ben de gidip ilahileri dinlerdim," dedi. "Noel ilahilerini pek severim. Bu yüzden midir nedir, gidip dinlemek bir türlü nasip olmaz."

Faraş önümüz sıra ortadan çekildiği için Joe'cuk mutfağa girmeyi sonunda göze almıştı. Elini bir yatıştırma, barışma işaretiyle, şöyle bir burnunun üstünden geçiriyordu ki karısı ondan yana bir bakıştır baktı. Gözlerini öteye çevirdiği zaman da Joe iki parmağını gizlice birbirine çaprazlayarak bana gösterdi. Bu bizim aramızda Mrs. Joe'nun huysuz ve kızgın olduğu anlamına gelirdi. Ablam da her zaman kızgın ve huysuz olduğu için Joe ile ben kimi zaman haftalar haftası (çapraz bacaklı Haçlı heykelleri gibi) parmaklarımız üst üste binmiş durumda gezerdik.

Domuz budu salamurasıyla çeşitli sebzeler ve bir çift fırınlanmış hindi dolmasından oluşmuş ağzınıza layık bir bayram yemeği yiyecektik. Daha bir önceki sabahtan mis gibi bir *mincepie*[3] yapılmıştı (üzümle cevizlerdeki eksilmenin anlaşılmamasını da buna borçluydum ya), puding çoktan

kaynamaya konmuştu. Bu ayrıntılı hazırlıklar yüzünden bizim kahvaltı araya karıştı.

“Dünyada bir enayi ben kalmadım,” diyordu ablam. “Önümde bunca işim dururken bir de siz ziftlenesiniz diye sabah sabah sofralar kurarak sonra da bulaşıklar yıkayacak değilim ya!”

Böylece evde kahvaltı eden bir erkekle çocuk değil de zoraki yürüyüşe çıkartılan iki bin askermişiz gibi, ekmek dilimlerimiz ellerimize tutuşturuldu. Çekmeceli dolabın üstündeki sürahiden, yüzlerimizde suçlu, özür dileyen bakışlarla süt yudumlayıp çarçabuk yuttuk.

Bu arada Mrs. Joe temiz, kar gibi perdeler asmış, ocağın bacasının önündeki fırfırı çıkartıp yepyeni, çiçekli olanını takmıştı. Sonra koridorun karşısındaki küçük, yasak konuk odasını açtı. Ancak önemli olaylar hatırına açılan bu oda, yılın geri kalan günlerini gümüş kâğıtların serin sisleri arasında geçirirdi. Bu gümüş kâğıtlar, şöminenin üzerindeki topraktan yapılma dört küçük köpek biblosunu da gözden gizlerdi. Ağızlarında birer çiçek sepeti tutan bu kara burunlu, pamuk gibi apak köpeciklerin dördü de birbirlerine tıpatıp eşti. Ablam temiz mi temiz bir ev kadınıydı; ne var ki temizliğini pislikten daha tedirgin edici, daha sevimsiz yapıp çıkmakta da pek hünerliydi. Temizlik imandan gelir, derler ya... kimi kişiler de ablamın temizlik konusunda gösterdiği hüneri din konusunda becerirler.

İşi başından aşkın olduğu için ablam kiliseye temsilci yolluyordu. Kısacası Joe ile ben gidiyorduk. İş kılığıyla Joe, tam işinin eri, sırım gibi bir demirci ustasıydı. Bayramlıklarını giydiği zamansa hali vakti yerinde bir korkuluğu andırırdı. Giydikleri üstüne oturmaz, eğretiymiş gibi durur, derisini tırmalayıp kaşındırırdı. Bugün de dışarıda kıvançlı Noel çanları çalınırken, Joe odasından bayramlık işkence takımlarını giymiş olarak çıktı: içler acısı bir tablo.

Bana gelince... ablamın gözünde ben, Çocuk Bürosu’ndan birinin getirip bıraktığı genç bir suçlu filan olmalıydım; yasa denilen yüce kurulun hışmına uğramış, buna göre çekilip çevrilmesi gereken biri. Mantık, din, ahlak kurallarına aykırı olarak, dahası, en yakın dostlarımın beni caydırmak için verdikleri tüm öğütleri kulak arkası ederek, ille de dünyaya gelmekte direnmişim gibi davranırdı bana hep. Yeni bir takım diktirteceği zaman bile terziye, ıslahevi üniformasına benzeyen ve kollarımla bacaklarımın rahatça oynayabilmesini kesinlikle önleyen, cendere gibi bir şeyler dikmesini söylerdi.

Bu yüzden şimdi düşünüyorum da Joe ile benim birlikte kiliseye gidişimiz, iyi yürekli kişilerin içlerini parçalayan bir görünüm olsa gerekti. Gene de dışarıda çektiklerim, içimi kemiren kuruntuların yanında hiç kalırdı. Ablam ne zaman kilerin yakınından geçse ya da mutfaktan dışarı çıksa duyduğum korkunun büyüklüğü ancak, elimin yapmış olduğu iş karşısında usumun kapıldığı pişmanlıkla ölçülebilirdi. İşlediğim gizli günahın yüküyle ezilmiş, bu günahı açığa vurursam kilise beni o korkunç genç adamın öcünden koruyabilecek güçte midir ki, diye kara kara düşünüyordum. Evlenme bildirileri okunduktan sonra papaz efendinin, “Şimdi gerçeği söyleyeceksiniz!” diye seslendiği sırada benim ayağa kalkarak, “Sizinle arkada bir görüşme yapmak istiyorum,” dememin yerinde ve uygun olacağını kafama takmıştım. Böyle aşırı bir çıkışı gerçekten yapsaydım, kilisemizin küçük cemaatini kim bilir nasıl bir şaşkınlığa uğratırdım!

Kilise yazmanı Mr. Wopsle, tekerlekçi ustası Mr. Hubble ile Mrs. Hubble, bir de Pumblechook Amca (Joe’ nun amcasıydı ama ona ablam el koymuştu) Noel yemeğine bize geleceklerdi. Pumblechook Amca bize en yakın kasabada oturan, kendi sürdüğü özel paytonu olan varlıklı bir darı tüccarıydı.

Yemek, saat bir buçukta yenecekti. Eve döndüğümüzde sofra kurulmuş, ablam hazırlanmış, yemek hazırlanmakta, sokak kapısının (başka zamanlarda hep kapalı duran) kilidi konukların geçebilmesi için açılmış, her yer süslenip püslenmişti. Hırsızlık konusuna da hâlâ değinildiği yoktu.

Yemek saati, içimi rahatlatamadan gelip çattı, sonra konuklar sökün etti. Mr. Wopsle’ın, eski Roma yontularını andırır burnuyla geniş, çıplak, parıl parıl alnının yanı sıra davudi bir sesi vardı. Kendisi bu sesle öylesine övünürdü ki bildiğiniz gibi değil! İşin doğrusu, hele bir, “Hodri meydan,” deyiverseler dua okuyup vaaz vermekte papaz efendiye taş çıkartıp onu çatır çatır çatlatacağını en yakın arkadaşları bilirlerdi. Dahası, papazlık herkese açık (yani rekabete) bir meslek olsa, bu alanda kendini gösterebileceğine inandığını, Mr. Wopsle kendisi söylerdi. Papazlık herkese açık bir meslek olmadığından Mr. Wopsle, önceden de söylediğim gibi, kilisemizin yazmanıydı. Bunun acısını da sesinin var gücüyle çektiği “amin”lerden çıkarırdı. Okunacak olan duayı bildirirken dizeleri ille baştan sona okurdu. Ama önce bakışlarını kilisedekilerin üzerinde uzun uzun

gezdirerek, sanki, “Kürsüdeki dostumuzu dinlediniz; şimdi de benim okuyuşumu bir dinleyin hele; bakalım nasıl bulacaksınız,” demeye getirirdi.

Sokak kapısını (her gün yaptığım bir şeymişçesine) konuklara ben açtım. Önce Mr. Wopsle’a, sonra Mr. ve Mrs. Hubble’a, en sonunda da Pumblechook Amca’ya açtım. Not: Benim onun yüzüne karşı “Amca” demem, en ağır ceza korkutmacalarıyla yasaklanmıştı.

“Mrs. Joe,” diye söze girişen Pumblechook Amca, iriyarı, orta yaşlı, zor nefes alan, hantal bir adamdı. Balığa benzeyen ağzı, donuk, fırlak gözleri, kafasında diken diken duran kızılımsı kumral saçlarıyla, biraz önce boğazlanmış da yeni yeni kendine gelmekteymiş sanırdınız... “Şu kutsal günler adına size bir şişe beyaz İspanyol şarabı getirdim, hanımefendi; üstüne üstlük bir şişe de Porto şarabı getirdim, hanımefendi.”

Her Noel günü gelip kendini (hep bu sözlerle) görülmedik, duyulmadık bir matahmış gibi bizlere sunması bir gelenek olup çıkmıştı. İki şişeyi de iki elinde jimnastik güllesi taşırcasına tutardı.

Her Noel günü ablam da, tıpkı şimdi yaptığı gibi, “Ah, Pum-ble-chook Amcacığım! Ne zahmetler ettiniz böyle!” derdi.

Gene her Noel günü Pumblechook, gene şimdiki gibi, “Ayıp ettin, hanımefendi, verecek senden iyisini mi bulacağım?” derdi. Sonra da, “Ee, iyisiniz ya, umarım?” diye sorardı. “Ya bizim ufaklık nasıl, bakalım?” Ufaklık dediği bendim.

Böyle günlerde yemeğimizi mutfakta yer, sıra elmalarla portakallara, kuruyemişlere gelince konuk odasına geçerdik. Konuk odasının uğradığı değişim de, Joe’nun iş kılığını çıkartıp bayramlıklarını giyince uğradığı değişikliğe benziyordu.

Bugün ablamın pek bir neşesi üstündeydi. Zaten kendisi Mrs. Hubble’ın yanındayken başka zamanlara oranla daha güler yüzlü, tatlı dilli olurdu. Mrs. Hubble’ı gök mavileri içinde ufak tefek, kıvır kıvır, keskin hatlı bir kadın olarak anımsarım. Benim bilemeyeceğim kadar eski bir geçmişte, kendinden çok yaşlı olan Mr. Hubble ile evlendiği için, o gün bugündür toplumdaki genç kızlık rolünü sürdüregelmişti. Mr. Hubble’ı ise dik omuzlu, gene de kamburcana, tatlı tatlı talaş kokan yaşlı bir adam olarak anımsıyorum. Bacaklarını ayırabildiğince ayırıp durmak zorundaydı. Öyle ki boyumun kısa olduğu küçüklük günlerimde onunla kır yollarında karşılaştığım zaman bacaklarının arasından uçsuz bucaksız kırlar, çayırlar görürdüm.

O sabah kileri soymuş olmasam bile bu üstün topluluğun arasında kendimi yadırgardım sanıyorum. Yok, sofranın en ucunda, masanın sivri köşesi bağrımı delerek sıkışıp kalmış olduğumdan değil; Pumblechook'un dirseğiyle gözümü oyup durmasından değil; konuşmama izin verilmeyişinden değil (zaten konuşmak istemiyordum ki) payıma hindi bacaklarının en sert derili, pürüzlü uçlarıyla domuzun yaşarken bile övünç duymuş olamayacağı, adı anılmaz, dip bucak yerleri düşmüş olduğundan da değil. Yok, bunların hepsi vız gelirdi bana, yeter ki beni rahat bıraksınlardı. Ne gezer! Bir dakika bile rahat bırakmıyorlardı beni. Lafı döndürüp dolaştırıp bana getirmeseler, durup durup beni iğnelemeseler günaha girerlerdi sanki! Bütün bu iğneli laflarla öylesine canım yanarak delik deşik oldum ki arenada şansı yaver gitmeyen bir küçük İspanyol boğasına döndüm, diyebilirim.

Sofraya oturur oturmaz işkence başladı. Mr. Wopsle geleneksel şükran duasını öyle bir tumturaklı okudu ki tiyatro sahnesindeymiş de *Hamlet*'teki hayaletle Kral III. Richard rolünün dinsel bir bileşimini yapıyormuş sanırdınız. Duayı Mr. Wopsle, hepimizin "minnettar olmamızın gerektiğini" belirten pek yerinde bir dilekle sona erdirdi. Bunun üzerine ablam gözlerini bana dikerek alçak, dargın bir sesle, "Duydun mu?" dedi. "Minnettar olacaksın."

Mr. Pumblechook da, "Hele seni kendi elcağızlarıyla büyütenlere karşı özellikle minnettar olacaksın, evlat," dedi.

Mrs. Hubble başını iki yana salladı, sonumun kötü olacağı şimdiden içine doğarmış gibi yaslı yaslı beni süzerek, "Çocuklar minnet duymasını neden hiç bilmezler dersiniz?" diye sordu.

Bu ahlak sorunu sofra başındakilerin çözümleyemeyeceği kadar karmaşık olsa gerek ki herkes susuyordu. Sonunda Mr. Hubble ters bir sesle, "Yaradılıştan kötüdürler de ondan," diye kestirip atarak bilmeceyi çözdü.

O zaman hepsi, "Pek doğru," diyerek benden yana çirkin, anlamlı bakışlarla baktılar.

Joe'nun ev içindeki önem ve ağırlığı, konuk olduğu zamanlar, olmadığı zamanlara oranla daha da düşerdi. (Gerçi durumundaki düşme payı yok denecek kadar azdı ya, neyse.) Gene de Joe bir fırsatını bulabildiği zaman bana kendince yardım ve avuntu eli uzatmaktan geri kalmazdı. Sofra başındayken bana yardımla avuntu sunmasının yolu ise tabağıma bol bol et

sulu sos koymaktı. Sofrada varsa elbet. Bugün bol bol sos olduğundan konuşmanın bu aşamasında Joe benim tabağıma yarım kilo kadar sos koydu.

Daha sonra Mr. Wopsle papazın Noel vaazını oldukça sert bir dille eleştirerek her zamanki gibi, “papazlık herkese açık bir meslek olsa” kendisinin nasıl bir Noel vaazı vereceğine değindi. Masadakilere bu vaaz taslağının konu başlıklarını anlatmak lütfunda bulunduktan sonra bugünkü vaazın çok kötü seçilmiş olduğu görüşünü belirtti. Hele ortalıkta Noel konuşmalarına konu olacak durum ve olaylar “böyle” kaynaşıp dururken papaz efendinin kilisede yapmış olduğu konuşmanın hiç mi hiç bağışlanamayacağını ekledi.

Pumblechook Amca, “Her zamanki gibi pek doğru buyurdunuz; tam üstüne bastınız, bayım,” dedi. “Ortalık vaaz konusu olacak sorunlarla kaynıyor, yeter ki insan bu sorunlara kancayı takmaktan çekinmesin... Zaten bize gereken de bu ya. Kancan elinde hazır olduktan sonra, vaaz konusu için ne diye uzaklara gidesin?” Kısa bir düşünce sürecinden sonra Mr. Pumblechook, “Şu domuz etine bakın, yeter,” diye ekledi. “İşte size dört dörtlük bir konu! Konu mu arıyorsunuz, domuz etine bakın!”

Mr. Wopsle, “Pek doğru, efendim,” diye yanıtladı. Sonra (konuya beni karıştıracağını ben zaten biliyordum), “Bu domuz etinden çocukların alabileceği nice nice yaşam dersleri vardır,” diye ekledi.

Ablam sert bir parantez içinde, “Can kulağıyla dinle sen bunları,” diye fısıldadı.

Joe tabağıma biraz daha sos koydu.

Mr. Wopsle en davudi sesiyle, “Domuz,” diye konuşmasını sürdürürken beni öz adımla çağırırcasına çatalını, kıpkırmızı kesilen yüzüme doğru kaldırmıştı. “Domuz denen hayvan eski zamanlarda hayırsızların yoldaşıymış. Domuzların pisboğazlığı bizlere oldum olası çocukların oburluğuna örnek olarak gösterilir.” (İyi be, diye düşündüm; domuz etinin yumuşacık, ağızda dağıldığını daha demin söyleyen kendisi değildi sanki!) “Domuzlarda insanı iğrendiren bir huy erkek çocuklarda daha da iğrençtir.”

Mr. Hubble, “Kız çocuklarda da öyle,” diye araya girdi.

Mr. Wopsle biraz sinirlenerek, “Elbet kız çocuklarda da öyle, Mr. Hubble,” diye karşısındakinin sözlerini onayladı. “Ama aramızda kız çocuğu yok ki.”

Mr. Pumblechook sertçe benden yana dönerek, “Hem zaten otur kalk, Tanrı’ya şükretmekten geri kalma,” dedi. “Ya dünyaya domuz olarak gelseydin?”

Ablam, “Geldi zaten,” diye kesinlikle konuştu. “Bundan daha domuz bir velet gelmemiştir dünyaya.”

Joe tabağıma biraz daha sos koydu.

Mr. Pumblechook, “Dört bacaklı domuzlardan demek istiyorum,” dedi. “Eğer dünyaya o türden bir domuz olarak gelseydin şimdi burada olabilir miydin ki? Ne gezer...”

“Bu biçimde olmadığı sürece,” diye Mr. Wopsle başını tabaktaki domuz etinden yana salladı.

Sözünün kesilmesine hiç gelemeyen Mr. Pumblechook, “Ama ben o biçimi demek istemiyorum, bayım,” dedi. “Benim demek istediğim, şimdi böyle kendinden hem yaşça, hem akılca üstün kimselerin arasında gülüp söyleyerek büyüklerinin konuşmalarından yararlanabilir miydi? Böyle bir eli yağda, bir eli balda, lordlar gibi yaşayabilir miydi? Ha? Sorarım size? Elbette ki hayır!” Gene benden yana döndü: “O zaman sonun ne olurdu, biliyor musun? Malın piyasadaki fiyatına göre, üç-beş kuruşa elden çıkarırlardı seni. Derken, sen samanların arasında debelenirken kasap Dunstable gelip seni tuttuğu gibi sol koltuğunun altına sıkıştırır, sağ eliyle önlüğünü kaldırıp yelek cebinden bir çakı çıkarır, oracıkta kanını akıtıp canını alırdı senin. O zaman da böyle ablanın kendi elcağızıyla, gül gibi büyütülmeyi zor bulurdun sen, küçükbey, zor!”

Joe bana biraz daha sos vermeye davrandıysa da ben almaktan çekindim.

Mrs. Hubble, ablamın dertlerini paylaşmak amacıyla, “Ah, kardeş, sen kaç türlü eziyetlerle bu yaşa getirdin onu,” diye baş salladı.

“Eziyet mi?” dedi ablam bir yankı gibi. “Eziyet mi dedin?” Sonra benim, onun başına açtığım bütün dertlerin tüyler ürpertici bir listesini çıkarmaya girişti: Tüm hastalık sabıkalarımı, işlediğim tüm uyumsuzluk suçlarını, üzerinden düştüğüm yüksek yerlerle içine yuvarlandığım alçak yerleri, kendisinin bana, “Geber,” deyip de benim salt onu çatlatmak için bu sözü tutmadığım zamanları, kendi kendimi kaç kez yaralayıp berelediğimi birer birer saydı, döktü.

Eski Romalılar burunlarıyla birbirlerini nasıl sinirlendiriyorlardı kim bilir? Belki de sonunda öyle dirliksiz bir toplum olup çıkmaları bu

yüzdendir. Onları bilemem elbet, ama benim yaramazlıklarımla kusurlarımın sayılıp dökülüşü sırasında Mr. Wopsle’ın o eski Romalı burnu öylesine sinirime dokundu ki, içimden onu bağırtana dek bu burnu çekmek geldi.

Öte yandan o zamana dek bütün çektiklerim, içime bundan sonra düşen korkunun yanında hiç kalırdı. Ablamın konuşmasını bir sessizlik izlemiş, bu arada herkes dönüp bana bakmıştı. (Bu bakışların öfke ve ayıplamayla dolu olduğunu bildiğimden yerin dibine geçmiştim.) Gelgelelim gerçek işkence kısa süren bu sessizliğin kesilmesiyle başladı.

Mr. Pumblechook sofradakileri usulca deminki konuya doğru yönelterek, “Gene de,” diye fikir yürüttü. “Safrası bol olduğu söylenen domuz eti... biraz... ağırcana sayılır; öyle değil mi?”

Ablam, “Bizim brendiden biraz buyurmaz mısınız, amcacığım?” dedi.

Ulu Tanrım, işte, en sonunda, olan olmuştu! Pumblechook Amca sulandırılmış olduğunu anlayacak, ortalık yerde söyleyecek, benim de hesabım görülecekti! Örtünün altından yemek masasının bacağına iki elimle yapışarak başıma gelecekleri bekledim.

Ablam testiyi almaya gitti, elinde testisiyle geldi, Pumblechook Amca’ya brendi doldurdu. Ondan başka içen yoktu. Pis adam, bardağını elinde evirip çevirip duruyordu. Sapından tutup kaldırıyor, ışığa tutup bakıyor, sonra gene masanın üstüne bırakarak çektiğim işkenceyi uzatıyordu. Bu arada ablam ile Joe da çabuk çabuk sofrayı toplayarak payla pudinge yer açıyorlardı.

Gözlerimi Pumblechook’tan ayıramıyordum. Masanın bacağına iki elim ve ayağımla sımsıkı yapışmış oturduğum yerden, karşıki sefil yaratığın kadehiyle oynadığını, eline alıp gülümsediğini, başını arkaya atarak brendiyi dibine kadar içtiğini gördüm.

Bir saniye sonra sofradakiler anlatılmaz bir telaşla dövünmeye başlamışlardı. Çünkü genzine brendi kaçan Pumblechook Amca yerinden fırlamış, kesik kesik öhö’ lerle, ürkütücü bir öksürük dansı yaparak fırıldak gibi dönüp duruyordu. Derken kapıdan dışarı fırladı, az sonra da onu pencereden gördük: Şiddetle sendeleyip yüzünü korkunç biçimlerde buruşturarak içi dışına çıkarcasına öksürmekteydi. Aklını oynatmış gibiydi.

Ben masanın bacağını bırakmıyordum. Ablam ile Joe dışarıya koştular. Nasıl yapıp ettiğimi bilmiyordum, ama Pumblechook Amca’yı öldürmüş olduğumdan hiç kuşkum yoktu. Ben de yarı ölü bir durumdaydım. Joe ile

ablamın, amcayı sapasağlam geri getirdiklerini görünce rahatladım. Pumblechook Amca odadakileri, kendisine karşı çıkan varmış gibi ters ters süzüp sandalyesine çökerek tıkanık, hırıltılı bir solukla tek bir sözcük söyledi:

“Katran!”

Testinin içine katran suyu boşaltmışım, demek. Amcanın gitgide kötüleşeceğini biliyordum. Masayı, şarlatan zamane medyumları gibi, örtünün altındaki el ve ayaklarımla gizlice ittirdim.

“Katran mı?” diye ablamın ağzı şaşkınlıktan bir karış açık kalmıştı. “Ayol katran nerden girmiş oraya?”

Ne var ki şu sırada mutfakta koşulsuz egemen olan Pumblechook Amca artık katranın lafını bile duymak istemediğinden elinin şahane bir hareketiyle konuyu kapadı, sıcak suyla cin istedi. Derin düşüncelere dalarak içime korku salmaya başlamış olan ablam şimdi sıcak suyu, cini, şekeri, limon kabuğunu getirmek, sonra da hepsini karıştırmak için koşuşturup duruyordu. Hiç değilse şimdilik yakayı kurtarmıştım. Hâlâ masanın bacağına sarılmış duruyordum, ama bu sarılışımda şimdi şükran duygusunun ateşi vardı.

İçimdeki korkular yavaş yavaş yatıştıkça masanın bacağını bırakıp pudingin ucundan yemeye giriştim. Mr. Pumblechook da puding yiyordu. Herkes puding yemekteydi. Sonunda puding bittiği zaman sıcak, şekerli cinin dost etkisi altında Pumblechook Amca’nın yüzü gülmeye başlamıştı. Ben de günü olaysız atlatacağımı ummaya başlamıştım ki ablam Joe’ya dönerek, “Tabakları değiştir,” dedi.

Demesiyle gene masanın bacağına sarılmam, masa bacağını can yoldaşım, dert ortağımmışçasına bağrıma basmam bir oldu. Başıma gelecekleri, bu kez işimin gerçekten bitik olduğunu biliyordum.

“Tadına bakmanızı istediğim bir şey var,” diyerek ablam en kibar gülümseyişiyle konuklarına döndü. “En sona sakladım, çünkü Pumblechook Amcamızın ağzına layık bir armağanı bu! Öyle bir sevindirdi ki bizi, sizin de tadına bakmanızı istiyorum.”

İste isteyebildiğin kadar. Avuçlarını yalayacaklarını ben biliyordum!

Ablam ayağa kalkarak, “Söylemeden edemeyeceğim,” dedi. “Etli bir pay. Hem de domuz etinin en lezzetli yerlerinden yapılmış, baharatlı pay.”

Sofradakiler övgü sözleri mırıldandılar. İnsan soydaşlarının hayranlığını fazlasıyla hak etmiş olduğuna inanan ve (tüm olup bitenlere karşın) neşesi

yerinde olan Pumblechook Amca, “Biz elimizden geleni ardımıza komayız, hanımefendi,” dedi. “Hele şu senin dediğin paya bir yumulalım, bakalım.”

Ablam payı almaya çıktı. Ayak seslerinin kilere doğru ilerlediğini işitiyordum. Mr. Pumblechook’un bıçağını kaldırıp dengelediğini gördüm. Mr. Wopsle’ın o Romalı burun deliklerinin, tazelenen bir iştahla kabardığı gözümden kaçmamıştı. Mr. Hubble’ın “baharatlı, etli payın üstüne olmadığını, hiç de ağırlık yapmadığını” söylediği kulağıma çalındı. Joe’nun, “Sana da ayırttım, Pip,” dediğini duydum. O gün bugündür hâlâ kesinlikle bilemem: O tiz korku çığlığı yalnızca içimde mi koptu, yoksa herkesin duyabileceği gibi yüksek sesle mi haykırdım? Dayanacak gücümün kalmadığını, kaçmak zorunda olduğumu düşünüyordum. Masanın bacağını bırakarak can havliyle koşmaya başladım.

Ne var ki sokak kapısından ileri geçemedim. Çünkü orada kendimi elleri tüfekli bir sürü askerle çevrilmiş buldum. Askerlerden biri bana doğru bir kelepçe uzatarak, “Hey, bastığın yere baksana sen! Gel buraya bakayım!” dedi.

3. İngilizlerin geleneksel olarak Noel’de pişirdikleri tatlı pay. Haçlı Seferi’nden dönenler sayesinde tarife kıyma, meyve ve baharat da eklenmiştir. (Y.N.)

5

Kapı önünde birden, dopdolu tüfeklerin dipçikleriyle rap rap yere vuran bir sıra askerin belirivermesiyle sofra başındakiler apar topar yerlerinden fırladılar. Tam o sırada eli boş, ahlar vahlar halde mutfaktan dönen ablam da zınk diye durup yaygarasını yarı yerde keserek şaşkın şaşkın bakakalmıştı.

Ablam kaldığı yerde bakadursun, teğmenle ben mutfağa girmiştik. Durumun ivediliği benim aklımı biraz başıma getirir gibi olmuştu. Teğmen şimdi sol elini benim omzuma atmış, sağ elindeki kelepçeyi buyur edercesine sallayarak odadakileri süzmekteydi.

“Özür dilerim hanımefendiler beyefendiler,” diye söze başladı. “Demin kapıda bu küçük şeytana da söylediğim gibi (söylemiş olsaydı bari!) Kral adına bir suçlunun peşindeyim. Demirci ustasını istiyorum.”

Herhangi birinin Joe’yu istediğini duyunca siniri oynayan ablam hemen, “Demirci ustasını neden istiyorsunuz ki?” diye terslendi.

Hanımlara nasıl davranılacağını bilen, tatlı dilli, çenebaz teğmen, “Hanımefendi,” diye yanıtladı. “Bana kalsa demirci ustasını, hanımıyla tanışmanın onur ve kıvancını tatmak için arıyorum, derdim; ama Kral adına konuştuğum için demirci ustasından ufak bir iş istemek zorundayım.”

Teğmenin bu yanıtı odadakilerin öyle hoşuna gitti ki Pumblechook Amca yüksek sesle, “Bravo!” diye bir aferin çekti.

Bu arada Joe’yu seçmiş olan teğmen, “Bak usta, bu kelepçenin başına bir kaza geldi,” dedi. “Birinin kilidi dönmediğinden birbirine geçiremiyorum. Hemen de gerekli olduklarından bir zahmet bakıverir misin şunlara?”

Joe kelepçeye bir zahmet bakıvererek bu iş için ocağı yakması gerekeceğini, onarımının da bir saatten çok, iki saatten az bir zaman alacağını bildirdi.

Tasasız bir adam olan teğmen, “Öyle ha? Hemencecik başlayıverir misin öyleyse?” diye sordu. “Ne yaparsın, Kral’ın işi işte. Ha, usta, adamlarımın elinden gelecek bir şey varsa söyle, sana yardım etsinler.”

Böyle diyerek adamlarını çağırdı. Erler birbiri ardından odaya girerek silahlarını bir köşeye yığdılar. Sonra ne yapacaklarını bilemeyerek ortalık yerde kalakaldılar. Asker işte; ellerini önlerinde kavuşturuyor, derken omuzlarını duvara dayayıp dizlerini büküyor, kemer ya da mataralarını gevşetiyor, daha olmadı kapıyı açıp kafalarını yüksek boyunluklarının üzerinden uzatarak dışarıya, avluya tükürüyorlardı.

Bütün bunları tam olarak kavramaksızın görüyordum, çünkü korkunun işkencesiyle kıvranmaktaydım. Neyse ki kelepçenin bana takılmayacağını, askerlerin şimdilik daha baskın çıkıp payı geri plana itmiş olduklarını gördükçe aklımı biraz başıma toplamaya başlamıştım.

Teğmen, Pumblechook Amca'ya dönerek, "Lütfen saati söyleyebilir misiniz?" dedi.

Öyle ya, Pumblechook Amca'nın saat sorulabilecek, verdiği yanıta da güvenilebilecek bir adam olduğu üstünden akıyordu.

"İki buçuğu biraz geçiyor."

Teğmen biraz düşünerek, "Geç sayılmaz," dedi. "Burada iki saat beklemek zorunda bile kalsak gene iyidir. Bu yöredeki bataklıklardan ne kadar uzaktadır, sizin köy? Bir buçuk, iki kilometreden çok olmasa gerek, hesabımca?"

Ablam, "Bir buçuk kilometre kadardır," dedi.

"İyi iyi. Alacakaranlık bastığı sırada kuşatırız onları. Karanlık basmadan hemen önce, diyor aldığımız komutta. Yetişiriz."

Mr. Wopsle üstünde durmazcasına, "Kürek mahkûmları ha, teğmenim?" diye sordu.

"Öyle," diye yanıtladı teğmen. "İki tanesi birden. Hâlâ bataklıklarda olduklarına yüzde doksan inanıyoruz. Karanlık basmazdan önce kaçmaya kalkmazlar. İçinizde bu mahpushane kaçkınlarını gören filan var mı?"

Benim dışımda herkes yürekten, hayır, dedi. Bana sormaksa kimsenin aklına gelmedi.

Teğmen, "Bu kadar çabuk kuşatılacaklarını hiç akıllarına getirmemişlerdir, sanırım," diyordu. "Haydi bakalım, usta, başlamaya hazırsan Kral'ın işi seni bekliyor."

Joe ceketiyle yeleğini, boyunbağını çıkardı, deri önlüğünü takarak dükkâna geçti. Askerin biri dükkânın tahta kepenklerini açtı, öbürü ateşi yaktı, bir üçüncüsü körüğü çalıştırdı. Geri kalanlar çok geçmeden harıl harıl

yanmaya başlayan alevlerin çevresinde toplandılar. Joe çekiciyle tik tak, örse vurmaya başladı. Bizler de hepimiz onu seyrediyorduk.

Biraz sonra başlayacak olan kovalamacanın uyandırdığı ilgi yalnızca herkesin dikkatini bu konu üstünde toplamakla kalmamış, ablama da görülmedik bir cömertlik vermişti. Fıçıdan erler için koca bir sürahi bira doldurdu, teğmene de bir bardak brendi isteyip istemediğini sordu.

Ne var ki Mr. Pumblechook hemencecik, “Ona bir bardak şarap verin hanımefendi!” diye araya girdi. “Şarabın katransız olduğuna ben kalıbımı basıyorum.”

Teğmen ona teşekkür etti; içkilerini katransız sevdiğinden, zahmet olmazsa bir bardak şarap içeceğini söyledi. Eline verilen bardağı Kral’ın sağlığına ve Noel onuruna kaldırarak bir yudumda içti, sonra hafifçe dudaklarını şapırdattı.

Mr. Pumblechook, “Şarap da şarap hani, değil mi, teğmen?” diye sordu.

Teğmen, “Ben size bir şey söyleyeyim mi, bence bu şarabı siz seçmişsinizdir,” dedi.

Mr. Pumblechook, şöyle karından bir kahkaha atarak, “Neden acaba?” diye sordu.

Teğmen elini onun omzuna vurarak, “Sizin zevk sahibi olduğunuz belli de ondan,” diye yanıtladı.

Mr. Pumblechook gene deminki gülüşüyle, “Demek öyle ha?” dedi. “Hadi, dikin bir bardak daha!”

“Birlikte içeceğiz,” diye karşılık verdi teğmen. “Anca beraber, kanca beraber. Şerefinize, sağlığınıza, mutluluğunuza, daha nice mübarek yortulara. Varan bir. Varan iki. Şu kadeh şıkırtısı dünyanın en tatlı müziğidir, inan olsun! Dilerim Tanrı’dan bin yaşına dek yaşarsınız da şimdiki gibi her şeyin iyisini seçmekten hiçbir zaman şaşmazsınız!”

Teğmen bu bardağı da bir dikişte yuvarladı. Bir üçüncü bardağa dünden hazır gibi duruyordu. Bakıyordum da bizim Mr. Pumblechook şarabı armağan olarak getirdiğini çoktan unutmuştu. Şişeyi ablamdan aldı, coşkun bir neşe içinde kendi malıymış gibi herkese sunmaya başladı. Bu arada bana bile pay düştü! Bizim Mr. Pumblechook ilk şişeyi öyle bol keseden dağıtmıştı ki ikinci şişeyi getirsinler diye seslendi, bunu da ikincisi gibi bonkörce dağıttı.

Onların demirci dükkânındaki ocak başına üşüşmüş, böyle neşeden kırılıp geçtiklerini gördükçe, bataklıklardaki perişan dostumun bu Noel

yemeğine ne güzel bir çeşni kattığını düşünmekten kendimi alamıyordum. Askerlerin getirdiği heyecanlı haberden önce konuklar bunun yarısı kadar bile eğlenmiyorlardı. Oysa şimdi hepsi de “o iki cani”nin yakalanması için sabırsızlandıkça, körük bile kükreyerek sanki mahkûmları çağırıyor; ateş mahkûmları yutmak için yalazlanıyor, dumanlar uçuşarak onları kovalıyor, Joe’nun çekici onlar için takırdıyor, alevler fışkırıp yatıştıkça, kızgın kıvılcımlar sıçrayıp söndükçe duvarlarda oynaşan isli gölgeler sanki hışımla onlara başlarını, yumruklarını sallıyorlardı. Öyle ki benim o yufka yüreğime, dışarıdaki solgun ikindi güneşi bile onlar yüzünden solup sararmış gibi geldi... Zavallı sefiller...

Sonunda Joe’nun işi bitmiş, çın çın öten örs sesleriyle alevlerin kükremesi dinmişti. Joe ceketini giyerken, gözünü de pekleştirmiş olacak ki içimizden birkaçımızın askerlerle birlikte gidip insan avına katılmamızı önerdi.

Pumblechook Amca’yla Mr. Hubble, hanımların yanında kalıp pipolarını tüttürmek istediklerini ileri sürerek evde kaldılarsa da Mr. Wopsle, Joe giderse kendisinin de gideceğini söyledi. Joe gitmeye dünden hazır olduğunu, ablam izin verirse beni de yanına alacağını söyledi. Ablam bu kovalamacaya, sonunda neler olup biteceğini merak etmeseydi kalıbımı basarım ki dünyada izin vermezdi. Şimdi ise yalnızca, “Oğlanın kafası tüfek kurşunlarıyla paramparça olursa benden medet umma,” koşuluyla Joe’nun istediği izni verdi.

Teğmen hanımlarla her zamanki gibi nazik bir biçimde vedalaştı; Pumblechook’tan da kırk yıllık can dostundan ayrılırcasına ayrıldı. İçkiler su gibi akmayıp da ortalık daha bir kurak olsaydı, Mr. Pumblechook’a bu kadar ısınabileceğini pek sanmıyordum ya... Askerler tüfeklerini alarak sıraya girdiler. Mr. Wopsle ile ben ve Joe geriden gelerek, bataklıklara vardıktan sonra hiç konuşmayalım diye sıkı emir almıştık.

Ayaza çıktık; düzenli olarak yürümeye başladık. Ben bir ara Joe’nun kulağına eğilip belki de davaya ihanet ederek, “Ben onları bulmasınlar istiyorum, Joe,” diye fısıldadım.

Joe da, “Bir şilinine bahse girerim; çoktan kaçmışlardır, Pip’ciğim,” dedi.

Köyden bize katılan olmadı. Hava zehir gibi soğuk, ha yağdı, ha yağacaktı; ortalık kararmaya başladığından insan bastığı yeri görmekte güçlük çekiyordu. Herkes içeride, sıcacık ateşinin başında Noel’i

kutlamaktaydı. Işıklı pencerelere koşuşup bakan birkaç yüz görüldü, ama kimse dışarıya çıkmadı. Yön levhasını geçmiş, dosdoğru mezarlık yönünde ilerliyorduk. Burada teğmenin bir el işareti üzerine birkaç dakika durduk. Adamlardan birkaçı mezar taşlarının arasıyla sundurmaya baktı. Hiçbir şey bulamadan geri döndüler; kilise avlusunun yan kapısından bataklıklara daldık. Şimdi doğu rüzgârıyla birlikte iğne gibi acıtan bir tipi bastırmıştı. Joe beni omzuna aldı.

Issız, iç karartıcı bataklığa iyice açılmıştık artık. Benim daha sekiz-dokuz saat önce buralarda gezdiğimi, mahkûmlardan ikisini de gördüğümü yanımdakiler akıllarının uçlarından bile geçirmezler, diye düşünüyordum ki birden yüreğim ağzıma gelerek, ya onları bulursak, yardım ettiğim mahkûm da askerleri oraya benim getirdiğimi sanırsa, diye içime bir korkudur saplandı! Daha önce hiç aklıma gelmemişti bu. Mahkûm bana gammaz olup olmadığımı sormuştu; ona tuzak kuranlarla birlik olmanın canavarlık sayılacağını söylemişti. Ya benim hem gammaz hem de gerçekten canavar ruhlu olduğuma, onu ele verdiğime inanırsa?

Bu soruları şimdi kendi kendime sormanın bir yararı yoktu, elbet. Joe'nun omzunda, bataklıktaydım. Altımda Joe, hendekleri usta bir avcının çevikliğiyle atlıyor, bir yandan da Mr. Wopsle'a, geride kalmasın, düşüp o Romalı burnunu kırmasın diye, cesaret verip duruyordu. Askerler önümüz sıra düzenli aralıklarla yelpaze gibi açılmış ilerliyorlardı. Sabahleyin benim de geldiğim, sonra sis yüzünden yitirdiğim yolu izlemekteydik. Ya bu akşam sis basmamış ya da rüzgârda dağılmıştı. Günbatımının alçak, kırmızı ışığı altında deniz feneri, darağacı, cephaneliğin tümseği, ıslak kurşun renginde olmakla birlikte açıkça görünüyorlardı.

Joe'nun geniş omzunda oturduğum yerden, yüreğim onun çekiçleri gibi vurarak gözlerimi dört bir yanda gezdiriyor, mahkûmlardan bir iz arıyordum. Gelgelelim onlarla ilgili ne bir iz, ne de bir ses vardı. Mr. Wopsle hırıltılı solukları, sümkürmeleriyle kaç kez ödümü koparmıştı ya, artık onun çıkardığı sesleri, kovalamacamızın konusundan ayırt etmeyi öğrenmiştim. Bir ara eğenin hâlâ işlediğini duyar gibi olduğumu sanarak fena irkildim; neyse ki koyun çıngırağından başka bir şey değilmiş! Koyunlar otlamalarını bırakarak bize utangaç utangaç bakıyorlardı. Rüzgârla tipiden kaçınmak için başlarını çeviren sığırların bakışlarıysa, bu belalardan bizi sorumlu tutuyorlarmışçasına öfke doluydu. Bunlardan ve

günün can çekişmesinin her ot sapına yansıyışından başka, bataklıkların ıssızlığıyla tenhalığını bozacak hiçbir şey yoktu.

Askerler eski cephanelik yönünde ilerliyor, biz de onların biraz gerisinden geliyorduk ki birden hep birlikte durduk. Çünkü rüzgârlı yağışın kanatları bize devasa bir bağırış iletmişti. Bağırış gene duyuldu. Ses, doğu doğu yönünden, uzaklardan geliyordu ama güçlü, devasa bir sesti. Yok, seslerin karışıklığına bakılırsa, birkaç bağırış birden yükseliyor gibiydi.

Teğmenle en yakınındaki askerler bu konuyu fısıldaşırken biz onlara yetiştik. Fısıltılara biraz kulak verdikten sonra (yargısına güvenebileceğimiz) Joe ile (güvenemeyeceğimiz) Mr. Wopsle onlara hak verdiler. Ayaküstü kesin kararlar vermesini bilen teğmen hiç çıt çıkarmadan yön değiştirmemizi, erlerin, “dörtnala” bağrışların geldiği yana koşmalarını buyurdu. Böylece sağımıza düşen doğuya doğru yola koyulduk. Joe öyle bir koşuyordu ki yerimden kaymamak için boynuna sımsıkı tutunmak zorunda kalıyordum.

Gerçekten koşuyorduk şimdi. Joe, “Doludizgin!” dedi ki bu onun, bütün bu olay boyunca söyleyeceği tek söz olacaktı. Yokuş aşağı, yokuş yukarı, çitlerden atlayıp hendek sularına dalarak çalılıkları yarıp geçerek... nereye bastığına aldırış eden yoktu. Bağırışın yükseldiği yere yaklaştıkça, birden çok ses olduğu daha iyi seçilebiliyordu. Kimi kez bağırışlar kesiliveriyor, o zaman askerler de duruyorlardı. Bağırışlar gene yükseldiğinde askerler eskisinden daha büyük hızla o yana yöneliyorlardı... biz de peşlerinden.

Bir süre sonra bağırışlara öylesine yaklaşmıştık ki seslerden birinin, “Katil var!” diye, öbürünün de, “Mahkûmlar, kaçaklar burada!” diye bağırdığını duyduk. Seslerin ikisi de bir boğuşma içinde kesilir gider gibi oldu, sonra gene yükseldi. Şimdi askerler, askerlerle birlikte Joe, ceylan gibi koşuyorlardı.

Gürültüye iyice yaklaştığımızda en önden teğmen, hemen peşi sıra da iki askeri atıldılar. Sonra hepimiz onlara yetiştik. Askerlerin tüfekleri omuzlarında, hazır durumdaydı.

Bir hendeğe atlayıp boğuşmaya katılmış olan teğmen soluk soluğa, “Teslim olun, ikiniz de!” diye bağırıyordu. “Tanrı kahretsin sizi, ne azgın köpeklersiniz be! Bırakın birbirinizi de teslim olun, hadi!”

Havaya sularla çamurlar sıçrıyor, sövgüler savruluyordu. Derken birkaç asker daha hendeğe, teğmene yardım etmeye indiler, biraz sonra benim mahkûmla ötekisini ayrı ayrı dışarı sürüklediler. Mahkûmların ikisi de

kanlar içinde, soluk soluğa, hâlâ sövüp sayarak boğuşuyorlardı. Ama ben ikisini de bir bakışta tanımıştım.

Benim mahkûmum yüzündeki kanları o partal kol yenleriyle sildi, parmaklarının arasında kalmış olan saç tutamlarını silkeleyip atarak, “Bakın ha!” dedi. “Ben enseledim onu. Size onu ben teslim ediyorum. Bunu sakın unutmayın, ha!”

Teğmen, “Bu konuda kılı kırk yarmanın gereği yok,” dedi. “Sana da pek yararı dokunmaz; aynı yolun yolcusu değil misin? Şu kelepçeleri verin bana!”

Benim mahkûm açgözlü bir gülüşle, “Yarar umduğum yok ki!” dedi. “Şu durumun verdiği yarar yeter bana. Onu ben yakaladım. O da bunu biliyor. Bu kadarı bana yeter.”

Öteki mahkûm korkunç durumdaydı. Eskiden yüzünün yalnızca sol yanı yaralıyken, şimdi tepeden tırnağa yara bere içindeydi. Soluğu tükenmiş, konuşamıyordu bile. Ayrı ayrı kelepçelediler onları. İkinci mahkûm düşmemek için yanındaki askere yaslandı. Sonunda konuştuğu zaman ilk işi, “Haberiniz olsun; beni boğmaya kalkıştı,” demek oldu.

Benim mahkûm, ötekinin yüzüne tükürürcesine, “Boğmaya çalışmak ha?” diye konuştu. “Çalışacağım da beceremeyeceğim ha? Ben onu enseledim, sonra da teslim ettim. Hepsi bu. Bataklıklardan kaçmasını ben önledim onun. Yalnız önlemekle kalmadım, kaçmış olduğu yerden sürükleye sürükleye taa buraya kadar getirdim. Sayın baylar, şu gördüğünüz alçak canavar yüksek bir beyefendidir. İşte *hulk*’lar benim sayemde gene kibar beyefendilerine kavuştular... Boğmak mı onu? Değerdi doğrusu. Ama ben tuttum geri getirdim. Kendim ele geçmek pahasına!”

Öteki hâlâ hırıltılı bir sesle, “Beni... ö... öldürmeye k... kalkıştı... Si... siz de tanıksınız,” diye soluk soluğa konuşuyordu.

Benim mahkûm teğmene dönerek, “Dinle beni,” dedi. “Tek başıma kaçtım hapishane gemisinden. Bir deneyeyim, dedim; oldu. Kaçtığım gibi bu bataklıktan da uzaklaşabilirdim; bacağıma baksana, bu kadarcık demirle kolayca sıvışabilirdim bu mezar gibi dondurucu bataklıklardan... eğer “onun” da buralarda olduğunu öğrenmemiş olsaydım. “Onun” da özgürlüğe kavuşmasına göz yumacaktım ha? Benim keşfettiğim yoldan “onun” da yararlanmasına izin verecektim ha? Bir kez daha mı? Yook, efendim, öyle yağma yok!” Sonra benim mahkûm, kelepçeli ellerini hırsla hendekten yana sallayarak ekledi: “Şu hendeğin dibinde öleceğimi bilsem ellerimi gene

çekmezdim boğazından; sımsıkı tutardım ki, siz gelip onu orada bulasınız diye.”

Ondan ödü koptuğu açıkça belli olan öbür mahkûm, “Beni öldürüyordu nerdeyse,” dedi gene. “Siz yetişmeseydiniz işim bitikti.”

Benim mahkûm, hırsla, “Yalan atıyor,” diye dişlerinin arasından konuştu. “Yalancı doğmuş, yalancı ölecek. Yüzüne baksana, apaçık yazılı değil mi orada yalancılığı? Doğru söylüyorsa gözümün içine baksın, bakalım. Hadi, erkekse yapsın, bakalım.”

Öteki bu sözleri küçümseyerek gülüyormuş gibi yapmaya çalıştı. Ne var ki titreyen dudaklarını belirli bir ifadeyle toparlamayı beceremeden askerlere baktı, bataklıkla gökyüzüne baktı, ama bir türlü öbür adama bakamadı.

Benim mahkûm, “Görüyorsunuz ya?” diye konuştu. “Alçaklığının derecesini görebiliyorsunuz ya? Gözlerini nasıl benden kaçırıyor, bakışlarıyla nasıl sizlere yaltaklanıyor, görüyorsunuz ya? İkimiz yan yana yargılanırken de böyleydi işte! Bir kez bile bana bakmadı.”

Çatlak dudaklarını oynatarak gözlerini dört bir yanda dolaştırıp duran öteki, sonunda benim mahkûma şöyle bir göz atarak, “Neyine bakayım senin?” diye mırıldandı.

Bunun üzerine benim mahkûm öyle bir kudurdu ki askerler araya girmese öbür adamın üstüne atılacaktı.

O zaman öbür adam, “Ben size demedim mi?” dedi. “Fırsat bulsa beni öldürecek demedim mi ben size?” Korkudan titrediği gözle görülüyordu; dudaklarında sulu kar gibi beyaz, tuhaf köpükler belirmişti.

Teğmen, “Yetti bu gevezelik,” dedi. “Yakın şu meşaleleri!”

Tüfek yerine bir sepet taşımakta olan bir asker bu sepeti açmak için yere diz çökünce benim mahkûm ilk olarak çevresine bakındı ve beni gördü. Hendeğin kıyısına geldiğimiz zaman Joe’nun omzundan inmiş, bir daha da yerimden kıpırdamamıştım. Göz göze geldiğimiz zaman ben heyecanla onun gözlerinin içine baktım. Ellerimi şöyle bir açarak başımı belli belirsiz salladım. Suçsuz olduğumu elimden geldiğince anlatabilmek için bana baksın diye beklemekteydim zaten. Benim söylemek istediğimi kavrayabildi mi, bilmiyorum. Benden yana hiç anlayamadığım bir bakışla baktı. Her şey hemencecik olup bitmişti. Ne var ki adam bana bir saniyecik değil de bütün bir gün baksa bundan daha büyük bir dikkat gösteremezdi. O yoğun dikkati yaşam boyu unutamayacaktım.

Sepetli asker çok geçmeden ışık yakıp üç-dört meşale tutuşturmuş, bunlardan birini kendine alıp öbürlerini arkadaşlarına dağıtmıştı. Önceden karanlık basmak üzere gibiydi, ama şimdi meşaleler yanınca ortalık birden kararmış, biraz sonra ise karanlık daha da yoğunlaşmış gibi oldu. Hendek başından ayrılmamızdan önce dört asker bir halka oluşturup durdular; havaya ikişer el ateş ettiler. Biraz sonra hendeğin gerisinde, biraz ötede başka meşalelerin yakıldığını gördük. Irmağın karşı yakasındaki bataklıkta da meşaleler yanmıştı.

“Oldu,” dedi teğmen. “Arş, ileri!”

Yola düzüldükten kısa bir süre sonra ileride bir yerden, kulağımın zarını patlatırcasına üç pare top atıldı.

Teğmen benim mahkûma, “Sizleri gemiden bekliyorlar,” dedi. “Geldiğinizden haberleri var. Boşuna çırpınma, dostum... Kapayın şu arayı.”

Mahkûmları birbirlerinden ayrı yürütüyorlardı. İkisinin de çevresi ayrı muhafızlarla sarılıydı. Ben şimdi Joe’ nun elini tutuyordum. Joe da meşalelerden birini taşıyordu. Mr. Wopsle köye dönmekten yanaydı ama Joe işin nereye varacağını görmek istediğinden biz de askerlerle birlikte yürüyorduk. Yolumuz oldukça düzgündü şimdi. Çoğunlukla ırmak boyunu izliyor, arada birkaç hendeğin çevresinden dolanıyorduk. Hendeklerin hemen her birinin üzerinde minicik bir yel değirmeniyle bir de set kapısı vardı. Başımı çevirdiğim zaman ardımız sıra gelen öbür meşaleleri görebiliyordum. Bizim elimizdeki meşalelerden yere kocaman kıvılcımlar sıçrıyordu; bunların da yolun üzerinde kâh parlayıp kâh duman dumana tüttüklerini görebiliyordum. Bunların dışında hiçbir şey göremiyordum, kapkara karanlıktan başka. Meşalelerimizin ziftli alevleri çevremizdeki havayı biraz ısıtıyordu. Tüfeklerin arasında aksak adımlarla ilerleyen mahkûmlar da bundan hoşnut gibiydiler. Onların topallaması yüzünden hızlı ilerleyemiyorduk. Öylesine bitkin durumdaydılar ki dinlenebilsinler diye iki-üç mola vermek zorunda kaldık.

Bir saati aşan bir yolculuktan sonra kaba saba tahta bir kulübeyle iskeleye vardık. Kulübede muhafızlar vardı. Parola sordular, teğmen yanıt verdi. Kulübeye girdiğimizde bizi tütün ve badana kokusuyla gürül gürül yanan bir ateş, bir de lamba karşıladı. Bir sıra tüfek, bir davul, bir de alçak tahta karyola vardı ki üstüne bir düzine askeri birden sığdırabilecek gibi görünüyordu. Sırtlarında kaputlarıyla yatakta uzanmış yatan üç-dört asker

pek ilgilenmediler bizimle. Şöyle bir başlarını kaldırıp uykulu uykulu baktıktan sonra gene yattılar. Teğmen raporunu verdi, bir kayıt defterine bir şeyler yazdı. Sonra, öteki mahkûm dediğim adamın gemiye muhafızlarıyla birlikte önden gönderilmesine karar verildi.

Benim mahkûm ilkinden sonra benden yana hiç bakmamıştı. Kulübede beklerken ateş başında durmuş ayağının önce birini, sonra öbürünü ocağın siperine dayayarak düşünceli gözlerle, saatlerdir çektiklerinden ötürü onlara acıyormuşçasına bu ayakları seyrediyordu. Derken, durup dururken teğmene sordu, “Gemiden kaçışımla ilgili söyleyeceklerim var,” dedi. “Kimse benim yüzümden töhmet altında kalsın istemiyorum.”

Teğmen kollarını kavuşturmuş, serinkanlılıkla onu süzerek, “İstediğini söyleyebilirsin ama burada olmaz,” dedi. “Nasılsa bu iş sona ermeden önce her şeyi söyleyip dinlemeye bol bol fırsat bulacaksın.”

“Biliyorum ama bu iş başka. Açlıktan ölmeyi hiç kimse bile bile istemez. Daha doğrusu ben böyleyim. Geçen gece şu ötedeki köyden... hani kilisesi bataklığın hemen dibinde olandan, biraz kumanya edindim kendime.”

“Çaldım, demek istiyorsun,” dedi teğmen.

“Nerden aldığımı da söyleyivereyim size. Demircinin evinden.”

Teğmen, “Bakın hele!” diyerek Joe’ya baktı.

Joe, “Bak hele, Pip!” diyerek bana baktı.

“Birkaç lokmacık bir şeydi, bir yudumcuk içki, bir de pay işte.”

Teğmen Joe’ya doğru eğilerek gizlice, “Payınız çalındı mı gerçekten?” diye sordu.

“Tam siz geldiğiniz sırada karım bunu söylüyordu, galiba. Öyle değil mi, Pip?”

Benim mahkûm benden yana hiç bakmayarak gözlerini dalgın dalgın Joe’ya dikti.

“Yaa,” dedi. “Köyün demircisi sensin demek. Öyleyse senin payını yemişim, kusura bakma.”

Joe, “Önemli değil,” dedi. Sonra aklına ablam gelmiş olacak ki, “Ben kendi malımı kimseden esirgemem,” diyerek durumu düzeltti. “İşlediğin suç neymiş bilmiyorum. Ama ne olursa olsun açlıktan ölmeni istemezdik, zavallı, sefil kardeşçik... istemezdik değil mi, Pip?”

Adamın gırtlağında bundan önce de duymuş olduğum o çark gene tıkırdadı ve adam bize sırtını çevirdi. Kayık geri gelmişti, mahkûmun

muhafızları hazırdılar. Onun peşi sıra, kaba kazıklarla taşlardan yapılmış iskeleye yürüdük, kendisi gibi mahkûmlar tarafından çekilen kayığa bindirildiğini gördük. Onu görünce ne şaşıran, ne ilgi gösteren, ne sevinen, ne üzülen ne de tek bir söz söyleyen çıktı. Yalnızca birisi köpeklerine buyururcasına, “Hey, asılın bakalım,” diye komut verince kürekler suya daldı. Meşalelerin ışığında kara *hulk*’u görebiliyorduk... kıyı çamurlarının biraz ötesinde, cehennemlik bir Nuh’un Gemisi gibi... Dört bir yanı demir parmaklıklarla çevrili kocaman paslı zincirlerle bağlanmış duran bu gemi, benim çocuk gözlerime tıpkı mahkûmlar benzeri prangalıymış gibi göründü. Kayığın gemiye yanaşmasına, benim mahkûmun yandan yukarı alınmasına, karanlıklara karışmasına baktık. O zaman meşalelerin uçları suya fırlatıldı, tıslayarak birer birer söndü. Bana öyle geldi ki benim mahkûm için de her şey sona ermişti.

6

Yaptığım hırsızlık suçundan böyle hiç umulmadık bir biçimde sıyrılıverişimin yarattığı duygular gerçi beni bir açıklama yapmaya itmedi; gene de içimde ufak bir iyilik tortusu bırakmış olduklarını ummak isterim.

Yakalanmak korkusu üzerimden kalktığı zaman ablama karşı bir sorumluluk yükü, herhangi bir pişmanlık sızısı duyduğumu anımsamıyorum. Gelgelelim Joe'yu seviyordum. O çocukluk günlerinde Joe'yu sevmemin başlıca nedeni sevmeme izin vermesiydi belki de, sevgili Joe... O söz konusu olduğunda vicdanımı yatıştırmak pek öyle kolay olmuyordu. Durmadan, ona gerçeği tümüyle söylemem gerektiğini düşünüyordum. Hele onun eğesini aradığını ilk görüşümde bu düşünce bana adamakıllı yük olmuştu, gene de hiçbir şey söylemedim. Söylersem onun gözünden düşeceğimden korkuyordum çünkü. Joe'nun güvenini yitirmek, bundan böyle ömrümün sonuna dek geceleri ocak başında ona, tek can yoldaşım, arkadaşım olan bu adama uzaktan bakmak korkusu ağzımı dilimi bağlıyordu. Joe gerçeği öğrenirse, artık ocak başında otururken ne zaman o sarışın sakalını sıvazladığını görsem, hırsızlık konusunu düşünüyor sanırım diye karamsarlığa itiyordum kendimi. Joe gerçeği öğrenirse, diyordum içimden, sofraya bir gün öncesinden artakalmış bir et yemeği, bir pay geldiğinde, şöyle bir baktığını bile görsem, "Benim kilere gidip bunları tırtıkladığımı sanıyor," diye kuruntu yapmaktan kendimi alamam. Joe gerçeği öğrenirse, diye düşünüyordum, bundan böyle bu çatı altında paylaştığımız yaşantı boyunca ne zaman biranın koyu ya da sulu olduğundan dem vursa, katrandan kuşkulandığına inanırım ve yüzüme kan hücum eder...

Kısacası doğru olduğunu bildiğim şeyi yapmaya cesaret bulamıyordum; nasıl ki daha önce de yanlış olduğunu bildiğim şeyden kaçınacak cesareti gösteremeyişim gibi. O sırada dış dünyayla hiçbir alışverişim yoktu; davranış yolumu çizerken kimseyi örnek alıyor değildim. Hiçbir yerden öğrenmediğim, Tanrı vergisi dehamla kendi yolumu kendim bulup seçtim.

Zindan gemisinden biraz uzaklaştığımız zaman uykum bastırdığı için Joe beni gene omzuna aldı, eve kadar taşıdı. Joe için çetin bir yolculuk olsa gerekti. Çünkü yorgunluktan bitkin düşen Mr. Wopsle öyle huysuzlanmıştı ki papazlık herkese açık olsaydı, sanırım benimle Joe'ya da ayrım tanımaksızın tüm geziyi aforoz ederdi! Sıfatı resmî olmadığı için yalnızca oturup dinlenmekte direndi. Ipıslak toprağın üzerinde öyle çok oturdu ki, eğer bu yaptığı şey idamlık bir suç olsaydı, sonradan, mutfakta paltosunu çıkardığı zaman pantolon kıçında görülen kesin kanıt, onun asılmasına yeterdi.

Bu arada ben, mışıl mışıl uyuduğum sırada yere bırakıldığım ve uyanınca kendimi sıcak, aydınlık bir yerde, konuşup duran sesler arasında bulduğum için mutfağın zemininde küçük bir ayyaş gibi sarsak sarsak dolaşmaktaydım. Ablamın, iki kürekkemiğimin orta yerine bir yumruk indirerek, “Nah! Bu çocuk gibisini de görmedim!” diye bağırmasının yardımıyla kendime geldiğimde baktım, Joe odadakilere mahkûmun itirafını anlatıyor, onlar da adamın kilere nasıl girmiş olabileceği konusunda çeşitli düşünceler yürütüyorlardı. Mr. Pumblechook'a kalırsa adam önce demirci dükkânının damına tırmanmış, oradan evin damına geçmiş, oradan da, yatak çarşaflarını kesip ekleyerek yaptığı urganın yardımıyla mutfak bacasından içeri girmişti. Mr. Pumblechook hem dediği dedik hem de özel payton sahibi bir adam olduğundan herkes onun düşüncesine katıldı. Gerçi Mr. Wopsle çok yorgun insanların kötü yürekli çekemezliğiyle, deliler gibi, “Yok, olamaz!” diye bağırdıysa da, hırsızlık konusunda kendince bir kuramı, sırtında da ceketi bulunmadığından kimse ona aldırış etmedi. Bu arada kurulanmak için arkasını ocağa vermiş durmakta ve pantolonunun kıçından buharlar tütmekte olduğunu söylemeden geçemeyiz ki bu durumdaki bir adamın çevresinde güven uyandırması elbette beklenemez.

O gece bundan başka bir şey duyamadım, çünkü biraz sonra ablam şu uyurgezer durumumla herkesin göz zevkini kaçırdığımı söyleyerek beni ensemden kavradığı gibi yukarı, yatmaya çıkmama (kendi elcağızıyla) öyle bir yardım etti ki ayağımda elli tane kundura varmış da ellisi birden merdivenin basamaklarına çarpıyormuş sanırdınız. Biraz önce anlattığım duygular ise ertesi sabah daha yataktayken başladı; mahkûmlar konusu uzun uzun konuşularak tükenip kapandıktan, ancak kırk yılda bir değinilir olduktan çok sonralara dek sürdü gitti.

7

Mezarlıkta dolaşıp ailemizin mezar taşlarını okuduğum zaman taşların üzerindeki yazıları zar zor sökebiliyordum. Bu yazıların çok basit olan anlamlarını bile doğru dürüst çıkartamıyordum. Örneğin, “yukarıda adı geçen” sözlerini ben babamın ahiretteki yerinin pek yüksek olduğuna yoruyordum. Ölmüş olan akrabalarımdan birinin taşında, “aşağıdaki” diye yazsaydı o kişi konusunda çok kötü inançlar besleyeceğimden hiç kuşkunuz olmasın.

Din dersinin bana yüklediği inançsal sorumluluklar konusundaki düşüncelerim de açıklığa kavuşmuş değildi. Bugün gibi aklımdadır: “Doğru yoldan yaşam boyu ayrılmayacağım,” diye ettiğim yeminin beni, köyün hep aynı yolundan geçmeye bağladığına, tekerlekçi ustasının ya da değirmenin oradan saparak yolumu değiştirmemin yasak olduğuna inanırdım.

Büyüyünce Joe’nun yanına çırak girecektim. Bu mertebeye ulaşmadan önce de ablamın deyimiyle bana “yüz verilmeyecekti”, yani şımartılmayacaktım. Bu nedenle yalnızca Joe’nun el ulaklığını yapmakla kalmıyor, komşulardan birine bahçedeki kuşları kovalamak, taşları toplayıp atmak için yardımcı gerekirse bu görevlerle de ben onurlandırılıyordum. Ancak bu yüzden herkes benim çalışmak zorunda olduğumu sanıp da ailemizin saygınlığına leke düşmesin diye ablam bir kumbara alıp ocağın rafına koymuştu. Bütün kazancımın bu kumbaraya atıldığını da herkese yaymıştı. Anladığım kadarıyla kazandığım paralar günün birinde Bütçe Açığı’nı kapamak gibi bir uğurda harcanacaktı; öyle bir şey. Kesinlikle bildiğim tek şey varsa paralardan benim elime zırnık geçmeyeceğiydi.

Mr. Wopsle’ın büyük teyzesi köyde bir akşam okulu işletiyordu. Sizin anlayacağınız kendisi dar gelirli, bol illetli, gülünç kocakarının biriydi. Her akşam saat altıyla yedi arasında bir oda dolusu çocuğun gözleri önünde uyuklardı; onlar da buna bakarak aydınlanabilmenin uğruna, haftada iki pens para sökülürlerdi.

O, küçük bir kiralık evde oturuyor, Mr. Wopsle da üst kattaki odada kalıyordu. Biz öğrenciler onun odasında, o gümbür gümbür sesiyle, yaman bir tarzda bir şeyler okuduğunu, arada bir de bastonuyla yere vurduğunu duyabilirdik. Mr. Wopsle öğrencileri yılda dört kez "sınavdan geçiriyor" diye bir masal vardı. Oysa kendisinin sınav günlerinde yaptığı şey, gömleğinin kol ağızlarını katlayıp saçlarını kabartarak bize Mark Antony'nin, Caesar' ın ölüsü başında verdiği nutku okumaktan ibaretti. Bunu da her zaman, Collins'in, *Ode on the Passions*'u (İnsan Tutkuları Üstüne Övgü) izlerdi. Ben Mr. Wopsle'ın bu şiirde özellikle "Öç" bölümünü okuyuşuna bayılır, kan lekeli kılıcını gök gürültüleri arasında fırlatıp atmasına, savaşı lanetleyen trompeti kahreden bakışlarla alıp öttürmesine biterdim.

O zaman toydum daha. Sonradan, "insan tutkuları"nı yakından tanıyıp da Wopsle ve Collins'le karşılaştırdığım zaman ikisi de bu karşılaştırmadan oldukça zararlı çıkacaklardı.

Mr. Wopsle'ın büyük teyzesi bir yandan bu eğitim kurumunu işletedursun, aynı odanın bir başka köşesinde de ufak bir aktar dükkânı işletirdi. Kaç çeşit mal bulundurduğundan, neyi kaça sattığından haberi yoktu, ama bir çekmecede sakladığı küçük, yağ lekeli bir not defteri vardı ki fiyat kataloğu yerine geçer, bütün alışverişi de bu kutsal kitaba bakarak Biddy çeker çevirirdi. Biddy, Mr. Wopsle'ın büyük teyzesinin torunuydu. Mr. Wopsle'ın nesi olduğu bilmecesine hiçbir zaman akıl erdiremediğimi açıkça söylemek zorundayım. O da benim gibi öksüzdü; benim gibi onu da birileri "kendi elcağızıyla" büyütmüştü. Bana kalırsa Biddy'nin en göze çarpan yönleri gövdesinin en uçlarıydı, çünkü her zaman saçları tarak isterdi, elleri yıkanmak, pabuçları da topukları yukarı çekilerek onarılmak... Bu betimlemeyi olağan günlere özgü olarak ele almalıyız. Çünkü pazar günleri Biddy kiliseye noksanları giderilmiş, gerekli ayrıntıları eklenmiş olarak gelirdi.

Büyük teyzeden çok Biddy'nin yardımıyla, ama en çok kendi kendime, hiç yardımsız, dikenli bir çalılıktan geçercesine alfabenin bir yanından girip öbür yanından çıktımsa da her bir harften yemediğim tırmık, çekmediğim acı kalmadı. Alfabeden sonra sayı denilen o dokuz eşkıyanın eline düştüm. Haydutlar, kılıklarını değiştirip tanınmaktan kaçınmak için her akşam yeni bir yol buluyorlardı sanki! Ama en sonunda, sözgelişi yarı kör gibi el

yordamıyla okuyup yazmayı, toplayıp çıkarmayı, en aşağı köşesinden yakalayabildim.

Bir akşam ocak başındaki köşemde küçük karatahtamı dizime koymuş, kan terlere batarak Joe'ya bir mektup yazmaya çabalıyordum. Bataklıktaki insan avının üzerinden eksiksiz bir yıl geçmiş olsa gerekti, çünkü aradan uzun zaman geçmişti, mevsimlerden gene kıştı, hava dona çekmişti. Alfabe kitabımı, sırasında danışabilmek için ayağımın dibine, ocağın önüne koyarak bir-iki saat içinde kitap harfleriyle şu leke dolu mektubu yazmayı başarabildim:

sEvgİLİ JO UmRım iyyAzdıM bnu UmRım sna da YAKıNDa öretÇem ozzamn BİZ Çok mUTlu olcez 2miz JO Hele BEN sna çrak GİRincE 2miz nE ALEMler yApceZ JO inAN bnu İlle bşARacğm sEvgİLER piP.

Joe ile mektup yoluyla haberleşmek için zorunlu bir neden olduğu söylenemez, çünkü kendisi şu sırada yanı başımda oturuyordu, hem de ikimiz yalnızdık. Gene de ben bu yazışmayı karatahtasıyla birlikte uzattım; Joe da bir bilim mucizesi alırmışçasına aldı.

O masmavi gözlerini koskocaman açarak, “İnan olsun, Pip, iki gözüm,” diye şaştı kaldı. “Amma da bilgin olup çıktın, ha, değil mi, Pip?”

“Umarım, Joe,” diyerek onun elinde tuttuğu karatahtaya bir göz attım. Yazılarım gözüme biraz inişli çıkışlı görününce tasalanır gibi oldum.

Joe, “Bak bir J var,” diyordu. “Yusyuvarlak da bir O! J ile O, Pip, Joe yazmışsın sen.”

Joe'nun bu tek heceli sözcükten öte hiçbir şeyi yüksek sesle okuduğunu duymuş değildim. O pazar kilisede “Dua Kitabımızı” kazara baş aşağı tuttuğum zaman Joe' nun bunda bir sakınca bulmadığını da görmüştüm. Şimdi elimdeki fırsattan yararlanarak iyice öğrenmeye karar verdim: Joe'ya okuma yazma öğretirken en baştan mı başlamak zorunda kalacaktım?

“Hele bir de sonrasını oku, Joe,” dedim.

Joe tahtayı bir şeyler ararcasına ağır ağır süzerek, “Sonrası mı?” dedi. “Biir, ikii, üç. Niçin, Pip'ciğim, üç J var burda, üç de O, üç J-O, yani üç tane Joe var, Pip.”

Joe'ya doğru eğildim ve satırları işaretparmağımla izleyerek bütün mektubu okudum.

Bitirdiğim zaman Joe, “Hayret doğrusu!”dedi. “Sen gerçek bir bilginsin.”

Alçakgönüllü bir babacanlıkla, “Gargery’yi nasıl yazarsın, Joe?” diye sordum.

“Hiç yazmam,” dedi Joe.

“Tut ki yazdın.”

“Tutulacak yanı yok bunun,” dedi Joe. “Ama bak, okumaya bayılırım.”

“Gerçek mi, Joe?”

“Bay-yılırım hem de. Elime şöyle güzel bir kitap, güzel bir gazete versinler, güzel bir ateşin başına oturtsunlar, başka bir şeycikler istemem.” Joe, “Ulu Tanrım!” diye dizlerini hafifçe ovuşturdu. “İnsan sayfada bir J harfine, önünde de bir O harfine rastlayıp da, ‘Bak, işte J-O Joe yazıyor,’ dediği zaman ne tatlı şeydir okumak!”

Bu sözlerden anladım ki Joe’nun eğitimi de tıpkı buharlı icatlar gibi henüz emekleme çağında. Konunun peşini bırakmayarak, “Sen hiç okula gitmedin mi, Joe, benim gibi çocukken?” diye sordum.

“Gitmedim ya, Pip.”

“Neden hiç okula gitmedin Joe, benim gibi çocukken?”

Joe eline maşayı aldı; düşünceli olduğu zamanlar huyu olduğu üzere, alttaki demirlerin arasından ateşi ağır ağır karıştırarak, “Anlatayım, Pip,” dedi. “Benim babam, içkiye pek düşkündü. İçkiyi aşırı kaçırdığı zamansa fena döverdi, hiç acımadan. Zaten bir de benim dışımda başka bir şeycik dövmezdi. Örsü demeye getiriyorum. Beni kıyasıya dövüşündeki hırs da Pip’ciğim, dükkânındaki örsü hiç dövmeyişiyle eşitti. Dinliyor musun, iki gözüm, anlayabiliyor musun?”

“Evet, Joe.”

“İşte bu yüzden anacığımla ben kaç kez babamdan kaçtık. Kaçtığımız zaman anam çalışmaya giderdi. Bana da, ‘Joe,’ derdi. ‘Tanrı’nın izniyle seni okula göndereceğim bu kez, oğlum,’ derdi. Gerçekten de yazdırırdı beni okula. Gelgelelim babamın yüreği öylesine iyiymiş ki bizden ayrı kalmaya dayanamazmış. Bu yüzden her seferinde peşine koca bir kalabalık takar gelir, bizim kaldığımız evlerin kapısında öyle bir çıngar çıkarırdı ki, ev sahipleri ne yapsınlar, bizimle ilişkiyi kesmek zorunda kalırlardı, bizi onun eline teslim ederlerdi, Pip. O zaman babam da bizi alıp gene eve götürür, örs niyetine kullanırdı. Bu da, anlarsın ya, Pip’ciğim...” Joe ateşi dalgın

dalgın karıştırmaktan vazgeçerek bana baktı. “Bu da bizim okul durumlarını aksatırdı biraz.”

“Elbet ya, zavallı Joe.”

Joe maşayı parmaklığın üstüne yargıç tokmağı gibi birkaç kez vurarak, “Gene de, Pip yanlış anlama sakın,” dedi. “Doğruya doğru, eğriye eğri, herkese hakça davranıp kimsenin günahına girmemek için, ne yalan söyleyim, babamın yüreği de yufkaymış ki ne yufka! Anlıyorsun, değil mi, Pip?”

Anlamamıştım ama bunu Joe’ya söylemedim.

Joe, “Yaa, işte böyle,” diye anlatmasını sürdürdü. “Evdeki aş tenceresini birinin kaynatması gerek, Pip, yoksa tenceredir bu, kaynamaz, anlarsın ya.”

Bunu anlamıştım, anladığımı da söyledim.

“Bundan ötürüdür ki Pip’ciğim, benim işe girmeme babam ses etmedi. Ben de şimdiki mesleğimde çalışmaya başladım. Aynı zamanda babamın da mesleğiydi bu, çalışmış olaydı kendisi. Yaşıma göre iyi çalışıyordum Pip, inanasın buna. Zamanla babama da ben bakmaya başladım. Mosmor inme inip sizlere ömür olana dek ben baktım ona. Niyetim mezar taşına şöyle yazdırmaktı.”

Her ne kadar sert idiyse bileği
Bilesiniz, yufka idi yüreği.

Joe bu yazıtı öyle özenerek, gözle görülür bir övünçle okumuştu ki, “Sen mi yazdın bunu?” diye sordum.

“Ben yazdım ya,” dedi Joe. “Hem de kendi kendime. Bir çırpıda çıkarıverdim. Çekicin bir tek vuruşuyla bütün bir at nalı yapmaya benziyordu. Öyle şaşırıp kaldım ki! Hiç ummazdım, kendi kendimin böyle bir şey yapabileceğimi. Doğruyu söylemek gerekirse kendi yaptığıma inanasım bile gelmiyordu. Dediğim gibi, Pip’ciğim, niyetim bunu babamın mezar taşına kazdırmaktı. Gel gör ki şiir dediğin şey para tutar; nasıl kazdırırsan kazdır. Küçük de olsa, büyük de olsa para tutar şiir dediğin. Kazdıramadım bu yüzden. Mezarcılara verdiğim bir yana, elde kalan para annem için gerekliydi. O da hastaydı, bir deri bir kemik kalmıştı. Babamın ardından pek dayanamadı, sonunda da göçtü, selamete kavuştu, zavallıcığım.”

Joe yaşaran mavi gözlerini en olmayacak bir yöntemle, maşanın tepesindeki topuzla ovuşturarak sildi.

“Ondan sonra bir yalnızlık geldi ki bana, burda tek başıma oturmak! Derken bir gün ablanla tanıştım. Biliyorsun, Pip,” dedi Joe, kendisine hak vermeyeceğimi önceden biliyormuş gibi gözlerimin içine bakarak konuştu: “Senin ablan çok iyi, çok esaslı kadındır.”

Ona inanmadığımı belirtecek biçimde gözlerimi ateşe dikmekten kendimi alamadım.

“Aile üyeleri ne düşünürse düşünsün, dünya âlem ne derlerse desinler...” Joe bundan sonraki her sözcüğün ardından maşayı parmaklığa vurarak, “Senin ablan çok-iyi, çok-esaslı bir-kadın-dır!” diye konuşmasını bitirdi.

“İyi ki sen öyle düşünüyorsun, Joe,” demekten öte ne söyleyeceğimi bilemedim.

Joe lafımı ağzıma tıkarcasına, “Ben de öyle!” dedi. “Böyle düşündüğüm için de hoşnutum, Pip... Bir parça deri kızıllığı, orda burda biraz kemik iriliği... ne önemi var bunların benim gözümde?”

Ben de, “Senin için önemi yok madem, başka kimin için önemi olacak?” diye bilgiç bilgiç başımı salladım.

“Elbette,” diye Joe sözlerimi onayladı. “Tam üstüne bastın, diyordu. Ablanla tanıştığımda, seni nasıl kendi elcağızıyla yetiştirdiği dillerde geziyordu. Herkes, ne iyi kadın, diyordu, ne büyük sevap işliyor... Ben de herkesle bir, öyle der oldum. Sana gelince...” Joe çok sevimsiz bir şey görmüşçesine yüzünü buruşturarak, “Nasıl ufacık, sıskacık, huysuz bir şey olduğunu bilseydin,” diye ekledi, “İnan bana, dönüp kendi kendinin yüzüne bakmazdın, Pip.”

Bu sözler hiç işime gelmediğinden, “Sen bana aldırma, Joe,” dedim.

“Elimde değildi ki aldırmamak!” diye Joe sevecenlikle karşılık verdi bana. “Ablanla birlikte gezmeye başladığımız zaman, kiliseye giderken ya da o benim dükkâna gelmeye razı olduğu zamanlarda, ‘Küçümenciği de getir, zavallıcığım,’ derdim. ‘Tanrı’nın garibanı yavrucağız,’ derdim ablana, ‘Yanımıza o da sığar elbet; benim dükkânımda ona da yer var,’ derdim.”

Ağlamaya başlayıp özürler dileyerek Joe’nun boynuna sarıldım; o da maşayı elinden atıp boynuma sarılarak, “Canciğer dostuz değil mi Pip, ölünceye dek?” dedi. “Ağlamasana, iki gözüm Pip’ciğim.”

Bu kısa aradan sonra Joe anlatmasını bıraktığı yerden sürdürdü.

“Uzun lafın kısası, işte böyle Pip. Durum vaziyetler böyle olduğundan işte hepsi bu! Bana bak Pip, beni eğitmeyi sen üstleneceksin ya... bak, peşin deyivereyim de günah benden gitsin: Kafam kalındır benim, odun gibi kalındır, ha... Bir de bizim baş başa çalıştığımızı ablan pek görmese iyi olur. Senin anlayacağın, samanın altından yürütmeliyiz suyumuzu. Neden mi samanın altından? Onu da deyivereyim, Pip.”

Maşayı gene eline almıştı. Elinde maşa olmasa derdini anlatabileceğini sanmıyorum.

“Ablan hükümet etme sevdasındadır, Pip!”

“Hükümet sevdası mı Joe?”

Afallamıştım çünkü bu sözlerden hayal meyal çıkardığım anlam, ablamın Savunma ya da Maliye Bakanlığı filan gibi bir şey uğruna Joe’dan boşanmış olmasıydı (ki bu düşünceye umutla sarıldığımı da itiraf etmeliyim).

“Hükümet etme sevdası,” dedi Joe. “Yani şunu demeye getiriyorum ki seninlen benim başımızda hükümet kurup bizleri yönetmek, iki gözüm.”

“Haa!”

Joe, “Senin ablan evinin içinde okumuş adam sevmez,” diye sözünü sürdürdü. “Hele benim okuyup yazmamı hepten istemez, çünkü ayaklanmamdan korkar. Hani komutana başkaldırmak gibilerden, anlıyorsun ya?”

Bir soru sormak üzereydim; “Neden...” bile demiştim ki Joe beni susturdu.

“Dur bir dakika. Ben senin ne diyeceğini biliyorum Pip, ama biraz sabır! Ablanın durup durup başımıza dediği dedik, çaldığı düdük olup çıktığını yadsıyacak değilim. Bizi kündeye getirdiğini, tepemize yaman bindiğini de yadsıyacak değilim. Senin ablan hele bir hışımla kameti artırmayagörsün, Pip...” Joe kapıdan yana bakıp sesini alçaltarak, “Böyle zamanlarda eli maşalının ta kendisi olduğunu dürüstlük adına itiraf etmek zorundayım, dostum; acı ama gerçek!”

Joe, “eli maşalı” derken bir değil bin kadından söz edercesine konuşmuştu.

“Neden ayaklanmıyorum, öyleyse? Sözünü kestiğimde bunu soracaktın, değil mi, Pip?”

“Evet, Joe.”

Joe, “Çünkü,” dedi. Sonra sakalını sıvazlayabilmek için maşayı sol eline aktardı. Böylesine dinginliğe büründüğü zamanlarda ben ondan tüm umudumu keserdim. “Çünkü senin ablan kafalı kadındır, hem de çok kafalı.”

Joe’yu duraksatabilmek umuduyla, “O da nesi?” diye sordum.

Gelgelelim Joe’nun betimlemesi hazır beklemekteymiş. Joe bana dik dik bakarak, “Ablan işte,” diye ters yönden bir yanıtla yolumu kesiverdi.

Sonra gözlerini indirip gene sakalını sıvazlayarak, “Bense kafalı değilimdir,” diye ekledi. “Sonra, Pip... buna çok ciddi kulak vermeni özellikle dilerim, iki gözüm... zavallı anacığımı düşünür dururum hep; ömrünce çalışıp didinmiş, saçını süpürge etmiş, gene de hiç rahata ermemiş, gün görmemiş bir kadın... hiç gitmez anamın çektiği çileler gözümün önünden. Bu yüzden kadına acı çektireceğim diye öylesine ödüm kopar ki Pip, bir yanlışlık yapıp onu inciteceğime, başka yanlışlık yapıp kendim incineyim, bin kat iyidir. Bu arada keşke incinen yalnız ben olaydım. Pip, keşke şu gıdıkçıdan koruyabileydim seni. Çekilecek ne varsa hepsini ben çekebilmek isterdim. Her neyse işte, işin olanı biteni, uzunu kısası ve de dosdoğrusu bu, Pip’ciğim. Bundan böyle kimi kişilerin pek kusuruna bakmayacağını umarım, iki gözüm.”

Yaşımın küçüklüğüne karşın, o geceden sonra Joe’ya karşı yepyeni bir hayranlık beslemeye başladım sanıyorum. Gene eskisi gibi ikimiz eşittik, eşit olmasına da, o geceden sonra oturup Joe’ya bakarak düşündüğüm dalgın zamanlarda, Joe’yu kendimden üstün gördüğümü anlar oldum.

Joe ateşe odun atmaya kalkarak, “Bu arada,” dedi, “bak, bizim emektar Felemenk işi saate! Sekiz kez vurabilmek için ıkınıp sıkınmaya başladı bile! Ama bizim hanım daha görünürlerde yok. Umarım Pumblechook Amca’nın kısrağı buzda kayıp düşmemiş ola.”

Ablam ara sıra, pazar kurulduğu günlerde Pumblechook Amca’yla çarşıya çıkar, ona evi için gerekli olan, ancak kadın kısmının akıl erdirebileceği alışverişlerinde yardım ederdi. Pumblechook Amca bekârdı çünkü; evdeki kâhya kadına da pek güvenmezdi. O gün de pazar kurulmuş olduğundan ablamla Pumblechook Amca gene alışverişteydiler.

Joe ateşi yeniledi, ocağın önünü süpürdü, sonra kapıya gittik, bakalım nal seslerini duyabilecek miyiz diye. Kuru soğuk bir geceydi, rüzgâr bıçak gibi kesiyordu, yerler bembeyaz, sert bir kırağıyla kaplıydı. İnsan bu gece, bataklıkta, açıkta kalsa ölür, diye geçirdim içimden. Sonra yıldızlara

baktım; insanın soğuktan donarken yüzünü göğe çevirmesi, gene de bu sayısız parıltılı yığınlarda hiçbir acıma, hiçbir yardım bulamaması kim bilir nasıl acı gelir, diye düşündüm.

Joe, “İşte kısrağın nal sesleri!” diye bağırdı. “Çın çın ötüyor, kurban olduğum!”

Don tutmuş yoldaki nal sesleri her zamankinden daha ahenkli geliyordu kulağa, çalgı sesi gibi. Kısrak da her zamankinden daha hızlı, canlı adımlarla yaklaşır gibiydi. Ablam inebilsin diye bir sandalye çıkardık, pencereyi ışıklı görsünler diye ateşi deşeledik, her şeyin yerli yerinde olduğuna emin olmak için mutfağı son bir kez gözden geçirdik. Biz bu hazırlıkları bitirdiğimiz sırada onların arabası da kapı önünde durdu. Gözlerine kadar sarınıp sarmalanmışlardı. Ablamı hemen indirdik. Mr. Pumblechook da inip kısrağın üstüne bir örtü örttü, sonra hepimiz birden mutfağa doluştuk. İçeriye bizimle birlikte dolan soğuk hava, ateşin bütün ısısını üfürüp götürmüş gibi oldu.

“Bir bilseniz!” diyerek ablam şalını, pelerinini heyecanından acele acele çıkardı, başlığını da bağcıklarını çözmeden başından arkaya, omzuna doğru itti. “Bu çocuk eğer ki bu gece şükredip elimi öpmezse başka ne zaman öper, bilmem!”

Ben, neye şükredeceği konusunda zerrece bilgisi olmayan bir çocuğun takınabileceği kadar minnet dolu bir tutum takındım.

Ablam, “Tek dileğim, başına vurup da burnu büyümesin,” diye ekledi. “Ama ben malımı bilirim. Nerede o günler!”

Pumblechook Amca, “Hanımefendiye sökmez ki!” dedi. “Böyle şeylere göz yummaz o, insanı hemen yerli yerine oturtuverir.”

Hanımefendi mi? Hangi hanımefendi? Joe’dan yana baktım, dudaklarımı hafifçe kıpırdatıp kaşlarımı kaldırarak bu soruyu sordum. Joe da benden yana bakmakta, kendi dudaklarının, kaşlarının kıpırtısıyla bana o da sormaktaydı: “Hanımefendi?” Ablam onun bu bakışını yakalayınca Joe’cuk böyle zamanlarda huyu olduğu üzere hemen uysallıkla başını eğip elinin tersini burnunun üstünden geçirdi, sonra karısına baktı.

Ablam “Ee?” diye çıkıştı. “Böyle bel bel neye bakıyorsun gene? Yangın mangın mı var, ha?”

Joe inceliğinden neredeyse kırılarak, “Hani kimi kişiler,” diye dolaylı yoldan dokundurdu. “Hanımefendi gibilerden bir söz ettiler de...”

Ablam, “Hanımefendiyse, hanımefendi demeyelim mi?” dedi. “Miss Havisham’a beyefendi mi demek istiyorsun? Gerçi sen kiim, onun karşısına çıkıp konuşmak kim, ya, gene neyse.”

“Kasabadaki Miss Havisham mı?” diye Joe sordu.

“Köyde de mi bir Miss Havisham var yoksa?” diye ablam onu tersledi. “Miss Havisham bizim oğlan gitsin onun evinde oynasın istiyor; o da gidecek elbet. Gitmesi kendi iyiliği için,” diye ablam benden yana öyle bir baş salladı ki bunun karşısında kim olsa hemen çevik, atılgan bir oyuncu olup çıkardı. “Hele bir gidip oynamasın orada, ben ona gösteririm!”

Kasabadaki Miss Havisham’ın adını duymuştum. Çepeçevre bütün köylerde Miss Havisham’ın adını duymayan yoktu ki zaten. Dünyalar kadar zengin, asık suratlı bir hanım olduğu, hırsızlar girmesin diye kapısı penceresi sımsıkı kapatılmış, kocaman, karanlık bir evde, dünyayla ilişkisini kesmiş olarak yaşadığı söylenirdi.

Joe şaşkınlıktan ağzı açık kalarak, “Vay canına!” diye mırıldandı. “Bu hanfendi bizim Pip’i nerden tanır ki?”

Ablam, “Mankafa!” diye bağırdı. “Pip’i tanıdığını nerden çıkardın?”

Joe gene deminki inceliğiyle, “Hani kimi kişiler,” diye dokundurdu. “Pip’i evine, oynamaya çağırmış, dedilerdi de...”

“Ne olmuş yani? Bu hanım Pumblechook Amcamıza sormuş olamaz mı, bildiği iyi bir çocuk var mı diye, hani gidip orada oynayacak? Pumblechook Amcamızın belki bu hanımdan mülk kiraladığını, arada kira ödemeye, oraya gidebileceğini de mi almaz senin o kalın kafan? Arada diyorum, bak. Yılda dört kez, iki kez demiyorum ki kafan karışmasın diye. Arada, diyorum. O zaman da Miss Havisham, amcamıza sormuş olamaz mı, gidip orda oynayacak iyi bir çocuk biliyor mu diye? Sayın amcamız da, hep bizim iyiliğimizi düşünür, bizi esirger ya, sen bunun farkında olmasan bile Joseph,” diye ablam Joe’dan yana, dünyanın en değerbilmez, en vurdumduymaz yeğenine bakıyormuşçasına bakarak, derinden kınayan bir sesle ekledi: “İşte bu amca o zaman Miss Havisham’a, nah bizim şu zıpçıktı oğlanın sözünü etmiş olamaz mı? Uğrunda şunca yıldır gönüllü köleler gibi saçımı süpürge ettiğim şu bizim oğlan!”

“Dillerin dert görmesin!” diye Mr. Pumblechook araya girdi. “Ne de güzel söyledin, hanımefendi, tam can alacak yerinden yakalayıp üstüne bastın. Aferin sana! İşte, Joseph, şimdi durumu biliyorsun.”

Zavallı Joe elinin tersini, özür dilercesine burnuna sürtedursun ablam, “Yok, Joseph,” diye konuşmasını sürdürdü. “İçinden ne düşünürsen düşün, sen durumu daha bilmiyorsun. Bildiğini sanıyorsun belki ama hiç bilmiyorsun, Joseph, Pumblechook Amcamızın önerisini bilmiyorsun çünkü. Bilmiyorsun ki, Miss Havisham’a gitmesiyle bu çocuğun başına devlet kuşu konabileceğini, kim bilir, geleceğinin sağlama bağlanabileceğini akıldan çıkarmayan amcamız, eksik olmasın, hemen bu akşam çocuğu kendi arabasıyla kasabaya götürüp gece kendi evinde yatırmayı, yarın sabah da kendi elcağızıyla Miss Havisham’ın karşısına çıkarmaya gönüllü oldu. Yaa!” Sonra ablam birden telaşlanıp başlığını çıkararak, “Tanrı benim cezamı vermesin, e mi!” diye bağırdı. “Burda durmuş bu alıklara laf anlatacağım derken Pumblechook Amca’yı bekletiyorum. Kapıda kısrak soğuk alacak, çocuk desen tepeden tırnağa kir paslara belenmiş!”

Böyle diyerek ablam kuzu görmüş atmaca gibi üstüme atladı. Yüzüm tahta leğenlere bastırılarak, kafam su fıçılarının muslukları altına tutularak sabunlarla öyle bir yoğruldum, çitilendim, öylesine kazınarak silinip durulandım, havlularla kurutulup tartaklandım ki, inanın, kendimden geçer gibi oldum. (Sırası gelmişken şunu belirtmek isterim ki insan yüzünün üzerinden acımasızcasına geçen bir nikâh halkasının pürüzlü etkisi konusunda, yeryüzünün tüm uzmanlarından daha bilgili olduğuma inanıyorum.)

Yıkanma ayini sona erdikten sonra, eski zamanlarda tövbe getiren günahkârlara çuval giydirdikleri gibi benim sırtıma da kaskatı ketenden temiz pak çamaşırlar geçirildi. En dar, en korkunç takımımın içine tıkıştırıldım, elim kolum sımsıkı kasılmış durumda Pumblechook Amca’ya teslim edildim. Kendisi beni bir jandarma resmîliğiyle teslim aldı, sonra, deminden beri vermek için can attığını bildiğim demeçle bana veryansın etti:

“Evlat, bütün dostlarına otur kalk, dua et, hele seni kendi elcağızlarıyla büyütmüş olanlara!”

“Sağlıcakla kal, Joe!”

“Sen de sağlıcakla git, Pip, iki gözüm!”

Şimdiye dek Joe’dan hiç ayrılmamıştım. Hem duygularımın hem de sabun köpüklerinin etkisiyle, arabaya bindikten sonra bir süre yıldızları göremedim. Zamanla yıldızlar birer birer göz kırpmaya başladılar bana.

Gene de, Miss Havisham’ın evinde oyun oynamaya ne diye gönderildiğim, orada ne gibi bir oyun oynamak zorunda olduğum sorusuna hiçbir ışık tutmadılar.

8

Mr. Pumblechook’un dükkânı yakın köylerin pazaryeri olan kasabanın High Sokağı’ndaydı, darı ve tohum tüccarlarının dükkânlarına yaraşan unlu, baharatlı bir kokuyla doluydu. Dükkânında böyle küçücük, sayısız çekmeceleri olduğu için Pumblechook Amca da çok mutlu bir adam olsa gerek, diye aklımdan geçti. En alttaki birkaç çekmeceyi açıp da kahverengi kâğıtlara sarılmış duran çiçek tohumlarıyla çiçek soğanlarını görünce, acaba güneşli günlerde bunlar zindanlarından kurtulup fışkırarak renk renk açmak isterler mi ki, diye merak ettim.

Bu düşünceler kafamı kurcaladığı sırada, kasabaya gelişimin ilk sabahıydı. Bir gece önce beni hemen eğik çatılı bir tavan arasında yatmaya çıkarmışlardı. Karyolanın bulunduğu köşede çatı öyle alçalıyordu ki, kaşlarımla kiremitler arasında yarım metrelik yer ya vardır, ya yoktur, diye tahminde bulunmuştum.

İşte bu sabahın bu erken saatinde de, dükkânda tohumlarla fitilli kadife arasındaki garip akrabalığı keşfetmekteydim. Çünkü Pumblechook Amca ve yamağı fitilli kadife giymişlerdi. Nedendir bilmem, tohumların havasıyla kokusu fitilli kadifeye, fitilli kadifenin havasıyla kokusu da tohumlara öyle bir sinmişti ki ben hangisinin hangisi olduğunu ayırt edemiyordum. Kafam bu tür düşüncelerle dolu olduğu için biraz sonra Mr. Pumblechook’un işini, karşı kaldırımdaki semerciyi süzmek yoluyla yürüttüğünü fark ettim. Semerci de zanaatını, araba yapımcısını gözlemek yoluyla uygular gibiydi. Araba yapımcısına gelince, onun ekmeğini taştan çıkarma yöntemi, ellerini ceplerine sokup fırıncıyı gözlemekti. Fırıncı kollarını göğsünde kavuşturmuş, donuk gözlerle bakkala bakıyor, bakkalsa dükkân kapısında durmuş karşıki eczacıya doğru esniyordu. High Sokağı’nda zanaatıyla uğraşan tek kişi saatçiydi sanırım. O, büyüteç takılı gözünü küçücük masasından hiç ayırmıyor, iş gömleği giymiş köylülerden oluşan bir seyirci topluluğu da dükkânının önünden hiç eksik olmuyordu.

Mr. Pumblechook ile ben saat sekizde, dükkânın ardındaki odada kahvaltımızı ettik. Yamak, çay kupasıyla tereyağlı ekmeğini dükkânın önündeki bir bezelye çuvalının üstüne koymuş oradan yiyip içiyordu. Mr. Pumblechook'un arkadaşlığından hiç hoşnut kalmadım. Birincisi, o da ablam gibi beni açlıkla terbiye edip cezalandırmak gerektiğine inanmış olsa gerek ki ekmeğimin üzerine elinden geldiğince az tereyağı sürmüştü. Sütümün içine de öyle bol sıcak su karıştırmıştı ki hiç süt koymasaydı daha dürüstlük etmiş olurdu. Bu yetmezmiş gibi Mr. Pumblechook aritmetikten başka laf da etmiyordu. Daha ben, terbiyede kusur etmemek amacıyla, "Günaydın," der demez o şişinerek, "Yedi kere dokuz kaç eder bakayım?" diye sormuştu! Nasıl yanıtlayabilirdim, kuzum, böyle yapyabancı bir yerde aç karnına, bu yollu sıkıştırılınca? Karnım açlıktan zil çalıyordu, ama ben daha birinci lokmamı yutamadan Mr. Pumblechook kahvaltı boyunca sürüp giden bir toplama işlemine başladı:

"Yedi?.. Artı dört?.. Artı sekiz?.. Artı iki?.. Altı daha?.. Bir de on?.."

İki işlem arasında bir lokma, bir yudum yutabilmek için çırpınıyordum. Mr. Pumblechook ise rahatça koltuğuna kurulmuş, kafasını hiç çalıştırmadan, kusuruma bakmazsanız açgözlü, obur diyebileceğim bir iştahla domuz pastırmalı sıcak çörekleri tıkınıyordu.

Bütün bu nedenlerden ötürü saat on olup da Miss Havisham'ın evine gitmek üzere yola çıktığımız zaman sevindim. Ancak, bu hanımın karşısına çıktığımda ne yapacağımı kestiremediğim için tedirgindim. Bir çeyrek saat sonra Miss Havisham'ın evine geldik. Burası görünümüyle insanın içini karartan eski bir tuğla yapıydı. Kapısı bacası demir parmaklıklarla sarılıydı. Pencerelerden kimileri örülüp kapatılmıştı. Geri kalanların da alt yanlarına paslı demir parmaklıklar çekilmişti. Evin önünde bir avlu vardı; o da demir parmaklıkla çevriliydi. Bu yüzden çıngırağı çaldıktan sonra, birisi gelsin de kapıyı açsın diye bekledik. Bahçe kapısında beklediğimiz sırada ben içeriye şöyle bir göz attım. (O dakikada bile Mr. Pumblechook, "Artı on dört?" diye soruyordu ya, ben onu duymazlıktan geldim.) Evin yanında büyük bir bira fabrikası bulunduğunu gördüm. Fabrika işler durumda değildi, uzun zamandan beri işlemediği de anlaşılıyordu.

Bir pencere açıldı; duru bir ses, "Adınız?" diye sordu.

Yol arkadaşım buna, "Pumblechook," diye yanıt verdi.

Ses, "Peki," dedi, pencere kapandı, biraz sonra da avluya, elinde bir anahtar destesiyle bir kız çıkarak bize doğru ilerledi.

“Bu da Pip,” dedi Mr. Pumblechook.

Kız, “Bu da Pip, demek,” diye mırıldandı. Pek güzeldi, pek de kibirliye benziyordu. “Gel bakalım, Pip.”

Mr. Pumblechook da geliyordu ya kız bahçe kapısını örterek onu durdurdu.

“Mmm,” dedi. “Miss Havisham’la görüşmek mi istiyorsunuz?”

Bozulmuş olan Mr. Pumblechook, “Eğer kendileri benimle görüşmek istiyorlarsa,” dedi.

“Ah,” diye yanıtladı kız, “Ne var ki o sizinle görüşmek istemiyor.”

Bunu öylesine tartışma kaldırmaz, kesin bir biçimde söylemişti ki Mr. Pumblechook, durum çok ağırına gitmiş olmakla birlikte gık diyemedi. Yalnızca (bir suç işlemişim gibi) beni sert bakışlarla süzdü; paylarcasına, “Evlat, terbiyeni takın; seni kendi elcağızlarıyla büyütmüş olanların yüzünü kara çıkarma,” diye konuştu, sonra gitti. Ben hâlâ, birkaç adım sonra geri dönerek, “Artı on altı?” diye soracağından korkmuyordum desem yalan olur. Neyse ki geri gelmedi.

Genç kılavuzum bahçe kapısını kilitleyip önüme düştü, avluyu geçerek eve doğru yürüdük. Avlu taş döşeli, tertemizdi; yalnız taşların aralıklarında otlar bitmişti. Bira fabrikasına giden bir yol vardı. Bu yolun ayrıldığı yerdeki tahta kapı açık duruyordu. Geride tüm fabrika, ta arka avlunun duvarına dek açık duruyordu. Her yan bomboş, ıpıssızdı. Zaten soğuk olan rüzgâr burada, dışarıdakine oranla daha bir soğuk eser gibiydi; fabrikanın bir yanından girip öbür yanından çıkarken ıslığımsı sesler çıkarıyordu, açık denizlerdeki gemi direklerinin gıcırtısı gibi...

Kız benim fabrikaya baktığımı gördü. “Orada şimdi yapılan sert biraların hepsini içsen bile gene de başın dönmez, çocuk,” dedi.

Ben utana sıkıla, “Doğru söylediniz, küçükhanım,” dedim.

“Sakın şimdilerde orada bira yapmaya kalkışma, çocuk; ekşi olur sonra, öyle değil mi?”

“Öyle gibi küçükhanım.”

Kız, “Zaten kimsenin bira yapmaya kalkışacağı yok ya,” diye ekledi. “O günler geçmiş artık. Fabrika dersen böyle bomboş işlemeden duracak, taa ki yıkılana dek. Sert biraya gelince, mahzenlerdeki tüm fıçıları boşaltsan Çiftlik Köşkü’nü sel gibi bira basar.”

“Bu evin adı Çiftlik Köşkü mü, efendim?”

“Evin adlarından bir tanesi, çocuk.”

“Demek çok adı var, ha, küçükhanım?”

“Bir tanesi daha var. Öbür adına *Satis* diyorlar. Grekçeymiş, ya da Latince mi, İbranice mi, yoksa üçü birden mi, öyle bir şey; daha doğrusu benim için hepsi bir. Yeter anlamına geliyormuş.”

“Yeter Köşkü,” dedim. “Pek tuhaf bir ad, doğrusu küçükhanım.”

“Öyle,” dedi kız. “Ne var ki anlamı derinmiş. Böyle bir köşkü olan kişi dünyada başka şey istemez, demeye getirmişler adı taktıklarında. O günlerde insanlar çok az şeyle yetiniyorlarmış anlaşılan... Her neyse, sen sallanma da yürümene bak, çocuk.”

Böyle iki lafın biri, hem de insanın hiç de gururunu okşamayan bir umursamazlıkla bana, “çocuk” deyip durmasına karşın kendisi de ben yaşlardaydı. Ne var ki kız olduğundan, güzelliğinden, kendine güvendiğinden ötürü benden büyük göstermesi doğaldı. Bana bir tepeden bakışı vardı, yirmi bir yaşındaymış, hem de bir sultanmış sanırdınız!

Eve yan bir kapıdan girdik. (Koskocaman olan ön kapının önüne çifte zincir gerilmişti.) Dikkatime ilk çarpan şey bütün sofaların karanlık oluşuydu. Sonra kızın kapı ardında yanar bıraktığı mumu gördüm. Kız mumu eline aldı. Art arda sofalardan geçip bir merdiven tırmandık. Buraları da karanlıklar içindeydi. Yolumuzu yalnızca şamdanın ışığı aydınlatıyordu.

Sonunda bir oda kapısına geldiğimiz zaman kız, “Gir,” dedi.

Ben de kibarlıktan çok utangaçlıktan, “Önce siz buyurun, küçükhanım,” dedim.

Kız buna, “Gülünç olmasana, çocuk; ben gelmiyorum,” diye karşılık verdi.

Sonra bir dudak büküşüyle yürüyüp gitti. Daha kötüsü, şamdanı da alıp götürdü.

Diken üstündeydim; az buçuk korkuyordum da. Gelgelelim kapıya vurmaktan başka yapabileceğim bir şey olmadığından kapıya vurdum; içeriden girmemi buyuran bir yanıt geldi. Ben de içeri girdim ve kendimi, şamdanlarla güzelce aydınlatılmış, eni konu geniş bir odada buldum. Odaya hiç gün ışığının girmediği belliydi. Gerçi eşyalardan çoğunun biçimiyle amaçları bana o zaman yabancı idiyse de bunun bir giyinme odası olduğunu gene eşyalardan çıkardım. Köşede, ipeklere sarılı, aynası yaldız çerçeveli bir masa göze çarpıyordu. Bunun kibar bir hanımefendinin tuvalet masası olduğunu ilk bakışta anlamıştım.

Masa başında oturan kibar hanımefendi olmasa bu gerçeği böyle ilk bakışta anlar mıydım, bilemeyeceğim. Bir koltukta, dirseğini bu masaya, başını da eline dayamış olarak, görüp göreceğim hanımefendilerin en acayibi oturmaktaydı.

Tepeden tırnağa ağır kumaşlara bürünmüştü; atlaslar, danteller, ipekliler, hepsi de bembeyaz. Ayakkabıları beyazdı. Saçına uzun, beyaz bir duvakla gelin çiçekleri takmıştı ya, saçları bembeyazdı. Boynunda, ellerinde takılar ışıldıyordu, masanın üzerinde de başka takıların parıltısı vardı. Sırtındakinden daha az tantanalı olan bir sürü giysilerle yarıaçık bavullar dört bir yana saçılmıştı. Hanımefendi giyinmesini daha bitirmemiş olsa gerek ki ayakkabılarından bir tekini giymişti; öbür tek masanın üzerinde, elinin yanında duruyordu. Duvağı başına yarım yamalak iliştirilmişti; saatiyle kösteğini henüz takmamıştı. Bunların yanında tülden bir yakalık vardı. Hanımefendinin mendiliyle eldivenleri, bir demet çiçekle bir dua kitabı, karmakarışık, masanın üstüne atılıvermiş duruyordu.

Bunların hepsini ilk bakışımda görmüş değildim, elbet. Gene de o ilk dakikalarda, sanılacağından çok şey seçebilmiştim. Beyaz olması gereken her şeyin çok önceleri beyaz olmakla birlikte şimdi donuklaşmış, solarak sararmış olduğunu görebiliyordum. Gelinin kendisinin de sırtındaki gelinlik gibi, masadaki çiçekler gibi buruşmuş olduğunu, çukura batmış gözlerinin parıltısı dışında cansız durduğunu görebiliyordum. Gelinliğin genç bir kadının yuvarlacık gövdesine otursun diye dikilmiş olduğunu, şimdi sardığı gövdeninse eriyerek bir deri bir kemik kaldığını görebiliyordum.

Bir gün beni panayırda mumdan yapılma bir heykeli görmeye götürmüşlerdi. Mum heykel bilmediğim, önemli bir kişinin tabut içinde yatışını canlandırıyordu ve tüyler ürperticiydi. Bir gün de bataklıktaki eski kiliselerden birinin mahzeninden çıkartılan bir iskeleti görmeye götürmüşlerdi. İskelet, şatafatlı bir giysinin pul pul dökülen kalıntıları içindeydi. Şimdi ise o mumyayla iskelet birleşip yaşayan bir çift göz edinmişlerdi ve bu kapkara, parıl parıl gözler bana bakmaktaydı sanki!

Masa başındaki hanımefendi, “Kimsin sen?” diye sordu.

“Pip, efendim.”

“Pip mi?”

“Mr. Pumblechook’un bulduğu çocuk, efendim. Hani oynamaya gelen.”

“Daha yaklaş, yüzüne bakayım. Sokul şöyle.”

Hanımın gözlerinden kaçınarak yaklaşıp karşısında durduğum zaman çevremdeki şeyleri daha ayrıntılı olarak seçme olanağını buldum: Hanımın saatinin dokuza yirmi kala durmuş olduğunu, bir duvar saatinin de dokuza yirmi kalayı gösterdiğini fark ettim.

"Yüzüme bak," dedi Miss Havisham. "Sen doğduğundan bu yana güneş yüzü görmemiş olan bir kadından korkmuyorsun ya?"

Utanarak itiraf edeyim ki ona, "Hayır," yanıtının kapsadığı koskocaman yalanı söylemekten hiç çekinmedim.

O ise iki elini birden göğsünün sol yanına bastırarak, "Ellerimin altında ne var, biliyor musun?" diye sordu.

"Evet, efendim." Aklıma bataklıktaki o korkunç genç adam gelmişti.

"Ne var, peki?"

"Yüreğiniz."

"Kanayan bir yürek!"

Miss Havisham bu sözleri iyice vurgulayarak söylerken gözlerinde bir heyecan yalazlanmış, dudaklarında böbürlenmeyi andıran garip, ürpertici bir gülümseyiş belirmişti. Ellerini bir süre göğsünde tuttu, sonra ağır bir yük kaldırırcasına yavaş yavaş indirdi.

"Yorgunum," dedi Miss Havisham. "Oyalanmak istiyorum. Büyüklerden bıkkınlık geldi. Oyna!"

Zavallı bir çocuğa dünyada bundan daha güç bir görev yüklenemeyeceğini ileri sürersem sanırım en inatçı, en dik kafalı okuyucular bile bana hak vereceklerdir.

Miss Havisham, "Kimi zaman delice şeyler tuttururum ben," diye konuşmasını sürdürdü. "Şimdi de bu deliliği taktım aklıma: Çocukların oyun oynamasını seyretmek istiyorum." Sağ elini, "Hadi, hadi," diye sabırsızlıkla salladı. "Oynasana, ne duruyorsun; hadi, oyna, oyna!"

O dakikada, oyun oynamazsam ablamın bana "gösterecekleri" gözümün önünde canlanınca aklım başımdan giderek odanın içinde Pumblechook Amca'nın arabası gibi dört dönmeyi düşündüm. Ne var ki bu girişimi göze alamayarak caydım, öylece durduğum yerden Miss Havisham'a bakakaldım. Miss Havisham benim tutumumu inatçılığa yormuş olsa gerek ki bir süre birbirimizi iyice süzdükten sonra, "Aksi, söz dinlemez bir çocuk musun sen yoksa?" diye sordu.

"Yok, yok, efendim. Size çok acıyorum. Şu sırada bir oyun bulup oynayamadığım için de üzgünüm. Çünkü benden hoşnut kalmadığınızı

söylerseniz ablam dünyayı başıma yıkar. Anlıyorsunuz ya, oynayabilsem seve seve oynardım. Gelgelelim, öyle yabancıyım ki burada, her şey öyle tuhaf, öyle yeni; çok güzel, gene de insana üzüntü veriyor...” Çok ileri gitmekten, gitmiş olmaktan korkarak sustum. Gene bakıştık.

Miss Havisham konuşmamızdan önce gözlerini benim üzerimden ayırarak üzerindeki giysiye, aynalı masaya, en sonunda da aynaya vuran kendi yüzüne baktı.

“Onun için çok yeni, benim için çok bildik,” diye mırıldandı. “Onun için yabancı, bense hepsini ezberlemişim! Ama ikimiz için de hüzün verici... Estella’yı çağır!”

Hâlâ aynadaki kendi yüzüne bakmakta olduğundan onun kendi kendine konuştuğunu sanarak hiç sesimi çıkarmadım.

Ama o parıl parıl yanan gözleriyle benden yana bir bakış fırlatarak, “Estella’yı çağır,” dedi gene. “Bunu da yapamayacak değilsin ya! Estella’ya seslen. Kapıdan.”

Yabancı bir evin karanlık, gizemli koridorunda durup da görmediğim, duymadığım kibirli bir kıza seslenmek, onun adını böyle bas bas bağırmanın korkunç bir saygısızlık olduğu düşüncesiyle ezilmek, ısmarlama oyun oynamak kadar zor geldi bana. Neyse, sonunda Estella ses verdi, karanlık koridorda yıldız gibi ışıyan şamdanı gitgide yaklaştı.

Miss Havisham onu eliyle yanına çağırdı, masanın üzerinden parlak bir takı alarak onun o beyaz tenli genç boynuna, güzel kestane saçlarına koyup baktı.

“Bir gün senin olacak güzelim, pek de yaraşacak. Hadi, bu çocukla iskambil oynayın da ben de seyredeyim.”

“Bu çocukla, ha? Yontulmamış bir köylü bu ama; işçi çocuğu!”

Miss Havisham ona alçak sesle, “Ne çıkar? Yüreğinden yaralayabilirsin ya,” diyormuş gibime geldiyse de bu, öyle olmayacak bir şeydi ki yanlış duymuş olacağımı düşündüm.

Estella bana tepeden bakarak, “Sen ne oyun bilirsin ki, çocuk?” diye sordu.

“*Beggar my neighbour*’dan[4] başka bir şey bilmem, küçükhanım.”

Miss Havisham, “Mahvet onu!” dedi.

Böylece oyuna oturduk.

Bu odadaki her şeyin, tıpkı saatler gibi çok eskiden durmuş olduğunu işte o zaman algıladım. Estella kâğıtları dağıtırken gene tuvalet masasına kayan gözlerim, bir zamanlar beyazken şimdi sararmış olan o tek pabucun hiç giyilmemiş olduğunu seçti. Bu pabucu hiç giymemiş olan ayağa baktım; bir zamanlar beyazken şimdi sararmış olan ipek çorap da yıpranıp tirfillenmişti. Zamanın akışı durmamış, bütün bu solgun, eski şeylerin yaşantısı yarıda kalmamış olsa, belki masa başındaki o çökmüş kadının üstündeki gelinlikle duvak böylesine kefene benzemezdi.

O öyle, bir ceset gibi otururken biz de iskambil oynadık. Gelinliğinin dantelleriyle aksesuvarları samankâğıdına benziyordu. Kazılarda bulunan, bulundukları dakikada toz olup giden eski çağlardan kalma cesetler konusunda o zamanlar hiç bilgim yoktu daha. Yalnız, sonradan çok zaman düşünmüşümdür de, herhalde Miss Havisham da bunlara benziyordu; üzerine bir damla gün ışığı vurur vurmaz dağılıp gidiverecek gibiydi, sanırım.

Daha ilk elimiz bitmeden Estella, “Valelere oğlan diyor bu çocuk,” diye burun kıvırdı. “Elleri ne kaba! Kunduraları da biçimsiz!”

Ellerimden utanmak aklımdan bile geçmemişti o güne dek. Gelgelelim şimdi onlara bambaşka gözlerle bakıyordum. Kızın bana karşı duyduğu küçümseme öyle şiddetliydi ki bulaşıcı bir hastalık gibi bana da geçti.

Oyunu o kazandı, bu kez kâğıtları ben dağıttım. Yanlış dağıttım elbet. Bundan doğal ne olabilirdi, kızın pusuda, benim yanlışımı yakalamak için beklediğini bile bile? O da hemencecik, aptal, beceriksiz bir işçi parçası olduğumu yüzüme vuruverdi.

Bizi seyretmekte olan Miss Havisham bana, “Sen ona hiçbir şey söylemiyorsun,” dedi. “O senin için bunca ağır şeyler söylüyor, oysa sen ona hiçbir şey demiyorsun. Nasıl buluyorsun onu?”

“Söyleyemem,” diye kekeledim.

Miss Havisham eğilerek, “Kulağıma söyle,” dedi.

“Çok kibirli bence,” diye fısıldadım.

“Başka?”

“Çok güzel.”

“Sonra?”

“Ben evime gitmek istiyorum.”

“Bu kadar güzel olduğu halde onu bir daha hiç görmeyeceksin ha?”

“Onu bir daha görmeyi belki gene isterim, ama şimdi evime gitmek istiyorum.”

“Yakında gidersin,” dedi Miss Havisham yüksek sesle. “Hele oyun bitsin.”

O ilk baştaki ürpertici, garip gülümseyişini görmemiş olsam Miss Havisham’ın gülmeyi unuttuğuna inanırdım. Yüzü (büyük bir olasılıkla çevresindeki yaşam akışı durduğu zaman) donmuş, çatık kaşlı, tasalı bir kalıba dönüşmüştü sanki. Dünyada hiçbir şey onu eski durumuna getiremez sanırdınız. Göğüsleri sarkmış olduğundan kambur duruyordu. Sesi kısılmış olduğundan usul usul konuşuyordu; bir ölüm durgunluğu içinde. Kısacası bedeniyle, ruhuyla, içi dışı, her şeyiyle ezici bir sillenin altında yıkılıp çökmüş gibiydi.

Oyunu bitirdik. Bu eli de Estella kazanmıştı. Kazandığı kâğıtları masanın üstüne şöyle bir atıverdi, benden kazandığı için onlardan tiksiniyormuş gibi...

Miss Havisham, “Bir daha ne zaman geleceksin?” diye mırıldandı. “Dur bakayım.”

Ben tam bugünün günlerden çarşamba olduğunu söylemeye başlamıştım ki kadın sağ elinin parmaklarını sabırsızlıkla oynatarak beni susturdu.

“Sus şimdi. Haftanın günlerini bilmiyorum ben. Ayların adlarını bile unuttum. Altı gün sonra gel. Duydun mu?”

“Evet, efendim.”

“Estella, aşağı indir onu. Yiyecek bir şeyler ver. Yerken bırak, gezinip çevresine bakınsın. Hadi git artık, Pip.”

Şamdanın peşi sıra, nasıl yukarı çıkmışsam şimdi de aşağı indim. Estella şamdanı ilk gördüğüm yere bıraktı gene. Yan kapıyı açtı. O zamana kadar ben pek düşünmeden akşam olduğunu varsaymıştım. Gün ışığı içeriye dolunca afalladım; o garip, yabancı odada, mum ışığında saatlerce kalmışım gibi geldi.

“Sen burada bekleyeceksin, e mi, çocuk,” diyerek Estella dışarı çıkıp kapıyı kapadı.

Avluda yalnız kalınca yaptığım ilk iş ellerimle kunduralarımın kaba sabalığına bakmak oldu. Edindiğim izlenim hiç de iç açıcı değildi. Ellerim, kunduralarım şimdiye dek beni tasalandırmamışlardı, ama şimdi gözüme kaba, hantal gözüktükçe içime dert oluyorlardı işte. Joe’ya sormaya karar verdim; vale denmesi gereken kâğıtları bana neden oğlan olarak belletti

diye. “Keşke Joe daha görgülü olaydı, beni de ona göre yontardı,” diye hayıflanıyordum.

Estella geldi; bana biraz ekmekle soğuk et, küçük bir kupa da bira getirmişti. Kupayı avlunun taşları üstüne bıraktı. Ekmekle eti de bana, suç işlemiş bir köpekmişim gibi bakmaksızın verdi. Öylesine küçük düşmüş, utanmış, gücenmiş, üzülmüş, kızmış, gelip geleceğime öyle pişman olmuştum ki... İçimde kanayan acının adını şimdi çıkaramıyordum... Ne olduğunu Tanrı bilirdi ya, gözlerim yaş içinde kalıvermişti.

Gözpınarlarımda yaşlar tomurcuklanır tomurcuklanmaz kız, bunların kendi yaratısı olduğunu bilmekten doğan bir kıvançla yüzü parlayarak çarçabuk bana baktı. Bu da bana, gözyaşlarımı tutup onun gözlerinin içine bakacak kadar güç verdi. Kız başını kibirle, şöyle bir arkaya atarak yanımdan ayrıldı. Gene de beni yaralamış olduğu konusundaki inancı biraz sarsılmıştı sanıyorum.

O gittikten sonra ben gizlenecek bir yer arayarak fabrika yolundaki kapılardan birinin arkasına sindim, kolumu duvara, yüzümü koluma yasladım, ağlamaya başladım. Bir yandan da var gücümle duvara tekmeler savuruyor, saçlarımı yolarcasına çekeliyordum. Duygularım öylesine acı, içimdeki adsız yara öylesine derindi ki şiddete başvurmam gerekiyordu.

Ablamın verdiği terbiye beni çekingen, içli bir çocuk yapmıştı. Kimin tarafından yetiştirilirse yetiştirilsin, bir çocuğun küçücük evreninde en derinden sezilen, en ince algılanan şey, haksızlıktır. Çocuğa yapılan haksızlık küçücük bir şey olabilir. Ne var ki çocuk da, çocuğun dünyası da küçüktür; bu ölçüler içinde çocuğun tahta atı en iri küheylanların boyundadır. Ablamın o esintili, hırslı baskısıyla bana haksızlık ettiğini, kendimi bildiğimden beri biliyordum. Çok küçüklüğümden beri içimde haksızlığa karşı bir savaş veregelmiştim. Beni elcağızıyla büyütmüş olmasının ablama, beni iteleyip kakalama hakkı vermediğine derinden inanıyordum. Onun beni küçük düşüren davranışları, aç ve uykusuz bırakarak, saatlerce ayakta tutarak uyguladığı cezaların hiçbiri bu inancımı silememişti. Pısırık ve çok içli yetişmemi ben büyük oranda bu konuyla tek başıma, savunmasızca, durmadan haşır neşir olmama bağlıyordum.

Şimdi de içimin acısını tekmelerimle duvara yedirip avuçlarımla saçlarımdan yoldum. Sonra yüzümü kol yenimle silerek kapı ardından dışarı çıktım. Ekmekle et iyi geldi, bira da içimi ısıtıp kanımı

karıncalandırdı. Öyle ki çok geçmeden kendimi toparlayarak dört bir yanımı gözden geçirmeye başladım.

Issız ki ne ıssız bir yerdi burası! Fabrika avlusundaki güvercinlik bile ıpıssız duruyordu; güçlü bir rüzgâr direğini yan yatırmıştı. İçinde kuş olsaydı sanırım onlar da dalgalı bir denizdeymiş gibi yalpalarlardı. Ama güvercinlikte kuş yoktu, ne de ahırda at, kafeste domuz... Depolarda malt, fıçılarla kazanlarda bira ve arpa kokusu da yoktu. Bacasından tüten en son dumanla birlikte fabrikanın tüm kokuları, uğraşlarıyla ürünleri de eriyip gitmişti sanki...

Yandaki bir aralıkta karman çorman yığılmış bir sürü boş fıçı duruyordu. Bu boş fıçılardan belli belirsiz eski güzel günlerin ekşimtırak anıları tüter gibiydi. Ne var ki bu ekşilik eskiden yapılan biraların tadıyla ölçülemeyecek kadar sertti. Dünyadan elini eteğini çekmiş kişileri ben bu yönden hep bu boş fıçılara benzetirim.

Fabrikanın en arkasında harap duvarlı, rutubet kokan bir bahçe vardı. Duvar pek yüksek olmadığından zar zor tırmanıp tepesine tutunarak baktım; loş bahçe evin bahçesiydi. Her yeri karmakarışık otlar bürümüştü, ama bunların arasında, çok zaman önce gelip geçen biri varmış gibi dar bir patika açılmıştı. Ve işte evet, tam o sırada Estella patika boyunca eve doğru yürümekteydi.

Zaten nereye baksam Estella'yı görür gibiydim. Biraz sonra boş fıçıların çekimine dayanamayarak üzerlerinden yürümeye başladığım zaman Estella'nın da aralığın öbür ucundaki fıçıların üstünde yürüdüğünü gördüm. Sırtı bana dönük, o güzel kestane saçlarını iki eliyle tutmuştu. Bir kez bile dönüp bakmadan ilerledi; onu görmemle gözden yitirmem bir oldu.

Fabrikanın içinde de aynı şey oldu. Fabrika deyince eskiden bira yaptıkları zemini taş döşeli, yüksek tavanlı, geniş yeri demek istiyorum. Bira yapımında kullanılan araçlar hâlâ orada duruyordu. İçeri ilk girdiğimde, loşluktan biraz içim kararārak kapı yanında durmuş çevreme bakınırken Estella'nın artık yanmayan ocakların önünden geçtiğini, ince, dar bir merdivenden tırmanarak yukarıki yüksek çekmekata varınca gökyüzüne çıkarcasına çıkıp yok olduğunu gördüm.

İşte tam o sırada, orada dururken, gözlerim bana tuhaf bir oyun oynadı. O zaman çok tuhafıma gittiği gibi çok sonraları bile düşündükçe garipseyecektim. Göğün buzlu ışığına bakmaktan biraz kamaşmış olan gözlerimi sağa, alçak bir girintideki ahşap kirişe çevirince buraya

boğazından asılmış bir karaltı gördüm. Sararmış, beyazlar içinde, ayağının bir tekine pabuç giymiş birisiydi. Öyle yakınımda sallanıyordu ki giysiyi süsleyen samankâğıda benzer dantelleri bile seçebiliyordum. Yüzü de Miss Havisham'ın yüzüydü; üzerinden, beni çağırmak istiyormuş gibi bir seğirme geçti. Daha bir dakika önce burada olmadığını bildiğim bu karaltıyı görmenin korkusu içinde, önce dönüp kapıya doğru, sonra gene dönüp ona doğru koştum. Korkuların en büyüğüne işte o zaman kapıldım, çünkü görünürde hiçbir şey yoktu.

Açık, neşeli gökyüzünün buzlu ışığı, avlu parmaklığının dışından gelip geçen insanlar ve deminki etle biranın canlandırıcı etkisi olmasa sanırım biraz zor kendime gelirdim. Hatta bütün bunlar bile benim bu kadar çabuk aymamı sağlayamazdı ya, neyse ki tam o sırada Estella' nın, elinde anahtar destesi ile bana doğru geldiğini gördüm. Korkudan titrediğimi görürse beni küçümsemekte haklı çıkar, ama ben ona bu fırsatı vermeyeceğim, diye düşündüm.

Yanımdan geçerken, ellerimin kabalığıyla kunduralarımın hantallığına seviniyormuş gibi zafer dolu bir bakış fırlattı, sonra bahçenin sokak kapısını açtı, ben çıkayım diye tuttu. Yüzüne bile bakmadan gidiyordum ki beni kışkırtmak istercesine koluma dokundu.

"Neden ağlamıyorsun?"

"Canım istemiyor da ondan."

"İstiyor işte! Bak, ağlamaktan gözlerin neredeyse kör olmuş; şimdi de dokunsalar ağlayacaksın."

Alaylı bir kahkahayla beni dışarı itti, kapıyı yüzüme karşı kilitledi.

Dosdoğru Mr. Pumblechook'un evine gittim; evde olmadığını öğrenince rahat bir soluk aldım. Dükkândaki yamağa Miss Havisham'ın beni hangi gün istediğini haber verdikten sonra bizim köyün beş-altı kilometrelik yoluna koyuldum. Yolda yürürken bütün görüp yaptıklarımı aklımdan geçiriyordum. En içime işleyen, kafamı en kurcalayan düşünce yontulmamış bir işçi çocuğu oluşum, ellerimle kunduralarımın hantallığı, vale yerine oğlan demenin görgüsüzlüğüydü. Dün gece kendimi biraz bir şey sanırken şimdi bilgisiz, görgüsüz, kaba saba bir köylü parçası olduğumu anlıyordum.

4. Bu iskambil oyunu tahminen 1860’larda İngiltere’de icat edildi ve ilk olarak 1861’de *Büyük Umutlar* romanında adı geçti. (Y.N.)

9

Eve döndüğümde, Miss Havisham'la evini pek merak eden ablam sürü sürü sorular sormaya başladı. Sonra da sorularına yeterince ayrıntılı yanıtlar vermediğim için enseme, sırtımın ortasına yumruklar atarak yüzümü duvardan duvara çarptı.

Eğer başka çocuklar da anlaşılmamaktan, yanlış anlaşılmaktan, benim çocukken korktuğum kadar korkuyorlarsa (ki olasıdır, çünkü çocukluğumda bir hilkat garibesi olduğumu hiç sanmıyorum) bu korku birçok suskunluk ve yalanların anahtarıdır. Örneğin ben, Miss Havisham'larda gördüklerimi gördüğüm gibi anlatırsam sözlerime inanılmayacağını kesinlikle biliyordum. Yalnızca bu değil, Miss Havisham'ın da anlaşılmayacağını seziyordum. Gerçi onu ben de zerrece anlayabilmiş değildim, gene de gerçeği ablamın gözleri önüne olduğu gibi sermek, hem ona hem de Estella'ya kaba bir ihanette bulunmak olurmuş gibi geliyordu. Bu yüzden, elimden geldiğince az konuştum, yüzüm de mutfak duvarına çarpılıp durdu.

En kötüsü, Pumblechook Amca denilen o koca zorba, benim görüp duyduklarımı öğrenmek merakıyla çatladığından ikindi üzeri çay saatinde paytonuyla alı al, moru mor damlayıverdi. Bu baş belasını, balık gibi açık soluyan ağzı, soru işareti gibi dikilmiş kumral saçları, kursağındaki aritmetik problemlerinin gazından inip kalkan yeleğiyle karşımda görür görmez, çekingenliğim ve suskunluğum da hain bir inat olup çıktı.

Pumblechook Amca ateş başındaki onur koltuğuna oturur oturmaz, "Ey, çocuk," diye lafa girişti. "Nasıl vakit geçirdin bakalım gittiğin yerde?"

"Zararsız efendim," diye karşılık verdiğimi duyunca ablam bana yumruğunu salladı.

Amca Bey, "Zararsız ha?" diye yankıladı. "Laf mı yani şimdi bu? Ne demek zararsız?"

İnsanın kafası duvara çarpılınca alnı badanadan kireçlendiği gibi beyni de inattan kireçleniyor olmalı. Bilmiyorum. Tek bildiğim, alnım badanadan ağardıktan sonra inadımın katır inadına dönüştüğüdür.

Bir süre derin derin düşündükten sonra aklıma yeni bir şey gelmiş gibi, “Yani zararı yok, demek,” diye karşılık verdim.

Ablam sinirli bir çığlıkla üzerime atılmak üzereydi. Joe örsünün başında olduğundan hiçbir kurtuluş umudum da yoktu. Neyse ki Mr. Pumblechook, “Yok, sinirlenme, hanımefendi,” diye araya girdi. “Sen bu çocuğu bana bırak, hanımefendi, bana bırak sen onu.”

Sonra Mr. Pumblechook saçımı kesecekmiş gibi beni kendine doğru çevirerek, “Düşüncelerini düzene sokmak için önce söyle bakalım,” dedi. “Kırk üç pens kaç sterlin?”

“Dört yüz sterlin,” diye yanıtlamanın sonuçlarını hesapladım, kendi zararıma olacağını anlayarak elimden geldiğince doğru yanıt vermeye çalıştım. Sekiz penslik bir yanlışla kurtuldum. Bundan sonra Mr. Pumblechook bana para cetvelini ezbere okuttu. “On iki pens bir şilin eder”den başlayarak, “Kırk pens, üç şilin dört pens eder”e dek okudum. Buraya gelince Mr. Pumblechook beni kıskıvrak yakalamış gibi bir zafer gülüşüyle, “Ya kırk üç pens ne eder?” diye sordu.

Ben buna uzun uzun düşündükten sonra, “Bilmiyorum,” diye karşılık verdim. Tepem öylesine atmıştı ki, bu hesabın yanıtını o dakikada gerçekten bilmiyordum.

Mr. Pumblechook boynunu şöyle bir burdu; yanıtı benden tirbuşonla söküp almak istiyordu sanki.

“Kırk üç pens acaba yedi sterlin, altı pens üç fardens eder mi dersin?” diye sordu.

“Eder ya!” dedim.

Gerçi ablam o saat kulağımın ikisini birden çektiyse de Mr. Pumplechook’un şakasını boğazına tıkayıp ağzını kapamış olduğumu görünce yüreğim yağ bağladı.

Pumblechook Amca kendini toparlayınca yeniden, “Evlat, söyle bakalım Miss Havisham neye benziyor?” diye sorguya girişti.

“Çok uzun boylu, esmer,” diye yanıtladım.

Ablam, “Öyle midir, Mr. Pumblechook?” diye sordu.

Mr. Pumblechook, evet, gibilerden bir göz kırptı; ben de onun Miss Havisham’ı hiç görmemiş olduğunu o saat anladım, çünkü Miss Havisham ne çok uzun boyluydu ne de esmer.

Mr. Pumblechook tepeden atarak, “Aferin sana,” dedi. (Güzeel! Mr. Pumblechook’la başa çıkmanın yolunu bulmuştum. Onunla boy

ölçüşebileceğimi sanıyordum artık.)

Ablam, “Ah, keşke bu çocuk hep sizin yanınızda kalabilse Mr. Pumblechook, onunla baş etmesini ne iyi biliyorsunuz!” dedi.

Pumblechook Amca, “Anlat bakalım, evlat,” dedi. “Sen gittiğinde hanımefendi ne yapıyordu?”

“Kara kadife kaplı bir saray arabasında oturuyordu,” diye karşılık verdim.

Ablamla Mr. Pumblechook birbirlerinin yüzüne bakakaldılar (başka ne yapabilirlerdi?) sonra bir ağızdan, “Siyah kadife saray arabası mı?” diye sordular.

“Evet. Derken Miss Estella, galiba yeğeni oluyor, ona arabanın penceresinden altın tabak içinde pastayla şarap verdi. Ben de kendi payımı yemek için arabanın arkasına tırmandım, çünkü hanımefendi öyle istedi.”

Pumblechook Amca, “Başkaları da var mıydı yanında?” diye sordu.

“Dört tane köpek,” dedim.

“İri mi ufak mı?”

“Dev gibi! Onlara gümüş bir sepetin içinden dana pirzolası attılar, onlar da kapışmak için kavgaya tutuştular.”

Mr. Pumblechook’la ablam, ağızları şaşkınlıktan bir karış açık kalarak gene bakıştılar. Bense kendimde değildim; işkence altında bir tanık gibi, en olmayacak şeyleri söyleyebilirdim.

Ablam, “Bu saray arabası nerede duruyordu, Tanrı aşkına?” diye sordu.

“Miss Havisham’ın odasında.” Gözler gene fal taşı gibi açılmıştı. Ben, arabaya dört tane süslü püslü, tantanalı yarış atı koşmak gibi bir çılgınlığın eşiğinden dönerek durumu biraz kurtarmak için, “Yalnız at filan yoktu,” diye ekledim.

Ablam, “Olabilir mi böyle şey, amca?” diye sordu. “Neler söylüyor bu çocuk?”

Mr. Pumblechook, “Ben sana anlatayım, bana kalırsa çekçek arabası gibi bir şey olsa gerek, bu hanımefendi,” dedi. “Miss Havisham esintilidir biliyorsunuz, pek esintilidir; canı isterse sabahtan akşama arabada oturur mu oturur!”

Ablam, “Sen onu hiç gördün mü bu arabanın içinde, Mr. Pumblechook?” diye sordu.

Pumblechook Amca sonunda her şeyi açıkça ortaya vurmak zorunda kalarak, “Nasıl görebilirim, kendini bile ömrü hayatımda hiç

görmemişken?” diye ters ters söylendi.

“Amma ettin be amca! Nasıl konuştun onunla peki?”

“Yahu bilmiyor musun, oraya gittiğimde onun oda kapısına götürürler beni. Kapı aralık durur, o da bu yolla konuşur benimle. Bunu da bilmiyorum diyemezsin ya, hanımefendi? Her neyse, bizim çocuk oraya oyun oynamaya gitmişti. Ne oynadınız, yavrum?”

“Bayraklarla oynadık,” diye yanıtladım. Kıvırdığım bu yalanları şimdi düşündükçe kendi kendime şaştığıma inanmanızı dilerim.

Ablam yankı gibi, “Bayrak mı?” dedi.

“Bayrak ya,” dedim. “Estella elindeki mavi bayrağı sallıyordu, ben kırmızı bir bayrak sallıyordum, Miss Havisham da kendi tuttuğu altın yıldızlı bayrağı araba penceresinden dışarı sallıyordu. Sonra hep birden kılıçlarımızı havaya kaldırıp, ‘Yaşasın!’ diye bağırıyorduk.”

Ablam gene yankı gibi, “Kılıç mı?” diye soludu. “Kılıçları nerden buldunuz, ayol?”

“Dolaptan çıkardık. Dolabın içinde tabancalar da vardı, gördüm; reçel kavanozları, hap şişeleri. Oda hiç güneş almıyordu. Şamdanlarla aydınlatmışlardı.”

Pumblechook Amca başını ağır ağır sallayarak, “Çok doğru, hanımefendi,” dedi. “Orası gerçekten öyledir. Kendi gözlerimle gördüm.”

Şimdi ikisi birden dönmüş bana bakmaktaydılar. Ben de olanca saflığımı takınmış onlara bakıyor, bir yandan da sağ elimle pantolonumun sağ paçasını büküp duruyordum.

Başka soru sorsalardı kendimi hiç kuşkusuz ele verecektim. Çünkü o sırada bile avluda bir balon bulunduğunu söylemek üzereydim. Gene de söylerdim ya, “Yoksa fabrikada ayı dolaşıyordu, gibilerden bir masal mı uydursam?” diye duraksadım. Bu arada karşımdakiler benim önceden anlattığım akıllara durgunluk veren şeyleri konuşmaya öyle dalmışlardı ki paçayı kurtardım.

Joe çay saatinde içeri geldiği zaman bizimkiler hâlâ bu konuyla haşır neşirdiler. Ablam, onu aydınlatmaktan çok kendi içini dökmek amacıyla her şeyi Joe’ya da anlattı.

Joe’nun o mavi gözlerini iri iri açarak umarsız bir şaşkınlıkla devirip durduğunu görünce içim pişmanlıkla doldu. Ne var ki vicdan azabını yalnızca ona karşı duyuyordum; öbür ikisi bana vız geliyorlardı. Joe’yu, tek Joe’yu düşündükçe kendimi ufak bir canavar gibi görüyordum. Ötekilerse

oturmuş, benim Miss Havisham'ın evine ve gözüne girmemden doğabilecek sonuçları tartışmaktaydılar.

Miss Havisham'ın benim için "bir şeyler" yapacağından kuşkuları yoktu; kuşkuları bu "bir şeyler"in neler olabileceği konusundaydı. Ablam, "mülk" olasılığını savunuyordu. Mr. Pumblechook ise kibar bir tüccarın, sözgelimi bir darı ve tohum tüccarının yanına çırak girmemi sağlayacak şöyle "okkalı bir sermaye" savını güdüyordu.

Bu arada Joe, Miss Havisham'ın bana belki de o pirzola kapışan köpeklerden birini verebileceğini ileri sürdü. Bu parlak buluş ablamı da amcayı da küplere bindirdi. Ablam, "Mankafanın aklı ancak bu kadara eriyorsa," dedi, "yapacak başka işi de varsa gidip işini yapsa daha iyi olur." Joe da gitti.

Mr. Pumblechook arabasına binip ayrıldıktan sonra, ablam bulaşıkların başına geçince usulca demirci dükkânına girdim. O gecelik işini bitirene dek Joe'nun yanında kaldım. Sonra, "Ateşi söndürmeden önce sana bir diyeceğim var, Joe," dedim.

Joe nal çakma iskemlesini örsün dibine çekerek, "Öyle mi, Pip?" dedi. "Deyiver öyleyse bakalım, Pip'ciğim, nedir bu diyeceğin?"

"Joe!" diyerek onun yukarı sıvanmış duran kol yenini tuttum, parmaklarımın arasında bükmeye başladım, "Miss Havisham'ın evinde olanlar üstüne neler anlattım, biliyorsun ya?"

"Biliyorum. Hem de nasıl! İnsanın sanki aklı duruyor, iki gözüm."

"Ah, Joe, çok kötü yaptım ben. Hiçbiri doğru değil o anlattıklarımın."

Joe son derece afallayarak, "Neler diyorsun sen, Pip?" diye bağırdı. "Yani söylediklerinin..."

"Evet, Joe, hepsi yalandı söylediklerimin."

"Hepsi olamaz ki ama. Hepsi de yalan olamaz, değil mi, Pip? Siyah kadife kaplı saray arabası da yoktu, demek istemiyorsun ya, Pip?" Ben durduğum yerden başımı, hayır dercesine sallayıp duruyordum. "Hiç değilse köpekler sahiciydi ha, Pip? Dana pirzolası yoksa bile hiç değilse köpekler vardı değil mi?"

"Köpek de yoktu."

"Tek bir köpek?" dedi Joe. "Hiç değilse bir tek, minicik, yavru köpek? Ne olur, Pip, iki gözüm, ha?"

"Yoktu Joe. Hiç köpek yoktu."

Ben gözlerimi umarsızlıkla Joe'ya dikmiştim, o da şaşkınlıkla, üzüntüyle bana bakakalmıştı.

"Ama iki gözüm Pip'ciğim, olmaz böyle şey. Bu gidişle kendini nerede bulacağını düşündün mü hiç?"

"Çok kötü bir şey yaptım, değil mi Joe?"

"Kötü mü? Feci, dostum, korkunç," diye Joe başını salladı. "Ne oldu sana öyle, şeytan mı dürttü ne?"

"Ne oldu, nasıl oldu, ben de bilmiyorum Joe," diyerek kol yenini bıraktım, onun ayakları dibindeki küllerin içine oturup başımı önüme eğdim. "Şu var ki, keşke ayakkabılarım böyle yamru yumru olmasaydı, ne de ellerim böyle kaba saba!"

O zaman Joe'ya çok mutsuz olduğumu ama beni çok hırpalayan ablamla amcaya bunu açıklayamadığımı anlattım.

Miss Havisham'ın evinde son derece kibirli, çok güzel bir kız gördüğümü, onun bana yontulmamış köylü parçası dediğini, bunu benim de bildiğimi, böyle olmak istemediğimi, söylediğim yalanların da, bilmem nasıl, bu nedenden doğduğunu anlattım Joe'ya.

Bir metafizik sorunuydu bu. Çözümlemesi en az benim kadar Joe için de güçtü. Ne var ki Joe sorunu metafizik alandan çıkarmak yoluyla üstesinden geldi.

Bir süre derin derin düşündükten sonra, "Kesinlikle inanabileceğin bir tek şey varsa o da şudur, Pip," dedi. "Kısacası, yalan yalandır. Nereden doğarlarsa doğsunlar, doğmamaları gerekir. Zaten tüm yalanlar aslında yalanların babasından doğar ki hepsi böylece tek ve aynı kapıya çıkar, cancağızım. Sakın bir daha yalan söyleyeyim deme, Pip. Yontulmamış olmaktan kurtulmanın yolu bu değildir çünkü. Kaba saba, yok yontulmamış olmaya gelince, pek çıkartamadım bu işi. Kimi yönlerden bal gibi yontulmuşsundur sen. Diyeceğim, bak işte inceciksin ya! Sonra okumuşluğun, yazmışlığın da var, beri yandan."

"Yok yok, ben bilgisiz, görgüsüz bir çocuğum Joe."

"İki gözüm, dün gece bana yazdığın o mektup ne güne duruyor, peki? Ben ömrümde nice mektuplar görmüşlüğüm vardır, hem de yüksek kişilerden, ama işte sana yeminle söyleyeyim ki hiçbirileri kitap yazısıyla yazılmış değillerdi, Pip."

"Hiçbir şey bildiğim yok, Joe. Sen beni gözünde büyütüyorsun, hepsi bu."

“İnan iki gözüm, hepsi budur ya da değildir, bir şey değiştirmez; bilgili olan her kişi işe bilgisizlikten başlamak zorundadır. Başında tacıyla tahtında oturan Kral bile, o parlamento yasalarını çıkartabilmek için ne yaptı? Prensliğe yükseldiği zaman alfabeyi öğrenmekle başladı işe. Evet,” diye Joe başını anlamlı anlamlı salladı. “O da A’dan başlayarak Z’ye dek tüm harfleri sırasıyla öğrendi. Gerçi bu işi ben de yaptım, diyemesem de bunun nasıl çetin bir iş olduğunu çok iyi biliyorum, Pip.”

Joe’nun bu bilgelik dolu sözleri umut vericiydi, beni de az buçuk yüreklendirdi.

Joe dalgın dalgın, “Zanaat ve kazanç yönünden biraz aşağı tabakadan olanlar gidip yukarı tabakadan kişilerle oyun oynayacakları yerde, acaba gene eskisi gibi kendi tabakalarının içinde kalsalar daha iyi olmaz mı, diye düşündüm de aklıma geldi: Umarım hiç değilse bayraklar sahicidir, ha, Pip?”

“Değildi, Joe.”

“Bayrakların sahici olmamasına üzüldüm, Pip. Aşağı ve yukarı tabaka durumlarına gelince, bunu iyice düşünüp taşınaraktan incelemek gerekirse de şu sırada incelemeye kalkışırsak ablan da kameti artırır ki bu da bile bile göze alabileceğimiz bir şey değildir, ha, iki gözüm? Şimdi, Pip, kulağını dört aç da seni gönülden seven bir dostunun öğüdünü dinle. Dostunun sana söyleyeceği şudur, Pip: Yontulup incelmeyi doğru yoldan beceremezsen eğri yoldan hiç beceremezsin. Onun için, bir daha o şeylerden sakın söyleme, iki gözüm; doğru yaşa, için rahat ölürsün.”

“Bana kızmadın ya, Joe?”

“Yok, cancağızım. Ne var ki adı şimdi gerekmeyen o nesneler pek kuyruklu ve de sunturlu türden olup, diyeceğim, hani şu dana pirzolalarını kapışan köpekler üstüne olanlar var ya... senin iyiliğini candan dileyen bir dostunun öğüdüne kulak verirsen, birazdan yattığın zaman dualarının arasında bu nesneleri de unutma, Pip. Söyleyeceklerimin hepsi budur, iki gözüm, yalnız bir daha sakın ha yapmayasın!”

Tavan arasındaki küçük odama çıkıp da dua ettiğim sırada Joe’nun öğütlerini unutmasına unutmadım da... küçük kafam öyle karışık, duygularım öyle nankörcesineydi ki uzun zaman uyanık yatarak, “Estella kim bilir Joe’yu görse ne kaba bulur, olup olacağı bir köy demircisi,” diye düşünüp durdum. “Kim bilir Joe’nun elleriyle kunduraları da nasıl kaba, biçimsiz görünür onun gözüne!” Düşünüyorum da, ablamla Joe şu sırada

mutfakta oturmaktaydılar. Ben de odama mutfaktan çıkıp gelmiştim. Oysa Estella ile Miss Havisham mutfakta oturmak diye bir şey bilmiyorlardı; böylesi köylü göreneklerinin çok üstündeydi onlar...

Miss Havisham'lara gidince ne yaptığımı düşünürken uyuyakalmışım. Orada üç-dört saat yerine üç-dört ay kalmışım gibi geliyordu. Başımdan daha o gün geçmiş değil de çok eskiden olup bitmiş, sık sık andığım bir olaydı sanki...

Unutulmaz bir gün oldu bu benim için, çünkü bende büyük değişimler yarattı. Zaten herkesin yaşamında böyle olmaz mı? Yaşamınızdaki sayılı günlerden bir tekini silin... yazgınızın yönü kim bilir nasıl değişik olurdu! Bunu okurken bir dakika durun, sizi çekip götüren zinciri düşünün; ister demirden olsun ister altından, ister çiçeklerden ister dikenlerden örülü olsun... o unutulmaz günlerin birinde ilk halkası yaratılmasaydı, bu zincir belki de size, yaşantınıza hiç dolanmayacaktı!

10

Birkaç gün sonraydı; sabahleyin parlak bir fikirle, sevinerek uyandım: Yontulmak için atabileceğim en güzel adım Biddy'den ders alıp onun bütün bildiklerini öğrenmekti.

O akşam Mr. Wopsle'ın büyük teyzesinin okuluna gittiğim zaman da bu parlak buluşun peşini bırakmayarak Biddy'ye sokuldum. Özel bir nedenden ötürü ilerleyip yükselmek istediğimi, bütün bildiğini bana öğretirse çok sevinip kendisine minnet besleyeceğimi bildirdim. Dünyanın en iyiliksever kızı olan Biddy hemencecik, "Elbette," diyerek aradan daha beş dakika geçmeden verdiği sözü yerine getirmeye çalıştı.

Mr. Wopsle'ın büyük teyzesinin okulunda uyguladığı "öğrenim yöntemi"ni şöylece özetleyebilirim: Mr. Wopsle'ın büyük teyzesi uyuklarken öğrenciler elma yiyip birbirlerinin sırtlarından aşağı saman çöpü sokarak oyalanırlardı; derken Mr. Wopsle'ın büyük teyzesi kendini toparlar, falaka sopasını kaptığı gibi sarsak adımlarla, kimseyi ayırt etmeksizin öğrencilerin üzerine yürürdü. Bu saldırıyı her türden alaylı söz ve işaretlerle savdıktan sonra öğrenciler sıraya dizilir, parçalanmış bir kitabı arı vızıltısı gibi bir sesle sözümona okuyarak elden ele geçirmeye başlarlardı. Kitabın içinde bir alfabe, biraz aritmetikle bir çarpım cetveli, birkaç satır da yazım kuralı vardı; bir zamanlar varmışmış, daha doğrusu...

Bu kitap elden ele geçmeye başlar başlamaz Mr. Wopsle'ın büyük teyzesi ya uykusuzluğun ya da romatizma ağrılarının yarattığı bir komaya girerdi. O zaman öğrenciler de kendi aralarında bir çeşit "kundura yarışması" başlatırlardı ki bunun amacı, "kim kimin ayağına daha hızlı basabilecek" sorununu çözümlemekti. Derken Biddy öğrencilerin arasına atılıp üç tane yazıları silinmiş İncil dağıtarak bu zekâ yarışmasına son verirdi. Ne idüğü belirsiz bir nesnenin ucundan beceriksizce kopartılmışa benzeyen bu eğri büğrü kitapların yazısı kadar okunaksız olanını, şimdiye dek gördüğüm en tarihi, en müzelik kitaplarda bile bulamadım! Üstelik

sayfalar küf lekeleriyle dolu oldukları gibi aralarında ezilmiş çeşitli börtü böcek örneklerini de sergilerlerdi.

Dersin bu bölümüne, Biddy’nin hayta öğrencilerle teker teker yaptığı dövüşler renk ve canlılık katardı. Dövüşler sona erdiği zaman Biddy bir sayfanın numarasını verirdi. Biz de bu sayfayı okuyabildiğimiz (ya da okuyamadığımız) kadar okurduk; hep bir ağızdan, berbat bir koro... Önce Biddy, tiz, tekdüze bir sesle okur, arkasından da biz onun okuduklarını yinelerdik... Bu korkunç şamata, belirli bir süreden sonra Mr. Wopsle’ın büyük teyzesini kendiliğinden uyandırırdı. Yaşlı kadın, sendeleyerek rastgele bir çocuğun üstüne yürür, onun kulaklarını çekerdi. Bu, o akşamki dersin sona erdiğini belirttiğinden bizler kültürel zafer çığlıkları atarak dışarı fırlardık. Hakçasını söylemek gerekirse öğrencilerin karatahta ya da (bulunduğu zaman) mürekkeple oynamalarını yasaklayan bir kural yoktu. Gelgelelim bu tür çalışmaları yürütebilmek özellikle kışın çok güçtü, çünkü dersleri yaptığımız, (aynı zamanda Mr. Wopsle’ın büyük teyzesinin hem oturmak hem de yatmak için kullandığı) küçük oda bir tek keyifsiz, isli, daldırma mumun ölgün ışığıyla aydınlanırdı. Odada mum makası da yoktu.

Bu koşullar altında yontulabilmek çok zaman alacakmış gibi geliyordu bana. Gene de elimden geleni yapmaya kararlıydım. Biddy ise aramızdaki anlaşmayı hemen o akşam uygulamaya başladı. Bana fiyat kataloğundan nemli şeker konusunda biraz bilgi aktardı; evde defterime çekeyim diye de eski İngiliz yazısına göre yazılmış büyük bir D harfi verdi. Oysa Biddy ne olduğunu söylemeden önce, ben bunu ayakkabı tokası yapmak için çizilmiş bir taslak sanmıştım.

Bizim köyün de bir meyhanesi vardı elbet; Joe da piposunu arada bir meyhanede tüttürmeyi doğal olarak severdi. O akşam ablam, okul dönüşü Three Jolly Bargemen’a uğrayıp Joe’yu eve getirmemi, yoksa bana “göstereceğini” iyice tembihlemişti. Bu yüzden ben de okul dönüşü Three Jolly Bargemen’ın yolunu tuttum.

Jolly Bargemen’da bir içki tezgâhı vardı. Kapı yanındaki duvarda da tebeşirle yazılı, uzunlukları insana kaygı verici hesap cetvelleri. Bu hesaplar hiç ödenmez gibi gelirdi bana. Cetveller kendimi bildim bileli bu duvardaydı; yıllar boyunca benden çok boy atmışlardı. Ne var ki bizim oralarda tebeşir boldu. Belki de cetveller bundan yararlanabilmek için hiçbir fırsatı kaçırmak istemiyorlardı.

Cumartesi akşamı olduğu için meyhanecinin bu hesapları biraz somurtarak gözetlediğini gördüm. Ne var ki benim işim onunla değil Joe ile olduğundan, bir "İyi geceler," diyerek sofanın dibindeki odaya geçtim. Buradaki mutfak ocağında gürül gürül, parıltılı bir ateş yanıyor, Joe da yanında Mr. Wopsle ve bir yabancıyla birlikte piposunu tüttürüyordu.

Joe her zamanki gibi, "Meraba, Pip'ciğim, iki gözüm," diyerek beni karşıladı.

O bunu der demez yabancı adam başını çevirip bana baktı.

O zamana kadar hiç görmediğim, biraz sinsi duruşlu bir adamdı. Boynu sakat olsa gerek ki başı iyice yana dönük, bir gözü de görünmeyen bir tüfekle nişan alırcasına yarıkapalıydı. Onun da ağzında bir pipo vardı; bunu çekti, ağzındaki bütün dumanı, gözlerini benden hiç ayırmaksızın üfledi, başını eğerek beni selamladı. Bunun üzerine ben de onu selamladım. Yabancı gene başını eğdi, oturayım diye yanında yer açtı.

Ama ben meyhaneye gittiğimde Joe'nun yanına oturmaya alışık olduğumdan, "Yok, sağ olun, efendim," diyerek Joe'nun karşı sırada benim için açmış olduğu yere oturdum. Yabancı adam Joe'dan yana bir göz attı. Onun dikkatinin başka yerde olduğunu görünce bana gene baş salladı, sonra çok tuhafıma giden bir biçimde, şöyle bir bacağını ovuşturdu.

Joe'ya dönerek, "Yanılmıyorsam demirci ustası olduğunu söylüyordun," dedi.

Joe, "Yaa, öyle diyordum," dedi.

"Ne içersin Mr... adını bağışlamadın da..."

Joe bu kez adını bağışlayınca yabancı ona, "Ne içersiniz, Mr. Gargery?" diye sordu. "İçkiler benden. Birer kadeh daha yuvarlayıp öyle kalkalım."

"Doğruyu istersen," dedi Joe. "Kendimden başka kimsenin hesabına içki içmek huyum yoktur da benim..."

"Varsın huyun olmayıversin. Ayda yılda bir, hem de bir cumartesi gecesi, ne çıkar? Hadi, hadi, Mr. Gargery, söyle, ne içiyorsun?"

"Oyunbozanlık etmeyelim," dedi Joe. "Rom olsun."

"Rom," diye yabancı onun sözünü yineledi. "Acaba öteki bey de bir dilekte bulunurlar mı?"

Mr. Wopsle, "Rom," dedi.

Yabancı, meyhaneciyi çağırarak, "Üç rom," diye buyurdu. "Hepimize birer bardak, lütfen."

Joe, Mr. Wopsle'ı tanıtmak amacıyla, "Şu öteki bey dediniz ya," dedi. "Bir veryansın edip konuşmaya başlasa bayılırsınız! Kilisemizin yazmanıdır kendisi."

Yabancı, "Ahha," dedi çabucacık, o kısık gözünü bana dikerek. "Bataklıkların tam kıyısındaki şu ıssız kilise mi, hani çevresi mezarlıklı?"

"Ta kendisi," dedi Joe.

Adam piposundan rahat bir soluk çekerek bacaklarını tek başına oturduğu sıraya boylu boyunca uzattı. Başına geniş, sarkık kenarlı bir yol şapkası giyip altına da bir mendil bağlamış olduğundan saçı hiç gözükmüyordu. Ateşe doğru döndürdüğü yüzünde, önce içten pazarlıklı bir bakış, sonra da bir yarım gülüş görür gibi oldum.

"Sizin buraları hiç bilmiyorum, ama ırmak boyları pek ıssız, pek çorak yerlere benziyor," dedi.

Joe, "Çoğu batak yerler ıssız olur," dedi.

"Elbette, hiç kuşkusuz. Bu bataklarda çingeneler gezer mi hiç? Serserilere, it uğursuzca rastladığınız olur mu?"

"Hiç," dedi Joe, "kırk yılın başı bir cezaevi mahkûmu görürüz. Onları da pek öyle kolay kolay ele geçiremeyiz; ha, Mr. Wopsle?"

Mr. Wopsle o eski yenilgiyi bile en görkemli duruşuyla anımsayarak, evet der gibi baş salladı ama soğukça.

"Anladığıma göre mahkûm kovaladığınız da olmuş," dedi yabancı.

Joe, "Bir kezcik," diye yanıtladı. "Zavallıları tutmak istediğimizden değil ya, seyir olsun diye gittiydik; ben, Pip, bir de Mr. Wopsle. Öyle değil mi, Pip?"

"Öyleydi ya, Joe."

Yabancı gene o görünmez tabancasıyla tam bana nişan alırcasına bakarak, "Aslan gibi delikanlı," dedi. "Adı ne diyordun?"

"Pip," diye Joe karşılık verdi.

"Öz adı mı Pip?"

"Yok, öz adı Pip değil."

"Soyadı mı Pip?"

Joe, "Yok," dedi. "Bir tür takma ad. Küçükken kendi taktıydı, şimdi herkes onu öyle çağırır."

"Oğlun mu olur?"

Joe dalgın düşünerek, "Yoo!" dedi. Gerçi bu işin düşünülecek hiçbir yönü yoktu, ama pipo tüttürürken konuşulan her şeyi uzun uzun düşünüp

taşınmak Jolly Bargemen'ın bir geleneğiydi. "Yok, değil. Oğlum değil kendisi."

Yabancı, "Yeğen mi?" diye sordu.

Joe gene derin derin düşünerek, "Yok," dedi. "Değil, işin doğrusu. Yeğenim de değil benim."

Yabancı, "Öyleyse kimin nesi ki bu çocuk?" diye sordu ki bu sorgudaki şiddet bana gereksiz göründü.

Bu soru üzerine Mr. Wopsle araya girdi. Akrabalık konusunda her şeyi bilen, diyelim bir erkeğin hangi kadın akrabalarıyla evlenip hangileriyle evlenemeyeceği konusunda meslek gereği uzman sayılan bir bilirkişi sıfatıyla, Joe ile benim aramdaki bağları ince ince, uzun uzun anlattı. Hazır fırsat bulmuşken Mr. Wopsle, Shakespeare'in *III. Richard*'ından korkunç homurtulu bir parçayı da diş gıcırtılarıyla okudu; buna gerekçe olarak da, konuşmasının sonunu, "Şairin de dediği gibi," diye bağlamayı yeterli buldu.

Bu arada izin verirseniz, Mr. Wopsle'ın benden konuşurken ille saçlarımı karıştırıp parmaklarını gözlerime sokmak gereğini duyduğunu belirtmek istiyorum. Onun gibi yüksek kişiler, bize geldiklerinde ya da buna benzer koşullar altında neden ille benim gözümü çıkarmak zorunluğunu duyarlardı, bilemeyeceğim. Gelgelelim, hatırladığım kadarıyla küçüklüğümde, aile çevremizde ne zaman benim sözüm geçse böyle kocaman elli birileri, büyüklüklerini, yüksekliklerini kanıtlamak için ille gözümü deşmeseler olmazdı!

Bu arada yabancı adam başkalarıyla hiç ilgilenmeyerek hep bana bakıyordu; sonunda o görünmez tüfeğiyle ateş edip beni vurmaya niyetliymiş gibi bakıyordu hem de. Ne var ki o "kimin nesi"li sorusunu sorduktan sonra hiç konuşmamıştı. Tetiği ancak romlarımız geldikten sonra çekti; turnayı da gözünden vurdu.

Sözle yapmadı bu atışı: Özellikle benim gözlerim için bir pantomim sergiledi. Bardağındaki romla suyu bana göstererek gözümün içine baka baka bir yudum aldı. Evet, bardağındaki romla suyu karıştırıp bir yudum aldı, ama romu garsonun getirdiği kaşıkla değil bir "eğeyle" karıştırmıştı.

Bunu öyle punduna getirdi ki benden başka gören olmadı, ama ben eğeyi açıkça gördüm. Adam eğeyi sildikten sonra göğüs cebine kaldırdı. Ne var ki bunun Joe'nun eğesi olduğunu, bu yabancının da benim mahkûmu tanıdığını ben, eğeyi görür görmez anlamıştım. Oturduğum yerden büyülenmiş gibi bakakalmıştım ona. O ise şimdi rahatça arkasına

yaslanmış, benimle pek ilgilenmeyerek daha çok şalgam üzerine yürütülen tartışmalara karışıyordu.

Bizim köyde cumartesi geceleri, geçen haftanın artıklarını temizlemenin, “yaşam”a yeniden başlamadan önce şöyle bir güzel kafa dinlendirmenin doyulmaz tadını taşırdı. Bundan keyiflenen Joe da cumartesi geceleri eve başka gecelerden yarım saat daha geç dönme tehlikesini göze alırdı. Bu kaçamak yarım saatle bardaktaki romlar aynı zamanda sona erdiğinden Joe beni elimden tutarak ayağa kalktı.

Yabancı adam, “Bir dakika, Mr. Gargery,” dedi. “Yanılmıyorsam cebimde yepyeni, parlak bir şilin var; eğer bulabilirsem çocuğa vermek istiyorum.”

Cebinden çıkardığı bir avuç bozuk paranın arasından şilini seçti, buruşuk bir kâğıt parçasına sarıp bana verdi.

“Al bakalım,” dedi. “Başkasına vermek yok ha, senin olacak!”

Ben adamın yüzüne hiçbir terbiye kuralına sığmayacak ölçüde aval aval bakarak teşekkür ettim. Joe’nun elini de sımsıkı tutuyordum. Yabancı, Joe’ya iyi geceler diledi, bizimle kalkmış olan Mr. Wopsle’a da iyi geceler diledi. Banaysa yalnızca o nişancı gözüyle şöylece bir baktı. Yok, baktı da diyemem. Ağır ağır yumdu bu gözünü. Ama kimi zaman kapalı bir göz insana neler neler söyler!

Dönüşte, canım konuşmak istese, kendi başıma konuşmak zorunda kalacaktım. Çünkü Mr. Wopsle, Jolly Bargemen’ın kapısında bizden ayrıldı. Joe da ağzını, açık havayla çalkalayabildiğince çalkalayıp rom kokusunu dağıtmak için, eve gidinceye kadar açık tuttu.

Eve varıp mutfağa girişimizde ablamın keyfi oldukça yerindeydi. Joe da bu olağanüstü durumdan cesaret alarak ona, parlak şilin olayını anlattı.

Ablam yabancının ipliğini pazara çıkarmışçasına bir kıvançla, “Sahtedir, bana sorarsanız,” dedi. “Yoksa çocuğa neden versin? Ver şunu, bakayım.”

Parayı kağıdından çıkarıp ablama verdim. Sahte değilmiş meğer. Ablam bu kez parayı bırakıp sargı kâğıdına atıldı.

“Bu da nesi, ayol? İki tane bir poundluk banknot değil mi bunlar?”

Gerçekten de, memleketteki bütün hayvan pazarlarıyla içli dışlı olmuşa benzeyen terli, şişman iki banknottu bunlar, birer poundluk. Joe hemen şapkasını kaptığı gibi paraları sahibine geri vermek için gerisin geriye Jolly Bargemen’a döndü. O gidince ben her zamanki tabureme oturdum; boş gözlerle ablama baktım. Adamın artık meyhanede olmadığını içimden kesinlikle biliyordum.

Bir süre sonra Joe geri geldiğinde adamı bulamadığını, ama meyhaneye para konusunda haber bıraktığını söyledi. O zaman ablam da banknotları bir kâğıt parçasına sarıp zamkladı, konuk odamızdaki bir dolabın üstüne, süs niyetine duran çaydanlığın içindeki kuru gül yapraklarının altına sakladı. Bu banknotlar oradan, geceler gecesi düşlerime girip uykularımı dağıttı, günlerce bir karabasan oldu benim için.

O gece yattığımda, görünmez tüfeğiyle bana nişan alan yabancı adamı düşünmekten bölük pörçük bir uyku uyudum. Kürek mahkûmlarıyla gizliden gizliye suç ortaklığı etmenin ne ayıp, ne çirkin, ne bayağı bir şey olduğu aklımdan çıkmıyordu, oysa kirli geçmişimdeki bu lekeyi çoktandır unutmuştum. Hele o eğe hiç gözümün önünden gitmiyordu. En beklemediğim bir sırada karşıma çıkıverecek diye bir korku almıştı beni. Sonunda ertesi çarşamba Miss Havisham’lara gideceğimi düşünerek kendi kendimi avutup uyudum. Gene de uykumun arasında eğenin, göremediğim birisi tarafından kapıdan içeri uzatıldığını görerek kendi kopardığım çığlığın sesiyle uyandım.

11

Kararlaştırılmış olan günde gene Miss Havisham'lara gittim; çekinerek çaldığım çıngırağın sesine Estella geldi. Gene öncesi gibi, beni içeri aldıktan sonra kapıyı kilitledi, gene önüme düşerek şamdanının durduğu karanlık sofaya yürüdü. Şamdanı eline alıncaya değin hiç ilgilenmedi benimle. Ancak o zaman omzunun üstünden bakarak kibirli kibirli, "Bugün böyle geleceksin," dedi, beni evin bambaşka bir bölümüne götürdü. Koridor uzundu. Çiftlik Köşkü'nün dört köşeli alt katını boydan boya döner gibiydi. Dörtgenin bir tek yanını geçtik. Köşeye varınca Estella durdu, elindeki mumu yere bırakarak bir kapı açtı. Burada gün ışığı gene karşımıza çıktı. Kendimi taş döşeli, ufak bir avluda buldum. Avlunun karşısında köşkten ayrı bir ev duruyordu. Bir zamanlar birahane müdürünün oturduğu yer olsa gerekti. Bu evin dış duvarında bir saat vardı. Miss Havisham'ın kendi üzerindeki ve evindeki saatler gibi bu da dokuza yirmi kala durmuştu.

Evin açık duran kapısından içeriye, alt katın arkasındaki alçak tavanlı, loş, sıkıcı bir odaya girdik. Odada insanlar vardı. Estella bana, "Sen gidip şurada duracaksın, çağrılıncaya kadar bekleyeceksin, çocuk," diyerek kendisi öbürlerinin yanına gitti.

"Şurası" dediği yer karşıda bir pencereydi. Ben de gidip "şurada" durdum; diken üstünde beklemeye koyuldum.

Yere kadar inen pencere ıssız bahçenin en çirkin, en sefil köşesine bakıyordu; çürümüş lahana saplarından oluşmuş bir yıkıntı, bir tek de şimşir ağacı. Şimşir ağacı çok eskiden budanmış, pasta gibi yuvarlacık biçimlendirilmiş, zamanla tepesinden yeni dallar fışkırmıştı, yeşili başka tondan, sere serpe... Öyle ki, pastanın altı dibini tutup kalıba yapışmış gibi duruyordu. Şimşir ağacına bakarken aklımdan böyle çocuksu şeyler geçiyordu işte. Geceleyin hafif bir kar yağmış, gördüğüm kadarıyla bu kuytu bahçeden başka her yerde eriyip gitmişti. Yalnız bu ufak bahçenin soğuk gölgelerinde hâlâ duruyordu. Rüzgâr da zaman zaman bu karı yerden

kaldırıp burgaçlayarak pencereye savuruyor, sanki oraya geldiğimden ötürü beni taşlıyordu.

Benim gelmemle odadakilerin konuşmalarını yarıda kestiklerini, bana bakmakta olduklarını seziyordum. Ocaktaki ateşin pencere camına yansıyan parıltısı dışında hiçbir şey göremiyordum, gene de inceden inceye süzülmekte olduğumu bilmek bütün sinirlerimi germişti.

Odada üç hanımla bir bey vardı. Pencere başına geçeli daha beş dakika olmadan onların, bilemeyeceğim nasıl, ikiyüzlü birer dalkavuk olduklarını sezinlemiştim! Ne var ki hepsi de birbirlerinin ikiyüzlü birer dalkavuk olduğunu bilmezlikten geliyorlardı; bildiklerini belli ederlerse kendilerinin de ikiyüzlü birer dalkavuk oldukları ortaya çıkmış olacaktı çünkü.

Üzerlerinde, başkalarının keyfini bekleyenlerin sıkıntılı durgunluğu vardı. Hanımların en gevezesi bile, esnediği anlaşılmasın diye tutuk bir sesle konuşuyordu. Adı Camilla olan bu kadının çenesini dinledikçe aklıma ablam geliyordu. Yalnız Camilla, ablamdan daha yaşlıydı. En sonunda yüzüne baktığım zaman yüzünün de ablamınkinden daha küt hatlara sahip olduğunu gördüm. Doğrusunu isterseniz onu tanıdıkça yüzünde ağız burun gibi şeyler bulunduğuna bile şaşmaya başladım: Bu yüzün o cansız duvarı öylesine bomboş ve dikti.

Bu hanım tıpkı ablam gibi tatsız bir dobralıkla, “Zavallıcığım!” dedi. “En büyük zararı kendine dokunuyor.”

Odadaki tek erkek, “Başkasına zarar vermek daha akıllıca bir iş olurdu,” diye fikir yürüttü. “Çok daha doğal.”

Başka bir hanım, “Kuzen Raymond, kitap bize komşunu seveceksin, demiş,” dedi.

Kuzen Raymond da, “Kuzum Sarah Pocket, bir insanın en yakın komşusu kendisi değilse kimdir?” diye karşılıkta bulundu.

Miss Pocket güldü. Camilla da güldü, sonra esnemesini bastırmaya çalışarak, “Düşünceye gel!” dedi.

Gene de bu görüş hepsinin pek hoşuna gitmiş gibiydi. O zamana dek konuşmamış olan kadın sözlerini vurgulayarak, büyük bir ciddilikle, “Pek doğru!” dedi.

Birkaç dakika sonra Camilla, “Zavallı adam!” dedi. (Bu sırada gözlerinin hep benim üstümde olduğunu biliyordum.) “İnanmayacaksınız ama Tom’un karısı öldüğü zaman çocukların yas kıyafetlerini en kara danteller, kurdelelerle süslemenin önemini bu adamın kafasına sokamadım.

Öyle tuhaf düşünceleri var ki! ‘Tanrı’yı seversen, Camilla, zavallı öksüzcükler siyah giyecekler ya, gerisinin ne önemi var?’ demez mi bana? İşte size Matthew! Pes doğrusu!”

Kuzen Raymond, “Çok iyi yönleri vardır, temiz çocuktur,” dedi. “Tanrı korusun, iyi yönlerini yadsıyamam doğrusu. Ne var ki Matthew neyin yakışık alıp neyin yakışıksız kaçacağını dünyada bilememiştir, bundan böyle öğrenemez de.”

Camilla, “Görevin bana düştüğünü biliyordum,” dedi. “Kesin konuşup sert davranmak zorunda olduğumu biliyordum. ‘Olamaz! Ailemizi herkese karşı beş paralık edersin’, dedim. Çocukları dört başı mamur yas kılığına sokmazsak ailenin âleme rezil olacağını söyledim ona. Kahvaltı saatinden akşam yemeğine kadar gözyaşı döktüm bu yüzden, midem altüst oldu. Anca ondan sonra seninkisi her zamanki taşkınlığıyla, ‘Nasıl istiyorsan öyle yap!’ diye kestirip attı. Ben de hemen sokağa fırladığım gibi, yerden gökten yağan yağmura bile bakmadan, gerekenlerin hepsini aldım. Tanrıma bin şükür olsun. Bunu yaptığım için ömrümün sonuna kadar içim rahat yaşayacağım.”

Estella, “Ama paralarını O verdi, değil mi?” diye araya karıştı.

Camilla, “Sevgili yavrum, sorun parayı kimin vermiş olması değil, alışverişi benim yapmamdır,” diye karşılık verdi. “Artık ne zaman geceleyin uykumdan uyansam, bunu düşündükçe yüreğim yağ bağlayacak.”

Uzaktan, demin geçtiğimiz koridorun derinliklerinden gelen bir çıngırak sesi, bir bağırış ya da seslenişin yankılanması konuşmayı yarıda kesti; bunun üzerine Estella benden yana dönerek, “Hadi, çocuk,” dedi.

Döndüğüm zaman odadakiler yüzüme sonsuz bir küçümsemeyle baktılar. Odadan çıktığım sırada Sarah Pocket’in, “Aa, artık bu da olmaz, yani, aklına eseni yapıyor!” dediğini, Camilla’nın da, “Esintinin böylesi görülmemiştir. Amma iş ha!” diye söylendiğini duydum.

Karanlık koridorda şamdanımızla yürürken Estella birdenbire zınk diye durdu, dönüp yüzünü yüzüme iyice yaklaştırdı; o her zamanki iğneli, kışkırtıcı sesiyle, “Pekâlâ?” dedi.

Onun üstüne yuvarlanmamak için kendimi zor tutarak, “Pekâlâ, efendim?” dedim.

Durduğu yerden bana baktığından, ben de durmuş ona bakıyordum.

“Güzel miyim?”

“Evet, bence çok güzelsiniz.”

“Çok mu kırıcıyım?”

“Geçen günkü kadar değil.”

“Değil ha?”

“Değil.”

Kız son soruyu sorarken birden parlamıştı; sorusunu yanıtladığım zaman da yüzüme var gücüyle bir tokat attı.

“Ya şimdi? Seni küçük, pis domuz, şimdi nasılmışım bakalım?”

“Söylemeyeceğim işte.”

“Çünkü söyleyeceğini yukarıda söyleyeceksin de ondan, değil mi?”

“Yok,” dedim. “Hiç de ondan değil işte.”

“Gene ağlasana, pis şey. Neden ağlamıyorsun?”

“Bundan böyle hiç ağlamayacağım da ondan,” diye yanıtladım.

Dünyada bundan daha yanlış bir söz söylenmemiştir, sanıyorum. Çünkü o dakikada bile için için ağlıyordum Estella uğruna. Sonradan onun bana ne acılara mal olduğunu da şimdi çok iyi biliyorum.

Bu kısa aradan sonra gene yolumuza koyulup yukarı çıktık. Merdiveni tırmanırken, karanlıkta el yordamıyla inmeye çalışan bir adam gördük. Bu bey beni görünce durup bakarak, “Bu da kim?” diye sordu.

“Çocuğun biri,” dedi Estella.

Koyu esmer, irikıyım bir adamdı. Kocaman bir kafasıyla kafası kadar kocaman elleri vardı. Bu kocaman ellerden biriyle çenemi kavradı, yüzümü görebilmek için şamdanın ışığına doğru çevirdi. Saçının tepesi zamansız açılmış, kaşları çalı gibi dimdik, gür ve kapkaraydı. İyice derinlerden bakan gözleri insanın sinirine dokunacak derecede sert, kuşku doluydu. İyice tıraş olmuştu, gene de sakal dipleri kara kara, benek benek kendini belli ediyordu; çok da kalın bir saat kösteği vardı.

Bu adamı hiç tanımıyordum, benim için bir hiçti. Sonradan ne denli yakınım olacağını da o dakikada kestiremezdim. Ama bu rastlantı bana, onu böyle yakından inceleme fırsatını verdi.

“Buraların çocuğusun, ha?” diye sordu.

“Evet, efendim,” diye yanıtladım.

“Nasıl oldu da buraya geldin?”

“Miss Havisham çağırtmış da, efendim.”

“Peki, öyleyse. Uslu dur ha, terbiyeni sakın bozma. Erkek çocuklarını iyi bilirim ben; sizden pek hayır gelmez ya, neyse. Sen benim sözüme iyi

kulak ver,” diye adam o koskoca işaretparmağının yanını kemirerek çatık kaşla bana baktı. “Sakın yaramazlık yapma!”

Adam böyle diyerek beni bıraktı, aşağı indi. Ondan kurtulduğuma sevindim, çünkü elleri lavantalı sabun kokuyordu. Doktor mu ki, diye merak etmiştim ama yok, doktor olsa daha yumuşak davranır, yanındakinin daha bir suyuna giderdi. Neyse, konuyu daha fazla düşünecek zaman kalmadı çünkü çok geçmeden Miss Havisham’ın odasına vardık. Miss Havisham da, odası da tıpkı bıraktığım gibi duruyorlardı. Estella beni kapının dibinde bırakıp gitti; Miss Havisham tuvalet masasının önünde oturduğu yerden başını kaldırıp bana bakıncaya dek orada bekledim.

Miss Havisham bana, hiçbir şaşkınlık belirtisi göstermeksizin, serinkanlılıkla, “Pekâlâ,” dedi, “günler gelip geçti demek, öyle mi?”

“Evet, efendim. Bugün günlerden...”

Kadın, “Sus, sus, sus,” diye parmaklarını sabırsızlıkla şaklattı. “Bilmek istemiyorum. Oyuna hazır mısın?”

Dilim dolaşarak, “Sanmıyorum, efendim,” diye karşılık vermekten kendimi alamadım.

O, bakışlarıyla yüzümü tarayarak, “İskambil de oynamaz mısın?” diye sordu.

“Oynarım, efendim. İsterseniz onu oynayabilirim.”

Miss Havisham, “Bu ev sana eski, sıkıcı geldiğinden canın oyun oynamak istemediğine göre,” dedi. “Çalışmak ister misin bari?”

Bu soruyu olumlu yanıtlamak ötekinden daha kolay geldiği için, gönüllü olarak, “Peki,” dedim.

Miss Havisham, o buruşmuş, kurumuş eliyle arkamdaki kapıyı göstererek, “Öyleyse şu karşıki odaya git, ben gelinceye kadar orada bekle,” dedi.

Merdiven sahanlığını geçerek onun dediği odaya girdim. Bu oda da güneş ışığından yoksun bırakılmıştı; havasız, ağır bir kokusu vardı. Eski biçim, rutubetli ocakta, biraz önce yakılmış olan ateşin canı yanmaktan çok sönmek ister gibiydi; odaya çöreklenen isteksiz duman da dışarıki açık havadan daha soğuktu sanki. Bizim köyün oradaki bataklığın sisine benziyordu. Yüksek ocağın üstündeki, çıplak ağaçlara benzer birkaç kol şamdan odayı hafifçe aydınlatmaktaydı; odanın karanlığını hafifçe tedirgin ediyordu demek sanırım daha yerinde olur. Oda genişti, bir zamanlar pek de güzel olduğu anlaşılıyordu. Ne var ki şimdi içindeki gözle görülür her şey

tozlanıp küflenmiş, parça parça dağılıp dökülmeye başlamıştı. Odadaki en çarpıcı şey üstüne örtü serilmiş uzun bir yemek masasıydı. Evdeki bütün saatlerle yaşam temelli durduğu zaman, bu sofrada bir şölen hazırlanmaktaymış besbelli; masanın tam ortasında yemiş tabağı ya da vazo gibilerden bir süs eşyası yükselmekteydi. Ama üzeri kat kat örümcek ağlarıyla öyle bir sarılıydı ki biçimini çıkartmak olanaksızdı. Sarı ağların arasından kapkara bir mantar gibi yükselişine bakarken bacakları benekli, alaca, şiş karınlı örümceklerin, bu nesneye girip çıkarak telaşla koşuştuklarını gördüm. Örümcekler dünyasında pek önemli bir kamu olayı varmış gibi telaş içindeydiler.

Duvar kaplamalarının ardından gelen sıçan tıkırtılarına bakılacak olursa bu olay onları da yakından ilgilendiriyor, onlar için de önem taşıyor olsa gerekti. Gelgelelim kara böcekler bu telaşı hiç umursamadan, yaşlı kişilerin hantal adımlarıyla sarsak sarsak ocak başında dolaşıyorlardı; gözleri pek görmeyip kulakları ağır işiten, birbirleriyle de pek geçinemeyen bir sürü huysuz ihtiyar.

Bu kıvıl kıvıl yaratıklar beni büyülemiş gibi, bütün dikkatimle ama uzaktan onları seyrediyordum ki Miss Havisham'ın eli omzuma yapıştı. Kadın öbür elinde koltuk değneğine benzer bir baston tutmuş, ona yaslanmıştı. Bu duruşuyla bu yıkık beldenin büyücüsü gibiydi.

“Burası,” diyerek elindeki bastonla ortadaki şölen masasını gösterdi. “Ölünce beni yatıracakları yer. Hepsi gelip benim burada yatışıma bakacaklar.”

Hemen orada, o dakikada masanın üstüne yatıp ölecek, panayırdaki o tüyler ürpertici mumyayı tam anlamıyla canlandıracak diye yüreğim ağzıma gelerek onun dokunuşundan kaçınmak amacıyla büzülüp kalmışım!

Miss Havisham bastonunu gene ileri doğru uzatarak, “Bu nedir dersin?” diye sordu. “Hani şu ortadaki, örümcek ağlarıyla sarılı olan?”

“Bilemeyeceğim, efendim.”

“Kocaman bir pastadır bu. Gelin pastası. Benim pastam!”

Odayı ateş püskürten bakışlarla çepeçevre süzdü, sonra omzuma tutundu. Sinirden eli seğirerek, “Hadi, hadi, durma, yürüt beni, yürüt!” dedi.

Bana verilen görevin Miss Havisham'ı odada dolaştırmak olduğunu bu sözlerden çıkardım. Bunun üzerine hemen işime başladım. Miss Havisham omzuma yaslanmıştı. Ben de bu eve ilk gelişimdeki düşünceme uyarak

Pumblechook Amca'nın paytonunu andırır bir hızla odada dört dönmeye giriştim.

Güçlü, dayanıklı bir kadın olmadığından bir süre sonra, “Daha yavaş,” dedi. Gene de arada sabırsızlandıkça hızlanarak dolaşmayı sürdürdü. Bu arada omzumdaki eliyle ağzını oynatıp durduğundan yürüyüşümüze onun düşüncelerinin akışı hız veriyormuş gibime geliyordu. Bir süre sonra, “Estella'ya seslen,” dedi.

Ben de geçen seferki gibi sahanlığa çıkarak sesimin son perdesiyle kızın adını çağırdım. Şamdanın ışığı görününce Miss Havisham'ın yanına girdim, gene odanın içinde dört dönmeye koyulduk.

Bizi seyre gelen yalnızca Estella bile olsa canım sıkılacaktı ya, kız yanında aşağı kattaki üç hanımla beyi de getirince ne yapacağımı şaşırdım. Ayıp olmasın diye durmak istedimse de Miss Havisham omzumu sıkınca gene dolaşmaya başladık. Bunu benim marifetim sanacaklar diye utancımdan yüzüm kıpkırmızı kesilmişti.

“Sevgili Miss Havisham, ne iyi gördüm sizi!” dedi Sarah Pocket.

Miss Havisham, “Hiç de iyi görmedin beni,” diye karşılık verdi. “Sapsarı bir deri parçasıyla bir yığın kemik...”

Miss Pocket böyle terslendiği zaman Camilla'nın gözleri parladı. Miss Havisham'ı üzgün üzgün süzerek, “Vah benim zavallıcığım,” diye mırıldandı. “Bu durumda nasıl iyi olabilir ki? Laf mı yani? Daha neler!”

Miss Havisham, “Ya sen nasılsın, Camilla?” diye sordu.

O sırada Camilla'nın önünden geçtiğimizden bana kalsa duracaktım ya, Miss Havisham duralamadı bile! Son hızla yürüyüp giderken ben Camilla'ya karşı büyük saygısızlık ettiğimi düşünmekten kendimi alamıyordum.

Camilla, “Eksik olmayın Miss Havisham, iyi olmaya çalışıyoruz işte,” dedi.

Miss Havisham her zamankinden daha dik sesle, “Neyin var ki?” diye sordu.

Camilla, “Canım, sözünü etmeye değmez,” diye yanıtladı. “Duygularımı dünyaya ilan etmek istemiyorum, ama geceleri sizi düşünmekten uyku tutmaz oldu; sağlığım bozuldu.”

“Öyleyse sen de beni düşünmeyiver,” diye Miss Havisham ters ters yanıtladı.

Camilla hıçkırıklarını bastırmaya çalışarak tatlı bir sesle, “Ah, demesi kolay!” diye mırıldandı. Üst dudağı titremiş, gözlerinden yaşlar boşanmıştı. “İşte Raymond burada; geceleri ne zencefiller, naneruhları kokladığımı o biliyor. Bacaklarımın sinirleri nasıl kasılıp seğiriyor, Raymond anlatsın. Ama ne yapalım, huyum kurusun, sevdiklerimi düşündükçe kaygıdan tıkanmadan, oramın buramın tutulması filan alışageldiğim şeylerdir benim. Daha az duyarlı olabilsem, insanları daha az sevebilsem, midem de sinirlerim de sağlamlaşır, demir gibi olurdu. Keşke vurdumduymaz olabilseydim. Ah, ben istemez miydim? Ama geceleri sizi düşünmemek ha? Daha neler!”

Böyle diyerek Camilla hıçkırıklara boğuldu.

Adı geçen Raymond’un odadaki bey, bu beyin de Mr. Camilla olduğunu anlamıştım. Kendisi tam bu sırada imdada yetişerek, “Camilla, bir tanem,” diye araya girdi. “Ailene olan düşkünlüğün yüzünden eriyip bittiğini herkes biliyor. Öyle ki bu yüzden bir bacağın ötekisinden daha kısa kalmaya başladı.”

Sesini şimdiye dek bir kez duymuş olduğum ciddi hanımefendi, “Geceleri uykusuz yatıp bir insanı düşünüyorsun diye o insan üzerinde bir hak ileri sürebileceğini bilmezdim, hayatım,” dedi.

Onun ufacık tefecik, kavrulup kurumuş yaşlı bir kadın olduğunu şimdi görebiliyordum. Ceviz kabuklarından yapılmışa benzeyen minnacık bir yüzüyle kediler gibi gepgeniş bir ağzı vardı. Yalnızca bıyıkları eksikti!

Miss Sarah Pocket de, “Elbette süremez,” diyerek bu görüşü savundu.

Ciddi hanım, “Yatıp düşünmekten kolay ne var?” dedi.

“Ne var ya,” diyerek Miss Pocket onu destekledi.

Camilla, “Elbette, öyle!” diye ünledi. Kaynaşıp köpüren duyguları bacaklarından göğsüne doğru yükselir gibiydi. “Ne doğru söylediniz! Sevmek demek güçsüzlük demektir. Ama elimde değil ki! Yaradılışım başka olaydı sağlık durumum çok daha iyi olurdu, hiç kuşkusuz. Gene de, elimde olsa bile huylarımı değiştirmem ben. Evet, çok acı çekiyorum bu yüzden, gene de geceleri uyanık yattığım sırada böyle bir insan olduğumu

düşünmek bana iç rahatlığı veriyor.” Sonra Camilla gene gözyaşlarına boğuldu.

Bu arada Miss Havisham ile ben hiç ara vermeyerek o sıkıntılı, ürkünç odayı dört dönüp durmuştuk. Kâh konuklarımızın eteklerine sürünecek kadar yaklaşıyor, kâh uzaklaşıp odanın karşı köşesinden bakıyorduk.

Camilla, “İşte Matthew’yu ele alalım,” dedi. “Aile arasına karışmaz, bir kerecik bile buraya gelip Miss Havisham’cığımızın hatırını sormaz. Matthew’nun akıl almaz acayip tutumları yüzünden kaç kez yataklara düştüm, korsemin dantelleri açık, başım yana düşmüş, saçlarım darmadağınık, ayaklarım kim bilir nerede!..”

(Mr. Camilla, “Başından çok daha yüksekte, bir tanem,” diye onun sözünü kesti.)

“Saatlerce baygın yattığım oldu, bu durumda da kimse bir teşekkür bile etmedi.”

Ciddi hanım, “Yok, bir de teşekkür mü edeceklerdi?” diye söylendi.

Uysal görünüşünün altında hain bir insan olduğu anlaşılan Miss Sarah Pocket, “Biliyor musun şekerim, bence sen kendi kendine sorsan iyi olur,” dedi. “Kimlerden teşekkür bekliyordun ki?”

Camilla, “Ne teşekkür ne de minnet filan beklemeden saatlerce baygın yattığım çok olmuştur,” dedi. “Çektiğim tıkanıklıkları, naneruhunun bile para etmediğini Raymond biliyor, o anlatsın size. Hıçkırıklarımı deseniz karşı kaldırımdaki piyano akortçusunun evinden duymuşlar da, zavallı saf yavrucaklar, güvercin ötüşü sanmışlar uzaktan uzağa... Oysa şimdi kendi en yakınlarım böyle yüzüme karşı...” Sözlerinin burasında Camilla elini boğazına götürdü, bu boğazın içinde oluşan tıkanıklığın son derece kimyasal bir tanımlamasına girişti.

Matthew’nun adı geçince Miss Havisham durmuş, beni de durdurmuştu. Durduğu yerden Camilla’ya bakıyordu. Onun bu tutumu Camilla’nın kimyasal konuşmalarının birden kesilmesinde müthiş etkili oldu.

Miss Havisham gülmez bir yüz, acı bir sesle, “Hiç korkma,” dedi, “Matthew eninde sonunda görmeye gelecek beni. Şu masaya uzatıldığım zaman. İşte şurası,” diye bastonuyla masaya vurdu. “Onun yeri olacak. Başucumda. Senin yerin burada olacak, kocanınki de şurada. Sarah Pocket orada duracak. Georgiana’ysa şurada. Leşimi bölüşmeye geldiğiniz zaman nerede duracağınızı hepiniz öğrendiniz, değil mi? Şimdi, artık gidin.”

Her birinin adını saydıkça bastonuyla masanın bir başka yerine vurmuştu. Şimdi bana, “Hadi, gezdir beni, gezdir,” dedi; başladık gene dolaşmaya!

Camilla, “Elimizden ne gelir ki, buyruklara boyun eğip gitmekten başka?” diye sızlandı. “Neyse, insanın sevip saydığı kişiyi, birazcığına da olsa görebilmesi gene bir şeydir. Geceleri uykum dağıldığı zaman acı bir kıvançla düşüneceğim bunu. Keşke bu avuntu Matthew’a da nasip olabilseydi, ama ne yapalım, o bundan kendi kendini yoksun bırakıyor. Duygularımı açığa vurmak istemiyorum, gene de yüzüne karşı, akrabalarının ölüsünü bölüşmek istiyorsun, denmesi insanın çok ağırına gidiyor, doğrusu. Sanki biz ‘dev anası’ falanmışız gibi! Sonra da düpedüz kovulmak! Bakalım daha neler göreceğiz.”

Camilla hızla inip kalkmaya başlayan göğsüne elini bastırınca Mr. Camilla hemen araya girdi. Bunun üzerine Camilla tıkanıp bayılmayı sonraya bıraktığını belirten, görülmedik derecede metin bir tutumla kocasının kolunda dışarıya çıkartıldı. Çıkmadan önce Miss Havisham’a parmaklarının ucuyla bir öpücük yollamaktan da geri kalmadı.

Sarah Pocket ile Georgiana, en sona kim kalacak diye hafifçe takıştılar. Gelgelelim Sarah bu oyunda yenik düşmeyecek kadar bilgiçti. Georgiana’nın çevresinde kendine özgü kurnaz kaypaklıkla öyle bir döndü dolaştı ki Georgiana sonunda ondan önce gitmek zorunda kaldı. O zaman Sarah Pocket ev sahibiyle özel olarak vedalaştı. Ötekilerin saçmalıklarına acıyormuş gibi bir gülüşle, “Tanrı sizi esirgesin, Miss Havisham,” diyerek ayrıldı.

Estella ışığıyla onlara yol gösterirken Miss Havisham, eli omzumda gezinmesini sürdürdü, ama gitgide yavaşlıyordu. Sonunda ateş başında durdu. Bir süre kendi kendine bir şeyler mırıldanarak ateşe baktıktan sonra, “Pip, bugün benim yaş günüm,” dedi.

Daha nicelerine, diye onu kutlayacaktım, ama o hemen bastonunu kaldırdı.

“Adını andırmam ben bu günün,” dedi. “Ne demin burada olanlara, ne de başkalarına bu günün lafını ettirmem. Her yıl bu gün gelirler buraya, ama yaş günü demeyi göze alamazlar.”

“Bu çirkef yığını,” diye bastonuyla masadaki örümcek yuvasını, dokunmadan gösterdi. “Yılın bu gününde getirilmiş konmuştu buraya, sen

doğmadan çok, çok önce. O ve ben, birlikte çürüyüp küflendik. Onu sıçanlar kemirdi; beni kemiren dişlerse sıçan dişlerinden çok daha keskin."

Bastonun yayvan topuzunu yüreğinin üstüne bastırmış, gözlerini masaya dikmiş bakıyordu; sırtında, bir zamanlar beyaz olan sararmış, çürümüş gelinliği, masanın üzerinde bir zamanlar beyaz olan sararmış, çürümüş örtü; çevremizdeki her şey öylesine çürümüş, bir dokunsan dağılıp dökülecek...

Miss Havisham korkunç derecede çökmüş bir yüzle, "Bu yıkıntının sonu geldiği zaman," dedi, "ölümü, sırtımda gelinliğimle bu masaya yatırdıkları zaman... bu böyle yapılacak ve O'na en son lanet damgası vurulmuş olacak... Keşke o gün bugüne rastlayabilse!"

Masaya bir bakışı vardı, sanki orada uzanmış yatan kendi ölüsünü görüyordu. Hiç sesimi çıkarmadım. Biraz sonra geri geldiği zaman Estella da hiç sesini çıkarmadı. Uzun süre böylece durmuşuz gibi geldi bana. Odanın ağır havasını, uzak köşelerde somurtan o soğuk karanlığı içime çektikçe, Estella ile ben de yakında çürümeye başlayabiliriz diye bir korku içimi doldurdu.

Sonunda Miss Havisham o umarsız dalgınlığından yavaş yavaş değil de bir çırpıda sıyrılıp kurtularak, "Hadi bakalım, iskambil oynayın da göreyim," dedi. "Neden başlamadınız hâlâ?"

Bunun üzerine onun odasına döndük, eski yerlerimizi aldık; gene oynadığımız her elde ben yenildim. Miss Havisham gözlerini ayırmaksızın bizi seyrediyor, arada dikkatimi Estella'nın güzelliğine çekiyor, Estella'nın göğsüne, saçlarına iliştirdiği takılarla bu güzelliği daha da vurguluyordu.

Estella'nın bana karşı olan tutumu da eskisi gibiydi. Ne var ki bugün benimle konuşmayı bile gururuna yediremiyordu. Beş-altı el oyun oynadıktan sonra bir dahaki sefere geleceğim gün kararlaştırıldı, sonra beni aşağıya indirdiler, gene köpek beslercesine karnımı doyurdular. Sonra da bıraktılar, avluda istediğim gibi gezip dolaşayım diye.

Bir önceki gelişimde tepesine tırmanıp baktığım duvarda bir kapı vardı da o zaman kapalı mı duruyordu, diye merak etmek bir işe yaramaz. Çünkü geçen gün gözüme kapı çarpmamıştı, bugünse çarptı. Kapı açık duruyordu. Estella'nın konukları sokağa kadar uğurlamış olduğunu bildiğimden –elinde anahtar destesiyle geri geldiği için– rahatça bu kapıdan bahçeye girdim, boydan boya dolaştım. Gerçekten ıssız, yaban bir yerdi bu bahçe. Eskiden kalma kavun ve hıyar tarlaları, yaşamlarının bu son günlerinde yeniden

meyve vermek için cılız çabalarda bulunmuş ve yırtık ayakkabı döküntüleriyle eski şapka parçaları bırakmış gibiydiler; arada bir de yamru yumru tava biçiminde, otlara boğulmuş bir garip ürün...

Bahçeyi, içinde kopuk bir sarmaşıkla birkaç boş şişeden başka bir şey olmayan eski limonluğu iyice gezdikten sonra kendimi, demin pencereden görmüş olduğum o ıssız, bakımsız, iç karartıcı köşede buldum. Karşıki evin bomboş durduğundan hiç kuşkum olmadığı için bir pencereye yanaşıp içeri bakınca kendimi solgun benizli, sarı saçlı, genç bir beyefendiyle göz göze bularak adamakıllı afalladım.

Gözkapakları kızarık duran bu küçükbeyin gözden yitmesiyle yanı başımda bitivermesi bir oldu! Pencereden baktığımda ders başındaydı. Şimdi de üstü başı mürekkep içindeydi.

“Merhaba, genç arkadaş,” dedi bana.

Bence beylik bir selam olan merhabanın en iyi yanıtı gene kendisi olduğundan, “genç arkadaş”ı duymazlıktan gelerek, “Merhaba,” dedim.

“Kim aldı seni içeri?”

“Miss Estella aldı.”

“Kim izin verdi ortalarda dolaşmana?”

“Miss Estella verdi.”

Bunun üzerine solgun benizli çocuk, “Dövüşe var mısın?” diye sordu.

Varım, demekten başka ne gelirdi elimden? Sonraları çok sordum bu soruyu kendi kendime, ama bir şey yapamazdım ki? Çocuğun tutumu son derece kararlıydı, ben de şaşkına dönmüş olduğumdan, büyülenmiş gibi onun peşinden gittim.

Çocuk birkaç adım gittikten sonra topuğunun üstünde dönerek, “Ama dur bir dakika,” dedi. “Dövüşmek için sana bir neden yaratmam gerek. Al, işte!”

İnsanın sinirini bozan bir kibarlıkla bir bacağını kaldırıp arkaya atarak ellerini birbirine sürttü, atılıp saçımı çekti; sonra ellerini gene şaplatarak birbirine sürttü, kafasını eğdi, gelip karnımın orta yerine tosladı.

Bu sonuncu boğa saldırısı düpedüz bir hakaret olmasının yanı sıra, tam da yemek üstüne rastladığı için daha da ağrıma gitti. Bu yüzden hemen bir yumruk salladım. Ben tam ikinci yumruğu sallamak üzereyken o, “Yaa, demek öyle ha?” diyerek öne arkaya sıçramaya başladı ki, dar çerçeveli yaşantımda hiç böylesini görmemiştim doğrusu!

Karşımdaki ise, “Oyunun kuralı bu,” diyerek sağ ayağını kaldırıp sol ayağının üstüne sıçradı. “Kurallara saygılı olalım,” diyerek sol ayağını kaldırıp sağ ayağının üstüne sıçradı. “Hadi gel de başlangıç koşullarını uygula.” Çocuk böyle diyerek öne arkaya zıplamaya başladı, daha bir sürü şeyler yaptı. Bense ona aval aval bakakalmıştım.

Onun bu çevikliğiyle ustalığı karşısında gizli bir korkuya kapılmıştım. Gene de o sarışın kafanın karnıma toslamaya hiç hakkı olmadığına, böylelikle benim de bu kafayı hiçe saymak hakkım doğduğuna hem duygusal hem de ahlaksal yönden inancım bütündü. Bu yüzden hiç sesimi çıkarmaksızın peşine düştüm. İki duvarın birleştiği yerde, bir süprüntü yığınının gözlerden gizlediği kuytu bir köşeye çekildik. Çocuk bana dövüşme nedenini yeterli bulup bulmadığımı sordu; benim, yeter, demem üzerine biraz izin isteyip çekildi; derken elinde bir şişe su ve sirkeye batırılmış bir süngerle dönüp geldi. “İkimiz de kullanabiliriz,” diyerek bunları duvarın dibine koydu. Sonra soyunmaya girişti; hem becerikli, hem neşeli, hem de kana susamış bir tutumla yalnız ceketini, yeleğini değil, gömleğini de çıkardı.

Yüzüyle ağzının ucundaki sivilceler yüzünden görünümü hiç de gürbüz değildi. Gene de giriştiği bu hazırlıklar korkudan kanımı dondurdu. Benimle yaşıt olsa gerekti ama daha boylu duruyordu. Hele o fırıldak gibi dönüp duruşu doğrusu göz kamaştırıcıydı. Bunun dışında (ve savaş için soyunuk olmadığı zamanlarda) gri kostümlü kibar bir çocuktu; dirsekleriyle dizleri, kol bilekleriyle topukları, gövdesinin başka bölümlerinden çok daha hızlı gelişmişe benziyordu.

Başını yandan yana eğerek beni pek teknik bir ustalıkla gözden geçirişini; beden yapımı, kıracağı kemikleri önceden seçercesine inceden inceye süzüşünü görünce dizlerimin bağı çözüldü. Onun için ilk yumruğumu atar atmaz onun sırtüstü yere serilip kaldığını, burnundan kanlar akarak yamulmuş bir yüzle bana baktığını görünce neredeyse dilimi yutuyordum. Ömrümde hiç böyle şaşırmamıştım.

Ama onun düşmesiyle kalkması bir oldu. Yüzünü pek deneyimli, pek hünerli bir biçimde süngerledikten sonra gene çevremde hoplaya zıplaya dönerek beni kollamaya başladı. Ömrümün ikinci en büyük şaşkınlığını da onu gene sırtüstü yatar ve morarmış gözüyle bana bakar gördüğüm zaman yaşadım.

Cesareti, içimde büyük bir saygı uyandırmıştı. Hiç gücü yok gibiydi, bana bir kez bile hızlıca bir yumruk atamadı, durmadan sırtüstü yuvarlanıp kalıyordu. Gelgelelim bir saniye sonra gene yerinden fırlıyor, süngerle silinip şişeden su içiyor, büyük bir hevesle kendi kendine komut veriyor, sonra öyle bir çeviklik ve cakayla üstüme geliyordu ki bu kez işimi bitireceğine ben bile inanıyordum.

Oysa kötü hırpalandı bu dövüşte, çünkü utanarak söylüyorum; ona her vuruşumda bir öncesinden daha kötü vuruyordum. Ama o her yumruktan sonra gene kalkıp üstüme geliyordu. En sonunda ters düşerek kafasının arkasını duvara çarptı. Bu dönüm noktasından sonra bile ayağa kalkarak birkaç kez benim hangi yanda olduğumu kestiremeden, sersem sepelek kendi çevresinde döndü. Neyse ki en sonunda dizüstü emekleyerek gidip süngerini aldı, havaya attı. Bir yandan da soluk soluğa, “Bu demektir ki sen kazandın,” dedi.

Öyle yiğit ve masum bir duruşu vardı ki kavgayı başlatan ben olmadığım halde kazandığım utkunun tadı buruk geldi. Daha doğrusu, giyinirken kendi kendimi yırtıcı bir kurt yavrusu ya da başka türden bir hayvan yavrusu gibi yabansıl gördüğüme inanmak istiyorum. Her neyse, yüzümdeki terleri durup durup silerek giyindim.

“Yardım edebilir miyim?” diye sordum.

“Yok, sağ ol.”

“İyi günler, öyleyse,” dedim.

“Sana da,” dedi.

Dış avluya çıktığımda elinde anahtar destesiyle beni bekleyen Estella’yı buldum. Sevindirici bir şey olmuş gibi yüzü kızarmış, gözleri parıl parıldı. Dosdoğru sokak kapısının yolunu tutacağına, içeriye girerek bana el salladı.

“Gelsene buraya. İstersen beni öpebilirsin.”

Uzattığı yanağa bir öpücük kondurdum. Düşünüyordum da, bu yanağı öpebilmek için kim bilir nelere, nelere, katlanırdım. Gelgelelim o günkü öpücüğün, yontulmamış bir köy çocuğuna sadaka niyetine verildiğini, hiçbir değer taşımadığını biliyordum.

Yaş gününü kutlamaya gelen konuklar derken, iskambil oynamak, dövüşmek mövüşmek derken, o gün köşkte öyle uzun kalmıştım ki evin yolunu tuttuğum zaman bataklıkların ötesinde, kum tümseğinin üstündeki fenerin ışığı kararan gökyüzüne vuruyor, Joe’nun dükkânındaki örsün ateşi de yolumun üzerine ışıktan bir çizgi çiziyordu.

12

Solgun benizli küçükbeyin düşüncesi adamakıllı rahatımı kaçırır olmuştu. Ne zaman kavgamızı düşünsem, onun yüzü gözü şişip kanlanmış, sırtüstü yattığını görür gibi olsam, içimden, “Bu yaptıklarımı elbette yanıma bırakmazlar,” diyordum. Bana öyle geliyordu ki elim, solgun benizli çocuğun kanına bulanmıştı; kanun da hiç kuşkusuz, bunun hesabını benden soracaktı. Çarpılacağım cezaları kesinlikle kestiremiyorsam da, köy çocuklarının ortalarda dolaşarak yüksek kişilerin evlerine girip çıkmalarının, seçkin, çalışkan İngiliz öğrencilerini pataklamalarının karşılıksız kalmayacağını biliyordum.

Birkaç gün evden pek ayrılmadım. Sokağa çıkmam gerektiğinde, kasaba cezaevinin jandarmaları gelip beni yakalayacak diye korkumdan yüreğim atarak dikkatle dışarısını gözetliyordum. Solgun benizli küçükbeyin burnundan akan kan pantolonuma bulaşmıştı; suçumun bu lekesini gecenin gizliliği içinde yıkamaya çalıştım. Yumruğum solgun benizli küçükbeyin dişlerine çarpınca aşık kemiklerimin üstündeki etler kanamıştı. Yargıçların önüne çıkarılıp sorguya çekildiğim zaman bu kesin kanıtı örtbas etmeme yarayacak bir bahane bulabilmek için hayal gücümü arapsaçına çeviriyordum.

Şiddet eylemini işlediğim yere dönmenin zamanı geldiğinde, korkularım doruğa ulaştı. Ya Londra’dan özel olarak gönderilmiş “yasa görevlileri” bahçe kapısının ardında pusu kurmuşlarsa? Ya Miss Havisham kendi evinde işlenen bu çirkin saygısızlığın öcünü kendi eliyle almayı seçerek, o mezar giysilerinin içinde karşıma dikilip tabancasını çektiği gibi beni öldürüverirse? Ya bu iş için toplanmış, paralı asker niyetine tutulmuş bir çocuk çetesi beni fabrikada kıstırır da dayaktan gebertirse?

Bu misilleme eylemlerinden bir tekinin bile o soluk benizli küçükbeyin başının altından çıkabileceğini hiç düşünmedim, ki bu da onun erkekliğine, yiğitliğine olan güvenimin en birinci kanıtıdır. Onun çarpılmış yüzünü

görünce aile güzelliği bozuldu diye ayranı kabaran akrabaların hışmına uğrayacağıma inanmıştım.

Gelgelelim Miss Havisham’lara ille gidilecekti, ben de gittim. Şaşılacak şey! Geçen haftaki dövüş hiç yapılmamıştı sanki! Köşkte ne bu olaya değinen vardı, ne de solgun benizli bir küçükbey. Geçen günkü gibi bahçe kapısını gene açık bulup bahçeyi dolaştım, karşıki evin penceresinden içeri bile baktım. Ne var ki içerdeki panjurlar gözümün önüne bir perde çekti. Görünürde hiçbir canlı, hiçbir yaşam belirtisi yoktu. Yalnızca çarpışmamızın geçtiği yerde küçükbeyin varlığının bir imgesine rastlayabildim. Yerde, ondan akmış olan kanın lekeleri vardı. Bunları yosunlu toprakla örterek insan gözlerinden gizledim.

Miss Havisham’ın kendi odasıyla o uzun masalı odanın arasındaki geniş sahanlıkta bir hasır koltuk gördüm; hafif, arkadan itilebilen, tekerlekli bir sandalyeydi bu. Oraya yeni konulmuştu. Ben de o günden sonra Miss Havisham’ı, omzuma tutunarak yürümekten yorulduğu zaman bu sandalyeye oturtup dolaştırmak görevine başladım. Kendi odasında, sahanlıkta, öbür odada gezdiriyordum onu. Üst üste, kim bilir kaç kez dönüp dolaşıyorduk. Bu gezilerin üç saat sürdüğü oluyordu. Bunlardan çoğul olarak söz etmeye başladım, çünkü bu amaç için günaşırı gelmem daha o günden kararlaştırılmıştı; bir de şimdi size en aşağı sekiz-on aylık bir süreyi özetlemek üzereyim.

Birbirimize alıştıkça Miss Havisham benimle daha çok konuşmaya, okulda neler okuduğumuzu, büyüyünce ne olmak istediğimi sormaya başlamıştı. Ben de ona Joe’ nun yanına çırak gireceğimi anlatmıştım. Ne derece bilgisiz olduğumu, oysa nasıl her şeyi öğrenmeye can attığımı uzun uzun anlatıyordum. Belki Miss Havisham benim bu isteğimin gerçekleşmesine yardımcı olur, diye düşünüyordum. Gelgelelim onun hiç böyle bir niyeti yoktu. Tersine, benim bilgisiz kalmamı yeğ tutar gibiydi. Bana yemekten başka hiçbir şey vermiyor, gördüğüm hizmetlerin karşılığında para ödemenin lafını bile etmiyordu.

Estella her zaman yakınımızdaydı. Bana kapıyı hep o açıyor, giderken beni o geçiriyordu; ama kendini bir daha öptürtmedi. Kimi zaman varlığıma sessizce katlanıyorsa da buz gibi davranıyordu. Kimi zaman beni küçümsüyor, kimi zaman da yakınlık gösteriyordu. Derken büyük bir hırsla benden iğrendiğini söyleyiveriyordu. Miss Havisham çok zaman benimle

baş başayken ya da Estella'nın yanında, bana fısıldayarak, "Nasıl, güzelleştikçe güzelleşiyor, değil mi Pip?" diye soruyordu.

"Evet," dediğim zaman (ki doğruyu söylüyordum, çünkü Estella gerçekten her gün biraz daha güzelleşiyordu.) Miss Havisham benim yanıtımı açgözlü bir kıvançla yalayıp yutuyordu.

Sonra iskambil oynadığımız sırada da Estella'nın duygu ve tutumlarındaki her türlü değişkenlikten Miss Havisham hasisçe bir tat alıyordu. Kimi günler Estella öyle esintili oluyor, öyle birbirini tutmayan şeyler söyleyip yapıyordu ki ben şaşırıp kalıyor, ne diyeceğimi bilemiyordum. Miss Havisham ise taşkın bir sevgiyle kızı kucaklayarak, "Gururum, umudum benim," diyor, sonra kulağına eğilip bir şeyler fısıldıyordu. "Yarala yüreklerini, güzelim," dediğini sanıyorum. "Dağla ciğerlerini; acımak nedir bilme!"

Joe'nun örs başındayken bölük pörçük söylediği eski bir şarkı vardı ki ağırlığını "Koca Clem" oluştururdu. Koca Clem, demircilerin piridir sanıyorum ama bu şarkı, bir Koruyucu Ermiş onuruna düzülmüş, ağırbaşlı bir övgü değildi. Örste demir dövülmesinin temposunu yansıtan, Koca Clem'in adını anmaya yarayan lirik bir bahaneydi; hepsi bu.

Vur çekici, habire, Koca Clem...
Vur durmadan demire, Koca Clem...
Döv demiri yürekle, Koca Clem...
Yak ateşi körükle, Koca Clem...

Sandalyenin ortaya çıkışından kısa bir süre sonra, bir gün Miss Havisham, parmaklarının o sabırsız şaklamasıyla, "Şarkı söyle bana, hadi, hadisene!" deyiverince şaşkınlığıma gelmiş, bir yandan sandalyeyi iterken bir yandan da bu şarkıyı mırıldanmaya başlamıştım.

Hoşuna gitmiş olsa gerek ki bana o da katıldı; uykusunda şarkı söylercesine hafif bir sesle... Ondan sonra, gezintilerimiz sırasında sık sık bu şarkıyı söyler olduk. Çoğu zaman Estella da katılıyordu bize. Gelgelelim

öyle yavaş söylüyorduk ki üç kişi olmakla birlikte bestemiz, o asık suratlı eski evin içinde en hafif bir esinti kadar bile ses çıkarmıyordu.

Böyle bir çevrede ben, nasıl olduğum gibi kalabilirdim? Kişiliğimin değişmemesine olanak var mıydı? O sisli, soluk odalardan gün ışığına çıktığım zaman gözlerim gibi usumun, duygularımın da kamaşmış olmasına şaşılır mıydı?

Başlangıçta duyduğum hınç yüzünden o kocaman yalanları kıvırmak zorunda kalmasam, bunları Joe'ya itiraf etmemiş olsam, belki o solgun benizli küçükbeyi de anlatırdım. Gelgelelim bu durumda Joe'nun bu küçükbeyi de doğal olarak kara kadife kaplı saray arabasının bir yolcusu sanacağını düşündüğümden, o konuya hiç değinmemiştim. Üstelik, Miss Havisham'la Estella'yı el içinde konuşmaya karşı daha ilk baştan duyduğum isteksizlik giderek şiddetlenmekteydi. Biddy'den başka hiç kimseye tam olarak açılmıyordum, ama zavallı Biddy'ciğe de her şeyi söylüyordum! Bu bana neden doğal geliyordu? Biddy benim her söylediğimle neden öyle yakından ilgileniyordu? Bunları o zaman bilemezdim ya, şimdi anladığımı sanıyorum.

Bu arada evimizin mutfağında sık sık toplanan "kurul"ların yürüttüğü açık oturumları, zaten gergin olan sinirlerim kaldırmakta büyük güçlük çekiyordu. Pumblechook olacak o dangalak, akşamları sık sık bize damlar olmuştu. Ablamla karşılıklı, beni bekleyen umut dolu parlak geleceği konuşuyorlardı. O sıralarda şu eller Mr. Pumblechook'un paytonundan bir tekerleğin dingil çivisini sökebilecek güçte olsalardı, hiç durmaz sökerlerdi. Bugün bile bu kin dolu düşünceleri anımsadıkça yeterli bir utanç duygusuna kapılmadığımı açıkça söylemek zorundayım. İğrenç herif, öylesine mankafa bir yaratıktı ki benden söz açtığı zaman beni, ameliyat yapacakmışçasına karşısına dikmeden edemiyordu. Genellikle yakamdan kavrayarak köşemde sessiz sedasız oturduğum tabureden tutup kaldırıyor, çevirmemi yapacakmış gibi ateşin başına iteliyor, sonra, "İşte! Hanımefendi, bak da gör; bizim oğlan, bu kendi elcağızınla büyüttüğün çocuk! Evlat, başını hep dik tut ve de seni kendi elcağızlarıyla büyütmüş olanlara ömür boyu minnet besle!... Şimdi, hanımefendi, bizim şu oğlanın işi var ya," diye başlıyordu konuşmaya, hem de saçımı tersinden okşayıp karıştırarak.

Oysa bunu yapma hakkını kimseye tanımadığımı, yapanlara da yürekten karşı çıktığımı önceden belirtmiştim. Gelgelelim Mr. Pumblechook bununla

da yetinmeyerek kol yenimden kavrayıp beni ille karşısında tutuyordu: Ancak kendisinin yapabileceği bir avanaklık örneği...

Derken ablamla karşılıklı Miss Havisham konusunda, Miss Havisham'ın bana yapacağı yardımlar, sağlayacağı parlak olanaklar konusunda öyle zırva umutlar beslemeye girişiyorlardı ki, deliler gibi ağlamak, Mr. Pumblechook'un üstüne atılarak alabildiğine yumruklamak geliyordu içimden. Bu söyleşiler sırasında ablamın ağzından çıkan her laf, ahlakçıl yönden bir dişimi söküyordu sanki. Kendini, kendiliğinden benim velinimetim yerine koymuş olan Mr. Pumblechook'a gelince, oturduğu yerden beni kusur bulucu gözlerle süzüyordu; servetimin, mutluluğumun mimarlığını yapmış olmakla birlikte bu işi kendi yönünden hiç de kârlı görmediği bakışlarından okunuyordu.

Joe deseniz hiç katılmıyordu bu konuşmalara. Ne var ki ondan yana sık sık laf atılıyordu, çünkü Joe benim örs başından uzaklaştırılmama karşıydı; ablam da bunu pek iyi biliyordu. Joe'nun yanına çırak girebilecek yaşa gelmiştim artık. Joe dizlerinin arasından sarkıttığı maşayla, dalgın dalgın, parmaklıkların ardından ateşi karıştırmayagörsün... ablam onun bu art niyetsiz davranışını öyle kesinkes bir "muhalefet" olarak yorumluyordu ki atılıp maşayı kaptığı gibi bir köşeye atıyor, kocasını omzundan tutup sarsıyordu.

Hele bu konuşmaların bitişlerinde ille cinlerim başıma toplanırdı. Çünkü ablam durup dururken, damdan düşercesine konuşmasını kesip esner ve gözü bana rastgele takılmışçasına şöyle bir bakarak, "Kalk bakayım, yettin artık," derdi. "Bu gecelik ömrümü tükettiğin yeter; hadi, yatağına..."

Duyan da yaşantımı didik didik etsinler diye onlara ben yalvarmışım sanırdı!

Bu gidiş uzun zaman sürdü. Daha da süreceğe benzerdi ya, günlerden bir gün Miss Havisham, eli omzumda gezinirken birdenbire durdu.

"Boylanıyorsun, Pip," diye, enikonu hoşnutsuzlukla konuştu.

Bunun, elimde olmayan koşullardan doğan bir durum olduğunu ona, düşünceli bir bakışla anlatmayı daha yerinde buldum.

Miss Havisham başkaca bir şey demedi. Ne var ki az sonra gene durup bana baktı; biraz daha yürümüştük ki gene duralayıp süzdü beni. Ondan sonra da yüzü asıldı, kaşları hafiften çatıldı.

Bundan sonraki gelişimde, gezimiz sona erip de onu tuvalet masasının başına bıraktığım zaman Miss Havisham parmaklarını sabırsızlıkla

şaklatarak beni durdurdu.

“Şu senin demircinin adını gene söylesene bana.”

“Joe Gargery, efendim.”

“Yanına çırak gireceğin usta, bu değil mi?”

“Evet, Miss Havisham.”

“Bir an önce olsun artık bu iş. Joe Gargery buraya gelip senin kâğıtlarını da getirir mi dersin?”

Joe’nun böyle bir çağrıyı onur sayacağına inandığımı belirten laflar geveledim.

“Gelsin öyleyse.”

“Hangi gün gelmesini istersiniz, Miss Havisham?”

“Bırak şimdi. Günleri bilmem ben. Yakında gelsin. Seni de birlikte getirsin.”

O akşam eve gidip de bu çağrıyı Joe’ya ilettiğimde ablam, bundan önceki dönemlerin hiçbirinde görmediğimiz bir hışımla “kameti artırdı”. Joe ile bana, onu çiğneyip geçebileceğimiz bir paspas mı sandığımızı, ne hakla paspas gibi kullandığımızı, kendi görüştüğümüz kişilerle görüştürmeyi ona neden layık görmediğimizi sordu. Bu tür sorulardan ürettiği çığları yuvarlayıp tükettikten sonra Joe’nun kafasına bir şamdan fırlatarak hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Derken eline faraşı alıp dokuma bez önlüğünü önüne taktı ki (bu pek kötüye alametti) var gücüyle ortalığı süpürmeye girişti. Bu kuru temizlemeyle de yetinmeyerek bu kez kovayla yer fırçasını aldı, Joe ile beni evimizden barkımızdan edip arka avluya attı; biz orda tir tir titreyeduralım, o, evi tepeden tırnağa ovup fırçaladı.

Joe ile ben içeri girmeyi göze alabildiğimizde saat gecenin onu olmuştu. Bu kez ablam Joe’ya, neden onu alacağı yerde zenci bir köle almadığını sordu. Joe buna hiç karşılık vermedi, zavallıcık! Yan sakallarını bükerek bana bakıyordu. O tasa dolu, yılgın gözlerinde, “Keşke öyle yapsaymışım,” diyen bir bakış var gibiydi. “Gerçekten daha kârlı bir iş yapmış olurdum belki.”

13

Daha ertesi gün Joe'nun benimle Miss Havisham'lara gelmek üzere bayramlıklarını giydiğini görünce yüreğim sızladı. Ama elden ne gelir? Kendisi, böyle bir günde ille takım elbisesini giymenin zorunlu olduğuna inanmıştı. Gündelik iş kılığının ona çok daha yaraştığını söylemek bana düşmezdi. Hele onun, salt benim için kendini böyle cendereye soktuğunu, yakalığının arkasını dimdik kaldırarak tepesindeki saçların ibik gibi kabarmasına yol açmasının salt benim hatırıma olduğunu bilmek ağzımı dilimi daha da bağlıyordu.

Kahvaltı sırasında ablam da bizimle kasabaya geleceğini, Pumblechook Amcalara ineceğini, "kibar hanımefendimizle işimizi bitirdiğimizde" gelip onu oradan alabileceğimizi bildirdi. Onun durumu böyle dile getirişini, Joe'nun hiç de hayra yormadığını anladım.

Joe dükkânını o günlüğüne kapattı; kırk yılda bir işinin başından ayrıldığı zamanlarda yaptığı üzere kapının üzerine tebeşirle, "Yok" diye tek bir hece, yanına da sözümona gittiği yönü belirten bir ok resmi çiziktirdi.

Kasabaya yürüyerek gittik. Ablam, başında kunduz kürkünden yapılma kocaman şapkası, içinde "İngiliz Kraliyet Mührü" varmışçasına taşıdığı hasır sepeti; takunyaları, omzunda şalı ve güneşli olmasına rağmen elinde şemsiyesiyle önden önden gidiyordu. Bu eşyaları yükünün ağırlığını belirtmek için mi, yoksa caka satmak için mi taşıdığını kestiremiyorum. Ama bunun bir tür varlık gösterişi olduğunu sanıyorum; Kleopatra filan gibi ünlü kraliçelerin törenler, gösteriler düzenleyerek tüm zenginliklerini, hazinelerini gözler önüne sermelerini andıran bir davranış.

Pumblechook Amcalara geldiğimizde ablam hemen içeri dalarak bizden ayrıldı. Saat öğleye yaklaştığından Joe ile ben de dosdoğru Miss Havisham'ın köşküne yollandık. Kapıyı her zamanki gibi Estella açtı. Estella görünür görünmez Joe da şapkasını çıkararak iki eliyle birden tartmaya başladı. Öyle bir dikkatle tartıyordu ki şapkanın ağırlığını gramı gramına bilmesini gerektiren çok ivedi bir neden var sanırdınız.

Estella ise ikimize de aldırmayarak önümüze düştü, ezbere bildiğim yolu gösterdi bize. Ben onun arkasından yürüdüm; Joe en arkadan geliyordu. Uzun koridorda dönüp arkama baktığım zaman Joe'nun hâlâ şapkasını tartmakta olduğunu, ayaklarının ucuna basa basa uzun adımlarla peşimizden geldiğini gördüm.

Estella odaya ikimizin birden gireceğini söyleyince ben Joe'yu ceket kolunun yeninden tutarak Miss Havisham'ın karşısına çıkardım. Miss Havisham gene tuvalet masasının başında oturmaktaydı. Biz içeri girince hemen dönüp baktı.

“Oo,” dedi bakışlarını Joe'ya dikerek. “Bu çocuğun ablasının kocası oluyorsun, öyle mi?”

Zavallı Joe, onun Joe olmaktan böylesine çıkabileceğini, görülmedik bir kuşa bu denli benzeyebileceğini rüyamda görsem inanmazdım! Tepesindeki o kabarık ibiği, solucan beklercesine açılmış ağzıyla gık diyemeden kalakalmıştı.

Miss Havisham, “Bu çocuğun,” dedi gene, “ablasının kocası oluyorsunuz, öyle mi?”

İnsanı çileden çıkartan bir durumdu bu, gelgelelim ne yapayım ki bütün konuşma boyunca Joe, Miss Havisham'a söyleyeceği şeyleri ille de dönüp bana söylemekte direndi.

“Yani demek istediğim amacım şudur ki, Pip,” diye söze başladı. Hem zorlu bir davayı savunur hem de önemli bir sırrı paylaşır gibi konuşuyor, inceliğinden de yanına varılmıyordu! “Tutup ablanla evlendiğime göre, o sırada da nasıl deyim, hani bekâr bir adam olduğumu (sana zahmet olmazsa) söyleyebileceğine göre, gayri ötesini sen çıkar, dostum.”

Miss Havisham, “Anlaşıldı,” dedi. “Çocuğu büyüyünce yanına çırak almak amacıyla yetiştirdin, öyle mi, Mr. Gargery?”

Joe, “Biliyorsun, Pip'ciğim, oldum olası dostuz biz,” diye karşılık verdi. “Bana çırak olmaya gelince, iki gözüm, ne âlemler yapacağımızı tasarlayaraktan, ikimizin de dört gözle beklediğimiz bir şeydi. Eğerkim bu işe bir sesini çıkarmışlığın olaydı, hani isli pisli olduğundan keri filan bir diyeceğin olaydı, elbette bir kolayına bakardık, Pip.”

Miss Havisham, “Çocuğun hiç isteksizlik belirttiği oldu mu?” diye sordu. “Mesleği seviyor mu?”

Joe, deminki sır ortaklığı, tartışma ve kibarlık bileşimini daha da koyultarak, “Sen kendinin de çok iyi bildiğin gibi, cancağızım,” diye

yanıtladı, “sen de iple çekerdin bu işi. Bu umutla çarpardı yüreğin.”

Gözlerinin birden yepyeni bir buluşla parladığını gördüm: Babası için yazdığı yazıtı bu duruma uydurmaya karar verdiğini, o daha ağzını yeniden açmadan ben anlamıştım bile.

“Böyle idi kendisinin isteği, bu umutla çarpar idi yüreği!”

Miss Havisham’la konuşması gerektiğini anlatmak için çırpınıp duruyordum ya hepsi boşunaydı. Ben gizli el işaretleri yapıp kaşımı gözümü Miss Havisham’dan yana oynattıkça Joe, tüm ağırlığını, içtenliğini, terbiyesini kullanarak benimle konuşmakta direniyordu.

Miss Havisham, “Çocuğun kâğıtları yanında mı?” diye sordu.

Joe bu soruyu biraz mantıksız bulmuşçasına, “Aman Pip’ciğim, cancağızım, şapkamın içine koyduğumu sanki kendi iki gözlerinle görmemişsin, böylelikle de elbetkim yanımda olduklarını bilmezmişsin gibi...” diyerek kâğıtları çıkardı, sonra Miss Havisham’a değil de, bana verdi.

İyi yürekli, sevgili dost... ondan ne yazık ki utanmıştım. Hele Estella’nın, Miss Havisham’ın hemen arkasında durduğunu, gözlerinin hınzır bir gülüşle ışıldadığını görünce daha da yerin dibine geçtim. Kâğıtları aldım, Miss Havisham’a verdim.

Miss Havisham bu sözleşme kâğıtlarını gözden geçirerek, “Çocuktan sermaye istemiyorsun, değil mi?” diye sordu.

“Joe!” diye huysuzlandım çünkü Joe’dan hiç yanıt çıkmamıştı. “Neden hiçbir...”

Joe sözümü gücenik bir sesle keserek, “Pip,” dedi. “Demek istediğim şu ki senlen benim aramızda böyle bir konunun lafı olamaz, çünkü, benim, hayır, diyeceğimi bal gibi biliyorsunuz kendiniz. Hayır diyeceğimi sen bildikten sonra benim öyle buyurmamın ne gereği var, değil mi ya, iki gözüm?”

Miss Havisham, Joe’dan yana şöyle bir göz attı. Joe’ nun gerçek kişiliğini, kılığına, bu odadaki davranışlarına karşın, umduğumdan çok daha iyi anlamış olduğu belliydi. Yanındaki masanın üstünden küçük bir kese alarak, “Pip burada çalıştığı sürede bir sermaye tutacak kadar para kazandı,” dedi. “İşte hepsi burada. Yirmi beş tane altın var bu kesede. Pip, ustana ver bunu.”

Bu acayip odadaki acayip kadının karşısında aklını hepten kaçırmış gibi Joe, işin bu döneminde bile benimle konuşmaktan vazgeçmedi.

“Çok açık ellisin, Pip, dostum,” dedi. “Ne senden, ne de başka hiçbir kimseden böyle bir şey beklediğim yoktuysa da aldım, öpüp başıma koydum, sağ olasın, Pip’ciğim.” Sonra Joe, “Şimdi, iki gözüm,” diye yeniden söze girişince birden her yanımı kan bastı, sonra sırtımdan aşağı soğuk sular boşandı, çünkü onun bu bildik çağrıyla Miss Havisham’a seslendiğini sandım, bir an için... “Şimdi, iki gözüm, uğurlu, hayırlı olsun, sağlıcakla alınteri döküp çalışmamız nasip olsun, senlen ben, ikimiz, Pip’ciğim. Senlen ben, cancağızım, Tanrı’nın izniyle hem kendi üzerlerimize hem de birbirimize karşı olan görevlerimizi yaparak, senin bu cömert bağışını sağlayanlara da... sağlayanların da içini rahat ettirmek amacıyla... onlara bunun hiçbir zaman... benim bunu hiçbir zaman...” Joe’nun korkunç bir çıkmaza sıkışıp kalmış olduğu anlaşılıyordu. Ne var ki büyük bir atılımla, “Böyle bir şey dağlara taşlara!” diyerek kendi kendini bu çıkmazdan kurtarmak zaferini kazandı. Bu son sözlerin öyle tok, etkin bir tınlaması vardı ki, Joe bunları bir kez daha yineledi.

Miss Havisham, “Güle güle, Pip,” dedi. “Yol göster, Estella.”

“Bir daha gelecek miyim, Miss Havisham?” diye sordum.

“Hayır. Bundan böyle Gargery’nin hizmetindesin. Gargery, bir dakika! Sana bir çift sözüm var.”

Böylece Miss Havisham ben dışarı çıktığım sırada Joe’yu geri çağırdı. Onun kesin bir sesle, “Burada çalıştığı sürece çocuktan hoşnut kaldım,” dediğini açıkça duydum. “Bu kese de onun ödülüdür. Namuslu bir adam olduğunu bildiğimden, bundan öte, daha başka bir şey beklemeyeceğini de biliyorum.”

Joe’nun o odadan nasıl çıktığını hiçbir zaman kestiremedim. Bildiğim bir şey varsa, sonunda çıktığı zaman merdivenden aşağı ineceğine, dosdoğru yukarı yönelmesi, kulağı sağırlaşmış gibi bütün bağırış çağırışlarımı duymayışı, sonunda kendim gidip onu kolundan çekmek zorunda kalışımdır.

Bir dakika sonra kendimizi dış kapının önünde bulduk. Kapı kilitlenmiş, Estella görünmez olmuştu. Gün ışığında gene ikimiz yalnız kaldığımız zaman Joe sırtını bir duvara verip bana dönerek, “Akıllara durgunluk verici!” dedi. Sonra orada durup durup, “Akıllara durgunluk verici,” diyerek öyle uzun zaman kaldı ki aklına gerçekten durgunluk gelmiş olduğundan korkmaya başladım. Neyse ki sonunda bu sözü genişleterek, “Pip, inan

olsun sana, gerçekten akıllara durgunluk verici bir şey bu," diyebildi; böylece yavaş yavaş açıldı, dili çözüldü de oradan uzaklaşabildik!

Böyle beyninden vurulmanın sonradan Joe'nun usuna yepyeni bir parlaklık kazandırmış olduğuna, Mr. Pumblechook'lara dönerken içinden kurnazca, şeytanca bir düzen kurduğuna inanıyorum. Bu inancımın nedenini Mr. Pumblechook'un oturma odasında olup bitenlerde aramak gerek. İçeri girdiğimizde ablamla karşılıklı çeneye dalmışlardı. Ablam hemen Joe ile bana dönerek, "Aman efendim, aman!" dedi. "Zatıalileriniz nerelerde kaldınız, ayol! Nasıl oldu da bizim gibi zavallı kulların yanına dönecek kadar burnunuzu kırabildiniz? Şaştım ki ne şaştım!"

Joe gözlerini bana dikip bir şeyler anımsamak istercesine şöyle bir kısarak, "Miss Havisham, pek üstünde durdu," dedi. "Ne dediydi, Pip? Selam mıydı yoksa saygı mı?"

"Saygılar, dedi."

"Benim de aklımda öyle kalmış ya! Evet. Mrs. J. Gargery'ye saygılarını iletelim diye pek üsteledi."

Ablam, "Saygıyla karnımız mı doyacakmış?" diye burun kıvırdı ya, hoşnut da kalmıştı.

Joe gene belleğini yoklarmış gibi gözlerini kısarak, "Bir de sağlık durumunu söylüyordu," diye ekledi. "Sağlık durumu keşke elverseymiş de... elverseymiş de ne olsaymış, Pip?"

"Sayın komşu hanımlarla görüşmek mutluluğuna," dedim.

Joe da, "Görüşmek mutluluğuna erebilseymiş keşke," diye sözlerini bitirdi. Derin bir soluk aldı.

Şimdi iyice yumuşamış olan ablam, Mr. Pumblechook'tan yana bakıp hafifçe gülümseyerek, "Yaa, öyleymiş demek," diye söylendi. "Bunu önceden belirtse daha yakışık alırdı ya neyse, olsun da geç olsun, zarar yok... Peki, Miss Havisham bizim Rantipole'a[5] ne verdi?"

"Ona," dedi Joe, "hiçbir şey vermedi."

Ablam tam patlamak üzere ağzını açmıştı ki Joe sözünün ardını getirdi:

"Miss Havisham vereceğini çocuğun yakınlarına verdi. Yakın demek istiyorsam bana kendisi dedi ki, çocuğun ablası Mrs. J. Gargery'nin eline verilsin istiyorum, dedi. Tıpatıp böyle dedi işte. Mrs. J. Gargery, dedi." Sonra Joe düşünceli, dalgın bir bakışla, "Adımın Joe mu yoksa Jorge mu olduğunu belki de bilmiyordu," diye ekledi.

Ablam amcadan yana baktı. Mr. Pumblechook da koltuğunun tahtadan dirseklerini sıvazlayarak, bütün bunları kendisi önceden biliyormuş gibilerden ablama ve ateşe doğru baş salladı.

Ablam bir kahkaha atarak, “Ey, kaç para verdi, bakalım?” diye sordu. Bir düşünün, ablam resmen kahkahalar atıyordu!

Joe, “Burada hazır bulunanlar on altına ne buyururlar?” diye sordu.

Ablam, “Zararsızdır, buyururlar,” diye kestirip attı. “Çok değilse de idare eder.”

Joe, “Oysa daha bile çok,” dedi.

Pumblechook olacak o pis şarlatan da hemen baş sallamaya girişti; gene koltuğunun dirseklerini sıvazlayarak, “Evet, daha çok, hanımefendi,” dedi.

Ablam, “Yani... sakın bu...” diye söze başlamıştı.

Mr. Pumblechook, “Tam üstüne bastın, hanımefendi,” dedi. “Ama hele sabret biraz. Sen anlatmana bak, Joseph; ağzına sağlık, oğlum, hele anlat sen!”

“Burada hazır bulunanlar,” dedi Joe, “Yirmi altına ne buyururlar?”

Ablam, “Ne buyuracaklar? Pek güzel, derler elbet,” diye yanıtladı.

Joe, “Oysa yirmi altından da çok,” dedi.

Pumblechook denilen o ikiyüzlü alçak gene baş salladı, herkese tepeden bakan bir gülüşle, “Yirmiden de çok ya, hanımefendi,” dedi. “Gene bildin, Joseph, susma, anlatmana bak!”

Joe, “Öyleyse sözünü balla kesip her şeyi söyleyim,” diyerek keseyi sevinçle ablama uzattı. “Al sana tam yirmi beş altın!”

Pumblechook, dolandırıcıların bu en yüzsüzü, “Yirmi beş altın ya, hanımefendi,” diye Joe’nun sözlerini tekrarladı. Ayağa kalkıp ablamın elini sıkarak, “Senin saçını süpürge etmene değecek kadar da çok değil bu para,” diye ekledi. “Bu konudaki düşüncem sorulduğu zaman böyle demiştim zaten; hanımefendi çok değil, dedim. Güle güle harca.”

Canavar bununla yetinseydi bile insanı delirtirdi ya, daha da ileri gidip beni kanadının altına alma numaralarına girişerek önceki küstahlıklarını gölgede bıraktı; eski terbiyesizliklerini mumla arattı.

Beni dirseğimden kavrayarak, “Joseph, hanımefendi, şimdi bana bakın hele,” dedi. “Ben öyle bir adamım ki bir işe başladım mı sonunu getiririm. Hem de oyalanmadan. Bu çocuk da çıraklığa hemencecik başlamalı, hiç zaman geçirmeden. Ben yaptığım işleri böyle yaparım işte. Hemen başlamalı çıraklığa, hemencecik.”

Ablam keseyi sımsıkı kavrayarak, “Tanrı bilir ya, sana çok şey borçluyuz, Pumblechook Amca,” dedi.

Tohum tüccarı olacak şeytan, “Siz beni bir kalem geçin,” dedi. “Ne yapabildimse seve seve yaptım ben. Gelgelelim bu çocuğu bir an önce yerine yerleştirmek gerek. Bu işi ben yapacağım dedim ya size, doğrusu da bu.”

Yakınımızdaki Belediye’ye gittik, yargıçların karşısına çıktık, ben de böylece yasal yoldan Joe’nun yanına çırak girmiş oldum. “Gittik,” dedim ama Pumblechook Amca yolda beni yankesicilik yaparken ya da fitil ateşlerken yakalamış gibi iteleyip kakalayıp duruyordu. Öyle ki Adliye’de uyandırdığım genel izlenim suçüstü yakalanmış küçük bir hırsız olduğumdu. Mr. Pumblechook beni kalabalığın arasından itelerken çevredekilerden kimilerinin, “Ne çalmış!.. Pek de küçük ama malın gözü olduğu yüzünden okunuyor, değil mi?” diye söylendiklerini duydum. Öylesine ki iyi yürekli, tatlı görünüşlü bir adam bana, “Hücremde Okuyacağım” adlı dinî bir kitapçık bile uzattı. Kitabın kapağındaki gravürde, sosis salkımı gibi zincirlerle bağlanmış, canavar yüzlü bir delikanlı resmedilmişti.

Şu Adliye garip bir yer doğrusu, diye içimden geçirdim. Kat kat bölmeleri kilise bölmelerinden daha yüksekti. Seyirciler bunların üstlerinden sarkmış aşağısını seyrediyorlardı. Yüce yargıçlarsa (hele bir tanesinin saçları pudralıydı bile), kollarını önlerinde kavuşturup arkalarına yaslanmış dinleniyor, enfiye çekiyor, uyukluyor, bir şeyler yazıyor, gazetelerini okuyorlardı. Duvarlardaysa parlak kara portreler vardı. Benim sanatla ilişkisi olmayan gözlerime bunlar, balçıkla alçıdan yapılmış gibi göründü.

İşte burada bir köşede, benim sözleşme kâğıtlarım yasal olarak imzalandı, tanıklar huzurunda mühürlendi, ben de Joe’nun yanına “resmen” çırak girdim. Bu arada Mr. Pumblechook elini yakamdan hiç çekmedi; sanki aslında darağacına gidiyorduk da yolda ufak tefek birkaç gerekçeyi yerine getirmek için bir dakikalığına uğrayıvermiştik buraya!

Gene dışarı çıktık. Benim ortalık yerde işkenceye çekileceğimi umarak bekleşmekte olan sokak çocuklarını başımızdan savdık. Çocuklar çevremdekilerin aslında beni kollayan birer akraba olduklarını anlayınca pek bir düş kırıklığına uğramışlardı doğrusu... Bu arada kesedeki yirmi beş altın ablamı öyle bir coşturmuştu ki, hiç ummadığımız bir sırada elimize

geçen bu paranın birazıyla, hem de ille Blue Boar Hanı'nda bir güzel yemek yiyelim diye tutturmuştu. Mr. Pumblechook'un da ille paytonuyla giderek karıkoca Hubble'ları ve Mr. Wopsle'ı alıp getirmesinde diretiyordu.

Böyle yapılmasına karar verildi, ben de sıkıntılı mı sıkıntılı bir gün geçirdim. İlkin, akıl erdiremediğim bir nedenden ötürü herkes benim kendilerine yük olup ağızlarının tadını kaçırdığımı doğal sayar gibiydi. Bu yetişmezmiş gibi durup durup (daha doğrusu konuşacak başka laf bulamayınca) bana dönerek. "Sen neden hiç eğlenmiyorsun?" diye soruyorlardı. O zaman da bana, sıkıntıdan patlamakla birlikte, "Eğleniyorum," demekten başka ne kalıyordu?

Ama ne yapalım, büyüklerimdi onlar; tutumları ona göreydi, bunun da ellerinden geldiğince tadını çıkarıyorlardı. Bugünkü mutlu olayların yüce gönüllü mimarı durumuna yükselmiş olan Pumblechook şarlatanı hiç utanmadan masanın başköşesine kurulmuştu. Oradan bir ifrit kıvancıyla herkese muştu verir gibi, benim bundan böyle iskambil oynar, sert içki içer, gece geç saatlerde sokaklarda dolaşır, kötü arkadaşlar edinir, kısacası herhangi bir serserilik yaparsam hapse atılabileceğimi bildiriyordu. Sözleri daha iyi anlaşılsın diye beni yanı başındaki sandalyeye çıkartıp ayakta durdurttu. Dinleyenler, benim bundan böyle kendimi itliğe kopukluğa vurmamın, sözleşme kâğıtlarımın özü gereğince kaçınılmaz bir şey olduğunu sanırlardı.

Büyük şölenden aklımda kalan öbür şey de beni uyutmayışları, ne zaman başımın önüne düşmeye başladığını görseler, hemen dürtüp uyandırarak, "Eğlen, eğlen," demeleridir. Bir de Mr. Wopsle, yemeğin sonlarına doğru bize Collins'in lirik bir şiirini okudu. "Kana bulanmış kılıcını" gök gürültüleri arasında öyle bir hışımla savurdu ki garsonlardan biri yanımıza yanaşarak, aşağıdaki sayın müşterilerin saygılarını sunarak burasının Kupa Meyhanesi olmadığını bildirdiklerini haber verdi.

Dönüşte hepsinin keyfi yerindeydi. Hep bir ağızdan, neşeyle, *O Lady Fair*'i söylediler. Mr. Wopsle bas rolünü üzerine almıştı. Bu şarkının, utanmadan herkesin özel yaşamına burnunu sokarak üst üste sorular soran öncüsüne o gümbür gümbür sesiyle, "Ak saçları tel tel uçan benim işte; Haç yolunda en yorulan benim işte," diye yanıtlar yetiştiriyordu.

En sonunda odacığıma kendimi attığım zaman gerçekten bitkin durumda olduğumu anımsıyorum. Bir de Joe'nun mesleğini

sevmeyeceğime dair bir his vardı içimde. Bir zamanlar çok sevmiştim bu mesleği. Ama o zamanlar bu zaman değildi artık...

5. Dickens'ın zamanında Fransa Kralı III. Napoléon'a takılan bir lakap. "Çılgın kafa" anlamına gelir. (Y.N.)

14

İnsanın kendi evinden utanması ne acıdır. Kim bilir, ortada kapkara bir nankörlük söz konusudur belki de. O zaman bu acı duygular, nankörlüğün hak ettiği ceza sayılabilir. Gene de utanç duygusunun zehir gibi apacı olduğunu ben çok iyi bilirim.

Ablamın huysuzluğu yüzünden hiçbir zaman evimde yüzde yüz rahat edememiştim. Gene de, Joe’nun varlığıyla kutsandığı için bu eve kendi yuvam gözüyle bakmış, üstünlüğüne inanagelmiştim. Konuk odasının dünyanın en şık salonu olduğuna inanırdım; ön kapının ise Tantana Tapınağı’nın, açılışında horozlar kurban edilen gizemli yüce kapısı... Mutfağımızın göz kamaştırıcı bir yer değilse bile bizi, en yakınlarımızı barındıran sıcak bir köşe, dükkândaki örs ateşininse insanı erkekliğe, bağımsızlığa götüren ışıklı bir yol olduğuna inanırdım.

Oysa şimdi bunların hepsi gözüme kaba saba görünüyordu. Miss Havisham’la Estella’nın bu evi görmelerine ölürdüm de razı gelmezdim.

İçimi zehirleyen bu nankörlüğün kaçta kaçı kendi suçumdu, kaçta kaçı Miss Havisham’la ablamın? Ne benim için, ne de başkaları için önemi yok artık. İyi, kötü, doğru, yanlış... ne çıkar? Olan olmuştu bir kez!

Bir zamanlar, kollarımı sıvayıp da Joe’nun çırağı sıfatıyla demirci dükkânına girdiğim zaman anlı şanlı, mutlu bir insan olacağıma inanırdım. Şimdi düş gerçekleşmişti ya, ben yalnızca, ocakta yaktığımız ufak kömür parçalarının tozuyla kirlendiğimi düşünüyordum; bir de aklımdan bir gün bile çıkmayan anılar yükünün ağırlığı yanında örsün tüy gibi hafif kaldığını...

Daha sonraları da yaşantımın üstüne bütün renkleri, kıvançlarla mutlulukları bir süre için kapatan, ortada diş sıkıp dayanmanın donukluğu dışında hiçbir şey bırakmayan kara bulutlar indiği olmuştur. Hangimize olmaz ki? Gelgelelim ömrüm boyunca üzerime inen bulutların en karası, en ağırı, Joe’nun çırağı olarak önümde uzanan bomboş yola ilk adım attığım zaman günlerimi saran bulut oldu.

Çok daha sonraları, pazar akşamlarında ortalık kararırken kilise mezarlığına gidip kendi yaşantımla o esintili bataklığın görünümünü karşılaştırdığımı anımsıyorum. İkisinin de nasıl dümdüz, ıpıssız uzandıklarını, ikisinin de gölgeli bir bilinmezliğin, sonra da dalgaların arasında eriyip gittiklerini düşünerek aralarında bir benzerlik bulurdum. İşe ilk girdiğim gün de içim tıpkı böyle, bu sonraki zamanlarda olduğu gibi bir karamsarlıkla, umarsızlıkla doluydu.

Ne var ki, çıraklığım süresince bundan Joe'ya hiç söz etmediğimi bilmek beni sevindiriyor. Bu konuda beni sevindiren, kendi kendimden utandırmayan tek şey de budur zaten.

Bu konu bundan sonra yazacaklarımı da kapsıyor gerçi, gelgelelim bundan sonra yazacaklarım Joe'nun erdemini söyleyecektir. Evden kaçıp asker ya da denizci olmadıysam kendi vefamdan ötürüdür sanmayın; Joe' nun vefalı olmasından ötürüdür. İsteksizliğimi yenerek örs başında canla başla çalıştımsa alınterine kendim değer verdiğim için değildir; alınterinin değerine Joe'nun beslediği inanç yüzündendir. İnsancıl, temiz yürekli, çalışkan bir kişinin dünya üzerindeki etkisinin kapsamı ne denli geniş olur, bunu kestirebilmek olanaksızdır. Gelgelelim böyle bir kişinin kendi üzerimizdeki etkisinin nasıl güçlü olabileceğini çok iyi biliriz. Nasıl ki ben çıraklık dönemimde iyi bir şey yaptımsa, bunun kaynağında gösterişsiz, kendi halinde, dünyayla barışık Joe vardır; benim, elindekiyle yetinmeyen, gözü hep yükseklerde olan dirliksiz kişiliğim değil...

İstediğim neydi, kim bilebilir? Kendim bile bilmiyordum ki ne istediğimi! En büyük korkumsa en pis, en kaba saba kılığımla çalıştığım bir uğursuz saatte başımı kaldırınca, dükkânın tahta pervazlı penceresinden bakan Estella ile göz göze gelmekti. Onun beni er geç, en kire pasa batarak çalıştığım bir sırada, elim yüzüm kapkara is içinde yakalayacağını, küçümseyip dudak bükerek güleceğini düşünmenin kâbusu, yakamı bir dakika bile bırakmıyor, hiç içimden çıkmıyordu.

Nice akşamlar, ortalık karardıktan sonra ben ateşi körükler, Joe demir döverken "Koca Clem"i söylediğimiz sırada, aklıma bu tekerlemeyi Miss Havisham'lardayken söyleyişimiz gelince, alevlerin arasında Estella'nın yüzünü görür gibi oluyordum; o güzelim saçları uçuşmuş, bana bakan gözleri alay dolu... O zaman başımı kaldırır, duvarda gecenin kapkara gözlerine dönüşmüş olan tahta pencerelere bakar, Estella'nın tam o anda,

ben bakıyorum diye geri çekiliverdiğini görür gibi olarak, “Sonunda geldi işte!” diye düşünürdüm.

Böyle akşamlarda dükkândan çıkıp yemeğe gittiğimizde hem evimiz, hem soframız gözüme her zamankinden daha yoksul, daha zavallı görünür, o nankör yüreğim ise bu yüzden, her zamankinden daha büyük bir utançla dolardı.

15

Mr. Wopsle'ın büyük teyzesinin işlettiği okula gidecek yaşım artık geçtiğinden, bu gülünç kadının yönettiği öğrenim dönemi de benim için sona ermişti. Gelgelelim bu arada Biddy, o küçük fiyat kataloğundan tutun da gülünçlü tekerlemelere kadar, bildiği ne varsa bana aktarmayı başarmıştı. Sokakta sayfası yarım peniye satılan çok gülünçlü bir tekerleme satın almıştı. Bu ulu yapıtın ipe sapa gelir tek bölümü başlangıcıydı:

Londra'ya gittiğimde ey baylar,
Tralla trala la
Trallalla tralla la,
Beni bir kaz gibi yoldular.
Tralla trala la
Trallalla tralla la.

Gene de ben daha bilgili olabilmek isteğiyle tutuştuğumdan yapıtı büyük bir ciddilikle baştan sona ezberledim; şiirsel değerinden kuşku duyduğumu hiç anımsamıyorum. Yalnızca o "tralala" fasıllarının, şiirin özüne oranla biraz aşırı kaçtığını düşünürdüm. Şimdi de öyle düşünüyorum.

Bilgiye öylesine susamıştım ki bana ufak tefek kültür kırıntıları bağışlasın diye Mr. Wopsle'a bile başvurdum; o da beni eli boş çevirmedi. Gelgelelim niyetinin beni bir deney tahtası ve dinleyici gibi kullanarak yanlışlarımı çıkarmak, heyecanlanınca boynuma sarılıp ağlamak, her konuda ona hak vereyim diye tepeme binmek, her fırsatta beni, içinden geldiği gibi kavrayıp tartaklamak, itip kakmak olduğu çok geçmeden anlaşılınca bu öğrenim yönteminden de vazgeçtim. Ama bu arada Mr. Wopsle şiirsel heyecanını bastıramayarak beni pek kötü hırpalayıp örselemişti, o başka...

Edindiğim her bilgi kırıntısını Joe ile paylaşmak istiyordum. Ama bu sözlerden öyle yüce gönüllü bir anlam çıkıyor ki düzeltmeden edemeyeceğim. Joe'yu yontmak, daha az cahil duruma getirmek istiyordum

ki, böylece benim dostluğuma daha layık ve de Estella'nın pek hor göremeyeceği bir insan olsun!

Bataklığın oradaki eski cephanelik bizim okulumuzdu; küçük, kırık bir karatahtayla bir tebeşir parçası da öğrenim araçlarımız. Ne var ki bunlara Joe her zaman bir de piposunu eklerdi. Joe'nun bir pazar günü öğrendiğinin öbür pazara dek aklında kaldığını hiç anımsamıyorum, benim öğretmenliğim sayesinde tek bir bilgi edindiğini de. Gene de cephanelikte, başka yerlere oranla daha bilgece bir pipo tüttürüşü vardı. Hatta, öğrenimini adamakıllı ilerlettiğine inanıyormuş gibi, daha bilgince pipo tüttürdüğünü söyleyebiliriz. Sevgili dost, buna gerçekten inanmış olduğunu umarım.

Dingin, sevimli bir köşeydi burası, hendeklerin ardındaki ırmaktan gelip geçen yelkenlilerle. Kimi kez sular alçaldığı zaman denizin dibinde hâlâ yüzüp duran batık gemilermiş gibi görünürdü bu yelkenler. Teknelerin ak yelkenlerini şişirmiş denize açıldığını ne zaman görsem Estella'yla Miss Havisham'ı düşünürdüm nedense. Ne zaman yanlamasına bir güneş ışını uzaktan uzağa bir buluta, bir yelkene, yeşil bir yamaca, ufuktaki bir su çizgisine vursa, gene onlar düşerdi aklıma: güzel olan, gözümü okşayan her şeyde Estella ile Miss Havisham'ın, o tuhaf evdeki tuhaf yaşantının bir izi vardı sanki...

Bir pazar günü Joe piposunun tadını çıkarmaya öyle dalmış, her zamankinden daha kalın kafalı olmasıyla öyle bir övünmüştü ki ben de o günlük ondan umudumu keserek bir süre yüzükoyun; çenem elimde yere uzanıp yattım. Gökyüzünde, suda, her baktığım yerde Miss Havisham'la Estella'nın izlerini görür gibi oluyordum. Öyle ki sonunda çoktandır kafamı kurcalayan onlarla ilgili bir düşünceyi Joe'ya açmaya karar verdim.

"Joe, ne dersin, Miss Havisham'ı şöyle bir görmeye gitsem yakışık alır mı?"

Joe bu sorunu derinden düşünerek, ağır ağır, "Pip'ciğim, bilmem ki," dedi. "Ne yapmaya gideceksin?"

"Ne yapmaya mı? Aman Joe, insan birini ne diye ziyaret etmeye gider?"

"Öyle ziyaretler vardır ki, Pip'ciğim, amaçları her zaman kuşkuya açıktır. Ama biz gelelim senin Miss Havisham'ı ziyaret etmene. Senin ondan bir şeyler istediğini, bir şeyler umduğunu sanabilir..."

"Peki, hiçbir şey istemek için gelmediğimi söylesem olmaz mı, Joe?"

"Olur elbet, iki gözüm. Kendisi de buna belki inanır. Belki de inanmaz."

Joe bu sözlerle işin can alıcı bir noktasına parmak bastığını düşünüyordu; ben de öyle. Joe sözlerini yineleyerek zayıflatmak tehlikesine karşı piposunu bir süre hızlı hızlı tüttürdü. Sonra bu tehlikeyi atlatır atlatmaz, “Pip, cancağızım, durum şu,” diye ekledi. “Miss Havisham çok efendice davrandı sana karşı. Sana karşı efendice davrandıktan sonra da beni geri çağırarak görüp göreceğinizin hepsi bu, dedi.”

“Biliyorum; ben de duydum, Joe.”

“Yani şunu demek istiyorum ki, cancağızım, belki o gün hanımefendinin kendileri, ‘Bu işi keselim burada, bitirelim,’ demek istemiştir, Pip. Evli evine, köylü köyüne, bundan böyle herkes kendi yoluna gitsin gibilerden demek istemiştir belki.”

Bunu ben de düşünmüştüm; Joe’nun ağzından duymak hiç de hoşuma gitmedi, çünkü düşündüklerimin doğru olması böylelikle daha büyük bir olasılık kazanıyordu.

“Ama, Joe...”

“Buyur, iki gözüm.”

“Bak, çıraklığımın ilk yılı dolmak üzere. Senin yanına ilk girdiğim günden bu yana Miss Havisham’ı ne aradım ne sordum. Bir teşekkür bile etmedim. Onu unutmadığımı gösterecek hiçbir şey yapmadım.”

“Pek doğru konuştun, Pip. Gelgelelim kendisine dört nallık bir takım hazırlamadıkça... yok, demek istediğim dört nallık bir takım hazırlasan bile armağan olarak hoşa gitmeyebilir, Pip’ciğim; öyle ya, atın olmadığı yerde nal ne işe yarar?”

“Ben böyle bir şey demek istemedim, Joe. Demek istediğim armağan vermek değildi.”

Gelgelelim Joe armağan düşüncesini bir kez kafasına takmıştı ya, artık bu konuyu işlemekten vazgeçirtebilene aşkolsun!

“Hattacığıma, ikimiz bir olsak da bu hanımın sokak kapısına yeni bir zincir yapsak; ne bileyim, şöyle birkaç kalın vida gibilerden, her zaman her yerde işine yarayacak bir şeyler düşünsek bile... ne bileyim, çörek yaparken kullanabileceği bir kızartma çatalı gibilerden hafif, lüks bir şey bile yapsak, ya da balık kızartsın diye bir ızgara...”

“Benim hiç armağan götürmeye niyetim yok ki!”

Joe, ben armağan götürmekte diretiyormuşum gibilerden, “İnan Pip’ciğim, ben senin yerinde olsaydım götürmezdim,” dedi. “Yok, iki dünya bir araya gelse götürmezdim. Öyle ya, kapısı zaten zincirli olan birinin

gözünde bir ikinci kapı zinciri ne değer taşır ki? Vidalara gelince, herkes bunları kötüye çeker nedense. Kızartma çatalı desen yapımında pirinç kullanmak zorunda kalacağından ötürü pek bir şeye benzetemezsin. Beri yandan ızgara yaparken ustaların ustası bir demirci bile hünerini gösteremez. Olup olacağı ızgara işte!” Joe beni aklıma taktığım bir saplantıdan çekip kurtarmak istercesine konuşup duruyordu. “İstediğince parlak buluşlara yönel, değişik şeyler amaçla, olmaz! Olmaz, efendim, olmaz. Sen istesen de istemesen de ortaya düpedüz bir ızgara çıkacaktır; ne denli yırtınsan boş...”

Sabrım tükenmişti, ceketine yapışarak, “Sevgili Joe,” dedim. “Kes artık bu konuyu! Miss Havisham’a armağan vermeyi aklımdan bile geçirmedim ben.”

Joe bu kez de, “Elbet ya, Pip,” diye sözlerimi onayladı. Deminden beri bu düşünceyi savunduğunu sanırdınız! “Benim de sana demek istediğim, yerden göğe haklısın, dostum.”

“Evet, Joe. Benim demek istediğim, şu günlerde işler pek sıkışık olmadığından bana yarın öğleden sonra izin verirsen, belki kasabaya bir uzanıp Miss Est-Havisham’ı görmeye giderim.”

Joe hiç bozmadan, “Ben onun adının Est-Havisham olduğunu bilmiyordum, ama bu arada yeniden vaftiz olduysa bir diyeceğim yok,” dedi.

“Biliyorum, Joe, biliyorum. Dilim sürçüverdi işte. Eee, ne diyorsun, Joe?”

Kısacası Joe, ben doğru buluyorsam kendisinin de bir sakınca görmediğini söylüyor, yalnız bir şeyin üzerinde duruyordu. Köşkten yüz bulmazsam, bu ziyaretimin hiçbir çıkar amacı gütmeyip bana gösterilen iyiliğe teşekkür niyetiyle yapıldığını belirtmeme izin verilmezse, ben de bir daha o eve adımımı atmayacaktım. Kısacası bu gidişim bir deneme niteliği taşıyacaktı. Bu koşullara uyacağıma söz verdim.

Joe’nun haftalıkla tuttuğu Orlick adında bir demirci ustası vardı. İlk adının Dolge olduğunu ileri sürerdi. Uydurma bir ad olduğu gün gibi ortada! Gelgelelim kendisi öyle nobran herifin tekiydi ki bu konuda herhangi bir cahillik edip aldanmış olacağını hiç sanmıyorum. Bu adı köyümüzle alay etmek için yüzümüze tükürürcesine uydurmuş olsa gerekti. Uzun boylu, geniş omuzlu, çok güçlü gene de sallapati görünüşlü, koyu esmer bir adamdı.

Hiçbir işte acele etmez; miskin, gevşek, her fırsatta yayılıp yan gelmeye fırsat arardı. İşbaşı yaptığı zaman bile, çalışmaya gelmemiş de rastgele geçerken uğrayıvermiş gibi, ayaklarını sürüyüp oyalanarak girerdi içeri. Yemek yemek için Jolly Bargemen'a gittiği, akşamleyin dükkândan ayrıldığı zaman da gene hep o dalgın, sürüklenen adımlarla uzaklaşırdı; nereye gittiğini kendi de zerrece bilmeyen, dönmeye de hiç niyeti olmayan bir Kabil ya da söylencelerin Sürgün Yahudisi...[6]

Bataklıktaki bir kanal bekçisinin evinde kalıyordu. Sabahları yemek çıkınını sırtına vurup ellerini ceplerine sokarak sallana sallana çıkar gelirdi. Pazar günlerini çoğunlukla set köprülerinin üstünde yatarak geçirir ya da gider, çitlere, saman yığınlarına dayanıp öylece dururdu. Her zaman gevşek adımlarla, sallapati, oyalanarak, gözleri yerde yürürdü. Birisiyle karşılaşınca ya da herhangi bir nedenle gözlerini kaldırmak zorunda kalınca yarı şaşırmış, yarı sinirlenmiş gibi bakardı.

Bu asık suratlı kalfa beni hiç sevmezdi. Küçük, ürkek bir çocuk olduğum yıllarda bana, Şeytan'ın bizim dükkânın en karanlık köşesinde oturduğunu, kendisinin de Hazret'i çok yakından tanıdığını söyler dururdu. Üstelik yedi yılda bir, ocağı yakmak için odun niyetine diri diri bir çocuk atmak gerektiğini, bundan sonraki yakıtı da benim sağlayacağımı ileri sürerdi.

Joe'ya çırak girdiğim zaman, yerini elinden alırım diye mi korktu nedir, Orlick beni eskisinden de daha az sever oldu. Hiçbir zaman düşmanlığını açıkça ortaya vuracak bir davranışta bulunmuyor, bu yollu bir söz söylemiyorsa da, kıvılcımları her zaman kasıtla benden yana körüklediği, ne zaman "Koca Clem"i söylemeye başlasam ters bir yerde araya girip dilimi dolaştırdığı dikkatimden kaçmıyordu.

Ertesi gün ben öğleden sonra tatil yapmak konusuna yeniden değindiğimde Dolge Orlick işbaşında, yakınımızdaydı. Tam o sırada Joe ile birlikte kızgın bir demir parçasını dövüyorlardı, ben de körüğü işletmekteydim. Orlick bu yüzden hiç sesini çıkarmadı. Ama biraz sonra çekicine yaslanarak, "Ey, ustabaşı," dedi. "Tek yanlı adam kayırmak sana yaraşır mı hiç? Pip Çocuğa yarım gün izin veriyorsan Koca Orlick'e de vereceksin, demektir."

Yirmi beş yaşlarında olsa gerekti ya, her zaman çok yaşlıymış gibi konuşurdu.

Joe, “İyi ama sana yarım gün izin versem ne yaparsın?” diye sordu.

“Ne mi yaparım? Çocuk ne yaparsa ben de onu yaparım. İzin kullanmasını bu çocuk kadar biz de biliriz, elbet.”

“Pip’i diyorsan, o kasabaya gidiyor.”

Herif bunun üzerine, “Eh, öyleyse Koca Orlick de kasabaya gider,” dedi. “Kasabanın yolunu bilen yalnızca Pip değil ya! Yoksa bizim gibileri kasabaya sokmazlar mı, demeye getiriyorsun, ha?”

“Öfkelenecek ne var ortada?” dedi Joe.

Orlick, “Keyfimin kâhyası mısın? İstersem öfkelenirim be!” diyerek homurdandı. “Küçükbeyimiz kasabaya gidecekmiş! İyi ulan! Bana bak usta, bu dükkânda adam kayırmaca yok. Erkekliğini göster bakalım.”

Ustabaşı, kalfasının öfkesi geçinceye dek bu konuyu konuşmayacağını söyleyince Orlick ocağa eğilerek iyice kızıp ateş parçasına dönüşmüş bir pipo çıkardı, bununla beni delip geçmek istercesine üstüme yürüdü, çubuğu başımın çevresinde şöyle bir dolandırdıktan sonra, örsün üstüne koyarak başladı çekiciyle dövmeye. Dövdüğü bendim de uçuşan kıvılcımlar benden sıçrayan kan damlalarıydı sanki! En sonunda demiri soğutarak tavına getirdiği, kendi de kızışarak tavını bulmuş gibi olduğu zaman gene çekicinin sapına dayanarak, “Ee, ustabaşı!” diye seslendi.

“Öfken geçti mi bari?” diye sordu Joe.

Koca Orlick boğuk sesle, “Aman canım, geçti,” diye yanıtladı.

“Çoğunlukla iyi çalışan bir adam olduğuna göre ben de yarın öğleden sonra herkese izin veriyorum.”

Meğer bu sırada ablam avlunun sessizliği içinden bizi dinlermiş. (Gözetlemek, gizlice kulak vermek gibi işlerde ablamın üstüne bulamazdınız zaten; bu konularda utanıp sıkılması da yoktu.) Şimdi de hemen pencerelerin birinden başını uzatarak, “Aptallığına doyma e mi, koca sersem?” diye Joe’ya çıkıştı. “İşin yok da bunun gibi haylaz takımına izin veriyorsun! Böyle bol keseden izin dağıttığına göre çok zengin olmalısın. Ah, bu herifin ustası ben olaydım da...”

Orlick pis bir sırıtışla, “Gözün yese herkesin patronu olurdun sen!” dedi.

“İlişme ona,” diye Joe araya girdi.

Şimdi iyice köpürmeye başlamış olan ablam, “Şapşallarla kopukların hakkından gelmesini bilirdim ben!” diye yanıtı yapıştırdı. “Şapşalların hakkından gelmeye önce senin şu mankafa ustandan başlardım, çünkü

şapşalların şahı odur. Kopukların hakkından geldiğim zaman da önce senin hesabını görürdüm, çünkü buradan Fransa'ya kadar senden daha nursuz, daha uğursuz bir kopuk bulunamaz. Anladın mı?"

"Sen de şom ağızlı, eli maşalının birisin, Gargery Nine. Eğer kopuklardan anlamak için eli maşalı olmak gerekiyorsa senin gibisini mumla arasalar bulamazlar."

"İlişme dedik," dedi Joe.

Ablam şimdi bas bas bağırmaya başlayarak, "Ne dedin, ne dedin?" diye sordu. "Bu Orlick olacak herif bana ne dedi, ha, Pip? Kocamın yanında nasıl dil uzattı bana? Vay, vay, vay!" Bu vaylardan her biri tiz bir çığlıktı. Ablamın öfkeleri için bir şey söylemem gerekirse (ki tanıdığım bütün huysuz kadınlar böyledir) ablam öfkeye yakalanmazdı. Öfkeye yakalanıp kendinden geçeceği yerde, öfkesini kendi yakalayarak körüklemek için bile bile akıl almaz çabalar harcar; düzenli aşamalarla gazaba gelerek dünyayı görmez olurdu. "Neydi o bana söylediği çirkin laf şu kocam olacak, sözümona beni korumaya yemin etmiş olan adamın yanında? Neydi ha? Amanın, a dostlar, tutun beni, gidiyorum! Tutun!"

Orlick dişlerinin arasından, "Aah, ah, sen benim karım olacaktın ki bak nasıl tutardım!" diye söylendi. "Tulumbanın altına tuttuğum gibi bir kaşık suda boğuverirdim."

"Gene söylüyorum, ilişme ona," dedi Joe.

Ablam, "İşitin a dostlar!" diye ellerini birbirine vurarak bağırdı ki bu onun öfkesinin bundan sonraki aşamasıydı. "Duyun, nasıl sövüp saydığını Orlick olacak bu herifin! Hem de kendi evcağızımda! Ben de kocalı kadınım sözümona, kocam da nah, şuracıkta! Vay benim garip başım vay!"

Buraya gelince ablam el çırpmalarıyla çığlıkları geride bırakarak dizlerini dövmeye başladı, ev başlığını çıkartarak saçlarını tutam tutam çekip çözdü ki bu, onun öfke yolundaki en son durağıydı. Kısacası ablam muradına ererek tam başarıya ulaşmış olduğundan kapıya doğru atıldı. Neyse ki ben kapının kilidini önceden çevirmiştim.

Yaptığı çıkışları arada kaynamış olan zavallı Joe'nun elinden ne gelirdi, kalfasının karşısına dikilerek, "Karımla arama ne hakla giriyorsun?" diye sormak, "Erkeksen beriye gel!" demek dışında?

Bu durumda beriye gelmekten başka hiçbir şey yapamayacağını anlayan Koca Orlick hemen savunmaya geçmişti bile. İşte böyle, ateşten yer yer yanıp dağlanmış önlüklerini bile çıkartmadan, iki dev gibi kapıştılar. Ne var

ki bizim oralarda, Joe'nun karşısında uzun zaman dayanabilecek bir adam varsa bile ben bu adamı tanımıyordum. Orlick de çok geçmeden, benim o solgun benizli küçükbey kadar entipüftenmişçesine, kömür tozları arasına yatıp kalmıştı; ayağa kalkmak için de acele eder gibi bir durumu yoktu.

Bundan sonra Joe kapının kilidini açtı, pencere başında baygın yatan ablamı (ablamın önce dövüşü seyredip sonra bayıldığını sanıyorum) kucakladı, götürüp eve yatırarak ayıltmak için elinden geleni yaptı. Ablam ilkin çırpınıp duruyor, Joe'nun saçlarını kökünden kavrayıp çekiyordu. Derken ortalığa, fırtına sonralarına özgü olan durgunluk çöktü. Ben de bu türlü durgunlukların beni içine çektiği, günlerden pazarmış gibi, birileri ölmüş gibi bir duyguyla üst kata giyinmeye çıktım.

Aşağıya indiğimde Joe ile Orlick'i hiçbir şey olmamışçasına ortalığı süpürür buldum. Deminki kargaşalığın tek belirtisi Orlick'in burun deliklerinden birindeki yırtıktı. Bu da onun yüzüne yeni bir anlam, başka bir güzellik kazandırıyor denilemezdi.

Jolly Bargemen'dan getirdikleri bir sürahi birayı, sakin ve dost, sırayla yudumlamaktaydılar. Ortalıktaki bu sütliman hava Joe'nun filozofluk damarını kabartmış gibiydi. Beni uğurlamak için sokağa çıktığında, yararlı bir öğüt verircesine, "Yaşamak nedir ki, Pip'ciğim?" diye dalgın dalgın baş salladı. "Önce kamet, sonra selamet, işte bundan ibaret!"

Miss Havisham'ın yoluna koyulduğum zaman içimi dolduran duyguların saçmalığı (çünkü yetişkinlerde çok ciddiye aldığımız duyguları çocuklarda gülünç buluruz) şimdi hiçbir önem taşımıyor. Elim varıp da zili çalıncaya dek kapının önünde kaç kez volta attım; o da önemsiz artık. Kapıyı hiç çalmadan dönüp gitsem mi diye geçirdiğim iç çatışmaları, başka zaman gene gelmekte özgür olsam bugün kesin dönüp gideceğimi bilmek... bunlar da önemsiz.

Kapıya Sarah Pocket geldi. Estella görünürlerde yoktu.

"Hoppala," dedi Miss Pocket, "Gene mi sen? Ne istiyorsun?"

Yalnızca Miss Havisham'ın hatırını sormaya geldiğimi söyleyince Sarah Pocket beni başından savsın mı savmasın mı diye, gözle görülür biçimde duraksadı. Sonunda suçlanmayı göze alamadığından beni içeri aldı. Az sonra da ters ters, "Yukarıdan bekliyorlar," diye haber verdi.

Yukarıda değişen hiçbir şey yoktu. Miss Havisham odada yalnızdı. Gözlerini bana dikerek, "Pekâlâ," dedi. "Bir şeyler istemeye gelmedin umarım? Hava alırsın çünkü."

“Yok, hiçbir şey istemeye gelmiş değilim, Miss Havisham. Çıraklığımdan çok hoşnut olduğumu söylemeye geldim size; bir de teşekkür etmeye, sizi her zaman minnetle andığımı bildirmeye geldim.”

Kadın, “İyi iyi,” diyerek parmaklarını gene o eski sabırsızlıkla şaklattı. “Gel böyle ara sıra. Yaş gününde gel.” Derken sandalyesiyle birlikte, birdenbire bana doğru dönerek, “Anladım, Estella’yı arıyorsun, değil mi?” diye sordu.

Gerçekten de Estella’yı görebilmek umuduyla çevreme bakınmaktaydım. “Umarım o da iyidir,” gibilerden bir şeyler geveledim.

“Avrupa’da,” dedi Miss Havisham. “Kibar kızların gittiği lüks bir okulda okuyor. Erişilemeyecek uzaklıklarda. Her zamankinden daha güzel. Görenler bayılıyor. Onu yitirdiğini mi düşünüyorsun, ha?”

Bu soruyu öyle haince bir zevkle sormuş, öyle tatsız kahkahalar atmıştı ki ne diyeceğimi şaşırmıştım. Neyse ki o beni yanından savarak düşünme zorunluğundan kurtardı. Ceviz suratlı Sarah kapıyı arkamdan kapayıp da kendimi gün ışığında bulduğum zaman içim zanaatıma, evime, köyüme, tüm yaşamıma karşı büyük bir hoşnutsuzlukla doluydu. Bu geziden elime geçen de bu oldu.

High Sokağı’nda, dükkân vitrinlerine bakıp paralı bir beyefendi olsam neler alırdım, diye oyalanarak yürüyordum ki, kitapçı dükkânından dışarı Mr. Wopsle çıkmaz mı? Mr. Wopsle’ın elinde George Barnwell’in içler acısı trajedisi vardı. Kendisi bu kitabı, biraz sonra birlikte çay içeceği Pumblechook’un kafasını şişirmek amacıyla daha o dakikada, altı pense satın almıştı. Beni görür görmez Tanrı’nın, karşısına kafası ütülenecek yeni bir dinleyici çıkardığını düşünmüş olsa gerek ki koluma yapıştığı gibi, ille birlikte Pumblechook’lara gidelim, diye tutturdu. Eve döndüğümde sıkıntıdan, tasadan bunalacağımı, yolların ıssız olduğunu, karanlığın erken bastığını bildiğimden, tek başıma yürümektense en sevmediğim bir yol arkadaşını bile yeğ tuttuğumdan, pek nazlanmadım. Böylece High Sokağı dükkânlarının ışıkları tam birer birer yanmaya başladığı sırada biz de Pumblechook’lara girdik.

George Barnwell’in acıklı öyküsünü başka hiçbir yerde dinlemediğim için okunmasının genellikle ne kadar sürdüğünü bilemeyeceğim. Gelgelelim o gece saat dokuz buçuğa değin sürdüğünü çok iyi biliyorum. Hele Mr. Wopsle, Newgate Zindanı’na girdiği zaman darağacına dünyada gidemeyecek sandım; okuma temposunu bundan önce hiç duymadığım

oranda ağırlaştırmıştı, utanmaz adam! Gene de sonunda, okumasının aceleye getirildiğini, tam açılmaya başladığı sırada kendisini gemlemek zorunda bırakıldığını ileri sürerek sızlanmaz mı? Bu kadarı da artık biraz çok, diye düşünmekten kendimi alamadım. Açılmaya başlamak mı? Yahu, okumaya başladığından bu yana, sayfalardan beri tohuma kaçtığını bilmiyor muydu bu herif?

Ne var ki bu, işin yalnızca uzunluk, sıkıcılık yönüydü. Benim asıl tepemi attırıp içime dokunan, öykünün baştan sona benimle özdeşleştirilmesi oldu. Oysa kime ne zararım dokunmuştu benim? Öyküdeki Barnwell doğru yoldan sapmaya başladığı zaman Pumblechook Amca benden yana öyle öfkeli, öyle kınayarak bakıyordu ki, inan olsun, bir diz çöküp "Bağışlayın," diye yalvarmadığım kaldı! Barnwell olarak ben hem yırtıcı hem de aşırı duygusal yaradılışta olduğumdan amcamı, hiçbir hafifletici neden olmaksızın öldürüyordum. Patronumun kızının bana duyduğu ilgi bu koşullar altında çılgınca bir saplantı olup çıkıyordu. İdam sabahında takındığım ağlamaklı, ağırdan alan tutuma gelince, benim gibi kişiliği zaten her yönden zayıf olan birinden ancak bu beklenebilirdi, diyeceğim. Sonunda bir selamet asılmamdan sonra Mr. Wopsle kitabı kapadığı zaman bile Mr. Pumblechook oturduğu yerden baş sallayarak bana bakıyor, "Kulağına küpe olsun, evlat, küpe!" deyip duruyordu.

Yakın bir akrabamı öldürmeye kararlı olduğumu, ancak bir akraba çıksın da bu konudaki isteklerime boyun eğsin diye beklediğimi sanırdınız!

Okuma işi bitip de Mr. Wopsle ile birlikte dışarı çıktığımız zaman ortalık çok karanlıktı. Kasabadan ayrıldıktan az sonra kırların üstüne sis basmış olduğunu gördük. Hava rutubetli, yapışkandı. Paralı yol feneri her zamanki yerinden kaymış gibi donuk, bulanık duruyor, ışıkları sisin üzerinde elle tutulabilir pipoları andırıyordu. Mr. Wopsle ile ben bunları birbirimize gösterir, bu sisleri, bataklığın bir yönünden esen yellerdeki değişimin yarattığını konuşurken birden bir adam gördük. Paralı yol bekçisinin kulübesinin yanında, duvara yaslanıp yayılmış duruyordu.

"Hey," diye seslenerek durduk. "Orlick misin sen?"

"Ha," diyerek ağırdan yanımıza geldi. "Belki bizim oraya giden birileri çıkar diye bekliyordum da."

"Geç kalmışsın," dedim.

Orlick pek de doğal olarak, "Ne olmuş yani? Sen geç kalmadın mı ki?" dedi.

Hâlâ biraz önceki icrasının coşkusu içinde olan Mr. Wopsle, “Ah, Mr. Orlick, kendimize bir şiir ve kültür şöleni çektik bu gece,” diye karşılık verdi.

Orlick bu konuda bir diyeceği yokmuş gibilerden şöyle bir homurdandı, sonra üçümüz birlikte yolumuza koyulduk. Bir süre sonra Koca Orlick’e yarım günlük iznini kasabada mı geçirdiğini sordum.

“Öyle,” dedi. “Hep kasabadaydım. Senden hemen sonra indim kasabaya. Seni gerçi görmedim ama hemen arkandaydım sanırım... Ha, duydunuz mu, gene top atıyorlar.”

“*Hulk*’lardan mı?” diye ben sordum.

“Öyle. Kafesten üç-beş kuş uçmuş da. Alacakaranlıktan beri top atıp duruyorlar. Şimdi siz de duyarsınız.”

Gerçekten de biz daha beş-on adım gitmeden, benim çok iyi anımsadığım o gümbürtü, sislerin arasında boğuklaşarak kulağımıza geldi; kaçakların peşinden koşarcasına, ırmak boyundaki alçak topraklar boyunca yuvarlanıp dalgalanarak uzaklaştı.

Orlick, “Tam da tüyülecek gece ha!” diye söylendi. “Böyle bir gecede kaçan zindan kuşunu zor tutarız doğrusu.”

Bu konu aklıma türlü şeyler getirdiğinden sessiz düşüncelere dalmıştım. Kendini bu gece okuduğu acıklı öyküdeki, pisi pisine ölmüş amca rolünde gören Mr. Wopsle, Camberwell’deki evinin bahçesinde yüksek sesle düşünmekteydi. Yanı başımdaki Orlick elleri ceplerinde, ayaklarını sürüye sürüye sallanarak yürüyordu. Her yer kapkaranlık, ıslak, çamur içinde olduğundan, her adımda çevremize suyla çamur sıçratarak ilerliyorduk. Arada kaçakları haber veren topun gümbürtüsü bir kez daha duyuluyor, sonra gene ırmak boyunca homurdanarak uzaklaşıyordu.

Ben kendi düşüncelerime dalmış, hiç konuşmadan yürümekteydim. Mr. Wopsle sıra sıra trajedilerin ölüm sahnelerinde, kimi zaman uysalca, kimi zaman ecele meydan okuyarak yiğitçe, kimi zaman da sonsuz acılar içinde kıvrana kıvrana ölüp duruyordu. Orlick kimi zaman, “Vur çekici, habire, Koca Clem! Vur durmadan demire, Koca Clem...” diye bir homurtu tutturuyordu. İlkin içkili sandımsa da ayıktı.

İşte böyle, köyümüze vardık. Yolumuz, Three Jolly Bargemen’ın önünden geçiyordu. Saat gecenin on biri olmakla birlikte meyhaneyi büyük bir kargaşa içinde görüp şaşaladık. Kapı ardına dek açık duruyor, içerisi ışık içinde yüzüyordu. Alışık olmadığımız sayıda birçok fener, yakılıp oradan

oraya taşınmışçasına her yere yayılmıştı. Mr. Wopsle zindan mahkûmlarından birinin ele geçmiş olduğunu sanarak, ne var, diye sormak amacıyla içeri girdi, derken dörtnala koşarak gene dışarı çıktı.

“Bi olay olmuş, sizin orda Pip!” dedi. “Koşun!”

Ona yetişebilmek için ardından koşturarak, “Neymiş?” diye sordum.

“Çıkartamadım. Joe Gargery yokken biri zorla eve girmiş. Mahkûmlar sanılıyor. Birini kıstırıp yaralamışlar.”

Çok hızlı koştuğumuzdan başkaca konuşamadık. Bizim evin mutfağına girinceye kadar da durmadık. Mutfak insanla kaynıyordu. Bütün köy bizim ordaydı, mutfakta, avluda. Bir hekim vardı; Joe vardı; bir grup kadın vardı; hepsi de mutfağın ortasında yere çömelmişti. Ben içeriye girince işi olmayan seyirciler yol açtılar. Böylece ablamı gördüm. Yüzü ateşe doğru dönükken arkadan saldıran, bilinmeyen birinin indirdiği korkunç bir vuruşla devrilmiş, oracıkta çıplak tahtaların üzerinde sessiz, kıpırtısız, baygın yatmaktaydı. Kurtulup ayağa kalksa bile bir daha hiçbir zaman köpüremeyecekti artık. Bu, gözle görülüyordu.

6. Çarmıha giden İsa ile alay ettiği için, İsa’nın yeryüzüne ikinci gelişine kadar diyar diyar gezmeye mahkûm edilen Yahudi. (Ç.N.)

16

Kafam George Barnwell'le öylesine dopdoluydu ki ilk ağızda, ablama yapılan bu saldırıda benim de bir payım varmış gibi bir duyguya kapıldım; ya da onun en yakını olduğumu, canımı ona borçlu olduğumu da herkes bildiğine göre, kuşkuları başkalarından çok ben üstüme çekecektim elbet. Neyse ki ertesi sabah olayı gün ışığının aydınlığında düşünmeye, çevremde konuşulanlara kulak vermeye başlayınca sorunu daha mantıklı bir açıdan ele aldım.

Joe, akşam saat sekizi çeyrek geçeden ona çeyrek kalaya kadar Jolly Bargemen Meyhanesi'nde oturup piposunu tüttürmüş. Onun meyhanede olduğu saatler içinde bir ara ablamın mutfak kapısında durduğu görülmüş; tarladan evine dönen bir işçiyle merhabalaşmış ablam. Bu adam ablamı ne zaman gördüğünü kesinlikle bilemiyor, saptamaya çalıştıkça kafası daha da karmakarışık olarak, "Dokuzdan önceydi sanırım," demekten öteye geçemiyordu.

Joe ona beş kala eve vardığında karısını yerde baygın bularak hemen koşup yardım çağırmış. Ocaktaki ateş hâlâ harlıymış, şamdanın mumu da (söndürülmüş olmakla birlikte) henüz pek eriyip ufalmış sayılmazmış.

Evden (ne mutfaktan ne de başka bir yerden) hiçbir şey çalınmamış. Ablamla kapının arasındaki bir masanın üstünde duran, yani başına vurulduğu sırada ablamın arkasında kalan mumun söndürülmesinden, bir de ablamın düşerken devirdiği öteberi ve kandan başka, ortalıkta hiçbir karışıklık görülmüyormuş.

Gene de olay yerinde çok ilginç bir ipucu durmaktaydı. Ablamın kafasıyla sırt kemiğine ağır, küt bir şeyle vurulmuş, sonra da yüzüstü yattığı sırada, üzerine büyük bir şiddetle çok ağır bir nesne fırlatılmıştı. Joe ablamı bulduğu zaman yerde, yanı başında pranga mahkûmlarının bacağına bağlanan türden bir de demir bulmuş. Zincirden eğelenerek kopartılmış olan bir demir!

Bunu bir demirci gözüyle inceleyen Joe zincirin çok zaman önce kopartılmış olduğunu ileri sürüyordu. Bizim köyde kopan yaygara *hulk*'lara dek ulaşmıştı. Oradan gelen yetkililer de Joe'nun söylediklerine hak verdiler. Pranga demirinin zindan gemilerinden çıkma olduğundan kuşkuları yoktu da ne zaman çıkmış olabileceğini kestirmeyi göze alamıyorlardı. Ancak bu demiri dün gece kaçan mahkûmlardan hiçbirinin takmamış olduğunu kesinlikle ileri sürüyorlardı. Zaten mahkûmlardan biri yakalanmış bile; yakalandığı zaman demiri de bacağındaymış.

Benim kendimce bildiğim kimi şeyler vardı ki bu yüzden kendimce bir sonuca vardım: Bu demir benim mahkûmun demiriydi... bataklıkta gördüğüm, eğelendiğini duyduğum pranga. Ne var ki bu demir parçasıyla işlenen cinayetten onu suçlu tutmak içimden gelmiyordu. Bu demiri ele geçirmiş, sonra da bu canavarca işi yapmış olabilecek iki kişi geliyordu aklıma: ya Orlick ya da meyhanede bana eğeyi göstermiş olan o yabancı.

Önce Orlick'ten başlayayım: Paralı yolda karşılaştığımız zaman söylediği gibi Orlick de bütün akşamı kasabada geçirmişti; onu kasabanın meyhanelerinde, şurada burada gören birçok tanık vardı. Köye de Mr. Wopsle, o ve ben birlikte dönmüştük. Geçen günkü kavga dışında onu kuşku altında bırakacak hiçbir durum yoktu. Ablamsa hem onunla, hem de tanıdığı herkesle yüzlerce kez kavga etmiş bir kadındı.

Meyhanedeki yabancıya gelince, buraya dönüp o iki banknotu istemişse bu konuda hiçbir anlaşmazlık çıkamazdı, çünkü ablam parayı geri vermeye dünden hazırdı. Odada hiçbir boğuşma da geçmemişti zaten. Saldırgan öyle gizli, öyle sessiz sızmıştı ki içeri, ablam başını çevirip bakmaya fırsat bulamadan çarpılmış, yere yığılıp kalmıştı.

Onu yıkan suç aracını, masumcasına da olsa benim sağlamış olduğumu düşünmek korkunç bir şeydi, ama başka türlü düşünemezdim ki! Çocukluğumdan beri dilimi bağlayan büyüyü sonunda çözsem de Joe'ya her şeyi açıklasam mı diye ne kararsızlıklar içinde bocalayarak ne anlatılmaz işkenceler çektim, Ulu Tanrım! Aylarca her akşam kendi sorularımı, "Hayır," diye yanıtladım; gene de ertesi sabah kendi kendime aynı konuyu tazeleyip aynı soruları sormaktan kendimi alamadım. Tartışma dönüp dolaşıp şu sonuca bağlanıyordu: Sakladığım sır artık öylesine eskiyip kişiliğime karışmış, benden bir parça olup çıkmıştı ki söküp koparamıyordum. Bu sırrın bunca yıldır sürü sepet zarara yol açtıktan sonra şimdi ancak Joe'yu benden uzaklaştırmaya yarayacağından korkuyordum.

Joe bana inanırsa elbet. Ne var ki dilimi bağlayan ikinci korku Joe'nun bana inanmama olasılığıydı. Joe o dana pirzolalarıyla köpekler gibi bu anlattığımı da kocaman bir masal sanabilirdi.

Her neyse, bu arada ben kendi kendimle pazarlığa oturup bir uzlaşmaya varmıştım elbet. Öyle ya, doğru ile yanlış arasında bocaladığımız zaman vicdanımızın sesini susturmak için bu yolu seçmez miyiz hep? Ben de, saldırganın yakalanmasında yardımcı olabileceğim yeni bir durum doğarsa her şeyi açıklamaya karar vermiştim.

Londra'nın Bow Sokağı'ndan çağrılan müfettişler, polis memurları (o eski, kırmızı yelekli polislerin zamanındaydı) bir-iki hafta evimize gelip gittiler. Okuduğum, duyduğum bu tür olaylardaki yetkili kişiler gibi davrandılar; kısacası, suçsuz oldukları gün gibi ortada olan bir sürü insanı tutukladılar, kafalarını yanlış düşüncelere çarptılar; olaylardan, durumlardan yorum çıkaracakları yerde, olaylarla durumları kendi kafalarındaki yorumlara uydurmaya çalıştılar. Bir de Jolly Bargemen'ın kapısının önünde anlamlı, giz dolu bakışlarla çevrelerine bakarak bir duruşları vardı ki bütün köyü hayran bırakıyordu! İçkilerini içerken takındıkları gizemli tutumsa, hemen hemen caniyi tutuklamalarını seyretmek kadar heyecan vericiydi. Hemen hemen, diyorum, çünkü caniyi hiçbir zaman ele geçiremediler.

Bu yasa yetkililerinin dağılıp gitmesinden çok sonralara değin ablam yatakta ağır hasta yattı. Gözleri bozulduğundan her şeyi birkaç tane görüyor, uzatılan çay bardaklarıyla şarap kadehlerinin sahicileri yerine hayali olanlarını tutmaya kalkışıyordu. Kulağı adamakıllı ağır işitir olmuş, belleği zayıflamıştı; konuşması da anlaşılmıyordu. En sonunda bizim yardımımızla aşağı kata inebilecek kadar iyileştiği zaman bile karatahtamı, sözle anlatamadıklarını yazıyla yazsın diye yanımda taşıyordum.

Yazısının kötülüğü bir yana, ablamın imlası da çok zayıftı; Joe'nun okuması da aman aman olmadığı için, aralarında akıldışı karışıklıklar çıkıyordu. Bunları çözümlemek için hep bana başvuruyorlardı. Benim kendi yaptığım yanlışlara gelince "şurup" yerine "turp" vermek, "Joe"yu "çay", "sucuğu" "çocuk" diye okumak bunların en hafiflerindendi!

Beri yandan ablamın huyları çok düzelmiş, kuzu gibi sabırlı olup çıkmıştı. Kollarıyla bacaklarının hareketlerine kararsız bir titreklik yer etmişti. Sonraları, iki-üç aylık aralarla üzerine garip bir dalgınlık gelmeye başladı. Başını elleri arasına alarak, kimi zaman bütün bir haftayı karamsar, sessiz düşünceler içinde geçiriyordu. Ona bakacak uygun birini bulmaktan

umudumuzu kesmek üzereydik ki o sıralarda meydana gelen bir olay bizim sorunumuzu çözümleyiverdi. Mr. Wopsle'ın büyük teyzesi ne zamandır yakalanmış olduğu yaşama tiryakiliğinden vazgeçti; böylece Biddy bizim eve yerleşti.

Ablamın mutfağa inecek kadar iyileşmesinden aşağı yukarı bir ay sonra, yeryüzünde nesi var nesi yoksa, elindeki küçük, benekli sandığa koymuş olarak bir iyilik meleği gibi geldi Biddy bize.

Herkesten önce Joe için bir cankurtaran oldu. Karşısında sabah akşam karısının yıkıntısını görmek sevgili dostumu pek sarsmıştı. Çoğu akşamlar onun hizmetini görürken arada bana dönerek, o mavi gözleri yaşlarla dolu, "Ah, Pip, ne esaslı kadındı bir zamanlar, hükümet gibi!" derdi. Biddy, ablamla, çocukluğundan beri çalışıyormuşçasına, tüm yükü başarıyla üstüne alınca, Joe yaşantısındaki yeni dirlik ve sessizliğin ucun ucun tadını çıkarmaya, arada bir Jolly Bargemen'a gitmeye başladı. Bu değişiklikler ona iyi geliyordu.

Polisler mesleklerinin gereği olarak en çok Joe'dan kuşkulanmışlardı. Gerçi zavallı Joe bunu hiç sezmemiştiyse de, polislerin hepsi onun şimdiye dek tanıdıkları en sinsi uyur yılan olduğunda düşünce birliğine varmışlardı.

Biddy'nin yeni görevindeki ilk başarısı beni tam yenilgiye uğratmış olan bir düğümü çözmek oldu. Bu bilmeceyi çözmek için yırtınmış, gene de bir sonuca varamamıştım. Sorun şuydu:

Ablam küçük karatahtanın üstüne durup durup T harfine benzeyen garip bir şey çiziyor, sonra heyecanlı işaretlerle bunu göstererek özellikle istediği bir şey olduğunu belli etmeye çalışıyordu. Turşudan tutun da tirbuşona kadar T ile başlayan ne varsa önüne getirmiştim, ama boşuna! En sonunda karatahtadaki işaretin çekice benzediği kafama dank etmişti. Bu sözcüğü ablamın kulağına bağırdığım zaman ablam elini çekiç gibi masanın üstüne vurmaya başlamış, evet, dercesine başını sallamıştı. Bunun üzerine bütün çekiçlerimizi birbiri ardına ona getirmiştim, ama bu da bir işe yaramamıştı. Derken, biçimleri birbirine benzediğinden aklıma koltuk değneği geldi. Köyde birinden bir koltuk değneği ödünç alarak kıvançla getirip ablama sundum. Ama ablam koltuk değneğini görünce başını hayır, gibilerinden öyle bir sarstı ki bu zayıf, bitik durumunda boynunu incitecek diye korktuk.

Ablam Biddy'nin onu anlamakta birebir olduğunu görünce, bu gizemli işaret gene karatahtada görünmeye başladı. Biddy kaşlarını düşünceyle çatarak işarete baktı, benim anlattıklarımı dinledi, tahtada her zaman baş

harfiyle tanımlanan Joe'yla ablamı derin derin süzdü, sonra koşarak dükkâna gitti. Joe ile ben de peşinden!

"Elbette, canım," diyen Biddy yüzü parlayarak bağırdı. "Anlamıyor musunuz? Onu istiyor!"

Öyle ya, Orlick, hiç kuşkusuz! Ablam onun adını unutmuş, ancak çekiciyle belirtiyordu. Kendisini mutfağa neden çağırdığımızı anlattık. Orlick çekicini ağır ağır elinden bıraktı, alnını koluyla, bir de önlüğüyle sildi, sonra dizlerini o kendine özgü aylak sallapatilikle çarpıtıp ayaklarını sürüyerek dışarı çıktı.

Ne yalan söyleyeyim, ablamın onu suçlayacağını ummuş olduğumdan, bambaşka çıkan sonuç beni düş kırıklığına uğrattı. Çünkü ablam Orlick'i hoş tutmak istediğini bize açıkça belirtti. Sonunda onu bulup getirdiğimize pek sevindiği belliydi; içecek bir şeyler sunmamız için bize işaret etti. Onun bu karşılanmadan hoşnut kalmasını özellikle istiyormuş gibi yüzüne bakıyor, onu yumuşatmak için elinden geleni yapıyordu. Tüm davranışında öyle alçakgönüllü bir yumuşak başlılık, bir uysallık vardı ki küçük bir çocuğun sert bir öğretmene karşı olan tutumunu andırıyordu.

Artık gün geçmiyordu ki, ablam karatahtaya çekiç resmi çizmesin! Orlick de o kolları sarkık, başı önünde, çarpık dizli, gevşek yürüyüşüyle gelip sessizce ablamın önünde duruyordu. Bu işe ne anlam vereceğini, bence o da bilemez gibiydi.

17

Çıraklık yaşamının tekdüze akışına kendimi iyice kaptırmıştım artık. Köyde bataklığın sınırı ötesinde, bu tekdüzeliği bozan tek şey, yaş günüm gelince gene gidip Miss Havisham'ı görmemdi. Miss Sarah Pocket'i gene kapıyı bekler buldum; Miss Havisham gene bıraktığım gibi duruyordu; Estella'dan da aynı biçimde, belki de sözcüğü sözcüğüne geçen seferki gibi konuştu. Bunun her yıl yinelenen bir gelenek olup çıktığını hemen şimdiden söyleyeyim. Bu gidişimde Miss Havisham'ın verdiği parayı almak istemedimse de bunun etkisi onu kızdırmak oldu. "Ne o, az mı geldi yoksa?" diye sorunca (ve ondan sonraki yıllarda) parayı aldım.

Bu durgun yaşlı ev, pencereleri kapalı odalardaki sarı mum aydınlığı, tuvalet masasının başında oturan solgun hayalet öylesine aynıydı ki, saatlerin durmasıyla birlikte bu gizemli yerde zaman da durmuş gibi geliyordu bana. Ben, dışarıdaki herkes, her şey büyüyüp yaş alıyorduk; yalnızca burası olduğu yerde sayıyordu. Eve tek bir güneş ışığı sızmadığı gibi benim bu eve ilişkin anı ve düşüncelerim de doğal gün aydınlığından yoksundu. Aklım ister istemez karışıyordu ve bunun etkisiyle her geçen gün zanaatımdan biraz daha soğuyor, evimden barkımdan biraz daha utanıyordum...

Beri yandan Biddy'de bir değişiklik olduğunu usul usul algılamaya başlamıştım. Biddy'nin ayakkabılarının topukları sanki aşınmaz olmuş, saçları pırıl pırıl düzgünleşmişti, elleri de her zaman tertemizdi. Güzel değildi gerçi, köy kızıydı ne de olsa, Estella gibi olabilir miydi? Gene de ev ekmeği gibi sağlıklı, tatlı, uysal, cici bir kız olup çıkıvermişti. Yanımıza geleli bir yılı biraz geçtiği bir sırada (büyük teyze için tuttuğu yastan yeni çıktığı sıralardaydı) bir akşam gözlerinin güzel, iyilik dolu olduğunu gördüğüm gibi bu gözlerin bir garip, derin dalgınlıkla, yoğun bir ilgiyle baktığı da dikkatimi çekti.

Bir ara elimdeki işten başımı kaldırmıştım. Bilgimi ilerletmek yolunda bir taşla iki kuş vurmak için okuduğum kitaptan kimi bölümleri defterime

çekiyordum ki gözlerimi sayfadan ayırınca Biddy'nin de benim yaptığım işi izlemekte olduğunu gördüm. Kalemi elimden bıraktım. Biddy de dikişine ara verdi, ama iğnesini elinden bırakmadı.

"Biddy," dedim. "Nasıl oluyor bu iş, anlat bana. Ya ben pek budalayım, ya da sen olağanüstü akıllısın."

"Hangi işi diyorsun, bilmiyorum ki," diye Biddy gülümseyerek yanıt verdi.

Bütün ev işlerini çekip çeviriyordu hem de kusursuzcasına. Ama uğradığım şaşkınlıkta katkısı çok olmakla birlikte, benim demek istediğim şey bu değildi.

"Benim bütün öğrendiklerimi öğrenip bilgi konusunda hep başabaş gitmeyi nasıl beceriyorsun, Biddy?"

Okumuşluğum az buçuk başıma vurmaya başlamıştı, çünkü yaş günümde aldığım paraları kitaba yatırdığım gibi son zamanlarda harçlığımın önemli bölümünü de bu amaç için harcamayı huy edinmiştim. Gerçi şimdi düşünüyorum da bu yoldan edindiğim bir lokma bilgi bana çok pahalıya oturmuş gibime geliyor.

Biddy, "Asıl ben sana sorayım," dedi. "Sen nasıl başarıyorsun bu işi?"

"Yok, yok. Akşamları dükkândan döndüğüm zaman hemen kitaplarımın başına geçiyorum; sen de görüyorsun, Biddy. Oysa ben senin kitap okuduğunu hiç görmüyorum."

Biddy usulca, "Senden geçiyor olmalı, nezle filan gibi," diyerek gene dikişine koyuldu.

Kafam bu düşüncelerle dopdolu, tahta koltuğumun arkasına yaslandım, Biddy'nin başını yana eğmiş, dikiş dikmesini seyre daldım. Gerçekten şaşılacak bir kızdı şu Biddy. Öyle ya şimdi düşünüyorum da, bizim mesleğin yöntemlerini de iyice öğrenmişti bu yıl içinde; yaptığımız türlü işlerin, kullandığımız türlü araçların adlarını ezbere biliyordu. Kısacası, benim her bildiğimi Biddy de biliyordu. Pratik yönden olmasa bile teorik yönden Biddy demircilik zanaatında benimle boy ölçüşebilir, belki beni geride bile bırakabilirdi.

"Her fırsatı sonuna dek değerlendirebilen kişilerdensin sen, Biddy," dedim. "Buraya gelmeden önce kendini yetiştirmek için hiç fırsatın olmamıştı. Oysa bak, buraya geldin geleli nasıl da aldın yürüdün!"

Biddy bir dakika beni süzdü, sonra başını gene dikişine eğdi.

“Gene de ilk öğretmenin bendim, değil mi?” dedi, bir yandan dikişini dikerken.

“Biddy!” diye şaşkınlıkla hafifçe bağırdım. “Aa, Biddy, ağlıyorsun sen!

Biddy başını işinden kaldırıp gülerek, “Ağlamıyorum işte,” dedi. “Onu da nereden çıkardın, kuzum?”

Nereden çıkarabilirdim bunu, nakışının üstüne düşen tek bir gözyaşının ışıltısından başka? Sessizce oturduğum yerden eski Biddy’yi anımsıyordum: Mr. Wopsle’ın büyük teyzesi (kimi kişilerce kurtulması dört gözle beklenen) o yaşam tiryakiliğinden vazgeçmeden önce şu Biddy ne silik, kir pas içinde, eteği düşük bir kızcağızdı! O küçük, döküntü dükkânda, o gürültülü, sefil akşam okulunda ne umutsuz koşullar altında çırpınırdı, o köhne, ağır ve beceriksizlik bohçasının yükünü her zaman omzunda taşıyarak! Düşünüyordum da Biddy’nin kişiliğinde şimdi yeşermeye başlayan filizin tohumu daha o karanlık günlerden beri içinde gizliymiş demek! Öyle ya, içimde ilk olarak bir tedirginlik, hoşnutsuzluk kıpırtısı sezer sezmez gidip ondan yardım dilemiştim, hem de içgüdüyle, doğal olarak.

Biddy hiç konuşmadan dikiş dikiyordu, gözleri artık yaşsız. Kafam bu düşüncelerle dopdolu, karşıdan Biddy’ ye baktıkça, “Ona olan gönül borcumu yeterince duyup belli etmedim, sanırım,” diye içimden geçirdim. Kendimi ondan uzak tutmuştum belki de; oysa ona daha çok yaklaşıp açılmalı, iç dünyamı paylaşmak mutluluğundan onu yoksun bırakmamalıydım. (Düşüncelerimde bu sözcükleri kullanmamakla birlikte aklımdan geçenler bu havadaydı.)

Konuyu kafamda bir iyi evirip çevirdikten sonra, “Öyle, Biddy, ilk öğretmenim sendin,” diye onu yanıtladım. “Bir gün gelip burda, bizim evin mutfağında baş başa oturacağımızı o zaman söyleseler inanmazdık bile.”

“Zavallıcığım!” dedi Biddy. Lafı böyle hemen ablama döndürmek, tam onun bencillikten uzak kişiliğine özgü bir şeydi. Hemen yerinden kalktı, ablamı daha rahat ettirtmek için elinden geleni yaptı.

Sonra, “Çok doğru dedin, ama böyle olması da çok acı,” dedi.

“Her neyse,” dedim. “Daha çok konuşup dertleşmeliyiz seninle, eskisi gibi. Ben de sana, eskiden yaptığım gibi, daha çok akıl danışmalıyım. İster misin Biddy, önümüzdeki pazar kırlarda başımızı alıp uzun uzun dolaşalım şöyle, doya doya konuşalım?”

Ablamı hiç yalnız bırakmıyorduk. Ne var ki pazar günü öğleden sonra Joe onun bakımını seve seve üstüne alınca Biddy ile ben de birlikte gezmeye çıktık. Mevsimlerden yaz, hava açıktı; güzel mi güzel bir gün! Köyden, kiliseyle mezarlığın önünden geçerek bataklıklara çıkıp da pupa yelken yol alan gemilerin bembeyaz yelkenlerini gördüğüm zaman, gene Miss Havisham'la Estella'nın düşüncesi kafamda bu görüntüyle kaynaşmaya başladı. Irmak kıyısına varıp yamaca oturduk. Ayaklarımızın dibindeki suyun şırıltısı çevrenin sessizliğini bozacağı yerde büsbütün derinleştirir gibiydi. Biddy'ye sırlarımı açmak için yer bu yer, saat bu saat, diye düşündüm. Ona, konuştuklarımız aramızda kalacak diye yemin verdirttikten sonra, "Biddy," dedim. "Kibar bir beyefendi olmak istiyorum ben."

"Yok, ben senin yerinde olsam yapmazdım bu işi," diye karşılık verdi. "İşe yaramaz ki."

"Biddy," diyerek biraz dikleştim. "Beyefendi olmak istememin özel nedeni var."

"Elbet sen daha iyi bilirsin, Pip, ama şu durumda daha mutlu değil misin?"

Sinirlenerek, "Şu durumumla hiç mutlu değilim hem de," diye söylendim. "İşimden de, sürdüğüm yaşamdan da tiksiniyorum, Biddy. Çıraklığa başladığımdan beri böyle bu. Alışamadım gitti. Saçmalama."

Biddy kaşlarını hafifçe kaldırarak yavaş sesle, "Saçmaladım mı?" diye sordu. "Kusura bakma, istemeden olmuştur. Ben yalnızca senin iyiliğini, esenliğini isterim, Pip."

"Öyleyse peşin peşin anla şunu: Ben bu durumda hiçbir zaman rahat, mutlu olmayacağım, Biddy, olamam çünkü; bu durum acıdan, mutsuzluktan başka hiçbir şey vermez bana. Şimdikinden bambaşka bir yaşama kavuşamazsam dünya bana zindan olur, Biddy."

Biddy başını üzüntüyle iki yana sallayarak, "Ne yazık!" dedi.

Ben de kaç kez içimden, ne yazık, diye düşünmüştüm. Şimdi de duygularımın o hiç kesilmeyen çatışması arasında Biddy'nin böyle dediğini duyunca bir an onun omzuna yaslanıp üzüntümden, kararsızlığımdan ağlamak istedim. Çok haklı olduğunu söyledim ona. "Bu duygularımdan ben de utanıyorum, ama ne yapayım, elimde değil işte," dedim.

"Yerimi benimseyebilseydim," diye konuşarak yanı başımdaki kısa otları yolmaya başladım. Nasıl ki bir zamanlar duygularımın acısını saçımın

köklerinden yolup koparmaya, bira fabrikasının duvarını yedirmeye yeltenmiştim. “Demirci dükkânını küçüklüğümde sevdiğimin yarısı kadar sevebilseydim çok daha iyi olurdu benim için. Bunu bilmez değilim. Joe, sen, ben gül gibi geçinir giderdik. Çıraklık sürem dolunca belki Joe’ya ortak olurdum; daha büyüyünce seninle daha başka bir arkadaşlığımız olurdu belki. Pazar günleri, hava açık olduğu zamanlarda gene buraya gelir otururduk, ama şimdikinden bambaşka bir insan olarak... Durum böyle olsaydı beni beğenmezlik etmezdin, değil mi, Biddy?”

Biddy pupa yelken geçen gemilere bakarak şöyle bir iç geçirdi, sonra yanıt olarak, “Yok, benim gözüm öyle yükseklerde değildir,” dedi.

Gerçi pek gurur okşayıcı değildi bu sözler, ne var ki ben Biddy’nin iyi niyetle konuşmuş olduğunu biliyordum.

Biraz daha ot yolup birkaç saz sapını dişlerimin arasında çiğneyerek, “Oysa şimdiki durumuma bak,” dedim. “Gözü doymayan, rahat nedir bilmeyen bir insan... Kaba da olsam, yontulmamış da olsam umurum muydu sanki, öyle pat diye yüzüme vurmamış olsalardı?”

Biddy başını birden bana döndürdü, gemilere verdiğinden çok daha büyük bir dikkatle gözlerimin içine baktı. Sonra bakışlarını gene yelkenlere dikerek, “Kim öyle demişse hem haksızlık hem de terbiyesizlik etmiş,” diye düşüncesini belirtti. “Kimdi diyen?”

Canım sıkıldı, çünkü ne söylediğimi pek tartmadan konuşmuştum. Ama geri dönemezdim artık. Bir solukta anlatıverdim:

“Miss Havisham’ın yanındaki güzel kız dedi. Dünyanın en güzel kızı o, ben de onu delicesine beğeniyorum; bu yüzden de yükselip beyefendi olmak istiyorum.”

Kaçıklığımı böylece ortaya vurduktan sonra avuç avuç ot kopararak ırmağın sularına atmaya başladım. İçimden kendimi de atmak geliyordu ırmağın sularına.

Kısa bir sessizlikten sonra Biddy ciddilikle bana sordu: “Beyefendi olmak isteyişin ona, ‘oh olsun’ diyebilmek için mi, yoksa onu elde edebilmek için mi?”

Somurtarak, “Bilmem,” diye yanıtladım.

Biddy, “Çünkü,” diye sözlerinin arkasını getirdi. “Gerçi sen daha iyi bilirsin ya, bence niyetin onu çatlatmaksa söylediklerini kulak arkası etmek daha iyi sonuç verir, daha bağımsızca bir tutum olur. Yok, eğer niyetin onu

elde etmekse, gene sen daha iyi bilirsin ya elbet, bana sorarsan böyle bir kızın peşinde koşmaya değmez, derim."

Ben de kim bilir kaç kez tıpkı böyle düşünmüştüm. Bunun böyle olduğunu şu dakikada da açıkça görebiliyordum. Gelgelelim en üstün, en akıllı erkeklerin bile her Tanrı'nın günü düştükleri çelişkiye ben nasıl düşmezlik edebilirdim? Ben, zavallı, gözleri kamaşmış bir köy çocuğu!

"Bunların hepsi doğru olmasına doğru da," dedim Biddy'ye, "elimde değil, deliler gibi beğeniyorum onu."

Uzun sözün kısası söylerken kendimi yüzüstü yere attım, saçlarımı iki yandan sımsıkı kavrayarak bir güzel çekeledim. Deli gönlümün gerçekten zırdeli olduğunu, kendini yanlış yere adadığını öyle iyi biliyordum ki kafamı, saçlarımın kökünden tutup kaldırarak suratımı taşlara çarpsam, diye düşünüyordum; böyle bir budalanın kafasıyla yüzü oldukları için ne yerinde bir ceza olurdu onlara!

Dünyanın en anlayışlı, en olgun kızı olan Biddy benimle başkaca tartışmaya kalkışmadı. Elini uzattı, benim saçlarıma geçirdiğim ellerimi çekip kurtardı. Elleri işten sertleşmişti, gene de dokunuşu insanın içini yatıştırıyordu. Ben yüzümü koluma gömmüş usul usul ağlarken o eliyle omzumu okşadı, avuturcasına. Bu ağlayışım da tıpkı o gün bira fabrikasının avlusundaki ağlayışım gibiydi. Birinin, birilerinin, belki de (tam olarak bilemiyordum) herkesin haksızlığına uğramış gibi, adsız bir küskünlük vardı içimde.

Biddy, "Bir şeye seviniyorum," dedi. "Bana güvendin, derdini bana açabildin. Pip, sevindiğim bir şey daha var, o da şu: Söylediğinin bende kalacağına güvenebilirsin! Senin güvenine layık olmak için elimden geleni yapacağıma da güvenebilirsin. İlk hocandım ben senin. Eğer bu ilk hoca... Hey Tanrım, ne zavallı bir hocaydı ya, kendisi hiçbir şey bilmeyen... Her neyse, bu ilk hocan şimdi sana hocalık edebilseydi hangi dersi vereceğini çok iyi bilirdi! Ama çetin bir derstir bu, sen de zaten hocanı çok aştın, onun için boş yere konuşmakta yarar yok artık..."

Böylece Biddy benim adıma hafif bir göğüs geçirerek ayağa kalktı; deminkinden bambaşka, neşeli, sıcak bir sesle, "Biraz daha yürüyelim mi yoksa eve mi dönelim?" diye sordu.

"Biddy," diyerek ben de yerimden kalktım. Boynuna sarılıp yanağına bir öpücük kondurdum. "Bundan böyle sana her şeyimi anlatacağım."

"Yüksek bir beyefendi oluncaya dek," dedi Biddy.

“Biliyorum... Nasılsa beyefendi olmayacağıma göre bu sözüm ölünceye dektir. Gerçi sana pek bir şey söylemenin gereği yok ya, geçen akşam evdeyken de söylediğim gibi nasılsa benim bildiğim her şeyi sen de biliyorsun.”

Biddy gözlerini gemilere dikerek gene içini çekti. Sonra deminki neşeli, dost sesiyle, “Biraz daha yürüsek mi yoksa evimize mi dönsek?” diye yeniden sordu.

Biraz daha yürüyelim dedim; yürüdük. Yaz ikindisi yumuşayarak bir yaz akşamına dönüştü; öyle güzeldi ki her şey! Şu sırada, saatleri durmuş odada, mum ışığında *beggar* oynayıp Estella’nın alaylarını çekmektense burada, bu durumda bulunmak daha sağlıklı, daha doğal değil mi, diye bir soru kafamı kurcalamaya başlamıştı. Estella’yı o evle ilgili tüm düşlerle, anılarla birlikte kafamdan silebilsem, işimi dört elle sarılarak seve seve yapsam, zanaatıma razı olup sebat ederek ilerlemeyi amaç edinsem... benim için ne kadar iyi olur, diye düşünüyordum. Kendi kendime soruyordum; şu sırada yanımdaki kız Biddy yerine Estella olsaydı beni canımdan bezdireceği tartışılmaz bir şey değil miydi? Bunun su götürmez bir şey olduğunu kesinlikle biliyordum; kendi kendime itiraf etmek zorundaydım. Bu yüzden, “Pip, sersemin birisin sen,” dedim içimden.

Yürürken durmadan konuşuyorduk. Biddy’nin her söylediği doğruydu, yerindeydi. Biddy insanı kırmıyordu, naz yapmıyordu, esen rüzgâra göre değişmiyordu. Beni üzmek Biddy’ye kıvanç değil acı verirdi; benim yüreğimi yaralamaktansa kendi yüreğini yaralamak yeğ gelirdi ona. Öyleyse nasıl oluyordu da onu ötekisinden daha çok sevemiyordum?

Evimizin yolunu tuttuğumuz sırada, “Biddy,” dedim. “Keşke sen beni yola getirebilseydin.”

“Keşke,” dedi Biddy.

“Bir yolunu bulup da kendimi değiştirip sana gönül verebilseydim, Biddy. Seninle böyle açık açık konuştuğuma kızmıyorsun değil mi? Ne de olsa çocukluk arkadaşıyız biz.”

“Yok canım, ne kusura bakacakmışım?” dedi Biddy. “Sen konuşmana bak.”

“Kendimi zorlayıp sana gönül versem, bütün dertlerim ortadan kalkardı, tam biçilmiş kaftan olurdu benim için.”

Biddy, “Şu var ki sen bana hiçbir zaman gönül veremezsin,” dedi.

Birkaç saat önce olsa belki ben de böyle düşünürdüm, ama şimdi bu olasılık bana hiç de o kadar uzak, cılız gelmiyordu. Bunu Biddy'ye de söyledim. Ama Biddy benim söylediğimin olmayacak bir şey olduğunu yineledi. Öyle kesin konuşuyordu ki onun haklı olduğuna için için ben de inanıyordum. Gene de onun bu konuyu böylece kestirip atması biraz ağrıma gitti doğrusu.

Mezarlığa yaklaştığımızda bir hendeği geçmek, kanal köprülerinden birinin yanındaki çitten atlamak zorundaydık. Birden Koca Orlick'le burun buruna geldik. Kapının arkasından mı, fundalıkların arasından mı, yoksa bataklık tümseklerinin gerisinden mi çıkagelmişti, seçemedik.

Koca Orlick o hırıltılı, boğuk sesiyle, "Vay efendim, merhabalar," dedi. "Nereye böyle çifte kumrular?"

"Nereye olacak, eve elbette."

"Öyleyse sizi kapınıza kadar geçirmezsem ben de çarpılayım."

Bu "çarpılma" cezası onun hiç dilinden düşürmediği kuramsal bir olasılıktı. Çarpılma sözcüğüne, benim bildiğim belirli bir anlam vermez, tıpkı "adım" dediği sözcük gibi bunu da insanlığı kızdırıp alçaltmak, uslarda yırtıcı, kötü birtakım çağrışımlar yapmak amacıyla kullanırdı. Küçüklüğümde tutup beni "çarpmaya" kalkışacak olursa bu işi keskin, çarpık uçlu bir çengelle yapacağını sanırdım.

Biddy onun bizimle gelmesini hiç istemiyordu. "Gelmesin. Hiç sevmiyorum onu," diye fısıldadı.

Orlick'i ben de sevmediğim için yüzümü asıp teşekkür ettim, eve yalnız gitmek istediğimizi söyledim. Orlick benim bu yanıtımı kah kah gülerek karşıladı, biraz arkada kaldı, ama gene de o yayvan, gevşek adımlarıyla biraz geriden bizi izlemeye koyuldu.

Ablam uğradığı öldürücü saldırı konusunda bize hiç bilgi vermemişti. Acaba bu işte Orlick'in parmağı olmasından Biddy de kuşkulanıyor mu, diye merak ederek, "Neden sevmiyorsun onu?" diye sordum.

Biddy başını çevirdi, ayaklarını sürüye sürüye peşimizden gelmekte olan adama bakarak, "İşte!" dedi. "Bende... bende gözü var gibime geliyor da, o yüzden korkuyorum."

Tepem atarak, "Sana hiç söyledi mi bunu?" diye sordum.

Biddy gene omzundan arkaya bir göz atarak, "Yok," dedi. "Hiçbir zaman açıkça söylemedi ya ne zaman gözlerimiz karşılaşsa sanki bakışlarıyla dans ederek üstüme geliyor."

Bir ilginin böyle tanımlanması ne denli değişik ve işitilmedik olursa olsun Biddy'nin yorumunda yanılmamış olduğundan emindim. Kanım başıma sıçramıştı; bana bir saygısızlık edilse ancak bu kadar öfkelenebilirdim.

Biddy serinkanlılıkla, "Ama bu seni nasılsa ilgilendirmez ki!" dedi.

"Biliyorum Biddy, ama gene de hiç hoşuma gitmedi bu iş, hiç beğenmedim doğrusu."

"Al benden de o kadar," dedi Biddy. "Ama seni bu da ilgilendirmez."

"Elbette ilgilendirmez," dedim. "Yalnız şunu bilesin, Biddy; eğer Orlick yanına senin rızanla yaklaşsaydı gözümden çok düşerdin."

O akşamdan sonra Orlick'i gözaltında bulundurmaya başladım. Ne zaman onun Biddy'den yana "dans etmesine" elverişli bir durum ortaya çıksa, bunu önlemek için hemen yolunu kesiyordum. Ablamın durup dururken ona gösterdiği tuhaf yakınlık yüzünden Orlick evimize kök salmıştı, yoksa onu kovdurtmaya çalışırdım. Benim bu "iyilik" niyetimi Orlick bal gibi anlıyordu. Onun da bana karşı aynı derecede "iyi" niyetler beslediğini sonradan anlayacaktım.

Öte yandan eski şaşkınlığım, kafamın eski kargaşası yetmezmiş gibi bu şaşkınlıkla kargaşayı yüz bin kat daha arapsaçına döndürmeye başlamıştım. Çünkü zaman zaman, Biddy'nin Estella'dan ölçülemeyecek kadar üstün olduğuna, içinde doğup büyüdüğüm yoksul ama dürüst emekçi yaşamında utanılacak bir yön bulunmadığına, bu yaşantının bana onur, mutluluk kazandıracağına iyice inanıyordum. Böyle zamanlarda sevgili dostum Joe ile dükkânına karşı duyduğum soğukluğun temelli ortadan kalktığını, Joe'nun çırağı, Biddy'nin sevgilisi olma yolunda ilerlediğimi açıkça seziyordum. Sonra günün birinde birdenbire, Estella günlerinden bir anı öldürücü bir kurşun gibi içime düşüveriyor, usumu, duygularımı yeni baştan parçalayıp darmadağın ediyordu. Böyle zamanların çoğunda ben daha kafamı toparlamaya zaman bulamadan aklıma saplanan bir serseri düşünce, "Ya Miss Havisham çıraklığım sona erdikten sonra beni kanadının altına alıp parlak bir gelecek sağlamayı tasarlıyorsa?" diye delice bir umut, düşüncelerimi gene dört bir yana dağıtıyordu.

Çıraklığım dolsa da kafam karışıklıktan kurtulamayacaktı sanırım. Ne var ki sizlere şimdi anlatacak olduğum üzere, çıraklığım daha dolmadan yarıda kesiliverdi.

18

Joe’nun yanına çırak girişimin dördüncü yılında, bir cumartesi gecesiydi. Three Jolly Bargemen’ın ocağında yanan ateşin başında üç-beş kişi toplanmış, Mr. Wopsle’ın yüksek sesle okuduğu gazeteyi dinlemekteydiler. Bu üç-beş kişiden biri de bendim.

Son günlerde herkesi heyecana verip dillerde gezen bir cinayet işlenmişti; bu yüzden Mr. Wopsle şu sırada tepeden tırnağa kanlara bulanmış durumdaydı. Cinayetin tanımlanmasında kullanılan her sıfatı ballandıra ballandıra okuyor, kendini mahkemede dinlenen her tanığın yerine koyuyordu. Bir bakıyorsunuz, cinayet kurbanı ile birlikte, “Ah yandım!” diye inliyor, bir bakıyorsunuz, katille birlikte, “Al sana! Oh olsun!” diye böğürüyordu. Adliye doktorunun ifadesini okurken konuşmasını, hafif alaylı biçimde, bizim köyün hekimine benzetiyor, boğuşma seslerini duymuş olan yaşlı köprü bekçisinin rolünü oynarken öyle sarsak, öyle tiz bir kocamış adam sesiyle konuşuyor, kıpırdamakta öyle güçlük çekiyordu ki, dinleyende bu tanığın birkaç tahtası noksanmış gibi bir izlenim uyandırıyordu. Mr. Wopsle’ın okumasına bakarsanız sorgu yargıcı, Atinalı Timon olup çıkmıştı, mübaşir de Coriolanus. Mr. Wopsle’ın keyfine diyecek yoktu. Bizler de eğleniyorduk doğrusu, rahatımız yerinde, neşeliydik! Sıcacık ateşin başında, sırtımız pek, karnımız tok, dünyayla barışık, baş başa verdik, cinayetin önceden kararlaştırılarak kasıtla, soğukkanlılıkla işlenmiş olduğu kararına vardık.

İşte tam o sırada karşımdaki sıranın arkasında durmuş bizi seyreden yabancı bir beyefendi gözüme çarptı. Daha önce dikkatimi çekmemişti. Yüzünde dünyaya tepeden bakan bir ifade vardı; ocak başındaki topluluğu seyrederken elinin kocaman işaretparmağının yan tarafını kemirip duruyordu.

Cinayet havadisi okunup bittikten sonra yabancı adam Mr. Wopsle’a dönerek, “Pekâlâ, davayı kendi gönlünüze göre çözümlediniz, yanılmıyorsam?” diye sordu.

Herkes irkilerek ona baktı. Sanki karşılarındaki adam caninin ta kendisiydi. Yabancı herkesi buz gibi alaylı bakışlarla süzmekteydi.

“Sanığı suçlu buldunuz, değil mi?” diye sordu. “Hadi hadi, çekinmeden açık söyleyin.”

Mr. Wopsle, “Beyefendi, gerçi sizinle tanışmak onuruna erişmiş değilsem de, evet, sanık suçludur, diyorum,” diye karşılık verdi.

Bu sözler hepimize cesaret verdiğinden, bir ağızdan, “Öyle,” gibilerden bir şeyler mırıldandık.

Yabancı, “Biliyorum, onu suçlu bulduğunuzu,” dedi. “Önceden de kestirmiştim zaten. Yalnız şimdi size bir soru soracağım. İngiltere yasalarına göre bir sanık suçu sabit oluncaya, ispatlanıncaya dek suçsuz sayılır. Bunu biliyor muydunuz, yoksa bilmiyor muydunuz?”

Mr. Wopsle, “Efendim,” diye söze başladı, “bir İngiliz vatandaşı olarak ben... kendim...”

Yabancı, işaretparmağını Mr. Wopsle’a doğru uzatıp, “Hadi hadi, kaçamak yok. Ya biliyorsunuz ya da bilmiyorsunuz. Hangisi?” diye sordu.

Gövdesini bir yana, kafasını karşı yana eğmiş, karşısındakini sorgulayarak sıkıştırıp tepelemeye hazır bir duruşu vardı. İşaretparmağını, damga vururcasına Mr. Wopsle’a uzattı, sonra gene kemirmeye girişti.

“Açık konuşun!” dedi. “Biliyor musunuz, yoksa bilmiyor musunuz?”

“Elbette biliyorum,” dedi Mr. Wopsle.

“Elbette biliyorsunuz. Güzel ama neden başlangıçta açıklamadınız bunu? Şimdi size bir soru daha soracağım.” Yabancı adam en doğal hakkını kullanırmışçasına Mr. Wopsle’a el koymuştu. “Peki, ya bu tanıklardan hiçbirinin henüz karşı tarafın avukatı tarafından sorguya çekilmediklerini biliyor musunuz?”

Mr. Wopsle, “Benim tek söyleyeceğim,” diye ağzını açmıştı ki yabancı onun lafını kesti.

“Ne o? Sorduklarıma kısaca evet ya da hayır, diye yanıt vermek istemiyor musunuz? Bir kez daha sınayacağım sizi,” diyerek adam parmağını Mr. Wopsle’ın burnunun dibine soktu. “Can kulağıyla dinleyin beni. Bu tanıklardan birinin bile henüz karşı tarafça sorgusunun yapılmadığını biliyor musunuz, bilmiyor musunuz? Uzatmayın, canım. Benim istediğim bir tek söz. Evet mi, hayır mı?”

Mr. Wopsle duraksadı ve hepimizin gözünden düşmeye başladı.

Yabancı, “Peki öyleyse, ben size yardım edeyim,” dedi. “Gerçi siz bu yardıma layık değilsiniz, ama ben size gene de yardım edeceğim. Elinizde tuttuğunuz şu gazeteye bir bakın. Nedir bu?”

Mr. Wopsle ne diyeceğini şaşırarak, “Nedir?” diye bön bön sordu.

Yabancı en alaylı, en kuşkucu tutumuyla, “Demin okumakta olduğunuz gazete olmasın?” diye sordu.

“Elbette o.”

“Kesinlikle. Şimdi gene açın gazeteyi, söyleyin bana bakalım, sanık savunmasını en sona saklasın diye avukatlarının kendisine öğüt verdiğini kesinlikle söylemiş mi? Gazete bu noktayı açık seçik belirtiyor mu?”

Mr. Wopsle yalvarır gibi, “Demin okudum ya,” dedi.

“Beyefendi, demin okuduğunuzu bırakın şimdi. Size demin ne okudunuz diye sormuyorum ben. Canınız isterse Peygamber Duası’nı sonundan başına doğru okuyabilirsiniz. Sizin daha önce de yapmış olduğunuz bir şeydir bu belki de. Alın şu gazeteyi gene elinize. Yok yok, sütunun başına değil, dostum bilmezlikten gelmeyin öyle; sonuna bakın, sütunun sonuna.”

Bu arada hepimiz Mr. Wopsle’ın saman altından su yürütenin biri olduğunu düşünmeye başlamıştık.

“Eee? Bulabildiniz mi bari?”

“İşte burada,” dedi Mr. Wopsle.

“Öyleyse şöyle sonuna doğru bir göz atın sütunun. Sonra söyleyin: Avukatları sanığa, savunmasının tümünü en sona bırakması için kesin talimat vermişler mi? Yazı açıkça belirtiyor mu bunu? Hadi hadi, gevelemeyin. Ne diyorsunuz buna?”

Mr. Wopsle, “Sizin kullandığınız sözcükler yok burda,” dedi.

Yabancı zehir gibi bir sesle, “Sözcüklermiş!” dedi. “Sözcüklerden çıkan anlam benim dediğim gibi mi, siz ona bakın.”

Mr. Wopsle, “Orası öyle,” dedi.

Yabancı sağ elini, tanık durumuna düşürdüğü Mr. Wopsle’a doğru uzatarak çevredekilere göz gezdirdi.

“Öyle ya. Şimdi sorarım size: Bu yazıyı okuduğu halde, daha savunmasını yapmamış olan bir insana suçlu damgası vurabilen kişi nasıl iç rahatlığıyla uyuyabilir?”

Bizler artık Mr. Wopsle konusunda aldandığımızı, onu gözümüzde aşırı şişirdikten sonra içyüzünü yeni yeni görmekte olduğumuzu düşünüyorduk.

Yabancı adam o koca parmağını Mr. Wopsle'dan yana sallayarak, "Bu adam," diye ekledi. "Unutmayın, şu karşınızdaki adam bir bakmışsınız sözü geçen davanın jüri üyeliğine seçilmiş. Peşin yargısını böyle açık açık ortaya vurduktan sonra, sanıkla devlet arasındaki bu davayı gerçek anlamda iyice tartacağını, eldeki kanıtlara göre doğru bir hüküm vereceğini ileri sürebilir mi? Böyle bir adamın böyle bir davada jüri üyeliği yaptıktan sonra, yalan yere yemin ettikten sonra evine barkına dönerek yastığına baş koyup bir güzel uyku çektiğini düşünebiliyor musunuz? Tanrı ona acısın."

Bizler Mr. Wopsle'ın artık çok ileri gittiğine, yol yakınken bu başıboş gidişe son vermesinin yerinde olacağına iyiden iyiye inanmaya başlamıştık.

Yabancı, tartışma götürmez bir güvenle konuşuyordu. Bir yandan da her birimizle ilgili gizli bir şeyler bildiğini, bunları bir açığa vursa hepimizin işinin bitik olduğunu belirten bir tutumu vardı. Böylece sıranın ardından çıkarak ortalık yere, ateş başına gelip durdu. Sol eli cebinde, sağ elinin işaretparmağını gevelemekten vazgeçmiyordu.

Bizler onun karşısında dizlerimizin bağı çözülmüş, sinmiş otururken, o gözlerini gene bizim üzerimizde gezdirdi.

"Edindiğim bilgiye göre aranızda Joseph ya da Joe Gargery diye bir demirci ustası olacak," dedi. "Hanginizsiniz?"

Joe, "İşte aradığın adam," dedi.

Yabancı, "Herkesin Pip diye çağırdığı bir de çırağın varmış," dedi. "O da burada mı?"

Ben hemen, "Buradayım!" diye atıldım.

O beni tanımadı ama ben Miss Havisham'lara ikinci gidişimde, merdiven başında karşılaştığım adamı o saat tanımıştım. Sıranın arkasında görür görmez bilmiştim onu. Şimdi eli omzumda, yüz yüze bakışırken o kocaman kafasını, koyu esmer tenini, çukurlardan bakan gözlerini, çalı gibi dikilen kaşlarını, kalın saat kösteğini, sakal diplerindeki kara benekleri, hatta iri ellerindeki lavantalı sabun kokusunu bile ayrıntılarıyla yeniden algılama fırsatını buldum.

Yabancı beni keyfince ağır ağır, tepeden tırnağa süzdükten sonra, "Siz ikinizle özel olarak görüşmek istiyorum," dedi. "Uzun sürebilir. Bu yüzden evinize gidersek daha iyi olur, sanıyorum. Burada herhangi bir şey söylemem yersiz, hem de zamansız kaçar. Sonradan dostlarınıza istediğinizi söyleyip söylememek size kalacak, nasılsa. Ben orasına karışmam."

Şaşkınlık dolu bir sessizlik arasında Three Jolly Bargemen'dan çıktık, hep o şaşkın sessizlik içinde bizim eve yürüdük. Yolda adam arada bana bakıyor, arada da parmağının yanını kemiriyordu. Eve yaklaştığımızda Joe durumun önemli ve resmî olduğunu belli belirsiz kavrayarak ilerledi, ön kapıyı açtı. Görüşmemiz tek bir mum ışığıyla hafifçe aydınlanan konuk odasında geçti.

Görüşmeyi yabancı beyefendi masaya oturup mumu önüne çekerek cep defterindeki notları gözden geçirmekle başlatmış oldu. Sonra defteri kaldırıp mumu biraz kenara itti, karanlıkta hangimiz olduğunu saptamak istercesine gözlerini kısarak bir Joe'ya bir bana baktı.

"Adım," dedi. "Jaggers. Londra'da avukatım. Oldukça ünlüyümdür. Sizinle yapılacak olağanüstü bir işim var. Hemen belirteyim ki bu iş benim başımın altından çıkmış değil. Bana önceden danışılmış olsaydı ben şimdi burada, karşınızda olmazdım. Ama önceden bana danışılmadı, o yüzden ben de şimdi buradayım. Bir başkasının vekili ve sırdaşı olarak üstüme düşen işi yapmaya geldim. Hepsi bu. Görevimin ne bir adım gerisinde kalır, ne de bir adım ilerisine geçerim."

Oturduğu yerden bizi açıkça göremediğinden kalktı, bir ayağını sandalyenin üstüne koydu, böylece bir ayağı sandalyenin oturak yerinde, bir ayağı odanın tabanında, durup bize baktı.

"Dinle, Joseph Gargery, çırağın olan bu delikanlıyı senin başından kaldırmayı amaçlayan bir öneri getiriyorum. Kendisi isterse onun iyiliğini düşünerek kontratını geçersiz sayar mısın? Hiç beklemeden yapar mısın bunu?"

Joe gözlerini adamın gözlerine dikip açarak, "Pip'in iyiliğine engel olmamak karşılığında bir şeyler istemekten Tanrı beni esirgesin," diye kendince bir yanıt verdi.

Mr. Jaggers, "Tanrı'nın esirgemesini dilemek din sevgisini belirler, ama kesin bir yanıt değildir," dedi. "Soru şu, bir karşılık bekler misin böyle bir durumda? Karşılık bekliyor musun?"

Joe, "Yanıt da şudur," dedi, ciddi ve sert. "Hayır!"

Jaggers, Joe'dan yana, "Aptallığına doyma, dünya çıkar dünyası," gibilerden şöyle bir bakmış gibi geldi bana. Ne var ki bir yandan şaşkınlık, bir yandan soluğumu kesen merak beni öylesine bocalatmıştı ki pek iyi göremedim.

Jaggers, “Pek güzel,” dedi. “Bu sözünü aklında tut, sakın birazdan caymaya kalkışma.”

Joe, “Kalkışan kim?” diye diklendi.

“Kalkışan var demedim. Köpek besler misiniz siz?”

“Evet, bir köpeğimiz var.”

“Öyleyse şunu hiç unutma. Köpeğin havlaması iyidir, ama en büyük erdemi güvenilir olmasıdır. Bunu hep aklında tut, e mi?” diyen Mr. Jaggers gözlerini yumarak ağır ağır başını salladı. Joe’nun bir suçunu bağışlamaktaydı, sanki. “Şimdi gelelim bu delikanlıya. Size bu konuda çok büyük umutlar getirdim. Kısacası, bu çocuğu okutup adam edecekler.”

Joe ile ben bakıştık.

Jaggers parmağını bana doğru sallayarak, “Kendisine iletmem söylenen haber şu: Kendisi büyük bir servete mirasçı gösterildi. İkincisi, bu servetin şimdiki sahibi, yani Pip’in velinimeti olan kimse onun hemen bu yerden, bu çevreden alınarak tam bir beyefendi gibi yetiştirilmesini istemektedir; kısacası geleceğine yaraşır biçimde, büyük servetlere konacakları göz önünde tutularak yetiştirilen kibar küçükbeyler gibi.”

Kurduğum düş gerçek olmuş, gerçeğin ciddiliği en çılgın düşlerimi kat kat aşmıştı. Demek Miss Havisham beni kanadının altına almış, yüklü bir varlık sağlayarak anlı şanlı bir adam yapmaya karar vermişti sonunda!

Avukat, “Şimdi Pip kulağını iyi aç, bundan sonraki sözlerim sanadır,” dedi. “Beni kendisine vekil seçen kişi senin her zaman Pip adını taşımanı istiyor. Bunca büyük umutlara böylesi küçük bir kulp takıldı diye sesini çıkaracağını sanmıyorum, ama bir diyeceğin varsa söylemenin tam sırasıdır.”

Yüreğim öyle bir çarpıyor, kulaklarım öyle uğulduyordu ki hiçbir diyeceğim olmadığını söylemekte bile güçlük çektim.

Jaggers, “Bir de olacaktı sanki!” dedi. “Şimdi, Mr. Pip, ikinci olarak şunu bilmen gerekiyor ki yüce gönüllü, açık elli velinimetin, adının senden gizli tutulmasını diliyor. Kendisi açıklayıncaya dek kimliği kalın bir giz perdesinin altında kalacak. Bu kimliği sana kendisinin yüz yüze açıklamak niyetinde olduğunu söyleyeyim diye bana talimat verildi. Bu niyetini ne zaman, nerede gerçekleştireceğini bilmiyorum; kimse bilmiyor. Daha uzun yıllar gerçekleşmeyebilir. Şunu kesinlikle bilmeniz isteniyor ki, bu konuda herhangi bir soruşturma yapmanız şiddetle yasaklanmıştır. Benimle yaptığınız yazışmalarda, görüşmelerde bu insanın kimliği konusunda

herhangi bir şey söylemeniz, herhangi bir kimseden ‘O’ imiş gibi konuşmanız da yasak. İçinde bu konuda bir sanı varsa, bırak, içinde kalsın. Bu yasağın nedenleri hiç önemli değil. Çok ciddi de olabilir, bir kapristen ibaret de olabilir. Bu konuyu kurcalamak sana düşmüyor. Koşul budur ve kesindir. Bu işte vekili olmamdan öte hiçbir sorumluluğunu taşımadığım kişinin son koşulu, senin bu koşulu kabul etmeye söz vermen, verdiğin sözü de tutmandır. Bu kişi sana geleceğe ilişkin büyük umutlar sağlayan kişidir, kimliğinin sırrı da salt onunla benim aramdadır. Başına konan devlet kuşunun büyüklüğü yanında bu koşulların bence adı bile anılmaz. Ama dediğim gibi, sesini çıkaracaksan şimdi sırasıdır. Söyle.”

Ben gene güçlükle kem küm ederek bir diyeceğim olmadığını bildirdim.

Jaggers da gene, “Yok bir de olacaktı!” dedi. “Şimdi, koşullarla yasak konusunu burada kapatıyoruz, Mr. Pip.”

Gerçi beni “Mr. Pip” diye çağırmaya, biraz daha saygılı davranmaya başlamıştı ama, gene de o tepeden bakan hafif kuşkulu tutumundan vazgeçemiyordu. Şimdi bile konuşurken, arada beni tuzla buz edebilecek bir sürü şey biliyormuşçasına gözlerini yumup parmağını sallıyordu:

“Şimdi sıra yapmamız gereken hazırlıkların ayrıntılarına geliyor. Şunu bilesin ki birkaç kez gelecekle ilişkin umutlarından, geleceğinin parlaklığından söz etmeme karşın, sana sunulan şey yalnızca umut değildir. Senin istenilen biçimde yaşayıp okumanı bol bol sağlamaya yetecek bir para, daha şimdiden elime verilmiş bulunuyor. Ben senin velin olacağım.” Benim teşekkür etmeye davrandığımı görünce Jaggers, “Yok” diye sözümü ağzıma tıkadı. “Hemen söyleyeyim ki bu hizmetlerime karşılık iyi para alıyorum, yoksa yapmazdım. Durumundaki değişikliğe uygun olarak yükseköğrenim görmen isteniyor; bu fırsattan hemen yararlanmanın önemiyle gerekliliğini de kavrayacağın umuluyor.”

Böyle bir fırsatı ömrümce beklemiş olduğumu söyledim.

Jaggers, “Ömrünce beklediklerini bir kalem geç, Mr. Pip,” diye beni tersledi. “Biz, şimdiye bakalım. Şimdi hâlâ istiyorsan bize yeter. Yani, şimdi sen hiç zaman geçirmeden özel bir öğretmenle çalışmaya hazır mısın? Bunu mu demek istiyorsun?”

Kekeleyerek, evet, bunu demek istediğimi bildirdim.

“Güzel. Bu konuda senin isteklerine başvurmam bildirildi. Bence yanlış bir yöntem bu; neylersin ki aldığım talimat bu yolda. Özellikle istediğin bir öğretmen var mı?”

Mr. Wopsle'ın büyük teyzesiyle Biddy'nin dışında hiçbir öğretmen tanımadığım için bunu, "Hayır," diye yanıtladım.

Mr. Jaggers, "Benim tanıdığım bir öğretmen var; bu iş için sanırım uygundur," dedi. "Dikkat et, bu öğretmeni sana salık veriyor değilim, çünkü ben kimseyi kimseye salık vermem. Kendisinin adı Matthew Pocket'tir."

A! Bu adı duyar duymaz bilmiştim. Miss Havisham'ın akrabası olan, Mr. ve Mrs. Camilla'nın sözünü ettikleri Matthew. Miss Havisham ölüp de sırtında gelinliğiyle masanın üstüne uzatıldığı zaman gelip masanın başucunda yerini alacak olan şu Matthew.

Jaggers beni delip geçercesine bir bakış fırlatarak, "Adını biliyorsun, ha?" diye sordu, benim yanıtımı bekleyerek gözlerini yumdu.

Ben de, evet, bu adı duymuş olduğumu söyledim.

"Yaa, adını duymuşluğun var demek. Ama soru şu: Onu öğretmen olarak ister misin?"

Bana yaptığı bu yardımdan ötürü Jaggers'a teşekkür etmeye çalıştım ama Jaggers o kocaman kafasını ağır ağır sarsarak, "Yoo, delikanlı," dedi, "hatırlasana."

Ama ben hatırlayamadığım için gene yardımına, tavsiyelerine teşekkür etmeye giriştim, o da gene kafasını sarstı, hem kaşlarını çatıp hem gülümseyerek, "Yok, delikanlı," diye sözümü kesti. "Yok, yok, yok, çok terbiyelisin ama istemem. Yaşın daha çok küçük. Böyle bir sorunu bana yükleyemezsin, tavsiye sözcüğünü de istemiyorum. Bir başkasını dene."

Ben de sözümü düzelterek, "Bana Mr. Pocket'ten söz ettiğinize sevindim, efendim," dedim.

"Hah şöyle!" dedi Mr. Jaggers.

Ben de hemen, bu öğretmeni denemekten büyük kıvanç duyacağımı sözlerime ekledim.

"Güzel. Onu kendi evinde denersen daha iyi olur. Bu konuda gereken hazırlıklar yapılacaktır. Önce Mr. Pocket'in oğluyla tanışırsın. Kendisi Londra'dadır. Londra'ya sen ne zaman geliyorsun?"

Ben, hiç kıpırtısız bize bakmakta olan Joe'dan yana bir göz atarak, hemencecik gelebileceğimi sandığımı söyledim.

Mr. Jaggers, "Önce," dedi. "Londra'ya gelebilmen için yeni giysiler gerek sana; iş kılığıyla olmaz. Haftaya bugün geliyorsun, diyelim. Biraz para isteyeceksin. Yirmi altın bıraksam olur mu?"

Görülmemiş bir serinkanlılıkla uzun bir kese çıkararak altınları keseden alıp masanın üstüne saydı, bana doğru kaydırdı. Sandalyeye koyduğu ayağını ancak şimdi indirmiş, sandalyeye ata binercesine oturup parayı sayarak benden yana itmişti. Şimdi de elindeki keseyi sallayarak oturduğu yerden Joe'yu süzüyordu.

"Ey, Joseph Gargery," dedi sonunda. "Dilin tutulmuşa benzer."

"Tutuldu ya," dedi Joe, kararlı bir tutumla.

"Kendin için hiçbir şey ummayacağın konusunda anlaşmamız vardı, unutmadın değil mi?"

"Unutmadım," dedi Joe. "Anlaşmamız var idi, gene de vardır ve dünya durdukça var olacaktır."

Mr. Jaggers elindeki keseyi hâlâ sallayarak, "Peki, ya bana verilen talimatta sana bir armağan vermem de belirtilmişse?" diye sözünü sürdürdü. "Zararını kapamak amacıyla bir armağan?"

"Ne zararı?" diye Joe sertçe sordu.

"Çırağının hizmetinden yoksun kalmanın zararı."

Joe'nun eli, bir kadının okşayışı kadar hafif, omzuma dokundu. Sonradan çoğu zaman Joe'yu, kişiliğindeki bu güçlülük ve yumuşaklık bileşimi yüzünden, sırasında insanları ezebildiği gibi bir yumurtayı da çatlatmadan okşayan buharlı çekiçlere benzetmişimdir.

"Pip'in özgürce çalışıp hizmet etmesine karşı çıkmam. Varlık yolunda, ün yolunda ilerlemesini öyle dilerim ki sözlerle anlatılmaz. Ama siz sanıyorsanız ki bu çocuğun bıraktığı boşluğu parayla doldurabileceksiniz... nah, şu kadarcıktan elime gelen... o gün bugündür dostuz biz..."

Ah sevgili, temiz yürekli Joe, nankörcesine bırakıp gitmeye hazırlandığım güzel dost, seni hâlâ görür gibiyim, o güçlü, demirci kolunu ıslak gözlerine siper etmiş geniş göğsün inip kalkarak... sesinin boğulup gittiğini gene duyar gibi oluyorum. Ah, sevgili, sevgi dolu, iyilik dolu Joe, omzumdaki elinin sevecenlikle titrediğini bugün bile, bir melek kanadının titreyişi gibi apaçık hissediyorum!

Ne var ki o gün ben Joe'ya parayı almasını söyledim. Önümde açılan parlak geleceğin dolambaçları arasında yitip gitmiş, Joe ile birlikte geçtiğimiz dar yolları çoktan unutmuştum. Kendine sunulanı alsın, avunsun diye yalvardım Joe'ya, çünkü, (onun da dediği gibi) oldum olası dost değil miydik? Bundan sonra da (işte ben söylüyordum) ölünceye dek dost kalmayacak mıydık?

Joe boştaki elinin bileğiyle gözünü çıkarmaya niyeti varmışçasına bir ovuşturdu. Başkaca tek söz söylemedi.

Jaggers'ın bu sahneyi seyrederken, Joe'yu köyün delisi, beni de onun bakıcısı gözüyle gördüğü yüzünden anlaşılıyordu. Sonunda para kesesini sallamaktan vazgeçip avucunda tartarak konuştu:

"Bana bak, Joseph Gargery, benden sana söylemesi; bu son fırsat senin için. Ben hiçbir işimi yarım bırakmayı sevmem. Sana vermem için bana emanet edilen armağanı almak niyetindeysen söyle vereyim. Yok, eğer niyetin..."

Jaggers sözlerinin burasına gelince şaşkınlıktan serseme dönerek sustu, çünkü Joe, besbelli onu bir yumrukta yere sermek gibi kem bir niyetle birden yerinden fırlayarak avukatın çevresinde fır dönmeye başlamıştı.

"Niyetim şu ki," diye bağırıyordu bir yandan. "Evime beni iğnelemek, tepeme binmek için geldiysen çık hemen karşıma. Niyetim şu ki eğer sen erkeksen göster kendini görelim. Niyetim şu ki ben ölürüm de gene niyetimden caymam, anladın mı?"

Joe'yu tutup beriye çektim. O da hemen yatıştı. Bana dönerek son derece terbiyeli, yumuşak bir tutumla, kendisinin kendi evinde zorbalığa gelmeyeceğini, kimseyi dalına bindirtmeyeceğini, ilgili kişilerle katlara lütfen duyurmamı benden en derin saygılarıyla rica etti. Joe yerinden fırlayınca Mr. Jaggers da kalkmış, usul usul kapıya gerilemişti. Yeniden içeriye girmeye de hiç niyetli olmadığı ortadaydı. Karşılığını kapı aralığından verdi:

"Mr. Pip, mademki bundan böyle kibar bir beyefendi olarak yetişeceksin, bu yerden bir an önce ayrılman senin yararına olur. Dediğimiz gibi, önümüzdeki hafta bugün. Bu arada sana adresimi de gönderirim. Londra'da, posta arabasından indiğin yerde bir payton tutar, dosdoğru bana gelirsin. Unutma, yerine getirdiğim bu görev konusunda hiçbir düşünce yürütmüş değilim, ne olumlu ne de olumsuz. Para karşılığı yapıyorum bu hizmeti. Bunu iyice kafana sok, iyice anla!"

Parmağını ikimize birden sallayarak konuşuyordu. Daha da konuşacaktı ya sanırım Joe'nun bakışından bir tehlike sezinleyerek çıkıp gitti.

Tam o sırada aklıma bir şey gelerek arkasından koştum; kiralık paytonun beklediği Jolly Bargemen'a giderken ona yetiştim.

"Özür dilerim, Mr. Jaggers."

Mr. Jaggers, "Ha, sen misin?" diyerek arkasına döndü. "Ne istiyorsun?"

“Sizin sözlerinizi harfi harfine tutmak istiyorum, Mr. Jaggers. Yanlış bir iş yapmayayım diye, iyisi mi sorayım, dedim. Buradan ayrılmazdan önce tanıdıklarımla vedalaşmanın bir sakıncası var mı?”

Jaggers söylediklerimden pek anlam çıkaramamış gibi bir bakışla, “Yoo,” dedi.

“Yalnız köydekiler değil, kasabadakiler de var.”

Jaggers, “Yok,” dedi. “Hiçbir sakıncası yok.”

Teşekkür ederek koşa koşa eve döndüm. Baktım Joe ön kapıyı kilitleyip konuk odasını boşaltarak mutfaktaki ocağın başına geçmiş bile. Ellerini dizlerine dayamış, gözlerini kömürlerin parıltısına dikmiş, bakıyordu. Ben de ocağın başına oturup gözlerimi ateşe diktim. Uzun süre hiç sesimiz çıkmadı.

Ablam köşedeki puf koltuğunda, Biddy de elinde nakışı ateş başındaydı. Joe Biddy’nin, ben de Joe’nun yanında, ablamın karşısındaydım. Kömür ateşine baktıkça Joe’ya bakmak güçleşir gibiydi; sessizlik uzadıkça dilim daha da tutulur gibi oluyordu. Sonunda, “Joe, Biddy’ye söyledin mi?” diye sormayı başardım.

“Hayır, Pip,” dedi Joe. Hâlâ ateşe bakıyor, dizlerini de, kaçacaklarından korkarmış gibi sımsıkı tutuyordu. “Çünkü senin kendine bıraktım söylemeyi, Pip.”

“Sen söyleyesin istiyorum, Joe.”

Joe, “Söyleyeyim öyleyse,” dedi. “Bizim Pip zengin bir beyefendi oluyor. Tanrı daha iyi etsin!”

Biddy işini elinden bırakmış, bana bakıyordu. Joe dizlerini sımsıkı kavramış, bana bakıyordu. Ben de onlara baktım. Biraz aradan sonra ikisi de beni kutladılar ya, bu kutlayıştaki hafif, buruk üzüntü benim keyfimi kaçırdı.

Biddy olup biteni ablama biraz olsun anlatabilmek için kendini paraladı. Bana kalırsa kızcağızın tüm çabaları boşa gitti. Ablam durup durup gülerek başını sallıyor, hatta Biddy’nin arkasından o da, “Pip... çok para...” diyordu. Ama bu sözler onun için bir seçim sloganından öte anlam taşımıyordu. Zavallı ablamın kafasının ne durumda olduğunu anlatmak için bundan daha karanlık bir resim çizebileceğimi sanmıyorum.

Başımdan geçmese inanmazdım ama Biddy ile Joe yeniden neşelerini bulup eski rahat durumlarına döndükçe benim içim kararıyordu. Başıma konan devlet kuşunu hoşnutsuzlukla karşılamam olacak şey değildi elbet.

Kim bilir, belki kendim de bilmeden, kendime karşı hoşnutsuzluk duyuyordum.

Her neyse, Biddy ile Joe benim gitmemi, bensiz ne yapacaklarını filan konuşurlarken ben dirseklerimi dizlerime, çenemi avuçlarıma dayamış oturduğum yerden ateşe bakıyordum. Birinden biriyle ne zaman göz göze gelecek olsak, ki sık sık göz göze geliyorduk, hele Biddy ile, bakışları ne denli tatlı, candan olursa olsun içime bir güceniklik veriyor, ağrıma gidiyordu; bana karşı bir güvensizlik belirtiyorlarmış gibi. Oysa, Tanrım var, sözleri de bakışları da böyle bir anlamdan öyle uzaktı ki!

Bu küskünlük dakikalarında yerimden kalkıyor, kapıdan dışarı bakıyordum. Çünkü mutfak kapımız doğrudan dışarı açılır, yaz akşamları da, içerisi havalansın diye hep açık dururdu. O gece korkarım başımı kaldırınca gördüğüm yıldızlar bile, içinde ömrümü tükettiğim bu köyün üstünde parlıyor diye gözüme silik, sönük göründü.

Akşam soframızdaki peynir ekmekle biranın başına oturduğumuz zaman, "Cumartesi akşamı," dedim. "Beş gün daha geçtikten sonra gideceğim günün arifesinden bir önceki gün olacak. Göz açıp kapayana dek geçer."

Joe bira kupasının içinde koflaşan sesiyle, "Öyle Pip," dedi. "Ha deyinceye dek geçer gider."

Biddy, "Bir de bakmışın gideceğin gün gelip çatmış bile," diye ekledi.

"Bak ne düşündüm, Joe. Pazartesi günü kasabaya gidip yeni takımları ısmarladığım zaman, terziye söyleyip ya prova alınması için gene oraya gideceğim ya da Pumblechook Amcalara. Köydekiler beni o kılıkla görürlerse soytarı görmüş gibi bakarlar; hiç de hoş olmaz!"

Joe, "Ama Pip, Hubble'lar da görmek isteyebilirler seni kibar kılığınla," dedi. Bir yandan üzerine peynir konulmuş ekmeğini sol avucunda dilimliyor, bir yandan da dilimlerimizi yemekte yarış ettiğimiz günleri anımsarcasına, benim önümdeki el sürülmemiş dilime bakıyordu. "Wopsle da görmek ister elbet. Hele Jolly Bargemen'a görünürsen onur vermiş olursun."

"İşte benim istemediğim de bu ya, Joe. Öyle büyütürler, işi ayağa düşürüp tadını öyle kaçırırlar ki kendimden utanırım."

"Bak o zaman başka," dedi Joe. "Kendinden utanacaksan..."

Ablamın tabağını tutmakta olan Biddy araya girerek, "Giysilerini Mr. Gargery ile ablana, bana ne zaman göstereceksin, hiç düşündün mü, Pip?"

diye sordu. “Bize görüneceksin, değil mi, Pip?”

Ben biraz sinirlenerek, “Ah Biddy, öyle tez canlısın ki insan sana yetişmekte güçlük çekiyor,” dedim.

Joe, “Oldum olası tez canlıdır o,” dedi.

“Biddy’ciğim, bir saniyecik sabredebileydin, söylemek üzereydim; bir akşam takımlarımı bohçasıyla alıp buraya getireceğim, elbet. Gitmeden önceki gece, büyük bir olasılıkla...”

Biddy sesini çıkarmadı. Ben de yüce gönüllülüğümden onu bağışladım. Biraz sonra ona da, Joe’ya da candan iyi geceler dileyerek yatmaya çıktım. Odama vardığımda oturdum, her yanını uzun uzun süzdüm; yakında çok daha gösterişli, tantanalı yerlere gitmek üzere ayrılacak olduğum küçük, çıplak, yoksul oda. Ama tüm yoksulluğuna karşın çocukluğumun çiçeği burnunda anılarıyla da bezenmişti. Şu dakikada bile köy evinin odacığıyla bundan böyle oturacağım çok daha güzel yerler arasında duygularım bölünmeye başlamıştı. Nasıl ki çoğu zaman bu duygular Miss Havisham’ın eviyle demirci dükkânı arasında, Estella ile Biddy arasında da bölünür, çelişirse!

Güneş bütün gün benim küçük tavan arasının damını kızdırmış olduğundan odam sıcacıktı. Pencereyi açıp bir süre dışarıya baktım. O sırada Joe’nun aşağıdaki karanlık kapıdan dışarı çıkarak avluda, açık havada dolaştığını gördüm. Derken Biddy’nin de gelip ona bir pipo getirdiğini, yakıp eline verdiğini gördüm. Joe böyle geç saatlerde hiç pipo tüttürmezdi. Demek ki bir üzüntüsü var, avunmak istiyor, diye düşündüm.

Bir süre sonra Joe tam penceremin altına düşen kapının önünde durdu. O piposunu tüttüredursun, Biddy de yanına geldi; usul usul konuşmaya başladılar. Benim hakkımda konuştuklarını biliyordum, çünkü ikisinin de adımı sevgi dolu bir sesle birkaç kez andıkları kulağıma geldi. Dahasını duyabilsem bile dinlemek istemiyordum. Bu yüzden pencereden çekildim, yatağımın yanındaki tek koltuğa oturdum. İçim üzüntüyle dolup taşıyordu. Geleceğimin yıldız gibi parladığı bu gece, ömrümün en boynu bükük gecesi olsun... ne tuhaf şey diye düşünüyordum.

Açık duran pencereye baktığımda Joe’nun piposundan yükselen hafif duman halkalarını gördüm. Joe’nun bana yolladığı iyilik dilekleriymiş gibi geldi bunlar bana; paylaştığımız gece havasını, gösterişe kaçmadan, hatta bana sezdirmeden dolduruyorlardı.

Işığımı söndürüp yatağıma girdim, gel gör ki eski rahat döşeğim değildi artık bu benim. Bu yatakta eski deliksiz uykularımı bundan böyle hiçbir zaman çekemeyecektim artık.

19

Sabah olunca duygularımla görüşlerimde de bir değişim oldu. Yaşam, dünya, gözüme öylesine günlük güneşlik görünüyordu ki dün gecenin dünyası gitmiş yerine başkası gelmiş sanırdınız. Kafamı kurcalayan en büyük tasa ayrılık gününe daha altı gün olmasıydı. Çünkü bu arada Londra'nın başına bir hal gelecek diye kaygılanıyordum; gittiğimde orasını ya çok bozulmuş bulacak ya da tümüyle havaya uçup gitmiş olduğundan, hiç bulamayacaktım.

Ayrılacağımız günün yaklaştığından söz açtığım zaman Joe ile Biddy çok anlayışlı davranıyor, bana çok yakınlık gösteriyorlardı. Ne var ki ancak ben adını andığım zaman değiniyorlardı bu konuya. Kahvaltıdan sonra Joe konuk odasındaki dolapta duran sözleşme kâğıdımı getirmişti. Ocağa atıp yakmıştık bu anlaşmayı; ben de bir özgürlük duygusuna kapılmıştım. Bu yepyeni özgürlük duygusu ve coşkusu içinde Joe ile birlikte kiliseye gitmiştim. Papazın, "Dünya yoksullara miras kalacaktır," konulu vaazını dinlerken, "Durumu bilse bu konuyu seçmezdi," diye içimden geçirdim.

Her zamanki gibi erken yediğimiz akşam yemeğinden sonra tek başıma dışarı çıktım. Niyetim önce bataklıkla vedalaşıp onları aradan çıkarmaktı. Kilisenin önünden geçerken ömür boyu her pazar bu kiliseye gidecek, en sonunda da avludaki o alçak tümseklerin arasına gömülecek olan, bu yazgıdan kurtulma olanakları bulunmayan zavallılara karşı (tıpkı o sabah vaaz sırasında duyduğum gibi) asil bir acıma duygusu yüreğimi doldurdu. Bugünlerden bir gün onlara bir iyilikte bulunmayı içimden kesinlikle kararlaştırdım: Bütün köylülere, rozbifle meyveli puding, bol bira ve alçakgönüllü iltifatlar dağıtacaktım.

Bu mezarların arasında aksayarak saklanan o kaçağı, onunla olan ilişkimi, eskiden beri hep utanca benzer duygularla anımsardım. Hele böyle bir günde buraya gelip de onu gene paçavraları arasında titreyerek, perişan bir durumda görür gibi olduğum zaman neler duyduğumu varın siz düşünün! Tek avuntum olayın üzerinden çok zaman geçmiş olmasıydı.

Herif çoktan uzak yerlere sürgün edilmiş olmalıydı; benim için ölmüş sayılırdı artık, belki de gerçekten ölüp gitmişti.

Bu alçak, batak yerlerden uzaklaşıyordum artık, bu hendeklerle setlerden, tümseklerde otlayan şu sığırlardan. Gene de sığırların üzerine bir saygı gelmiş gibiydi bugün. Geleceği bunca büyük umutlarla ışıyan bu gence doya doya bakabilmek için benden yana dönüyorlardı sanki... Sağlıcakla kalın, çocukluğumun siz değişmeyen arkadaşları! Demirci dükkânlarıyla sizin çayırlarınız değil bundan böyle benim yerim; Londra'ya, yükselmeye gidiyorum ben!

Bu coşkuyla yürüyerek eski cephaneliğe gittim, yere uzandım: "Acaba Miss Havisham beni Estella ile evlendirmeyi mi tasarlıyor?" diye düşünürken uyuyakalmışım.

Uyandığım zaman Joe'nun yanı başımda oturmuş pipo tüttürdüğünü görünce pek şaşırdım. Gözlerimi açtığımı görünce Joe beni neşeli bir gülüşle karşıladı.

"Son pazarımız olduğundan keri, Pip, düşündüm ki ben de geleyim bari."

"Ah, Joe, ne iyi ettin de geldin."

"Sağ olasın, Pip."

Tokalaştık, sonra ben, "Sevgili Joe, inan bana seni hiç unutmayacağım," diye ekledim.

Joe güven dolu, rahat bir sesle yanıtladı: "Aman sen de, Pip, elbet inanıyorum, iki gözüm. Tanrı senin iyiliğini versin, çocuk, sorun inanıp inanmamakta değildi ki. Bütün olup bitenlere biraz alışmak, biraz akıl yatırmak gerekiyordu. Durum da öyle damdan düşercesine başımıza geldi ki kendimizi alıştırmak, aklımızı yatırmak biraz zaman aldı, değil mi, cancağızım?"

Joe'nun benim vefama böyle sımsıkı güvenmesi pek hoşuma gitmedi nedense. Bu konuda biraz heyecana gelmesini, "Çok alçakgönüllülük gösteriyorsun, Pip!" gibilerden bir şeyler söylemesini isterdim. Bu yüzden Joe' nun sözlerinin ilk bölümüne hiç değinmeyerek yalnızca son söylediklerine karşılık verip evet, haberin gerçekten gökten düşmüşçesine geldiğini, gene de bir beyefendi olmayı eskiden beri istediğimden, böyle bir durumda neler yaparım diye çok zaman kafamda planlar kurmuş olduğumu söyledim.

"Sahi mi?" dedi Joe. "Bak hele. Amma da tuhaf."

“Ah, sevgili Joe, buraya ders yapmaya geldiğimiz sıralarda biraz daha ilerleseymişsin keşke; derslerden gereğince yararlanmayışın çok yazık oldu, değil mi?”

“Bilemeyeceğim ki,” diye Joe karşılık verdi. “Odun kafalının biriyim ben! Yalnızca kendi mesleğimde ustayım. Odun kafalı olduğuma eskiden beri yanmışımdır. Ama şimdi, diyelim bir yıl öncesinden daha çok ah vah etmem için bir gerekçe yok ki. Bilmem anlatabildim mi?”

Oysa ben şunu belirtmek istemiştim: Mirasa konup da Joe’ya bir yardımda bulunacak duruma geldiğim zaman, kendisi de mevkiini yükseltebilecek yetenekte olsaydı ne iyi olurdu! Gelgelelim Joe’cuk benim dediğimi anlamamıştı bile. Ben de bu işi onun yerine Biddy ile görüşmenin daha yerinde olacağını düşündüm.

Böylece, eve dönüp de çayımızı içtikten sonra Biddy’ yi yol kıyısındaki bahçeye çağırdım. Genel bir moral yükseltmesi niyetine, onu hiçbir zaman unutmayacağımı söyledikten sonra kendisinden bir ricam olduğunu bildirdim.

“Ricam şu ki, Biddy,” diye ekledim. “Joe’nun birazcık daha ilerleyebilmesine yardım etmek için elinden geleni yapacaksın.”

Biddy gözlerimin içine büyük bir ciddilikle bakarak, “Nasıl ilerlemek?” diye sordu.

“Canım, öyle işte. Joe ne şeker adamdır, bilirsin... dünyanın en şeker, en iyi insanıdır bana sorarsan. Gelgelelim birçok yönlerden pek geri kalmış; yani, öğrenim, eğitim konusunda; görgü, kibarlık kurallarında.”

Gerçi ben bunları söylerken Biddy’ye bakıyordum, o da gözlerini iri iri açmıştı, ama bu kez bana bakmadı. Bir böğürtlen yaprağı kopararak, “Yaa? Onu yeterince görgülü, kibar bulmuyorsun demek?” diye sordu.

“Canımın içi Biddy, bu köye göre çok bile, neylersin ki...”

Biddy elindeki yaprağı ciddilikle süzerek, “Yaa,” dedi. “Demek bu köye göre...”

“Sözümü kesmesene. Joe’yu buradan alıp daha yüksek bir çevreye götürsem... ki mirasıma konduğum zaman bunu yapmaya niyetliyim... öyle bir çevrede Joe’ nun değerini hiç anlamayacaklardır.”

“Sanki Joe bunu bilmiyor mu sanıyorsun?” diye sordu Biddy.

Öyle kışkırtıcı bir soruydu ki... çünkü böyle bir olasılık şimdiye kadar aklımın ucundan bile geçmemişti...

“Ne demek istiyorsun, Biddy?” diye ona çıkıştım.

Biddy yaprağı parmakları arasında ezip ufalamıştı (böğürtlen yapraklarının kokusu o zamandan beri bana hep, kır yolunun yanındaki küçük bahçede geçirdiğimiz o akşam saatini anımsatır).

“Onun gururlu olabileceğini hiç düşünmedin mi?” diye sordu.

“Gururlu ha? O mu?” diye dudak büktüm.

Biddy gene gözlerimin içine bakıp başını sallayarak, “Herkesin gururu kendine göre,” dedi. “Gurur dediğin ille tek türlü olmaz ya...”

“Ee, sonra? Ne diye sustun?”

“Joe da başkalarına uyarak yerinden uzaklaşmayı gururuna yediremez belki. Yerinin örs başında olduğunu, bu yere yaraştığını, ustalık kalıbını hakkıyla, saygınlıkla doldurduğunu biliyor çünkü. Doğruyu söylemek gerekirse ben onun bu yönden gururlu olduğuna inanıyorum. Ama yersiz konuşuyorumdur belki de. Öyle ya, sen onu çok daha yakından tanıyorsun.”

“Vah vah, Biddy,” dedim ben. “Çok üzüldüm senin şu tutumuna. Sana hiç konduramazdım doğrusu. Ama kıskançlık yüzünden böyle konuşuyorsun; mutluluğumu bana çok görüyorsun. Başıma devlet kuşu kondu diye canın sıkıldı; bu duygularını ortaya vurmaktan da kendini alamıyorsun.”

Biddy, “Böyle düşünmeye için razı geliyorsa konuş,” dedi. “Söyle söyleyebildiğince, için razı geliyorsa böyle düşünmeye.”

Ben ona erdemli olmanın verdiği bir yücelikle tepeden bakarak, “Böyle olmaya için razı geliyorsa, demek istiyorsun, Biddy,” dedim. “Bana numara yapma. Bu tutumuna çok üzüldüm, çünkü bu... bu insan huyunun en kötü yanlarından biridir. Her neyse, ben gittikten sonra sevgili, biricik Joemuzu her yönden ilerletmek için fırsat kolla, eline geçen en ufak fırsatları bile değerlendir, diyecektim. Ama bu konuşmandan sonra, senden hiçbir şey istemeyeceğim artık. Gerçekten üzüldüm senin bu tutumuna,” dedim gene. “Çünkü... insan huyunun en kötü yönüdür bu.”

Zavallı Biddy, “Sen beni paylasan da övsen de bir şey değişmez,” diye konuştu. “Benim burada, elimden geleni yapacağıma güvenebilirsin. Benden uzaktayken benim için nasıl düşünürsen düşün, o da bir şey değiştirmez; ben seni hep eski Pip olarak anımsayacağım.” Sonra kızcağız başını öteye çevirerek, “Ne var ki haksızlık etmek de beyefendiliğin şanına yaraşmaz,” dedi.

Ben gene kıskançlığın, insan huyunun en kötü yönü olduğunu belirttim. Ne denli doğru konuştuğumu, yalnızca kıskançlığı kondurduğum kişi

konusunda yanıldığımı sonradan çok iyi anlayacaktım. Biddy’den ayrılıp patikaya saptım. Biddy eve döndü, ben de bahçe kapısından çıkarak yemek saatine kadar karamsarlık içinde dolaştım. Yaşantımın büyük umutlarla parlayışının bu ikinci gecesinin de birincisi gibi böyle yalnız, sıkıntılı geçmesine hem şaşıyor, hem üzülüyordum.

Neyse ki sabah olunca karamsarlığım dağıldı. Biddy’ yi de hoşgörümün kapsamı içine aldım, konuyu kapadık.

Bulabildiğim en iyi giysileri giyerek, dükkânların açılış saatine yetişmek üzere erkenden kasabaya inip terzi Trabb’in karşısına çıktım. Dükkânının arkasındaki odada kahvaltısını etmekte olan terzi ayağıma gelmeye zahmet etmeyerek beni içeri çağırdı.

“Pekâlâ,” dedi Mr. Trabb, beni gördüğüne sevinmiş gibi neşeli, babacan bir tutumla. “Nasılsın bakalım? Bir istediğin mi var benden?”

Mr. Trabb sıcak sandviç ekmeklerini kuştüyü yataklar gibi puf puf üç parçaya bölmüş, arasına tereyağı sürerek üzerlerini battaniyeyle örtmeye dalmıştı. Kendisi, işi çok verimli olan, varlıklı, yaşlı bir bekârdı; açık penceresinden verimli bir bahçeyle meyvelik gözüküyordu, ocağın yanındaki duvara da servet dolu olduğu anlaşılan demir bir kasa gömülüydü. Onun varlığının yığın yığın çuvallar içinde, bu kasada saklandığından benim hiç kuşkum yoktu.

“Mr. Trabb,” diye söze başladım. “Söylemesi ayıp, övünmek gibi olmasın ama, hatırı sayılır bir servete konmak üzereyim.”

Terzi Trabb’in üzerinden bir değişim, seyirti geçti. Tereyağını kuştüyü yatakta unutup elini masa örtüsüne sildi ve, “Bak hele şu işe!” diyerek ayağa kalktı.

“Londra’da, vasimin yanında kalmaya gidiyorum,” diye ekledim. Cebimden sözümona rastgele birkaç altın çıkartarak şöyle bir evirdim çevirdim. “Bu yüzden şık, modaya uygun bir takım yaptırtmak istiyorum, Londra’ya giderken giymek için.” Ardından, “Parasını da peşin ödemek istiyorum,” diye ekledim, yoksa onun yaparım deyip savsaklayacağından korkuyordum.

Terzi Trabb, “A benim canım efendim,” diyerek saygıyla belini kırıp kollarını bana doğru uzattı, elleriyle dirseklerime şöyle bir dokunmak cüretini gösterebildi. “Aramızda paranın sözü mü olur? İnanın, gücenirim. Sizi kutlarsam kızmazsınız ya? Bir zahmet dükkâna kadar buyurur musunuz, efendim?”

Terzi Trabb'in çırağı bizim oraların en arsız, en terbiyesiz çocuğuydu. İlk geldiğimde ortalığı süpürmekteydi. Tozları benim üstüme doğru süpürerek neşesini bulmuş, işine eğlence katmıştı. Mr. Trabb'le ben dükkâna girdiğimiz zaman çırak hâlâ süpürge başındaydı. Bizi görünce süpürgeyi önüne çıkan her şeye, duvarların her köşesine çat çat çarpmaya başladı. Ölü ya da diri, tüm demirci çıraklarıyla eşit olduğunu göstermek istiyordu sanırım.

Gelgelelim ustası son derece sert bir sesle, "Kes!" diye bağırdı. "Yoksa kafanı kırarım ha!.. Beyefendi, hatırım için şuracığa oturmaz mısınız?" Sonra bir top kumaş indirip tezgâhın üzerine dalga dalga serdi, parıltısını göstermek için elini kumaşın altından kaydırarak, "Nefis bir maldır bu," dedi. "Sizin isteğinize uygun, hem de ekstra süper olduğu için candan salık veririm ama, başka parçaları da göstereceğim size. Hey, bana baksana," diye çırağından yana seslendi. "Dört numaralı topu indir şuradan bana." Çocuğa, topu bana çarpmasından ya da başka bir sırnaşıklık yapmasından korkuyormuşçasına dik dik bakıyordu.

Çocuk dört numarayı tezgâha bırakıp uzaklaşıncaya kadar da ustası gözlerini onun üstünden ayırmadı. Sonra, beş numarayla sekiz numarayı da getirmesini buyurarak, "Maymunluk istemem ha, yoksa burnundan getiririm pis köpek, dünyaya geldiğine pişman ederim seni," diye ekledi.

Sonra dört numaranın üstüne eğilerek bir sır ortağı gibi gene saygı dolu bir sesle, bana bunu, soylularla kibarlar arasında sürümü çok olan hafif, yazlık giysiler için salık verdi. Böyle bir kumaşı seçkin bir kişinin sırtında düşünmekle kendinin de onurlanacağını söylüyordu.

Sonra gene çırağına dönerek, "Şu beşle sekiz numaraları getirecek misin sen, aylak serseri?" diye sordu. "Yoksa kıçına bir tekme vurup seni sokağa atayım da topları kendim mi getireyim?"

Mr. Trabb'in verdiği akıllardan da yararlanarak bir kumaş seçtim, sonra ölçümün alınması için oturma odasına döndük. Gerçi Mr. Trabb'de zaten ölçüm vardı; kendisi şimdiye dek bunları hiç sesini çıkarmadan kullanıp durmuştu. Ne var ki şimdi, "Bu durumda işe yaramaz, efendim; hiçbir işe yaramaz," diye ezilip büzülerek oturma odasında beni yeni baştan ölçtü, biçti; sanki ben bir mülktüm, kendisi de en titizinden bir bilirkişi. İşi öylesine uzattı, öyle ıkınıp sıkınıp kan terlere battı ki içimden, "Şu zahmetle yorgunluğu hiçbir giysi takımının parası karşılayamaz," diye düşündüm.

Sonunda ölçü işini bitirip takımı da perşembe akşam üzeri Mr. Pumblechook'lara yollamaya söz verdiği zaman, eli oturma odasının tokmağında, biraz duralayarak, "Beyefendi, Londralı kibar takımının taşra esnafıyla iş yapması elbet düşünülemez," dedi. "Gene de hemşerimiz olmak sıfatıyla arada sırada bana bir şeyler ısmarlarsanız pek kıymete geçer. İyi günler, efendim; sağ olun, var olun... Aç kapıyı!"

Bu son sözler çıraktan yana fırlatılmıştı ya çocuk bu sözlerin anlamını hiç bilmez gibiydi. Ne var ki biraz sonra ustasının ellerini ovuşturup yerlere eğilerek beni geçirdiğini görünce, ben de bu arsız oğlanın yerle bir olduğunu gördüm. Paranın akıllara durgunluk verici kudreti kafama ilk olarak işte o zaman dank etti; Trabb'in çırağını, söz gelişi, çöküp yüzü yere gelmiş durumda gördüğüm zaman...

Bu unutulmaz olaydan sonra şapkacıyı, kunduracıyı, manifaturacıyı sıradan geçirdim. Kendimi tekerlemedeki köpeğe benzetiyordum: Hubbard Ana'nın, giydirilip kuşatılması için türlü zanaatların ürünlerini almak zorunda bırakan köpeğe.[7] Posta arabalarının kalktığı yere de gidip cumartesi sabahı, saat yedi arabasında yerimi ayırttım. Güzel bir paraya konduğumu her gittiğim yerde söylemenin gereği yoktu, gene de bu haberi ne zaman çıtlatsam, karşımdaki dükkâncı pencereden High Sokağı'nı seyrederek gönül eğlemekten o saat vazgeçiyor, tüm dikkatini bana veriyordu. Bütün istediklerimi ısmarladıktan sonra Pumblechook'lara yollandım. Dükkâna yaklaştığım zaman onun kapıda durduğunu gördüm.

Büyük bir sabırsızlık içinde beni beklemekteydi. Sabah erkenden arabasıyla çıkmış, bizim köye, demirci dükkânına uğrayınca havadisi duymuştu. Barnwell'in salonunda benim için soğuk yemeklerle donatılmış bir sofra düzenlemişti. O da yamağına benim kutsal varlığım rahatça geçebilsin diye, "Açılalım, yol verelim," diye seslendi.

O, ben ve sofra baş başa kaldığımızda Mr. Pumblechook ellerime sarılarak, "Sevgili dostum," dedi. "Talih yüzüne güldü, ne mutlu sana; hayırlı, uğurlu olsun. Ama sen bunu çoktan hak etmiştin zaten, böylesi yaraşırdı sana!"

Hah şöyle, sonunda ana konuya değinmiş, akla yakın bir laf etmişti. Bir süre burnundan bana doğru hayranlık solukları salıverdikten sonra, "Bu sonucu sağlayan ilk ufak adımı kendimin atmış olduğumu düşünüyorum da," dedi. "Koltuklarım kabarıyor doğrusu; ödül almış gibi oluyorum."

Bu konuda hiç, dolaylı yoldan bile hiçbir şey söylenilmeyeceğini unutmaması için Mr. Pumblechook'a ricada bulundum.

Mr. Pumblechook, "Çok sevgili genç dostum benim," diye mırıldandı. "Sana böyle dememe izin verirsen..."

Ben de, "Elbette," diye mırıldandım.

Pumblechook gene ellerimi kavrayarak yeleğine bastırdı. Gerçi yanlışlıkla biraz aşağıya, mide yöresine rastlatmıştı, gene de amacının duygusal olduğu anlaşılıyordu.

"Çok sevgili genç dostum, sakın gözün arkada kalmasın. Senin yokluğunda bana düşen küçük görevi elimden geldiğince yerine getirip gerçekleri her zaman Joseph'in kafasına kakacağıma güvenebilirsin. Ah, Joseph," diye Mr. Pumblechook anlayış, acıma, düş kırıklığı belirten bir sesle ekledi. "Ah şu Joseph yok mu, şu Joseph!" diyerek başını salladı, sonra Joseph'de bir noksanlık bulunduğuna inandığını belirtmek için parmağıyla şakağını tıklattı.

Derken, "Ama pek sevgili küçük dostum, karnın acıkmıştır senin," dedi. "Yorgunluktan ölmüşsündür. Kuzum otur hele. Bak, Blue Boar'dan getirttiğim bir piliççik var şurada; biraz dil var Blue Boar'dan gelme, daha birkaç lokma bir şey var, hepsi Blue Boar'dandır; umarım hor görmeyip atıştırırsın biraz."

Yerine oturmuşken gene zıp diye ayağa kalkarak, "Ne mutlu bana," dedi. "Tasasız küçüklük günlerinde dizimde hoplattığım çocuk ha, şimdi karşımda oturan şu delikanlı? İnanamıyorum. İzin ver bana, izin ver..."

İstediği şey gene ellerime sarılma izniydi. Razı geldim, Pumblechook yeniden coştu, sonra gene yerine oturdu.

"İşte şarabımız! İçelim, kadere şükredelim. Bundan sonraki gözdelerini de hep böyle isabetli seçmesini umalım! Ama elimde değil," diyerek Mr. Pumblechook gene ayağa kalktı. "Karşımdakinin SEN olduğunu bilmek... SENİN onuruna içtiğimizi düşünmek... Elimde değil, içime sığdıramıyorum işte. İzin verir misin bana, izin verir misin?.."

İstediği izni verdim, Pumblechook gene ellerime sarıldı, bardağını boşaltıp baş aşağı çevirerek masaya koydu. Ben de onun gibi yaptım. Kendi kendimi baş aşağı çevirip öyle içseydim şarap beni ancak bu kadar çarpabilirdi!

Mr. Pumblechook tabağıma pilicin ciğerli kanadıyla dilin en güzel parçalarını koyuyor (bana domuzun kenar mahallelerindeki çıkmaz sokak

köşelerinin düştüğü günler çok gerilerde kalmıştı şimdi), bana oranla kendini neredeyse aç bırakıyordu.

Bir ara çatalını tabaktaki pilice doğru uzatarak, “Sen, ey piliç!” diye konuştu. “Sen, ey mutlu piliç! Küçücük bir civcivken yazgının sana neler hazırladığını nerden bilecektin? Nasıl bilebilirdin ki bu yoksul çatının altında, böyle bir onur konuğunun midesine ineceksin? Böyle birinin... Dileyen aşırı duygusallık desin buna,” diyerek Mr. Pumblechook yeni baştan ayağa kalktı. “Ama elimde değil işte. İzin ver...”

İzin veriyorum, demeye artık gerek kalmadığından Mr. Pumblechook yapacağını hemen yaptı. Bu işi, elimdeki bıçakla yaralanmaksızın böyle üst üste kaç kez nasıl yapabildi? Akıl erdiremedim.

Mr. Pumblechook bir süre aralıksız yemek yedikten sonra, “Ya ablan, seni kendi elcağızıyla büyüten...” diye konuşmasını bıraktığı yerden sürdürdü. “Ne acıklı bir tablo. Çünkü kendisi bu onuru tümüyle kavrayabilecek yetenekte değil, yazık ki. Ama ben...”

Gene üzerime yürüyeceğini anlayarak onu durdurdum.

“Ablamın onuruna içelim,” dedim.

Pumblechook hayranlıktan iyice gevşeyip koltuğuna yayılarak, “Aah, ah!” dedi. “Bunlar böyledir işte, beyefendiciğim.” Bu beyefendi kimdi, bilemiyorum. Ben olamazdım, oysa odada bir üçüncü kişi de yoktu. “Yüce gönüllü olanların özelliğidir bu, beyefendiciğim. Her zaman bağışlamasını bilirler, hatır sayarlar, güler yüzlüdürler.” Böyle diyerek dalkavuk Pumblechook bardağını hiç içmeden masaya bıraktığı gibi gene ayağa kalktı. “İncelikten yoksun kişilere belki aşırı bir davranış gibi gelebilir, gene de eğer izin verirseniz...”

Pumblechook, yapacağını yaptıktan sonra gene yerine oturdu, ablamın onuruna içti.

“Huysuzluk, terslik gibi kusurlarına hiçbir zaman göz yummayız elbet,” dedi. “Gene de hiç değilse niyetinin iyi olduğunu umalım.”

Onun yüzünün gitgide kızardığını bu sıralarda algılamaya başladım. Bana gelince, salt surat kesilmiştim sanki, şaraba yatırılmış, cayır cayır yanan bir surat.

Pumblechook’a yeni giysilerimi onun evine yollatmak istediğimi söyledim. Kendisine böyle bir ayrıcalık bağışladım diye sevincinden deliye döndü. Köyde göze batmaktan çekindiğime değindim; beni övdü, göklere çıkardı. Buralarda ondan başka güvenip yakınlık gösterebileceğim kimse

olmadığını söylemeye getirdi, sonra uzun lafın kısası... gene izin istedi. Ellerime bir kez daha sarıldıktan sonra duygu dolu, sevecen bir sesle, çocukluğumda onunla oynadığım hesap oyunlarını anımsayıp anımsamadığımı sordu. Hani nasıl birlikte gitmiştik, beni resmen çırak yazdırtmaya? Kısacası, oldum olası benim gözbebeğim, en yakın arkadaşım o değil miydi?

O akşamkinden on kat daha çok şarap bile içmiş olsam, onunla aramızda böyle bir yakınlık bulunduğuna hiçbir zaman inanamazdım. Hiç değilse içimden, gizlice, bu iddiaya karşı çıkmam gerekirdi. Ne var ki bir ara, “Onun hakkında iyiden iyiye yanılmışım,” diye düşündüğümü, onu aklı başında, iyi yürekli, olgun, kafadar bir insan gibi gördüğümü bile anımsıyorum...

Zamanla onda da bana karşı öylesine bir güven doğdu ki kendi işleri konusunda akıl danışmaya başladı. Tahıl piyasasında büyük bir şirketleşme, tekelleşme olanağı söz konusuymuş, ne bizim bu yörelerde ne de başka bir yerde görülmedik çaplara ulaşılabilirmiş. Bunun gerçekleşmesi için gerekli olan tek şey, çok büyük bir para yatırımıymış, onun deyişiyle: Biraz Daha Sermaye! Onun ağzından çıkan üç küçük sözcük buydu: Biraz Daha Sermaye. Şimdi ona (Pumblechook’a) öyle geliyormuş ki bu sermaye şirkete “dışarıdan” bir ortakça yatırılsa... ki, beyefendiciğim bu ortağın yapacağı tek şey kendisi gelerek ya da bir vekilini yollayarak istediği zaman hesap defterlerini gözden geçirmek, yılda iki kez de buyurup yüzde elli oranında kârı cebine indirmekmiş... Ona (Pumblechook’a) sorarsanız böyle bir iş hem paralı hem de atılgan bir genç için, üzerinde dikkatle durulmaya değer, çok güzel bir başlangıç olurmuş... Ama ben ne düşünüyormuşum bu konuda? Kendisi benim düşüncelerime çok güvendiği için soruyormuş, ne düşünüyorum diye.

Ben de düşüncemi belirttim ona: “Biraz bekleyin hele!”

Bu düşüncenin, derinlikle açıklığı kendinde birleştirmiş olması onu öyle bir etkiledi ki, ellerime sarılmak için izin bile istemedi artık; bunu yapmazsa yaşayamayacağını söyledi... ve yaptı.

Şarabı içip bitirdik. Mr. Pumblechook kaç kez üst üste, Joe’yu hizada tutacağına (hangi hiza bilmiyorum) bana da elinden geldiğince hizmette (hangi hizmet bilmiyorum) kusur etmeyeceğine sözler verdi, yeminler etti. Bir de, eskiden beri benden söz edilirken, “Bu çocuk öyle sıradan çocuk değil; şu sözlerimi bir yere yazın, sonra dediydi dersiniz, büyüdüğü zaman

da sıradan bir insan olmayacak,” dediğini anlattı ki bunu ilk kez duyuyordum. Sırrını bunca yıl böyle titizlikle saklayabildiğine doğrusu şaştım. Pumblechook gözleri dolu dolu olarak gülümsedi; o eski sözlerini şimdi andıkça bir tuhaf olduğunu söyledi; ben de bir tuhaf olduğumu söyledim.

Sonunda açık havaya çıktım. Güneşin alışılmadık bir biçimde parladığını hayal meyal seziyordum. Bir de ne göreyim, geçtiğim yolların farkına bile varmadan paralı yola gelmişim bile! Burada Mr. Pumblechook’un arkamdan seslenmesiyle aydım. O, güneşli sokağın taa ötesindeydi. Benden yana, durmamı isteyen anlamlı işaretler yaparak koşuyordu. Durdum, o da soluk soluğa bana yetişti. Konuşabilecek kadar soluğunu toparladığı zaman, “Yok, sevgili dostum, olamaz; böyle bir şeye göz yumamam,” dedi. “Bana iltifatınızı bağışlamadıkça bırakmam sizi... Eskiden beri sizin iyiliğinizi isteyen bir dostunuz olarak bana... İzin vereceksiniz, değil mi?”

Böylece en azından yüzüncü kez tokalaştık. Bu arada Pumblechook, yoldan geçmekte olan genç bir arabacıyı, önümden çekilsin diye öfkeyle kalayladı. Sonra bana iyilikler diledi. Ben köşeyi dönünceye kadar da durup arkamdan el salladı. Köşeyi dönünce bir tarlaya sapıp hendekteki bir çalının dibinde uzun bir uyku çektim, ancak ondan sonra evin yoluna koyuldum.

Londra’ya götürecek pek bir yüküm yoktu, çünkü sahip olduğum birkaç parça bir şey, zaten yeni durumuma uygun nitelikte değildi. Ben gene de hemen o gün öğleden sonra çantamı hazırlamaya başladım. Aklım öylesine bir karış havadaydı ki, yitirilecek tek dakika olmadığına kendimi inandırarak deliler gibi, ertesi sabah kullanacağımı bildiğim şeyleri bile yerleştirdim.

Salı, çarşamba, perşembe günleri böylece geçti. Cuma sabahı Mr. Pumblechook’lara yollandım. Niyetim yeni takımımı giyip Miss Havisham’ı görmeye gitmekti. Mr. Pumblechook giyinmem için bana kendi odasını ayırmış, ben geleceğim diye tertemiz havlular astırtmıştı. Giysilerim beni düş kırıklığına uğrattı elbet. İnsanların giyinmeye başladıklarından bu yana, böyle dört gözle beklendikten sonra giyilen her yeni giysi, giyeni düş kırıklığına uğratmıştır sanırım. Her neyse, yeni takımımı giyip de Mr. Pumblechook’un pek yetersiz kalan aynasında bacaklarımın tümünü görebilmek uğruna eğrilip bükülerek sayısız biçimlere girdikten sonra takım üzerime daha iyi oturmaya başladı sanki...

On beş kilometre uzaktaki bir komşu kasabada pazar kurulduğundan Mr. Pumblechook evde yoktu. Ayrılış saatini kendisine kesin olarak bildirmediğimden gitmeden önce bir daha tokalaşacağımızı sanmıyordum. Bu da benim işime geldiğine göre yeni kılığımla sokağa çıktım. Kalfanın önünden geçerken utancımdan neredeyse yerin dibine batıyordum! Joe'nun bayramlık kılığını giydiği zamanlardaki durumuna düşmüşüm gibi, gülünç kaçıyormuşum gibi bir kuşku vardı içimde.

Miss Havisham'ın oraya hep arka sokakları seçerek gizlice gittim; eldivenimin katı, uzun parmakları yüzünden çıngırağı güçlükle çalabildim. Kapıya Sarah Pocket çıktı. Beni böylesi değişmiş görünce resmen sendeleyerek geriledi. O ceviz kabuğuna benzeyen yüzünün rengi de esmerden yeşile, yeşilden sarıya döndü.

"Sen ha? Sensin ha? Tövbe! Bir yaşıma daha girdim. Ne istiyorsun?"

"Londra'ya gidiyorum da, Miss Pocket," dedim. "Miss Havisham'a veda etmek istedim."

Geleceğimden haberleri yokmuş demek. Çünkü Sarah Pocket beni avluda kilitli bırakarak içeriye alınıp alınmayacağımı sormaya gitti. Çok az bekledim, sonra Miss Pocket geldi, beni yukarı çıkarttı. Yol boyunca gözlerini üzerimden hiç ayırmayarak beni şaşkınlıkla süzmüş, durmuştu.

Miss Havisham şölen sofrasının kurulu durduğu odada, koltuk değneğine yaslanmış, yürüyüşünü yapmaktaydı. Oda gene eskisi gibi aydınlatılmıştı. Benim girdiğimi duyunca kadın durdu, döndü. O sırada o küflenmiş gelin pastasının tam önündeydi.

"Gitme, Sarah," dedi. "Eee, Pip?"

Sözlerimi sonsuz bir titizlikle seçerek, "Miss Havisham, yarın Londra'ya gitmek üzere yola çıkıyorum," dedim. "Sizinle vedalaşmama izin vermek iyiliğini gösterirsiniz diye düşündüm."

Miss Havisham, "Cakana diyecek yok, Pip," diyerek değneğini çevremde dolaştırdı. Beni dilencilikten prensliğe yükselten İyilik Perisi, gerçekleştirdiği değişimin en son ayrıntılarını yaratmaktaydı sanki...

"Sizinle son görüşmemizden sonra öyle bir şansım açıldı ki Miss Havisham!" diye mırıldandım. "Öyle minnet doluyum ki bu yüzden Miss Havisham!"

Sarah Pocket bu sözleri duyunca kıskançlığından çatlayacak gibi olmuştu. Miss Havisham ondan yana keyifle bakarak, "Güzel, pek güzel,"

dedi. “Mr. Jaggers’la ben de görüştüm, Pip. Haberi aldım. Yarın gidiyorsun ha?”

“Evet, Miss Havisham.”

“Çok zengin birisi mirasını senin üstüne yapmış, ha?”

“Öyle, Miss Havisham.”

“Adı belli değil mi?”

“Değil, Miss Havisham.”

“Mr. Jaggers da sana vasilik edecekmiş, öyle mi?”

“Evet, Miss Havisham.”

Sarah Pocket’in kıskançlığıyla sinirinden aldığı zevk öylesine keskindi ki Miss Havisham bu soru yanıt oyununu ballandıra ballandıra uzatıyordu.

“Güzel!” dedi gene. “Önünde nurlu ufuklar uzanıyor. Geleceğin parlak. İyi bir insan ol, hak et bunu. Mr. Jaggers’ın sözünden de sakın çıkma.” Böyle diyerek bir bana bir de Sarah’ya baktı. Sarahcık o dikkat kesilmiş olan yüzünü sıkarak, acı bir sırıtış çıkarabildi. “Güle güle git, Pip! Pip adını hiçbir zaman bırakmayacaksın, biliyorsun.”

“Biliyorum, Miss Havisham.”

“Yolun açık olsun, Pip!”

Miss Havisham’ın uzattığı eli dizüstü çökerek dudaklarıma götürdüm. Ondan ayrılırken nasıl davranacağımı önceden düşünmemiştim; o dakikada diz çöküp elini öpmek içimden geldi. Kadın o garip, ürpertici gözlerinde bir zafer parıltısıyla Sarah Pocket’ten yana baktı. Ben de böylece İyilik Perimi orada bırakıp çıktım; orada, mumların loş ışığıyla aydınlanmış odada, örümcek ağlarıyla sarılı küflenmiş gelin pastasının yanında, iki eliyle koltuk değneğine dayanmış olarak...

Sarah beni, savulması gereken bir hortlakmışım gibi aşağıya indirdi. Kılığımdaki değişikliğin verdiği şaşkınlıktan kendini hâlâ kurtaramadığı, bu işe bir türlü akıl erdiremeyip kahrolduğu belliydi.

“Sağlıcakla kalın, Miss Pocket,” dedim.

O ise bana bakmakla yetindi; aklı öylesine karışmıştı ki benim konuştuğumu bile algıladığını sanmıyorum.

Evden uzaklaşınca, elimden geldiği kadar kimseye görünmemeye çabalayarak gene Pumblechook’lara gittim, yeni giysilerimi çıkarıp çıkın yaptım, eve eski takımımla döndüm. Ne yalan söyleyeyim, elimde bir de çıkın taşımakla birlikte daha hafiflemiş, rahatlamıştım.

İşte böyle, hiç geçmeyecekmiş gibi gelen altı gün göz açıp kapayana dek geçivermiş, “yarın” gelip çatmış, gözümün içine bakıyordu da ben onun gözünün içine pek bakamıyordum. Önümde uzanan altı akşam eriyerek beşe, dörde, üçe, ikiye indikçe ben de Joe ile Biddy’nin yanından ayrılmaz olmuştum. Bu son akşamda onların hatırı için cicilerimi giyinip kuşandım, yatak zamanına kadar tüm şatafatımla dolaştım. Son gecenin onuruna, başta bu tür sofraların kaçınılmaz baş yemeği sayılan piliç kızartması olmak üzere, sıcak yemekler yedik. Yanında da *flip*[8] içtik. Gel gör ki hepimizin yüreği ezgindi; neşe tasladıkça içimiz daha bir kararıyordu.

Köyden, elimde çantamla sabahın beşinde ayrılacaktım. Joe’ya tek başıma gitmek, kasaba yolunu yalnız yürümek istediğimi söylemiştim. Utanarak, yerin dibine geçerek açıklayayım ki bunun nedeni, posta arabasına birlikte gidersek Joe’nun kılığının benim cicilerimle çelişmesinden korkmamdı. Amacımda böyle çirkin bir leke bulunmadığına kendi kendimi inandırmıştım. Gelgelelim köyümüzdeki bu son gecemde üst kata, yatak odama çıktığımda, art niyetli davranmış olabileceğimi kendi kendime itiraf etmek zorunda kaldım. İçimden gene aşağıya inerek, “Sabahleyin sen de gel; beni geçir,” diye Joe’ ya yalvarmak geçti. İnmedim.

Sabaha değin tedirgin uykumu posta arabaları bölüp durdu: Londra’ya değil de başka yanlış yerlere giden, koşumlarında at yerine attan başka her tür hayvan; köpekler, kediler, domuzlar, hatta insanlar bağlanmış olan arabalar... Akıldışı aksaklıklarla dolu bir yolculuğun düşleri arasında tanyeri atıp güneş doğdu, kuşlar şakımaya başladılar. O zaman ben de kalkıp üzerime bir şeyler aldım, köye son bir kez bakmak amacıyla pencere başına oturdum. Bakarken uyuyakalmışım.

Biddy benim kahvaltımı hazırlamak için öylesine erkenden ayaklanmıştı ki pencere başında topu topu bir saatçik uyuduğum halde, “Eyvah, saat öğleyi geçti!” diye yüreğim ağzıma gelerek uyandığımda mutfak ocağında yanan ateşin dumanı burnuma geldi. Ne var ki bunun üzerine dakikalar geçtiği halde, mutfaktaki tabak şıkırtılarını duymamın, giyinip hazırlanmamın üzerinden dakikalar geçtiği halde, ben aşağıya inecek gücü kendimde bir türlü bulamıyordum. Böylece kim bilir kaç kez, ufak çantamın kayışlarını çözüp kilidini açtıktan sonra kayışları gene tokalayıp kilidi kapatarak, Biddy, “Geç kalıyorsun,” diye seslenince ye dek odamda kaldım.

Aceleyle ettiğim kahvaltıdan hiç tat alamadım. Sofradan kalkınca, aklıma daha o dakikada gelmiş gibilerden, “Eh ben artık gideyim bari,” dedim. Her zamanki köşe koltuğunda sallanarak gülüp duran ablamı öptüm, Biddy’yi de öptüm, Joe’ya gelince kollarımı sımsıkı boynuna doladım. Onları son olarak, arkamda bir hışırtı duyup da geri baktığım zaman gördüm: Joe arkamdan bir eski ayakkabı fırlatmaktaydı. Ayakkabının öbür tekini de Biddy alıp fırlattı. Zınk diye durdum o zaman, şapkamı çıkarıp salladım. Joe, sevgili dost, o güçlü kolunu ta havaya kaldırıp sallayarak boğuk sesle, “Uğurlar olsun!” diye bağırdı, Biddy de önlüğünü yüzüne örttü.

Hızlı adımlarla oradan uzaklaşırken, evden ayrılmanın sandığımdan daha kolay olduğunu, evdekiler beni geçirmeye gelseler ve tüm High Sokak ahalisinin gözleri önünde, posta arabasının ardından pabuç eskisi atsalar hiç de yakışık almayacağını düşünüyordum. Köyden ayrılmak umurumda değilmişçesine bir de ıslık tutturdum. Gelgelelim köyümüz öyle bir dingin, sessizdi ki bu saatte, hafifçecik sis bulutları dünyayı gözlerimin önüne sermek istercesine ağırdan yükselirken... öyle masum, küçücük bir çocuktu ki burada bırakıp gittiğim Pip; bu köyün ötesinde uzanan her şey de öylesine büyük, öyle bilinmezdi ki birden içim kabardı; dudaklarımdan hıçkırıklar, gözlerimden yaşlar boşandı. Köyün bitiminde, parmağıyla yol gösteren işaret direğinin dibindeydim. Elimi direğe koyarak, “Sağlıcakla kal, sevgili dostum,” dedim.

Gözyaşlarımızdan utanmamızın hiçbir zaman gereği yoktur bence. Bunlar kötü yüreklerimizin üstünü örtüp kapatan tozlara dökülen rahmettir çünkü. Ağladıktan sonra ben de daha iyi bir insan olmuştum... daha pişman, nankörlüğünü daha açık anlayan, daha duygulu bir insan. Daha önce ağlamış olsaydım Joe şimdi yanımda olurdu.

Bu ağlayışım, daha sonra, sabah sessizliğinde yürürken durup durup gözlerimden boşanan yaşlar beni öyle durgunlaştırmıştı ki posta arabasına binip kasabadan uzaklaştığımızda içim yanarak, “Atları değiştirmek için ilk durduğumuzda arabadan insem de eve dönüp geceyi orada geçirsem; yarın sabah oradan, şöyle adam gibi ayrılsam mı?” diye düşünüp taşındım. Atlar değişti. Ben henüz kararımı verememiştim; aşağı iniverip geriye dönmekte bir güçlük olmadığını, hem de içimin rahatlayacağını düşünürken atlar yeni baştan değişti. Kafamda bu düşünceleri tartıp dururken kimi zaman

karşıdan yaklaşan adamın birini tıpatıp Joe'ya benzetince yüreğim ağzıma geliyordu; Joe buralara dek gelebilirmiş gibi!

Atlar bir kez daha değişti, sonra gene, bir kez daha. Geri dönemeyeceğim kadar geç olmuş, uzaklaşmıştım artık, böylece ben de yoluma devam ettim. Bu arada sis bulutlarının hepsi de ağır ağır yükselmişti ve dünya gözümün önünde sere serpe uzanıyordu.

Pip'in yaşamındaki büyük umutlarla dolu yıllarının birinci döneminin sonudur.

7. Eski bir İngiliz tekerlemesinde, sahibi olan yaşlı Hubbard Ana'yı durmadan öteberi almak zorunda bırakan yaramaz bir köpek. (Ç.N.)

8. (İng.) Alkollü içki (viski, konyak, bira, şarap vb.), şeker, yumurta, hindistancevizi karışımıyla hazırlanan kokteyl. (Y.N.)

20

Köyümüzle büyük kent arasındaki yolculuk aşağı yukarı beş saat sürüyordu. İçinde benim de bulunduğum dört atlı yolcu arabası Londra'nın Cheapside semtinin Wood Caddesi'ndeki Cross Keys'e, arapsaçına dönmüş olan trafiğe girdiği zaman saat öğleden hemen sonraydı.

O zamanlar biz İngilizler kendimizi her şeyimizle dünyada en büyük sayar, bu inancı kuşkuyla karşılayanları vatan haini yerine koyardık. Yoksa öyle sanıyorum ki kentin uçsuz bucaksızlığının verdiği korku bir yana, yer yer çirkin, eğri büğrü, dar, pis bir yer olduğu kanısına varabilirdim.

Mr. Jaggers bana söz verdiği gibi adresini yollamıştı. Little Britain diye bir sokaktaydı burası. Kendisi kartın üstündeki bu adresin altına, "Smithfield'in[9] hemen ötesinde, araba durağının çok yakınında," diye yazmıştı. Gene de kiralık bir yolcu arabasının yaşlı, kırtıpil sahibi beni hemen arabasına attı. Giydiği o yağlı kirli paltosunun omuzlarında yaşının sayısı kadar çok pelerin var gibiydi. Katlanan, çıngıraklı merdivenini, yetmiş-seksen kilometrelik yol gidecekmişim gibi özenle çekip kaldırarak beni içeriye kapadı. Kendi hücresine çıkıp oturması da hatırı sayılır bir zaman aldı. Burasının, güve yeniğinden paçavraya dönmüş, güneşten solup yağmurdan lekelenmiş fıstık yeşili bir kumaşla kaplı olduğunu anımsarım. Dış duvarlarını süsleyen altı tane kocaman dük tacı, arkasında bilmem kaç tane uşağın tutunması için eski püskü urganlardan yapılma parmaklıklar, altta da bu uşakların şeytana uyup sallanmalarını önlemek için konmuş engellerle göz kamaştıran bir taşıttı bu.

Arabayı hem bir samanlığa hem eskici dükkânlarına benzetip yem heybeleri acaba neden içeride duruyor diye merak ederek yolculuğun daha yeni yeni tadını çıkarmaya başlamıştım ki arabacının hücresinden aşağı yöneldiğini gördüm. Yakında duracak mıydık ne? Gerçekten de çok geçmeden loş bir sokakta, açık duran kapısının üstünde boyayla "Mr. Jaggers" yazılı bir yapının önünde durduk.

"Kaç para?" diye arabacıya sordum.

Arabacı, “İçinden daha çok vermek gelmiyorsa bir şilin,” dedi.

Ben de, doğal olarak içimden hiç de öyle bir şey gelmediğini söyledim.

Arabacı, “Öyleyse şilini alıp başımıza koyacağız,” dedi. “Başımı belaya sokmaya niyetim yok. O’nu iyi bilirim ben,” diyerek Mr. Jaggers’ın adından yana başını sallayıp bir gözünü karamsarlıkla kırptı.

Arabacı şilinini alıp indiği gibi gene kırk yılda hücresine bindikten, derin bir soluk alarak uzaklaştıktan sonra ben, elimde küçük çantamla ön odaya girdim; Mr. Jaggers’ın burada olup olmadığını sordum.

Yazman, “Şu sırada mahkemedeler,” dedi. “Mr. Pip’le mi görüşüyorum?”

Mr. Pip’le görüşmekte olduğunu kendisine bildirdim.

“Mr. Jaggers kendisini odasında beklemeniz için talimat bıraktı. Duruşması olduğu için ne zaman döneceğini kestiremedi. Ama geç kalmamak için elinden geleni yapacağına inanabiliriz; kendisinin zamanı çok değerli olduğundan akla yakın olanı budur.”

Yazman böyle diyerek bir kapı açtı, beni arkadaki içerlek bir odaya aldı. Burada dizlik pantolonla kadife takımlar giymiş tek gözlü bir adam bulduk. Adam, gazete okuması yarım kalınca kolunun yeniyle burnunu sildi.

“Git, dışarda bekle,” dedi yazman.

Ben, “Umarım kimseyi rahatsız etmiyorum,” demek için ağzımı açmıştım ki yazman adamı, görmediğim bir kabalıkla dışarı itip kürk başlığını da ardından fırlatarak beni odada yalnız bıraktı.

Mr. Jaggers’ın odası yalnızca tavandaki pencereden ışık alan son derece iç karartıcı bir yerdi. Tavan penceresinin camları, birkaç yerinden çatlamış bir kafanın çizgileri gibi rastgele, düzensizce takılmıştı. Buradan içeri yamuk yumuk yansıyan bitişik evler de pencereden beni gözetleyebilmek için uzanıp eğilmişe benziyorlardı. Ortalıkta umduğumdan çok daha az kâğıt, buna karşılık hiç ummadığım birtakım garip şeyler vardı: örneğin eski, paslı tabancalar, kınında bir kılıç, birkaç tane tuhaf biçimli kutuyla paket, sonra rafların birinde duran bir çift tüyler ürpertici alçıdan maske. Burunları hâlâ oynarcasına eğrilmiş, hiç rastlamadığım biçimde şişmiş bir insan yüzünün kalıbıydı bunlar.

Mr. Jaggers’ın kendi yüksek arkalıklı koltuğu sert at kılından yapılmış, çepeçevre pirinç çivilerle çakılmıştı, tabut gibi. Onun sırtını buraya yaslayıp müvekkilinden yana bakarak işaretparmağını kemirdiğini görür gibi oluyordum. Oda minnacık olduğundan müvekkillerin duvara doğru

gerileme alışkanlığı olduğu anlaşılıyordu. Çünkü duvarın, özellikle Mr. Jaggers'ın koltuğunun karşısına düşen bölümü, omuz sürtünmeleriyle yağlanmıştı. Benim yüzümden odadan atıldığı zaman o tek gözlü beyin de duvara sürtünerek çıktığını görmüştüm.

Mr. Jaggers'ın koltuğunun biraz ötesinde duran müvekkil sandalyesine oturduğum zaman odanın iç karartan havası beni iyice sardı. Düşündüm ki yazmanın da tıpkı efendisine benzeyen, herkese karşı, "Seninle ilgili çok kötü şeyler biliyorum," der gibi bir tutumu vardı. "Yukarıki katlarda daha kaç yazman var ki?" diye merak ettim. Onlar da çevrelerindeki insan kardeşleriyle ilgili olumsuz şeyler biliyor ya da bilir geçiniyorlar mıydı acaba? Odadaki acayip, karmakarışık çerçöp tarihçesini, bunların buraya nasıl, nereden gelmiş olabileceklerini merak ettim. Raftaki o bir çift şişkin yüz Mr. Jaggers'ın yakınları mı oluyorlardı acaba? Mr. Jaggers böyle akrabası olacak kadar bahtsızsa onların yüz maskelerini ne diye rafa koymuştu da sineklerle börtü böceğin uğrak yeri yapıp çıkmıştı?

Londra yazlarının doğallıkla yabancısıydım o zaman. Çevremdeki sıcak, tükenik hava, her yeri ve her şeyi kaplayan isli toz ve kum içime sıkıntı vermiş olsa gerekti. Bununla birlikte merak etmekten de, beklemekten de vazgeçmeyerek Jaggers'ın o ufak, havasız odasında uzun süre oturdum. Sonunda avukatın koltuğunun arkasındaki rafta duran iki maskeye artık dayanamayarak kalktım, dışarı çıktım.

Yazmana, Mr. Jaggers'ı beklerken biraz dolaşıp hava almak istediğimi söylediğim zaman adam köşeyi dönersem kendimi Smithfield'de bulacağımı anlattı. Ben de Smithfield'e gittim; kirden pastan, yağlı köpükle kandan geçilmeyen bu sefil yerin yüz kızartıcı havası bana yapışıp kaldı sanki. Ben de bu pislikten bir an önce kurtulmak için bir yan sokağa sapınca, St. Paul Katedrali'nin koca kara kubbesinin karşımda bitiverdiğini gördüm. Önünde de asık yüzlü bir taş yapı vardı ki yanımda duran biri bunun Newgate Zindanı olduğunu söyledi. Zindan duvarı boyunca yürümeye başlayınca, gelip geçen taşıtların gürültüsünü engellemek için yola saman döşenmiş olduğunu gördüm. Bundan ve solukları zehir gibi alkolle bira kokan kalabalığın büyüklüğünden, duruşmaların hâlâ sürmekte olduğunu anladım.

Burada durmuş dört bir yanıma bakınırken son derece pis, oldukça da içkili bir adliye görevlisi yanıma sokularak içeri girip birkaç duruşma dinlemek isteyip istemediğimi sordu. Yarım altın karşılığında bana en önde

bir yer vereceğini, buradan Yüce Mahkeme Başkanı'nı, takma saçıyla, cüppesiyle açıkça görebileceğimi söylüyordu. Bu yüce kişiden bir söz edişi vardı, balmumu bir mankeni anlatıyor sanırdınız. Biraz sonra bana indirimli olarak, yuvarlak hesap on sekiz pense göstermeyi önerdi. Başkasına sözüm olduğunu ileri sürdüğüm zaman da adam beni avluya sokarak darağacının nerede durduğunu göstermek iyiliğinde bulundu. İnsanların, halk önünde kamçılandığı yeri, asılmaya giden hükümlülerin avluya çıkarıldığı Borçlular Kapısı'nı da gösterdi. Bu tüyler ürpertici kapıyı daha da ilginç kılmak için, yarından sonra sabahleyin saat sekizde sırayla asılmak üzere buradan "dört tanesinin birden" çıkacağını bildirdi.

İnsanın kanını donduran bir şeydi bu. Londra konusundaki ilk izlenimim bu yüzden ürpertici, itici oldu. Yanımdaki adliye görevlisinin kılığı, içimdeki ürpertiyi daha da artırıyordu. Çünkü adam, (şapkasından çizmelerine, cebinden çıkan mendile dek) kendisinin olmadığı belli olan, sırıtan giysiler içindeydi; bende onun bunları cellattan ucuz fiyatla kapatmış olduğu fikri oluşmuştu. Bu durumda bir şilin vererek onu başımdan savınca derin bir oh çektim.

Yazıhaneye dönüp Mr. Jaggers geldi mi, diye sordum. Gelmemiş olduğunu görünce gene dışarıya, dolaşmaya çıktım. Bu kez Little Britain'in çevresinden dolanarak Bartholomew Çıkmazı'na saptım. Mr. Jaggers'ı benden başka bekleyenlerin de bulunduğunu fark etmeye başlamıştım. Çıkmazda ağır ağır gidip gelen, sinsi görünüşlü iki erkek vardı. Konuşurken, ayaklarını dalgın, düşünceli vuruşlarla kaldırımın yarıklarına sokuşturup duruyorlardı. Yanımdan ilk geçişlerinde birinin öbürüne, "Yapılacak yanı varsa Jaggers yapar," dediğini duydum.

Bir köşede üç erkekle iki kadın birbirlerine sokulmuş duruyorlardı. Kadınlardan biri pis şalını yüzüne örtmüş ağlamakta, öteki kadın da kendi şalını omzuna sararak, "Jaggers ondan yana ya," diye onu avutmaktaydı. "Amelia, daha ne istersin, kuzum?"

Benden sonra çıkmaza kızarık gözlü, bücür bir Yahudi geldi. Yanında bir bücür Yahudi daha vardı. Birincisi, ikincisini bir işe gönderdi. Onu beklerken, yaradılıştan heyecanlı, sabırsız olduğu anlaşılan bu küçük adamın, lamba direğinin dibinde sinirden tepindiğini, bir yandan da aklını oynatmışçasına, "Ah, Jaggerf, Jaggerf, Jaggerf, öbürlerinin hepfini geberf, sen bana Jaggerf'i verf," diye söylendiğini farkettim.

En sonunda, Bartholomew Çıkmazı’nın demir parmaklığından Little Britain’e baktığım bir sırada Mr. Jaggers’ın yoldan, bana doğru gelmekte olduğunu gördüm. Bekleyenlerin hepsi de onu aynı dakikada gördüler; Jaggers küçük bir saldırıya uğradı. Hiçbir şey söylemeksizin elini omzuma koyup beni yanı sıra yürüterek ötekilerle konuşmaya başladı.

Sinsi görünüşlü iki adamdan başladı önce.

Parmağını onlara doğru sallayarak, “Size şimdilik söyleyecek hiçbir şeyim yok,” dedi. “Bildiğimden öte hiçbir şey öğrenmek istemiyorum. Sonuca gelince, piyango! Baştan söyledimdi size, şansa kalmış diye. Parayı Wemmick’e ödediniz mi?”

Adamın biri avukatın yüzünü okumaya çalışırken öbürü uysal bir sesle, “Parayı bu sabah bir araya getirebildik efendim,” diye yanıtladı.

“Parayı ne zaman, nerede bir araya getirdiniz diye sormadım size. Bir araya getirebildiniz mi diye bile sormadım. Wemmick’e verdiniz mi?”

Adamlar bir ağızdan, “Evet, efendim,” dediler.

“Güzel. Öyleyse gidebilirsiniz artık.” Sonra Jaggers, “Olmaz, istemiyorum,” diyerek, adamları geriye itelercesine elini salladı. “Tek bir şey daha söylerseniz davanızı yarıda bırakırım.”

Adamlardan biri şapkasını çekip çıkararak, “Mr. Jaggers biz düşündük ki...” diye söze başladı.

Jaggers, “Benim sizden özellikle istemediğim buydu işte,” dedi. “Düşünmüşlermiş! Sizler için ben düşünüyorum ya, yeter de artar bile. Sizi istediğim zaman nerede bulacağımı biliyorum. Sizin beni görmeye gelmenizi istemiyorum. İzin vermiyorum buna. Tek bir kelimenizi daha işitmek istemiyorum.”

Mr. Jaggers gene onların çekilmelerini ima ederek elini salladı. İki adam şöyle bir bakıştıktan sonra süklüm püklüm çekildiler, seslerini de kestiler.

“Şimdi de siz gelin, bakalım,” diyerek Mr. Jaggers omuzları şal ile örtülü iki kadından yana döndü. Kadınların yanındaki erkekler sessizce ayrılmışlardı. “Haa, Amelia, sen miydin?”

“Evet, Mr. Jaggers.”

Jaggers, “Ben olmasaydım şimdi sen de burada olmayacaktın, olamayacaktın. Unuttun mu bunu?” diye kadını tersledi.

Kadınların ikisi birden, “Nasıl unuturuz, efendim!” diye bağırdılar. “Tanrı sizden razı olsun. Hiçbir zaman unutmuyoruz zaten.”

“Öyleyse burada ne arıyorsunuz?”

Ağlayan kadın, “Efendim, ya Bill’im ne olacak?” diye inledi.

Jaggers, “Bakın söyleyeyim size,” dedi. “Son konuşmam bu. Bill’inizin sağlam ellerde olduğunu siz hâlâ bilemiyorsanız bile ben biliyorum. Bir daha buraya gelip de Bill’imiz diye başımın etini yerseniz, herkese örnek olasınız diye sizi de, Bill’i de başımdan dehleyiveririm. Parayı Wemmick’e verdiniz mi?”

“Elbette efendim, son meteliğine kadar!”

“Pek güzel. Demek üstünüze düşen her şeyi yaptınız. Bundan böyle bir şey daha söylerseniz, tek bir sözcük daha, Wemmick’e söylerim, paranızı geri verir.”

Bu korkunç gözdağı üzerine kadıncağızlar o saat geri çekildiler. Ortada şimdi heyecandan yerinde duramayan bücür Yahudi kalmıştı yalnız. O da bu arada Mr. Jaggers’ın paltosunun etek uçlarını dudaklarına götürüp duruyordu.

Jaggers en buz gibi sesiyle, “Bu adamı tanımıyorum ben, değil mi?” dedi. “Ne ister bu adam benden?”

“Gözünü sevdiğim Mifter Jaggerf, Habraham Lafaruf’ un kardefiyim benf.”

“O da kim?” diye sordu Mr. Jaggers. “Bıraksana şu paltomu be!”

Dertli adam paltoyu bırakmadan önce eteğini bir kez daha öperek, “Habraham Lafaruf, fani kalpafanlıktan fanık,” diye karşılık verdi.

“Geç kaldın,” dedi Mr. Jaggers. “Davayı kazandım sayılır.”

Heyecanlı Yahudi sapsarı kesilerek, “Ulu Tanrım!” diye bağırdı. “Mifter Jaggerf, Habraham Lafaruf’a karşı değilfinif ya? Yapmayın bunu bize!”

“Karşıyım,” dedi Mr. Jaggers. “Ne desen boş. Hadi, yolumdan çekil artık.”

“Mifter Jaggerf, yarım dakikanıfı rifa efeyim! Öf be öf kardeş çocuğum şu dakikada Mifter Wemmick’in yanınfa; her isfediğinif koşula rafı olduğumfu föylüyor kendifine. Kurbanın olayım, Mifter Jaggerf! Yarım faniyecik! Eğer karşı farafça fatın alınmak lütfunda bulunduyfanıf... on miflini veririf bif! Paranın lafı olmaf. Mifter Jaggerf... Mifter Jag...”

Vasim, yalvaran adamı sonsuz bir umursamazlıkla şöyle bir itiverdi; Yahudi kaldırımın üstünde, taşlar ateştenmiş gibi sıçrayıp hoplamaya başladı. Daha fazla yolumuz kesilmeden yazıhanenin öndeki odasına geldik. Kürk başlıklı, kadifeli adam ile yazmanı burada bulduk.

Yazman iskemlesinden kalktı, sanki gizli bir şey söyleyecekmiş gibi Mr. Jaggers'a yaklaşarak, "Mike burada," dedi.

Mr. Jaggers, "Yaa," diyerek adamdan yana döndü.

Adam alnındaki bir perçemi çekeleyip duruyordu; Cock Robin tekerlemesindeki çanın ipini çeken boğa gibi...[10] "Seninkinin duruşması öğleden sonra. Pekâlâ?"

Mike sürekli nezleden muzdarip olanların sesiyle, "Pekâlâ, Mr. Jaggers, bir sürü zahmetten sonra işe yarayabilecek birini buldum, efendim," diye karşılık verdi.

"Hangi konularda yemin edebilecek?"

Mike burnunu bu kez kürk başlığına silerek, "Şeyy," dedi. "Genel olarak, her şey."

Mr. Jaggers birden ateş püskürerek parmağını, korkudan donakalmış olan müvekkiline doğru salladı.

"Bana baksana sen, daha önceden de uyardım seni. Burada hiç utanmadan böyle konuşmaya kalkışırsan seni herkese örnek olarak kullanırım, dedim. Seni yere batası alçak, ne yüzle söyleyebiliyorsun bunu bana?"

Mike sinmiş, bir yandan da şaşırmıştı. Suçunun ne olduğundan bile haberi yoktu sanki...

Yazman onu dirseğiyle dürtüp alçak sesle, "Ahmak!" dedi. "Et kafalı! Pat diye söylemesen olmaz mıydı sanki?"

Mr. Jaggers sertçe, "Şimdi sana bir daha ve son defa soruyorum, geri zekâlı ahmak," dedi. "Buraya getirdiğin adam hangi konularda yemin etmeyi düşünüyor?"

Mike vasimin yüzünü, ders çıkarmaya çalışırcasına dikkatle süzdükten sonra tane tane yanıtladı: "Sanığın karakteri konusunda, efendim ve de o gece onunla birlikte olup hiç ayrılmadıkları konusunda."

"Şimdi, dikkatli ol. İşi gücü nedir bu adamın?"

Mike kalpağına baktı, yere baktı, tavana baktı, yazmana baktı, hatta bana bile baktı, ancak ondan sonra ürkek bir sesle soruyu yanıtlamaya girişti:

"Kendisini giydirip kuşatıp bir iyi..."

"Ne? Gene mi? İlle maymunluk, öyle mi?"

Yazman bir dirsek daha atarak, "Ahmak!" diye fısıldadı.

Mike gözlerini bir süre çevresinde umarsızca dolaştırdıktan sonra birden gözleri parlayarak gene konuşmaya başladı.

“Turtacı kılığında. Bir tür pasta fırıncısı.”

“Burda mı şimdi?”

Mike, “Dönemecin öbür yanında bıraktım,” dedi. “Bir kapının eşiğinde oturuyordu.”

“Şu pencerenin önünden geçir de göreyim, bakayım.”

Dediği pencere, odanın penceresiydi. Üçümüz de pencere başına gidip telin ardına sindik, biraz sonra da Mike’ın rastgele yürür gibi yoldan geçtiğini gördük. Yanında kısa beyaz bir iş önlüğüyle kâğıttan külah giymiş, uzun boylu, cani kılıklı bir adam vardı. Bu masum pastacı besbelli ayık olmadığı gibi, bir gözünün çevresindeki çürüğün morartısı da yeşile dönmeye başlamıştı. Ne var ki görülmesin diye üstüne pudra sürmüşlerdi.

Vasim yazmanına dönerek büyük bir öfkeyle, “Söyle şuna, tanığını alıp cehennem olsun,” diye burun kıvırdı. “Böyle bir herifi tutup getirdiğine göre aklını peynir ekmekle mi yemiş diye de sor.”

Bundan sonra vasim beni odasına götürdü. Bir sandviç kutusuyla bir cep matarası açtı. Ayakta, şerisini yudumlarken sandviçini yedi. (Zavallı sandviçi bile azarlayıp tepeler gibi bir yiyişi vardı.) Bir yandan da benim için yaptığı hazırlıkları konuşuyordu. Pazartesiye kadar öğretmenim Mr. Pocket’in oğlunun yanında kalacakmışım. Onun Barnard’s Inn’deki dairesinde benim için de bir yatak yapılmış. Pazartesi günü Mr. Pocket’in oğlu beni alıp babasının evine götürecekmiş; orada kalmaktan hoşlanıp hoşlanmayacağımı denemek için. Vasim bana harçlığımın ne kadar olacağını söyledi (çok boldu doğrusu), sonra bir çekmeceden bir avuç kart verdi. Giysilerim ve ihtiyaç duyabileceğim başka her şeyi gidip alabileceğim mağaza ve tüccarların kartlarıydı bunlar.

Vasim, “Kredinin sağlam olduğunu göreceksin, Mr. Pip,” diyerek şerisinden çarçabuk bir yudum daha aldı. Odaya koskoca bir şarap fıçısı açılmış gibi bir koku yayılmıştı. “Ne var ki bu yoldan ben de senin faturalarını gözden geçirmek fırsatını bulacağım. Yorganına göre uzatmadığın zaman, ayağını tutup çekivereyim diye... Bir gün gelecek, yanlış yollara sapacaksın doğal olarak, ama bu beni ilgilendirmez, benim suçum değil çünkü...”

Bu yürek verici sözler üzerinde biraz düşündükten sonra Mr. Jaggers’a, bir araba çağırayım mı, diye sordum. O da, gideceğim yerin pek yakınında

olduğumdan araba çağırmaya değmeyeceğini söyledi. Eğer istersem Wemmick beni yerime götürebilirmiş.

Wemmick'in yan odadaki başyazman olduğunu o zaman öğrendim. Onun yerini almak için üst kattan başka bir yazman çağırtıldı, ben de vasimle tokalaştıktan sonra Wemmick ile birlikte sokağa çıktım.

Dışarıda vasimi bekleyen yepyeni bir kalabalık birikmişti ama Wemmick serinkanlı, kesin bir sesle, "Boşuna diyorum size; hiçbirinizle tek kelime konuşmayacaktır," diyerek onların arasından bize yol açtı; çok geçmeden uzaklaştık oradan, yan yana yürümeye koyulduk.

9. Londra'nın ünlü mezbaha semti. (Ç.N.)

10. "Cock Robin'i kim öldürdü?" diye başlayan bu tekerlemede, serçe, "Ben" yanıtını verir, sonra birçok kuş ve hayvan, Cock Robin'in ölümünden gömülmesine kadar hangi işleri yaptıklarını anlatırlar. Romanda bahsi geçen boğa ise, tekerlemede çanın ipini çekecek olan hayvandır. (Ç.N.)

21

Yolda yürürken, acaba gün ışığında neye benziyor, diye yan gözle Mr. Wemmick'i süzdüğümde onun kısa boylu, kavruk görünüşlü bir adam olduğunu gördüm. Odundan yapılmış gibi duran dört köşeli yüzünün çizgileri, ucu kör bir keskiyle yarım yamalak çizilmiş gibiydi. Bu yüzde birtakım çukurlar vardı ki, hammaddesi daha yumuşak, kullanılan araç daha ince olsa, "gamze" diyebilirdik. Oysa bu durumda yalnızca birer çentiktiler. Keski, adamın burnunu süslemek için de birkaç girişimde bulunmuş, ama ne yazık ki çentiklerinin izlerini örtme çabasını bile göstermeden cayıvermişti. Kol yenlerinin yıpranmasından Wemmick'in bekâr olduğunu çıkardım. Birçok yakınını yitirmişe benziyordu, çünkü parmaklarında hiç değilse dört tane yas yüzüğü, yakasında da bir yas broşu vardı. Broşunda, üstünde ayaklı bir vazo olan bir mezarın başında ağlayan bir kadın, bir de salkımsöğüt resmi vardı. Bu dünyadan ayrılmış dostlarının anılarıyla her dakika yüklüymüşçesine, Wemmick'in saat kösteğinden de bir sürü yas halkalarıyla mühürlerin sallanmakta olduğu dikkatimi çekti. Işıl ışıl yanan, ufacık, keskin, kapkara gözleri, ince, geniş, alaca renkli dudakları vardı. Kestirebildiğim kadarıyla bunlar kırk-elli yıldır var olagelmişlerdi.

"Demek Londra'ya bu ilk gelişiniz?" dedi Mr. Wemmick bana.

"Öyle."

"Ben de yenisiydim buranın bir zamanlar. Şimdi düşünüyorum da, hey gidi dünya hey!"

"Demek Londra'yı iyi biliyorsunuz artık?"

"Hem de nasıl," dedi Mr. Wemmick. "Her taşını bilirim."

Bilgi edinmek isteğinden çok laf olsun diye, "Kötülük yuvası bir yer midir burası?" diye sordum.

"Londra'da adamı dolandırırlar, soyarlar, öldürürler de. Gelgelelim bu işleri yapacak kişileri başka yerlerde de bulabilirsiniz."

Bu savı biraz yumuşatmak için, "Ama aranızda düşmanlık varsa," dedim.

Mr. Wemmick, “Düşmanlığı bilemem,” diye yanıtladı. “Düşmanlıkla pek ilişkisi yoktur bizim işlerin. Ellerine bir şey geçeceğini sanıyorlarsa yapıverirler.”

“Bence bu daha ayıp.”

Mr. Wemmick, “Öyle mi diyorsunuz?” diye sordu. “Bana sorarsanız, al birini, vur ötekine derim.”

Şapkasını kafasının arkasına itmiş, tam karşısına bakarak, sokakta dikkate değer hiçbir şey bulamıyormuş gibi ağırbaşlı, serinkanlı adımlarla yürüyordu. Ağzı öylesine pabuç kadar kocamandı ki düz dururken bile gülümser gibi görünüyordu. Bunun, bir kas gerilimi olduğunu, Wemmick’in gerçekte gülümsemediğini ben çıkartıncaya dek, Holborn Tepesi’ne tırmanmıştık bile.

“Mr. Matthew Pocket’in nerde oturduğunu biliyor musunuz?” diye sordum.

Wemmick başıyla işaret ederek, “Biliyorum,” dedi. “Hammersmith’te. Londra’nın batısına düşer.”

“Uzak mıdır burdan?”

“Ne desem? Yedi-sekiz kilometre var.”

“Kendisini tanır mısınız?”

Mr. Wemmick beni beğenmiş gibi süzerek, “Niye, tam bir sorgu yargıcısınız,” dedi. “Evet, kendisini tanırım. Hem de iyi tanırım kendisini.”

Bu son sözleri söyleyişinde öyle bir tepeden bakış, bir küçümseme havası vardı ki nedense içimi çürüttü. Ben hâlâ yan gözle bu kütükten yontulma yüzü süzerek sözlerine yürek verici bir dipnot eklesin diye beklerken Wemmick Barnard’s Inn’e gelmiş olduğumuzu bildirdi. Bu açıklama içimin sıkıntısını hiç dağıtmadı. Çünkü ben burasının Mr. Barnard’ın işlettiği bir otel olduğunu, bu otelin yanında bizim kasabadaki Blue Boar Hanı’nın bir köy uğrağı gibi kalacağını sanmıştım. Oysa şimdi Barnard’ın gövdesiz bir ruh, belki de bir uydurmaca olduğunu anlıyordum. Hanı ise bu kentin en küf kokan köşesinde mart kedilerinin toplanma yeri olsun diye bir araya sıkıştırılmış bir avuç izbe, döküntü barakadan başka bir şey değildi.

Bu barınağa tahta parmaklığın kapısını açarak girdik. Bizi girdiğimiz dakikada yutuveren bir koridor, biraz sonra, gözüme düz bir mezarlık gibi görünen küçük, iç karartıcı bir avluya ulaştırdı. Ömrümde böylesine tozlu, karanlık ağaçlar, böylesine neşesiz kırlangıçlar, bundan daha keyifsiz

kediler, daha bakımsız evler (sayıları beş-altı tane vardı) görmediğimi düşünüyordum. Katlara, dairelere bölünmüş olan bu evlerin pencerelerinde ise sefilliğin, döküntünün, zavallı derme çatmalığın her türünü, her aşamasını simgeleyip sergileyen paçavra perdelerle örtüler, kırık dökük çiçek saksıları, çatlak camlar... kısacası, tozlara gömülerek çürüyüp gitmenin tüm belirtileri görülüyordu. Bir yandan da, “Kiralık” yazılı levhalar her pencereden bana dik dik bakıyordu; buraya gelip oturacak başka zavallı budalalar artık çıkmıyormuş gibi... Şimdi oturanların da ağır ağır kendi canlarına kıymaları, taş yığınlarının altında canlı canlı gömülmeleri, Barnard’ın ruhunun istediği öcü, zamanla almaktaymış gibi...

Barnard’ın bu içler acısı eseri, kurumla dumandan yapılma rüküş bir yas giysisine bürünmüştü. Başına da küller serpmişti ve bayağı bir toz yığını olup çıkmanın verdiği utancın cezasıyla, günahlarının bedelini ödüyordu.

Bunlar görme duyumun algıladıklarıydı. Beri yandan burnuma da küf kokuları geliyordu hafiften hafife; kuru küf, rutubet küfü, bakımsız çatı aralarıyla bodrumlarda çürüyen bütün sessiz sedasız küflerin, fare, sıçan, tahtakurusu küflerinin kokusu, yakınlardaki araba ahırının kokularına karışarak koku alma duyuma sesleniyor, sanki ölgün bir mırıltıyla, “Barnard’ın karışımını dene!” diyorlardı.

Büyük umutlarımdan ilki öylesine paramparça olarak kırılmıştı ki Mr. Wemmick’e şaşkınlık, umarsızlıkla bakakalmışım. Wemmick beni yanlış anlayarak, “Ah, bu köşeciğin kuytuluğu köyünüzü getirdi aklınıza,” diye baş salladı. “Bana da öyle yerleri anımsatır da!”

Beni bir köşeye götürdü, önüme düşüp bir kat merdiven çıkardı. (Bu merdiven, görünmeden ufalanarak talaşa dönüşüyormuş gibi geldi bana. Öyle ki günlerden bir gün üst kattaki kiracılar kapılarını açınca aşağıya inecek merdivenlerinin kalmadığını göreceklerdi.) Yukarı kattaki bir daireye gelmiştik. Kapının üzerinde boyayla, “Mr. Pocket, Jun” yazmaktaydı. Posta kutusunun üstünde de, “Yakında Döneceğim” yazılı bir pusula duruyordu.

Mr. Wemmick, “Sizin bu kadar erken geleceğinizi ummuyordu,” diye açıklamada bulundu. “Benim sizinle beklememin gereği var mı?”

“Yok; eksik olmayın,” diye yanıtladım.

Wemmick, “Paralar bende durduğuna göre sık sık görüşeceğimizi sanıyorum,” dedi. “İyi günler.”

“Size de.”

Elimi uzatmıştım. Wemmick önce bir şeyler istediğimi sanmış gibi baktı elime. Sonra yüzüme baktı; kendi yanlışını düzelterek.

“Öyle ya, sizlerin tokalaşma huyunuz vardır,” dedi. “Değil mi?”

Tokalaşmanın Londra geleneklerine aykırı olduğunu sanarak şaşalamıştım; gene de, “Evet,” dedim.

Mr. Wemmick, “Bense bu huyu çoktan unuttum,” diye söylendi. “Ancak en son görüşmelerde tokalaşırız... Tanıştığımıza gerçekten sevindim. İyi günler!”

Wemmick benimle tokalaşıp gittikten sonra ben merdiven boşluğundaki pencereyi açtım; handiyse kafamı uçuruyordum! Pervazlar çürümüş olduğu için pencerenin yukarı çıkmasıyla giyotin gibi inivermesi bir oldu. Neyse ki ben daha başımı pencereden dışarı çıkarmaya fırsat bulamadan çabucak olan olmuştu. Böylece canımı zor kurtardıktan sonra hanın, penceredeki kir kabuğunun ardından seçebildiğim sisli görünümüyle yetindim. Durduğum yerden böyle sıkıntılı, boynu bükük dışarıya bakıyor, içimden de Londra’nın hiç de öyle dedikleri gibi aman aman bir yer olmadığını düşünüyordum.

Mr. Pocket Junior’un “yakında” anlayışı benimkini hiç tutmuyordu. Belki yarım saat, pencerenin ufak camlarının her birine parmağımla adımı yazıp dışarıya bakmaktan delirecek duruma gelmiştim ki nihayet merdivende ayak sesleri duydum. Gözümün önünde yavaş yavaş, sırasıyla bir şapka, kafa, boyun atkısı, yelek, pantolon ve çizmeler belirdi. Bunlar, aşağı yukarı benim sınıfımdan bir genç erkeğin üzerindeydiler. Genç adam koltuklarının altına birer kesekâğıdı sıkıştırmış, bir elinde de küçük bir sepet çilek tutuyordu. Soluk soluğaydı.

“Mr. Pip?” dedi.

“Mr. Pocket?” dedim.

Mr. Pocket, “Tuh,” dedi. “Çok özür dilerim. Sizin oralardan öğle üzeri bir posta arabası geldiğini biliyordum. Onunla gelirsiniz diye düşündüm. Doğrusunu isterseniz dışarıya da sizin için çıktım. Mazeret değil biliyorum, gene de kent dışından geldiğinize göre yemekten sonra meyve yemek istersiniz diye düşündüm de, iyilerinden almak için Covent Garden pazarına gittim.”

Bu arada ben, yalnızca bildiğim bir nedenden ötürü gözlerimi fal taşı gibi açmış ona bakmaktan, gösterdiği ilgiye üstünkörü bir teşekkür edebildim. Her şeyi bir düşte görüyormuşum gibi gelmeye başlamıştı.

Mr. Pocket Junior, “Tuh,” diyordu gene. “Bu kapı da hep takılır nedense.”

Paketlerini bırakmadan kapıyla cebelleşirken, almış olduğu meyvelerin her an hoşafa dönüştüklerini düşündüğümden, kesekâğıtlarını bana vermesini rica ettim. Genç adam koltuklarının altındaki kesekâğıtlarını tatlı, uysal bir gülüşle elime vererek, yabanıl bir hayvanla boğuşurcasına kapıyla kapıştı.

Kapı, sonunda öyle birdenbire açıldı ki ev sahibim sendeleyerek benim üstüme yıkıldı, ben de karşı kapının üstüne yıkıldım, o zaman ikimiz birden güldük. Ama benim gözlerim hâlâ fal taşı gibi açılmıştı, her şeyi hâlâ düşte görür gibiydim.

“İçeri buyurmaz mısınız?” dedi Mr. Pocket Junior. “Şu yandan buyurun, kuzum. Oldukça tamtakır durumdayım burada, umarım pazartesiye kadar dişinizi sıkıp katlanabilirsiniz. Babam, Londra’daki ilk günlerinizi onunla değil, benimle geçirirseniz daha hoşunuza gider diye düşündü de. Belki Londra’yı şöyle bir gezmek falan istersiniz, dedi. Ben size Londra’yı seve seve gezdiririm. Soframıza gelince, hoşnut kalacağınızı umuyorum, çünkü yiyeceklerimizi şuracıktaki kafeteryadan getirteceğiz. Hem de –doğrusu hemen söylemeliyim ki– sizin hesabınıza getirteceğiz; Mr. Jaggers öyle buyurdular çünkü. Oturduğumuz yere gelince, saraylara benzediğini ileri süremem. Ekmeğimi taştan çıkarmak zorundayım ben; çünkü babamın bana verecek hiçbir şeyi yok... Olsaydı da almaya razı gelmezdim ya... Burası oturma odamız, şu gördüğünüz koltuklarla masalar, halı filan gibi şeyler, bizim evdekilerin bana verebildikleri şeylerdir. Bu arada masa örtüsüyle yemek takımlarının zevkinden ötürü beni kutlamayın. Çünkü sizin kafeteryadan, sizin için getirttik. Burası da benim minicik yatak odam. Biraz boğucudur ama neylersiniz, bütün han boğucudur. Burası da sizin odanız. Eşyalarınızı özel olarak kiraladık; işinizi görür sanıyorum. Bir eksiğiniz varsa hemen gidip alırım. Gördüğünüz gibi, odalar biraz sapa bir yerde olduğundan ikimiz baş başa kalacağız, gene de kavga edeceğimizi sanmıyorum. Ama... tuh, ne ayıp, özür dilerim, bunca zamandır paketler sizin elinizde kaldı. “Yalvarırım onları bana verin. Çok mahçup oldum.”

Karşısına geçmiş kesekâğıtlarının önce birini, sonra ikincisini ona uzatırken kendi gözlerimdeki şaşkınlığın Mr. Pocket Junior’un gözlerinde de belirdiğini gördüm. Genç adam biraz gerileyerek, “Aman yarabbim!” dedi. “Bahçede dolaşan o çocuksunuz siz.”

“Siz de solgun benizli küçükbeysiniz,” dedim.

22

Solgun benizli bey ile ben, Barnard’s Inn’de bir süre durup birbirimizi süzdükten sonra birer kahkaha kopardık.

O, “Demek sensin ha!” diyordu. “Şu Tanrı’nın işine bak!” Ben de ekliyordum: “Şu Tanrı’nın işine bak!” Sonra birbirimizi yeniden tepeden tırnağa süzüp yeni bir kahkaha koparıyorduk. Biraz sonra solgun benizli elini güler yüzle bana uzatarak, “Pekâlâ,” dedi. “Kavgamız çok eskilerde kaldı artık. Yüce gönüllülük gösterir de o gün seni öylesine hırpaladığım için beni bağışlarsan sevinirim.”

Mr. Herbert Pocket’in (solgun benizli küçükbeyin adı Herbert’miş) o günkü niyeti ile eylemini birbirine karıştırmış olduğunu anladımsa da alçakgönüllü bir yanıt verdim; candan tokalaştık.

Herbert Pocket, “O zaman daha servete konmamıştın, değil mi?” diye sordu.

“Hayır, konmamıştım.”

“Hayır,” dedi o da. “O işin kısa bir süre önce olduğu kulağıma gelmişti. O ilk karşılaştığımız günlerde umut peşinde koşan bendim doğrusu.”

“Ne diyorsun?”

“Evet; Miss Havisham beni çağırtmış, bakalım gözü tutup kanı kaynayacak mı diye. Ama kaynayamamış olmalı. Her neyse, sonuç olarak beni gözü tutmadı işte.”

Nezaketi elden bırakmayarak buna pek şaştığımı söyledim.

Herbert, “Zevksizlik ama gerçek,” diye güldü. “Evet, bir sınama görüşmesi için çağırtmıştı beni; sınavdan başarıyla çıksaydım geleceğimi sağlama bağlayacaktı sanıyorum. Belki Estella’yla bile bir şeyler ayarlanırdı aramızda.”

Birden ciddileşerek, “Nasıl yani?” diye sordum.

Herbert bir yandan konuşurken, bir yandan da aldığı meyveleri tabaklara yerleştirdiğinden dikkati bölünmüş, bu yüzden biraz üstünkörü

konuşmuştu. Hâlâ meyvelerle uğraşarak, “Sözlenmek,” dedi. “Söz kesilmek, nişanlanmak... nasıl deniyorsa işte. Öyle bir şey.”

“Nasıl katlanabildin bu düş kırıklığına?” diye sordum.

“Adam sen de,” dedi. “Zaten pek gönüllü değildim ki. Suratsızın biri o!”

“Miss Havisham mı?”

“O da öyle ya, ben Estella’yı kastetmiştim. O kız gibi katı yürekli, kibirli, esintili yaratık dünyada görülmemiştir. Miss Havisham onu bütün erkeklerden öç alsın diye yetiştirdi.”

“Nesi oluyor Miss Havisham’ın?”

“Hiçbir şeyi. Evlatlık yalnızca.”

“Peki ama bütün erkeklerden ne diye öç alacak? Neyin öcünü alacak?”

“Pes, be Pip! Haberin yok mu?”

“Yoo.”

“Doğrusu ilginç bir öyküdür bu; roman gibi bir şey. Yemekte, zevkle anlatırım sana. Şimdi izin ver de ben sana bir şey sorayım. O gün sen ne arıyordun orada?”

Her şeyi anlattım ona; o da beni baştan sona dikkatle dinledi, sonra bir kahkaha koparak kavgadan sonra çok acı çekip çekmediğimi sordu. Bu soruyu ben ona sormadım, çünkü yanıtını, hem de bu yanıtın beni hoşnut bırakacak nitelikte olduğunu çok iyi biliyordum.

Herbert, “Vasin, Mr. Jaggers’mış anladığıma göre?” diye sorgusunu sürdürdü.

“Öyle.”

“Miss Havisham’ın da avukatı o; bütün işlerini o çekip çevirir, biliyor muydun? Miss Havisham dünyada kimseye güvenmez, Jaggers’a güvenir.”

Bunun bizi tehlikeli bölgeye yaklaştırdığını düşündüm. Gizlemeye gerek görmediğim bir isteksizlikle Mr. Jaggers’a, yalnızca o kavga ettiğimiz gün Miss Havisham’ larda rastladığımı, kendisinin de sanımca o karşılaşmamızı unutmuş olduğunu söyledim.

“Mr. Jaggers eksik olmasın sana öğretmen olarak babamı düşünüp önermiş. Bu öneriyi babama da anlattı. Babamı Miss Havisham yoluyla iyi bilir. Babamla Miss Havisham kardeş çocuğu olurlar da... Ama canciğer oldukları sanılmasın. Babam dalkavukluk bilmez, Miss Havisham’ın şımarıklıklarına boyun da eğmez.”

Herbert Pocket'in öyle açık yürekli, rahat bir tutumu vardı ki pek cana yakındı, insanın hemen gönlünü kazanıyordu. Her bakışı, her sözü insana, onun gizli kapaklı, kötü şeyler yapmaya doğuştan yeteneksiz olduğunu belirtiyordu ki ne ondan önce ne de ondan sonra, bende bu izlenimi böylesine bir güçle uyandıran kimseye rastlamadım. Herbert'in her davranışı insanın içini açan büyük bir iyimserlikle dopdoluydu. Gene de içimde, onun hiçbir zaman çok parlak, çok varlıklı bir kişi olamayacağını fısıldayan gizli bir ses vardı. Neden, nasıl? Bilemiyorum. Bu inanç daha o ilk günlerde, yemeğe oturmamızdan önce içime yerleşmişti, ama hangi yoldan yerleştiğini anlatamayacağım.

Hâlâ solgun benizli bir genç adamdı. Yaşam dolu, tez canlı, neşeli olmasının yanı sıra baskı altında tuttuğu bir gevşekliği, uykulu bir hali de vardı ki onun güçlü kuvvetli biri olmadığını gösteriyordu. Yüzü yakışıklı değildi ama yakışıklıdan üstündü; iyi, sevimli, güleçti çünkü... Yapısı da pek ölçülü sayılmazdı ama ölünceye dek genç, kıvrak kalacağını görebiliyordunuz. Mr. Trabb'in taşralı yaratısı onun üzerinde, benim üzerimde durduğundan daha şık durur muydu acaba? Bilemeyeceğim; şu var ki sırtındakiler biraz eskimiş oldukları halde benim yepyeni takımımdan daha zarif görünüyordu.

Öyle açık sözlü, açık yürekliydi ki buna karşın benim çekingen davranmam, hele şu delikanlı çağımızda hiç yakışık almayacaktı. Bu yüzden beni buraya getiren olayların kısa öyküsünü ona anlattım; velinimetimin kimliğini sormamın yasaklanmış olmasını da özellikle belirttim. Sonra köylük bir yerde, demirci olarak yetiştirilmiş olduğumdan pek yol yordam bilmediğimi de ekleyerek bocaladığımı ya da yanlış bir iş yaptığımı görünce kulağımı büküverirse bana büyük bir iyilik yapacağını söyledim.

"Hay hay, seve seve," dedi. "Gene de falcılık yapma pahasına şunu söyleyeyim ki kulağının pek bükülmesi gerekmeyecek gibime geliyor. Sık sık görüşeceğimizi sanıyorum. Bu yüzden aramızdaki gereksiz resmîlikleri hemen kaldırmaktan yanayım. Beni hemencecik ilk adımla çağırıp Herbert demek iyiliğinde bulunur musun?"

Kendisine teşekkür ettim, dediğini yapacağımı söyledim. Kendi öz adımın da Philip olduğunu bildirdim.

"Philip'i tutmadım," dedi Herbert gülümseyerek. "Çocuklara ahlak dersi veren okuma kitaplarındaki olumsuz tipleri getiriyor aklıma. Hani öyle

tembeldir ki su birikintisine düşer, ya da öyle şişkodur ki, yumukluğundan gözleri görmez; öylesine pinti, bencildir ki pastasını dolabına kilitleyip sonunda sıçanlara kaptırır. Ya da kuş yuvalarını bozacağım diye inadından kırlara çıkınca, yazarın kolaylık olsun diye orada bulundurduğu ayılara yem olur... Bak, ne istediğimi söyleyeyim sana. Aramızda çok güzel bir uyum doğdu, sen de demircilikten yetiştiğine göre... kusura bakar mısın?"

"Senin hiçbir yaptığının kusuruna bakmam ben. Yalnız neler söylediğini anlayamıyorum da."

"Adını Handel koysam bir sakıncası olur mu sence? Handel'in çok sevdiğim bir bestesi vardır, *The Harmonius Blacksmith*[11] diye. Anlıyorsun, çekiç sesinin uyumu."

"Ne sakıncası olacakmış? Çok sevinirim," dedim.

Herbert tam o sırada açılan kapıya dönerek, "Öyleyse dostum Handel, yemeğimiz geldi," dedi. "Çok rica edeceğim, masanın başköşesine sen otur, çünkü yemek senden."

Ben bunun sözünü bile ettirmeyerek başköşeye onu oturttum, kendim de karşısına geçtim. Güzel, orta halli bir sofraydı ama o gece bana bir saray şöleni gibi geldi. Hele böyle başımızda hiç büyük olmaksızın Londra'nın göbeğinde baş başa yiyişimiz, yediklerimize ayrı bir lezzet katıyordu. Şöleni saran dağınık, göçebemsi hava da bu lezzetin tuzu biberi oluyordu sanki. Gerçi soframız baştan aşağı kafeteryadan donatılmış olduğu için, Mr. Pumblechook görse kral sofralarına benzetebilirdi; ne var ki sofranın kurulduğu oturma odası daracık bir yerdi, biraz da çingene çadırlarını anımsatan bir havası vardı. Bu yüzden hizmetimize bakan garson da bu havaya uymak zorunda kalarak kapakları (başka yer bulamadığından) yere koymaya (sonra da bunlara basıp ayakları takılmaya), tereyağını koltuğun üstüne, ekmeği kitap rafına, peyniri kömür kovasına, haşlanmış pilici ise öbür odaya, benim karyolamın üstüne bırakmaya başlamıştı. O gece yattığım zaman haşlamanın suyuyla maydanozun büyük bir kısmını donmuş durumda yatağımın üstünde buldum. Bütün bunlar şölenin tadına tat kattı; hele garson gittikten sonra, onun bakışlarından da kurtulduğum zaman mutluluğuma gölge düşürecek hiçbir şey kalmadı.

Bir süre yiyip içtikten sonra Herbert'in bana Miss Havisham'ın öyküsünü anlatmak üzere vermiş olduğu söze değindim.

“Haklısın,” dedi. “Sözümü hemen yerine getireyim. Yalnız, Handel’ciğim, öyküme başlamadan önce, izin verirsen şuna değineyim: Londra’da yemek yerken bıçağı ağza götürme geleneği yoktur. Bu iş çatalla yapılırsa da çatal bile boğazın dibine dek sokulmaz. Gerçi üstünde durmaya değmez ama kişi çevresindekiler gibi davranırsa daha rahat eder. Sonra kaşık da avuçlanmaz; el sapın altında kalacak biçimde tutulur. İki yararı vardır bunun: Birincisi, kaşığı ağzına daha kolay götürebilirsin (ki amaç da zaten budur), ikincisi, istiridyelerin kabuklarını açarken sağ kolunun dirseğini uzun uğraşlarla yormaktan kurtulursun.”

Bu uyarıları öylesine dostça ve neşeliydi ki ikimiz de güldük. Yüzüm bile kızarmadı, diyebilirim.

Herbert, “Şimdi gelelim Miss Havisham’a,” diyerek konuşmasını sürdürdü. “Önce şunu söylemeliyim ki Miss Havisham’ı çocukken çok şımartmışlar. Çok küçükken annesini yitirmiş, babası da onun bir dediğini iki etmemiş. Babası sizin oralarda oturan taşralı bir beymiş, bira yaparmış kendisi. Bira yapmak neden böylesi parlak bir şey sayılır, bilmem. Kesinlikle bildiğim bir şey varsa şudur: İnsan ekmek yaparsa kibar olamıyor da bira yaparsa, şarap yaparsa ille kibar sayılıyor. Çevrene alıcı gözüyle bak, sen de göreceksin.”

“Beri yandan birahane işleten kişi kibar sayılamıyor, değil mi?”

“Kesinlikle hayır,” diye Herbert yanıt verdi: “Ama birahaneleri kibar beyefendiler işletebiliyorlar. Her neyse. Mr. Havisham çok zengin, çok da kibirliymiş. Kızı da öyle.”

“Miss Havisham babasının tek çocuğu muymuş?” diye sordum.

“Dur bir dakika, şimdi oraya geliyorum. Yok, Miss Havisham babasının tek evladı değilmiş, bir de üvey erkek kardeşi varmış, çünkü babası yeniden, gizlice evlenmiş. Aşçısını almış, yanılmıyorsam.”

“Hani pek kibirliydi?”

“Kuzum, Handel’ciğim, elbet kibirliymiş. İkinci karısıyla gizlice evlenmesi de kibrindenmiş ya. Her neyse, doğal olarak kadıncağız günün birinde ölür. Korkarım Mr. Havisham yaptığı işi kızına ancak kadın öldükten sonra açar, ondan sonra da bu kadından olma oğlu aile içerisindeki yerini alarak o bildiğin köşkte oturmaya başlar. Büyüdükçe başına buyruk, dik kafalı, saygısız hovardanın biri olup çıkar; kısacası tam bir hayırsız evlat. Bir gün artık canına tak diyen baba oğlunu evlatlıktan reddeder. Ne var ki ölüm döşeğinde yumuşar, ona güzel bir miras bırakır, ama kızına

bıraktığı gibisini değil... Buyur bir bardak şarap daha al. Kusura bakmazsan şuna değinmeliyim ki toplum dediğimiz şey bizden, ille çok aşırı tutumlu olarak bardağımızı sonuna dek bitirmemizi beklemez; bu yüzden kişi şarap içerken bardağını burnuna geçirmese de olur.”

Anlattığı öyküye kendimi çok kaptırdığımdan bardağımı böyle dikip duruyormuşum meğer! Ona teşekkür ederek özür diledim.

Herbert, “Bir şey değil,” diyerek anlatmasını gene sürdürdü:

“Miss Havisham böyle genç yaşında büyük bir mirasa konunca, onunla evlenmeyi, turnayı gözünden vurmak sayanların pek çok olduğunu sana söylemenin gereği yok. Üvey kardeşi de yeniden bol paraya kavuşmuştur. Gel gör ki kumar borçları, yeni çılgınlıklar peşinde koşmak derken, bu parayı da korkunç bir hızla har vurup harman savurmuş. Genç adamın üvey ablasıyla arasındaki geçimsizlik babasıyla olan geçimsizliğinden de kötüymüş. Babasını ablasının kışkırttığına inandığı için ona karşı derin, sonsuz bir kin beslediği sanılıyor... Şimdi öykümün en acı bölümüne geliyorum. Sevgili Handel, yalnız ufak bir ara vererek yemek peçetesini su bardağına sığdırmanın olanaksızlığını belirtmek isterim.”

Peçetemi neden su bardağına tıkıştırmak istediğimi dünyada bilemeyeceğim. Tek bildiğim şey, bir de baktım, çok daha yüce amaçlara uygun düşecek bir azim ve sebatla peçeteyi ille bardağın içine sığdırmak için uğraşıp didinmekteyim! Herbert’e yeniden teşekkür ederek özür diledim; o da şen şakrak, “Bir şey değil,” dedi, sonra öyküsünü bıraktığı yerden anlatmaya başladı:

“Derken sahneye, istersen bir baloda diyelim, ister at yarışlarında ya da başka bir yerde, bir genç adam çıkıyor. Bu adam Miss Havisham’ın peşine düşüyor, onu sevdiğini söylüyor. Kendisini ben hiç görmedim. Çünkü bu anlattıklarım yirmi beş yıl önce geçmiş şeyler, Handel, sen ile ben daha ortada yokken. Gene de kendisinin gösterişli bir adam olduğunu babamdan duydum; tam bu amaca uygun adamdı, der babam. Ama bir ‘centilmen’olmadığında kesinlikle direnir. Ona aldanıp centilmen bulanların peşin yargıyla davrandıklarını ya da bilgisiz kişiler olduklarını ileri sürer. Çünkü içten centilmen olmayan bir kişinin, dünyada hiçbir zaman dıştan da centilmen olamayacağına babam inanmıştır. Der ki, ne kadar cila sürersen sür, ağacın damarını saklayamazsın, sen cila vurdukça damar da kendini dışarı vurur, der. Yaa, işte böyle. Bu adam Miss Havisham’ın peşinden ayrılmıyor, ona derinden bağlı olduğunu söylüyormuş. Anladığıma göre

genç kız o zamana dek erkeklere karşı pek bir ilgi göstermemiş. Ne var ki içindeki tüm gizli ateş şimdi dışarı vurmuş; Miss Havisham bu adama delicesine tutulup âşık olmuş. Ona düpedüz tapındığını kimseden gizlemiyormuş. Adam onun sevgisini öyle hesaplı, bilinçli olarak sömürmüş ki kızdan büyük paralar sızdırmayı başarmış. Sonunda onu kandırmış; üvey kardeşine babalarının bir zayıflık ânında bıraktığı payı son derece pahalıya satın aldırmış. Gerekçe olarak da, 'Kocan olduğum zaman her şeyini ben çekip çevireceğim, her işini ben yapacağım,' diyormuş... Senin vasin Mr. Jaggers o zamanlar Miss Havisham'ın vekili değilmiş daha. Miss Havisham desen, küçük dağları ben yarattım havalarında; gözünü de aşk bürümüş olduğundan, kimselerin verdiği aklı beğenmezmiş. Akrabalarının hepsi, babam dışında, yoksul, çıkarcı kişilermiş. Babam da yoksulmuş yoksul olmasına da, kıskançlığı, el etek öpmesi yokmuş. Bu yüzden ailenin en bağımsız, açık sözlü kişisi olarak Miss Havisham'ı uyarmış; bu adama çok şey veriyorsun, kendini gözü kapalı, onun insafına bırakıyorsun, diye. Miss Havisham ilk fırsatta, hem de adamın yanında babamı hışımla evden kovmuş. O gün bugündür görüşmüyorlar."

Miss Havisham'ın, "En sonunda, ölümü şu masaya yatırdıkları zaman Matthew beni görmeye gelecek," dediğini anımsadım. Herbert'e babasının Miss Havisham'a beslediği kinin neden böylesi köklü olduğunu sordum.

"Kinden değil," dedi Herbert. "Yalnız Miss Havisham nişanlısının yanında babamı çok kötü suçlamış; yaltaklanarak Miss Havisham'a kendi çıkarı için yaranmak istediğini, bunu yapmayınca düş kırıklığına uğradığını söylemiş. Şimdi babam kalkıp oraya giderse Miss Havisham'ı haklı çıkarmış gibi olacağını düşünüyor; hem ona karşı, hem de kendine karşı... Neyse, biz gene o adama dönelim de onun işini bitirelim şimdi. Düğün günü saptanmış, gelinlik satın alınmış, balayı gezisi kararlaştırılmış, düğün davetiyeleri yollanmış. Düğün günü gelip çatmış ama damat gelmemiş. Damadın yerine bir mektup gelmiş..."

Herbert'in sözünü keserek, "Bu mektubu Miss Havisham nikâh töreni için giyinirken almış, değil mi?" diye sordum. "Saat dokuza yirmi kala?"

"Dakikası dakikasına," diyerek Herbert başını salladı. "Sonra evdeki bütün saatleri de o dakikada durdurtmuş. O taş yürekli mektupta adamın evlenmekten caydığı dışında ne yazıyormuş anlatamam, çünkü bilmiyorum. Miss Havisham tutulduğu ağır hastalıktan kalktığı zaman evini harabeye çevirmiş bildiğin gibi; ondan sonra da bir kez bile gün ışığına çıkmamış."

Dinlediklerimi bir süre kafamda evirip çevirerek, “Hepsi bu mu?” diye sordum.

“Benim bildiğim bu. Gerçeği sorarsan, bu bilgiyi de duyduklarımı kendim birleştirmek yoluyla edindim. Çünkü babam bu konuya hiç değinmez. Miss Havisham beni çağırttığı zaman bile babam bana, ancak bilmem, anlamam gerekenleri anlattı. Haa, bir şeyi unuttum: Miss Havisham’ın boş yere güvendiği adamın, işin başından beri üvey kardeşle ortak çalıştıkları sanılıyormuş herkesçe. Birlikte düzen kurduklarına, sonra da kârı paylaştıklarına herkes inanıyormuş.”

“Adamın Miss Havisham’la evlenerek bütün serveti ele geçirmek istemeyişine şaştım,” dedim.

Herbert, “Belki evliydi,” diye karşılık verdi. “Belki de kızcağızı herkese karşı böyle zalimcesine küçük düşürmek üvey kardeşin başının altından çıkan bir tasarıydı. Ama bak gene söyleyeyim, bu konuyu hiç bilmiyorum.”

Ben gene bir süre düşündükten sonra, “Ya o iki adam ne oldular?” diye sordum.

“Giderek daha sefil, daha aşağılık olup çıkmışlar; bundan daha aşağılık olunabilirse elbet... Bir yandan da borca batıp sürünür durumlara düşmüşler, mahvolmuşlar.”

“Yaşıyorlar mı şimdi?”

“Bilmiyorum.”

“Biraz önce Estella’nın Miss Havisham’la bir akrabalığı yok, dedin; evlatlık olduğunu söyledin. Ne zaman gelmiş o eve?”

Herbert omuz silkti.

“Ben kendimi bildim bileli Estella Miss Havisham’ın yanındadır. Başkaca bildiğim yok.” Sonra Herbert öyküyü bitirip kurtulmuşçasına, “Şimdi, Sevgili Handel, aramızda hiçbir gizli saklı kalmadı,” dedi. “Miss Havisham’la ilgili olarak ben ne biliyorsam sen de biliyorsun.”

“Bütün bildiklerimi sen de biliyorsun, Herbert.”

“Yüzde yüz inanıyorum buna. Demek ki aramızda hiçbir anlaşmazlık, rakiplik söz konusu olamaz. Seni bu duruma yükselten velinimetin gizlilik koşuluna gelince, hani onun kimliğini sorup konuşmaman koşulu demek istiyorum, şuna yüzde yüz güvenebilirsin ki ne ben ne de benim yakınlarım bu konuyu kurcalamayacakları gibi açmayacaklar bile...”

Doğruyu söylemek gerekirse Herbert bunları öyle bir incelikle söylemişti ki daha yıllar yılı babasının çatısı altında yaşayacağım halde bu

konunun bir daha açılmayacağına inanmıştım. Öte yandan da öyle anlamlı konuşmuştu ki velinimetimin Miss Havisham olduğundan benim gibi emin olduğunu açıkça hissettim.

Konuyu açıklığa kavuşturup ortadan kaldırmak niyetiyle sözü buraya getirdiğini önceden anlayamamıştım. Ama şimdi anlıyordum; çünkü bunları konuşup üstümüzden atınca öyle bir rahatlayıp hafiflemiştik ki! Neşeli, candan, çene çalıp duruyorduk. Bir ara Herbert'e mesleğinin ne olduğunu sordum.

"Kapitalist," diye yanıtladı. "Gemi sigortası."

Benim çevreme bakınarak odada gemilerle, sigorta işleriyle ilgili bir şeyler aradığımı sezmiş olsa gerek ki, "Çalışma yerim kentin göbeğinde," dedi.

Kentin göbeğinde, gemi sigortacılarının zenginlikleriyle önemlerini düşündükçe gözlerim kamaşıyordu. Öyle ki bir zamanlar genç bir sigortacıyı şu yumruklarımla yere serip o uyanık gözlerinden birini morarttığımı, sorumluluk sahibi kafasını yardığımı düşündükçe ürpermeye başlamıştım. Neyse ki Herbert Pocket'in hiçbir zaman çok zengin, çok parlak bir adam olmayacağı, nedendir bilmem, gene içime doğdu da rahat bir soluk aldım.

"Sermayemi yalnızca gemi sigorta işine yatırmakla yetinecek değilim. Sağlam bir şirket bulursam hayat sigortası piyasasından da hisseler alacağım; oradan yöneticiliğe kaymak niyetindeyim. Ufak çapta madencilik yapmayı da tasarlıyorum. Bunların hiçbirisi, benim armatörlük işine doğrudan doğruya atılıp birkaç tonluk gemi kiralamama nasılsa sekte vuramaz. Ticarete atılacağımı sanıyorum," dedi Herbert arkasına yaslanarak. "Doğu Hint Adaları'yla ipekli kumaş, şal, baharat alışverişi yapmak istiyorum, boyalar, ilaçlar, nadide ağaçların keresteleri. İlginç bir ticaret alanıdır bu."

"Kârı da büyük müdür?" diye sordum.

"Hem de nasıl büyük!"

Kafam gene bulanmış, onun geleceğinin benimkinden de büyük olanaklarla dolu olduğuna inanmaya başlamıştım.

Herbert başparmaklarını yelek ceplerine sokarak, "Batı Hint Adalarıyla da alışveriş yapacağımı sanıyorum," diye ekledi. "Şeker, tütün, rom alacağım oradan. Seylan'a da gideceğim, özellikle fildişi almaya."

"Pek çok gemi gerekecek," dedim.

“Düpedüz bir filo,” diye cevap verdi.

Bu alım satım işlerinin görkemiyle iyice gözlerim kamaşmış olarak arkadaşıma şu sırada sigortaladığı gemilerin nerelere gidip geldiğini sordum.

“Sigorta yapmaya daha tam olarak başlamadım,” dedi. “Piyasayı kolaçan ediyorum.”

Bu, “kolaçan etme” işi Barnard’s Inn’e daha bir uygun düşüyordu sanki...

Ciddilikle, “Haa,” diye baş salladım.

“Evet; bir muhasebe bürosunda çalışıyorum, bir yandan da piyasayı kolaçan ediyorum.”

“Muhasebe kazançlı mıdır bari?”

Herbert sorumu soruyla karşıladı: “Kim... büroda çalışan gençler için mi demek istiyorsun?”

“Evet; senin için.”

“Yok, hayır, benim için kazançlı sayılmaz.” Herbert bunu, kafasında ince hesaplar yapıp kesin sonuçlar çıkaranların tavrıyla söylemişti. “Kazancım gözle görülür türden değildir demek istiyorum. Açıkçası elime pek bir şey geçmiyor. Öte yandan kendi ekmeğimi kendim kazanmak zorundayım.”

Hiç de kazançlı bir işe benzemiyordu doğrusu. Böyle bir gelirin ucundan iyi bir sermaye biriktirmenin çok zor olacağını düşündüm; bu düşüncemi belirtmek istercesine başımı iki yana salladım.

Herbert Pocket, “Şu var ki piyasayı kolaçan edebiliyorsun,” dedi. “Bu işin üstünlüğü bu ya zaten! Muhasebede çalışıyorsun ve piyasayı bol bol kolaçan ediyorsun. Anlarsın ya...”

Anladığıma göre, muhasebede çalışmazsan piyasayı kolaçan edemezsin, demeye getiriyordu ki çıkardığı bu sonucu garipsedimse de, bu konuda o benden daha deneyimli olduğundan sesimi çıkarmadım.

“Derken bir gün beklediğin fırsat eline geçer,” diye Herbert ekledi. “Kolları sıvayıp atılırsın üstüne, yaparsın sermayeni, ondan sonra da artık işin iş... Bir kez sermayeni kurdun mu tek yapacağın şey onu işletmek...”

Bu konuşma, onun bahçedeki kavgamızı yönetmesine benziyordu; pek benziyordu hem de. Yoksulluğa katlanışındaki tutumu da o günkü yenilgisini kabullenişine eşti. Bana öyle geldi ki bahçedeki çocuk benim yumruklarımı nasıl karşılamışsa bu genç adam da şimdi hayattan yediği

silleleri tıpkı öyle karşılamakta. En gerekli olan birkaç parça eşyanın dışında hiçbir şeysi olmadığını anlamaya başlıyordum; çünkü neyi sorsam benim için özel olarak kafeteryadan ya da başka yerden getirtilmiş olduğunu öğreniyordum.

Yine de, bu genç adam, kendi kafasında daha şimdiden kurmuş olduğu büyük servetten dolayı öyle bir alçakgönüllüydü ki doğrusu bana karşı burnu büyüklük etmediği için minnet bile duyar gibi oldum! Bu, onun yaradılıştan sevimli olan huylarına bambaşka bir tatlılık katıyordu. Çok iyi anlaşmıştık. Akşamleyin çıkıp sokaklarda dolaştık, indirimli biletle tiyatroya gittik. Ertesi sabah Westminster Abbey Kilisesi'nde duamızı ettik, öğleden sonra da parklarda gezdik. Bu parklardaki paytonların sayısız atlarını acaba kimler nallıyor, diye merak ettim, "Keşke Joe nallasaydı," dedim içimden.

O pazar, işi abartmadan düşünmeye çalıştımsa da, Joe ile Biddy'den ayrılalı aylar geçmiş gibi geldi bana. Onlarla arama giren uzaklık da bu ölçüye göre büyüyor, köyümüz dünyanın öbür ucunda kalıyordu sanki... Bundan önceki en son pazar gününde eski bayramlıklarımı giyerek köyümüzün kilisesine gitmiş olmam, hem yer, hem zaman kuralları, hem ay hem güneş takvimleri yönünden akıldışıydı, bir sürü akıldışı olanaksızlıkların toplamıydı...

Gelgelelim Londra'nın o civcivli kalabalığında, akşamları öylesine şıkır şıkır aydınlatılan o sokaklarda bile karşılaştığım kimi şeyler, evimi ocağımı böyle dağlar ardına attığımdan ötürü beni kınıyormuş gibi gelerek içimi karartıyordu. Geceleriyse Barnard's Inn'in avlusunda, sözümona bekçilik yaparak dolaşan sarsak sefilin ayak sesleri yüreğimde kof yankılar uyandırıyordu.

Pazartesi sabahı dokuza çeyrek kala Herbert işbaşı yapmaya (herhalde biraz da piyasayı kolaçan etmeye) gitti, ben de onun yanına katıldım. Bir-iki saat sonra işten çıkınca beni Hammersmith'e götürecekti, ben de bu arada oralarda oyalanarak onu bekleyecektim. Geleceğin sigortacılarının çıktığı yumurtalar, devekuşu yumurtaları gibi tozlu sıcak folluklarda kuluçkaya yatırılıyor olsalar gerekti. Geleceğin kapitalist devlerinin çalıştıkları yerleri görünce bu yargıya vardım. Herbert'in muhasebe yardımcılığı yaptığı yer, "kolaçan"a elverişli bir yer gibi de gelmedi bana. Her yanı islere, tozlara bulanmış bir yapının avludan çıkılan ikinci katının arkasındaydı. Pencereleri de sokağa değil, başka bir yapının ikinci katına bakıyordu.

Öğlene kadar bekledim, sonra Borsa'ya gidip baktım. Deniz ulaşımıyla ilgili bildirilerin altında oturan cakalı birtakım adamlar gördüm. Hepsini de büyük birer tüccar sandığımdan yüzlerinin neden böyle asık olduğunu anlayamadım.

Herbert çıkınca gidip ünlü bir lokantada karnımızı doyurduk. O zaman lokantaya bayıldım ama şimdi düşünüyorum da tüm Avrupa'nın en düşkün aşevi olsa gerekti. Çünkü masa örtüleriyle çatal bıçaklardaki, garsonların üstündeki salça ile yağın, etlerin üstündekilerden daha bol olduğu o gün bile gözümden kaçmamıştı. Yemeğimizi bitirdik, tabak dışındaki yağlardan para almadıkları için oldukça hesaplı bir fatura ödedik, Barnard's Inn'e dönüp benim küçük çantayı aldık, sonra arabayla Hammersmith'e gittik.

Hammersmith'e vardığımızda saat iki-üç sularıydı. Arabadan inip azıcık yürüyünce Mr. Pocket'in evine vardık. Bahçe kapısının mandalını kaldırınca ırmak kıyısındaki küçük bir bahçeye giriverdik. Mr. Pocket'in çocukları çevrede koşuşup oynamaktaydılar. Beni kişisel yönden ilgilendiren bu konuda kendi kendimi aldatmıyorsam, Mr. ve Mrs. Pocket'in çocukları kimsenin elcağızıyla değil de kendi kendilerine düşüp kalkarak yetişiyorlardı.

Mrs. Pocket bir ağaç altındaki bahçe sandalyesine oturmuş, ayaklarını başka bir bahçe sandalyesine dayamış, kitap okumaktaydı. Çocuklar oynarken dadıları olan iki kadın da bahçeyi seyrediyordu.

Herbert, "Anneciğim, Mr. Pip'i getirdim size," dedi.

Mrs. Pocket de beni güler yüzlü gene de ağırbaşlı bir selamla karşıladı.

Bu sırada dadılardan birisi çocuklardan ikisine doğru seslenmekteydi.

"Mr. Alick, Miss Jane, o çalıların üstünden atlayıp durursanız suya düşüp boğulacaksınız. O zaman da babanız ne der, sonra?"

Bu dadı bir yandan da Mrs. Pocket'in mendilini yerden alarak, "Bununla altı ediyor, hanımefendi," diye söylendi.

Bunun üzerine Mrs. Pocket gülüp, "Eksik olma, Flopson," diyerek bu kez tek bir sandalyeye yerleşti, gene kitabını okumaya daldı. O an yüzünde, kitabını günlerdir aralıksız okumaktaymış gibi bir dikkat belirdi, kaşları ilgiyle çatıldı. Gelgelelim daha beş-altı satır bile okumamıştı ki gözlerini bana dikerek, "Anneniz iyidir, umarım?" diye sordu.

Bu beklenmedik soru beni öyle afallattı ki, kem küm ederek, anam sağ olsaydı herhalde iyi olurdu, gösterilen ilgiye sevinerek kendi de selamlarını

yollardı, gibilerden bir şeyler gevelemeye başladım. Neyse, tam o sırada dadı imdadıma yetişti.

Mendili yerden alarak, “İşte,” dedi. “Alın size varan yedi! Bugün size neler oluyor, anlamıyorum, hanımcığım.”

Mrs. Pocket kendi malını önce hiç görmediği bir şeymiş gibi anlatılmaz bir şaşkınlıkla eline aldı, sonra tanımışçasına gülüp, “Eksik olma, Flopson,” diyerek beni unuttu, gene kitabını okumaya koyuldu.

Üzerimize inen kısa dinginlikten yararlanarak bahçedeki çocukları saydım. Düşe kalka büyümenin çeşitli aşamalarından geçmekte olan tam altı tane küçük Pocket saydım. Ben tam bu sayıya ulaşmıştım ki bir yedincisinin, sanki havada bir yerden, acı acı ağlayan sesi geldi.

Flopson, “Aa, bu da bebecik değilse ne olayım!” dedi. Bu işe pek şaşmış gibiydi. “Sallanmasana, Millers, çabuk ol!”

Öteki dadı olan Millers eve gitti, yavrunun sesi de yavaş yavaş dindi. Bu arada Pocket okumasına hiç ara vermediğinden elindeki kitabın ne olabileceğini merak ettim.

Mr. Pocket’in yanımıza gelmesini bekliyorduk herhalde. Her neyse orada, bahçede durmuş bekliyorduk işte. Bu arada ben de bu aileye özgü ilginç, tuhaf bir durumu görüp inceleme fırsatını bulmuştum. Şöyle ki çocuklardan herhangi biri oyun arasında annelerinin yanına yaklaşırsa ille ayakları takılıp sendeleyerek onun üstüne yuvarlanıyorlardı. Mrs. Pocket bu işi kısa süren bir şaşkınlık, çocuklarsa uzun süren yaygaralarla karşılıyorlardı.

Bu şaşılası duruma bir türlü akıl erdiremiyor, bu konuda içimden çeşitli kuramlar yürütmekten kendimi alamıyordum ki bir süre sonra kucağında bebecikle Millers çıkageldi. Bebek, Flopson’un kucağına verildi. Flopson da tam bebeği Mrs. Pocket’e vermek üzereydi ki, bebekle birlikte tepetaklak Mrs. Pocket’in üstüne öyle bir yıkılış yıkıldı ki nerdeyse öte yana düşecekti. Herbert ile ben hemen atılıp onu tuttuk.

Mrs. Pocket gözlerini bir an için kitabından ayırarak, “Ne tuhaf, Flopson,” dedi. “Bugün herkes yuvarlanıp duruyor.”

Kıpkırmızı kesilmiş olan Flopson, “Tuhaf da söz mü, hanımcığım!” dedi. “Ne koydunuz siz oraya kuzum?”

“Nereye ne koydum?” diye sordu Mrs. Pocket.

Flopson, “Tanrı sizin iyiliğinizi versin, ufak taburenizmiş, ayol!” diye söylendi. “Etekliğinizin altında saklı tutarsanız elbette herkes yuvarlanır.

Buyurun, biraz bebeciği siz alın da kitabınızı ben tutayım, hanımcığım.”

Mrs. Pocket dadının sözünü dinleyerek bebeği bir süre kucağında beceriksizce dandini yaptı. Öbür çocuklar bebeğin çevresinde oynaşıyorlardı. Çok kısa bir süre sonra Mrs. Pocket bütün çocukların eve götürülüp öğle uykusuna yatırılmaları için kesin bir buyruk verdi. Böylelikle daha o ilk gün bu aile konusunda ikinci bir gerçek daha öğrenmiş oldum: Küçük Pocket’ler düşüp kalkarak bir de yatıp kalkarak büyümekteydiler.

Flopson ile Millers çocukları bir kuzu sürüsü gibi eve götürdükleri zaman Mr. Pocket benimle tanışmaya geldi. Yüzünde biraz şaşkın bir ifade vardı; işleri düzene sokmaktan umudunu kesmiş gibi. Kırlaşmış saçları da karmakarışıktı. Bu koşullar altında onun bu görünümü bana pek doğal geldi.

11. (İng.) Uyumlu Demirci Ustası. (Y.N.)

23

Mr. Pocket beni gördüğüne sevindiğini söyledi. “Umarım siz benimle tanıştığınıza üzülmemişsinizdir,” dedi, sonra tıpkı oğlununkine benzeyen bir gülüşle, “İnanın, hiç de ürkütücü bir insan değilimdir,” diye ekledi. Şaşkın, dalgın tutumuna, saçlarının çok kırlaşmış olmasına karşın genç görünüşlü bir adamdı; davranışları da çok rahattı. “Rahat” derken yapmacıktan uzak oluşunu belirtmek istiyorum. Yoksa o şaşkın, ne yapacağını bilemez hallerinde insanı gülümseten bir şey vardı; onu düpedüz gülünç olmaktan, bu gülünçlüğü kendisinin de algılaması kurtarıyordu.

Benimle bir süre konuştuktan sonra kara, biçimli kaşlarını hafifçe, biraz da kaygıyla çatarak, “Mr. Pip’e hoş geldin dedin ya, Belinda’cığım?” diye sordu.

Mrs. Pocket bakışlarını kitabından ayırarak, “Evet,” dedi, sonra bana bakıp dalgın dalgın gülümseyerek, portakal çiçeği şerbetinden hoşlanıp hoşlanmadığımı sordu.

Bundan önceki konuşma ve konularımızla, uzak yakın hiçbir ilişkisi bulunmadığından, bu sorunun da ötekiler gibi salt konuşmuş olmak ya da konuşmamış olmamak amacıyla ortaya atıldığına karar verdim.

Orada, birkaç saat içinde öğrendiğimi hemen anlatmamda bir sakınca yoktur sanıyorum. Mrs. Pocket bir rastlantı sonucunda *Sir* unvanını alan, sonra da ölen bir “soylu”nun kızıymış. Bu soylu babanın çok kesin bir inancı varmış: Ona sorarsanız kendi babası gerçekte Baronet unvanı alacakken birilerinin salt kişisel nedenlere dayanan inatçı muhalefeti yüzünden alamamış. Bu “birileri”nin kim olduğunu o zaman anladımsa bile çoktan unuttum. Kralın kendisi miymiş, Başbakan mı, Maliye Bakanı mı, Canterbury Başpiskoposu mu, öyle birileri, işte. Böylece Mrs. Pocket’in babası da, baştan sona kendi sanrılarının ürünü olan inancının kendine verdiği hakla, yeryüzünün soyluları arasına katılmış. Kendisinin şövalyeliğe yükselmesi de, sanıyorum, parşömen kâğıdı üzerinde yürütülen kıran kırana bir bildiri çatışmasında, kaleminin ucuyla İngiliz gramerine yönelttiği hızlı

bir saldırı sayesinde gerçekleşmiş. Bir de bilmem hangi büyük yapının temeli atılırken ilk taşı yerleştiren bilmem hangi Saraylı’ya, kireçli harcı ya da malayı uzatmasından ötürü! Her ne ise, bu baba, kız çocuğunun büyüyünce unvan sahibi bir soyluya varması gerektiğini pek doğal saydığı için, ev yönetimi gibi avam tabakasına özgü, bayağı işleri öğrenmekten kesinlikle uzak, habersiz tutarak el bebek gül bebek büyütmüş.

Bu akıllı baba, kızını bu yönlerden göz hapsinde tutmayı öyle güzel başarmış, çevresine öyle dikkatli gözcü ve bekçiler dikmiş ki kız hiçbir işten anlamayıp hiçbir işe yaramayan, katıksız bir süs eşyası olup çıkmış. Kişiliği böylesi mutlu ve başarılı bir biçimde gelişen kız çocuğu, genç kız olur olmaz Mr. Pocket’le tanışmış. Kendisi de çiçeği burnunda bir delikanlı olan Mr. Pocket, Lordlar Kamarası’na mı girsin ya da Piskoposluk tacına mı aday olsun, henüz karar veremez bir durumdaymış. Ne var ki bunlardan birini seçmek yalnızca bir zaman sorunu olduğundan, genç adam sevdiği kızla Zaman’ı perçeminden tutup kendilerinden yana çekmeye karar vermişler (ki görünüşe bakılırsa perçem enikonu uzunmuş) ve sağduyulu babaya haber vermeksizin evlenmişler. Kızına verecek ya da kızından esirgeyecek iyi dileğinden başka bir şeyi zaten olmayan baba kısa bir çatışmadan sonra yola gelmiş, bu çeyizi de yüce gönüllülükle genç evlilere bağışlamış! Mr. Pocket’e, aldığı kızın, “prenslere layık bir hazine” olduğunu bildirmiş.

Mr. Pocket o günden bu yana hazinesini dünya işlerine yatırır dururmuş da, eline geçen kazancın pek aman aman bir şey olmadığı sanılıyormuş! Bununla birlikte her nedense çevresi Mrs. Pocket’e saygıyla karışık bir acımayla bakıyordu, bir unvan sahibiyle evlenmedi diye. Beri yandan Mr. Pocket’e karşı da herkes hoşgörüyle karışık tuhaf bir kınama içindeydi, hiçbir zaman bir unvan edinemedi diye!

Mr. Pocket beni içeriye alarak odamı gösterdi. Özel oturma odam olarak da kullanabileceğim gibi döşenmiş, sevimli bir yerdi burası. Sonra ev sahibim benimkine benzeyen iki odanın daha kapılarını çalarak bunlarda kalan Drummle ve Startop adındaki öğrencileriyle tanıştırdı. Yaşlı görünümlü, iriyarı bir genç adam olan Drummle ıslık çalmaktaydı. Yaşça da, cüssece de ondan küçük olan Startop kitap okumaktaydı. Aşırı bir bilgi akımıyla yüklerse patlayacağından korkuyormuş gibi, kafasını iki eliyle sımsıkı tutmuştu.

Karıkoca Pocket'lerin ikisinin de, kendilerini başkalarının ellerine bırakmış gibi bir tutumları vardı. Öyle belirgindi ki bu, eve gerçekte egemen olup onların burada yaşamasına izin veren kişinin kim olduğunu merak ettim. Sonunda bu adsız iktidarın evde çalışan hizmetliler olduğunu anladım. Rahatlık, düzen yönünden iyi bir yoldu bu belki. Ne var ki pahalıya patladığı gözle görülüyordu. Çünkü hizmetliler boğazlarına iyi bakmayı, kendi bölümlerinde bir sürü konuk ağırlamayı kendilerine görev sayıyorlardı. Mr. ve Mrs. Pocket'in de çok iyi yiyip içmesine izin veriyorlardı doğrusu. Gene de bana sorsalar, evin mutfak bölümünde pansiyoner olmayı seçerdim, ama bunun için kendimi savunacak yetenekte olmam gerektiğini de biliyordum. Çünkü ben eve yerleşeli daha bir hafta olmamıştı ki, Pocket ailesiyle tanışmayan bir komşu hanımdan bir mektup geldi. Bu komşu hanım Millers'in bebeciğe tokat attığını görmüş, bunu bildiriyordu.

Mrs. Pocket mektubu alınca büyük bir üzüntüye kapılarak hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. "Komşular başkalarının işine karışmasalar olmaz mı, anlayamıyorum," deyip duruyordu.

Yavaş yavaş, daha çok Herbert'in anlattıklarından öğrendim ki Mr. Pocket, Harrow ile Cambridge'de okumuş, son derece de parlak bir öğrenciymiş. Ne var ki, çok genç bir yaşta Belinda'sıyla evlenmek onuruna erişince ilerleyip yükselme olanaklarını baltalamış, geçinebilmek için, halk arasında Bileyici diye anılan özel öğretmenlik mesleğine atılmış. Bir sürü kör bıçağı bilemiş. Bunların dikkate değer yönleri şuymuş ki babaları eğer sözü geçer kişilerse Mr. Pocket'e daha iyi bir iş bulacaklarına söz veriyor, ama bıçaklar Bileyici'den ayrıldığı zaman bu sözlerini unutuyorlarmış. Sonunda Mr. Pocket bu verimsiz işten usanarak Londra'ya gelmiş. Burada, beslediği daha parlak umutlar birer birer söndükçe gene eski mesleğine dönmüş. Okumaya fırsat bulamayan ya da fırsat bulup da savsaklayan kişilere okutmanlık yapmış, birçok kişiyi özel durumlar için hazırlayıp yetiştirmiş, yazarlar için gereken bilgileri toplamış, onların yazılarını düzeltmiş. Çok az olan özel gelirini bu gibi işlerden edindiği kazançlarla besleyerek evini geçindirip gidiyormuş.

Pocket'lerin dalkavuk bir komşuları vardı; herkese hak veren, herkese şükür duaları eden, duruma göre her fırsatta gülen ya da ağlayan dul bir hanım. Adı Mrs. Colier olan bu hanıma daha o ilk gün yemeğe inerken kolumu verme onuru bana düştü. Dul hanım bana, Mr. Pocket'in evine

pansiyon öğrenci almak zorunda kalmasının sevgili Mrs. Pocket'i pek sarstığını anlattı. Tanışmamızın üzerinden daha beş dakika bile geçmemiş olmakla birlikte Mrs. Colier bir güven ve sevgi coşkusu içinde bu sözlerinin, "meclisten dışarı" olduğunu bildirdi. Eve gelen öğrencilerin hepsi benim gibi olsaymış Mrs. Pocket oturup şükredermiş.

"Ne var ki, sevgili Mrs. Pocket'imiz zaten hayatta hüsrana uğramış bir kadın olarak... gerçi Mr. Pocket'i bundan sorumlu tutmuyorsam da... sevgili Mrs. Pocketimizin lükse, kibarlığa olan gereksinimi öyle büyüktür ki..."

Ben Mrs. Colier'in ağlayacağından korkarak hemen susturmak için, "Evet, öyle efendim," dedim.

"Yaradılışıyla da, huylarıyla da, öyle bir salon kadınıdır ki!.."

Ben gene onun ağlamaya başlamasını önlemek amacıyla, "Elbette efendim," dedim.

"Mr. Pocket'in zamanını, kendini tümüyle karısına adayamayışı gerçekten acı."

İçimden, "Bakkalla kasap mallarını Mrs. Pocket'e adamasalar sanırım daha acı olurdu," diye geçirdimse de bir şey demedim. Zaten utangaçlığımı yenmek, toplum kurallarını aklımda tutmak için harcadığım çaba bana yetiyordu.

Bir yandan önümdeki çatal, bıçak, kaşık, bardak ve buna benzer öldürücü araçlarla cebelleşirken, öte yandan Mrs. Pocket ile Drummle arasındaki konuşmalardan anlıyordum ki küçük adı Bentley olan Drummle bir Baronet'in ikinci dereceden mirasçısı oluyormuş. Bu arada Mrs. Pocket'in bahçede okuduğu kitabının unvanlar üstüne yazılmış olduğunu da anlamıştım. Nasip olsa da dedesine Baronetlik unvanı verilseymiş, bu kitaba hangi tarihte geçecekmiş, onu günü gününe biliyordu. Drummle pek konuşmuyordu (somurtuk, ters bir insan gibi geldi bana), ama ağzını açtığı zaman kendini bizlerden ayrı, seçkin tuttuğunu, Mrs. Pocket'i de kendine eşit saydığını açıkça sezdiriyordu. Konuşmanın bu bölümüne onların ikisiyle yağcı komşu Mrs. Colier'den başkası katılmadı. Herbert'in çok sıkıldığını anlayabiliyordum. Gene de konu hiç kapanmayacak gibiydi ki uşak içeri girerek ev işleriyle ilgili bir felaket haberi verdi.

Kısacası, aşçıbaşı et kızartmasını kaybetmiş, bulamıyormuş.

Bunu duyunca Mr. Pocket'in son derece tuhaf bir şey yaptığını gördüm. İlk görüşüm olduğundan öyle şaştım ki neredeyse dilimi yutuyordum. Ama ötekiler hiç aldırış etmediler; zaten Mr. Pocket'in bu yaptığına yakında

onlar gibi ben de alışacaktım. Adamcağız, delirmemek için olmalı, iki elini birden o karmakarışık saçlarına daldırdı; kendini, saçlarının kökünden tutup havaya kaldırmak istercesine, olağanüstü bir çaba gösterdi. Ama kendi kendini yerinden bile kıpırdatamayınca, sessiz sedasız yemesini sürdürdü.

Derken Mrs. Colier konuyu değiştirerek beni pohpohlamaya başladı. Önce birkaç dakika hoşuma gitti bu, gelgelelim kadın öyle aşırıya kaçıyordu ki sonunda sinirime dokunmaya başladı. Geldiğim yerleri, ailemi, dostlarımı candan merak ediyormuş numarası yaparken dibime yılan gibi bir sokuluşu vardı ki dilinin çatallı olmayışına şaşıyordunuz. Arada bir (onunla pek az konuşan) Startop'a ve (daha bile az konuşan) Drummle'a doğru bir atılımda bulunuyordu. Bu kadının yanı başında oturmadıkları için onlara imrenmeye başlamıştım.

Yemekten sonra çocukları getirip benimle tanıştırdılar. Mrs. Colier onların ağızları, burunları, gözleri, bacakları konusunda övgü sözleri sıralayıp duruyordu. Çok yerinde bir terbiye yöntemi olsa gerekti bu. Dört kız, iki oğlan çocuğu vardı, bir de hem kıza, hem oğlana benzeyen bebecik. Yolda olanının ise ne olacağını ancak Tanrı bilebilirdi. Flopson ile Millers'in çocukları içeri getirmelerini görseniz onları askerlik için çocuk devşirmekle görevlendirilmiş, toparlayabildiklerini de alıp getirmiş iki çavuş filan sanırdınız.

Mrs. Pocket ise kör talihin soyluluktan yoksun bıraktığı bu küçüklere, onları daha önce de denetlediğini şöyle bir anımsıyormuş, gene de neyin nesi olduklarını, burada ne aradıklarını pek çıkartamıyormuşçasına baktı.

Flopson, "Bir dakika hanımcığım, çatalınızı bana verin de bebeği alın," dedi. "Yok, öyle tutmayın, yoksa kafası masanın altına çarpar."

Mrs. Pocket bu öğüde kulak asarak bebeği öbür yandan tuttu, kafasını masanın üstüne çarptı. Öyle bir darbe oldu ki bunu hepimiz duyduk.

"Ay, ay, en iyisi gene bana verin siz onu, hanımcığım," dedi Flopson. "Miss Jane, hadi gel, bebeciğin önünde biraz dans et, hadi canım, n'olur?"

Kızlardan biri, bacak kadar bir şey olmasına karşın ötekilerin ablalığını bu küçük yaştan üstlenmeye başladığı anlaşılan bir çocuk, ortaya çıkarak bebeğin önünde öne arkaya biraz dans etti. Sonunda bebek ağlamaktan vazgeçip gülücük verdi. Bütün çocuklar güldüler o zaman. (Bu arada kendini saçlarından havaya kaldırmaya iki kez yeltenmiş olan) Mr. Pocket de güldü. Hepimiz güldük, neşemiz yerine geldi.

Flopson, bebeği, Hollanda işi oyuncak bebekler gibi kollarıyla bacaklarını bükerek annesinin kucağına oturtmayı becerdi; oynasın diye de eline fındıkkıran verdi. Mrs. Pocket'e, "Dikkat edin, bebeğin gözlerine girmesin," diye uyarıda bulundu. Aynı uyarıyı oldukça sert bir sesle Miss Jane'e de yineledi.

Bundan sonra iki dadı dışarı çıktılar. Merdivende, bize yemekte hizmet etmiş olan ve düğmelerinin yarısını kumarda yitirmiş gibi görünen çakırkeyif garsonla karşılaştılar; aralarında hızlı bir itişip kakışma geçti.

Mrs. Pocket'in, bir yandan şekerli şaraba batırılmış portakal dilimlerini yerken, bir yandan Drummle ile Baronetlik konusunda tartışmaya dalmış, kucağındaki bebeyi de tümüyle unutmuş olduğunu gördükçe kaygıdan içim içimi yiyordu; çünkü bebek fındıkkıranla insanın kanını donduran oyunlar oynamaktaydı. Neyse ki sonunda bebeciğin taze beyninin büyük bir tehlike altında olduğunu Jane gördü, usulca yerinden kalkıp geldi; ufak tefek oyalamacalarla tehlikeli silahı bebeğin elinden aldı.

Tam bu sırada portakalını bitirmiş olan Mrs. Pocket, Jane'in bu yaptığını hiç hoş görmeyerek, "Seni yaramaz!" dedi. "Nasıl yaparsın bunu? Hemen git yerine otur bakiim!"

Küçük kız yarım yamalak konuşarak, "Ama anneciğim," diye sızlandı. "Bebeciğin gözü çıkacaktı."

Annesi, "Hâlâ konuşuyor!" diye onu payladı. "Hemen git yerine otur, dedim."

Mrs. Pocket öyle ezici bir gurur ve sertlikle konuşmuştu ki, kendim bir suç işlemişim gibi elim ayağım titremişti.

Masanın öbür ucundan Mr. Pocket, "Sevgili Belinda, neden böyle mantıksız davranıyorsun?" diye karısına karşı çıktı. "Jane bebeciğin iyiliği için araya girdi."

"Kimse araya girip benim işime karışamaz," dedi Mrs. Pocket. "Sana çok şaştım doğrusu, Matthew; işime karışılmasına izin verip beni küçük düşürmelerine göz yumuyorsun."

Mr. Pocket acı bir çaresizlikle, "Güzel Tanrım!" diye patladı. "Demek küçücük bebeler fındıkkıranla oynarken ölüp gidecekler, ama onları kimse kurtaramayacak."

Mrs. Pocket küçük suçludan yana hışımla tepeden bakarak, "Jane benim işime karışamaz," dedi. "İzin veremem buna. Ben ki öyle bir dedenin torunuyum, aile onuruna toz konduramam. Jane de kim oluyormuş?"

Mr. Pocket ellerini gene saç diplerine daldırdı; hem bu kez kendini oturduğu yerden birkaç santim yukarı kaldırmayı da başardı.

İnsanlara değil de yere, göğe doğru seslenerek, “Duyuyorsunuz ya?” diye bağırdı. “Masum bebecikler fındıkkıranla oynarken ölecekler; dedelerinin mevkileri uğruna kimse sesini çıkarmayacak!”

Sonra Mr. Pocket gene yerine indi, sustu.

Bunlar olup biterken biz hepimiz utanmış, gözlerimizi masa örtüsüne dikmiştik. Bir sessizlik oldu. Bu arada dürüst, atılgan bebecik durup durup kuş sesi gibi gurultular çıkararak Jane’e doğru uzanıyordu. Bu evde, hizmetçiler dışında tek tanıdığı insanın Jane olduğu belliydi.

Mrs. Pocket, “Mr. Drummle, kuzum çıngırağı çalıp Flopson’u çağırır mısınız? Jane, seni söz dinlemez, asi kız, hemen gidip yatacaksın. Bebeğim, sen de anneciğinle gel bakalım!” dedi.

Tepeden tırnağa dürüst olan bebek bu öneriye var gücüyle karşı çıktı. Annesinin kucağında ters yana doğru yay gibi şöyle bir gerilip kıvrıldı; bizler onun yüzünün yerine örgü patikleriyle tombul, gamzeli dizlerini gördük; sonra yavru, bayrakları sonuna dek açmış durumda odadan dışarı çıkarıldı. Sonunda dediğini kabul ettirdi de, çünkü birkaç dakika sonra pencereden dışarı baktığım zaman bebeği küçük Jane’in kucağında gördüm.

Bu arada öbür beş çocuk sofra başında kalmışlardı, çünkü Flopson’un özel işi çıkmış, başka hiç kimse de onların sorumluluğunu üstüne almamıştı. Böylece çocuklarla babalarının arasındaki ilişkiyi izleme fırsatını buldum. Bunu şöyle özetleyebilirim: Mr. Pocket, dağınık saçları daha da dağılmış, yüzündeki şaşkın ifade daha da derinleşmiş olarak birkaç dakika süzdü çocukları. Onların nasıl olup da bu evde kaldıklarını, yiyip içtiklerini, doğanın, kura çekerken onları neden başka bir eve düşürmediğini merak eder gibiydi. Derken, babaları değil de onları denetlemeye gelen bir görevliymişçesine ilgisiz bir tutumla sorular yöneltti çocuklara. Neden küçük Joe’nun yakasındaki fırfır delik deşikmiş? “Flopson fırsat bulunca dikiverecek, baba.” Peki ya küçük Fanny’nin parmağında neden dolama çıkmış? “Millers unutmazsa macun yapıp sürecek, baba.”

Sonra Mr. Pocket’in babalık sevecenliği ağır bastı. Çocuklara yarımşar şilin dağıtarak çıkıp oynamalarını söyledi. Çocuklar dışarı çıkarken Mr. Pocket kendi kendini sandalyesinden kaldırmak için görülmedik bir çaba harcadıysa da sonunda bu umutsuz girişimden cayıp yerine yerleşti.

Akşamüzeri ırmakta kürek çekip gezindik. Drummle’ ın da Startop’un da özel sandalları vardı. Bunu görünce ben de özel bir sandal satın alarak ikisini de sönük düşürmeye karar verdim. Çoğu köy çocukları gibi ben de bu tür sporların birçoğunda ustaydım. Gelgelelim Thames Nehri’nde ya da buna benzer sularda kürek çekecek zariflikten yoksun olduğumu görünce bizim iskeleye yanaşan, kürek çekmede ödül almış olan bir kayıkçıyı hemen kendime öğretmen olarak tuttum. Bana yeni arkadaşlarımın tanıştırmış olduğu bu uzman, kollarımın demirci koluna benzediğini söyleyerek elimi ayağıma dolaştırdı. Bu övgüsünün, neredeyse bir öğrenciye mal olacağını bileydi, dilini tutardı sanıyorum.

Gece eve döndüğümüzde tepsi içinde hafif bir yemek bizleri bekliyordu. Biz de neşeyle bunun tadını çıkarmaya hazırlanıyorduk. Ne var ki tam o sırada evin içinde bir tatsızlık çıktı. Mr. Pocket’in de neşesi yerindeydi. Derken hizmetçilerden biri içeri girerek. “Kusura bakmazsanız sizinle görüşmek istiyorum, efendim,” dedi.

Mrs. Pocket bunu da bir onur sorunu yaparak, “Efendinizle mi görüşmek istiyorsun?” diye öfkeyle sordu. “O da ne demek? Git Flopson’la konuş. Ya da gelir benimle görüşürsün, ama bir başka zaman...”

Orta hizmetçisi, “Özür dilerim, hanımcığım ama şimdi görüşmek istiyorum, hem de beyefendiyle görüşmek istiyorum,” dedi.

Bunun üzerine Mr. Pocket odadan dışarı çıktı, biz de o dönünceye dek çene çaldık. Biraz sonra Mr. Pocket, üzgün, umarsız bir durumda dönüp gelerek, “Parmağım ağzımda kaldı, Belinda!” dedi. “Aşçıbaşı içmiş içmiş, mutfağın orta yerinde sızıp kalmış. Dolapta da koca bir topak taze tereyağı var; satmak için hazırlamışlar!”

Mrs. Pocket o saat küplere binerek, “O pis Sophia’nın başının altından çıkmadır bu işler!” dedi.

“Ne demek istiyorsun, Belinda?”

“Bunları sana söyleyen Sophia değil mi? Demincecik şu odaya gelip de seninle görüşmek istediğini kendi gözlerimle gördüm, kulaklarımla duydum ya!”

“Ben de aşağı indim, hem sızmış yatan kadını hem de tereyağı çıkınını kendi gözümle gördüm ya!”

“Matthew, demek ortalığı karıştırdı diye bu kızdan yana çıkıyorsun ha?”

Mr. Pocket’in dudaklarından acı bir inilti döküldü.

Mrs. Pocket, “Ben, o dedenin torunu, bu evde hiç mi sayılmayacağım yani?” diye haykırdı. “Benim bildiğime göre aşçıbaşı çok saygılı, çok iyi bir kadındır. Daha işe ilk girdiği gün, içine doğmuş gibi, benim düşes olmak için yaratılmış bir hanımefendi olduğumu söylemişti.”

Mr. Pocket’in yanında bir koltuk vardı. Kendisi şimdi *Ölen Galyalı*[12] heykelini andırır bir yığılışla kendini buraya bırakıverdi. Ben sonunda oradan ayrılıp yatmaya gitmenin daha yakışık alacağını düşünerek iyi geceler dileyince Mr. Pocket de duruşunu hiç bozmadan, “İyi geceler dilerim, Mr. Pip,” dedi.

12. (İt.) *Galata Morente*. MÖ 230-220 arası Pergamon kralı Attalos tarafından Galatlara karşı kazandığı zaferi kutlamak için yaptırıldığı düşünülen heykelin Roma döneminde yapılan mermerden kopyasına verilen isim. (Y.N.)

24

İki-üç gün içinde yeni odama iyice yerleştim. Bu arada birkaç kez Londra'ya gidip gelerek yaptığım alışverişlerle eksiklerimi gidermiştim. Bunun üzerine Mr. Pocket beni karşısına aldı; uzun uzun görüştük. Gelecekte ne olacağım konusunda Mr. Pocket benim bildiğimden daha çok şey biliyordu. Anlattığına göre Mr. Jaggers ona benim belirli bir mesleğe atılmayacağımı, varlıklı kişilerin arasına "aksamadan" karışabilecek duruma gelmemin yeterli eğitim sayılacağını bildirmiş. Başka bir isteğim olmadığına göre, bu tasarıya elbetteki razı oldum.

Mr. Pocket bana, kibarlık konusunda pek az olan noksanlarımı gidermek amacıyla Londra'daki kimi yerlere girip çıkmamı öğütledi. Çalışmalarımı da baştan sona kendisi yönetmek istiyordu. Akıllı birkaç öğretmenin de yardımını sağlayabilirsek hiç tökezlemeden ilerleyeceğimi, çok geçmeden yalnızca kendisinin yol göstermesiyle yetinecek duruma yükselebileceğimi ileri sürüyordu. Bu ve buna benzer birçok konuşmamızda Mr. Pocket aramızda bir yakınlık kurmayı rahatlıkla başardı. Şunu hemen belirteyim: Bana verdiği sözleri tutma konusunda öyle titiz, namuslu, dürüst davrandı ki beni de görevlerimi titizlik ve dürüstlükle yerine getirmeye zorladı. Baştan savma bir hoca olsaydı ben de hiç kuşkusuz ona onun tutumuyla karşılık verirdim. Gelgelelim o, böyle bir kaçamak fırsatı vermedi benim elime. Böylece ikimiz de birbirimizin değerini bildik, birbirimizin hakkını verdik. Mr. Pocket'in benimle olan öğrenci-öğretmen ilişkisinde de hiçbir zaman alaya alınabilecek, gülünç bir yön bulmadım. Ciddilik, dürüstlük, iyilikten başka hiçbir yön bulmadım bu konuda.

Böylece kararlarımızı aldık, ben de artık düzenli olarak çalışmaya başladım. Bir süre sonra, Barnard's Inn' deki odamı bırakmazsam yaşantıma daha bir renk, değişiklik katabileceğimi düşündüm. Herbert'le birlikte olmanın da, etiket kurallarını daha iyi öğrenmem yönünden yararını gördüm.

Mr. Pocket, bu tasarıma karşı çıkmamakla birlikte, bu yönde herhangi bir adım atmadan önce vasime danışmam gerektiğini önemle belirtti. Ben de hemen Little Britain'e giderek isteğimi Mr. Jaggers'a bildirdim.

"Benim için kiralanan eşyanın yanı sıra birkaç şey daha alabilirsem bana yeter."

Jaggers, "Oldu!" diye kısaca güldü. "Pocket Junior ile iyi anlaşacağınızı söylemiştim zaten. Kaç para istersin?"

Bilmediğimi söyledim.

"Hadi hadi," dedi Mr. Jaggers. "Elli sterlin yeter mi?"

"Yok canım, o çok."

"Öyleyse beş sterlin."

Öylesine büyük bir düşüştü ki bu, ben biraz bozularak, "Yok, beşin üstünde," dedim.

Jaggers, "Üstünde ha?" dedi. Bana pusu kurmuş bekliyordu; elleri cebinde, başını bir yana eğmiş, bakışları arkamdaki duvarda. "Ne kadar üstünde?"

Duraksayarak, "Kesin bir şey söylemek öyle zor ki," dedim.

Jaggers, "Hadi, uzatmayalım artık," dedi. "Beşin iki katı yeter mi? Beşin üç katı yeter mi? Beşin dört katı yeter mi?"

Bunun yeterli olacağını söyledim.

Jaggers kaşlarını çatarak, "Beşin dört katı sana yetecek, öyle mi?" diye sordu. "Peki kaç çıkarıyorsun sen bundan?"

"Anlamadım."

"Canım, kaç para edecek bu?"

"Sanırım bana yirmi sterlin vereceksiniz," diye gülümsedim.

"Benim sana kaç para vereceğim önemli değil, dostum," diye bana karşı çıkan bir bilgiçlikle başını şöyle bir arkaya attı. "Sen bana kaç para istediğini söyle."

"Yirmi sterlin elbette."

Jaggers yazıhane kapısını açarak, "Wemmick," diye seslendi. "Mr. Pip'ten imzalı senet al, sonra kendisine yirmi sterlin öde."

Bu değişik, belirgin çalışma biçimi benim üzerimde de bambaşka, belirgin bir etki bırakmıştı. Ne var ki bunun tümüyle hoşuma giden bir etki olduğunu söyleyemem.

Mr. Jaggers hemen hemen hiç gülmüyordu. Ayağında yüksek, kalın, cilalı, gıcır gıcır öten çizmeler vardı. Jaggers da alnını, kaşlarını bitiştirecek

biçimde kırıştırıp o kocaman kafasını yana eğerek bir sorunun yanıtını beklerken bu çizmelerin üzerinde yaylanıyor, kimi zaman da çizmeleri öyle bir gıcırdatıyordu ki onların alayla, kuşkuyla güldüklerini sanırdınız.

Mr. Jaggers benim işimi hallettikten sonra dışarıya çıktı. Wemmick ise neşeli, konuşkandı. Mr. Jaggers'ın davranışlarına hiçbir anlam veremediğimi ona söyledim.

Wemmick, "Bunu kendisine söyleyin, övgü sayar," dedi. "Davranışlarından ne anlam çıkaracağınızı bilmeyin istiyor." Sonra benim şaşkınlığımı görünce, "Yoo, üstünüze alınmayın, kişisel yönü yok bunun," dedi. "Mesleği yüzünden böyledir; salt bir meslek sorunu bu."

Wemmick yazı masasının başında öğle yemeği yemekteydi. Daha doğrusu kupkuru, sert bir bisküviyi öğütüyordu. Arada kırıntıları toplayıp o ince geniş ağzına atışında, posta kutusuna mektup atar gibi bir şey vardı.

"Sanki, adam avlamak için tuzak kurmuştur, onu gözetlemektedir, gibi gelir bana," diye ekledi. "Birden bire bakmışsın, çat... yakalanmışsın!"

İnsanlara tuzak kurmanın hiç de güzel bir şey olmadığını belirtmeyerek yalnızca, "Sanırım çok usta olsa gerek bu işte?" diye sordum.

"Deryalar gibi derindir," dedi Wemmick. "İnsan değil, Avustralya sanki," diyerek elindeki kalemle odanın tabanını işaret etti; Avustralya'nın yer yuvarlağının dibinde olduğunu anlatmak istiyordu. Kalemini gene masanın üstündeki kâğıda doğru kaldırarak, "Bundan daha derin bir şey varsa o da benim patrondur," diye ekledi.

Bunun üzerine, "İşleri tıkırında olsa gerek," dedim.

"Hem de tıkır tıkır," dedi Wemmick.

Bu kez yanında çok insan çalıştırıp çalıştırmadığını sordum. Buna Wemmick, "Yok, sayısını az tutar çalıştırdıklarının," dedi. "Çünkü Londra'da bir tek Jaggers vardır; buraya gelenler onun kendisini isterler, suyunun suyunu değil. Topu topu dört kişiyiz, burada. Görmek ister misiniz! Nasılsa siz yabancı sayılmazsınız."

"Peki," dedim bu öneriye. Mr. Wemmick bisküvisinin hepsini yüzündeki o posta kutusunun yarığından içeri atıp bana bir kasadan çıkardığı nakit parayı ödedikten sonra (kasanın anahtarını sırtından aşağı sarkıtmıştı; demirden bir saç örgüsü gibi çekip aldı yakasının içinden) üst kata çıktık.

Yapı karanlık, bakımsızdı. Mr. Jaggers'ın odasında izlerini bırakan yağlı omuzların yıllardır merdivenden aşağı inip çıkmakta oldukları

anlaşılıyordu. Bir üst katın ön odasında, ömrünü meyhane işletmekle fare avlamak arasında geçirirmiş gibi görünen bir yazman, üstleri başları dökülen üç-dört adamla derin bir konuşmaya dalmıştı. Bu adamları çok hor gördüğü belliydi. Ne var ki Mr. Jaggers'ın kasasına para getiren herkesi hor görüp hırpalamak bu işyerinin yöntemiydi sanki.

Odadan çıkarken Wemmick, "Ağır Ceza için kanıt hazırlıyorlar," dedi.

Bunun üzerindeki odada, teriyer türü köpeklere benzeyen (gözlerinin içine giren perçemleri küçüklüğünden bu yana kırpılmamış olsa gerekti), tombul, hımbıl, sarkık saçlı bir yazman da sulugözlü bir adamı azarlamaktaydı. Mr. Wemmick sulugözlü adamın bir maden tasfiyehanesi işlettiğini, eritme kazanının her zaman fokur fokur kaynadığını, istediğim herhangi bir şeyi dakikada eritebileceğini anlattı. Bu adam kendi zanaatını kendi üstünde deniyormuş gibi terden sırılsıklam kesilmiş, sararıp solmuştu.

Arkadaki bir odada, dişi ağrıdığı için kafasına kirli mendil bağlamış, yüksek omuzlu bir adam öbür yazmanların notlarını Mr. Jaggers için temize çekmekteydi. İşinin üstüne iki büklüm eğilen bu adamın sırtındaki eski püskü, kara giysilerin balmumuyla dikleştirilmiş gibi bir görünümü vardı.

Kadronun tümü buydu. Aşağıya indiğimizde Wemmick beni vasimin odasına götürerek, "Burasını zaten biliyorsunuz," dedi.

Gözüm gene o eğri burunlu, iğrenç sırıtışlı iki pis maskeye takılmıştı.

"Kuzum. Bunlar kimin maskesi?" diye sordum.

Wemmick, "Bunlar mı?" diye sorarak bir sandalyenin üstüne çıktı, tozlarını üfleyip temizledikten sonra ürkütücü kafaları aşağı indirdi. "Çok ünlüdür bunlar. Koltuklarımızı kabartan iki ünlü müvekkil. Bakın şu... vay, köftehor, geceleyin raftan inip mürekkeple mi oynadın da kaşın böyle mürekkep lekesi olmuş ha?.. İşte şu herif ustasını haklamış. Sorgu yargıçlığına bile getirmediklerine göre işi iyi tasarlamış olsa gerek, değil mi?"

Ben canavarın maskesinden hafifçe irkilerek, "Kendisine benziyor mu bari?" diye sordum.

Wemmick kol yenini tükürükle ıslatıp maskenin yüzünü silerek, "Benzemek mi?" dedi. "Kendi maskesi, yahu. Newgate Zindanı'nda, darağacından indirilir indirilmez alınmış... Beni pek bir severdi bu; Koca Tilki seni, severdin ha, değil mi?" Sonra üstünde salkımsöğütle ağlayan kadın bulunan broşu elleyerek sevecenlik dolu bir sesle, "Benim için, özel olarak yaptırmıştı bunu," diye ekledi.

“Ağlayan hanım da gerçek birisi mi?” diye sordum.

“Yok,” dedi Wemmick. “Koca Tilki’nin şakası işte... Şaka yapmayı pek severdin, ha, seni koca köftehor... Hayır, onun davasında hanım manım yoktu, Mr. Pip. Bir kadın vardı gerçi, kıyıda köşede, gelgelelim böyle dal gibi ince değildi. Sonra dönüp adamcağızın mezarındaki ayaklı vazoya bakmazdı bile... İçinde içecek bir şeyler olmadığı sürece...”

Şimdi dikkati dağılmış olan Wemmick maskeyi elinden bırakarak kendi broşunu parlatmaya koyuldu.

“Öteki yaratık da mı aynı sonuca uğradı?” diye sordum. “Yüzlerindeki ifade birbirlerine benziyor da.”

“İyi bildiniz; hepsi de tam buna benzerler işte. Burun deliğine ufak bir at kılıyla bir de balık oltası takılmış gibi... Evet, bunun başına da aynı şey geldi; başka türlü de olamazdı, inanın bana. Düzmece vasiyetler hazırlardı... Vasiyet sahiplerinin sonsuz uykuya dalmalarında yardımcı olduğu da sanılıyordu.” Wemmick gene maskeyle konuşmaya başlayarak, “Seni gören de kibar beyefendi sanırdı ha!” dedi. “Yunanca okuyup yazmasını bilirim, derdin. Ne bilirmişsin ya... Yazdıkların bankaların, sahte diye geri çevirdikleri türdendi, gerçekten de. Sen ne yalancıydın sen! Ömrümde senin gibi yalancısını görmedim, inan!” Wemmick ölmüş dostunu gene rafa kaldırmadan önce parmağındaki yas yüzüklerinin en büyüğüyle oynayarak, “Bana bunu aldırmak için çarşıya adam yolladındı,” diye içini çekti. “İdamdan hemen bir gün öncesi.”

Bu maskeyi de yerine yerleştirip sandalyeden aşağı inerken onun üstünde taşıdığı bütün takıların bu tür kaynaklardan edinilme olduğunu tahmin ettim. Kendisi bu konuda hiçbir çekingenlik göstermemiş olduğundan ben de ona bunlara ilişkin birkaç soru sormayı göze aldım. Wemmick karşımda durmuş ellerinin tozlarını temizlerken, “Elbette,” diye sorumu yanıtladı. “Hepsi de o türlü armağanlardır. Biri öbürünü çekiyor, anlıyorsunuz ya. Böyledir ya, böyledir bu işler, para gibi. Ben de verilenleri hiç geri çevirmez, alırım. İlgi çekici, değişik şeylerdir. Üstüne üstlük değerli eşyalardır. Değerleri pek yüksek olmayabilir, ama gene de taşınabilir mülk sayılırlar ya... Sizin geleceğiniz parlak olduğundan üstünde durmayabilirsiniz, gelgelelim benim yaşantıma yön veren Kutupyıldızı hep bu ilke olmuştur: Taşınabilir mülk edineceksin...”

Bu yıldızın şaşmazlığına olan saygımla inancımı belirttikten sonra Wemmick bir arkadaş candanlığıyla, “Günlerden bir gün yapacak daha

ilginç bir işiniz çıkmaz da Walworth'e, beni görmeye gelirseniz sevinirim," dedi. "Geceleyin de kalabilirsiniz. Onur sayarım bunu. Göstermelik pek bir şeyim yoksa da elimdeki iki-üç tane değişik parçayı görmek hoşunuza gidecektir sanırım. Bahçemle küçük yazlık evimi de pek severim doğrusu."

Onun bu konukseverliğine sevindim; çağrısını kıvançla kabul ettim.

"Sağ olasınız," dedi. "Öyleyse zamanınızın uygun olduğu bir akşam sizi bekliyorum. Mr. Jaggers yemeğe çağırdı mı sizi?"

"Daha çağırmadı."

"Çağırır," dedi Wemmick. "Şarap sunar insana, hem de iyi şarap. Bense punç sunarım. Sunduğum punç da kötüdür diyemem. Neyse, şimdi bir şey söyleyeyim size. Mr. Jaggers'ın evine yemeğe gittiğinizde kâhya kadına alıcı gözüyle bakın."

"Çok mu olağanüstü bir kadın göreceğim?"

"Evcilleşmiş bir yırtıcı hayvan göreceksiniz," dedi Wemmick. "Biliyorum, pek de olağanüstü bir şey değil, diyeceksiniz. Ben de derim ki bu, hayvanın evcilleşmeden önceki yırtıcılığına bağlıdır; evcilleşme orantısına bağlıdır. Gördüğünüz şey Mr. Jaggers'ın kudretiyle yeteneğini gözünüzden düşürmeyecektir. Dikkatle bakın."

Bu ön bilginin içimde uyandırdığı tüm dikkat ve ilgiyle, "Bakarım," dedim.

Oradan ayrılacağım sırada Wemmick bana beş dakikamı ayırarak Mr. Jaggers'ı, "iş başında" görmek isteyip istemediğimi sordu.

Birçok nedenden ötürü, "Peki," dedim ki bu nedenlerden belki de en önemlisi Mr. Jaggers'ı hangi "eylem" başında bulacağımı bilmeyişimdi. Kentin göbeğine balıklamasına dalarak kendimizi kalabalık bir polis mahkemesinde bulduk. Burada, sanık sandalyesinde, süslü takı broşlarını seven dostumuzun bir meslektaşı oturmuş, kaygılı bir tavırla geviş getirip duruyordu. Vasim ise kadıncağızın birini (kendi tanığı mıydı, yoksa başka birinin tanığı mıydı, bilemeyeceğim) sorgudan geçirmekteydi. Kadını, yargıcı, kısacası mahkemedeki herkesi tir tir titrettiği belliydi. Hangi rütbe ve sıfatla olursa olsun, herhangi birisi beğenmediği bir laf etmeye kalksa vasim hemen bunun "zapta geçmesini" istiyordu. Gerçeği açıklamayan birisi çıkarsa Jaggers, "Ben seni konuşturmasını bilirim," diyordu. Gerçeği itiraf edenlere ise, "İşte şimdi elimdesin!" diye bağırıyordu.

Parmağını kemirmesiyle yargıçların yüreğine dehşet salıyordu. Hırsızlar da polisler de onun dudaklarından dökülecek sözleri yürekleri ağızlarına

gelmiş, kendilerinden geçmiş olarak dinliyor, o çalı gibi kaşların tek bir kılı kendilerinden yana döndüğü zaman dizlerinin bağı çözülüyordu.

Hangi yandandı? Çıkaramadım. Dört bir yanı kasıp kavurur gibi bir tutumu vardı çünkü. Ayaklarımın ucuna basarak oradan sıvışırken onun yargıçtan yana olmadığını çıkarabilmiştim yalnızca. Çünkü vasim onun İngiliz yasa ve adaletinin temsilcisi sıfatıyla takındığı tutumu yerden yere çarparken, zavallı yaşlı yargıcın masanın altında kalan dizleri tir tir titriyordu.

25

Bentley Drummle öylesine ters yaratığın biriydi ki, yeni bir kitaba bile, yazardan kötülük görmüş gibi bir tutumla başlardı. Yeni bir dostluğa daha bir güler yüzle başlayacağını elbette umamazdık. Yapısı, hareketleri, kafasının işleyişi yönünden hantal olduğu gibi, donuk renkli yüzünün ablaklığı, ağzının içinde zor dönerek yuvarlanan diliyle de hantaldı. Kendi de dili gibi peltek, ortalıkta yarı oturup yarı yatarcasına bir uyuşuklukla dolanıp dururdu. Kısacası tembel, kibirli, cimri, içine kapanık, herkese karşı güvensiz bir kişiydi. Drummle, Somersetshire'de, varlıklı bir ailenin oğluydu. Evindekiler bu yaratığı yıllarca barındırdıktan sonra bir gün, erginlik yaşına geldiğini, gene de hâlâ kaz kafalının biri olduğunu keşfetmişlerdi. Böylece Drummle, Mr. Pocket'e yollanmıştı. Geldiğinde hocasından bir boy daha büyük, çoğu öğrencilerden de birkaç kat daha kalın kafalıydı.

Startop'a gelince, iradesiz bir kadın olan annesince adamakıllı şımartılmış, okula gideceği çağda evde alıkonmuştu. Gene de annesine çok düşkündü, neredeyse tapınıyordu ona. Yüzünün çizgilerinde de bir kadın inceliği vardı. Herbert, "Annesini tanımıyorsun, gene de çocuğun tıpkı ona benzediği anlaşılıyor," demişti. Ona Drummle'dan daha çok yakınlık duymam doğal bir şeydi. Daha ilk baştan, küreğe çıktığımız zamanlarda eve dönerken kayıklarımızı yan yana çekerek kayıktan kayığa konuşurduk. Drummle ise tek başına, bizim arkamız sıra gelirdi, kıyıdan suya eğilen dallar altından, sazların arasından. Sular yükselirken hız yapabileceği zamanlarda bile o, derin sularda rahat edemeyen kuşkulu bir sürüngen gibi, sessizce kıyının yakınından sıyrılıp geçerdi. Ne zaman o günleri ansam, Startop ile benim sandallarımız, günbatımının ya da ayın sulara vuran şavkını yararak ilerlerken, Drummle'ın hep arkamız sıra ya da kıyıdan, karanlıklar içinden geldiğini görür gibi olurum...

En yakın arkadaşım, can yoldaşım Herbert'ti. Sandalımı onunla paylaşmaya karar vermiştim. Biraz da bu yüzden sık sık Hammersmith'e

geliyordu. Ben de onun dairesini paylaştığım için sık sık Londra'ya iniyordum. Aklımıza estiği zaman saate, sıraya bakmaksızın kalkıp birbirimizi görmeye gidiyorduk. Yürüdüğümüz o yolun (şimdi eski güzelliğini yitirmiş olmakla birlikte) hâlâ gönlümde gençliğin umut, inanç dolu toy günlerinden kalma ayrı bir yeri vardır.

Pocket'lerin yanına yerleşeli bir-iki ay olmuştu ki günlerden bir gün Mr. ve Mrs. Camilla çıkageldiler. Camilla, Mr. Pocket'in kız kardeşi oluyordu. Onlarla birlikte Miss Havisham'ın yaş gününde görmüş olduğum Georgiana da çıkageldi. Kendisi bir kardeş çocuğu oluyordu. Hazımsız katılığına din sevgisi, safrasına da sevgi diyen hiç evlenmemiş bir kadındı.

Bu kişiler çıkarlarına dokunulan, açgözlü, cimri kişilerin hıncıyla bana diş biliyorlardı. Bunun doğal bir sonucu olarak da, paraya konmuş olduğumdan ötürü bana en aşağılık biçimde dalkavukluk ediyorlardı. Mr. Pocket'e karşı takındıkları tutumsa, kendi çıkarlarına aklı ermeyen bir koca bebeğe karşı gösterilen, sabırla karışık bir küçümsemeydi. Miss Havisham'ın evindeyken de Matthew Pocket'ten bu şekilde söz ettiklerini unutmuş değildim. Mrs. Pocket'e ise tepeden bakıyorlardı. Gene de zavallıcığın hayatta hüsrana uğramış olduğunu yadsımıyorlardı; çünkü bu düşüncenin ışığı onların durumuna da hafifçe yansıyordu ne de olsa...

İşte böyle bir çevre içinde yaşamaya başladım, eğitim çalışmalarına koyuldum. Çok geçmeden pahalı zevkler edindim; birkaç ay önce sözünü bile telaffuz edemediğim miktardaki paraları harcar olmuştum. Ne var ki iyi ya da kötü ne yaparsam yapayım, çalışmalarımı hiçbir zaman savsaklamıyordum. Bundan kendime çıkarabileceğim tek övünme payı, kendi eksiklerimi görebilecek kadar gözümün açık olmasıdır. Mr. Pocket bir yandan, Herbert öbür yandan, çabucak yonttular beni. Birinden biri her zaman dirseğimin dibinde, bana istediğim yönü vermek, yolumdaki engelleri kaldırmak için ellerinden geleni yapıyorlardı. Bu durumda yerimde saymam için en azından Drummle kadar hödük olmam gerekirdi.

Kaç haftadır Wemmick'i görmüyordum. Ona mektup yazarak bir gün kararlaştırıp evlerine gitmek istediğimi bildirdim; o da önerime çok sevindiğini, saat altıda beni yazıhanede bekleyeceğini bildiren bir mektup yazdı. Gittiğimde onu orada buldum. Saat altıyı vururken o da kasanın anahtarını sırtından aşağı sarkıtmaktaydı. Beni görünce, "Walworth'e yürüyerek gitmeyi düşündünüz mü?" diye sordu.

"Elbette," dedim. "Siz isterseniz."

“Hem de çok isterim. Ayaklarım sabahtan beri masanın altından çıkmadı; biraz kıpırdatmak sanırım iyi gelir. Şimdi, yemeğe ne hazırladım, size anlatayım, Mr. Pip. Evde yapılmış olan sığır eti yahnisiyle mezeciden aldığım kızarmış tavuk var. Etinin yumuşak olduğunu sanıyorum, çünkü dükkân sahibi geçen gün bizim bir davada jüri üyesiydi, çok insaflı davrandık ona. Pilici alırken bunu birazcık başına kaktım doğrusu. ‘Şöyle en iyisinden bir tane seçiver, dostum Briton, çünkü sizi birkaç gün daha jüri bölmesinde alıkoymayı canımız isteseydi yapabilirdik,’ dedim. O da buna karşılık, ‘İzin verirseniz size dükkânımızdaki en iyi pilici armağan edeyim,’ dedi. İzin vermez olur muyum hiç? Ne olursa olsun maldır, hem de taşınabilir türünden! Sofrada yaşlı birinin bulunması neşenizi kaçırmaz ya, umarım?”

Doğrusu önce onun piliçten söz ettiğini sandım, ama sonra Wemmick, “Bizim pederle birlikte oturuyorum da,” diye ekledi.

O zaman terbiyenin gerektirdiği yanıtı verdim.

Yürüyerek yola koyulduğumuz da Wemmick, “Demek daha Mr. Jaggers’a yemeğe gitmediniz?” diye sordu.

“Yok, çağırmadı daha.”

“Sizin geleceğinizi duyunca bugün o da öyle dedi. Yarın ondan bir çağrı alacağınızı sanıyorum. Arkadaşlarınızı da çağıracak. Üç kişiler, değil mi?”

Gerçi Drummle’ı arkadaş yerine koymuyordum, gene de, “Evet,” diye karşılık verdim.

“Sizin çetenin hepsini çağıracak, işte.” Çete sözünü pek övünç verici bulmamıştım, gene de sesimi çıkarmadım. Wemmick, “Sofraya ne yemek çıkaracak bilemem, ama en iyisinden çıkaracağına güvenebilirsiniz. Değişiklik beklemeyin, ama kusursuz bulacağınızdan da kuşkunuz olmasın.” Sanki geçen hafta hakkında konuştuğumuz kâhya kadından bahsettiğini sanacağımı düşünerek Wemmick biraz duraladı. “Bizim patronun evinde tuhaf bir şey daha vardır,” dedi. “Geceleyin kapılarla pencerelerin kapatılmasına izin vermez.”

“Peki hiç hırsız girmez mi evine?”

“İşin püf noktası da bu ya. Kendisi dünya âleme ilan etmiştir. ‘Evimi soyacak adam varsa hodri meydan, gelsin boyunu göreyim,’ der durur. Tanrı sizi inandırsın, bize başvuran kaç kasa hırsızına yalvarırken duymuşumdur onu; belki yüz kez duymuşumdur. ‘Evimi biliyorsun, kapım pencerem de hep açık durur,’ der hırsıza. ‘Neden gelip bir iş çevirmezsin

benim orda? Hadi hadi, bir gece şeytana uy da gel,’ diye yalvarır. Ama bu işi, ne para için ne de başka bir şey için yapacak babayiğit daha anasının karnından doğmamıştır.”

“Demek böylesine korkarlar ondan?”

“Ödleri kopar. İnanın bana, tir tir titrerler. Beri yandan patron da, öyle horozlanmasına bakmayın, tilkinin tekidir ha. Evinde tek parça gümüş bulamazsınız. Hepsi taklittir, en ufak kaşığına dek...”

“Demek zavallıların eline bir şey geçmeyecek,” dedim. “Göze alıp oraya...”

“Ama patronun eline çok şey geçer,” diyerek Wemmick benim sözümü kesti. “Öbürküler de bal gibi biliyorlar bunu. Canlarını alır onların patron, gözlerinin yaşına bakmadan hepsinin canını alır.”

Vasimin gerçekten büyük adam olduğunu düşünmeye başlamıştım. Derken Wemmick:

“Evde gümüş bulundurmamasına gelince, bu onun yaradılışının derinliğindendir,” dedi. “Irmaklar gibi onun da derinliği kendine özgüdür. Taktığı kösteğe baksanıza. O sahicidir işte.”

“Çok ağır bir zincir,” dedim.

“Ağır mı dediniz? Hem de nasıl! Saati de su içinde yüz sterlin değerinde, sahici altındandır. Biliyor musunuz, Mr. Pip, bu kentte o saatle köstekten haberi olan su içinde yedi yüz hırsız var. Bunların hepsi, erkeği, kadını, yaşlısı, çocuğu, o kösteğin her halkasını ayrı ayrı tanırlar. Ama kalıbımı basarım yanılıp elleri değse dağlanmış gibi hemen yere atarlar.”

Önce bu konuda, sonra daha genel konuları da laflayarak Mr. Wemmick ile ben, yolda zamanın nasıl geçtiğini bilemedik. Sonunda Wemmick bana Walworth semtine gelmiş olduğumuzu haber verdi.

Kara toprak yollar, hendekler, küçük bahçelerle dolu bir yerdi burası, sıkıcı, ücra bir görünümü vardı. Wemmick’in evi işlenmiş bir bahçenin orta yerinde ahşap bir yapıydı. Tepesi de, toplarla donanmış bir hisar burcuna benzetilmek üzere biçimlendirilip boyanmıştı.

“Kendi elimle yaptım,” dedi Wemmick. “Ne güzel duruyor, değil mi?”

Kuleyi övüp göklere çıkardım. Ev ise gördüğüm evlerin belki de en miniğiydi. Kilise penceresi gibi (yarısı uydurma) tuhaf, gotik pencereleri vardı. Kapısı da gotik stilindeydi, ama öyle küçüktü ki içeri zor girebildik, desem yeri var.

“Şu gördüğünüz, gerçek bayrak direğidir, Mr. Pip. Pazarları gerçek bayrak çekerim. Şuraya da bakın. İçeri girdiğim zaman bu köprüyü kaldırırım, dünya ile olan ilişkimi kesmiş olurum.”

Köprü dediği iki metre genişliğinde, bir metre derinliğindeki bir su hendeğinin üstüne çekilmiş bir kalas parçasıydı. Ama güzel olan, Wemmick’in bunu kaldırıp yerine takarken gösterdiği gururdu; bu işi iş olsun diye değil, tadını çıkararak yaptığını belirten gülümsemesiydi.

Wemmick, “Her akşam, Greenwich ayarıyla saat dokuzda topumuzu patlatırız,” diye ekledi. “İşte şuracıkta. Gördünüz mü? Patladığını duyunca siz de beğeneceksiniz gümbürtüsünü; nasıl zehir zemberek olduğunu siz de duyacaksınız.”

Adı geçen ağır çaplı top, kafesten örülme ayrı bir burçta durmaktaydı. Yağmurdan kardan korunması için de üzerine şemsiye biçiminde, şirin bir siper uydurulmuştu.

Wemmick, “Arka bahçede de,” diye anlatmasını sürdürdü, “kale görüntüsünü bozmamak için gözlerden ırak bir yerde... çünkü bu kale görüntüsünü korumak benim başlıca ilkemdir, bilmem anlatabiliyor muyum?”

Çok iyi anlatabildiğini söyledim.

“Evet, ne diyordum, arka bahçede bir domuzumuzla birkaç kümes hayvanımız, tavşanlarımız var. Sonra ben kendi elimle yatak hazırlayıp hıyar yetiştiriyorum bir de. Nasıl hıyarlar yetiştirebildiğimi, yemekte kendiniz göreceksiniz, efendim. İşte böyle,” diyerek Wemmick başını salladı. Gülümsüyordu ama ciddiydi de. “Küçük yuvamızın bir gün gelip kuşatılmasını düşünebilirseniz, aç kalmadan uzun süre dayanabileceğimizi anlarsınız.”

Sonra Wemmick beni on-on beş metre ötedeki bir kameriyeye götürdü. Yalnız buraya giden yol kurnazca kıvrımlarla öyle bir uzatılmıştı ki varıncaya kadar hayli zaman yürüdük. Bu kuytu köşede içki kadehlerimiz bizi bekliyordu. İçeceğimiz punç göl biçimindeki bir süs havuzunda soğumaya bırakılmıştı. Zaten kameriye de bu sözde gölün kıyısında kurulmuştu. Bu gölün biçimi yuvarlaktı. Ortasına kondurulmuş duran şey belki bir adacık, belki de yemekte yiyeceğimiz salata tabağıydı! Wemmick gölün içine bir fıskiye de yerleştirmişti. Kıyıdaki küçük bir değirmeni döndürüp de bir borunun ağzındaki mantar tıkacı çıkardığınız zaman fıskiye öyle bir fışkırmaya başlıyordu ki insanın elinin tersi ıslanıyordu.

Benim sıraladığım övgülere karşılık olarak Wemmick, “Buranın mühendisi, marangozu, muslukçusu, bahçıvanı, kısacası her işin ustası benim,” dedi. “İyi de oluyor, biliyor musunuz! Newgate yöresinin pasını siliyor insanın üzerinden; Yaşlı Babamızı da sevindiriyor. Sizi onunla hemencecik tanıştırmam canınızı sıkmaz, değil mi? Bir sakıncası yok ya?”

Onunla tanışmak için duyduğum gerçek sabırsızlığı belirttim. Kaleye girdik. Burada, ateş başında oturan çok yaşlı bir adam bulduk; sırtındaki flanel ceketiyle tertemiz, bakımlı, neşeli, rahat, taş gibi de sağır.

Wemmick ona sevgi, şaka dolu bir baş sallayışıyla, “Ey, Yaşlı Babamız,” dedi. “Nasılız bakalım?”

Yaşlı adam, “İyiyim John, çok iyiyim,” diye karşılık verdi.

“Sana Mr. Pip’i getirdim, Yaşlı Babamız. Adını duyabilesin isterdim. Mr. Pip, siz de durmadan baş sallayıp gülün ona. En sevdiği şeydir. İsterseniz göz kırpıyormuş gibi başınızı sallayın.”

Ben başımı kopacak gibi sallayıp durmaya başladım. Yaşlı adam da, “Oğlumun evi ne güzel, değil mi efendim?” diyordu. “Tam panayır yerine benziyor. Bence bu güzel yerle üzerindeki işletmelere devlet el koymalı; oğlumun ölümünden sonra da halkın eğlence yeri olarak kullanılmalı burası.”

“Evimizle sen de övünüyorsun, değil mi?” Wemmick’ in o donuk yüzü şimdi gerçekten yumuşamıştı. Başını sallayabildiğince sallayarak, “Al bakalım,” dedi. Boynunu kıracak gibi olan bir ikinci baş sallamasıyla, “Al, bu da varan iki,” diye ekledi. “Hoşuna gidiyor, değil mi? Mr. Pip, eğer yorulmadıysanız... gerçi yabancılar için yorucu olduğunu bilirim... gene de bir kez daha başınızı sallayıverir misiniz? Öyle sevindiriyor ki onu, bilemezsiniz.”

Başımı üst üste sallayıp durdum. Yaşlı adamın neşesine diyecek yoktu. O, kümes hayvanlarını beslemeye davranırken biz de çardağın altında, içkimizin başına geçtik. Wemmick bir yandan piposunu tüttürürken, bir yandan da, evini bu kusursuzluğa ulaştırabilmenin uzun yıllar aldığını anlatıyordu.

“Ev kendinizin mi?”

“Şükür, hepsi benim,” diye Wemmick yanıtladı. “Ucu ucuna satın aldım. Sonunda işte böyle konak yavrusu gibi oldu, Tanrı’ya şükür.”

“Gerçekten öyle. Mr. Jaggers da beğeniyordur, umarım?”

“Ömründe görmedi ki,” dedi Wemmick. “Varlığını bile bilmez. Yaşlı Babamızı da görmemiştir. Onun varlığını da bilmez. Yok; iş başka, özel yaşam başka. İşe gittiğim zaman Kale’yi arkamda bırakıyorum. Kale’ye geldiğim zaman da işi unutuyorum. Bir sakıncası yoksa siz de böyle yaparsanız beni sevindirirsiniz. Burasının işyerinde konuşulmasını istemiyorum.”

Bu isteğin yerine getirilmesinin bir onur sorunu olduğunu sezerek ona göre yanıtımı verdim. Punç pek lezzetli olduğundan içip konuşarak saat hemen hemen dokuza kadar orada oturduk.

O zaman Wemmick piposunu elinden bırakarak, “Top saati geliyor,” dedi.

Gene Kale’ye girdiğimizde ihtiyarın ocak maşasını ateşte kızdırmakta olduğunu gördük. Her gece yinelenen bu büyük törene hazırlanmanın heyecanı gözlerini parlatmıştı. Wemmick, elinde saat, ateşten kıpkırmızı kesilen maşayı ihtiyarın elinden alma saati gelsin diye beklemekteydi. Saati gelince maşayı babasının elinden alarak çıktı, biraz sonra da top öyle bir patlayışla patladı ki o tahta kutuya benzer küçük, saçma ev, sarsıntıdan yıkılacak sandım; içeride kaç tane bardakla kadeh varsa hepsi çın çın öttü.

Bunun üzerine ihtiyar (ki koltuğunun kollarına sımsıkı yapışmamış olaydı tavana sıçrardı sanıyorum) büyük bir coşkuyla, “Patladı, Patladı! Kulağımla duydum!” diye bağırdı. Ben de onun karşısına geçip öyle bir başımı salladım ki sonunda yüzünü göremez olduğumu söylersem abarttığım sanılmasın.

Topla yemek arasındaki saati Wemmick’in ilgi çekici koleksiyonlarına bakarak geçirdik. Koleksiyondaki parçaların çoğu “aşırılmış” şeylerdi. Örneğin ünlü bir yalancı belgenin yazılmasında kullanılmış olan kalem, seçkin birtakım suçluların tıraş usturaları, birkaç perçem saç, hüküm giydikten sonra kaleme alınmış kimi itiraf belgeleri. Wemmick bunlara, kendi deyimiyle, “Her biri baştan sona yalandır, efendim,” olduklarından ötürü özellikle değer veriyordu.

Bu hatıralar ufak porselen ve cam parçalarının arasına serpiştirilmiş duruyordu; müze sahibinin kendi yapıtı olan birçok düzgün, ufak süs eşyası. İhtiyarın oyarak yaptığı pipo kaşıkları da sergilenenler arasındaydı. Burasının yalnızca oturma odasıyla salon değil, aynı zamanda mutfak olarak da kullanıldığı çengele asılmış bir tavayla, ocağın üstündeki pirinç bir halkadan sallandırılmış kızartma şişlerinden anlaşılıyordu.

Gündüzleri ihtiyara bakan derli toplu, temiz pak bir kızcağız vardı. Bu kızın sofrayı kurduktan sonra dış dünyaya çıkabilmesi için köprü indirildi; o da ertesi sabah gene gelmek üzere evine gitti. Yemek kusursuzdu. Gerçi Kale çürük cevizler gibi kuru küf kokuyordu. Arka avludaki domuz da evden biraz daha uzağa konulsa belki daha iyi olurdu, ama ben gene de ağırlanışımdan son derece hoşnut kaldım doğrusu. Burçtaki minicik yatak odamda ise yakınabileceğim tek nokta, bayrak direği ile aramdaki tavanın çok ince olmasından ötürü, bütün gece direği alnımda dengeliyormuşum gibi bir duyguya kapılmamdı.

Wemmick ertesi sabah erken kalktı. Benim pabuçları silip temizlediğini duyarak utandım. Daha sonra kendini bahçıvanlığa verdi. Gotik biçimindeki penceremden dışarı baktığımda onun, sözümona ihtiyarı çalıştırdığını, başını da durup durup büyük bir sevgiyle salladığını gördüm. Akşamki yemeğimiz kadar lezzetli bir kahvaltıdan sonra saat tam sekiz buçukta Little Britania yoluna koyulduk.

Yolda ilerledikçe Wemmick giderek kurur, katılaşır gibiydi. Ağzının çizgisi de gene bir posta kutusunun yarığına dönüşüyordu. Sonunda işyerine varıp da kasanın anahtarını gömlek yakasının arkasından çekip çıkardığı zaman, Wemmick, Walworth’u tamamen unutmuş gibiydi. Öyle ki oradaki o kale, köprü, göl, kameriye, fıskiye, ihtiyar, hepsi birden, topun son patlayışıyla havaya uçup dağılmış sanırdınız.

26

Wemmick'in dedikleri çıktı. Çok geçmeden vasimin eviyle yardımcısının evini karşılaştırabilme fırsatına kavuştum.

Walworth dönüşü yazıhaneye girdiğimde vasim kendi odasında, kokulu sabunuyla ellerini yıkamaktaydı. Beni yanına çağırdı; tıpkı Wemmick'in önceden haber vermiş olduğu gibi, pansiyondaki arkadaşlarımla beni yemeğe çağırdı.

"Yalnız resmîlik yok," diye şart koştu. "Smokin istemiyorum. Yarın akşam diyelim mi?"

Kendisine, nereye gelmemizi istediğini sordum, çünkü onun nerede oturduğu konusunda hiçbir bilgim yoktu. Vasim, herhangi bir açıklama yapmaktan mesleği gereği genellikle kaçınmanın verdiği bir kaytarmacayla, "Buraya gelin; birlikte bizim eve gideriz," dedi.

Bu fırsattan yararlanarak belirtmek isterim ki Jaggers bir müvekkili başından savdığı zaman ille ellerini yıkayarak yaptığı işin izlerinden arınırdı; dişçilerle hekimler gibi. Odasının bir köşesinde bunun için bir bölme vardı ki kullandığı kokulu sabunlar yüzünden parfüm dükkânı gibi kokardı. Kapının arkasındaki ruloda koskocaman bir havlu dururdu. Jaggers karakoldan, mahkemeden gelir gelmez ya da bir müvekkili uğurlar uğurlamaz hemen ellerini yıkar, bu havluyla uzun uzun kurulardı.

Arkadaşlarımla ben ertesi akşam saat altıda yanına gittiğimizde Jaggers her zamankinden daha karanlık bir işten dönmüş olsa gerekti. Çünkü kafasını yıkanma bölmesine daldırmış, yalnızca ellerini değil, yüzünü de köpük köpük sabunlamış, şimdi de gargara yapmaktaydı. Bu işlemleri yapıp bitirdikten, ellerini koca havlunun her köşesine sildikten sonra bile, cebinden çakısını çıkararak tırnaklarının içindeki dava sorunlarını temizledi. Ancak o zaman ceketini sırtına geçirdi.

Sokağa çıktığımızda gene her zamanki gibi onunla görüşebilmek için dönüp duran birtakım kişiler gördük. Gelgelelim Jaggers'ın benliğini saran kokulu sabun kokusunda öyle tartışılmaz bir hava vardı ki, bekleyenler

onunla görüşebilmek umudundan o günlük vazgeçtiler. Batıya doğru yola koyulduk. Yolda gelip geçenler arasında sık sık onu tanıyarak duralayanlar oluyordu. Böyle zamanlarda vasim biraz daha yüksek sesle konuşuyor, ama başkaca bir tanışıklık belirtisi göstermediği gibi, tanındığından haberi olduğunu da sezdirmiyordu.

Bizi Soho semtindeki Gerrard Sokağı'na, bu sokağın güney kanadındaki bir eve götürdü. Burası oldukça görkemli bir ev sayılabilirse de yazık ki boyası iyice dökülmüştü, pencereleri de pisti.

Jaggers anahtarını çıkartıp kapıyı açtı; taş bir sofaya girdik. Çok az kullanıldığı anlaşılan iç karartıcı, çıplak bir yerdi burası. Böylece koyu kahverengi bir merdivenden ilk kata, iç içe açılan üç tane koyu kahverengi odaya çıktık. Tahta kaplamalı duvarlarda oyma çiçek çelenkleri vardı. Jaggers aralarında dolaşıp bizi buyur ederken bunları ister istemez cenaze çelenklerine benzettim.

Sofra bu odaların en güzeline kurulmuştu. İkinci oda vasimin giyinme odası, birincisiyse yatak odasıydı. Jaggers bize bütün evi kiraladığını, ancak bizim gördüğümüzün dışındaki bölümleri pek az kullandığını anlatıyordu. Sofrada bir kuşsütü eksikti, bir de gümüş takımlar. Jaggers'ın oturduğu yerin yanındaki geniş bir döner büfenin üzerinde türlü cam şişelerle sürahiler ve içinde meyve olan dört tabak duruyordu. Bütün yemek boyunca vasimin her şeyi kendi elinin altında bulundurduğu, her şeyi kendi dağıttığı dikkatimden kaçmadı.

Odada bir kitap dolabı vardı. Kitapların sırtlarından, bunların kanıtlar, suç yasaları, suçluların yaşamları, yargılanmaları, parlamento kararları ve buna benzer konular üstüne olduğunu gördüm. Bütün eşyalar Mr. Jaggers'ın köstеği gibi pahalı, ağır şeylerdi. Ne var ki daha çok çalışma odasına benzeyen bir yerdi burası. İçinde hiç süs eşyası yok gibiydi. Köşedeki bir masada, abajurlu bir lambanın altında bir deste evrak duruyor, Mr. Jaggers'ın işini gerçekten eve getirdiğini, akşamlarını da çalışarak geçirdiğini belli ediyordu.

Yolda ikimiz yan yana yürüdüğümüzden Mr. Jaggers üç arkadaşımı henüz alıcı gözüyle görememişti. Bu yüzden şimdi çıngırağı çalıp hizmetçisini çağırdıktan sonra gidip şöminenin önündeki halının orta yerinde durdu, üç genci tepeden tırnağa dikkatle süzdü. Onun özellikle değilse bile daha çok Drummle'la ilgilendiğini görünce şaşırdım. Mr.

Jaggers o kocaman elini bir ara omzuma koyup beni pencere önüne çekerek:

“Pip,” dedi. “Onları ayırt edemiyorum daha. Örümcek olanı kim?”

“Örümcek mi?”

“Şu somurtuk, hantal, alaca renklisi.”

“O Drummle’dır,” diye yanıtladım. “İnce yüzlüsü de Startop.”

Vasim “ince yüzlüsü” ile zerrece ilgilenmeyerek, “Adı Bentley Drummle demek, öyle mi?” diye sordu. “Bu çocuğun tipi hoşuma gitti.”

Böyle diyerek hemen Drummle’la konuşmaya başladı. Drummle’ın o tutuk, ağır konuşması onu sıkmak şöyle dursun tersine bu suskun, somurtuk genci zorla konuşturmak isteği vermiş gibiydi. Ben durmuş onları seyrederken ilk yemeği sofraya getiren kâhya kadın içeri girerek aramızdan geçti.

Kırk yaşlarında göründü gözüme. Ama olduğundan daha genç görmüş olabilirim onu. Oldukça boylu, ince, kıvrak yapılı, solgun benizli, uzun gür saçlı, uçuk mavi gözlü bir kadın. Kalbinden mi rahatsızdı, bilmiyorum ama dudakları hep soluk soluğaymış gibi yarı aralık duruyordu, yüzünde de heyecanlı, ürkek bir bakış vardı. İki-üç gece önce tiyatroda *Macbeth*’i görmüştüm. Kâhya kadının yüzünü, cadı kazanından yükselen alev buğularının arasından görülen o büyücülerin yüzüne çok benzettim.

Kadın tabağı sofraya koydu, yemeğin hazır olduğunu haber vermek için efendisinin omzuna parmağıyla şöyle bir dokundu, sonra çekildi. Masa başında yerlerimizi aldık. Vasim bir yanına Drummle’ı, öbür yanına Startop’u oturtmuştu.

Kâhya kadının getirmiş olduğu balık gerçekten krallara layıktı. Bunu o derecede kusursuz bir koyun buduyla aynı oranda nefis bir piliç izledi. Yemeğin yanında gerekli olan sosları, şarapları, her şeyi ev sahibimiz dirseğinin dibindeki döner büfeden kendisi sunuyordu. Hepsi de en iyi cinsten olan bu yiyeceklerle içecekleri sofrada dolaştırdıktan sonra gene kendi eliyle yerli yerine koyuyordu. Her öğün için gerekli olan temiz tabaklarla takımları da kendisi dağıtıyor, kirlenenleri yerde, yanı başında duran tepsinin üzerine koyuyordu. Kâhya kadından başka hizmetçi görmedik. Her yemeği o getirip masanın üstüne koyuyordu. Ve her seferinde ben onun yüzünde, cadı kazanının buğuları arasından yükselen bir yüz görüyordum. Yıllar sonra bu yüzle, uzun, dağınık saçlarından başka hiçbir benzerliği olmayan bir yüzü, karanlık bir odada, bir ispirto tasının

alevleri ardından geçirmek yoluyla, bu kadının ürkünç görüntüsüne dönüştürmeyi başaracaktım...

Hem kadının kendi çarpıcı görünümü, hem de Wemmick'in daha önceden kulağımı bükmüş olması yüzünden kâhyayla yakından ilgileniyordum. Odada kaldığı sürece gözlerini vasimden hiç ayırmadığına dikkat ettim. Kadın efendisinin önüne koyduğu herhangi bir şeyden elini yavaş yavaş, ürkek ürkek çekiyordu. Sanki efendinin onu geri çağırmasından korkuyordu da söyleyeceği bir şey varsa bir an önce söylesin, diye oyalanıyordu. Vasimin tutumundan da kadının bu duygularını bildiğini, onu bilerek böyle ateş üstünde tuttuğunu seziyordum.

Yemeğimiz neşeli geçiyordu. Gerçi ev sahibimiz ortaya yeni bir konu atacağı yerde bizim konularımıza katılır gibiydi, gene de ben onun kurnazlığının etkisi altında hepimizin kişiliklerimizin en kötü, en zayıf yönlerini ortaya dökmeye başladığımızın farkındaydım. Konuşmaya başlar başlamaz, bir de ne göreyim, parayı su gibi harcamak huyumu anlatıyor, geleceğimin ne denli parlak olduğuyla böbürleniyor, Herbert'e biraz tepeden baktığımı belli ediyordum! Herkes de tıpkı benim gibi davranmaktaydı, ama en ileri gidenimiz kuşkusuz Bentley Drummle idi. Onun, tüm tutukluğuna, kuşkucu huylarına karşın, hepimizle en saldırgan biçimde alay etmeden duramayışı, daha balıklarımızı yerken ortaya çıkmıştı.

Meyvemizle peynirimizi yerken söz kürek sefalarımıza geldi. Geceleri ağır bir sürüngen gibi peşimiz sıra, gölgelerin arasından geldiği için Drummle'a takıldık. Bunun üzerine Drummle ev sahibimize dönerek bunu isteyerek yaptığını, bizim yokluğumuzu varlığımıza yeğ tuttuğunu, hüner yönünden bizi kat kat aştığı gibi güç yönünden de istese, bir üfleyişiyle bizleri unufak edebileceğini ileri sürdü.

Anlayamadığım bir yöntemle vasim onu öyle bir kışkırtıp kızıştırmıştı ki, Drummle bu önemsiz konuda, neredeyse yırtıcı bir öfkeyle ateş püskürmeye başlamıştı. Pazularının gücünü göstermek için kolunu sıvayıp sıkmaya bile kalkıştı. Bunun üzerine biz de kollarımızı sıvayıp pazularımızı şişirerek kendimizi gülünç düşürdük.

Bunlar olup bittiği sırada kâhya kadın sofrayı toplamaktaydı. Onunla hiç ilgilenmez görünen vasim ona sırtı dönük olarak oturuyor, işaretparmağını yan yan dişleyerek Drummle'a karşı, hiç akıl erdiremediğim bir ilgi gösteriyordu. Derken birden o koca eliyle kâhya

kadının elini kavradı. Öyle beklenmedik bir sırada, öylesine çarçabuk yapmıştı ki bunu, bizler aramızdaki aptalca yarışmadan vazgeçerek duraladık.

“Madem güçten söz açtınız,” dedi Mr. Jaggers, “güçlü kol nasıl olurmuş ben göstereceğim size. Molly, şunlara bileğini göster.”

Kadının kapana kısılan eli masanın üstündeydi, ama öbür elini bir çırpıda arkasına saklamıştı. Gözlerini dikkat, yalvarış dolu bir bakışla efendisinin yüzüne dikerek alçak sesle konuştu:

“Yapmayın, efendim.”

Jaggers inatla, “Bilek nasıl olurmuş, görün bakalım,” dedi. “Göster bileğini dedim, Molly.”

Kadın gene, “Efendim,” diye mırıldandı. “Ne olur.”

Jaggers ondan yana değil de inatla odanın karşı köşesine bakarak, “Molly, iki bileğini birden göster onlara,” dedi. “Göster dedim. Hadi!”

Elini kadının elinden çekti, o bileğini masanın üstünde ters çevirdi. Kadın öbür bileğini de arkasından çıkararak masanın üstüne, birincisinin yanına uzattı. İkinci gösterdiği bilekte derin, çapraz yara izleri vardı; kadının kolunu biçimsizleştiren sayısız izler. Kadın ellerini masaya koyduğu zaman bakışlarını da efendisinden ayırdı, birer birer yüzlerimizde dolaştırdı.

Jaggers kadının kol kaslarında parmağının ucunu dolaştırarak serinkanlılıkla, “Güç dolu bu bilekler,” dedi. “Bu kadının bileklerindeki güçle boy ölçüşebilecek erkek azdır. Bu ellerdeki kavrama gücü karşısında insanın beyni durur. Meslek yaşantımda birçok kişinin ellerini inceleme fırsatını buldumsa da kavrama yönünden şu bileklerle yarışabilecek elleri daha bulamadım; ne bir kadında ne de bir erkekte...”

Vasim bu sözleri rahat, eleştirel bir tavırla söylerken kadın da gözlerini sırayla hepimizin yüzünde dolaştırıp duruyordu. Efendisi susar susmaz kadın gözlerini gene ondan yana çevirdi.

Jaggers başını hafifçe eğerek, “Tamam, Molly,” dedi. “Herkesi hayran bıraktın, gidebilirsin artık.”

Molly ellerini çekerek odadan dışarı çıktı. Mr. Jaggers da döner büfesindeki sürahiyi alarak önce kendi bardağını doldurdu, sonra şarabı bize geçirdi.

“Baylar, saat dokuz buçukta ayrılmak zorundayız,” dedi. “Zamanınızı hoşça geçirin. Hepinizle tanıştığıma çok sevindim. Mr. Drummle, size

içiyorum.”

Drummle’ı özellikle seçmekteki amacı onun kendini daha da ele vermesini sağlamaksa vasim tam olarak başarıya ulaştı. Kazandığı zaferin somurtuk kıvancı içinde Drummle bize giderek daha yüklenmeye, daha kabalaşmaya başladı, öyle ki sonunda dayanılmaz olup çıktı. Ondaki bu gelişmeleri Mr. Jaggers hep o garip ilgiyle adım adım izliyordu. Drummle onun, şarabının yanında çimlendiği baharatlı bir mezeydi sanki.

Gençliğin verdiği düşüncesizlikle hepimiz içkiyi aşırı kaçırdık sanıyorum. Hepimizin gereğinden çok konuştuğumuzdansa hiç kuşkum yok. Drummle’ın bizleri, paramızı har vurup harman savurmakla suçlayan kaba bir sözü özellikle kanımıza dokundu. Kendimi tutamayarak hemen ortaya atıldım; daha beş-on gün önce Startop’tan benim yanımda borç alan bir adamın böyle şeyler söylemesinin hiç de hoş kaçmadığını ileri sürdüm. Drummle dikleşerek, “Korkmayın,” dedi. “Öderiz elbet.”

“Ödemezsin demek istemedim. Ne var ki bu durumda insan hiç değilse dilini tutar da bizim çok para harcamamıza laf etmez gibi geliyor bana.”

Drummle, “Ona öyle geliyormuş,” diye dudak büktü. “Şu işe bak!”

Ben onu yerin dibine geçirmek niyetiyle, “Bana öyle geliyor ki,” dedim gene, “içimizden biri senden ödünç para istese vermezsin.”

“Ha şunu bileydin,” dedi Drummle. “Hiçbirinize zırnık vermem ben. Kimseye zırnık vermem.”

“Madem öyle, başkalarından borç para alman doğrusu ayıp gibime geliyor.”

Drummle da gene, “Gibisine geliyormuş,” dedi. “Şu işe bakın hele!”

Öyle sinir bozucu bir tutumdu ki bu. Hele karşımdakinin o asık suratlı direncini zerrece kıramadığımı bilmek beni daha da çıldırtıyordu. Herbert’in beni susturmak için gösterdiği çabalara aldırmayarak:

“Sayın Mr. Drummle,” dedim. “Madem bu konuya girdik, siz o borcu aldığınız sırada Herbert’le aramızda geçen bir olayı anlatayım bari...”

Drummle homurdanırcasına, “Herbert’le aranızda neler geçtiğini bilmek istemiyorum,” diye karşılık verdi. Sonra homurtusunu biraz daha yavaşlatarak ikimizin de cehenneme kadar yolumuz olduğunu söyledi sanıyorum.

“Siz ilgi duysanız da duymasanız da ben anlatacağım,” diye direttim. “Parayı cebinize atarken öyle sevinçliydiniz ki, Startop’la alay

ediyormuşsunuz gibi geldi bize. Bu borcu verecek kadar zayıf davrandığı için ona bıyık altından güldüğünüzü konuştuk aramızda.”

Drummle bu kez açıktan açığa güldü. Elleri cebinde, o yuvarlak omuzlarını kısmış, yüzümüze karşı gülüyor, düşündüklerimizin doğru olduğunu anlatmaya çalışıyordu. Evet, hepimizi enayi yerine koyup küçük görmüştü.

Bunun üzerine Startop sözü aldı; Drummle’a dönerek, “Biraz daha nazik olamaz mısın?” diye sordu.

Benden çok daha yumuşak konuşmuştu. Startop canlı, neşeli, cin gibi bir genç olduğundan Drummle onu hiç çekemez, onun kişiliğini doğrudan doğruya kendi kişiliğine karşı savrulan bir sövgü gibi görürdü; çünkü kendisi yaradılışla huy yönünden Startop’un tam tersiydi. Şimdi de kaba, aksi bir karşılık verdi. Startop’sa ufak bir şakayla sözü değiştirmeye çalışarak hepimizi güldürdü.

Bu ufak başarıya her şeyden çok içerleyen Drummle durup dururken, hiçbir şey söylemeksizin ellerini ceplerinden çıkardı, o yuvarlak omuzlarını gevşetti, dudaklarından bir sövgü haykırışı kopararak kocaman bir bardağı kavradığı gibi karşısındakinin kafasına fırlatmaya davrandı. Neyse ki ev sahibimiz Drummle’ın kolunu, büyük bir hünerle tam havaya kalkmış olduğu sırada tuttu da bardağın fırlatılmasını engelledi.

Sonra ölçülü bir hareketle bardağı yerine koydu, o ağır kösteğin ucundaki saati çıkarıp bakarak, “Baylar, son derece üzgünüm, ama saat dokuz buçuk,” dedi.

Ne demek istediğini anlayarak hepimiz ayağa kalkıp oradan ayrıldık. Daha sokak kapısına varmadan Startop hiçbir şey olmamışçasına, Drummle’ı, “Arkadaş,” diye çağırmaya başlamıştı bile. Neylersin ki “arkadaş”ın bu yakınlığa karşılık göstermeye hiç niyeti yoktu; Hammersmith yolunda bile Startop’un yanında yürümedi. Londra’da kalmaya karar veren Herbert ile ben onların arkasından baktık; ayrı kaldırımlardan yürüdüklerini gördük. Drummle kayıkla çıktığımız zamanlardaki gibi gene geriden yürüyor, kaldırımın dibinde, evlerin gölgelerine sığına sığına ilerliyordu.

Sokak kapısı daha kapanmamıştı. Herbert’i bir dakika eşikte bırakıp yukarıya çıkarak vasime unuttuğum bir şeyi söylemeye karar verdim. Giyinme odasında, ayakkabılarının arasında buldum onu. Daha şimdiden

kollarını sıvayıp işe girişmiş, ellerini sabunlayarak bizim kirimizden kurtulmaya çalışıyordu.

Tatsızlık çıktığı için özür dilemeye geldiğimi söyledim. “Umarım beni çok ayıplamadınız,” dedim.

Jaggers yüzüne bir avuç su serpti, sonra damlaların arasından, “Yok canım, hiç üstünde durma, Pip,” dedi. “Gene de senin Örümcek hoşuma gitti.”

Şimdi benden yana dönmüş, başını sallayarak havluyla kurulanmaya başlamıştı.

“Hoşunuza gittiyse iyi efendim, ama ben ondan hiç hoşlanmıyorum,” dedim.

Vasim, “İyi iyi,” dedi. “Ona sokulayım deme pek. Durabildiğince uzak dur. Ama benim hoşuma gitti işte. Tam kalıbının adamı, Pip; içi neyse dışı da o. Biliyor musun, falcı olsaydım derdim ki...”

Havlunun kıvrımları arasından bakınca benimle göz göze geldi. Başını gene kıvrımların arasına gömüp kulaklarının ikisini birden ovuşturmaya girişerek, “Gel gör ki falcı değilim,” dedi. “Benim ne olduğumu sen iyi bilirsin değil mi, Pip? İyi geceler.”

“Size de efendim.”

Bundan bir ay kadar sonra, Mr. Pocket’le olan eğitim süresi dolan Örümcek kendi aile yuvasına döndü. Mrs. Pocket dışında bütün ev halkının üzerinden bir yük kalkmış gibi oldu.

27

Çok Sayın Mr. Pip,

Size bu mektubu Mr. Gargery'nin isteği üzerine şunu bildirmek amacı için yazıyorum ki kendisi Mr. Wopsle'ın eşliğinde Londra'ya gidecek olup sizi görmeye gelmesine izin vermenizde bir sakınca yoksa çok sevinecektir. Salı sabahı saat dokuzda kendisi Barnard's Inn'de sizi görmeye gelecektir. Eğer sakıncalıysa aynı yere haber bırakıverin, zahmet olmazsa. Zavallı ablacığınız tıpkı bıraktığınız gibi değişmeden duruyor. Her akşam mutfakta sizi konuşuyor, acaba şimdi ne yapıyor, neler diyor, diye merak ediyoruz. Bunları düşünmemiz şimdi çizmeden yukarı çıkmak sayılıyorsa zavallı geçmiş günlerdeki sevgimize bağışlayın. Mektubunu bu sözlerle kapatan,

Sizi her zaman seven minnettar kulunuz

Biddy

Not: Gargery özellikle, ne âlemler, diye yazayım diye diretiyor. Siz anlarmışsınız; öyle diyor. Şimdi beyefendi olsanız da onunla görüşeceğinizi umuyorum; bundan hiç kuşkum yok, çünkü oldum olası iyi yürekliydiniz, o da çok ama çok büyük yürekli, altın gibi bir adam. Yazdıklarımın hepsini kendisine okudum, yalnız bundan önceki ufak bölümü atladım. Kendisi gene özellikle, ille de, ne âlemler, diye yazmam için tutturdu.

Mektup pazartesi günkü postadan çıktı. Demek ki kararlaştırılan gün ertesi gündü. Joe'yu nasıl duygular içinde beklediğimi olduğu gibi açıklamak istiyorum.

Kıvançla bekliyor değildim; oysa beni ona bağlayan bağlar sayısızdı. Yok, yabana atılmaz bir tedirginlik içindeydim. Canım sıkılmıştı. Joe'nun Londra'ya hiç uymayacağını kesinlikle biliyor, bu uyumsuzluktan rahatsız oluyordum. Onun gelmesini parayla önleyebilecek olsam para dökmekten kaçınmazdım. En büyük avuntum onun Hammersmith'e değil de Barnard's Inn'e gelecek olmasıydı; böylece Bentley Drummle'ın karşısına çıkmayacaktı hiç değilse. Herbert ile babasının Joe'yu görmelerinden

çekinmiyordum oysa, ikisine de saygım vardı. Beri yandan hor görüp tiksindiğim Drummle, Joe’yu görecek diye ödüm kopuyordu. Zaten tüm yaşantımız boyunca böyle en kötü zayıflıklarımız ile hainliklerimizi en tiksindiğimiz kimseler uğruna yaparız...

Son zamanlarda daireyi, bu yoksul yere hiç uymayan bir sürü gereksiz eşyayla süsleyip püslemeye merak sarmıştım. Barnard’ın odalarıyla giriştiğim bu cebelleşme bana çok pahalıya patlıyordu. Ama odaların ilk geldiğim zamanki odalar olduğuna inanmak için bin tanık isterdi. Dolaylardaki bir mefruşatçının hesap defterinde kabarık birkaç sayfa tutmak gibi bir onura da ulaşmıştım. Son günlerde öyle bir hızla almış yürümüştüm ki, kendime küçük bir uşak bile tutmuştum. Günlerimi, yalınayak bulup çizmelerle donattığım bu çocuğa el pençe kölelik etmekle geçirdiğim söylenebilirdi. Çünkü bizim çamaşırcı kadının ailesinin süprüntülerinden kendi elimle yarattığım bu canavarı mavi ceket, kanarya sarısı yelek, beyaz boyunbağı, krem renginde dizlik pantolon, bir de yukarıda sözü geçen çizmelerle donattıktan sonra, eline yapacak birkaç iş, kursağına da bir sürü yemek sağlamak zorundaydım. Ve çocuk bu korkunç gereksinmelerinin karabasanıyla dünyamı başıma dar ediyordu.

Başımızın cezası olan bu yaratığa salı sabahı saat sekizde sofada hazır bulunmasını buyurmuştum. (Sofamızın bir metrekare boyunda olduğunu mefruşatçının faturasından öğrenmiş bulunuyorduk.) Herbert kahvaltı için Joe’nun seveceğini sandığı kimi şeyler ısmarlamıştı. Bu ince düşüncesiyle ilgisine candan teşekkür ettim. Gene de tuhaftır ki hafifçe sinirlenerek, Joe onu görmeye geliyor olsaydı Herbert böyle hevesli davranmazdı, diye birtakım tuhaf, buruk düşüncelere kapılmaktan kendimi alamadım.

Her neyse, Joe’yu karşılayabilmek için pazartesi gecesinden kente indim. Sabahleyin erkenden kalkarak oturma odasıyla kahvaltı sofrasını göz kamaştıracak biçimde süsleyip püsledim. Yazık ki hava çiseliyordu. Pencerenin dışında Barnard yufka yürekli, dev yapılı bir baca temizleyicisi gibi, isli gözyaşları dökmekteydi. O sırada bir peri değneğini sallasa bile bu gerçeği gözden gizleyemezdi.

Joe’nun geliş saati yaklaştıkça benim de içimden kaçmak geliyordu. Ne yaparsınız ki Baş Belası sözümü dinleyerek sofada beklemekteydi. Biraz sonra da merdivende Joe’nun ayak sesini duydum. Paldır küldür çıkışından anladım onun geldiğini. (Bayramlık ayakkabıları ayağına her zaman büyük gelirdi.) Bir de kapıların üzerindeki adları okuyabilmek için alt katlarda

uzun uzun oyalanmasından. En sonunda bizim kapının önünde durduğu zaman parmağını adımın boyaları üstünde dolaştırdığını duydum. Sonra da anahtar deliğinden içeri doğru soluduğu kulağıma açıkça geldi.

Sonunda tek bir kez, hafifçe kapıya vurdu. Bizim Biber de (Baş Belası olan çocuğun, kendini ele veren adı) “Mr. Gargery, efendim!” diye haber verdi.

Joe’nun ayaklarını paspasa silmesi hiç bitmeyecek sandım. Onu çekip içeri almak zorunda kalacağıma inanmak üzereydim ki sonunda kendiliğinden içeri girdi.

“Joe, nasılsın Joe?”

“Pip, ya sen nasılsınız, Pip?”

Joe şapkasını yere, ikimizin arasına koydu, o dürüst, iyi yüzü sevinçten ışıyarak iki elimi birden tuttu; öyle bir indirip kaldırmaya başladı ki beni görseniz en son icat bir tulumba sanırdınız.

“Joe, öyle sevindim ki seni gördüğüme! Ver şu şapkanı bana.”

Gelgelelim Joe şapkasını, içinde yumurta bulunan bir kuş yuvası gibi iki eliyle birden dikkatle tutmuş, dünyada bırakmıyor; ayakta, son derece rahatsız bir durumda, şapkanın üstünden konuşmakta direniyordu.

“Diyeceğim, öyle büyümüşsün, öyle bir kabarmış, ekâbirlikleşmişsin ki!” Joe bu son sözü keşfetmeden önce biraz kafasını yormak zorunda kalmıştı. “Ki inan olsun ülkemiz için de Kralımız için de övünç kaynağı olup çıkmışsın, Pip.”

“Sen de, Joe. Çok iyi gördüm seni.”

“Çok şükür, kimseden geri kalır yanımız yoktur. Ablana gelince bıraktığın zamankinden daha kötü sayılmaz. Biddy de her zamanki gibi aklı başında, becerikli, çalışkan. Tüm dostlarımız siz ayrılalı beri ilerledikleri söylenemezse de eskisinden daha kötülemiş değiller. Yalnız Wopsle’dan başka. O çok düşkünleşti, Pip.”

Bunları anlatırken Joe kuş yuvasını hâlâ büyük bir özenle elinde tutuyor, bir yandan da gözlerini devirerek odayı, üstümdeki sabahlığın çiçekli kumaşını süzüp duruyordu.

“Nasıl düşkünleşti, Joe?”

Joe sesini yavaşlatarak, “Kiliseden ayrılıp tiyatro oyunculuğuna başladı,” dedi. “İşte aynen bu oyunculuk yüzündendir ki Londra’ya geldi, beni de yanına aldı. En büyük dileği de,” diyerek Joe kuş yuvasını sol

koltuğunun altına sıkıştırarak sağ eliyle, yumurta aranırcasına içini karıştırdı. “... Bir sakıncası yoksa size bunu vermemdi.”

Joe’nun uzattığını alınca bunun başkentteki ufak bir tiyatronun buruşmuş bir ilanı olduğunu gördüm. İlanda o hafta tiyatroda, Roscius[13] kadar büyük ün yapmış olan usta taşra amatörünün ilk temsilini vereceği bildiriliyor, bu amatörün, “Ulusal Ozanımızın en yüce trajedilerini eşsiz bir ustalıkla yorumlayarak taşra çevrelerinde büyük (sansasyon yarattığı)” anlatılıyordu.

“Gidip onu seyrettin mi, Joe?” diye sordum.

Joe, “Elbet gittim,” diye yanıtladı. Gittim, sözcüğünü büyük bir ciddilikle vurgulamıştı.

“Sahiden büyük sansasyon yarattı mı?”

“Nasıl desem? Sahneye atılan portakal kabukları azımsanacak gibi değildi. Hele babasının hortlağını gördüğü sırada! Yalnız sorarım size, beyefendiciğim, seyirciler kişiyle hortlağın arasındaki konuşmayı durmadan, ‘Amin!’ diye bağırarak keserlerse o kişi kendini oyuna tüm benliğiyle adayabilir mi?” Joe sesini bu duygusal tartışmaya yaraşacak biçimde alçaltarak, “Kişi bir zamanlar, kötü yazgısının sonucu olarak kiliseye düşmüş olabilir,” diye sözlerini sürdürdü. “Gene de böyle bir zamanda bu yüzden kişiyi bozmak yakışık almaz, değil mi, efendim? Yani demek istediğim, kişi kendi özbeöz babasının hortlağına dikkatini veremezse, gayri neye dikkatini verebilir, değil mi, beyefendiciğim? Hele başına giydirdikleri yas başlığı ufacık olur da kişi bunu başında tutabilmek için ne yaparsa yapsın, kurdeleye taktıkları kara tüylerin ağırlığı, başlığı ille aşağıya çekip düşürü düşürüverirse?..”

Tam o sırada Joe’nun yüzünde kendi de hortlak görüyormuş gibi bir bakış belirmesinden, Herbert’in içeri girmiş olduğunu anladım. Joe’ya tanıştırdım onu. Herbert tokalaşmak için elini uzattıysa da Joe kuş yuvasını sımsıkı bağrına basarak geri geri çekildi.

“Saygıyla selamlarım, efendim,” dedi. “Diyeceğim, Pip’le siz, umarım burada...” Tam o sırada sofraya kızarmış ekmek getirmekte olan bizim küçük Baş Belası, Joe’ nun gözüne çarptı. Joe’nun hemen onu da bizden biri mertebesine yücelteceğini gözünden anlayarak kaşlarımı çatıp başımı şöyle bir kaldırınca zavallı Joe büsbütün eli, ayağı, dili birbirine dolaşarak, “Demek istediğim, siz ikiniz, umarım bu havasız köşe sağlık durumunuza

bir zarar vermiyordur ya?” diye kekeledi. “Çünkü, diyeceğim, şu hazır bulunduğunuz han Londra ölçülerine göre çok iyi bir han olabilir; namuslu bir aile yeri olduğundan da hiç kuşkum yoksa da, bana kalsa ben buraya domuzumu bile bağlamam,” diye yürekten konuşan Joe sözlerini sürdürdü. “Demek istediğim, domuzun semirmesini, pişince hoş bir lezzetle ağızda dağılmasını istiyorsam dünyada getirip buraya bağlamam.”

Evimizin meziyetlerini öven ve laf arasında bana “efendim” diye hitap etme eğilimi gösteren Joe, sofraya çağırılınca gözlerini odanın dört bir köşesinde uzun uzun dolaştırarak şapkasını bırakacak uygun bir yer aradı. Bu şapkanın ancak son derece özel bir köşede bırakılabileceğini sanırdınız. En sonunda Joe kuş yuvasını ocak rafının en dip köşesine, diklemesine yerleştirdi. O da, tüm görüşmemiz boyunca durup durup buradan yere yuvarlanmakta kusur etmedi.

Herbert, “Çay mı alırsınız, kahve mi, Mr. Gargery?” diye sordu. Kahvaltı sofralarında her zaman Herbert ev sahipliği yapardı.

Joe tepeden tırnağa kaskatı resmîlik kesilerek, “Teşekkürler ederim, beyefendiciğim,” dedi. “Hangisi sizdenizin kolaylarınıza gidiyorsa onu alırım, efendim.”

“Kahveye ne buyurursunuz?”

Joe, “Teşekkür buyururum, efendim,” dedi ya, bu önerinin onu düş kırıklığına uğratmış olduğu yüzünden akıyordu. “Siz kahveyi seçmek nezaketliliğini göstermiş olduğunuza göre düşüncelerinize karşı çıkacak değilim... değilim ya... kahve içtiğiniz zaman sizi ateş basması hiç başınıza gelmedi mi sizce?”

Herbert, “Çay diyelim öyleyse,” diyerek çaylarımızı boşalttı.

Bu sırada Joe’nun şapkası raftan yere düştü; Joe sandalyesinden fırlayarak şapkasını kaldırdı, gene tıpatıp eski yerine yerleştirdi. Şapkanın çok geçmeden gene yere düşmesi terbiye kurallarının en zorunlu, en kaçınılmaz bir koşuluydu sanki.

“Kente ne zaman geldiniz, Mr. Gargery?”

Joe, “Dün öğleden sonra mıydı ki?” dedi. Ama önce elini şöyle ağzına götürüp öksürmüştü. Kente geldikten sonra boğmacaya yakalandığını sanırdınız. “Yok, değildi. Evet, evet, dün öğleden sonraydı. Evet.” Bunları söylerken yüzünde katıksız bir gerçekçilik, bilgiçlik, büyük bir ferahlama birbirine karışmıştı.

“Londra’yı gezecek fırsatınız oldu mu bari?”

“Oldu, efendim, oldu,” dedi Joe. “Wopsle ile birlikte dosdoğru Blacking Hali’ne bakmaya gittik. Ne var ki halin dükkân kapılarına yapıştırdıkları o kırmızı reklam yaftalarıyla hiçbir ilişkisini bulamadık, beyefendiciğim.” Sonra, “Yani demek istediğim,” diye açıklamaya girişti, “Yaftalardaki resimler çok mimari biçimde çizilmiş de...”

Bir ara Joe şu mimari sözcüğünü sonsuza dek uzatacakmış gibi geldi, bu da bana bildiğim birçok mimari yöntemlerini anımsattı. Neyse ki Joe tam sözcüğün derinliklerine daldığı bir sırada şapkası gene yuvarlanmaya başlayarak onun dikkatini kendi üstüne çekti. Doğruyu söylemek gerekirse bu şapka Joe’nun sürekli dikkatini gerektirir olmuştu. Dikkatin yanı sıra uyanıklıkla çeviklik de istiyordu. Joe da neme gerek, büyük bir hünerle çeviklik göstererek yerinden fırladığı gibi atılıyor, şapkayı kimi kez yere düşerken, kimi kez havada yakalıyor; yere düşmüşse, odanın çeşitli köşelerinde gezdirip duvar kâğıdının orasına burasına çarparak silkeliyor, ancak ondan sonra gene yerli yerine kaldırıyordu. Bütün bu cambazlıkların arasında şapkayı bir ara leğendeki suyun içine düşürünce ben, durumla şapkaya kendim el koyma gereğini duydum.

Joe’nun gömleğiyle ceketinin yakasına gelince, bunlar insanın kafasını karıştıran ayrıntılardı; çözümü olanaksız görünen, iki giz... İnsanın iyi giyimli sayılması için çene derilerini yüksek, dimdik yakalarla sıyırması ille gerekli miydi? İnsanın özel giysilerini giyince can acısından kıvranmasında ne gibi bir erdem bulunabilirdi? Sonra Joe öyle olmayacak zamanlarda, örneğin çatalı tabağıyla ağzının arasında, yarı yoldayken, öyle anlaşılmaz, derin düşüncelere dalıp dalıp gidiyordu ki! Gözleri öyle olmayacak yönlere kayıp duruyor, birden garip gıcıklar tutarak öksürük nöbetlerine yakalanıyordu ki! Masadan da kırk metre ötede oturduğundan yemeklerin çoğu ağzına gireceği yerde halıya dökülüyor, ama Joe bunu bilmezlikten geliyordu. Kısacası Herbert işine gitmek için yanımızdan ayrıldığı zaman rahat bir soluk alarak sevindim.

Bütün suçun bende olduğunu anlamaya ne aklım ne de gönlüm yeterli değildi henüz; ben Joe’nun yanında daha rahat, daha yakın olabilseydim o da bana karşı daha rahat, daha yakın olacaktı elbet. Oysa ben içten içe ona karşı sabırsızdım, ona sinirleniyordum; bu durumda o da davranışlarıyla benim başıma taş yağdırıyordu.

“Efendim, hazır şimdi bizler ikimiz yalnız ve baş başa kalmışken...” diye söze girişti.

“Joe,” diye huysuzlanarak sözünü yarıda kestim. “Sen bana, nasıl efendim diyebilirsin?”

Joe siteme benzer tek bir bakış fırlattı bana. Boyunbağıyla yakalarının katıksız gülünçlüğüne karşın onun bu bakışında büyük bir gururun varlığını sezdim.

“Hazır şimdi bizler ikimiz yalnız ve baş başa kalmışken,” diye konuşmasını sürdürdü. “Benim de burada birkaç dakikadan daha çok kalmaya ne zamanım ne de niyetim bulunmadığına göre sözlerime burada son vereceğim. Daha doğrusu bugün kendime buraya gelmek onurunu neden verdiğimi anlatmaya başlasam iyi olacak. Tek ve biricik dileğim size yarar sağlayabilmek olmayaydı, kibar beylerin sofrasında, onlarla ekmek bölüşmek onurunu kendime yediremezdim, efendim,” diyerek Joe gene o eski akıcı anlatım diliyle açıklamasını sürdürdü.

Gene o sitemli bakışla karşılaşmak istemediğimden bu kez onun konuşma biçimine, efendim deyişine karşı çıkmadım.

“Ne diyordum, beyefendiciğim, durum vaziyetleri şöyle oldu. Pip’ciğim, geçen akşam Jolly Bargemen’dayken arabasıyla kim çıkageldi dersin? Pumblechook.”

Joe ne zaman sevgisi baskın çıksa bana Pip demeye, nezaketi baskın çıktığı zamanlarda da efendim ve beyefendi demeye başlamıştı.

Şimdi ise konuşmasını yepyeni bir yöne saptırarak, “Sözü geçen bu kişi kimi zaman tepemin tasını kötü attırıyor, Pip, iki gözüm,” diye ekledi. “Kasabanın dört bir yanında, herkese, senin küçüklüğünde en yakın can yoldaşın oymuş, sen ona en sevdiğin arkadaşın gözüyle bakarmışsın yollu konuşup duruyor da...”

“Palavra! Can yoldaşım sendin, Joe.”

Joe başını sallayarak, “Buna tüm yüreğimle inanıyorum, Pip,” dedi. “Gerçi şimdi hiçbir anlamla önem taşımıyorsa da zarar yok, efendim. Her neyse, Pip, sözünü ettiğimiz bu kişi biraz yüksekten atar, hindi gibi şişinip gezer ya, o akşam da Jolly Bargemen’da yanıma geldi, Pip. (Biliyor musunuz, efendim, bir pipo tüttürüp bir kupa da bira yudumlamak bizim gibi emekçilerin nasıl yüreğini tazeler, hem de öyle aşırıya kaçmaksızın, beyefendiciğim.) Yanıma gelince de, ‘Joe, Miss Havisham var ya, seninle görüşmek istiyor,’ dedi.”

“Miss Havisham mı, Joe?”

“Pumblechook öyle dedi. ‘Seninle görüşmek istiyor,’ dedi bana.”

Joe oturduğu yerden gözlerini çevirerek tavana bakmaktaydı.

“Sonra, Joe? Lütfen devam et.”

Joe bana çok uzaklardaymışım gibi bakarak, “Ertesi gün, beyefendiciğim, kendi kendimi yıkayıp temizledikten sonra Miss A.yı görmeye gittim.”

“Miss A.mı dedin, Joe? Miss Havisham mı yani?”

Joe vasiyetnamesini yazdırıyormuş gibi resmî, ağırbaşlı bir tutumla, “Dedim ya, efendim, Miss A., kısacası Miss Havisham,” diye karşılık verdi. “Miss Havisham beni karşısında gördüğü zaman şöyle konuştu: Mr. Gargery, Mr. Pip ile mektuplaşıyor musunuz? Sizden bir mektup almış olduğum için, ‘Mektuplaşıyorum,’ demekte bir sakınca görmedim. Kendisi de bana dedi ki, öyleyse Mr. Pip’e söyler misiniz ki Estella eve dönmüştür ve Mr. Pip’i görmeyi çok istemektedir, dedi.”

Joe’ya bakarken yüzüme ateş bastığını hissettim. Onun buraya nasıl bir amaçla geldiğini bilseydim daha yakınlık gösterirdim, diye düşünüyordum. Yüzümün, biraz da böyle düşündüğüm için kızardığını umarım.

Joe, “Eve dönüp de sana bu haberi yazsın diye Biddy’ ye söyleyince Biddy gönülsüz davrandı,” diye anlattı. “Dedi ki, ‘Pip bu haberi ağızdan duyarsa daha sevinir. Sen de onu görmek istiyorsun; hazır tatilken kendin git,’ dedi Biddy. İşte benim anlatacaklarımın hepsi bu, efendim,” diyerek Joe yerinden kalktı. “Pip’ciğim, iki gözüm her zaman senin iyiliğin, mutluluğun için dua ediyorum. Yıldızın her geçen gün biraz daha yükselir, biraz daha parlar, umarım.”

“Ne o, Joe? Gitmiyorsun ya daha?”

“Gidiyorum,” dedi Joe.

Göz göze geldik. Joe, o mert yüreğinden dudaklarına yükselen tüm “beyefendi”ler o dakikada eriyip giderken bana elini uzattı.

“Pip, iki gözüm dostum benim, yaşamak dediğin nedir ki? Kaynakla birbirine tutturulmuş ayrılık halkalarından bir zincirdir, sözgelişi. İnsan dediğin de kimi demircidir, kimi bakırcıdır, kimisi de kuyumcu. Bu tür ayrımlar eninde sonunda kaçınılmaz olur; karşılaştıkça katlanmaktan başka çıkar yol yoktur. Bugün işlenmiş bir kusur varsa bendedir, Pip. Senlen ben, Londra’da bir arada olamayız, iki gözüm. Baş başa kalabileceğimiz, ikimize de uygun, bildik bir yerde olabiliriz ancak. Gururuma dokunduğu için değil, yaptığım işi doğru yapmak istediğim içindir ki sen beni bu giysiler içinde görmeyeceksin bir daha. Benim örs başından, evimizin mutfağından,

bataklıktan uzaklaşmam da doğru bir iş değil, Pip. Beni iş kılığıyla, elimde çekicimle ya da pipomla düşünürsen benden pek utanmazsın sanıyorum, dostum. Bir gün gelir beni gene görmek istersen gel, demirci dükkânının penceresinden içeri bak. Orada beni örs başında, önümde o eski, yanık önlüğümle, gene eski işimin ustası olarak görürsen hiç yadırgamazsın. Kalın kafalıyımdır ama sonunda bu işin doğrusuna biraz yaklaştım galiba. İşte böyle, Tanrı hep seninle birlikte olsun, yolunu açık eylesin, Pip, iki gözüm. Sağlıcakla kal sevgili dostum."

Joe'nun sade bir onurla dopdolu olduğunu düşündüğüm zaman yanılmamışım demek. Bu sözleri söylerken kılığının gülünçlüğü ortadan silinmiş gibiydi. Cennete gitmiş olsaydı, giyim kuşamının önemi ancak bu denli yitebilirdi. Alnıma hafif bir öpücük kondurarak dışarı çıktı. Kendimi toparlayabildiğim zaman dışarı koştum, civar sokaklarda ona aradım, ama Joe ortadan yok olmuştu.

13. Quintus Roscius Gallus (ölümü MÖ 62), Romalı ünlü komedi oyuncusu. Adı başarılı oyunculara verilen onursal bir lakap durumuna gelmiştir. (Y.N.)

28

Hemen ertesi gün kasabaya gitmem gerektiği ortadaydı. Vicdan azabımın ilk coşkunluğu arasında, dosdoğru kendi köyümüze, Joe'nun yanına gitmem gerektiği çok açıktı. Gelgelelim ertesi günkü posta arabasında yerimi ayırttıktan, Mr. Pocket'lere gidip geldikten sonra, bu son konuda beslediğim düşüncelerle duygular keskinliklerini yitirmeye başladı. Ben de Blue Boar Hanı'nda kalmak için özürler, nedenler yaratmaya başladım; eve gidersem herkesi rahatsız edecektim; beni beklemediklerinden odamı hazırlamamış olacaklardı; Miss Havisham'a pek uzak düşecektim, oysa Miss Havisham titizdi, buyurgandı, bundan hoşlanmayabilirdi. Kendi kendilerini dolandıranların yanında dünyanın başkaca tüm dolandırıcıları hiç kalır. Ben de bu tür yutturmacalarla kendi kendimi aldattım.

Gerçekten garip değil mi? Başkasının verdiği sahte parayı bilmeden sahici sanıp almam akla yakın geliyor da, kendi bastığım sahte parayı bile bile sahici diye kendime yutturmam!.. Sözümona benim iyiliğimi düşünen bir yabancı, keseme daha sağlam yerleştirmek bahanesiyle paralarımı alıp yerine fındık kabuğu veriyor, diyelim. Ama benim kendi keseme fındık kabuğu doldurup sonra da bunu gene kendime para diye yutturmanın yanında o adamın hilesi hiç kalmaz mı?

Blue Boar Hanı'nda kalmam gerektiğinde karar kıldıktan sonra bambaşka bir kararsızlığa düştüm: Bizim Baş Belası'nı da yanıma alsa mıydım, almasa mıydım? Astarı yüzünden pahalı olan bu paralı askerin Blue Boar Hanı'nda, ele güne karşı boy göstermesini düşünmek aklımı çeliyordu. Kendisini hiç üstünde durmazcasına terziye götürmek, arsız çırağın arsızlığını kursağında bırakmak... bunun düşüncesi de zevkten içimi titretiyordu.

Öte yandan terzi Trabb'in çırağı sırnaşıp bizim Biber'le dostluğu ilerleterek ona birçok şey söyleyebilirdi. Haytanın biri olduğundan Biber'le sokakta, herkesin içinde alay edebilir, arkasından ıslık bile çalabilirdi. Sonra

uşak tutmuş olduğumu Miss Havisham duyarsa doğru bulmayabilirdi. Kısacası, etraflıca düşündükten sonra Baş Belası'nı Londra'da bırakmaya karar verdim.

Öğleden sonraki arabada yer ayırtmıştım. Mevsimlerden kış olduğuna göre, kasabaya karanlık bastıktan üç-dört saat sonra ancak varabilecektik. Cross Keys'den kalkış saatimiz öğleden sonra ikiydi. Yanımda Biber'le birlikte kalkış saatinden on beş dakika önce meydana geldim.

O çağlarda mahkûmları iskelelere posta arabalarıyla taşırlardı. Onların arabaların dışında oturduklarını duymuş, kaç kez yollarda gelip geçen arabalarda, prangalı bacaklarını parmaklıktan sarkıtarak oturduklarını görmüştüm. Bu yüzden şimdi beni geçirmeye gelen Herbert arabamızda iki mahkûmun yolculuk edeceğini haber verince şaşmadım. Gene de, aradan çok zaman geçmiş olmasına karşın hâlâ etkinliğini koruyan bir nedenden ötürü, "mahkûm" sözünü ne zaman duysam irkilirdim.

Herbert, "Canın sıkılmadı ya bu işe, Handel?" diye sordu.

"Yok canım."

"Duyunca yüzünü buruşturdun gibi geldi de..."

"Hoşnut kaldığımı ileri sürecek değilim; sen de olsan sevinmezdin. Ama canımın sıkılması için de özel bir neden yok ki."

"İşte bak oradalar, tepeye tırmanıyorlar," dedi Herbert. "Ne çirkin, ne yüz kızartıcı bir görüntü!"

Mahkûmlar gardiyanlarına bira sunmuş olsalar gerekti, çünkü yanlarında bir muhafız vardı; üçü de ellerinin tersiyle dudaklarını silerek yaklaştılar. İki mahkûm bir araya kelepçelenmişlerdi. Bacaklarında demir parçaları vardı; biçimini ezbere bildiğim o demirler. Sırtlarındaki giysileri de iyi biliyordum. Başlarındaki gardiyanın belinde tabancası vardı, kolunun altına da koca topuzlu bir değnek sıkıştırmıştı. Gene de mahkûmlarla arasının iyi olduğu anlaşılıyordu. Onların yanı sıra atların arabaya koşulmasını seyrederken öyle bir duruşu vardı ki; sanki mahkûmlar henüz halka açılmamış bir sergiydiler de, kendisi de müzenin müdürüydü.

Mahkûmlardan biri öbüründen daha boylu, daha cüsseliydi. Ne var ki, resmî kurumların mahkûmları da özgürleri de kapsayan o yazılmamış, akıl ermez kuralları gereğince, bu iri yapılısına ötekinden daha küçük giysiler verilmişti. Kollarıyla bacakları; bu biçimde yapılmış kocaman iğnedenlikleri andırıyordu. Bu giysilerin içinde gülünçleşmişti, gene de o kısık gözünü ilk bakışta tanıdım. Bir cumartesi gecesi Three Jolly

Bargemen’ın kanepesinde otururken karşıma geçip bakışıyla bana nişan alan ve beni yüreğimden vuran yabancıydı bu!

Onunsa beni zerrece tanımamış olduğu gün gibi ortadaydı. Bunu kesinlikle biliyordum. Bana takılan gözleri yalnızca kösteğimde oyalandı biraz, sonra adam şöyle bir yere tükürerek öbür mahkûma bir şeyler dedi. Bir kelepçe şıkırtısıyla döndüler, bambaşka bir şeye bakmaya başladılar. Sırtlarındaki, onları sokak kapılarına benzeten kocaman numaralar, vahşi hayvanlara benzeten kaba saba, yamru yumru hantal giysileri, mendilleriyle gözden gizlemeye çalıştıkları prangalar... sonra araba meydanındaki herkesin onlara bakmakla birlikte onlardan uzak durması... bütün bunlar, Herbert’in demin dediği gibi son derece yüz kızartıcı, çirkin bir gösteri yaratıyordu.

Meğer daha kötüsü varmış! Arabanın arkasını Londra’dan taşınmakta olan bir aile kapatmış. Bu yüzden, mahkûmlara önde, arabacının yanındaki sırada oturmaktan başka çıkar yol kalmıyordu. Bunu duyan ve bu sıradaki dört numaralı yeri ayırtmış olan sinirli bir Mr. öfkesinden küplere binerek, kendisini böyle haydutlarla bir arada yolculuğa zorlamanın anlaşmaya aykırı, çok ayıp bir rezalet, bir hainlik, alçaklık, dolandırıcılık olduğunu sayıp döktü. Buna benzer, aklımda kalmayan bir sürü suçlamalarda bulundu.

Bu arada posta arabası hazırlanmıştı, arabacı yola çıkmak için sabırsızlanıyor, arabaya binmemizi bekliyordu. Mahkûmlar da gardiyanlarıyla birlikte yakına gelmişler, çevrelerine mahkûmlara özgü olan ve ekmek lapasıyla çuhanın, halatla tuğlanın karışımından meydana gelen o garip kokuyu saçmaktaydılar.

Gardiyan öfkeli yolcuya, “Böyle onur sorunu yapmayın, efendim,” diye yalvardı. “Sizin yanınıza ben otururum. Onları öbür tarafa oturturum. Size hiç zararları dokunmaz, efendim. Varlıklarından haberiniz bile olmaz.”

Tanıdığım mahkûm, “Benim bunda hiç suçum yok,” diye konuştu. “Gitmek isteyen ben değilim ki. Bıraksalar seve seve burada kalırım. Bana kalsa, yerime kim oturursa otursun, vız gelir.”

“Al benden de o kadar,” dedi öteki. “Bana sorsalardı hiçbirinizi dünyada rahatsız etmezdim.”

Sonra ikisi de güldüler, dişleriyle fındık kırarak kabuklarını yere tükürmeye başladılar. Onların yerinde ben olsam ve böylesine aşağılansam, benim de içimden böyle davranmak gelirdi sanıyorum.

Sonunda öfkeli yolcu için yapılabilecek bir şey olmadığına karar verildi; kaderin kendisi için seçtiği yol arkadaşlarıyla gidecek ya da yolculuktan vazgeçecekti. Böylece adam yerine geçti, gardiyan onun yanına oturdu, mahkûmlar da kendilerini zar zor yukarı çekerek arabaya bindiler. Tanıdığım mahkûm tam arkama düşmüştü; soluğunu ense kökümde duyuyordum.

Araba kalktığı zaman Herbert, “Güle güle, Handel!” diye seslendi. Bana Pip’ten başka bir ad takmış olmasının ne büyük bir şans olduğunu düşündüm.

Mahkûmun soluğunu yalnızca ensemde değil, baştan aşağı bütün sırtımda ne denli bir açıklıkla duyduğumu anlatamam. Keskin, kemirici bir zehir ta iliklerime işliyordu sanki. Bu yüzden dişlerim sımsıkı kenetlenmişti. Bu adamın alıp verdiği soluklar arkadaşınınkinden daha çok, daha da sesli gibiydi. Ondan kaçınabilmek için büzüldükçe bir omzumu kaldırıp gitgide kamburlaştığımın farkındaydım.

Hava son derece ayazdı. İki mahkûm soğuğa atıp tutuyorlardı. Gerçekten de çok geçmeden soğuk hepimizi uyuşturmuştu. Halfway Hanı’nı geçtiğimizde hepimiz durup durup uyuklamaya, sonra da titreyerek sıçrayıp uyanmaya başlamıştık. Herkes susuyordu. Ben de, arkamdaki adamı hazır ele geçirmişken eline iki poundluk para sıkıştırsam mı, bu işi yapacaksam gizlice nasıl yaparım, diye düşünürken uyuyakalmışım. Başım, atların arasına balıklama dalmak istiyormuşum gibi öne doğru kayınca korku içinde uyandım; kafamı kurcalayan sorunu gene düşünmeye başladım.

Sandığımdan daha uzun zaman uyuklamış olmam gerek ki, gözlerimi karanlığa açtım. Titrek ışıklar ve lambalarımızın gölgeleri arasında hiçbir şey seçemiyorsam da bizden yana esen soğuk, rutubetli rüzgârdan, bataklıklara ulaşmış olduğumuzu çıkardım. Rüzgârdan korunup ısınmak için birbirlerine sokulup öne doğru eğilmiş olan mahkûmlar bana şimdi eskisinden daha yakındılar. Uyandığım dakikada konuştuklarını duyduğum ilk sözler benim aklımdan geçen sözlerdi: “İki pound.”

Hiç tanımadığım mahkûm, “Nereden ele geçirmiş bunları?” diye sordu.

Beriki, “Nereden bileyim, yahu?” diye karşılık verdi. “Nasılsa gizleyebilmiş işte. Bir arkadaşı vermiş olsa gerek.”

Tanımadığım mahkûm soğuğun dini, imanı ile ilgili bir sövgü sallayarak, “Keşke benim elimde olsaydı,” dedi.

“Para mı, dost mu?”

“Para elbet. İki tane birer poundluk banknot. Bir tek banknota dünyadaki tüm dostlarımı satarım ben. Hem de güle oynaya. Ee, sonra, herifin dediklerini anlatıyordun.”

“Sonracığıma, iskele alanındaki bir kereste yığınının arkasında, göz açıp kapayana dek her şeyi kararlaştırıverdik. ‘Demek tahliye oluyorsun?’ diye sordu, ben de, ‘He ya,’ dedim. O da sordu bana, ‘o gece onun karnını doyuran, onu ele vermeyen o çocuğu bulup da bu iki banknotu verir miyim,’ diye. Ben de, ‘Veririm,’ dedim. Verdim de.”

Öteki hırıltılı sesiyle, “Enayiliğine doyma,” dedi. “Ben olsam parayı bir güzel deve yapardım. Ama seninki de amma toymuş be. Demek istediğim, seni hiç tanımıyordu, değil mi?”

“Ama hiç. Bambaşka gemilerdeydik. Herif ikinci kez hapisten kaçma suçundan yargılanmış, bu kez kürek cezasına çarptırmışlar.”

“Bu da senin, doğru söyle ama, bu dolaylara ilk gelişin miydi?”

“İlk ve son.”

“Peki, nasıl yerlerdir buraları sence?”

“Cehennemden geri kalır yönleri yoktur bence. Çamur, sis, bataklık, ağır iş; sonracığıma ağır iş, bataklık, sis, çamur deryası.”

İkisi de çevrelerini çok ağır bir dille yerin dibine batırdılar. Derken o hırıltılı, boğuk sesler yavaş yavaş dindi, konuşacak başkaca bir şey bulamayıp sustular.

Bu konuşmayı dinledikten sonra içimden hemen aşağı atlamak, araba yolunun karanlık ıssızlığına sığınmak geldi. Ne var ki adamın beni tanımamış olduğuna yüzde yüz inandığım için arabada kaldım. Gerçekten de, birincisi, büyüyüp delikanlı olduğumdan ötürü çok değişmiştim; ikincisi, giyim kuşam, mevki bakımından da öylesine bambaşka bir durumdaydım ki adamın beni, kötü bir rastlantı olmadıkça tanımasının yolu yoktu.

Gene de bizi aynı arabada arka arkaya düşüren rastlantı öyle garipti ki her an başka bir rastlantı olacak da gerçek adım mahkûmun kulağına gidiverecek diye içime korku doluyordu. Bu yüzden kasabaya girer girmez arabadan inerek ondan uzaklaşmaya karar vermiştim. Kararımı başarıyla uyguladım. El çantam ayaklarımın dibindeki bir bölmenin içindeydi. Çengeli kaldırıp çantamı alarak önüm sıra yola fırlattım, ardından kendim

de aşağı atladım. Şimdi kasabanın parke döşeli ilk yolunun ağzındaki ilk lamba direğinin altında duruyordum.

Mahkûmlara gelince, onlar arabayla birlikte yollarına devam ettiler. Hangi noktada indirilip ırmak boyuna götürüleceklerini biliyordum. Irmaktaki tekne, balçık yosunlu rıhtım merdiveninde onların yolunu bekleyen mahkûmlar takımı gözlerimin önünde canlandı. Köpeklere buyruk verircesine, “Hey, asılın be!” diye bağıran sert sesi duyar gibi oldum gene. Karanlık suların üzerinde, açıkça sallanan o zincire vurulmuş karaltı, günahkâr bir Nuh’un Gemisi...

Neden korktuğumu sorsalar söyleyemezdim, çünkü içimdeki korku adsız, ne olduğu belirsiz bir şeydi, gelgelelim dizlerimi titretecek kadar büyüktü. Otele doğru yürürken korkudan titrediğimi biliyordum; mahkûmun beni tanıması gibi tatsız bir olayın doğurabileceğinden çok daha derin bir korku. Belirli bir biçimi olmayan bu korku, çocukluğumda yaşadığım birkaç dehşet dakikasının hortlamasından başka bir şey değildi.

Blue Boar Hanı’ndaki yemek salonu açıktı. Girip oturdum, yemeğimi ısmarladım. Garson ancak o zaman beni tanıyabildi. Belleğinin zayıflığından ötürü özür diledikten sonra, “Çocuğu yollayıp Mr. Pumblechook’a haber salayım mı?” diye sordu.

“Yok,” dedim. “Sakın ha!”

Joe’ya resmen çırak giriş törenimde hazır bulunmuş olan garsonun yüzünde bir şaşkınlık belirdi. Adamcağız ilk fırsatta kasaba gazetesinin lekeli, eski bir baskısını öyle gözüme sokarcasına masaya bıraktı ki elime aldım ve şu paragrafı okudum:

Yöremizin demir zanaatçılarından bir gencin son zamanlarda başına, hem de çok romantik bir biçimde devlet kuşu konduğunu sayın okurlarımız belki bilmektedirler. (Sırası gelmişken belirtmek isteriz: Bu konu, gazetemiz sütunlarının, henüz evrensel üne kavuşmamış olan ozanı Tooby’nin büyülü kalemi için ne uygun değil mi?) Yıldızı her gün biraz daha parlamakta olan gencimizin en eski dost ve koruyucusunun, kasabamızın en seçkin sakinlerinden biri olduğunu, kendisinin tahıl ticaretiyle meşgul olduğunu, büyük ve merkezi dükkânınınsa High Sokak’ta bulunduğunu öğrenmek, sanırım okuyucularımızı yakından ilgilendirecektir. Bu sakinimizin, genç Telemakhos’un[14] başlıca “akıl

hocası” olduğunu bildirmek bizlere de duygusal yönden büyük bir doyum veriyor, çünkü, genç Telemakhos’un güzel bahtını kuran kişinin bizim kasabadan birisi olduğunu bilmek sevindirici bir şeydir... Kasaba düşünürlerimizin derin düşüncelerle kırışmış alınlarında ve kasaba güzellerimizin ışıltılı gözlerinde, “Kim bu Telemakhos,” diye bir soru mu okuyoruz? Hemen yanıtlayalım: Biz inanıyoruz ki, Quentin Matsys[15] de Antwerp’li bir DEMİRCİYDİ... VERB SAP.[16]

Uzun deneyimlere dayanan bir inancımı açıklayayım: Varlıklı olduğum günlerde Kuzey Kutbu’na bile gitsem, öyle sanıyorum ki karşıma mutlak birisi (ya göçebe bir Eskimo ya da uygar bir beyaz adam) çıkarak başıma devlet kuşu konduran en eski yardımcımın, dostumun, akıl hocamın Pumblechook olduğunu bana bildirirdi!

14. Yunan mitolojisinde Odysseus ile Penelope’nin oğlu. Büyüdüğü zaman bir gece, kaybolan babasını bulmak için serüvenli bir yolculuğa çıkar. Telemakhos’un yaşadığı bu serüvenler Fransız yazar François Fénelon’un *Telemakhos’un Başından Geçenler* adlı yapıtına konu olmuştur. (Ç.N.)

15. Quentin Massys, Matsys olarak da anılır. (1465-1530) Flemenkli bir ressamdır. Ressam olmadan önce Antwerp’te demircilik yaptığı söylenir. (Y.N.)

16. “Arife tarif gerekmez” anlamına gelen Latince bir deyimin (*Verbum satis sapienti*) kısaltılmışı. (Ç.N.)

29

Ertesi sabah erkence kalkarak dışarı çıktım. Bu erken saatte Miss Havisham'lara gidemeyeceğime göre, o yöndeki kırlara çıkarak oyalandım. Bizim ev karşı yönde kalıyordu. Joe'yu yarın gidip görürdüm artık. Velinimetimi ve onun benim için tasarladığı parlak geleceği düşünerek gezindim.

Estella'yı evlat edinmişti; beni de evlat edinmiş gibi bir şeydi. Demek ki niyeti bizim ikimizi bir araya getirmekti. Başka türlüsü olamazdı. O ıssız evi yeniden canlandırıp karanlık odalarını gün ışığına boğmak, durmuş saatleri yeniden işletmek, boş, soğuk ocaklarda gürül gürül ateşler yakmak, örümcek ağlarını kaldırıp atmak, börtü böceği yok etmek gibi işler için Miss Havisham beni seçmişti. Kısacası söylencelerdeki genç şövalyelerin yaptığı parlak işleri başardıktan sonra Prenses'le evlenmeme karar vermişti.

Demin geçerken durup eve bakmıştım. İsli, kavruk tuğla duvarlar, örülü pencereler, kalın kaslı, yaşlı kollara benzeyen sağlam dallarıyla evin bacalarına bile tırmanıp sarılmış olan diri yeşil sarmaşıklar bu eve, insanın aklını çelen, yüreğini çarpıtan gizemli bir hava veriyordu ki bu gizem dolu öykünün kahramanı ben olacaktım. Bu öykünün esin perisi de, can damarı da Estella idi elbet. Gelgelelim, varlığıma karşı konulmaz bir güçle egemen olmasına, tüm düşlerimle umutlarımı benliğinde birleştirmesine, çocukluğumdan beri yaşantımla kişiliğimin üzerinde ölçülemeyecek kadar güçlü tek etken olmasına karşın... evet bütün bunlara karşın, o sabahın romantikliği içinde bile Estella'yı olduğu gibi görebiliyor, onu gözümde süsleyip püsleyip büyültmeye kalkmıyordum.

Bunu burada, kesin bir amaçla söylüyorum, çünkü zavallı yazgımın dolaşık çizgileri arasında bize yol gösterebilecek olan tek ipucu budur. Görüp geçirdiklerimden biliyorum ki, alışılmış "âşık" tiplemesi her zaman doğru değildir. Benim hakkımdaki çıplak gerçek şudur ki Estella'yı yetişkin bir erkek olarak sevmemin tek nedeni ona karşı koyamamamdır. Daha başlangıçtan belirtmek istiyorum: Her zaman değilse bile çoğu zaman

biliyordum ki onu sevmem delilikti, umutsuzluktu, mutsuzluktu, aklın, mantığın, iç rahatının, dirliğin tümüyle dışında bir şeydi. Onu sevmenin yıkım olduğunu biliyordum, gene de ilk baştan söyleyeyim, bunu bilmek sevgimi zerrece azaltmıyordu. Onun kusursuz bir melek olduğuna yürekten inansam, duygularımı ancak bu kadar başıboş bırakabilirdim...

Gezintimi, köşke her zamanki saatimde varmak üzere ayarlamıştım. Titreyen bir elle çıngırağı çaldığım zaman bahçe kapısına sırtımı verdim; soluğum düzelsin, yüreğimin çarpıntısı biraz yatışsın diye bekledim. Yan kapının açıldığını, avluda ayak seslerini duydum. Ama bahçe kapısı paslı menteşeleri üstünde döndüğü zaman bile, duymazlıktan geldim.

Sonunda omzuma bir elin dokunmasıyla irkilerek döndüm. Koyu gri kostümlü bir erkekle karşılaşınca daha da irkilmem doğaldı. Bu, Miss Havisham'ın evinde kapıcı olarak görmeyi umduğum en son adamdı diyebilirim.

"Orlick!"

"Ey, küçükbey. İşini, yerini yurdunu bırakıp giden tek sen değilmişsin demek. Neyse, içeriye gir haydi, çabuk. Bahçe kapısı açık tutulmayacak diye yüksek yerden emir var da."

Ben içeri girince Orlick bahçe kapısını örtüp kilitledi, anahtarı aldı. Birkaç adım önüm sıra ilerledi, sonra dönüp yüzüme bakarak, "Yaa," dedi. "Biz de buraya kapılandık işte."

"Nasıl geldin sen buraya kuzum?"

"Nasıl olacak, yürüye yürüye elbet," diye terslendi. "Sandığımı da el arabasıyla peşimden getirttim."

"İyiden iyiye yerleştin ha?"

"Kötüden kötüye yerleştiğimi hiç sanmıyorum küçükbey; bundan kuşkun olmasın."

Ama ben kuşkular içinde bocalıyordum. O ise donuk gözlerini bacaklarımdan, kollarımdan yukarı, yüzüme doğru kaldırdı.

"Demirci dükkânından ayrıldın demek?" diye sordum.

Orlick, "Demirci dükkânına benzer yanı var mı buranın?" diye sordu. "Söyle bana," diye çevresini gözden geçirdi. "Dükkâna benziyor mu bu yer?"

Gargery'nin dükkânından ne zaman ayrıldığını sordum.

"Bizim burada günler öylesine birbirine benziyor ki insan zamanın hesabını şaşırıyor," dedi. "Sen köyden ayrıldıktan bir süre sonra geldiğimi

biliyorum yalnızca.”

“Bu kadarını ben de bilirdim be Orlick.”

Orlick buruk bir alayla, “Ee, ne de olsa yükseköğrenim gördün,” dedi.

Bu arada eve varmıştık. Orlick’in odasının kapının hemen içerisinde, avluya bakan tek pencereli bir yer olduğunu gördüm. Kapının yanı başında oluşu ve ufaklığıyla Paris’teki kapıcı odalarına benzemiyor değildi. Duvarda bir sürü anahtar asılıydı. Orlick şimdi elindeki anahtarı da bunların yanına astı. Üstüne kırkyama örtülmüş yatağı, duvarın kemerimsi bir girintisindeydi. Pasaklı, kuytu, uykulu görünümüyle bu oda, odadan çok, insan kılığındaki fındıkfaresinin yuvasına benziyordu; pencere köşesinin loşluğunda hantal bir karaltı gibi yükselen Orlick de bu yuvada yatıp kalkan, insan kılıklı fındıkfaresine... ta kendisiydi daha doğrusu...

“Bu odayı hiç görmedim,” dedim. “Zaten eskiden bu köşkte kapıcı bulunmazdı.”

“Bulunmazdı ya. Derken bir gün herkesin aklı başına geldi. Köşkün korunmasız olduğunu düşündüler. Mahpushane mahkûmları çevrede fink atarken tehlikeli buldular bunu. O zaman beni salık vermişler buraya. Kendini adam yerine koyana kul kurban olacak, güçlü kuvvetli biridir, demişler... Çekiçle, körükle uğraşmaktan iyidir ne de olsa... Doludur ha.”

Ocağın üstünde asılı duran pirinç ağızlı bir tüfeğe gözüm takılmış, Orlick de bunu görmüştü.

Lafı uzatmayı istemeyerek, “Her neyse,” dedim. “Şimdi ben Miss Havisham’ın yanına gitsem iyi olur artık.”

Orlick önce gerinip sonra başını sallayarak, “Ben orasına karışmam, küçükbey,” dedi. “Benim işim burada biter. Şu gonga şu çekiçle vururum, sen de şu koridor boyunca gidersin. Elbet bir karşına çıkan olur.”

“Ama benim geleceğimi biliyorlar sanırım.”

“Onu da biliyorsam Arap olayım.”

Bunun üzerine ben, yıllar önce kaba kunduralarımla geçtiğim bildik koridora saptım, Orlick de gongu çaldı. Sofanın bitiminde (gongun yankıları hâlâ sürüp giderken) Sarah Pocket karşıma çıktı. Zavallıcık, rengi benim yüzümden temelli değişmiş, sarımsı bir yeşil olup çıkmış gibiydi.

“Aa,” dedi. “Sizsiniz demek, ha, Mr. Pip?”

“Benim, Miss Pocket. Size Mr. Pocket’le evindekilerden selam getirdim. Hepsi de Tanrı’ya şükür çok iyiler.”

Sarah başını kederle sallayarak, “Biraz daha akıllandılar mı ki?” diye sordu. “İyi olmalarındansa akıllarını başlarına toplamaları yeğdir. Ah, Matthew, Matthew, adam olmazsın ki sen! Beyefendi, nereden gidileceğini biliyor musunuz?”

Eh, biliyor sayılırdım, çünkü bu karanlık merdivenden yukarıya kim bilir kaç kez çıkmıştım. Şimdi de merdiveni eski günlerdeki kaba saba kunduralarıma hiç benzemeyen ince, hafif ayakkabılarımla tırmandım; Miss Havisham’ın oda kapısına eski vuruşumla vurdum.

Onun o saat, “Pip’in vuruşu bu,” dediğini duydum. “Gel içeri, Pip.”

Sırtında o eski gelinliğiyle gene eskisi gibi masa başında, ellerini bastonunun tepesine çaprazlama koyup çenesini ellerine dayamış, gözlerini ateşe dikmişti. Yanında o zamana dek hiç görmediğim çok şık genç bir hanım oturmaktaydı. Gelinlik ayakkabıların hiç giyilmemiş olanını eline almış, başını eğmiş, inceliyordu.

Miss Havisham başını ne kaldırdı ne de çevirdi. Gene, “Gel içeri, Pip,” diye beni çağırdı. “Gel bakalım. Nasılsın bakalım? Ne o? Bir sultanın elini öpercesine öpüyorsun elimi. Hayrola?”

Birden yalnızca gözlerini oynatarak yüzüme baktı, acı bir alayla gene, “Hayrola?” diye sordu.

Ben ne diyeceğimi pek bilemeyerek, “Duyduğuma göre benim gelip sizi görmemi istemek yakınlığını göstermişsiniz,” diye karşılık verdim. “Ben de hemen geldim.”

Miss Havisham, “Ee?” dedi.

Tanımadığım genç kadın da başını kaldırarak yarı alaycı, yarı şakacı gözlerle bana baktı; o zaman bunların, Estella’nın gözleri olduğunu gördüm. Gelgelelim öyle değişmişti ki Estella, öylesine güzelleşip kadınlaşmış, karşısındakinin hayranlığını kazanacak her yönde öyle bir gelişmişti ki kendimi onunla kıyaslayınca hâlâ yontulmamışım gibi geldi bana. Ona baktıkça çaresizliğe düşüyor, gene o eski kaba, görgüsüz köylü çocuğu olup çıkıyordum sanki. Ah, o sırada içime çöken o uzaklık, yetersizlik duygusuyla onu saran o ulaşılmazlık havasını nasıl anlatmalı!

Bana elini uzattı. Onu gördüğüme çok sevindiğimi, bu dakikayı çok uzun zamandır beklediğimi belirten birkaç söz kekeledim.

Miss Havisham gene o açgözlü bakışıyla, “Nasıl buldun onu, Pip? Çok değişmiş mi?” diye sordu.

Sonra bastonuyla ikisinin arasındaki bir sandalyeyi göstererek oraya oturmamı istedi.

“Miss Havisham,” dedim. “İlk geldiğimde onu Estella’ya hiç benzetememiştim. Ama şimdi baktıkça karşımda gene tıpkı o eski...”

“Ne?” diye Miss Havisham sözümü kesti. “O eski Estella’yı bulduğunu söylemeyeceksin ya? İnsanı kıran, kibirli bir kızdı o. Unuttun mu?”

Dilim dolaşarak o günlerin çok geride kaldığını, o zaman cahil bir çocuk olduğumu söyledim; buna benzer bir şeyler geveledim. Estella büyük bir serinkanlılıkla gülümseyerek, “Ben Pip’in o zaman haklı olduğuna inanıyorum,” dedi. “Kim bilir ne çekilmez bir yaratıkmışımdır.”

Miss Havisham şimdi ona dönerek, “Ya Pip değişmiş mi?” diye sordu.

“Hem de pek çok,” diyerek Estella beni süzdü.

Miss Havisham Estella’nın saçlarıyla oynayarak, “Eskisi kadar kaba, görgüsüz değil artık, ha?” dedi.

Estella gülerek elindeki ayakkabı tekine baktı, gene gülerek bu kez bana baktı, ayakkabıyı yere bıraktı. Bana karşı hâlâ çocukmuşum gibi davranıyorsa da beni peşinden sürüklemek ister gibi bir davranışı vardı.

O düşsel odada, içimden hiç silinmeyen anıların arasında oturup konuştuk. Estella’nın Fransa’dan yeni geldiğini, yakında Londra’ya gideceğini öğrendim. Gene eskisi gibi kibirli, kaprisli olmakla birlikte bu niteliklerine, güzelliğinin karşısında öyle bir boyun eğdirmişti ki, onları güzelliğinden ayırt etmek olanaksız, hem de doğaya aykırıymış gibi geldi bana. Onun varlığını, bana çocukluğumu haram etmiş olan o zenginlik, kibarlık özlemlerinin acısından, beni evimden de, Joe’dan da utandıran, soğutan o taşkın düşlerden ayrı olarak düşünebilmek gerçekten olanaksızdı... örsün demiri üzerine çizilen, ocaktaki alevlerin arasından yükselen, dükkânın penceresinde görülüp dağılan o güzel yüzü... Kısacası ne geçmişteki ne de şimdiki zamanda onu canımın canından, özümün çekirdeğinden koparıp ayırmanın yolu yoktu...

Akşama kadar onlarla kalıp otele akşamleyin dönmeme karar verildi. Biraz konuştuk, sonra Miss Havisham, Estella ile beni o bakımsız bahçede biraz dolaşmaya yolladı. İçeri döndüğümüz zaman kendisini, eski günlerdeki gibi tekerlekli koltuğuyla dolaştırmamı istiyordu.

Böylece çok eskiden, solgun benizli küçükbeyle karşılaştığım gün geçtiğim çit kapısından Estella’yla birlikte geçtik. Şimdi Herbert olan o küçükbey... Ben, içim titreyerek, Estella’nın bastığı yerlere yüz sürmek

istiyordum. Estella ise son derece serinkanlıydı; benim bastığım yerleri öpmek isteğiyle tutuşmadığı da belliydi. Kavganın geçtiği yere yaklaştığımız zaman Estella durdu.

“Ne acayip küçük bir yaratıkmışım küçükken,” dedi. “Gizlenip sizin kavganızı seyrettiğime göre. Gene de sonuna dek seyretmiş, büyük zevk almıştım.”

“Bana bağışladığınız ödül de büyüktü.”

Estella, unutmuş gibi, “Öyle miydi?” diye şöyle bir sordu. “Hasmınıza diş bilediğim aklımdadır. Buraya getirip başıma sarmışlar, rahatımı kaçırmışlardı. Bu da benim ağrıma gitmiş, sinirime dokunmuştu.”

“Onunla şimdi canciğer arkadaş olduk.”

“Öyle mi? Yanılmıyorsam babasının öğrencisiymişsiniz gibi aklımda kalmış.”

Öyle, dedim ama istemeyerek, çünkü öğrenci olmam beni onun gözüne daha da küçük gösterecekmiş gibi geliyordu. Oysa bana zaten küçük bir çocukmuşum gibi davranmaktaydı.

“Talihinizdeki ve görünümünüzdeki değişiklikten sonra dostlarınızı da değiştirmişsiniz,” dedi.

“Elbette,” diye yanıtladım.

Estella, “Hem de kaçınılmaz,” diye kibirli bir tutumla konuştu. “Bir zamanlar yanınıza yaraşan arkadaşlar şimdi hiç yaraşmaz, aykırı düşer.”

Dürüst konuşmak gerekirse, gidip Joe’yu görmeye gerçekten niyetim olduğunu hiç sanmıyorum. Ama en ufacık bir niyetim vardıysa bile bu sözler üzerine uçtu gitti.

Estella kavga ettiğimiz yere doğru elini sallayıp o günlerden konuştuğunu belli etmek istercesine, “Sizi ileride parlak günler beklediğinden o günlerde hiç haberiniz yok muydu?” diye sordu.

“Hiç,” dedim.

Yanımda yürüyen bu genç kadının kendi üstünlüğüyle bütünlüğünü, kısacası kendi kendini bilen tutumuyla, benim onun her dediğine boyun eğen, çocuksu tutumumun arasındaki belirgin çelişkiyi görebiliyordum. Bu çelişki ağrıma gitmez değildi. Belki daha da ağrıma gidecekti ya, kendimi onun sözlüsü yerinde gördüğümden, ona bile bile boyun eğdiğimi, nasılsa birbirimiz için yetiştirildiğimizi düşünerek avunuyordum...

Bahçe rahat yürümeye elverişli olmayacak kadar bakımsız, izbe, rutubetliydi. İki-üç kez dolaştıktan sonra gene bira fabrikasının avlusuna

çıktık. Çok, çok eskiden, bu eve ilk geldiğim gün onu buradaki boş fıçıların üstünde yürürken gördüğüm yeri tamı tamına gösterdim. Estella o yana doğru soğuk, umursamaz bir bakış fırlatarak, “Sahi mi?” diye sordu. Evden nasıl çıkarak bana etle bira verdiğini anımsayarak anlattım. Estella, “Unutmuşum,” dedi.

“Beni ağlattığınızı unuttunuz ha?”

Onun bu unutkanlığı, ilgisizliği bana gene için için kan ağlattı ki ağlayışların en acısı bence budur.

Estella güzel, parlak bir salon kadını gibi bana tepeden bakan bir tutumla, “Benim kalpsiz bir kadın olduğumu bilmeniz gerekiyor,” dedi. “Unutkanlığımın bununla ilişkisi vardır belki.”

Haddim olmayarak buna inanmadığımı belirten birtakım saçmalıklar geveledim. “Yanlışınız var,” dedim ona. “Kalpsiz insan böylesi güzel olamaz ki!”

Estella, “Bıçaklanacak, kurşunlanacak bir kalbim var, hiç kuşkum yok,” dedi. “Bu kalbin çarpması durursa benim sonumun gelmesi de doğaldır. Gelgelelim benim demek istediğimi anlıyorsunuz. Yüreğimin olması gereken yerde hiçbir yumuşaklık yok; ne anlayış, ne acıma, ne de buna benzer saçma duygular.”

Böyle kıpırdamadan durup da bana dikkatle baktığı zaman aklıma neyi getiriyordu? Miss Havisham’ın bir duruşu, bir bakışını mı? Yok, değildi. Gerçi Estella’nın kimi tavırlarında, bakış ve davranışlarında, Miss Havisham’ı andıran bir şeyler vardı. Bu benzeyişi küçük çocukların, zamanlarının çoğunu birlikte geçirdikleri büyüklerden kaptıklarını görürüz. Öyle ki büyüdükleri zaman bu nedenle, gerçekte bambaşka olan kimi yüzlerin arasında şaşılası bir benzerlik buluruz. Ne var ki Estella’da şimdi dikkatimi çeken şeyi Miss Havisham’la olan benzerliğine bağlayamıyordum. Alıcı gözüyle baktım, ama Estella’nın gözleri hâlâ benim yüzümde olmakla birlikte demin kafama takılan benzerlik ya da anı, uçup gitmişti.

Neydi bu?

Estella, “Ciddi konuşuyorum ben,” dedi. Kaşlarını çatmış değildi, çünkü alnı pürüzsüzdü, ama yüzünde bir karartı belirmişti. “Birbirimizi sık sık göreceksek söylediklerime hemen inansan iyi edersin. Hayır,” diye şahane bir tavırla beni, daha dudaklarımı kıpırdatırken susturdu. “Sevgimi başka

bir yere vermiş olduğumu filan sanma. Çünkü ben ömrümde sevmek nedir bilmedim.”

Bir dakika sonra yıllardır kullanılmayan bira fabrikasına girmiştik. Estella o ilk gün onu görmüş olduğum yüksek çekmekatla kapıyı gösterdi. Benim aşağıdan ürkek ürkek baktığımı unutmamıştı; bunu söyledi. Onun beyaz elinin uzanışını gözlerimle izlerken, gene o deminki, kavrayamadığım adsız duygu, o belirsiz anının kıpırdanışı içime saplandı. İstemeyerek irkildiğim zaman Estella da elini koluma koydu.

O dakikada hortlak gene göründü, sonra geçip gitti.

Neydi bu?

Estella, “Neyin var kuzum?” diye sordu. “Şimdi de korkuyor musun yoksa?”

Konuyu değiştirmek için, “Demin söylediğine inanabilsem korkardım,” dedim...

“Demek inanmıyorsun ha? Sen bilirsin. Benden söylemesi... Miss Havisham seni bekliyordur. Gel, bahçede bir kez daha dolaşalım, sonra içeri gireriz. Haydi. Bugün taş yürekliliğimden ötürü gözyaşı döktürmeyeceğim sana. Kavalyem olacaksın. Omzuna tutunabilir miyim?”

Şahane giysisinin eteği yere sürünmüştü. Estella şimdi bir eliyle eteğini tuttu, öbür elini hafifçe omzuma koydu; gezintimizi sürdürdük. İki-üç kez daha dolaştığımız o harap bahçe benim gözümde yapraklarla, çiçeklerle donanmış gibiydi. Eski duvarların çatlaklarında biten sarılı yeşilli otlar yeryüzünün en eşsiz çiçekleri olsaydı, gözümde bundan daha güzel, daha değerli bir yer tutamazlardı.

Aramızda Estella’yı benden uzaklaştıracak bir yaş farkı yoktu. Gerçi kız olduğu için benden daha büyük gösteriyorsa da hemen hemen yaşıttık. Gene de güzelliğinin ona kazandırdığı o erişilmez, ulaşılmaz hava, duyduğum tüm kıvanca karşın, velinimetimizin bizi birbirimiz için seçtiği konusunda beslediğim tüm inanca karşın beni kahrediyordu. Zavallı, sefil Pip!

Sonunda eve döndük. Vasimin de bu arada Miss Havisham’la görüşmeye gelip gittiğini, akşam yemeğine döneceğini öğrenince şaşaladım. Küflü şölen sofrasının kurulu durduğu odada çıplak kış ağaçlarının dallarını andıran şamdanlar, biz dışarıdayken yakılmıştı bile. Miss Havisham tekerlekli koltuğunda beni beklemekteydi.

Koltuğu geçmiş zamana itmek gibiydi, düğün sofrasının çevresinde gene eskisi gibi ağır ağır dönüp dolaşmamız. Ama bu ölüm kokan odada,

sandalyesine gömülüp gözlerini kendisine dikmiş bakan mezar mahkûmunun yanında Estella eskisinden de güzel, göz kamaştırıcı duruyordu ve ben onun büyüsüne kendimi daha da kaptırmış gibiydim.

Zaman öyle çarçabuk geçiverdi ki, zaten erken olan yemek saatimiz gelip çattı, Estella hazırlanmak için yanımızdan ayrıldı. Uzun masanın ortalarında bir yerde duralamıştık. O buruşuk, kavruk kollarından birini sofraya doğru uzatan Miss Havisham pençeye benzeyen elini sararmış masa örtüsüne dayadı. Estella kapıdan çıkarken bir an duralayıp arkasına bakınca Miss Havisham ona bu eliyle bir öpücük yolladı. Öylesine açgözlü, ateşli bir öpücük ki tüylerim diken diken oldu.

Sonra, Estella gidip de ikimiz baş başa kaldığımızda Miss Havisham bana doğru dönerek fısıltılı bir sesle konuştu: “Güzel, ince, kıvrak değil mi sence? Nasıl da gelişmiş değil mi? Hayran olmadın mı ona?”

“Onu görüp de hayran olmayan yoktur, sanıyorum, Miss Havisham.”

Kadın oturduğu yerden kolunu boynuma dolayıp başımı kendine doğru çekti.

“Sev onu. Sev onu, sev. Nasıl davranıyor sana karşı?”

Daha ben karşılık veremeden (Böylesine zor bir soruyu yanıtlayabilecek miydim acaba?) Miss Havisham, “Sev onu,” dedi gene. “Sev onu, sev onu! Yüzüne gülüyorsa sev onu. Yüreğinden yaralıyorsa gene sev. Ciğerini paramparça etse bile... insan büyüyüp geliştikçe aldığı yaralar daha derinleşir çünkü... aldırma, sen gene sev onu, sev!”

Ömrümde böyle ateşli bir heyecan görmemiştim. Kadının boynuma dolanan o cılız kollarındaki kasların, duygularının şiddetiyle dolup kabardığını hissettim.

“Beni can kulağıyla dinle, Pip. Sevilsin diye yanıma alıp evlat edindim onu. Sevilsin diye yetiştirdim, okuttum. Bu gördüğün eşsizliğine, sevilsin diye ulaştırdım onu. Öyleyse onu sev!”

Kim bilir kaçıncı kezdi, bu sözcüğü söyleyişi. Daha da söylemeye niyetli gibiydi. Gelgelelim bu sözcük (sevgi) yerine tiksinti ve kin olsaydı, öç, kahır, ölüm acısı olsaydı, bir sövgüye ancak bu denli benzeyebilirdi...

Miss Havisham hep o acele, ateş dolu fısıltıyla, “Gerçek sevginin ne olduğunu anlatayım sana,” dedi. “Körü körüne bağlanmak, kendini hiç sorgusuz aşağılatmaktır. Karşındakine yüzde yüz boyun eğmek; kendi aklına, tüm dünyanın uyarılarına karşın ona güvenmek, benliğini cellatının eline hiç esirgemeden vermektir. Benim yaptığım gibi!”

Bu sözleri söyledikten sonra dudaklarından çılgın bir haykırış kopmuştu. Hemen beline sarılıp tuttum onu. Çünkü o kefen gibi giysilerinin içinde doğrulmuş, kendini duvara çarpıp öldürmek istercesine kollarını sallayıp elleriyle havayı pençelemeye başlamıştı.

Bunalım birkaç dakika ancak sürdü. Onu yerli yerine oturturken burnuma tanıdık bir koku geldi. Dönüp bakınca Mr. Jaggers'ın odaya girmiş olduğunu gördüm.

Daha önce sözünü ettiğimi sanmıyorum, ama vasim yanında her zaman pahalı ipekliden, koskocaman bir mendil taşırdı. Bu mendil mesleği bakımından çok değerliydi onun için. Burnunu silmek üzereymiş gibi bu mendili ağır ağır özenle açtığını, sonra da, "Nasılsa karşımdaki hemen itirafta bulunacağı için burnumu silmeye vaktim olmayacak," diye düşünmüşçesine, mendili gene katlayarak cebine kaldırır kaldırmaz, karşısındakinin gerçekten de hemen o saat, hem de kendiliğinden, bütün gerçeği itiraf edişine çok zaman tanık olmuştum! Şimdi de bu göz dolduran mendili iki eliyle tutmuş, bize bakmaktaydı. Göz göze geldiğimizde istifini hiç bozmadan şöyle bir duraladı. Bu bir saniyelik duruşuyla, hiç konuşmadığı halde açıkça, "Bak hele! Ne garip şey!" demiş gibiydi. Sonra mendilini asıl amacı için, gök gürültüsü gibi bir ses çıkararak kullandı.

Miss Havisham da onu benimle aynı dakikada görmüştü. Herkes gibi bu kadının da Mr. Jaggers'dan korktuğu hemen anlaşılıyordu. Kendini toplamak için büyük bir çaba harcadı, sonra kekeleyerek, "Her zamanki gibi tam dediğiniz saatte buradasınız," diye konuştu.

Vasim, "Her zamanki gibi, tam zamanında," diyerek yanımıza yaklaştı. "Nasılsın, Pip? Miss Havisham, sizi ben gezdirebilir miyim? Bir tek tur. Eee, Pip, geldin demek."

Ona ne zaman geldiğimi söyledim; Miss Havisham'ın bana nasıl gelip Estella'yı göreyim diye haber yolladığını anlattım.

Vasim bunu duyunca, "Ah, harika bir kız!" dedi, sonra Miss Havisham'ın koltuğunu tek eliyle itmeye başladı. O iri ellerinin diğerini cebine soktu. Gören de bu cebin gizlerle dopdolu olduğunu sanırdı!

Jaggers sonunda durduğu zaman, "Ey, Pip, Miss Estella'yı kaç kez görmüştün daha önce?" diye sordu.

"Nasıl kaç kez?"

"Kaç kez işte. On bin kez mi?"

"Yok, canım, o kadar çok değildi elbet."

“İki kez?”

Miss Havisham, “Jaggers,” diye karışarak beni kurtardı. “Benim sevgili Pip çocuğumla alay etme. Hadi şimdi ikiniz birden gidin de yemeğinizi yiyin bakalım!”

Vasim bu isteğe uydu; karanlık merdiveni el yordamıyla birlikte indik. Arkada, parke döşeli avludaki ayrı bölmeye doğru ilerlediğimiz sırada vasim bana Miss Havisham’ı yiyip içerken kaç kez görmüş olduğumu sordu. Bana her zamanki gibi yüz bin kezle tek bir kez arasında bir seçenek tanıdı.

Şöyle bir düşündükten sonra, “Hiçbir zaman,” dedim.

Vasim çatık, düşünceli bir gülümseyişle, “Hiçbir zaman da görmeyeceksin, Pip,” dedi. “Dünyadan elini eteğini çekti çekeli kimsenin onu yerken, içerken görmesine izin vermemiştir. Geceleyin kalkıp evin içinde dolaşır, eline geçirdiği yemeklerle karnını doyurur.”

“Efendim, bir şey sorabilir miyim size?”

“Sorabilirsin, ben de yanıtlamaktan kaçınabilirim. Sor bakalım.”

“Estella’nın soyadı Havisham mı, yoksa...” Verebileceğim başka bir ad yoktu ki!

“Yoksa ne?” diye Jaggers sordu.

“Havisham mı?”

“Havisham.”

Bu arada sofra başına gelmiştik. Estella ile Sarah Pocket bizi beklemekteydiler. Mr. Jaggers başköşeye oturarak ev sahipliği yaptı; Estella onun karşısına geçti. Sarılı yeşilli dostumla ben de karşı karşıyaydık.

Yemekler çok güzeldi. Hizmetimizi bir kadın gördü. Bu kadına bu evde hiç rastlamamıştım. Gene de, belki yıllardır buradaydı da benim haberim olmamıştı. Öylesine gizemli bir yerdi ki bu ev... Yemekten sonra vasimin önüne bir şişe çok nadide, eski Porto şarabı getirip koydular (kendisinin bu şarabı iyi bildiği anlaşılıyordu). O zaman iki hanım biz erkekleri sofrada bırakarak çekildiler.

Jaggers bu evin çatısı altındayken öyle sıkı ağızlı bir giz küpü olup çıkıyordu ki bunun bir eşini başka hiçbir zaman görmedim; Jaggers’ın kendisinde bile. Bakışlarını bile gizli tutmaya çalışır gibiydi. Yemek boyunca Estella’nın yüzüne hiç bakmadığı söylenebilirdi. Estella ona bir şey söylediği zaman Jaggers kulak veriyor, sırası gelince de yanıtlıyordu, ama kızın yüzüne baktığını hiç görmedim. Öte yandan kız durup durup

merak, ilgi, hatta biraz da güvensizlikle ona bakıyordu, ama Jaggers bunu da fark etmiyormuş gibiydi. Yemek boyunca, benim mirasçısı olduğum servetten sık sık söz açarak Sarah'nın yeşilden sarıya, sarıdan yeşile dönüşmesini sağladı; bundan da buruk bir tat aldı. Hem de nasıl yapıyorsa yapıyor, bu konudaki lafları, diyebilirim ki benim haberim olmadan benim ağzımdan alıyordu. Gene de konunun Miss Sarah üstündeki etkisini de hiç algılamaz gibiydi.

Baş başa kaldığımız zaman, bana dünyada söyleyemeyeceği çok önemli bir şeyler biliyormuş gibi bir tavır takındı. Önünde başka bir sanık, tanık olmadığına göre şarabını sorgudan geçirmeye başladı. Bardağını şamdanın ışığına tuttuktan sonra bir yudum şarap alıyor, dilinin üstünde şöyle bir dolaştırıp tutuyor, gene bardağına bakıyor, bu kez şarabın kokusunu içine çekiyor, bir yudumunu denercesine emdikten sonra içiyor, bardağını yeniden doldurup sorguya çekiyordu. Öylesine ki, bir ara şarabın ona, benim aleyhimde bir şeyler söylemiş olduğuna inanacağım geldi!

Bir konuşma başlatmak için üç-dört cılız girişimde bulundum. Ancak Jaggers ne zaman benim bir şey sormak üzere olduğumu görse hemen bardağını eline alıp kaldırarak bana bakıyor, sonra, "Boşuna yorulma, çünkü yanıt vermeyeceğim sana," dercesine şarabını dilinin üzerinde yuvarlamaya koyuluyordu.

Miss Pocket ise beni görüp durursa delirebileceğini anlamış olsa gerekti. (Belki bir an kendini tutamayarak püsküllü yer sileceğine benzeyen başlığını koparıp yere çalacak, böylece takma saçları da dört bir yana saçılacaktı.) Kadıncağız bu tehlikeyi sezmiş olacak ki sonradan Miss Havisham'ın odasına çıkıp da dörtlü vist oynadığımız zaman ortalıkta görünmedi.

Bu arada Miss Havisham tuvalet masasının üstündeki takılardan en güzelleri ile Estella'nın saçlarını, kollarını, göğsünü öyle bir donatmıştı ki insanın ağzı açık kalıyordu. Jaggers'ın bile o kalın kaşlarının altından genç kıza baktığını, onun bu yanardöner renkli ışık parıltılarıyla süslenen güzelliği karşısında kaşlarını şöyle bir kaldırdığını gördüm.

Bizim aslarımıza el koyuşuna, oyunların sonunda bizim papazlarımızla kızlarımızın şanını hiçe indirgeyen ufak, değersiz kâğıtlarla ortaya çıkışına hiç değinmeyeceğim. Bize, çoktan çözümlediği üç tane kolay, zavallı bilmece gözüyle baktığını seziyordum, ne var ki bunun da üstünde duracak değilim. Beni tedirgin eden şey onun varlığının buz gibi soğukluğu ile

benim Estella’ya karşı beslediğim duyguların ateşi arasındaki bağdaşmazlıktı. Mesele, ona Estella’dan bahsetmeyi göze alamayışım, ya da o Estella’ya yaklaşırken çizmelerinin gıcırtısını duymaya tahammül edemeyişim veya onun Estella’yı terk etmesine dayanamayışım değildi, mesele onunla aynı duyguları paylaşıyor olmamdı, asıl acı veren bu durumdu. Bu duyguları olanca ateşiyle, bu adamın yanı başındayken duymak... bana işkence gibi gelen şey işte buydu.

Saat dokuza kadar oynadık. Bu arada Estella’nın Londra’ya gelişinin bana önceden bildirilmesine, benim de onu gidip arabada karşılamama karar verdik. Sonra veda ettim ona. Eline dokundum ve yanından ayrıldım.

Vasim, Blue Boar Hanı’nda, yanı başımdaki odada kalıyordu. Gecenin ileri saatlerine dek, Miss Havisham’ın sözleri kulaklarımda çınladı durdu:

“Sev onu, sev onu, sev, sev, sev!”

Ben de bu sözleri kendime göre çevirip yüzümü yastığıma gömerek, “Seviyorum onu, seviyorum, seviyorum, seviyorum,” diye yüzlerce kez fısıldadım.

Sonra içim şükran duygularıyla doldu taştı, çünkü benim için saklıyorlardı onu. Ben ki bir zamanlar bir demirci çırağıydım... Sonra düşündüm ki o, Estella, benim bu konudaki şükran sarhoşluğumu paylaşmaktan ne yazık ki henüz çok uzaktı; benimle yakından ilgilenmeye ne zaman başlayacaktı acaba? Onun bağrında şimdi suskun uyuyan o yüreği ne zaman uyandırabilecektim?

Ah, toyluk! Kendi duygularım öylesine yüce, öylesine derin geliyordu ki bana. Öte yandan Estella, Joe’yu küçük görür diye benim de Joe’dan uzak duruşumda hiçbir küçüklük, hiçbir ayıp görmüyordum. Daha bir gün önce Joe’nun söyledikleri gözlerimi yaşartmıştı. Ama ne çabuk kuruyuvermişti bu yaşlar... Tanrı beni bağışlasın, ne de çarçabuk kuruyuvermişti!

30

Ertesi sabah handa giyinirken uzun uzun düşünüp taşındıktan sonra vasime Orlick'ten söz açarak, "Onun Miss Havisham'ın bekçiliğini yapacak, güvenilir bir adam olduğunu sanmıyorum," demeye karar verdim.

Vasim konuyu genel, geniş bir açıdan ele alarak, "Elbette değildir, Pip," diye bana hak verdi. "Güvenlik görevlerini yüklenen kimselerin hangisi işinin adamıdır ki?"

Bu adamın bu iş için özellikle uygunsuz olduğunu öğrenmek onun neşesini yerine getirir gibiydi. Orlick konusunda verdiğim bilgileri hoşnutluğa benzer bir baş sallayışıyla dinledi. Ben sözlerimi bitirince vasim, "Peki, Pip," dedi. "Birazdan gidip ücretini öder, işine son veririm."

Onun işi böyle kestirip attırması beni biraz kaygılandırdı. Daha yavaş gitmekten yanaydım ben. Dostumuz Orlick'in güçlük çıkartabileceğini bile söyledim.

Ama Jaggers, "Yok, çıkartmaz," diyerek, bunu ispatlamak ister gibi cebinden mendilini çıkarıp açtı. Kendine iyice güvenen bir tavırla, "Hele benimle tartışmaya kalksın da görelim," dedi.

İkimiz de Londra'ya öğle arabasıyla dönüyorduk. Ben Pumblechook çıkıp gelecek diye korkumdan o sabah nasıl kahvaltı ettiğimi bilememiş, ellerimin titremesinden çayımı zor içmiştim. Bu yüzden şimdi Jaggers'a biraz yürümek istediğimi, o köşkteyken ben de Londra Yolu boyunca yürüyüşe çıkacağımı söyledim. Bunu arabacıya söylemesini, bana yetiştikleri zaman durup beni almalarını rica ettim. Böylece kahvaltımı bitirir bitirmez handan kaçabilmenin yolunu bulmuştum... Pumblechook'un evinin arkasından kırlara sapıp bir kilometrelik kadar bir yol dolaştıktan sonra, bu tuzağın biraz ötesinde gene High Sokağı'na çıktım. Pumblechook'un yerini geçmiş olduğumdan tehlikeyi az çok atlatmış sayılacağımı düşünüyordum.

Kendimi gene bu küçük, eski, sessiz kasabada bulmak ilginçti doğrusu. Arada beni tanıyanların birden irkilerek duralamaları, sonra dönüp

arkamdan bakmaları da hoşuma gitmiyordu diyemem. Esnaftan bir-ikisinin dükkânlarından fırlayıp önüm sıra ilerledikleri, sonra da benimle yüz yüze gelebilmek amacıyla (bir şey unutmuş gibi) dönüp bana doğru yürüdükleri bile oldu. Böyle durumlarda hangi yanın daha kötü numara yaptığını bilemeyeceğim; çünkü onlar, amaçları bana bakmak değilmiş gibi, ben de, onların bu yaptıklarını anlamamışım gibi davranıyorduk.

Gene de böyle dikkatleri çeken, seçkin bir kişi olmak bir ayrıcalıktı; ben de bundan büyük bir kıvanç duymuyor değildim. Gel gör ki kader karşıma, hınzırlıklarının sonu olmayan o piç kurusu, Terzi Trabb'in çırağı olacak o yumurcağı çıkardı.

Bir ara karşıma baktığımda Trabb'in çırağının, elindeki boş, mavi bir torbayı bacaklarına çarpa çarpa karşıdan bana yaklaşmakta olduğunu gördüm. Onu görmezlikten gelerek serinkanlılıkla geçip gitmenin bana en yaraşan davranış olacağını, onun kafasındaki şeytanlıkları da önleyeceğini düşünerek maske gibi bir yüzle ilerledim. Kazandığım başarıdan ötürü kendi kendimi kutlamaktaydım ki birden Trabb'in çırağını bir titremedir aldı; dizleri birbirine vuruyordu, saçları diken diken olmuşçasına kasketi düşmüştü; her yanı zangırdayarak sarsak adımlarla yolun ortasına doğru sendeledi, sonra benim vakur tutumumun verdiği pişmanlık ve korkudan ötürü bayılmak üzereymiş gibi yaparak, "Tutun beni, ey ahali, korkuyorum!" diye bağırdı.

Yanından geçtiğim sırada sonsuz bir saygıyla tozların arasına kapandı. Dişlerinin takır takır vurduğunu gördüm.

Buna katlanması zordu, doğrusu. Neylersiniz ki meğer bir hiçmiş! İki yüz adımlık yol ancak gitmiştim ki Trabb'in çırağının gene karşıdan bana doğru gelmekte olduğunu görünce anlatılmaz bir dehşet, şaşkınlık ve öfkeyle zangırdadım. Dar bir ara sokağın köşesini dönmekteydi. Mavi heybesini sırtına atmış, gözleri dürüst bir çalışma hevesiyle parlıyor, adımlarında bir an önce işyerine varmak için duyduğu neşeli sabırsızlık okunuyordu. Beni görünce sözümona o da beyninden vuruldu, gene deminki gibi tir tir titremeye başladı. Ne var ki bu kez bir topaca dönmüş gibiydi. Dizlerini bükmüş, ellerini yalvarırcasına kaldırmış, kendi çevresinde fır dönüyordu. Sokakta birikmiş olan seyirciler onun bu çektiklerini büyük bir keyifle seyrediyorlardı. Bense yerin dibine geçmiş, ne yapacağımı şaşırmıştım.

Yürüyüp gittim, ama postaneye bile varmadan Trabb' in çırağını gene görmez miyim? Bir arka sokaktan yıldırım gibi fırlamış gelmekteydi. Şimdi tümüyle değişmişti. Heybeyi benim paltoma benzeterek omzuna geçirmiş, karşı kaldırımdan çalımlı adımlarla, horozlanarak bana doğru ilerliyordu. Çevresini, bu gösteriden pek zevklendikleri anlaşılan bir sürü çoluk çocuk sarmıştı. Trabb'in çırağı arada onlara elini şöyle bir sallayarak, "Tanımıyorum kardeş," diye kırılıp dökülüyordu.

Bu çocuğun beni nasıl kızdırdığını, nasıl yerin dibine geçirdiğini anlatabilsem sizlere! Hele tam karşılaştığımız zaman gömlek yakasını kaldırıp yan sakalını burduktan sonra, ellerini beline dayayıp kalçasını kıvırarak, dudaklarını büzüp kaşlarını kaldırarak, "Tanımıyorum ben sizleri, Tanrı çarpsın bilmiyorum ki hiçbirinizi!" diye kırıtması yok muydu!

Bununla da kalmayıp horoz gibi öterek peşime düştü; köprü boyunca kovaladı. Beni demirci çıraklığı yaptığım günlerden tanıyan düşkün bir horoz gibi öyle tasalı bir ötüşü vardı ki! Kasabadan fiyakam bozulmuş durumda ayrılmamın, daha doğrusu kasabanın beni kırlara doğru püskürtmesinin bir simgesi oldu bu acıklı ötüş.

Ama o sabah Trabb'in çırağının canını almaktan başka ne yapabilirdim? Şimdi bile düşünemiyorum. Olup bitene katlanmaktan başka yapabileceğim bir şey aklıma gelmiyor. Zaten küçük canavarı bir kaşık suda boğmaktan daha hafif bir öç de beni doyurmazdı ki! Üstelik, kimsenin başa çıkamadığı, ele avuca sığmaz, yedi canlı bir ejderdi bu çocuk, köşeye kıstırdığınızı sandığınız dakikada bacaklarınızın arasından fırlayıp kaçan, bir de sizinle alay edercesine kahkaha atan cinsten.

Gene de ertesi günkü postayla Terzi Trabb'e mektup yazmaktan geri kalmadım. Bütün saygın kişilerin tiksintisini kazanan bir çocuğu çırak diye tutarak toplum görevlerini hiçe saydığını, Mr. Pip'in böyle bir kişiyle bundan böyle iş yapamayacağını kendisine bildirdim.

İçinde Mr. Jaggers'ın de bulunduğu araba biraz sonra bana yetişti. Binip yerimi aldım, böylece Londra'ya döndüm, sağ ama salim değil, çünkü keyfim kaçık, içim ezgindi. Arabadan iner inmez Joe'ya, kendim gidemedim diye özür dilemek adına marina balığı ile bir fıçı istiridye salamurası postaladım; sonra Barnard's Inn'in yolunu tuttum.

Herbert'i sofrada, soğuk etle karnını doyururken buldum. Beni sevinçle karşıladı. Bizim Baş Belası'nı, soğuk etin yanına başka birkaç şey aldırmak üzere kafeteryaya gönderdim. İçimden, arkadaşım, can yoldaşım olan

Herbert’e hemen o gece açılmak geliyordu. Baş Belası sofada beklediği sürece gizli konuşmak söz konusu dahi edilemezdi. Çünkü sofamız bir bakıma anahtar deliğine açılan oda sayılabilirdi! Bu yüzden Baş Belası’nı tiyatroya yolladım.

Bu amansız efendiye olan katıksız kulluğumun bundan iyi bir örneği verilemez sanıyorum; ona iş yaratmak amacıyla durmadan uydurmak zorunda olduğum kaçamaklar... İnsan çaresizlikten kıvranırken öyle acımasız olabiliyor ki, çocuğu kimi zaman, saatin kaç olduğuna baksın diye Hyde Park’ın köşesine yolladığım olurdu!

Yemeğimizi bitirmiş, ayaklarımızı ocağın siperine dayamış otururken, “Herbert, sana söyleyecek çok önemli, çok özel bir şeyim var,” diye lafı açtım.

O da, “Sevgili Handel, bana böyle açılman benim için bir onurdur. Konuşacaklarımızın da burada kalacağına güvenebilirsin,” dedi.

“Benimle, bir de ikinci bir kişiyle ilgili bir konu, Herbert,” dedim.

Herbert bacak bacak üstüne atıp başını yan yatırarak ateşe baktı. Bir süre boş yere ateşi seyrettikten sonra gene bana baktı, çünkü ben lafımın arkasını getirmemiştim.

“Herbert,” dedim elimi dizine koyarak. “Ben Estella’yı seviyorum... tapıyorum ona.”

Şaşkınlıktan donup kalacağı yerde Herbert son derece rahat, umursamaz bir tavırla, “Anladık,” dedi. “Sonra?”

“Aman Herbert, ne demek sonra? Bütün söyleyeceğin bu mu?”

Herbert, “Sonrasını öğrenmek istiyorum elbet,” dedi. “Yoksa bu bilmediğim şey değil ki.”

“Nereden biliyorsun?” diye sordum.

“Nereden mi biliyorum Handel? Senden elbet.”

“Ama ben sana hiç söylemedim ki bunu.”

“Söylememiş! Saçını kestirip geldiğin zaman da bana bir şey söylemedin, ama benim bunu bilmeye yetecek kadar aklım var elbet. Senin Estella’ya yanıp tutuştuğunu, seni tanıdığım günden beri biliyorum dostum. Sevdanı buraya el çantanla birlikte getirdin. Söylemekmiş! Başlangıçtan beri, her Tanrı’nın günü sabahtan akşama dek söyleyip duruyorsun ya. Bana kendi yaşantını anlattığın zaman, Estella’ya küçücük çocukken, ilk görüşte vurulduğunu da anlatmış oldun.”

Bunun şimdiye dek hiç farkında değildim. Öğrenmekten hoşnut kalarak, “Peki öyleyse,” dedim. “İlk görüşte vuruldum ona, sonra da her zaman taparcasına sevmekten hiç vazgeçmedim. Bu arada Avrupa’dan dönmüş, anlatılmaz güzellikte, şık bir salon kadını olmuş. Dün gördüm onu. Eskiden ona tapıyorduysam, şimdi iki kat daha çok tapıyorum.”

“Öyleyse ne mutlu sana!” dedi Herbert. “Ne mutlu ki ona eş olarak seçilmişsin. Yasak bölgeye adımımızı atmaksızın, kendi aramızda bu konuda ikimizin de hiçbir kuşkusu olmadığını söyleyebiliriz değil mi? Peki, bu taparcasına sevme konusunda Estella’nın düşünceleri nedir, biliyor musun?”

Başımı karamsarlıkla iki yana sallayarak, “Ona bakarsan,” dedim. “Benden binlerce kilometre ötede henüz.”

“Sabret, sevgili Handel. Önünde çok zaman var daha, çok... Bana başka bir şey söylemek istiyor musun?”

“Söylemeye utanıyorum,” dedim. “Öte yandan madem aklımdan geçiriyorum, söylemeye de utanmamalıyım. Bana ne mutlu, diyorsun. Evet, ne mutlu bana. Daha dün bir demirci çırağıydım. Bugünse... peki bugün neyim ben, ne olduğumu söyleyebilirim?”

Herbert gülümsedi, sonra eliyle benim elime vurarak, “İlle bir şey demek istiyorsan, iyi bir çocuk olduğunu söyleyebilirsin,” diye karşılık verdi. “Bir yandan kanı kaynayan, atılgan bir insan, bir yandan kararsız. Arsızlıkla, utangaçlığın, canlılıkla hülyalılığın tuhaf bir bileşimi.”

Bir an durdum; kişiliğim gerçekten böyle bir bileşimden mi oluşmuş diye kendi kendime sordum. Herbert’in irdelemesini genel olarak kendime benzetemedimse de konunun tartışmaya değmeyeceğini düşündüm.

“Bugün ne olduğumu sorduğum zaman, kafamdan geçenleri dışarı vurmuş oluyorum, Herbert,” dedim. “Şanslı olduğumu söylüyorsun. Yükselmek için kendim bir şey yapmadım, şansım olduğu için yükselebildim; biliyorum bunu. Gerçekten büyük bir şanstır bu. Gene de, Estella’yı düşündüğüm zaman...”

Herbert gözlerini ateşten ayırmaksızın, “Estella’yı düşünmediğin zaman var mı ki?” diye araya girdi. Nasıl da ince düşünceli bir insandı.

“Sevgili Herbert, işte böyle zamanlarda öyle bir güvensizliğe, öyle kuruntulara kapılıyorum ki. Öyle ya, başkasının eline bakmaktayım, işleri bozacak kırk bin türlü şey gelebilir başıma. Deminki senin deyişinle, tehlikeli bölgelerden uzak dursak da benim ilerisiyle ilgili tüm umutlarım,

adını anmamıza gerek olmayan tek bir kişinin sözünde durmasına bağlı. Zaten güvenebilsek bile bu umutların böylesine adsız sansız, belirsiz olmaları insanı öyle sallantıda bırakıyor ki hiç içime sinmiyor.”

Bunları söylemekle içime eskiden beri dert olan, ama hiç kuşkusuz en çok dün su yüzüne çıkan tasaları boşaltmış oluyordum.

Herbert o şen, iyimser tutumuyla, “Şimdi, Handel,” dedi. “Karasevdanın verdiği umutsuzluktan mı nedir, görüyorum, üzümünü yediğimiz bağa pek bir alıcı gözüyle bakar olduk. Üstelik, elimizde büyüteçle asmaları inceleyeceğiz derken, bu bağın en iyi yerlerinden birini gözden kaçırıyoruz. Vasin Mr. Jaggers sana daha başlangıçta, velinimetinin tüm bağışlarının ilerisiyle ilgili olmadığını, hazırda da bir şeyler bulunduğunu söylemedi mi? Sen de bana bunu anlatmıştın, değil mi? Eğer Jaggers sana bunu söylemeseydi bile ki, ben, ‘eğer’ denecek bir yan göremiyorum... Zaten işin içinde bir ‘eğer’ dedirtecek yön olsaydı, Jaggers bu işi dünyada üstüne alır mıydı sanıyorsun? Koca Londra’da çürük tahtaya basmayacak tek adam varsa onun da Jaggers olduğunu hâlâ anlayamadın mı?”

Herbert’in çok önemli bir noktaya parmak bastığını yadsıyamazdım. Bunu kendisine, böyle zamanlarda hepimizin çoğunlukla yaptığımız gibi biraz isteksizlikle söyledim; sanki elimden gelse yadsıyacaktım da, onun sözlerindeki gerçeklikle haklılığa istemeyerek bir ödün veriyordum.

Herbert, “Elbette önemli bir nokta,” dedi. “Bana kalırsa kafanı kırsan bundan daha önemlisini bulamazsın. Gerisine gelince, bundan böyle sana düşen, vasinin bu konuda konuşmasını, açıklama yapmasını beklemek, hem o da müvekkilinden bir işaret beklemek zorunda. Zaten göz açıp kapayana dek bir de bakmışsın, yirmi bir yaşını bulmuşsun... o zaman sana biraz daha geniş bir açıklamada bulunabilirler. Hiç değilse bu açıklamaya biraz daha yaklaşmış olursun, çünkü önünde sonunda nasılsa her şeyi söylemeyecekler mi sana?”

Onun bu neşeli tutumuna karşı gönül borcuyla karışık bir hayranlık duyarak, “Ne iyimser bir yaradılışın var senin!” dedim.

Herbert, “O olsun bari, nasılsa başkaca zırnığım yok,” dedi. “Haa, bak sırası gelmişken dürüstçe konuşayım da: Biraz önce söylediklerimdeki sağlam mantık benim kendimin değil, babamındır. Senin konunda babamın tek bir şey söylediğini duydum, o da benim sana en son söylediğim şeydi: ‘Bu iş sağlama bağlanmış olsa gerek, yoksa Jaggers üstüne almazdı,’ dedi... Şimdi Handel, babamla babamın oğlunu bir yana bırakalım, senin bana

açıldığın gibi ben de sana açılmak istiyorum, ama bundan önce kendimi senin gözünde son derece tatsızlaştırmak zorundayım, sevgili dostum; resmen tiksineceksin benden...”

“İşte bu olanaksız, bunu dünyada başaramazsın.”

“Öyle bir başaracağım ki,” dedi Herbert. “Bir, iki, üç, cump! İşte balıklamasına atladım bile! Handel, benim canım dostum...” Herbert her zamanki hafif şakacı ses tonuyla konuşuyordu, ama çok ciddi olduğu belliydi. “Ayaklarımızı şu ocağın siperine dayayıp laflamaya başladık ya, o zamandan beri düşünüyorum da, vasin, onun konusuna hiç değinmediğine göre Estella sana ayrılan mirasın içinde olamazmış gibi geliyor. Bana söylediklerini yanlış anlamış değilim ya? Vasin sana Estella’dan, dolaylı olarak ya da doğrudan doğruya hiç söz etmedi, değil mi? Velinimetinin ileride senin Estella ile evlenmeni tasarladığını sezdirten bir şeyler söyledi mi örneğin, üstü kapalı da olsa?”

“Hiçbir zaman.”

“Bak Handel, tilki erişemediği üzüme koruk dermiş; gene de ben böyle bir nedenle konuşmadığıma şerefim üzerine yemin ederim... Handel, ona resmen bağlı olmadığına göre, ondan koparamaz mısın kendini? Tatsız konuşacağımı önceden söylemiştim sana...”

Başımı öte yana döndürdüm, çünkü bizim bataklığın denizlerden beri esen rüzgârlarının hızıyla saldıran bir duygu... köyden ayrıldığım sabah, sisler usul usul kalkarken elimi yol ağzındaki işaret direğine dayadığım zamanki duygu, yüreğimi kökünden sökercesine sarsmıştı gene.

Aramızda kısa bir sessizlik oldu.

Sonra Herbert sessiz durmamışız da konuşmamızı sürdürmüşüz gibi, “Güzel ama, Handel’ciğim,” diye devam etti. “Yaradılışıyla başından geçen olayların son derece romantikleştirdiği bir çocuğun bağrında böyle güçlü duyguların kök salması... bu işi çok ciddileştiriyor. Estella’nın yetiştirilme yöntemini düşün. Miss Havisham’ı düşün. Estella’nın kendi kişiliğini düşün. (İşte şimdi seni tiksindirip kendimden soğutmakta başarılı değil miyim?) Bütün bunlardan büyük mutsuzluklar doğabilir.”

“Biliyorum Herbert,” dedim, başım hâlâ öte yana çevrili olarak. “Ama elimde değil.”

“Demek koparamayacaksın kendini?”

“Hayır. Dünyada yapamam bunu.”

“Biraz çaba göstersen, Handel?”

“Yok, olacak şey değil.”

Herbert uykudan uyanırcasına kıvrak bir silkelenişle ayağa kalkarak, “Naapalım,” dedi. “Ben de kendimi senin gözüne gene sevimli göstermeye çalışayım bari!”

Böyle diyerek odada dolaşıp perdeleri düzeltmeye, sandalyeleri yerli yerine koymaya, dağılan kitapları toplamaya girişti. Sonra kapıyı açıp sofaya bir göz attı, mektup kutusuna baktı, kapıyı kapadı geldi, gene ateş köşesindeki koltuğuna oturdu, kollarının ikisini birden bacaklarına doladı.

“Handel, sana babamla babamın oğlu konusunda söylemek istediğim birkaç söz var. Babamın evinin pek düzenli işleyen parlak bir kurum olduğunu, ne yazık ki babamın oğlu ileri süremez.”

Yürek verici bir şeyler söylemeye yeltenerek, “Babanın sofrası her zaman açık, her zaman bol, Herbert,” dedim.

“Evet, öğrendiğime göre sokağın çöpçüsü de tıpkı senin gibi düşünüyormuş bu konuda. Ciddi konuşmak gerekirse Handel, çünkü ciddi bir konu bu, durumun nasıl olduğunu sen de biliyorsun benim kadar. Babam ipin ucunu her zaman bu denli elinden kaçırmış değildi; her şeyden elini eteğini bu denli çekmemiş olduğu bir dönem vardı sanıyorum; ama vardıysa bile bu dönem çoktan sona ermiş. Sana bir şey sorabilir miyim? Evlenmek için en çok sabırsızlık gösteren gençler nedense pek uygun olmayan çiftlerin, pek mutlu olmayan ailelerin çocukları arasından çıkıyor genellikle. Bu gerçek bilmem ki senin de dikkatini çekti mi sizin oralarda?”

Öyle beklemediğim bir soruydu ki bu, ben de, “Öyle midir gerçekten?” diye ilgi dolu bir soruyla yanıtladım.

“Bilmiyorum,” dedi Herbert. “Öğrenmek istediğim de bu ya. Çünkü bizim ailede durum tıpatıp böyle de. Benden sonra gelen bir kız kardeşim vardı: On dördünden önce ölen zavallı Charlotte, bunun çarpıcı bir örneğiydi. Küçük Jane tıpkı ona çekmiş. Ev hanımı olmak için beslediği isteği gören de onun şu kısacık ömrünün her gününü sıcak bir yuvanın mutluluğu içinde geçirmiş olduğunu sanır. Daha entari giyecek kadar küçük olan Alick bile Kew’da gördüğü bir genç hanımla ileride yaşamını birleştirmek için şimdiden sözleşmiş. Kısacası, bebek dışında hepimizin az çok sözlü durumda olduğumuzu ileri sürebiliriz.”

“Demek sen de sözlüsün, öyle mi?”

Herbert, “Evet ama şimdilik gizli tutuyoruz,” dedi.

Sırrını ele vermeyeceğime yemin ederek bana işi ayrıntılarıyla anlatsın diye yalvardım. Kendisi benim zayıf yönlerimi öyle duygulu, hem de akla yakın bir biçimde anlatmıştı ki şimdi ben de onun güçlü yönlerini öğrenmek istiyordum.

“Adını sorabilir miyim?”

“Adı Clara,” dedi Herbert.

“Londra’da mı oturuyor?”

“Evet.” Bu ilginç konuya geçtiğimizden beri nedense üzerine garip bir pısırıklık, süngüsü düşük bir hava gelmişti. “Bir an önce söylemem belki daha yerinde olur. Clara annemin saçma sapan ölçülerine göre bana uygun değilmiş, sözümona, benden daha aşağı düzeydeymiş. Çünkü babası yolcu gemilerinin nevale işleriyle ilgili imiş bir zamanlar. Yanılmıyorsam bir tür başkamarot gibi bir şey miymiş ne?”

“Peki şimdi ne?” diye sordum.

Herbert, “Şimdi sakat,” diye karşılık verdi.

“Ya nerede?..” diye söze başlamıştım.

Herbert hemen, “Bir üst katta oturuyor,” dedi.

Oysa benim sormak istediğimin bununla ilişkisi yoktu. Ben adamın şimdi nerede, ne ile geçindiğini sormak istiyordum.

Herbert, “Kendisini hiç görmedim, çünkü biz Clara ile tanıştığımızdan beri o, üst kattaki odasından dışarı çıkmadı,” dedi. “Ama her zaman duyuyorum. Çünkü evde onun gürültüsünden geçilmiyor. Dana böğürür gibi bağırmak mı dersin, korkunç bir araçla yere pat pat vurmak mı dersin!”

Herbert bana bakarak bir kahkaha kopardı. Eski neşesini şimdilik gene kazanmış gibiydi.

“Onu hiç görmeyecek misin yani?”

Herbert, “Yok canım, tersine, onu görmeyi her an bekliyorum,” diye yanıtladı. “Yukarda kopardığı kıyameti ne zaman duysam, tavanı delip aşağıya düşecekmiş gibi geliyor. Tavan atkıları daha ne kadar dayanır bilemem.”

Herbert yürekten bir kahkaha daha attı, sonra gene boynu bükülüverdi. Bir köşede sermayelik para biriktirir biriktirmez Clara ile evlenmeye niyetli olduğunu söyledi. Sonra insanın gerçekten keyfini kaçırmaya birebir olan bir düşünce ortaya sürdü:

“Ama insan piyasayı henüz kolaçan ettiği bir sırada evlenemez ki!” dedi. Öylesine çıplak bir gerçekti ki bu, söylemesinin bile gereği yoktu.

Dalgın dalgın ateşi seyrettiğimiz sırada, ben bu sermaye denen düşü gerçekleştirmenin ne denli zor bir şey olduğunu düşünürken, ellerimi ceplerime sokmuştum. Elime katlanmış bir kâğıt parçası geldi. Açıp baktım: Joe’ nun bırakmış olduğu tiyatro ilanıydı. Taşranın Roscius’u sayılan ünlü amatör oyuncuyu övüp göklere çıkarıyordu.

“Şu işe bak; hem de oyun bu geceymiş,” dedim.

Böylece konumuz o saat değişiverdi, biz de hemen kalkıp tiyatroya gitmeye karar verdik. Ben Herbert’e, gönül sorunlarında kendisine elimden gelen, gelmeyen her türlü yardımda bulunacağımı, onu avutmak için ne gerekirse yapacağımı söyledim. O da bana, evleneceği kızın beni adımdan zaten tanıdığını, yakında bizi resmen tanıştıracağını söyledi. Karşılıklı alıp verdiğimiz bu sırlarla sözleri candan bir tokalaşmayla mühürledikten sonra şamdanlarımızı üfleyip söndürdük, ateşimizi besledik, kapımızı kilitledik, Danimarka’yı ve Mr. Wopsle’ı bulmak amacıyla sokağa çıktık.

31

Danimarka'ya vardığımızda bu ülkenin kralıyla kraliçesini, bir mutfak masasının üstündeki iki koltuğa yerleşmiş, saraylılarıyla sarılmış durumda bulduk. Danimarka'nın tüm soyluları kabul törenine gelmişlerdi. Bunlar, dev yapılı dedelerinin birinden kalmışa benzeyen yıkanır deriden çizmeler giymiş soylu bir delikanlı, yaşını başını almış, kirli suratlı bir unvan sahibi (bu unvana yaşını başını aldıktan sonra, daha yenilerde kavuşmuş gibi bir görünümü vardı), bir de şövalyeden oluşmuştu. Şövalye bacaklarına beyaz ipek çoraplar giyip tarak takmıştı ve genel olarak kadınsı bir tipi vardı. Ünlü hemşerime gelince, kollarını göğsünde kavuşturmuş, karamsar, dalgın bir yüzle herkesten biraz ayrı duruyordu. "Keşke alnıyla perçemleri biraz daha inandırıcı olabilseydi!" diye düşünmekten kendimi alamadım.

Konu ilerledikçe ufak tefek birtakım tuhaf olaylar oluyordu. Ülkenin ölmüş kralı, görünüşe göre, bu yalancı dünyadan göçtüğü zaman nezleli, öksürüklü olsa gerekmiş. Bu illeti yalnızca mezarına götürmekle kalmamış, hortlayıp döndüğü zaman da alıp getirmiş. Kralın hortlağı üstelik elindeki asaya geçirilmiş bir kâğıt taşımakta, arada bu kâğıda başvurmaktaydı. Bunu da öyle büyük bir kaygı ve tedirginlikle yapıyor, aradığı yeri öyle sık sık gözden kaçırıyordu ki hortlaktan çok, sizin bizim gibi bir âdeme benzeyip çıkıyordu. Balkondaki seyircilerin hortlağa, "Sayfayı çevir!" diye öğütte bulunmalarına da bu yol açtı sanıyorum. Hortlaksa bu öğüde çok kötü sinirlendi. Bu şahane tansığın özelliklerinden biri de çok uzaklardan gelmiş, uzun uzun taban tepmiş gibi bir tutum takınmakla birlikte, sahnenin hemen yanındaki bir duvardan çıkıp geldiğinin gözle görülmesiydi. Bu yüzden seyircileri korkudan titreteceği yerde alay konusu oluyordu.

Danimarka Kraliçesi, etine dolgun, gürbüz bir kadındı. Her ne kadar tarihi değer taşısalar da, gene de seyirciler onun üstünde taşıdığı pirinçten yapılma takıların sayısını aşırı bulmuş gibiydiler. Çenesinin altından geçen geniş, pirinç bir şerit (müthiş bir diş ağrısı çekmekteymiş gibi) yanaklarını sararak başındaki taca tutturulmuştu. Belini gene pirinçten yapılma geniş

bir kemer sarmış olduğu gibi kollarının her birinde de pirinç halkalar vardı. Öyle ki salonda kendisinden açıkça, timbal[17] diye söz ediliyordu. Dededen kalma çizmeler içindeki soylu delikanlı ise ipiyle kuyuya inilmeyecek bir kişiydi. Hemen hemen aynı dakikada kendini seyircilere genç bir deniz kurdu, gezgin bir tiyatro oyuncusu, mezarcı, papaz ve de eskrim uzmanı olarak gösteriyordu. Hem de öyle bir uzman ki sarayda yapılan eskrim karşılaşmalarındaki sonuç ve başarılar, onun deneyimli ve hassas değerlendirmelerine göre saptanıyordu. Bu sürekli değişimler, sonunda seyircileri delikanlıdan usandırmaya başladı. Hatta cenaze törenini yönetmek istemeyen papaz kılığındaki sayın kişinin de kendisi olduğu anlaşılınca salondakiler kızgınlıklarını, sahneyi fındık fıstık yağmuruna tutmak yoluyla belirttiler.

Hele Ophelia öylesine yavaş yavaş aklını oynattı, bu arada da öyle çok fon müziği çalındı ki, kızcağız başındaki ince beyaz örtüyü çıkarıp katlayarak gömdüğü zaman balkonun en ön sırasında, çoktandır burnunu sabırsızlıkla demir parmaklığa sürtmekte olan bir adam, “Tamam, çocuğu yatırdık, şimdi artık yemek yiyelim,” diye bağırdı ki bu, en hafif deyimiyle oyunun özüne aykırı kaçtı.

Bütün bu olup bitenlerin kabağı sonunda (şakacı bir biçimde) zavallı hemşerimin başına patlıyordu. Danimarka’nın bu kararsız prensi ne zaman bir soru soracak ya da bir kuşkusunu belirtecek olsa seyirciler hemen yardımına koşup ona yol göstermek için çırpınıyorlardı. Örneğin prens, insanın içten içe, dışa vurmadan acı çekmesinin daha yüce olup olmadığını sorunca kimi seyirciler, “Evet!” kimileri, “Hayır!” diye gürlüyor, iki görüşe de yatkın olan kimileriyse, “Yazı tura at!” diyorlardı. Böylece salonda bir tartışmadır aldı yürüdü. Hamlet kendisi gibi yaratıkların yerle gök arasında sürünüp durmalarında bir anlam olup olmadığı konusunda kuşku belirttiği zaman, seyirciler, “Ha şunu bileydin!” diye yüksek sesle bağırarak onu yüreklendiriyorlardı. Bir ara çorabının biri biraz kaymış olarak sahneye çıkınca balkonda, bacağının bembeyazlığı konusunda, “Acaba hortlaktan korktuğu için mi rengi kaçtı?” diye bir konuşma başladı. Eline flavtayı alınca (bu, demin orkestrada çalınan, sonra kapıdan Hamlet’e iletilen küçük kara flüte pek benziyordu doğrusu) seyirciler hemen hemen hep bir ağızdan onun *Rule Britannia* marşını çalmasını istediler. Üzülerek söylemek

zorundayım ki böyle olayların her birinde Wopsle seyircilerin makara gibi koyverdikleri kahkahalarla karşılaşıyordu.

Gene de en büyük çileyi mezarlık sahnesinde çekti. Mezarlık taş devrinden kalma, balta girmemiş bir orman görünümündeydi. Bir yanında kiliseye ait küçük bir çamaşırhane, öbür yanındaysa paralı geçidi andırır bir kapı vardı. Mr. Wopsle'ın tepeden tırnağa kara pelerinlere bürünmüş olarak bu kapıdan içeri girdiğini gören seyirciler hemen mezarcıyı dostça uyardılar: “Dikkat, Cenazeci geliyor. Senin nasıl çalıştığına bakacak.”

Mr. Wopsle kafatasını eline alıp uzun felsefeler yürüttükten sonra, göğsünden çıkardığı beyaz bir mendille parmaklarının tozunu silmese tabii ki olmazdı. Anayasa ile yönetilen özgür bir ülkede vatandaşların bunu çok iyi bildiklerini sanırdım. Oysa bu ufak, zararsız, kaçınılmaz hareket bile hoşgörüyle karşılanmadı: “Hey garson, bakar mısın?” bağırışlarına yol açtı. Gömülecek cenazenin (kapağı kayıp açılan boş bir kara tabutta) mezarlığa getirilmesi üzerine salonda genel bir keyif havası esti. Hele tabutu taşıyanların arasında, bundan önce de sık sık görünüp tanınmasıyla ün salmış bir delikanlının bulunuşu, genel keyfi daha da artırdı. Mr. Wopsle'ın, orkestranın çukuruyla mezar çukuru arasında Laertes'le düello yaptığı süre boyunca seyircilerin neşesi hiç eksilmedi. Ancak Mr. Wopsle, Kral'ı mutfak masasından aşağı devirdikten, kendi de ayak bileklerinden başlayarak santim santim yükselerek öldükten sonra seyircilerin coşkun neşesi sona erdi.

Herbert ile ben başlangıçta Mr. Wopsle'ı alkışlamak için cılız birkaç çaba gösterdikse de bunda direnmemizin anlamı yoktu. Biz de oturduğumuz yerde öylece oturup kaldık. İçimiz Wopsle adına kan ağlıyordu, gene de ağzımız kulaklarımızda, gülmekten kendimizi alamıyorduk. Hele ben, bütün oyun boyunca kendimi tutamayarak gülüp durdum; her şey öylesine komikti ki!

Öte yandan Mr. Wopsle'ın okuyuşunda kesin bir üstünlük bulunduğunu da derinden derine sezmez değildim. Eski dostluğumuzun hatırı değildi bana bu düşünceyi veren. Mr. Wopsle'ın konuşması öyle ağır, öyle iç karartıcı, öyle inişli yokuşluydu ki! Gerçek kişilerin doğal yaşantılarında ya da ölüm durumlarında, herhangi bir konuyu işledikleri zaman kullandıkları konuşma yönteminden öylesine apayrı bir şeydi ki!

Tragedya ile seyirci ıslıkları sona erdiği zaman Herbert'e dönerek, “Hemen sıvışalım, yoksa onunla karşılaşabiliriz,” dedim.

Elimizden geldiğince aceleyle aşağı koştuk ama ne yazık ki çok geç kalmıştık. Kapıda, kaşları olağanüstü kalın bir kalemle çizilmiş olan bir Yahudi durmaktaydı. Gözlerimin içine bakarak, “Mr. Pip ile arkadaşı mı?” diye sordu.

Mr. Pip ile arkadaşı, kimliklerini kabul etmek zorunda kaldılar.

Yahudi, “Mr. Waldengarver sizinle görüşmekten onur duyacaktır.”

“Waldengarver?” dedim.

Herbert kulağıma eğilerek, “Wopsle’ın takma adı olmalı,” dedi.

“Ha,” dedim. “Olabilir... Peşinizden mi gelelim, efendim?”

“Birkaç adımcık bir şey, zahmet olmazsa...” Yandaki daracık bir girintiye saptığımızda adam bana dönerek, “Kılığını nasıl buldunuz?” diye sordu. “Ben giydirdim onu!”

Wopsle’ın sahnede neye benzediğini bulup çıkartamıyor ancak cenazecilere benzetebiliyordum. Bir de boynuna, mavi kurdelenin ucunda kocaman bir Danimarka güneşi ya da Danimarka yıldızı asılmış, bu da ona olağandışı bir itfaiyeci havası vermişti. Ama ben adama bu kılığı çok beğendiğimi söyledim.

Yol göstericimiz, “Mezarlığa geldiğinde pelerini göz kamaştırıyordu,” dedi. “Ne var ki Kraliçe’nin odasındayken, hortlağı gördüğü zaman çoraplarına dikkat etseydi daha iyi olurdu.”

Alçakgönüllülükle kendisine hak verdim. O sırada üçümüz birden ufacık, pis bir kanatlı kapıdan geçtik, kapının hemen arkasındaki sandık gibi daracık, çok sıcak bir hücreye tıkıldık. Burada Mr. Wopsle sırtındaki Danimarka giysilerini çıkarmaktaydı. Hücrenin (ya da sandığın) kapısını ardına kadar açık tutmak koşuluyla, birbirimizin omzunun üstünden bakarak onu şöyle bir görebiliyorduk.

Mr. Wopsle, “Baylar sizi görmek beni onurlandırdı,” dedi. “Mr. Pip, sizi buraya çağırttığım için kusuruma bakmayacağınızı umarım. Sizi eski günlerden tanımak mutluluğuna sahibim. Tiyatro, oldum olası soylularla varsılları kendine çeken bir daldır; bu ilişki de hiçbir zaman yadsınmamıştır.”

Bu sırada yüzünden oluk oluk terler akarak, Danimarka Prensi’nin soylu samurlarını sırtından sıyırmaya çalışıyordu.

Giysilerin sahibi olduğu anlaşılan Yahudi, “Mr. Waldengarver, çorapları sıyırarak çıkar, yoksa patlatırsın,” dedi. “Patlattın mı otuz beş şilini de patlattın demektir. Hiçbir Shakespeare sahnesini bundan daha güzel

çorapların süslediği görülmemiştir doğrusu. Hadi hadi, sen otur oturduğun yerde de bırak ben çıkarayım şunları.”

Yahudi böyle diyerek dizüstü çöktü, karşısındaki adamı kurbanlık koyun derisi yüzercesine yüzmeye girişti. Çorabın ilk teki ayağından çıktığı zaman Hamlet’imiz sırtüstü yere devrilecekti ya, neyse ki hücrenin içinde sandalyenin devrilmesine yetecek yer yoktu.

Ben oyun konusunda ağzımı açmaya korkuyordum. Ne var ki, Mr. Waldengarver hoşnutluk, hatta gururla, “Baylar, siz ön sıradaydınız, daha iyi görmüşsünüzdür,” dedi. “Nasıldık?”

Arkamda duran Herbert, bir yandan beni dürtükleyerek, “Harika,” dedi. Bunun üzerine ben de, “Harikaydı,” dedim.

Mr. Waldengarver bize neredeyse tepeden bakarak, “Demek Hamlet’i yorumlayışımı beğendiniz ha?” diye sordu.

Herbert beni gene dürtükleyerek, “Oturaklı ve de sağlam,” dedi. Ben de buluş kendiminmiş de ille vurgulamadan edemiyormuşum gibi bir atılganlıkla, “Oturaklı, sağlam bir yorumdu,” diye konuştum.

Mr. Waldengarver o sırada tahtakurusu gibi duvara yapışmış, ezilmek üzere olmasına, iki eliyle sandalyesine sımsıkı tutunmak zorunda bulunmasına karşın kendine güvenenlerin ağırbaşlılığıyla, “Beni beğendiğinize çok sevindim, baylar,” dedi.

Hâlâ dizüstü çökmüş duran Yahudi, “Size şunu söylemek istiyorum ki Hamlet yorumunuzun bir kusuru var, Mr. Waldengarver,” dedi. “İyi dinleyin, kim ne derse desin, ben size işin doğrusunu söylerim. Bacaklarınızı seyirciye yandan gösterdiğiniz zamanlarda Hamlet yorumunuz zayıflıyor. Bundan önce giydirdiğim Hamlet de, provalarda aynı yanlışları yapıyordu. Sonunda baldırlarının iki yanına iki kocaman, kırmızı mühür etiketleri sardırttım, efendim. Son provada da en öne, orkestra çukurunun hemen arkasında bir yere geçip oturdum. Rol sırasında ne zaman yan dursa, ben hemen, ‘Etiketler gözükmüyor,’ diye bağırıyordum. O gece nefis bir oyun çıkardı.”

Wopsle Waldengarver benden yana, “Bana çok bağlı bir kulumdur, saçmalıklarını hoş görün,” dercesine şöyle bir gülümsedi. Sonra yüksek sesle, “Benim yorumum buranın seyircilerine göre biraz aşırı ağır, aşırı klasik kaçıyor ama elbette zamanla ilerleyip düzeleceklerdir efendim, kaliteleri yükselecektir,” dedi.

Herbert ile ben bir ağızdan, “Hiç kuşkusuz, yükselecektir kaliteleri,” dedik.

Mr. Waldengarver, “Beyler, bilmem dikkatinizi çekti mi?” diye sordu. “Balkonda bir adam vardı, cenaze töreniyle, demek istediğim tören sahnesiyle alay ederek beni küçük düşürmeye kalkıştı!”

Arkadaşlığa pek sığmayan bir açıksözlülükle böyle bir kişiyi görüp duyduğumuzu belirttik. Sonra ben, “İçkilidir mutlaka; hiç kuşkum yok bundan,” diye ekledim.

Mr. Wopsle Waldengarver, “Yok efendim, ne münasebet, içkili filan değildi,” dedi. “Patronu buna çok dikkat eder, efendim. Onun içkiyi çok kaçırmasına izin vermez ki patronu!”

“Patronunu tanıyorsunuz demek?” diye sordum.

Mr. Wopsle gözlerini önce ağır ağır kapadı, sonra gene ağır ağır açtı. “Beyler, belki cahilliği, budalalığı üzerinden akan çatlak sesli, katil suratlı herif dikkatinizi çekmiştir... hani Danimarka Kralı Claudius rolünü. (Eğer Fransız deyişiyle kullanırsam) oynadı diyemeyeceğim ya, okuyan dangalak. Balkondaki o adamın patronu odur. İşte bizim meslek böyle bir meslektir, beyler.”

Mr. Wopsle’ı keder içinde bulsam daha mı acırdım, kestirememekle birlikte şu durumu bile içimi öylesine sızlatmıştı ki, onun jartiyerini takmak için döndüğü sırada bizim kapıdan çıkmak zorunda kalışımızdan yararlanarak Herbert’e, “Yemeğe çağıralım mı onu?” diye sordum.

Herbert iyilik etmiş olacağımızı söyledi, böylece ben de Wopsle’ı yemeğe çağırdım; birlikte Barnard’s Inn’e gittik. Wopsle gene tepeden tırnağa pelerinlere bürünmüş, yalnızca gözleri dışarıdaydı. Onu ağırlamak için elimizden geleni yaptık. O da saat sabahın ikisine kadar kalarak başarısını yeniden yaşadı, yeni başarılar için tasarılar kurdu. Bunların ayrıntılarını şimdi unuttum. Şöyle bir aklımda kaldığına göre kendisi işe, drama sanatını canlandırmakla başlayıp dümdüz ezmekle bitirecekti. Çünkü kendisi, eceli gelip de öldüğü zaman drama sanatı tümüyle öksüz kalacak, bir daha dirilme fırsatını bulamayacaktı!

Bütün bunlardan sonra yatağıma yattığımda mutsuzdum; Estella’yı karamsarlıkla düşünüyordum. İlerisiyle ilgili umutlarımın ortadan kalktığını belirten korkulu düşlerimde, Herbert’in Clara’sı ile evlenmek ya da yirmi satırını bile bilmediğim Hamlet rolünü yirmi bin kişinin karşısında, Miss Havisham’ın hortlağıyla birlikte oynamak zorunda kaldığımı gördüm.

17. Yarımküre ya da benzer biçimli, içi boş gövdeyle bunun üstüne geçirilip genellikle ip, vida ya da çeşitli mekanik yöntemlerle gerilmiş deriden oluşan vurmalı çalgı. (Y.N.)

32

Bir gün Mr. Pocket'le ders yaparken postadan bir mektup aldım. Mektubun daha zarfını görür görmez elim ayağım titredi, çünkü zarfın üstündeki yazıyı hiç görmemiş olmakla birlikte kimin yazısı olduğunu hemen anlamıştım. Sayın Mr. Pip, Sevgili Pip, Efendim ya da Kardeşim, gibilerden herhangi bir girişe gerek görülmemiş olan mektupta şöyle deniyordu.

Yarından sonraki öğle arabasıyla Londra'ya geliyorum. Yanılmıyorsam sizin beni karşılamanız kararlaştırılmıştı, değil mi? Daha doğrusu Miss Havisham'ın aklında öyle kalmış, ben de onun isteklerine uyarak bunu yazıyorum. Kendisi selam söylüyor.

Saygılar

Estella

Zamanım olsa bu olay için beş-altı takım giysi ısmarlardım sanıyorum. Ama zaman olmadığına göre elimdekilerle yetinmekten başka yapabileceğim bir şey yoktu. İştahım o saat kesildi; belirtilen gün gelip çatıncaya dek rahat, huzur bulamadım.

O gün gelince rahata, huzura erdiğim de sanılmasın. Tersine o gün iyice kötüledim; daha araba bizim kasabadaki Blue Boar Hanı'ndan ayrılmadan ben Cheapside semtini, Wood Sokağı'ndaki araba yazıhanesinin kaldırımlarını aşındırmaya başlamıştım. Arabanın daha kasabadan bile kalkmamış olduğunu pek iyi bilmekle birlikte, araba yazıhanesinin hiç değilse beş dakikada bir yoklamazsam olmazmış gibi geliyordu. Böyle bir delirgenlik içinde, dört-beş saat sürecek olan bir nöbetin ilk yarım saatini bitirmiştim ki birden Wemmick'le karşı karşıya geldim.

"İyi günler, Mr. Pip," dedi Wemmick. "Nasılsınız? Buraların sizin uğrağınız olduğunu hiç sanmazdım doğrusu."

Posta arabasından yolcu beklediğimi anlatarak Kale ile ihtiyarın nasıl olduklarını sordum.

“İkisi de çok iyi, sağ olasınız,” dedi Wemmick. “Hele ihtiyar çakı gibi, Tanrı nazardan saklasın. Önümüzdeki yaş gününde seksen ikisini dolduruyor. Seksen iki pare top atmayı düşünüyorum. Bizim top buncasına dayanabilirse, bir de komşular razı gelirse elbet. Ne var ki Londra’ya göre konu değil bunlar. Bilin bakalım ben nereye gidiyorum?”

“Ofise,” diye yanıtladım, çünkü oraya yönelmişti.

“Eh, ofisimizin şubesi sayılır,” dedi Wemmick. “Newgate’e gidiyorum da. Şu sırada bir banka soygunu davasına bakıyoruz. Demin gidip olay yerine bir göz attım; şimdi de bu konuda müvekkilimizle birkaç çift laf etmem gerekiyor.”

“Soygunu sizin müvekkil mi yapmış?” diye sordum.

Wemmick yüzünü asarak, “Onu da nerden çıkarıyorsunuz, elbette ki hayır,” dedi. “Ne var ki suçu ona yüklüyorlar. Sizin, benim, hepimizin başına gelebilecek bir şeydir bu. İkimize de hırsızlık suçu yükleyebilirler.”

“Ne var ki şimdilik ikimiz için de böyle bir durum yok,” dedim.

Wemmick, “Yaa,” diyerek işaretparmağıyla göğsüme vurdu. “Siz az değilsiniz siz, Mr. Pip. Newgate’i şöyle bir gezmeye ne dersiniz? Zamanınız var mı?”

Zamanım öylesine boldu ki bu çağrı, yolcu arabasının yazıhanesini gözden ayırmamak için duyduğum gizli isteğe ters düşmekle birlikte, beni çok sevindirdi. Zamanım olup olmadığını gidip sorayım, diye bir şeyler mırıldanarak yazıhaneye girdim. Arabanın en erken hangi saatte gelebileceğini ince ince sorarak oradaki memuru sinir ettim, çünkü arabanın geleceği saati ben de zaten en az onun kadar biliyordum.

Oradan çıkınca Mr. Wemmick’in yanına gittim. Saatime bakıp yazıhaneden aldığım bilgiye şaşmış gibi yaparak onunla gelecek vaktim olduğunu söyledim.

Birkaç dakikada Newgate’e vardık. Muhafız kulübelerinin önünden geçerken çıplak duvarlarda asılı prangalar, zincirler gördük.

O çağda cezaevleri kimsenin ilgilenmediği, bakımsız yerlerdi. Her türlü kamusal haksızlığa karşı abartılı tepki gösterme çağı henüz uzaklardaydı. Yani cezaevleri barınma ve beslenme yönünden, “yok yoksul takımı bir yana” askerlerden bile daha iyi duruma gelmemişlerdi henüz. Ve daha lezzetli çorba çıkarılması gibi mazur görülebilir amaçlarla zindanlarını kundaklamaları henüz seyrek görülen bir olaydı.

Wemmick beni içeri soktuğu zaman ziyaret saatiydi. “Çömlekçi” denilen kişi ortada bira dolaştırıyordu. Avlu parmaklıklarının ardındaki tutuklular bira alıp içiyor, kendilerini görmeye gelen arkadaşlarıyla çene çalıyorlardı. Pasaklı, çirkin, karman çorman bir sahneydi doğrusu.

Birden dikkatimi çekti: Wemmick’in mahkûmlar arasında dolaşması bir bahçıvanın bahçesindeki fidanların arasında dolaşmasını andırıyordu. Bir akşam önce içeri alınmış bir mahkûmla karşılaşınca geceleyin topraktan sürmüş bir filiz görmüş gibi, “Ne, Kaptan Tom, burda mısın sen?” deyişi aklıma ilk olarak bu benzetmeyi getirdi. “Demek öyle...” Sonra: “Kara Bill mi şu sarnıcın arkasındaki? Seni daha iki ay filan gelmezsin sanıyordum. Nasılsın bakalım?”

Parmaklıklarda duralayıp içeridekilerin kaygılı fısıldaşmalarını teker teker dinleyişinde (o ince uzun, yarık gibi ağzını hiç oynatmaksızın), adamların yüzüne bakışında, “Acaba son görüşümden beri ne denli geliştiler? Yargılama sırasında gerektiği gibi fışkırıp çiçek açabilecekler mi?” diye merak eden bir ilgi, bir dikkat okunuyordu.

Hükümlüler arasında çok sevilip tutulduğu belliydi. Jaggers firmasının halka dönük yüzüydü. Gene de Mr. Jaggers’ın ulu, tepeden bakan resmîliğinin birazı ona da bulaşmış gibi, karşısındakinin bir ölçüden öte yaklaşmasını önleyen bir havası vardı. Müvekkillerini tanıdıkça başıyla selamlıyor, şapkasını iki eliyle tutup şöyle, biraz daha rahatça yan yatırıyor, dudaklarını kısıyor, ellerini ceplerine sokuyordu. Bir-iki müvekkille aralarında ücret ödeme konusunda tartışma çıktı. Bu durumlarda Wemmick müvekkilin uzattığı yetersiz paradan kaçarcasına geri geri giderek, “Boşuna oğlum,” diyordu. “Sonunda ben de emir kuluyum. Eksik para alamam. Paranı bütünleyemiyorsan bir tefeciye başvur. Bizim meslekte bir sürü tefeci vardır; birinin işine gelmeyen öbürünün işine gelebilir. Kendim de bir emir kulu olarak sana öğüdüm budur. Sonuç vermeyecek yollara başvurma. İşin mi yok? Şimdi sıra kimde?”

Böylece Wemmick’in fidanlığını bir boydan bir boya dolaştık. Sonunda bana dönerek, “Şimdi tokalaşacağım adama dikkat edin,” dedi.

O söylemese de dikkat ederdim buna, çünkü şimdiye dek kimseyle tokalaşmamıştı.

Daha sözlerini ancak bitirmişti ki çakı gibi dimdik gene de cüsseli bir adam (şimdi, bunları yazarken bile gözümün önünde) parmaklığın bir köşesine geldi, elini yarı şaka, yarı ciddi bir asker selamıyla şapkasına

götürdü. Şapkasının üstü donup pelteleşmiş çorba görünümündeydi. Sırtında da yıpranmış, haki renkli bir ceket vardı. Yüzünün kırmızı derisinin üzerine bir garip solgunluk sıvanmıştı; gözlerini bir noktaya dikmeye ne denli çalışırsa çalışsın bakışları kayıp çevrede dolaşıyordu.

"Selam Albayım," dedi Wemmick. "Nasılsınız, Albayım?"

"İyi diyelim, iyi olalım, Wemmick."

"Elimizden her geleni yaptık sizin için Albayım. Neylersiniz ki kanıtlar çok kesindi, baş edemedik."

"Evet, çok kesindi kanıtlar efendim. Ama bana vız gelir."

"Elbette," diye Wemmick serinkanlılıkla konuştu, "Elbet vız gelecek size." Sonra bana dönerek, "Majestelerinin ordusunda hizmeti vardır Albay'ın," dedi. "Orduda subaydı, sonra tazminatını ödedi, çıktı."

"Yaa, öyle mi?" dedim ben de.

Adam önce bana, sonra kafamın üstünde bir yere baktı, sonra gözlerini dört bir yanda dolaştırdı, sonra da elini dudaklarından geçirerek güldü.

Wemmick'e, "Pazartesi günü buradan kurtuluyorum sanırım efendim," dedi.

"Olabilir," dedi Wemmick. "Ama kesin bir şey söyleyemeyiz ki."

Adam elini parmaklığın iki çubuğu arasından uzatarak, "Sizinle vedalaşma fırsatı bulabildiğime seviniyorum, Mr. Wemmick," dedi.

Wemmick onunla tokalaşarak, "Sağ olun, Albayım," dedi. "Size uğurlar olsun deme fırsatı bulduğuma da ben seviniyorum."

Adam dostumun elini bir türlü bırakmayarak, "Tutuklandığım zaman üzerimde buldukları şey sahici olsaydı, benim hatırım için de bir yüzük takmanızı isterdim," diye konuştu.

Wemmick, "İyi niyetinizin gerçek olduğunu biliyorum ya, gene takarım," dedi. "Ha, aklıma gelmişken... siz güvercin meraklısıydınız." Adam gözlerini gökyüzüne doğru çevirdi. "Taklacı denilen cinsinden, görülmedik derecede güzel güvercinleriniz varmış, diye duydum. Başka bir işiniz için gerekli değilse bir arkadaşınıza rica edebilir misiniz, bir çift getirsinler onlardan bana?"

"İstediğiniz yerine gelecektir efendim."

Wemmick, "Güzel," dedi. "Kendilerine çok iyi bakılacaktır. İyi günler, Albayım. Hoşça kalın."

Gene tokalaştılar. Oradan uzaklaştığımız sırada Wemmick, "Kalpazan," dedi. "Çok ustadır. Yargıç karar kâğıdını bugün imzalıyor. Albay'ın

pazartesi günü idam edilmesi kesinleşti. Gene de, anlıyorsunuz ya, ne de olsa bir çift güvercin de taşınabilir mülk sayılır... şöyle ya da böyle...”

Wemmick dönüp arkasına baktı, kurumuş olan ağacına son bir baş selamı yolladı. Dışarıya çıkarken, “Onun yerine hangi saksıyı koysam,” diye dört bir yanına alıcı gözüyle bakıp duruyordu.

Cezaevinden dışarı çıkmak için gardiyan kulübelerinin önünden geçerken, vasimin önemini içeridekiler kadar bekçilerin de bildiklerini anladım. Üstleri çivili, sivri demirli kapıyı bekleyen, kapının birini açmadan önce öbürünü dikkatle kilitleyen gardiyan, “Ee, Mr. Wemmick, sizin Mr. Jaggers şu Waterside cinayetinde hangi yolu tutacak dersiniz?” diye sordu. “Kasıtsız adam öldürme mi diyecek, yoksa başka bir şey mi akıl edecek?”

Wemmick, “Kendisine sorsana,” dedi.

Gardiyan, “Tam buldunuz sorulacak adamı!” diye güldü.

Wemmick mektup kutusunun yarığına benzeyen ağzını gerip daha da genişleterek, “Bunlar böyledirler işte, Mr. Pip,” dedi. “Ben emir kuluyum ya, akıllarına geleni sorarlar bana. Beri yandan bizim patrona zırnık sordukları duyulmuş şey değildir.”

Gardiyan, Wemmick’in şakacılığı karşısında gülerek, “Bu genç beyefendi çıraklığını mı yapıyor, yoksa ortaklardan mı?” diye sordu.

Wemmick, “Ben demedim mi size, işte bir soru daha,” dedi. “Görüyorsunuz ya, emir kulunu buldu, daha birinci sorunun teri kurumadan, bir yenisini soruyor. Peki, ya Mr. Pip ortaklardan biriyse?”

Gardiyan, bu kez ağzı kulaklarına vararak, “O zaman Mr. Jaggers’ın nemene bir insan olduğunu biliyor demektir,” diye yanıtladı.

Wemmick gardiyana şakacıktan şöyle bir vurarak, “Ahh,” dedi. “Bizim patronu hiç anlayamıyorsun sen. Şu elindeki anahtar gibi kalın kafalısın bu konuda. Hadi, koca tilki, bırak bizi de dışarı çıkalım. Yoksa patrona söylerim, vatandaşı yok yere alıkoymak suçundan dava açar sana.”

Gardiyan gülerek bizi uğurladı. Biz sokağa çıktığımızda o, kapının çivileri üzerinden eğilmiş hâlâ arkamızdan gülmekteydi.

Wemmick biraz daha gizli konuşabilmek için koluma girip kulağıma eğilerek, ciddilikle, “İnan olsun, Mr. Pip,” dedi. “Bana kalırsa Mr. Jaggers’ın yaptığı en iyi şey çevresinde böyle erişilmez bir hava yaratmasıdır. Öyle yücelerdedir ki. Her zaman o denli yücelerde oluşu kendisinin sonsuz yetenekleriyle orantılıdır, neme gerek. O Albay olacak adam acaba Mr. Jaggers’la tokalaşıp vedalaşacak yürek bulabilir mi? Ya da

o gardiyan Mr. Jaggers'a sorular sorabilir mi?.. Bizim patron da kendi düzeyiyle onların düzeyi arasında bir yere emektar adamını sokuşturuyor. Bu yoldan da anlıyorsunuz ya, onları avucunun içine almasını biliyor, her yönden."

Vasimin ince hesaplı, kurnaz davranışları beni kim bilir kaçıncı kez hayran bırakmıştı. Doğruyu söyleyip içimi boşaltmak gerekirse, gene kim bilir kaçıncı kez, "Keşke vasim bu denli üstün yetenekleri bulunmayan başka biri olsaydı," diye içtenlikle düşünmekten kendimi alamadım.

Wemmick'ten, Little Britain'deki işyerinin kapısında ayrıldım. Jaggers'la görüşmek isteyen birçok kişi gene çevrede dolaşıp duruyordu. Ben de araba yazıhanesindeki nöbetimin başına döndüm. Önümde üç saat vardı daha... Bu saatleri, kaderimin tuhaflığını düşünerek geçirdim; üzerimde hep zindanların gölgesini, dört bir yanımda çirkin suçların lekesini taşıyıp durmam ne tuhaftı, gerçekten. İlk olarak küçük bir çocukken, köyümüzün ıssız bataklıklarında dolaştığım bir akşamüzeri düşmüştü üzerime bu gölge. Sonra iki kez daha ortaya çıkmıştı, solan ama hiçbir zaman ortadan silinmeyen bir leke gibi. Şimdi bile paraya, rahata kavuştuğum zaman bile bu gölgenin gene yaşantımı karartması ne garip şeydi...

Bir yandan da bana giderek yaklaşmakta olan Estella'yı düşünüyordum; genç, güzel, gururlu, ince bir kız. Onunla bu zindan arasındaki çelişki bana dehşet ve tiksinti veriyordu. Keşke Wemmick'le karşılaşmamış olsaydım, keşke ona uyup birlikte gitmemiş olsaydım da böyle büyük bir günde Newgate Zindanı'nın kokusu bulunmasaydı üstümde, soluğumda. Bir aşağı bir yukarı dolaşırken zindan tozundan kurtulmak için ayakkabılarımı yere vuruyor, giysilerimi silkeliyor, soluğumu derinden derinden dışarı veriyordum. Bana yaklaşmakta olan güzel varlığı düşündükçe kendimi öyle kirli buluyordum ki ben daha Mr. Wemmick'in uğursuz fidanlığının üzerime sinmiş olan zehirli havasını yeterince dağıtamadan saatler geçiverdi; araba erkenden geldi sanki. Pencerede onun yüzünü, bana salladığı elini gördüm.

O bir tek saniye içinde bilincime vurup geçen adsız karartı ne olabilirdi?

33

Kürklerle süslü yolculuk giysileri içinde Estella, benim gözlerime bile her zamankinden daha güzel göründü. Bana karşı da eskisinden çok daha neşeli ve yakındı. Bu değişiklikte Miss Havisham'ın etkisini okur gibi oldum.

Han avlusunda Estella bana bavullarını gösterdi. Her şey toparlandığı zaman, ondan başka her şeyi unutmuş olan ben, onun gideceği yeri bilmediğimi anımsadım.

Estella, "Richmond'a gidiyorum," dedi. "Bize tembihlendiğine göre iki tane Richmond varmış; biri Surrey' de, biri de Yorkshire'de. Benim gideceğim Surrey Richmond'muş. Yol on beş kilometre kadarmış. Bir payton kiralayacakmışım, beni siz götürecekmişsiniz. İşte para kesem. Giderlerimi bu paradan ödeyecekmişsiniz. Yok, alacaksınız keseyi, zorunlu bu. Başka çıkar yolumuz yok sizinle benim, buyruklara boyun eğmek dışında. Kendi içimizden gelenleri yapmakta özgür değiliz sizle ben."

Keseyi bana verirken gözlerimin içine bakmıştı. Sözlerinde gizli bir anlam olabileceğini umdum. Çünkü bunları şöyle bir dudak büküşüyle söylemişti, ama hoşnutsuzlukla değil.

"Paytonu çağırtmamız gerek, Estella. Burada dinlenir misiniz biraz?"

"Evet, biraz dinlenecekmişim burada. Bir bardak çay içecekmişim. Siz de bir süre bana göz kulak olacakmışsınız..."

Bu da ona tembihlenenlerden bir parçaymış gibi koluma girdi. Ömründe hiç böyle bir şey görmemiş gibi arabaya bakmakta olan garsona seslendim, bizi özel bir bekleme odasına götürmesini söyledim. Bunun üzerine garson hemen peçetesini çıkardı. Bu peçete onun bu binada yolunu bulabilmesi için zorunlu olan, sihirli değnek gibi bir şeydi sanki. Bunun yardımıyla bizi karanlık bir hücreye götürdü. Burada, her şeyi küçük gösteren –zaten hücrenin boyunu bosunu düşünürseniz hiç gereği olmayan bir ayna– ançüezli sos şişesi kimin olduğu belirsiz bir çift de terlik vardı.

Ben bu köşeciği beğenmeyince garson bu kez bizi içinde otuz kişilik bir yemek masası bulunan bir salona aldı. Ocaktaki kömür küllerinin yığıntısı altında yanık bir kitap yaprağı görünüyordu. Garson bu yangın kalıntısına şöyle bir bakıp başını salladıktan sonra istediklerimizi yazdı. Bunlar, “Hanımefendi için çay”dan ibaret olduğu için garson, büyük bir karamsarlık içinde dışarı çıktı.

Bu salonun havasında çorba için kaynatılan et suyuyla ahırların kokusu öyle belirginlikle birbirine karışmıştı ki insanın burnunun direği kırılıyordu. Bugün gibi anımsıyorum. İnsanın ister istemez, ahırdaki işlerin pek yolunda gitmediğini, han sahibinin kocayan atları lokanta bölümünde kullanılmak üzere kaynattığını düşünesi geliyordu... Gene de, Estella oradaydı ya, benim gözümde salonların en güzeliydi bu. Onunla bu salonda ömür boyu mutlu olabileceğimi düşünüyordum. (Oysa orada, o sırada, onun yanında hiç de mutlu olmadığımı bilmenizi isterim. Kendim de çok iyi biliyordum çünkü.)

“Ricmond’da nerede kalacaksınız?” diye sordum ona.

Estella, “Büyük bir para karşılığında bir hanımefendinin yanında kalacağım,” diye yanıtladı. “Kendisinin geniş bir çevresi varmış. Beni de bu çevreye sokabilirmiş. Birçok kimseleri tanıtabilirmiş bana, beni de birçok kimselere. Daha doğrusu kendisi böyle söylüyor.”

“Böyle bir değişiklik, gittiğiniz yerlerde herkesi hayran bırakmak hoşunuza gidecektir, değil mi?”

“Evet, öyle sanıyorum.”

Öyle umursamaksızın konuşmuştu ki, “Kendinizden, bir başkasıymışsınız gibi söz ediyorsunuz,” dedim.

Estella son derece tatlılıkla gülümseyerek, “Ya benim başkalarından nasıl söz ettiğimi siz nereden duydunuz ki?” diye sordu. “Kuzum, hadi, bana öğretmenlik etmeye kalkışmayın. Bırakın da canımın istediği gibi konuşayım. Mr. Pocket’le yaptığınız dersler nasıl gidiyor?”

“Sıkılmadan yaşayıp gidiyorum işte.” Bir fırsat kaçırmaktaymışım gibi geliyordu. “Hiç değilse...” diye kekeledim.

“Hiç değilse?” dedi Estella.

“Sizden uzakta, herhangi bir yerde olabileceğim kadar rahatım işte.”

Estella istifini bozmadan, “Budala çocuk,” dedi. “Ne saçma sapan laflar bunlar? Hocanız Mr. Matthew Pocket, yanılmıyorsam, ailesinin öbür bireylerinden çok üstünmüş, öyle mi?”

“Gerçekten çok daha üstün. Kimseye zararı yok, bir...”

“Kendinden başka, demeyin sakın,” diyerek Estella sözümü kesti. “Çünkü iğrenirim o tür insanlardan. Ama Mr. Matthew çıkarcılıktan uzak, art niyeti, küçük hesaplarıyla kıskançlıkları olmayan bir insan mı gerçekten, duyduğum gibi?”

“Bütün bunlara hiç çekinmeden evet diye yanıt verebilirim sanıyorum.”

“Öteki akrabaları konusunda hiç çekinmeden bunu söyleyemezsiniz,” diye Estella hem ciddi, hem şakacı bir ifadeyle konuştu. “Sizi, kimileri açıktan, kimileri dolaylı yoldan çekiştireceğiz diye Miss Havisham’ın kafasını şişiriyorlar. Gözleri hep üzerinizde, her yaptığınızı kötüye yorup mektupla Miss Havisham’a bildiriyorlar. Kimi zaman imzasız mektup bile yazıyorlar. Varlığınız onlar için bir ömür törpüsü, yaşantılarının tek uğraşı belki. Bu kişilerin size nasıl diş bilediklerini dünyada anlayamazsınız.”

“Gene de bana bir zararları dokunmadığını umarım?”

Estella bana yanıt vereceği yerde bir kahkaha attı. Bu öylesine alışkın olmadığım bir şeydi ki ona afallamışçasına bakakalmıştım. İnce bir gülüşle yetinmeyerek gerçekten içten, kıvançla gülmüştü. O susunca ben, onun yanında üzerime her zaman inen çekingenlikle, “Bana bir zararları dokunacak olsa böyle gülmeyeceğinizi umabilir miyim?” diye sordum. “Umabilmek isterim bunu.”

Estella, “Yok, yok, o yönden içiniz rahat olabilir,” dedi. “Onlar amaçlarına ulaşamadıkları için böyle güldüğüme emin olabilirsiniz. Ah, Miss Havisham’ın çevresindeki akrabalar! Öyle işkenceler çekiyorlar ki, bilseniz!”

Estella gene güldü. Şimdi, neden güldüğünü bilmekle birlikte gene de garipsiyordum. Candan olduğu evet su götürmezdi, ama bu durum için biraz aşırı gibiydi. İşin içinde benim bilmediğim bir şeyler olmalı, diye düşündüm. O da aklımdan geçenleri okuyarak yanıtladı:

“Bu insanların çabalarının boşa gitmesini görmek nasıl tatmin ediyor beni, siz bile kolay kolay anlayamazsınız,” dedi. “Gülünç düştükleri zaman onlara kıs kıs gülmek nasıl da zevk veriyor bana... Ne de olsa küçüklükten beri o garip evde yetişip büyümediniz siz. Baskı altında, savunmasız bir çocukken onların sevgi, acıma numaralarıyla, okşayıp avutma maskesi altında nasıl kuyunuzu kazdıklarını görseydiniz, sizin de gözleriniz açılır, görüşleriniz keskinleşirdi benim gibi.”

Estella gülmekten vazgeçmiş, ciddileşmişti şimdi. Bu anıları, çok derinlerde gömülü oldukları yerlerden koparıp çıkardığı ortadaydı.

“Size kesinlikle iki şey söyleyebilirim,” dedi Estella. “Birincisi: Gerçi damlaya damlaya göl olur, diye bir atasözü vardır ama bakmayın siz ona. Bu insanlar bin yıl da sizi fitneleseler sizi büyük küçük hiçbir konuda Miss Havisham’ın gözünden düşüremezler. Bir kez bundan yana içiniz rahat olsun. İkincisi, onların sizi kötülemek için boş yere çırpınmalarını seyrederken öyle eğleniyorum ki size teşekkür borçluyum. Öyleyse, gelin tokalaşalım.”

Elini gülerek verdi bana, çünkü deminki hırsı geçmiş, neşesi geri gelmişti. Elini tutup kaldırarak dudaklarıma götürdüm.

Estella, “Budala çocuk,” dedi gene. “Hiç söz dinlemez misin sen? Yoksa bir zamanlar yanağımı öptüğün niyetle mi öpüyorsun elimi de?”

“Hangi niyetti o?” diye sordum.

“Dur, bir dakika düşüneyim. Dalkavuklarla çıkarcıları tepeleyip küçük düşürmek niyetiydi.”

“Öyleydi, dersem gene öpebilir miyim yanağını?”

“Elimi öpmeden önce sorman gerekirdi ama peki, istersen öpebilirsin.”

Eğildim; durgun yüzü bir yontunun yüzü gibiydi. Dudaklarımla dokunduğum dakikada yanağını benden çekerek, “Şimdi artık benim çayımı getirteceksiniz, sonra da Richmond’a götüreceksiniz beni...” dedi.

Gene deminki tutumuna dönmesi, başkalarının zoruyla bir araya gelen iki kuklaymışız gibi konuşması beni incitmişti. Zaten onunla bir aradayken her şey acı veriyordu bana. Benimle konuşurken davranışı, sesinin tonu nasıl olursa olsun güvenemiyordum ona. Gene de, güvensizliğime, umutsuzluğuma karşın seviyordum onu, vazgeçemiyordum sevmekten. Ama bunu bin kez yinelemenin ne gereği var? Hep böyle olagelmiş değil miydi?

Çayı getirsinler diye çıngırağı çaldım. Garson da elinde sihirli peçetesiyle ortaya çıkarak, gide gele belki elli tane araç gereç getirdiyse de çay daha görünürlerde yoktu. Tepsi, fincanlar, fincan tabakları, bıçaklar, çatallar (aralarında et kesmeye yarayan yemek bıçakları da vardı), kaşıklar (türlü çeşitli), tuzluklar, kalın demirden bir kapağın altında, sımsıkı güvenliğe alınmış küçük bir kek, bol maydanoz kümelerinin arasında gömülü ufak bir parça erimiş tereyağı topağı, unlu küçük bir francala, üçgen kesilmiş ekmek dilimlerinin üzerinde ocak demirlerinin baskı izleri ve işte, en sonunda, şiş karınlı, aile boyu bir çaydanlık! Garson bunu, yüzünde ağır yük taşıyanların acılı bakışlarıyla, sendeleyerek getirdi önümüze. Gösterinin

tam bu sahnesinde uzun zaman gözden ırak kaldıktan sonra elinde, görünüşe göre pek değerli olan bir kutu ile çıkageldi. Kutunun içinde ince dallar vardı. Bunları sıcak suya batırdım ve böylece, bütün bu hazırlıklardan sonra Estella için bir bardak çay ya da ona benzer bir şey elde ettim.

Hesabı ödeyip garsonun bahşişini verdikten, oda hizmetçisini "görüp" seyisi "gözettik"ten, kısacası rüşvet ve bahşiş yoluyla bütün hana küçük düşüp kimseyi hoşnut bırakamadığımız gibi Estella'nın kesesini de adamakıllı hafiflettikten sonra dışarı çıktık, kiralık arabamıza bindik, yola koyulduk. Cheapside'a dönüp Newgate Sokağı'na saptık ve az sonra beni öylesine utandıran zindanın duvarına ulaştık.

"Neresi burası?" diye sordu Estella.

Önce bilmiyormuş gibi aptalca bir numara yaptım, sonra söyledim. Estella zindana baktı, sonra başını gene içeri çekerek, "Sefiller," diye mırıldandı.

O anda kafamı kesseler ya da milyon verseler, o sabah zindanı gezmiş olduğumu ona söyleyemezdim.

Sorumluluğu bir punduna getirip başkasının sırtına yüklemek için, "Söylenilenlere bakılırsa Londra'da bu karanlık yerin gizlerini en iyi bilen kişi Mr. Jaggers'mış," dedim.

Estella yavaş sesle, "Her şeyin bütün gizlerini en iyi bilen kişi o olsa gerek," dedi.

"Onu sık sık görmeye alışıksındır, sanıyorum."

"Kendimi bildim bileli düzensiz aralıklarla görmeye alışkınımdır onu. Ama onu daha konuşamayacak kadar küçük olduğum zamanlarda ne denli tanıyorsam şimdi de ancak o kadar tanıyorum. Ya senin aran nasıl onunla? Daha iyi tanımaya, yaklaşmaya başladın mı bari?"

"Her zaman kuşkulu bir tutumu var," dedim. "Bir kez kendimi onun bu huyuna alıştırdıktan sonra ona da alışmaya başladım."

"İçli dışlı sayılabilir misiniz?"

"Evinde yemeğe gittim bir kez."

Estella hafifçe büzülerek, "Kim bilir ne garip bir yerdir," dedi.

"Gerçekten garip bir yer."

Vasimi Estella'yla bile böyle açıktan açığa konuşmaktan çekinmeliydim, oysa bana kalsa Gerrard Sokağı'ndaki evde yediğimiz yemeği bile anlatacaktım. Neyse ki tam o sırada bir sokak lambasının aydınlığına çıkıverdik. Bu ışık, daha önce de içimi dolduran o adsız

duyguyla parlayıp yalazlanıyormuş gibi geldi bana. Öyle ki feneri geride bırakıp gene loşluğa gömüldüğümüz zaman, şimşek çakmasına bakmışım gibi, bir dakikalığına gözlerim kamaştı.

Bundan sonra başka konulara daldık. Daha çok geçtiğimiz yollardan, Londra'nın hangi semtlerinin hangi yana, hangi semtlerininse öbür yana düştüğünden konuşuyorduk. Estella bu koca kentin kendisi için hemen hemen tümüyle yabancı olduğunu söylüyordu. Fransa'ya gidene dek Miss Havisham'ın evinden hiç ayrılmamış. O zaman da gidişle dönüşte Londra'dan şöyle bir geçmiş. Burada kaldığı sürece Jaggers'ın ona da vasilik edip etmeyeceğini sordum. Estella bu soruma kesinlikle, "Tanrı korusun!" demekle yetindi.

Beni büyülemek istediğini, bu yüzden sevimli, çekici davrandığını, zor bir iş olsaydı bile bunu eninde sonunda başaracağını görmemek için aptal olmak gerekirdi. Gel gör ki bunu görmek mutluluk vermiyordu bana. Estella bizim başkalarının buyruklarınca yönlendirildiğimizi söylememiş miydi? Bunu söylememiş bile olsa kalbimi, beni sevdiğinden ötürü kazanmak istediğine inanamazdım; salt yaralamak, sonra da fırlatıp atmak amacıyla avucunun içine almak istediğine yorardım.

Hammersmith'ten geçerken ona Mr. Pocket'in oturduğu yeri göstererek Richmond'dan uzakta olmadığını söyledim; birbirimizi sık görebilme umudumu belirttim.

"Evet, sık sık geleceksin," dedi. "Ne zaman uygun görürsen beni görmeye geleceksin. Evdekilere tanıtılacaksın. Zaten adını şimdiden biliyorlar."

Gideceği ailenin kalabalık olup olmadığını sordum.

"Yok, yalnızca iki kişiler, anne ile kızı. Anne sosyetede oldukça yüksek yeri olan birisi. Gene de gelirini artırmak düşüncesi çekici gelmiş olsa gerek."

"Miss Havisham'a şaşıyorum. Senden böyle hemencecik nasıl ayrılabildi?"

"Bu da Miss Havisham'ın benim için kurduğu tasarıların bir parçası, Pip," diye Estella hafifçe içini çekti, yorulmuş gibi. "Ona hemen her gün mektup yazacağım, düzenli aralarla görmeye gideceğim, başarılarımızı anlatacağım ona; onun mücevherleri ile benim başarılarım. O mücevherlerin hemen hemen hepsi benim oldu gibi bir şey."

Beni ilk olarak öz adımla çağırmıştı. Bunu da hesaplı olarak yapmıştı elbet; ne denli sevinip bayram edeceğimi önceden biliyordu.

Yollar öylesine çarçabuk tükendi ki, Richmond'a nasıl vardığımı bilemedim. Gideceğimiz yer işte oradaydı, tam karşımızda; kasnaklı eteklerle yapıştırma benlerin, pudralı saçlarla sırma işlemeli ceketlerin, dizlik çoraplarla dantel fırfırların, madalyalarla kılıçların saltanatına kim bilir kaç dönem sahne olmuş ağırbaşlı, oturaklı bir ev. Evin önündeki yüzyıllık ağaçlar da hâlâ o kasnaklar, takma saçlar, kolalı etekler kadar resmî ve yapay biçimlerde budanıp düzenlenmişlerdi. Ne var ki bu ağaçların, sonsuz ölüler kervanındaki yerleri pek uzak sayılmazdı. Yakında kervandaki yerlerini alacak, kervandaki her şey gibi onlar da sessizce yollarına gideceklerdi.

Ay ışığında eski bir çıngırağın yaşlanmış sesinin ciddi tınlamaları duyuldu. Bu çıngırak hiç kuşkusuz eski günlerde bu büyük eve, "Kasnaklı, kabarık, yeşil etek geldi; kabzası elmas kakmalı kılıç geldi; kırmızı topuklu pabuçlarla mavi tek taş pırlanta geldi," diye haberler vermişti. Şimdi de kiraz renkli iki hizmetçi kız sevinçli bir telaş içinde Estella'yı karşılamaya çıktılar. Çok geçmeden evin kapısı bavulları yutmuştu. Estella bana elini uzatıp gülümseyerek iyi geceler diledi, sonra o da kapıdan içeri girip görünmez oldu. Ben hâlâ orada durmuş eve bakıyor, bu evde onunla birlikte yaşasam ne mutlu olurdum, diye düşünüyordum. Bir yandan da onunla birlikteyken mutluluktan uzak kaldığımı, yaşamın bana zindan olduğunu çok iyi biliyordum.

Hammersmith'e dönmek için arabaya bindim. Binerken cayır cayır yanan yüreğim arabadan inerken bin beter yanıyordu. Bizim evin kapısında, küçüklerin bir yaş günü toplantısından yanında küçük kavalyesiyle dönmekte olan küçük Jane Pocket ile karşılaştım. Flopson'da gözaltında tutulmasına karşın, öyle özendim ki bu küçük kavalyeye!

Mr. Pocket evde yoktu; konferans vermeye gitmişti, çünkü ev yönetimi konusunda verdiği tatlı, zevkli konuşmalar pek ünlüydü. Çocuklarla, evde çalıştırılan işçilerin ve aile bütçesinin çekip çevrilmesi üstüne yazmış oldukları, bu konulardaki en iyi ders kitapları sayılırdı.

Mr. Pocket evde değilse bile Mrs. Pocket evdeydi. Başı da ufaktan dertteydi. Çünkü dadı Millers'in (Piyade Muhafız Bölüğü'nden bir akrabasıyla) habersizce dışarı çıkması üzerine bebeciğe oyalansın diye bir kutu dikiş iğnesi vermişlerdi. İğnelerden birçoğu eksilmişti. O yaştaki

küçüklerin de bu sayıda iğneyi içeriden ya da dışarıdan almaları kendileri için pek yararlı sayılamazdı elbet.

Mr. Pocket herkese çok yerinde, çok pratik öğütler vermekle öyle haklı bir ün yapmış, düşüncelerinin duruluğu, sağlamlığı, yargılarının kılı kırk yaran hakseverliği ile öylesine tanınmıştı ki, yüreğimin yanıp durduğu şu sırada, beni dinlemesi için yalvarıp ona açılmayı kafamdan geçirdim. Ne var ki o sırada gözüm Mrs. Pocket'e takıldı. Mrs. Pocket bebeciğe de, her derde deva saydığı reçeteyi salık verip onu yatmaya yollamış, şimdi Soylular Kataloğu'nu okumaya dalmıştı. Ona baktım. "Yok, neme gerek," dedim kendi kendime. "Vazgeçeyim daha iyi."

34

Beni bekleyen geleceğin parlak olduğu düşüncesine alıştıkça, bunun kendi üzerimdeki etkisiyle çevremdekilerin üstündeki etkisi farkında olmadan dikkatimi çekmeye başlamıştı. Kendi kişiliğim üzerindeki etkiye, elimden geldiğince gözlerimi kapamaya çalışıyorsam da bunun tümüyle hayırlı bir değişim olmadığını çok iyi biliyordum. Joe'ya gösterdiğim nankörlüğün anısı içimde hiç dinmeyen bir sızıydı. Biddy'ye karşı da vicdanım rahat sayılmazdı. Geceleri uyku tutmadığı zamanlarda (Camilla gibi) içim yorgunluktan ezilerek, "Miss Havisham'ın yüzünü hiç görmeseydim daha mutlu, daha iyi bir insan olurdum; o eski demirci dükkânında, Joe'nun yanı sıra alnımın teriyle çalışarak büyüyüp erkekliğe iç rahatlığıyla erişirdim," diye düşünüyordum. Kaç geceler, tek başıma oturup ocaktaki alevlere gözüm daldığında, ne olursa olsun dünyadaki hiçbir ateşin demirci dükkânındaki ateşle evimin mutfak ocağındaki ateşe benzemeyeceğini düşünüyordum.

Öte yandan Estella kafamdaki kaygıların, duygularımdaki altüstlüğün öyle ayrılmaz bir parçasıydı ki, bunun ne kadarını ben yarattım gerçekten saptayıp çıkartamıyordum. Demek istediğim, bu mirasa konmamış olsam bile bir kez Estella'yı aklıma takmıştım madem... şimdikinden daha iyi, daha mutlu bir insan olup çıkacağıma kendimi gerçekten inandıramıyordum.

Varsıllığımın başkaları üzerindeki etkisine gelince, bu konuda kesin bir sonuca varmak pek güç değildi. Ben de, pek açık seçik olmasa da bu etkinin kimseye yararı dokunmadığını, hele Herbert'e hiç ama hiç yararlı olmadığını sezebiliyordum. Benim paramı su gibi harcama huyuma kapılarak o da kendi olanaklarını aşan harcamalar yapmaya başlamış, bu yüzden yaşantısının yalınlığı bozulup çarpılmış, eskiden çok rahat olan içi kaygılar, pişmanlıklarla dolmuştu. Pocket ailesinin öbür dallarını eğdiğime hiç üzülmüyordum; böyle küçüklükler, ufak hesaplar onların yaradılıştan eğilimlerine uygundu çünkü. Gelgelelim Herbert'in durumu bambaşkaydı.

Onun o çıplak denecek kadar kıt döşenmiş odacıklarına, bu odalara hiç de uygun düşmeyen pahalı eşyaları tıka basa doldurmakla, kanarya yelekli Baş Belası'nı emrine vermekle ona kötülük ettiğimi düşündükçe içim cız ediyordu doğrusu.

Şimdi bir de küçük lüksü büyük lükse dönüştürmenin kaçınılmaz, en kestirme yoluna saparak hatırı sayılır borçlar yapmaya başlamıştım. Ben yaparım da Herbert durur mu? Çok geçmeden o da benim peşimden geldi. Startop'un önerisi üzerine, Koru İspinozları diye bir kulübün üye adaylığına yazılmıştık. Bu kurumun güttüğü amaca bugüne dek akıl erdirememişimdir. Anlayabildiğime göre bu amaç, üyelerin iki haftada bir toplanıp pahalı bir yemek yemeleri, yemekten sonra kendi aralarında ellerinden geldiğince büyük tartışmalara tutuşmaları, servis yapan altı garsonun merdivende sızıp kalmalarına neden olmalarıydı. Bu çok saygın, çok tatminkâr toplumsal amaca daima başarıyla ulaşılıyor olsa gerek ki, Herbert ile ben katıldığımız ilk kulüp toplantısında, ayakta kadeh kaldırıldığı zaman verilen demeçten bunun dışında pek bir şey anlayamadık. Bu demeç şöyleydi: "Beyler, Koru İspinozları'nın arasında şu sırada yaygın olan dostluk bağlarının sonuna dek egemen olması dileğiyle..."

İspinozlar paralarını budalaca harcıyorlardı. Yemek yediğimiz lüks otel Covent Garden semtindeydi. Klübe katılmak onuruna kavuştuğum zaman ilk rastladığım İspinoz da Bentley Drummle oldu. Drummle o sıralarda kentin içinde kendi paytonunu kendi sürerek dört dönüyor, bu yüzden sokak köşelerindeki direklerde büyük hasar meydana getiriyordu. Bazen, kendi kendini arabasından aşağı tepetaklak fırlattığı da oluyordu. Bir akşam onun böyle, dizginleri birden çekince kendi kendini kulüp kapısına bir çuval kömür boşaltır gibi yuvarlayıverdiğini gördüm... Yalnız, bu anlattığım daha öncedendi, çünkü ben daha İspinoz olmamıştım o zamanlar; kurulun kutsal kuralları gereğince, yirmi bir yaşımı doldurmadan önce olamazdım da.

Kendi varsıllığıma öylesine güveniyordum ki, Herbert'in giderlerini de seve seve yüklenebilirdim. Gelgelelim Herbert gururluydu; böyle bir öneriyi ona dünyada açamazdım. Bu yüzden çocukcağızın başı dört bir yandan dertliydi; bir yandan da piyasayı kolaçan etmekten hiç vazgeçmiyordu. Giderek daha geç saatlere değin gezip tozmaya, geç saatlere dek süren toplantılara katılır olmaya başlamıştık. Herbert'in bir süre sonra sabahları kahvaltı saatlerinde çevresini karamsar bakışlarla kolaçan ettiğini fark ettim. Öğleye doğru bakışlarında daha bir umut

beliriyor, ne var ki akşam yemeğine oturduğu zaman üzerine bir çökkünlük geliyordu. Yemekten sonra ise peşinde koştuğu sermayeyi, çok uzaklardan bakarcasına buğulu görüyor, gece yarısından sonra ise bu sermayeye, elini uzatsa tutacak kadar yaklaşıveriyordu. Derken sabah saat iki sularında gene öylesine bir umutsuzluğa gömülüyordu ki bir tüfek alıp Amerika'ya gitmekten, oradaki buffaloları kendisine servet kazandırsınlar diye kandırmaktan söz etmeye başlıyordu.

Haftamın aşağı yukarı yarısı Hammersmith'te geçiyordu. Oradayken ayağım Richmond'dan hiç eksik olmuyordu. Bunu ayrıca, sırası geldikçe anlatacağım. Ben Hammersmith'te olduğum zamanlar çoğunlukla Herbert de gelirdi. Böyle zamanlarda babası, onun beklediği fırsata henüz kavuşamadığını bir süre için şöyle bir algılardı sanıyorum. Ne var ki bir yandan evi, ailesi, bir yandan işleri derken öyle bir yuvarlanıp gidiyordu ki oğlunun sorunlarıyla uğraşacak zaman bulamıyordu. Bir yandan da saçları gitgide ağarıyor, kendini saç köklerinden tutup havaya kaldırma girişimleri gitgide sıklaşıyordu. Öte yandan Mrs. Pocket ayağının altındaki tabureyle herkesi sendeletip düşürüyor, Soylular Kataloğu'nu okuyor, her dakika mendilini yitiriyor, bize sevgili dedesini anlatıyor, yeni yetişenlere de "atılganlık" üzerine dersler veriyordu. Bu konuda kullandığı yöntem onları, ne zaman dikkatini çekseler kaldırıp yataklarına atmaktı.

Şu sırada yaşantımın bir dönemini, bir an önce aradan çıkarmak için, genel çizgileriyle veriyorum. Bunun en iyi yolu da Barnard's Inn'deki huylarımızla uğraşılarımızı bir an önce, ayrıntılı olarak anlatmak.

Harcayabildiğimiz kadar çok para harcıyor, karşılığında da (insanların insafsızlığı, açgözlülüğü oranında) alabildiğimiz kadar az şey alıyorduk.

Hemen hemen her zaman mutsuzduk, dertliydik. Tanıdıklarımızın çoğu da bu durumdaydı. Aramızda dolaşan, bize her zaman çılgınca eğlendiğimizi söyleyen şen bir sanrı vardı; bir de hiçbir zaman eğlenmediğimizi ileri süren gerçeğin iskeleti. Bildiğim kadarıyla bu durum çevremizde, yaşıtımız olanların arasında yaygın, olağandı.

Her sabah, bu işi ilk kez yaparcasına bir tutumla Herbert işine, çevresini kolaçan etmeye giderdi. Onu işyerinde görmeye giderdim çok zaman. Çalıştığı o izbe arka odada, bir mürekkep hokkası, şapka askısı, kömür kovasıyla iplerin durduğu kutu, bir takvim, bir masa, bir tabure, bir de cetvelle baş başa yaşıyordu. Oturduğu yerden çevresini kolaçan etmenin dışında tek bir şey yaptığını görmedim. Her birimiz üstlendiğimiz amacı

Herbert gibi yılmadan uygulayabilseydik bir “Erdemler Cumhuriyeti”nde yaşıyor olurduk. Zavallı çocuğun her gün öğleden sonranın belirli bir saatinde, sanırım patronunu görmek için “Lloyd”a gitmekten başka bir işi yoktu. Bunun da daha çok törensel bir anlam taşıdığını sanıyorum, çünkü öğrenebildiğim kadarıyla Lloyd Şirketi’nde, içeri girmekten, sonra da gene dışarı çıkıp geri gelmekten başka hiçbir görevi, bir bağlantısı yoktu.

Durumunun çıkmazda olduğunu, bir çıkış yolu bulmasının kesinkes gerekli olduğunu düşündüğü zamanlarda, işlek bir saatte Borsa’ya gidiyor, oradaki kodaman tüccarların arasında, acıklı bir köy dansı oynarcasına öne arkaya gidip gelmeye başlıyordu.

Bu özel gezilerin birinden dönüşünde Herbert, “Çünkü, Handel,” diye bana açıklamada bulunmuştu, “gördüğüm kadarıyla gerçek şu ki, Handel, ‘fırsat’ denen şey adamın ayağına gelmiyor, sen onun ayağına gideceksin. Ben de gittim işte.”

Herbert ile ben birbirimize daha az bağlı olsaydık, her Tanrı’nın sabahı birbirimizin boğazına sarılmamız gerekirdi sanıyorum. Sabahın o pişmanlık dolu saatlerinde ben, odalarımızdan anlatamayacağım derecede nefret ediyor, Baş Belası’nı ise görmeye bile dayanamıyordum. Bu arsız çocuk sabah sabah gözüme, günün öbür saatlerinde olduğundan daha pahalı, daha da işe yaramaz görünüyordu sanki. Herbert ile ben gitgide daha çok borca battıkça, kahvaltılarımızın keyfi de giderek kaçmaya başlamıştı. Bir sabah bir alacaklıdan, (bizim kasaba gazetesinin diyeceği gibi) bir “mücevher işiyle ilgili sayılabilecek” bir konuda bizi mahkemeyle tehdit eden bir mektup aldığımızda canım öyle sıkıldı ki, Baş Belası’nı o mavi yakalığından tuttuğum gibi havaya kaldıracak kadar ileri gittim; bizim francala istediğimizi varsaymak küstahlığında bulundu, bahanesiyle. Öyle ki Baş Belası çizmeli bir Eros gibi resmen asılı kaldı.

Belirli zamanlarda (yani belirsiz zamanlarda demek istiyorum, çünkü neşemize bağlı olduğundan bu zamanları önceden kestiremiyorduk) şaşırtıcı bir keşifte bulunmuşum gibi Herbert’e dönerek, “Sevgili Herbert, bizim işler çok kötü gidiyor,” diyordum.

Herbert de büyük bir içtenlikle, “Sevgili Handel,” diyordu bana. “Şu rastlantıya bak. Yemin ederim, ben de şimdi sana tıpatıp bu sözleri söylemek üzereydim.”

“Öyleyse şu hesaplarımızı bir güzel gözden geçirmeliyiz Herbert!”

Bu konuda bir zaman kararlaştırmak içimize öyle bir rahatlık veriyordu ki! Her seferinde, “İşadamlığı böyle olur, bu iş böyle çözümlenir işte,” diyordum içimden. Düşmanı kıskıvrak yakalamak dediğin böyle olurdu işte.

Böyle zamanlarda akşam yemeği için şöyle özel bir şeyler ısmarlardık; yanına da gene öyle özel bir şişe... karnımız tok, sırtımız pek olsun da kafamız saat gibi tıkır tıkır işleyebilsin diye. Yemekten kalkınca bir deste kalem, koskoca bir hokka mürekkep, göz dolduracak kadar yazı kâğıdı ile kurutma kâğıdı alırdık. Elimizin altında bir dolu kâğıt kalem bulundurmak pek içimize sinerdi nedense.

Ben önüme bir tabaka kâğıt çekerek tepesine, düzgün harflerle, “Pip’in Borçlarının Dökümü” diye başlık atardım. Herbert de bir tabaka kâğıt alarak tepesine, “Herbert’in Borçlarının Dökümü” diye yazardı.

Bunun üzerine ikimiz de yanı başımızda karmakarışık yığılı duran, çekmecelere atılmış, ceplerde buruşturulup yırtılmış, mum yakarken kullanıldığından yarısı kül olmuş, haftalardır ayna çerçevelerine sıkıştırılmaktan ve buna benzer türlü nedenlerden ötürü zedelenmiş kâğıt parçalarını gözden geçirmeye girişirdik. Kalemlerimizin yazarken çıkardığı ses, bizi öylesine coştururdu ki, çok zaman, yaptığımız bu ciddi iş ile borçlarımızı gerçekten ödemeyi birbirinden ayırt etmekte güçlük çekerdim. Karakter sağlamlığı, erdem ölçüleri bakımından bu uğraşıların ikisi birbirine aşağı yukarı eşitmiş gibi gelirdi.

Biraz sonra Herbert’e, “Nasıl gidiyor?” diye sorardım.

Böyle zamanlarda çoğunlukla, gitgide kabaran sayılar listesinin karşısında tasalı tasalı başını kaşımaya başlamış olan Herbert, “Kabarıyorlar, Handel,” derdi. “Yemin ederim, kabardıkça kabarıyorlar.”

Kendi kalemimle harıl harıl yazmaktan vazgeçmeyerek, “Yılmak yok, dostum Herbert,” derdim. “Düşmanın gözlerinin içine bakmak gerek. Sen gözünün içine baktıkça o bozulup başını çevirir.”

“Bakacağım bakmasına da Handel, önce o benim gözümün içine baktığından ben bozuluyorum da.”

Gene de benim yılmayan tutumum etkisini gösterir, Herbert gene işe koyulurdu. Bir süre sonra, Cobb’un, yerine göre Lobb’un ya da Nobb’un makbuzu yok, diye kalemi gene bırakırdı elinden.

“Öyleyse aklından bir hesap çıkart, Herbert. Şöyle yuvarlak bir sayı hesapla, yaz gitsin.”

Dostum büyük bir hayranlıkla, “Ne yaratıcı bir kafan var, Handel!” derdi. “Gerçek söylüyorum, aklın işe öyle bir eriyor ki insanı şaşırtıyorsun.”

Ben de böyle düşünüyordum. Böyle zamanlarda birinci sınıf bir işadamı olduğuma kesinlikle inanırdım; zamanında karar verebilen, atılgan, duru düşünen, serinkanlı. Bütün borçlarımın listesini çıkarıp bitirince listedekileri birer birer elimdeki makbuzlarla karşılaştırır, makbuzun karşılığı olan sayının yanına bir çizgi çizerdim. Bunu yaparken duyduğum iç rahatlığı baldan tatlı bir duyguydu. Listedeki tüm sayıları işaretleyip bitirdikten sonra makbuzlarımı özenle katlar, her birinin arkasına bir çarpı işareti yapar, hepsini boyuna göre sıralayıp destekleyerek iple bağlardım. Daha sonra (benim iş dehamın kendisinde bulunmadığını söyleyecek kadar alçakgönüllülük eden) Herbert’in makbuzlarını da desteleyip katlardım. Böylece onun hesap işlerini de açıklığa kavuşturmuş olduğumu düşünürdüm.

İş konusunda izlediğim yöntemin parlak bir yönü daha vardı ki buna, “pay bırakmak” derdim. Herbert’in borçları yüz altmış dört sterlin, dört peni, altı sent çıktı diyelim. Ben, “Pay bırak, iki yüz yazıver,” derdim.

Ya da benim borçlarım bunun dört katı çıksa, örneğin, hemen bir pay bırakarak yedi yüz sterlin, diye yazardım. Adı geçen bu pay geleneğinin çok akıllıca bir tutum olduğuna yürekten inanmıştım ya, şimdi düşünüyorum da bakıyorum bize pahalıya patlayan bir yöntemmiş bu. Çünkü nasılsa hemencecik yeniden borca girerek bıraktığımız payı kapatıveriyorduk. Dahası, pay bırakmanın içimize verdiği özgürlük ve bolluk duygusuna kendimizi kaptırarak neredeyse bir ileriki listenin payını bile kapatmış gibi oluyorduk.

Gelgelelim işlerimizi gözden geçirdikten sonra üzerimize inen dinginlik, sorumlu, namuslu olmanın verdiği iç rahatıyla övünç, beni kendi gözümde pek yüceltirdi. Yapmış olduğum çalışma, kullandığım özel yöntemlerle Herbert’in övgü sözleri içimi yatıştırır, hoşnutlukla doldururdu. Önümdeki masanın üstünde düzgünce bağlanmış duran makbuz destelerine, kâğıt, kalem, mürekkep bolluğuna baktıkça kendimi bir özel kişiden çok bir tür bankaya benzetirdim.

Bu ciddi, yarı kutsal çalışma gecelerinde, rahatsız edilmemek için dış kapımızı kapatırdık. Gene böyle bir gecede, demin anlattığım dinginliğe gömülmüş durumdaydım ki sözü geçen kapının aralığından bir mektubun kaydırılarak yere düştüğünü duyduk. Herbert gitti, mektubu aldı getirdi.

“Sanaymış, Handel,” dedi. “Kötü haber değildir, umarım.”

Çünkü zarfın kenarları kara çizgili, mührü de kapkaraydı.

“Trabb ve Ortakları” imzasını taşıyan mektupta kısaca, benim sayın Mr. Pip olduğum belirtiliyor, iznim istenilerek ablam Mrs. Joe Gargery’nin geçtiğimiz pazartesi günü akşamüzeri saat altıyı yirmi geçe bu dünyaya gözlerini yumduğu haber veriliyor, önümüzdeki pazartesi öğleden sonra saat üçte yapılacak olan cenaze törenine katılmam isteniyordu.

35

Yaşam yolumda ilk olarak bir mezar açılıyordu; düzgün yolda bu mezarın açtığı gedik akıl almaz bir şeydi. Ablamın mutfaktaki ocağın başında, koltuğuna gömülmüş oturuşu, gece gündüz gözümün önünden hiç gitmiyordu. Köydeki evimizin onsuz var olabileceğini havsalam bir türlü almıyordu. Gerçi son zamanlarda onu pek seyrek düşünür olmuş, belki de unutmuş gitmiştim, ama şimdi sokakta yürürken onun karşıdan bana geldiğini görür gibi oluyor, biraz sonra kapıyı çalıverecekmiş gibi garip bir duyguya kapılıyordum. Londra'da oturduğum yerlerle ablamın hiçbir ilişkisi olmamıştı. Ama buralarda bile hem ölümünün bıraktığı boşluğu duyuyordum, hem de her dakika sesini işitir, yüzünü, kıpırtısını görür gibi oluyordum. Sanki çok girip çıkmıştı buralara; hâlâ yaşıyordu sanki.

Yaşam yolum hangi yöne sapmış olursa olsun, ablamı gerçek bir sevgiyle anımsayacağımı sanmıyorum. Ama sevginin bulunmadığı yerlerde bile insan ister istemez pişmanlığa, özleme benzer bir sarsıntı geçiriyor sanırım. Bu sarsıntının etkisiyle (belki de sevginin eksikliğini kapatmak için) ablama bunca acı çektiren saldırgana karşı içimi büyük bir öfke bürümüştü. Yeterli kanıtım olsa Orlick'i, daha doğrusu saldırgan kimse onu, ölüme değin kovalayıp öcümü alacağımı düşünüyordum.

Joe'ya başsağlığı dileyen ve cenazeye geleceğimi bildiren bir mektup yolladıktan sonra aradaki günleri yukarıda anlattığım tuhaf düşünce ve duygular arasında geçirdim. O gün erkenden, sabah arabasıyla kasabaya indim. Köye yürümek için önümde bol zamanım vardı.

Mevsimlerden gene yaz, hava çok güzeldi. Yolda yürürken savunmasız, minicik bir çocuk olduğum günler, ablamın aman dinlemeyen insafsızlığı açıkça gözümde canlandı. Ama ne de olsa, renkleri daha bir yumuşamıştı şimdi, ünlü gıdıkçının sivri ucu bile yuvarlanıp yumuşamış gibiydi. Çünkü şu sırada yüzümü okşayan yonca kokulu esinti yüreğime, "Bir gün aynı güneşin altında yürüyen başkalarının da, bana karşı yüreklerini yumuşatmalarının ne kadar hoş bir anı olabileceğini," fısıldamaktaydı.

Sonunda bizim ev karşıdan göründü. Baktım, Trabb ve Ortakları bir cenaze töreni düzenleyerek yönetime el koymuşlar. Sokak kapısını, görünümleri hem gülünç, hem iç karartıcı olan iki bekçi tutmuştu. Ellerinde kara sargılara sarılı birer koltuk değneği tutuyorlardı, sanki bu araç bir yas simgesi olabilir ya da göreni avutabilirmiş gibi! İçlerinden birini tanıdım; Blue Boar Hanı'ndan kovulan bir yamaktı. Kendisi, çok içkili olduğu bir gecenin sabahında, eyersiz bindiği atını, boynuna iki koluyla sarılarak sürme gereği duyduğu için yeni evli bir çifti talaş çukuruna düşürmesi yüzünden kovulmuştu.

Köyün bütün çocuklarıyla çoğu kadınları hayran hayran bu cenaze bekçilerini ve evimizle, dükkânın kapalı duran pencerelerini seyretmekteydiler. Ben yaklaştığım sırada bu bekçilerden biri (handan kovulanı) kapıya vurdu. Benim, üzüntüden bitkin düştüğüm için kapıyı kendim çalacak gücüm kalmadığını belirtmeye getiriyordu.

Öteki cenaze bekçisi (bir gün bahse tutuşarak iki tane kaz çevirmesini yemiş olan bir marangoz) kapıyı açtı, beni konuk odasına aldı. Burada Mr. Trabb en büyük, en güzel masanın başına geçmiş, masanın bütün kanatlarını açmış, bir sürü kara iğnenin yardımıyla bir tür "kara panayır" işletmekteydi. Benim içeri girdiğim sırada birilerinin şapkasını uzun, kara kumaşlara sararak Afrikalı bir zenci bebeğine benzetmişti. Benim şapkamı da almak için elini uzattı. Ama ben kafam karışık olduğundan onun bu yaptığını yanlış yorumlayarak uzattığı eli kavradım, büyük bir candanlıkla uzun uzun sıktım.

Zavallı, sevgili Joe! Kocaman bir fiyonkla çenesinin altından bağlanan küçücük, kara bir pelerine sarılıp sarmalanmış, odanın yukarı köşesinde, tek başına oturmaktaydı. Onu oraya, baş yaslı olarak Trabb'in yerleştirmiş olduğu belliydi. Ona doğru eğilerek, "Sevgili Joe, nasılsın?" diye sordum.

Joe, "Pip, iki gözüm, sen onu eskiden bilirsin; nasıl hükümet gibi kadın olduğunu..." diyerek elimi sımsıkı tutup sıktı, başkaca konuşmadı.

Kara yas giysisinin içinde derli toplu, gösterişsiz duran Biddy ortalıkta dönüp dolaşıyor, herkese, her işe yardımcı oluyordu. Biddy'ye merhaba dedikten sonra, çene çalmanın sırası değil diye düşünerek gidip Joe'nun yanına oturdum. O... şey... cenaze... ablam, acaba evin neresinde şimdi, diye merak düşmüştü içime. Konuk odasının havasında tatlı bir pasta kokusu duyarak gözlerimle çevremde yiyecek masasını aradım. Gözlerim loşluğa alışıncaya dek seçemedimse de sonunda gördüm. Üzerinde dilimlenmiş

erikli bir pasta, dilimlere ayrılmış portakallar, sandviçler, çörekler, iki de sürahi vardı. Hep süs eşyası diye bildiğim, kullanıldıklarını hiç görmemiş olduğum sürahilerden birinin içine şeri, öbürünün içine de Porto şarabı konmuştu.

Masaya bakar bakmaz Pumblechook dalkavuğu gözüme çarptı. Kara bir pelerine bürünüp şapkasına kim bilir kaç metre uzunluğunda yas kurdelesi dolamış olan Pumblechook bir yandan tıkınırken, öbür yandan benim dikkatimi çekmek için yerlere kadar eğilerek boyun kırıp duruyordu. Benimle göz göze gelmeyi başardığı dakikada, soluğundan şeri damlalarıyla pasta kırıntıları saçılarak yanaştı, sessizce, “İzin verirseniz,” dedi; izin çıkar çıkmaz da gene yapacağını yaptı.

Ondan sonra Mr. ve Mrs. Hubble çarptı gözüme. Mrs. Hubble bir köşede sessiz sedasız oturmaktaydı. Hepimiz “arkadan geleceğimiz” için, Trabb şimdi her birimizi teker teker ele alıp kara bezlere sararak gülünç bohçalara dönüştürmekteydi.

Mr. Trabb’in deyimiyle odanın ortasında “sıra olduğumuz” zaman Joe, “Demek istediğim, Pip,” diye kulağıma fısıldadı. “Demek istediğim, beyfendiciğim,” diye ekledi sonra, ikişer ikişer hizalanıp sıraya dizildiğimiz sırada. Korkunç bir dansa hazırlanır gibi, iç ürpertici bir durumdu bu. “Bana kalsaydı oncağızı mezarına kendim götürmek isterdim kısacası. Yanıma da üç-dört gerçek dost alırdım, hani gönüllerinden kopup gelecek, omuz verecek, yürek verecek türden... Gel gör ki, ‘Konu komşu böylesine burun kıvırır,’ dendi, iki gözüm, ‘Saygısızlık sayarlar, ayıplarlar,’ dendi bana.”

Tam o sırada Mr. Trabb yaslı, gene de iş bilir bir sesle, “Mendiller dışarı!” diye bağırdı. “Herkes, mendiller dışarı. Gidiyoruz!”

Böylece, burnumuz kanıyormuşçasına hepimiz mendillerimizi yüzümüze kapadık, ikişer ikişer dışarı çıktık. Joe ile ben, Biddy ile Pumblechook, karıkoca Hubble’lar. Zavallı ablacığımın tabutunu mutfak kapısından dışarı çıkarmışlardı. Burada cenaze düzenleyicilerin kuralları gereğince, tabuta omuz veren altı kişi ak saçaklı, korkunç bir kara kadife örtünün kıvrımları altında görünmez olmak zorundaydılar. Bu yüzden tabut, iki cenaze bekçisinin yol göstermesi sayesinde zar zor, sendeleyerek sürünüp giden, on iki ayağı insan ayağına benzeyen, kör bir yaratık oldu çıktı.

Ne var ki, komşular bütün bu yapılanları pek beğenmişlerdi. Köyün içinden geçerken büyük bir hayranlık uyandırdık. Ahalinin daha genç, daha

canlı olanları arada bir önümüz sıra koşarak yolumuzu kesiyor, bizi sokak köşelerinde, daha iyi seyredebilecekleri yüksek yerlerde bekliyorlardı. Böyle zamanlarda en heyecanlıları bizim beklenilen yerde gözükmemiz üzerine kendilerini tutamayarak, “İşte göründüler!” diye heyecanla bağırıyorlardı. “İşte geliyorlar!”

Kısacası bir alkışlanmadığımız kaldı!

Bu yürüyüş sırasında Pumblechook denilen o alçak yüzsüz canımdan bezdirdi beni. Tam arkama düştüğünden yol boyunca nazikçe şapkamın uzun kurdelesini, yas pelerinimin kıvrımlarını düzeltti durdu. Bu arada karıkoca Hubble’ların aşırı gururu da beni şaşalattı. Böyle seçkin bir törende yer aldıkları için kibirlerinden öylesine şişiniyorlardı ki burunlarının büyüklüğünden yanlarına varılmıyordu. Buna şaşmamak insanın elinde değildi.

Şimdi bataklık önümüzde uzanıyordu, apaçık. Irmaktaki gemilerin yelkenleri bataklığın içinden biter gibiydi gene. Kilise bahçesindeki mezarlığa girmiş, hiç bilmediğim annem ile babamın mezarlarının yakınında bir yerde durmuştuk. Philip Pirrip, bu köyde oturanlardan. Ve Georgiana, yukarıda adı geçenin karısı. İşte burada, taa yukarıda şakıyıp duran tarlakuşlarının ötüşleri arasında, esen hafif yelin güzelim bulut ve ağaç gölgelerini serpiştirdiği toprağa ablamı sessizce bıraktık.

Aklı her zaman dünya işleriyle dolu olan Pumblechook’un tören sırasındaki davranışının üstünde pek durmak istemiyorum. Her yaptığının bana yaranmak amacı güttüğünü söylemekle yetineceğim. İnsanoğlunun dünyaya çıplak geldiğini, gene çıplak gideceğini, dünyadan bir gölge gibi şöyle bir süzülüp geçtiğimizi yineleyen o yüce, görkemli bölüm okunurken bile Pumblechook’un benden yana bakarak, “Bunlar beklenmedik bir mirasa konan küçükbeyimize göre sözler değil,” dercesine, hafiften öksürdüğünü duydum.

Eve döndüğümüz zaman da bu alçak, “Keşke ablanız kendisine bağışladığınız büyük onuru, bilebilseydi,” diyecek kadar yüzsüzleşti. Hatta ablamın bilebilse, “Böyle bir onur uğruna canım feda,” diyeceğini dokunduracak kadar ileri gitti!

Bundan sonra şeriden arta kalanı bitirdi; Mr. Hubble da Porto şarabını bitirdi. İkisi baş başa verdiler, kendileri ölen kadından apayrı bir soydan geliyorlarmış da ölümsüzmüşler gibi bir tutumla (ki bu tutumu sonradan birçok cenazelerde görerek olağan bir şey olduğunu anlayacaktım)

konuşmaya başladılar. En sonunda Pumblechook, Hubble'larla birlikte gidebildi. Jolly Bargemen'da felekten bir gece çalarak benim küçüklük dostum, en yakın yardımcım olduğunu herkese anlatacağını çok iyi biliyordum.

Herkes çekilip gittikten, Trabb ve Ortakları da (neyse ki Trabb'in çırağı görünürlerde yoktu; dikkat etmiştim buna) soytarılık araçlarını çantalarına doldurarak oradan ayrıldıktan sonra ev gene kendi evimiz oldu çıktı. Joe, Biddy ile ben soğuk birkaç lokma atıştırdık, ama mutfakta değil de konuk odasında yedik bu yemeği. Joe bıçağını, çatalını, tuzluğunu kullanırken öyle aşırı bir dikkat gösteriyordu ki hepimiz diken üstünde gibiydik. Neyse ki yemekten sonra piposunu zorla eline tutuşturdum, alıp dükkâna götürdüm onu. Orada dükkân kapısının önündeki kocaman, yassı taşa yan yana oturduğumuz zaman daha bir rahatladık. Baktım, cenazeden sonra Joe sırtındakileri çıkararak bayramlıklarıyla iş kılığının karması olan bir giyime bürünmüş. Bu giysileriyle gene o her zamanki sevgili Joe'ya, er oğlu er demirci ustasına benzemişti.

Eski küçük odamda yatabilir miyim, diye sorunca pek hoşuna gitti. Ne yalan söyleyeyim, benim de hoşuma gitmişti, çünkü bu isteği ileri sürmekle hatırı sayılır bir büyüklük yapmış olduğum kanısındaydım. Akşamleyin gölgeler inmeye başlayınca bir fırsatını buldum, Biddy ile bahçede dolaşmaya çıktım.

"Biddy," dedim. "Bu üzücü durumu bana daha önceden haber verebilirdin gibi geliyor."

"Öyle mi geliyor, Mr. Pip?" diye Biddy sordu. "Bunu akıl etseydim hiç kuşkusuz yazardım."

"Sana kusur bulmak istediğimi sanma, Biddy, ama bence düşünmen gerekirdi bunu."

"Demek sizce öyle ha, Mr. Pip?"

Öyle sessiz, derli toplu, iyi yürekli, öyle cici bir kızdı ki onu yeniden ağlatmak istemedim. Yanımda başını eğmiş, gözlerini yere dikmiş yürüyüşüne şöyle bir baktıktan sonra konuyu kapadım.

"Biddy'ciğim, bu olaydan sonra bu evde pek kalamazsın artık, değil mi?"

Biddy hem üzgün hem de kesin bir sesle, "Yok, kalamam, Mr. Pip," dedi. "Mrs. Hubble ile görüştüm, onlara gidiyorum yarın. İkimiz bir olup

Mr. Gargery'ye elimizden geldiğince bakabileceğimizi umuyoruz; hiç değilse hayatını yeniden düzene sokuncaya dek."

"Ya sen nasıl geçineceksin, Biddy? Eğer paraya fi..."

"Nasıl mı geçineceğim?" diye Biddy sertçe sözümü kesti. Yüzünü o dakikada kan basmıştı. "Anlatayım, Mr. Pip. Köye yapılan yeni okul hemen hemen bitmek üzere. Oranın öğretmenliğine atanmayı umuyorum. Bütün komşular beni candan destekliyorlar. Ben de sabırlı, çalışkan bir öğretmen olacağımı, çocuklara ders verirken kendi bilgimi de ilerletebileceğimi umuyorum." Burada Biddy gözlerini bana doğru kaldırıp gülümseyerek, "Siz de bilirsiniz ya, Mr. Pip," diye ekledi. "Bu yeni okullar eskilerine pek benzemiyor. Ne var ki okul günlerimizden bu yana siz bana çok şeyler öğrettiniz. Sonradan da kendi kendime çalışarak ilerleme fırsatı buldum."

"Biddy, bana sorarsan sen zaten ilerleyecektin, koşullar ne olursa olsun."

Biddy, "Evet," diye mırıldandı. "Bir de o zararlı huylarım olmasa."

Bana sitem etmek için söylemiş değildi bunu. Kendini tutamayarak, içinden geçenleri yüksek sesle dışarı vuruvermişti. Her neyse, bu lafı da burada keselim, dedim kendi kendime. Bir süre daha, onun eğik duran başına bakarak konuşmadan yürüdüm.

"Ablamın nasıl öldüğünü bana anlatan olmadı, Biddy."

"Zavallıcığım; öyle az şey var ki anlatılacak. Gerçi son zamanlarda iyiliğe doğru bir gidişi vardı, ama son dört gününü pek kötü geçirdi. Dördüncü günün akşamında açıldığı zaman, tam çay saatiydi, güzelce, 'Joe,' dedi. Anlaşılır biçimde. Uzun zamandır hiç konuşmamıştı; bu yüzden hemen koştum, Mr. Gargery'yi dükkândan alıp getirdim. Ablacığın bana işaretleriyle anlatmaya çalıştı. Kocası yanı başına gelip otursun istiyordu; onun boynuna sarılmak istiyordu. Ben de ablanın kollarını kaldırıp kocasının boynuna sardım. O da başını kocasının omzuna dayadı. Mutlu, hoşnut bir duruşu vardı. Bir süre sonra gene, 'Joe,' dedi. Daha sonra da, 'Bağışla,' diye ekledi. Bir seferinde de, 'Pip,' dedi. İşte böyle, başını kocasının omzundan bir daha kaldırmadı. Bir saat kadar sonra öldüğünü anladık. Kendi yatağına yatırdık onu."

Biddy ağlıyordu. Gitgide kararan bahçe yolu, yeni yeni parlamaya başlayan yıldızlar da benim gözlerimin önünde silikleşmişti.

"Ona saldıranı bulamadılar, değil mi, Biddy?"

"Hayır."

“Orlick ne oldu, biliyor musun?”
“Kılığının rengine bakılırsa taşocaklarında çalışıyor olsa gerek.”
“Öyleyse bu arada onu gördün demek, değil mi? O karanlık köşedeki ağaca neden öyle bakıp duruyorsun, Biddy?”
“Onu orada gördüydüm de... ablamızın öldüğü gece.”
“Ondan sonra da gördün onu, değil mi, Biddy?”
“Evet. Burada dolaşmaya çıktığımız zaman da gördüm onu... Boşuna,” diyerek Biddy eliyle kolumu tuttu, çünkü ben koşmaya davranmıştım. “Sana yalan söylemeyeceğimi bilirsin. Bir dakikacık göründü orada, sonra karanlığa karışıp gitti.”
Onun hâlâ Biddy’nin peşinde olduğunu bilmek tepemi attırmıştı. Onu bulsam bir kaşık suda boğabilirdim. Biddy’ye de söyledim bunu. Orlick’i bizim buralardan uzaklaştırabileceğime inansam hiçbir paradan, çabadan kaçınmayacağımı ekledim.
Biddy beni usulca yatıştırarak daha gündelik, daha tatlı konulara geçti. Joe’nun beni nasıl sevdiğini, nasıl hiçbir şeyden yüksünüp yakınmayarak (benim adım geçmedi ama zaten gereği yoktu ki; ben biliyordum Biddy’nin demek istediğini) işinin başında, üzerine düşenleri yaparak yaşamını sürdürdüğünü, bileği güçlü, konuşması kıt, ama yüreği sevgi dolu olduğunu anlattı.
“Joe’yu övmek için ne denilse azdır,” dedim. “Biliyor musun, Biddy, sık sık konuşmalıyız bunları, çünkü bundan böyle sık sık köye geleceğim artık. Zavallı Joe’yu yapayalnız bırakacak değilim ya.”
Biddy tek bir söz bile söylememişti.
“Biddy duymuyor musun söylediklerimi?”
“Duymaz olur muyum, Mr. Pip?”
“Bana Mr. Pip deyişinin şimdilik üstünde durmuyorum; senin inceliğine yakıştıramadığımı söylemekle yetineceğim. Bana karşı takındığın tavırla ne demek istediğini söyler misin?”
“Ne demek mi?” diye Biddy çekingen bir sesle sordu.
Ben kendimi haklı bulmanın verdiği bir sertlikle, “Biddy,” diye çıkıştım. “Bu tavrının anlamı nedir, onu bilmek istiyorum.”
“Tavır mı?” dedi Biddy.
“Yankı gibi konuşmasana,” diye dikleştim. “Eskiden hiç böyle huyların yoktu, Biddy.”
“Eskiden yoktu, demek? Ah, Mr. Pip. Eskidendi o.”

İçimden, her neyse, bu konuyu da kapayalım, diye düşündüm. Bahçeyi bir kez daha hiç konuşmadan dolaştık, sonra ben ana konuya döndüm:

"Biddy, demin köye Joe'yu görmeye sık sık gelirim, diye bir laf ettim. Sense bunu çok anlamlı bir sessizlikle karşıladın. Bunun nedenini açıklamak iyiliğinde bulunur musun, Biddy?"

O zaman Biddy daracık bahçe yolunda, yıldızların altında durdu, başını kaldırıp o duru, dürüst gözleriyle bana baktı.

"Onu görmeye sık sık geleceğinize gerçekten inanıyorsunuz, öyle mi?"

"Vah vah, ne acı," diye içimi çektim. Biddy ile anlaşmak umudumun temelli söndüğünü seziyordum. "İnsanoğlunun en kötü huylarından biridir bu! Sevgili Biddy, başka bir şey söyleme artık. Bu sözlerinle beni can evimden vurdun çünkü."

Bu çok yerinde nedenlerden ötürü akşam yemeğinde Biddy'ye uzak davrandım. Tavan arasındaki eski, küçük odama çıkarken ona iyi geceler dilediğim zaman da, ölü evinde olduğumuza, onun acısını hesaba katmaya özen göstermekle birlikte, son derece resmîydim. O gece uyanıp durdukça (ki çeyrek saatte bir uyanıyor gibiydim) Biddy'nin bana karşı nasıl taş yürekli davranıp günahımı aldığını, beni nasıl incittiğini düşünüp durdum.

Sabahleyin erkenden gidiyordum. Ben de sabahleyin erkenden dışarı çıktım, kimse beni görmeden eski demirci dükkânının tahta pencerelerinin birinden içeri baktım. Dakikalarca durup Joe'yu seyrettim oradan. Joe daha şimdiden işbaşı yapmıştı. Çalışırken yüzü gürbüzlük ve güçle öyle bir ışıyordu ki önünde uzanan yaşamın parlak güneşi üstüne vurmuş sanırdınız.

"Hoşça kal, sevgili Joe. Yok, yok, silme sakın, isten kararmış elini ver bana Tanrı aşkına. Ben bundan böyle sık sık gelir, seni görürüm, Joe."

"Her gün gelsen gene bıkmam, beyefendiciğim," dedi Joe. "Her gün gelsen sana doyamam, Pip, iki gözüm."

Biddy mutfak kapısında beni beklemekteydi; elinde bir kupa taze süt, bir kabuk ekmek. Ayrılırken ona elimi uzatarak, "Sana kızmış değilim, Biddy, ama çok incindim doğrusu," dedim.

Kızcağız acıklı bir sesle, "Yok, incinme sen," diye yalvardı. "Seni yanlış anlamışsam bırak, incinen ben olayım."

Sisler gene usul usul yükselmekteydiler ben köyden uzaklaşırken. Sisler kalktıkça ortaya çıkan, aydınlanan şey Biddy'nin sözlerindeki gerçek idiyse eğer, köye dönmeyeceğimin gerçeği idiyse... ne diyebilirim? Sisler doğruyu söylüyorlardı.

36

Herbert ile ben hesaplarımızı gözden geçirip faturalarımızın tutarını toplayıp kendimize “pay” bıraktıkça büsbütün ipin ucunu kaçırarak borca batar gibiydik. Bir yandan da dünya dönüp duruyor, zaman da, huyu kurusun, hiç durmaksızın geçip gidiyordu. Bu arada Herbert’ in daha önceden bilmiş olduğu üzere, gün geldi, ben daha neye uğradığımı bilmeden bir de baktım, yirmi bir yaşımı doldurmuşum.

Herbert erginlik çağına benden sekiz ay önce ulaşmıştı. Yirmi bir yaşını doldurunca eline erginliğinden başka geçecek bir şeyi olmadığından, bu olayın Barnard’s Inn’de fırtına kopardığı söylenemez.

Öte yandan ikimiz de benim erginlik çağımı bir sürü umutlarla, pembe düşlerle dolu olarak iple çekmiştik. Vasimin, böyle bir günde bana kesin bir bilgi vermekten kaçınamayacağına ikimiz de inanmıştık çünkü.

Yaş günümün hangi tarihte olduğunu Little Britain’ dekiler unutmasın diye elimden geleni yapmıştım. Bu tarihten bir gün önce Wemmick’ten resmî bir mektup aldım: Mutlu günün akşamüzeri, saat beşte yazıhaneye gelirsem Mr. Jaggers’ın çok sevineceğini bildiriyordu. Bunu okuyunca çok önemli bir şeyler olacağına kesinlikle inandık. O gün dakikası dakikasına söylenen saatte vasimin odasına gittiğim zaman içim büyük bir heyecanla pır pır ediyordu.

Dış odada Wemmick yaş günümü kutladı. Bu arada da dürülmüş ince bir kâğıt parçasını burnunun yan tarafına sürtüp duruyordu. Kâğıt pek hoşuma gitmişti ya Wemmick buna ilişkin bir şey söylemedi, başının bir işaretiyle beni vasimin odasına yönlendirdi. Aylardan kasım olduğundan, vasim sırtını şöminenin kenarına yaslamış, ellerini ceket kuyruklarının altında kavuşturmuştu.

“Pekâlâ, Pip,” dedi. “Ama bugünden sonra sana Mr. Pip demem gerekiyor artık. Nice yıllara, Mr. Pip.”

Tokalaştık (Mr. Jaggers’ın insanın elini kavramasıyla bırakması bir olurdu), ben de kendisine teşekkür ettim.

“Oturun, Mr. Pip.”

Ben oturmuştum, o ise kaşlarını çatmış ayakkabılarına bakarak hâlâ ayakta durduğundan, ona karşı zayıf bir durumdaymışım gibi geldi. Bu da aklıma birinin beni yakalayıp bir mezar taşına oturttuğu o eski zamanı getirdi. Raftaki o tüyler ürpertici maskeler vasime oldukça yakındı; aramızdaki konuşmaya katılmak için boşuna bir çaba harcıyorlarmış gibi bir görünümleri vardı.

Vasim, hücrede bir tanıkmışım gibi, “Şimdi, genç dostum, sana söylemem gereken bir çift lafım var,” diye söze girişti.

“Buyurun, efendim.”

Mr. Jaggers önce yere doğru eğilip tahtalara, sonra da başını geriye atıp tavana bakarak, “Sence, Mr. Pip,” dedi. “Demek istediğim, kaç parayla geçindiğini biliyor musun?”

“Kaç parayla mı dediniz?”

Hâlâ tavana bakmakta olan Mr. Jaggers, “Kaç para dedim,” diye yanıtladı. “Kaç... para... ile... geçi... niyor... sunuz?”

Gözlerini oda içinde dolaştırdıktan sonra mendilini çıkardı, burnuna götürecekken eli yarı yolda durakladı.

Hesaplarımı öyle çok gözden geçirmiştim ki gelirlerimle giderlerim konusunda ufacık bir kesin bilgim varsa bile bunu da yok etmiştim. Büyük bir isteksizlikle, bu soruyu yanıtlayamayacağımı bildirmek zorunda kaldım.

Bu yanıttan hoşnut kalmışa benzeyen Jaggers, “Biliyordum zaten,” dedi, sonra taşı gediğine koymuş gibi bir tutumla sesli sesli burnunu sildi.

“İşte ben sana bir soru sormuş bulunuyorum, dostum. Senin de bana bir soracağın var mı?”

“Size sormaya can attığım sayısız sorular var, efendim. Yalnız, koyduğunuz yasağı da unutmuş değilim.”

“Sor birini,” dedi Mr. Jaggers.

“Velinimetimin kimliği bana bugün açıklanacak mı?”

“Hayır. Bir tane daha sor.”

“Bu bilgi yakın bir gelecekte verilecek mi bana?”

“Bunu şimdilik geç bir kalem. Başka şey sor.”

Dört bir yanıma bakındımsa da hiçbir kaçış yolu göremeyerek dilimin ucundaki soruyu sordum: “Elime... bir şey geçecek mi bugün, efendim?”

Bunu duyan Jaggers zafer kazanmışçasına, “Biliyordum işin ucunun buraya varacağını!” dedi. Sonra Wemmick’e seslenerek elindeki o kâğıdı

istedi.

Wemmick geldi, kâğıt parçasını verdi, gitti.

“Şimdi Mr. Pip, zahmet olmazsa beni can kulağıyla dinle. Buradan istediğin gibi para çekmektesin. Bizim Wemmick’in nakit para defterinde sık sık adın geçiyor. Ama gene de borç içindesin elbet, değil mi?”

“Ne yazık ki evet demek zorundayım, efendim.”

“Kaç para borçlu olduğunu sormuyorum, çünkü sen de bilmiyorsun. Bilsen de söylemezsin zaten, olduğundan az gösterirsin borcunu.” Ben buna karşı çıkmaya davranınca Mr. Jaggers beni susturmak için başparmağını yüzüme doğru sallayarak, “Evet, evet dostum!” dedi. “Belki yalan söylemeyeceğine inanıyorsun, ama söylersin bu konuda. Özür dilerim, ama ben senden daha iyi bilirim bu gibi şeyleri. Şimdi, al bakalım şu kâğıt parçasını eline. Aldın mı? Güzel. Şimdi de aç da söyle bakalım, neymiş.”

“Beş yüz poundluk banknot,” dedim.

“Beş yüz poundluk banknot,” diye Mr. Jaggers benim sözlerimi yineledi. “Pek de güzel bir para doğrusu. Sence de öyle sayılmaz mı?”

“Elbette! Sayılmamasına imkân var mı?”

“Hah! Ama sen soruyu yanıtla.”

“Sayılır, hiç kuşkusuz.”

“Demek sence hiç kuşkusuz güzel bir para bu. İşte, Pip, bu güzel para artık senin öz malın oldu. Bugünün onuruna, seni bekleyen mirasın bir simgesi olarak armağan edildi sana. Bundan böyle, velinimetinin kendisi ortaya çıkıncaya kadar bir yılda harcadığın para, çok güzel bulduğun şu paranın toplamını geçmeyecek. Bu demektir ki bundan sonra para işlerinin yönetimi tümüyle senin kendi eline geçecek. Velinimetinin vekiliyle bir ilişkin kalmayıp paranın gerçek kaynağıyla aranda bağlantı kurulana dek yılda dört kez, her üç ayda bir gelip Wemmick’ten yüz yirmi beş pound alacaksın. Önceden de dediğim gibi, bu olanakları sana sağlayanın, ben yalnızca vekiliyim. Onun sözünü tutar, yaptığıma karşılık da para alırım. Bana kalırsa bu kişinin bu konuda yaptıkları hesapsızlıktır, akılsızlıktır; ama o bana, yapıp ettiklerini değerlendireyim diye para vermiyor ki.”

Bana karşı böylesi eli açık davrandığından ötürü velinimetime karşı duyduğum gönül borcunu belirtmeye başlamıştım ki Mr. Jaggers beni durdurarak, serinkanlılıkla, “Pip, senin sözlerini herhangi birine ulaştırmak için de para almıyorum ben,” dedi. Sonra bu konuyu burada toparlarcasına ceket kuyruklarını toparlayarak gözlerini gene ayakkabılarına dikti; onların

kendine karşı bir komplo tasarladıklarından kuşkusu varmış gibi süzmeye başladı.

Bir sessizlikten sonra ben dolaylı yoldan deminki konuya döndüm:

“Mr. Jaggers, demin sorduğum bir soruyu şimdilik geçmek istemiştiniz. Umarım bunu sormakla yanlış bir iş yapmadım ya?”

“Neydi bu soru?”

İşimi kolaylaştırmayacağını bilmem gerekirdi! Gene de soruyu yeni bir şeymiş gibi ikinci bir kez hazırlayıp dile getirmek zor geldi, biraz da utandırdı beni.

Duraksayarak, “Şey diye sormuştum,” dedim. “Velinimetim olan, sizin demin kaynak diye söz ettiğiniz kişi acaba yakında...” Daha öteye gitmenin ayıp olacağını, anlayanın bu kadarı da anlayacağını düşünerek susmuştum.

Ama Mr. Jaggers, “Yakında ne?” diye üsteledi. “Senin sözlerin şu durumuyla gerçek bir soru sayılamaz.”

Uygun bir deyim bulmak için kafamı çalıştırarak, “Yakında Londra’ya gelecek mi? Ya da beni kendi yanına aldırtacak mı?” diye sordum.

Mr. Jaggers o çukura batmış kapkara gözleriyle ilk olarak gözlerimin içine bakarak, “Sözün burasında,” dedi, “sizin köyde ilk görüştüğümüz akşama dönelim bakalım. O zaman ne demiştim sana, Pip?”

“Bu kişinin belki yıllarca ortaya çıkmayacağını söylemiştiniz, Mr. Jaggers.”

“Tıpatıp öyle,” dedi Mr. Jaggers. “İşte verebileceğim yanıt.”

Birbirimizin gözünün içine bakmaktaydık. Ondan biraz daha bilgi koparma isteğiyle nefesimin sıklaştığını duyabiliyordum. Nefesimin sıklaştığını duydukça, bunu onun da gördüğünü anladıkça, onun ağzından laf koparabilme olanağının her zamankinden zayıf olduğunu seziyordum.

“Daha yıllarca ortaya çıkmayacak mı dersiniz, Mr. Jaggers?”

Mr. Jaggers başını salladı. Soruma olumsuz bir yanıt veriyor değildi. Ağzından laf koparmaya çalışmanın boşunalığını genel olarak belirten bir olumsuzluk işaretiydi bu. O sırada gene gözüme takılan o iki korkunç, yampirik yüzlü maske de, uzun sürmüş olan dikkatlerini bundan öte sürdüremeyeceklermiş, çünkü hapşırmak üzerelermiş gibi duruyorlardı.

Mr. Jaggers ateşte ısıtmış olduğu elleriyle bacaklarının arkalarını ovuşturarak, “Bana bak, dostum Pip, açık konuşacağım seninle,” dedi. “Sorulmaması gereken bir soru bu. Beni güç durumda bırakabilecek bir

soru olduğunu söylersem belki daha iyi anlarsın ne demek istediğimi. Ama hadi, istersen biraz daha açılayım sana, bir şey daha söyleyeyim...”

Ayakkabılarına dik dik bakabilmek için yere doğru öyle bir eğildi ki bu sırada baldırlarını ovuşturmaya bile fırsat buldu, sonra Mr. Jaggers doğrularak konuştu:

“Bu kişi ortaya çıktığında, senle o, ikiniz, işlerinizi aranızda çözümleyeceksiniz. O kişi ortaya çıktığı zaman benim bu işteki rolüm kesinlikle sona ermiş olacak. O kişi ortaya çıktığında benim bu konuya ilişkin herhangi bir şey bilmeme artık gerek kalmayacak. İşte benim bütün söyleyeceğim de budur, Pip.”

Bir süre göz göze bakıştık. Sonra ben gözlerimi çevirdim, dalgın dalgın yere baktım. Onun bu son konuşmasından çıkardığım sonuca göre Miss Havisham nedense, belki de hiç nedensiz olarak, Estella’yı bana vermek konusunda Jaggers’a açılmamıştı, Jaggers da buna içerliyor, bu konuda bir alınganlık duyuyordu. Ya da olur ya, bu tasarının gerçekten karşısındaydı da hiç karışmak istemiyordu. Gözlerimi kaldırdığım zaman onun deminden beri ve şimdi de hâlâ keskin bakışlarla beni süzmekte olduğunu gördüm.

“Sizin bütün söyleyeceğiniz buysa, benim de söyleyebileceğim bir şey kalmıyor, efendim,” dedim.

Jaggers peki gibilerden baş salladı, hırsızların uykusunu kaçıran o koca saatini yelek cebinden çekip çıkardı, yemeği nerede yiyeceğimi sordu. Handa, Herbert’le birlikte yiyeceğimi söyledim. Bunun üzerine, “Siz de bizi onurlandırır mısınız?” diye sormaktan başka çıkar yolum yoktu. Jaggers hiç duraksamadan olur dedi. Yalnız, onun için ayrıca bir şeyler hazırlamak zahmetine girişmeyeyim diye, birlikte gitmemizde direndi. Bu arada yazılacak bir-iki mektubu varmış, bir de (söylemeye ne gerek) ellerini yıkayacakmış.

Ben de onu beklerken öbür odaya geçip Wemmick’le çene çalacağımı söyledim.

İşin doğrusu şu ki, beş yüzlük banknot cebime gelince, daha önceleri çok zaman düşündüğüm bir şey gene aklıma gelmişti. Bu düşünce konusunda akıl danışabileceğim en iyi insanın Wemmick olduğuna inanıyordum.

Wemmick kasasını kilitlemiş, çıkmaya hazırlanıyordu. Masasının başından kalkmış, iki mumuyla söndürücüsünü kapı yanındaki taştan bir rafın üzerine koymuştu. Ocaktaki ateşi küllemiş, paltosunu askıdan

indirmiş, oturarak geçen bir günün sonunda biraz kanını hızlandırmak için mi nedir, kasa anahtarını göğsüne, omuzlarına çarpıp duruyordu.

“Mr. Wemmick, size akıl danışmak istiyorum,” dedim. “Bir arkadaşıma yardımda bulunmak istiyorum da.”

Wemmick hemen, posta kutusunu kapatırcasına dudaklarını kısıp başını iki yana salladı; bu tür insancıl zayıflıkların kesinlikle karşısında olduğunu mu belirtmek istiyordu?

“Bu arkadaşım,” diye konuşmamı sürdürdüm, “ticarete atılmak istiyor, ama beş parası yok. Bu yüzden işe başlama olanağını bulamıyor, çok büyük umutsuzluğa kapılıyor. İşte ben bir yolunu bulup onun işe başlamasında yardımcı olmak isterim.”

Wemmick tahta talaşlarından bile daha kuru bir sesle, “Peşin parayla mı?” diye sordu.

“Belirli ölçüde peşin para,” diye karşılık verdim, çünkü evdeki o düzgünce katlanıp bağlanmış duran makbuzlar destesinin anısı beni dürtükleyerek rahatımı kaçırmıştı. “Biraz para yatırmayı, daha sonrası için de sınırlı bir kredi sağlamayı düşünüyorum, elime geçecek olan yıllık gelire güvenerek.”

“Mr. Pip,” dedi Wemmick. “İzin verirseniz sizinle birlikte Londra’nın kent sınırları içindeki köprüleri elimizin parmaklarıyla şöyle bir sayalım: Durun bakayım, Londra Köprüsü, bir; Southwark, iki; Blackfriars, üç; Waterloo, dört; Westminster, beş; Vauxhall, altı.” Her bir köprüyü, anahtarıyla avucunun ortasına vurarak saymaktaydı. “Görüyorsunuz ya, altı tane köprümüz var; beğen beğendiğini al.”

“Ne demek istediğinizi anlayamadım,” dedim.

Wemmick, “İstediğiniz köprüyü seçin, Mr. Pip,” diye karşılık verdi. “Sonra seçtiğiniz köprünün üstüne çıkıp yürüyün. Köprünün ortasına geldiğinizde durun, paranızı çıkarıp aşağıdan akan Thames Nehri’nin sularına fırlatın. Sen sağ, ben selamet! Paranız gitti gider. Ya da çıkartıp bir dostunuza yardım için verin; paranız gene gitti gider. Ne var ki daha tatsız, hem de daha zararlı bir biçimde gider.”

Bunları söyledikten sonra ağzı kulaklarına doğru öylesine yayılmıştı ki posta kutusunun bu yarığından içeri gazete bile sığardı.

“Çok karamsar konuştunuz,” dedim.

“Bilerek,” dedi Wemmick.

Ben biraz sinirlenerek, “Demek sizce insan hiçbir dostuna...”

“Taşınabilir mülk yatırımında bulunmamalı,” diye Wemmick sözümü kesti. “Çok iyi anladınız, Mr. Pip. Eğer insan o dostu başından atmak istemiyorsa; eğer istiyorsa, o zaman da şu sorun ortaya çıkıyor: Dostu baştan savmak uğruna kaç para yatırım yapmaya değer?”

“Bu konudaki kesin fikriniz bu mu Mr. Wemmick?”

Wemmick, “Bu ofisteyken kesin fikrim budur,” diye karşılık verdi.

O zaman bir açık vermek üzere olduğunu anlayarak hemen, “Yaa?” diye üstüne vardım. “Walworth’da iken sorsam kesin fikriniz ne olurdu acaba?”

Wemmick büyük bir içtenlikle, ciddi ciddi, “Mr. Pip, Walworth başka bir dünyadır, ofis başka bir dünya,” diye karşılık verdi. “Nasıl ki yaşlı babam başkadır, Mr. Jaggers bambaşka. Bunları karıştırmaya gelmez. Walworth’daki duygularımla düşüncelerimi Walworth’dayken öğrenebilirsiniz. Bu ofiste, iş yaşantımdaki duygularımla düşüncelerimden başka hiçbir şey öğrenemezsiniz.”

Üzerimden büyük bir yük kalkarak, “Pek güzel,” dedim. “Öyleyse ben de sizi Walworth’da görmeye gelirim. Kesin bekleyin beni.”

“Mr. Pip,” dedi Wemmick de. “Orada kişisel ve de özel yönden başımızın üstünde yeriniz var.”

Vasimin kulaklarının ne kadar keskin ve delik olduğunu bildiğimizden bütün bunları çok alçak sesle konuşmuştuk. O sırada vasim ellerini kurulayarak kapıda görününce Wemmick paltosunu giydi, mumlarını söndürmeye hazırlandı. Sokağa üçümüz birlikte çıktık. Kapı önüne gelince Wemmick kendi yoluna gitti, vasimle ben de bizimkine yöneldik.

O akşam kaç kez, “Keşke Mr. Jaggers’ın de Gerrard Sokağı’ndaki evinde bir yaşlı babası, bir “top”u, kısacası bir kimsesi, bir şeysi olaydı da kaşlarının çatıklığını biraz düzeltebileydi,” diye içimden geçirdim. Vasim dünyayı, insana öyle güvenliksiz, kuşku dolu, dostluktan, açıklıktan yoksun olarak tanıtıyordu ki, “Böyle bir dünyada yirmi bir yaşımda olmuşum da erginliğimi kazanmışım, neye yarar?” diye düşüneceğim geliyordu. Jaggers elbette ki Wemmick’ten bin kat daha bilgili, daha kafalıydı; gene de o akşam sofrada onun yerine Wemmick’in bulunmasını ben bin kat daha yeğ tutardım.

Mr. Jaggers yalnızca benim içimi karartmakla kalmamıştı. Çünkü o gittikten sonra Herbert, gözlerini ateşe dikmiş oturduğu yerden, “Ağır bir suç işlemişim de unutmuşum gibime geliyor,” dedi durup dururken. “Öyle bir çöküntü, öyle bir suçluluk duygusu var ki içimde!”

37

Mr. Wemmick'in Walworth'daki duygularıyla düşüncelerini öğrenmek için en uygun günün pazar günü olacağına inandığımdan, bundan sonraki pazar günü öğleden sonra gidip Kale'yi görmeye karar verdim. Surların önüne gelince bayrağın çekilmiş dalgalanmakta, hendek köprüsününse kaldırılmış olduğunu gördüm. Bu direniş ve savunma belirtilerinden yılmayarak bahçe kapısını çaldım. İhtiyar son derece barışçı bir tutumla beni içeri aldı.

Köprüyü yeniden sağlama aldıktan sonra, "Oğlum sizin belki çıkıp geleceğinizi söylüyordu, efendim," dedi. "Yürüyüşünden yakında döneceğini bildirmemi söyledi. Yürüyüşlerini hiç aksatmaz, çok düzenlidir benim oğlum. Zaten her işinde çok düzenli, hiçbir şeyini aksatmaz benim oğlum."

Onu tıpkı Wemmick gibi sayısız baş sallamalarıyla selamladım. Birlikte içeri girip ocak başına geçtik.

Yaşlı Baba, ellerini ateşe tutup ısıtırken kuş cıvıltısını andıran sesiyle, "Oğlumla işyerinde tanışmış olacaksınız, değil mi, efendim?" diye sordu.

Evet gibilerden baş salladım.

"Yaa. Duyduğuma göre oğlum işinde de ateş gibiymiş, değil mi, efendim?"

Başımı var gücümle, evet, diye salladım.

"Herkes öyle diyor da. Hukuk işlerine bakıyor, değil mi, efendim?"

Başımı boynum koparcasına salladım.

"Bu da oğlumun şaşılası yeteneğini gösterir, efendim. Çünkü kendisi hukuk öğrenimi görmedi. Şarap fıçısı yapımında çalışmak üzere eğitim görmüştü."

Yaşlı adamın Mr. Jaggers'la ilgili olarak neler bildiğini merak ettiğimden, "Şu Mr. Jaggers var ya?" diye kükrercesine bağırdım.

Babacık gevrek bir kahkaha atıp neşeli bir sesle, "Elbette ki hayır; çok hakkınız var efendim," diyerek kafamı allak bullak etti.

Ne demek istediğini ya da benim sözlerimden nasıl bir şaka çıkardığını bugüne dek zerrece bilmiyorum.

Durmadan baş sallayarak oturup kalacak değildim elbet. Onun ilgisini çekmek için bir şeyler yapmam gerekiyordu. Gene sesimin son perdesiyle bağırarak kendi mesleğinin de fıçı yapımcılığı olup olmadığını sordum. Mesleğin adını birkaç kez böğrümden haykırıp sökerek, sonra da onunla bağlantı kurmak için, parmağımla göğsünü dürtükleyerek, en sonunda demek istediğimi ona anlatabildim.

Yaşlı adam, “Yok,” dedi. “Depolama işindeydim ben, depolamada, efendim. Önce şurada...” Parmağıyla bacadan yukarısını gösterir gibiydi, ama onun Liverpool demek istediğini ben anlamıştım. “Sonra da, Londra şehrinde efendim. Ne var ki, sağlık durumumda bir bozukluk olduğu için... yani kulağım biraz ağır işitir de, efendim...”

Ellerimle gözlerimi açarak sonsuz bir şaşkınlık belirttim.

“Evet, kulağım ağır duyar. Bu bozukluk artmaya başlayınca oğlum da hukuk mesleğine atılarak bana bakmaya başladı. Sonra ucun ucun efendim, bu gördüğünüz, güzel, incelikli yapıları yaratarak bu mülkü kurdu... Ama sizin demin dediğinizi düşünüyorum da,” diyerek gene gevrek bir kahkaha attı. “Olmaz öyle şey, çok doğru söylediniz.”

Usumun en büyük inceliğini kullanarak bir espri yapmış olsam, onu sanrısındaki o bilinmez şaka kadar güldürebilir miydim acaba? Bunu düşünürken bacanın yanındaki duvarda ufak bir tıkırtı duyarak irkildim. Derken üzerinde “John” yazan tılsımlı bir tahta kapak kendiliğinden açılarak beni daha da ürküttü. Benim bakışlarımı izlemiş olan yaşlı adam, “Oğlum geldi!” diye bir zafer çığlığı kopardı.

İkimiz birden çekme köprüye gittik.

Wemmick’in, hendeğin karşı kıyısından elini kaldırarak beni askerce selamlaması görülmeye değerdi doğrusu, çünkü hendek öylesine daracıktı ki durduğumuz yerden rahatça tokalaşabilirdik! İhtiyar köprüyü indirmekten öyle bir zevk alıyordu ki ona yardıma kalkışmadım. Bir yanda durup bekledim. Biraz sonra Wemmick köprüyü geçerek geldi ve bana yanındaki genç hanımı, “Miss Skiffins,” diyerek tanıştırdı.

Miss Skiffins’in tahtadan yapılmışa benzer bir görünümü vardı, posta kutusu yönünden de kavalyesine çok benziyordu. Wemmick’ten iki-üç yaş daha küçük gözüküyordu. Kendisinin taşınabilir mülk sahibi bir genç hanım olduğu sonucuna vardım. Giysinin belden üstünün kesimi onu hem arkadan,

hem de önden uçurtmaya benzetmişti. Bu giysinin portakal renginin biraz çiğ, eldivenlerinin yeşilininse çok parlak olduğu ileri sürülebilirdi. Ama kızcağız iyi yürekli, dost canlısı birine benziyor, ihtiyara pek düşkün olduğu da anlaşılıyordu. Kendisinin Kale'ye sık sık girip çıktığını öğrenmekte de gecikmedim. Çünkü gelişini babasına haber vermekte kullandığı parlak buluşu kutladığım zaman Wemmick, "Şimdi de dikkatinizi bir dakika, bacanın öbür yanına vermenizi dileyeceğim," dedi, sonra ortadan yok oldu.

Biraz sonra ikinci bir tıkırtı duyuldu, üstünde "Miss Skiffins" yazan bir başka kapak açıldı. Sonra Miss Skiffins kapanıp John açıldı, sonra Miss Skiffins ile John birlikte açıldılar, en sonunda da birlikte kapandılar.

Bu mekanik yaratıları kurcalamaktan döndüğü zaman Wemmick'e, parlak buluşları karşısında duyduğum büyük hayranlığı belirttim. Wemmick, "Anlıyorsunuz ya," dedi. "Bunlar Yaşlı Babamız için hem yararlı, hem de eğlenceli oluyor. İnan olsun Mr. Pip, bu Kale'ye gelip giden şunca insan arasından bu makinelerin nasıl işlediğini ihtiyar, Miss Skiffins ve bir de benden başka bilen yoktur!"

Miss Skiffins, "Hem de Mr. Wemmick bunların hepsini kendi kafasından uydurup kendi elleriyle yaptı," dedi.

Miss Skiffins başlığını çıkarırken (yeşil eldivenlerini, bu evde konuk olduğunun gözle görülür, elle tutulur bir kanıtı olarak yanımızda kaldığı sürece hiç çıkarmayacaktı) Wemmick beni adanın kışlık görüntüsünü seyretmek amacıyla bahçede şöyle bir dolaşmaya çağırdı. Böylece Walworth'daki düşünceleriyle duygularını sorabilmem için bana fırsat yaratmak istediğini düşünerek Kale'den çıkar çıkmaz hemen bu fırsatın üstüne atladım.

Bu konuyu inceden inceye düşünmüş olduğumdan, lafa, şimdiye dek hiç değinmemişiz gibi girdim. Wemmick'e Herbert Pocket adındaki arkadaşımın durumuna üzüldüğümü söyledim. Herbert'le çocukluğumuzda nasıl tanıştığımızı, o ilk gün nasıl dövüştüğümüzü anlattım. Herbert'in evini kısaca geçtim, kişiliği üzerinde durdum, babasından aldığı harçlıktan başka güvenecek bir geliri olmadığını, bu harçlıkların da hem az hem düzensiz olduğunu vurguladım. Görgüsüz, toy bir köylü çocuğuyken onun arkadaşlığından çok yararlanmış, yazık ki buna karşılık ben onun için zararlı olmuştum. Onun yanında kalıp kendi hovardalığımı ona da aşılamasam hiç kuşkusuz Herbert şimdiki durumuna düşmeyecekti. Miss Havisham'a ancak çok uzaktan değinerek, Herbert'in bu yöndeki şansını da

baltalamış olabileceğimi söyledim. Herbert'in son derece yüce gönüllü, güvenilir, dostları için gerekirse canını verebilecek bir yaradılışta olduğunu, hiçbir küçük hesabı, art niyeti, kıskançlığı bulunmadığını kesinlikle belirttim.

İşte bütün bu nedenlerden ötürü –diye Wemmick'e anlattım– onu can yoldaşı, arkadaş olarak çok sevdiğim için, kendi güzel talihimin ışınları onu da aydınlatsın istiyordum. İşte bu yüzden, Wemmick'e akıl danışmak istiyordum, çünkü onun insanları, dünyayı iyi tanıyan bir işadamı olduğunu biliyordum. Elimdeki parayla Herbert'e biraz (ona yürek, umut vermek için yılda yüz pound diyelim) gelir sağlayarak zamanla iyi bir firmada küçük bir ortaklık satın almasını gerçekleştirmenin en iyi yolu nasıl olabilirdi? En sonunda Wemmick'e bu yapacağım yardımdan Herbert'in hiçbir zaman haberi olmaması, hiç kuşkulanmaması gerektiğini, Wemmick'in kendisinden başka da bu işi konuşup danışacak kimsem bulunmadığını ekledim. Elimi onun omzuna koyarak, "Size yük olduğumu biliyorum, ama açılmamak elimde değil," diyerek konuşmamı şöyle bitirdim: "Beni buraya getirip şımarttığınız için suç sizde."

Wemmick bir süre sessiz kaldı. Sonradan sonraya hafifçe irkilerek, "Biliyor musunuz, size hiç değilse bir şeyi kesinlikle söyleyebilirim, Mr. Pip," dedi. "Çok iyi bir dostsunuz siz."

"İyilik etmemde yardımcı olacağınızı söyleyin öyleyse."

"Üzgünüm," diye Wemmick başını iki yana salladı. "Benim işim değil bu."

"Ne de burası sizin işyeriniz!" diye yanıtı yapıştırdım.

"Doğru söylediniz," dedi Wemmick. "Mr. Pip, taşı gediğine oturttunuz. Külahımı önüme koyup düşünmeye koyulacağım hemen. Yapmak istediklerinizin hepsini, ucun ucun, sırayla başarabileceğimizi sanıyorum. Skiffins (bizimkinin erkek kardeşi) muhasebecidir. Acentelik de yapar. Hemen onu bulur, işinizi ele alırım."

"Yüz bin kere sağ olasınız, Mr. Wemmick."

"Tersine, siz sağ olun," dedi Wemmick. "Gerçi burada özel kişiliğimizle görüşüyoruz, gene de ne yalan söyleyim, o Newgate denen yerin tozu, pası insanın üzerinden kolay kolay kalkmıyor. Böyle şeyler de işte bu pasın giderilmesine yarıyor."

Aynı konuda biraz daha görüştükten sonra Kale'ye döndük. Baktık, Miss Skiffins çay hazırlığında. Ekmekleri kızartmanın sorumluluğu ihtiyara

verilmişti. Sevimli yaşlı adam bu görevi öylesine ciddiye almıştı ki tüm dikkatini işine vermekten gözlerini akıtmak tehlikesiyle karşı karşıyaydı.

Hazırlanan şeyin "çay" denip geçecek bir şey olmadığını, hatırı sayılır bir sofra kurulduğunu çok geçmeden anladım. İhtiyar, hazırladığı üstüne yağ sürülü kızarmış ekmek dilimlerini ocak korkuluğunun en üstündeki çubuğa takılı demir bir ızgaranın üstüne koyuyordu. Burada öyle dağ gibi bir yığın birikmişti ki üzerinden onu göremez olmuştuk. Bu arada Miss Skiffins de lengerle çay demlemişti. Öylesine ki arka avludaki domuz bile heyecandan yerinde duramaz olmuş, aramıza katılmak isteğinde olduğunu sık sık belirtiyordu.

Tam saatinde bayrak indirilip top patlatılmıştı. Çevremizdeki hendek on beş-yirmi metre genişliğinde, bir o kadar da derinmiş gibi Walworth'dan çok uzakta, kuytu bir sığınakta olduğumuza inanacağım geliyordu. Öyle bir duygu vardı içimde. Kale'nin içindeki dinginliği tek bozan şey, "John ile Skiffins" kapaklarının durup durup kendiliklerinden açılıvermeleriydi. Bu küçük kapaklar spazma yakalanmışa benziyorlardı; yerlerinden her oynayışlarında benim de yüreğim ağzıma geliyordu. Neyse, zamanla alıştım. Miss Skiffins'in sofra hazırlarken gösterdiği düzenden, onun her pazar akşamı bu evde çay yapıp sofra kurduğu sonucunu çıkardım. Yakasına takmış olduğu klasik tarzda bir broşun da Mr. Wemmick'in armağanı, taşınabilir bir mülk olduğunu kestirdim. Broşun üzerinde, dümdüz burunlu, sevimsiz bir kadının yandan görünen yüzüyle çok ince bir yeniay resmi vardı.

Kızarmış ekmeklerin hepsini yiyip bitirdik, bir o kadar da çay içtik. Sonunda elimiz yüzümüz öyle bir yağlanmış, içimiz öyle sıcacık kesilmişti ki tadına doyum yoktu doğrusu! Hele ihtiyarı görenler, yabanıl bir kabilenin bir tören için tepeden tırnağa yağa bulanmış başkanı sanabilirlerdi.

Küçük hizmetçi kızın pazar günlerini kendi evinde geçirdiği anlaşılıyordu. Onun yokluğunda Miss Skiffins biraz dinlendikten sonra kolları sıvayarak bulaşıkları yıkadı. Öyle hiç üstünde durmadan, hanımefendiliğini zedelemeyen, amatörce bir yöntemle yaptı ki bu işi, hiçbirimizin rahatı kaçmadı. Bulaşıkları yıkayıp kaldırdıktan sonra Miss Skiffins gene eldivenlerini taktı, ateş başına toplandık, sonra Wemmick, "Hadi bakalım, havadisleri oku da dinleyelim Yaşlı Babamız," dedi.

İhtiyar gözlüğünü kutusundan çıkarırken Wemmick bunun bir gelenek olduğunu, haberleri yüksek sesle okumanın ona sonsuz mutluluk verdiğini

söyledi.

“Sizden özür dileyecek değilim, Mr. Pip. Çünkü bu yaştakilerin tadabilecekleri keyifler pek azdır. Ha, ne dersin Yaşlı Babamız?”

Yaşlı adam oğlunun kendisine seslendiğini görünce, “Peki John, peki,” dedi.

Wemmick, “Gözlerini gazeteden ayırıp bize baktığı zaman bir baş sallayın, mutluluktan başı göğe erer,” dedi. “Yaşlı Babamız, kulak kesildik, seni dinliyoruz hepimiz.”

Yaşlı adam neşeyle, “Peki John, peki,” dedi.

Öyle kıvançlı, işi başından aşkın bir tutumu vardı ki doğrusu çok sevimliydi.

Onun gazete okuması Mr. Wopsle’ın büyük teyzesinin okulundaki dersleri getirdi aklıma. Yalnız bu ses, anahtar deliğinin arkasından gelir gibiydi ki bu da büyük teyzenin yaygarasından çok daha tatlıydı. İhtiyar, mumları burnunun dibinde istediğinden, üstelik başını ya da gazeteyi her dakika bunların alevine kaptırmak üzere olduğundan, yanımızda barut fıçısı varmış gibi tetikte durmak ve bütün dikkatimizi ona vermek zorundaydık. Ama babası ne denli tehlikedeyse Wemmick o denli sevgi dolu, sabırlıydı. Böylece yaşlı adam, kaç kez ölümden kurtarıldığından habersiz, okumasını sürdürdü. Ne zaman başını kaldırıp baksa hepimiz büyük ilgi ve şaşkınlık gösterilerinde bulunarak başımızı sallıyorduk. Bunun üzerine o da yeniden başını eğip okumaya başlıyordu.

Wemmick ile Miss Skiffins yan yana oturmaktaydılar. Ben de kuytu, loş bir köşede olduğumdan bir ara Wemmick’in ağzının yavaş yavaş yayılmaya başladığı gözüme ilişti. Wemmick’in ağzının yayılmasıyla kolunun da yavaş yavaş uzanarak Miss Skiffins’in beline dolanması arasında kesin bir bağlantı olduğu yadsınamazmış gibi geldi bana. Bir süre sonra Wemmick’in eli Miss Skiffins’in belinin öbür yanından ortaya çıktı. Ne var ki o saat Miss Skiffins yeşil eldiveniyle bu eli tutarak belinden bir kemer çıkartırcasına çözdü, son derece kesin bir tavırla masanın üzerine bıraktı. Miss Skiffins’in bu işi yaparken gösterdiği soğukkanlılık o zamana dek gördüğüm en şaşırtıcı şeylerden biriydi. İnsanın aklını vermeden yapabileceği bir iş olsaydı, Miss Skiffins’in bunu hiç düşünmeden, bir makine gibi yaptığı kanısına varacaktım.

Derken az sonra Wemmick’in kolunun gene gözden yok olmaya başladığını, yavaş yavaş, tümüyle ortadan kaybolduğunu gördüm. Bunu

izleyen dakikalarda ağzının uçları gene yayılarak kulaklarına doğru yöneldi. Beni sanki büyüleyen, soluğumu kesip yüreğimi durduracak gibi olan bir bekleyişten sonra dostumun eli gene Miss Skiffins'in belinin öbür yanından gözüktü. Miss Skiffins gene hemencecik, usta bir boksörün çevikliğiyle, kemeri, kuşağı, işte her neyse onu, belinden çözerek masanın üstüne bıraktı.

Masayı bir "doğru yol" simgesi sayacak olursak şunu gönül rahatlığıyla ileri sürebilirim ki ihtiyarın gazete okuduğu sırada Wemmick'in kolu durmadan "doğru yol"dan ayrılıyor, Miss Skiffins de hiç usanmaksızın onu gene "doğru yol"a döndürüyordu.

Bir ara ihtiyar okurken uyuyakaldı. O zaman Wemmick bu işareti bekliyormuş gibi kalkarak küçük bir ibrik, tepsi içinde birkaç bardakla kara bir şişe getirdi. Şişenin mantar tıpasının üstü porselendendi. Tepsinin görünümü de bir dinsel törenin ağırbaşlılığıyla dost toplantılarının sıcak neşesini bağrında birleştirmiş gibiydi.

Tepsidekilerin yardımıyla hepimiz birer kadeh sıcak içki yuvarladık. Çok geçmeden şekerlemesinden uyanan ihtiyar da bize katıldı. Sıcak suyla içkiyi karıştırma işlemini Miss Skiffins üstüne almıştı. Wemmick ile onun aynı bardaktan içtikleri de gözümden kaçmadı. Eh, Miss Skiffins'i evine bırakmayı önermek bana düşmezdi elbet. Bu durumda önce benim kalkıp gitmemin yakışık alacağını düşünerek kalktım. İhtiyarla candan vedalaştım. Gerçekten keyifli bir akşam geçirmiştim.

Bunun üzerinden daha bir hafta geçmemişti ki Wemmick'ten, Walworth damgalı bir mektup aldım. Wemmick bizim için özel ve kişisel bir anlam taşıyan o iş sorununda güzel bir gelişme olduğunu, bu konuda yeniden görüşmek üzere Walworth'a gelirsem sevineceğini bildiriyordu.

Böylece Walworth'a bir daha, sonra bir daha, sonra gene bir kez daha gittim. Londra'da da kaç kereler sözleşip buluştuk. Gelgelelim Little Britain semtinde bu konunun k'sine bile değinmiyorduk!

Sonuç olarak işini bilir, değerli bir genç tüccar, daha doğrusu armatör bulduk. Bu genç, işe daha yeni atılmıştı. Kendine akıl verip yardım edecek birine ihtiyaç duyuyor ve sermaye yatıran kişiyle sırası gelince ortaklık kurmak istiyordu. Bu genç tüccarla benim aramda, konusu Herbert olan gizli birkaç anlaşma imzalandı. Beş yüz poundumun yarısını kendisine peşin olarak verdim, sonradan belirli zamanlarda, belirli miktarda paralar ödemeyi üstlendim. Görüşmelerle uzlaşmalarda Miss Skiffins'in erkek

kardeşi aracılık yaptı. Anlaşmanın gerçek itici gücü ise, perde önünde hiç görünmemekle birlikte, Wemmick'ti.

İşleri öyle ustaca çekip çevirmiştik ki Herbert bu işin içinde benim elim bulunduğundan hiç kuşkulanmadı. Bir akşamüzeri yüzü sevinçten parlayarak hana dönüp büyük müjdeyi bana verişini hiç unutmayacağım. Clarriker adında biriyle (bizim genç tüccarın adıydı bu) tanışmıştı. Clarriker anlatılmaz bir yakınlık göstermişti ona. Herbert beklediği fırsatın en sonunda karşısına çıktığı kanısındaydı. Umutları her geçen gün biraz daha kök salıyor, yüzü her geçen gün biraz daha büyük bir kıvançla ışıyordu. Benim de her geçen gün kendisini eskisinden daha çok sevdiğime inanıyor olsa gerekti, çünkü onu böylesi mutlu gördükçe kendi kıvanç gözyaşlarımı tutmakta son derece güçlük çekiyordum. En sonunda işler tamamlanıp da Herbert, Clarriker'in yanına girince, mutluluğunu, başarısını bana saatler saati anlattığı o akşamın gecesinde yatağıma çekildiğim zaman, gözyaşlarım gerçekten boşandı; paramla hiç değilse tek bir kişiye mutluluk verebildiğimi düşünerek içime sine sine ağladım...

İşte şimdi hayatımdaki en büyük, en önemli olaylardan biriyle, yaşamımın dönüm noktasıyla karşı karşıyayım. Ne var ki bu olayı, bu olayın doğurduğu sayısız değişiklikleri anlatmadan önce Estella'ya bir bölüm ayırmalıyım. Bunca yıldır gönlümü dolduran konuya bir bölüm vermek çok sayılmaz sanıyorum.

38

Ben öldükten sonra gün gelir, Richmond'daki yeşil alana bakan o, ağırbaşlı eski evde bir hortlak türerse, hiç kuşkusuz bu benim hortlağım olacaktır. Estella orada oturduğu sürece benim dirliksiz ruhum gece gündüz dinlemeden o eve nasıl da dadanmıştı bilseniz! Kendim nerede olursam olayım, ruhum her günün her dakikasında o evin içinde, rahat yüzü bilmeyerek dönüyor dolaşıyordu.

Estella'nın yanında kaldığı Mrs. Brandley adındaki hanım duldu. Estella'dan epeyce büyük bir tek kızı vardı. Anne genç, kızıysa yaşlı gösteriyordu. Annenin yüzü pembecik, kızın benziyse soluk sarıydı. Anne eğlence düşkünü, hoppaydı, kız ise sofu.

Sosyetedeki yerleri sağlamdı. Adı anılır kişilerle görüşüyorlar, onları ağırlayıp onlarca ağırlanıyorlardı. Estella ile aralarında duygusal bir yakınlık varsa bile yok denecek kadar zayıftı. Şu var ki ikisi de birbirleri için gerekli olduklarını çok iyi anlamışlardı. Mrs. Brandley, Miss Havisham'ın dünyadan elini eteğini çekmeden önceki günlerden arkadaşıymış.

Mrs. Brandley'in konağının içinde ve dışında, Estella'nın bana çektirtebileceği çilelerin her türlüsünü, her derecesini tattım. Bu kez aramızdaki ilişki, bana bir yere dek yakınlık tanımakla birlikte hiçbir ayrıcalık tanımadığı için beni çıldırtıyordu. Estella öteki hayranlarını kıskandırmak için beni kullanıyor, kendisine karşı duyduğum hayranlığı alaya alıp küçümsemek için de durmadan aramızdaki yakınlıktan yararlanıyordu. Onun özel yazmanı, uşağı, üvey kardeşi, yoksul bir akrabası olsaydım –eğer evleneceği adamın küçük kardeşi olsaydım–ona en yaklaştığım sıralarda umutlarımdan işte ancak bu denli uzaklaşabilirdim. Bu durumda onu adıyla çağırmak, onun beni adımla çağırdığını duymak ayrıcalığı bile çektiğim çileleri katmerleştirmeye yarıyordu. Aramızdaki bu senlibenlilik Estella'nın öbür âşıklarını deliye döndürüyordu sanıyorum. Beni zırdeliye döndürdüğünü ise kesinlikle biliyorum.

Hayranlarının sayısı belirsizdi. Onun her yanına yaklaşanı kıskançlığımla bir hayrana, âşığa dönüştürdüğümü bilmiyor değilim. Ama bunu hesaba katsak bile, hayranlarının sayısı adamı çileden çıkarmaya yeterdi.

Onu Richmond’da sık sık görüyordum. Kentte sık sık ondan konuşulduğunu duyuyordum. Çok zaman ana-kız Brandley’lerle onu kayık gezintilerine çıkarıyordum. Kır gezileri, panayırlar, tiyatrolar, operalar, konserler, toplantılar, kısacası binbir türlü eğlenti boyunca onun peşinden gidiyordum... hepsi de cehennem azabıydı benim için. Onun yanında tek bir mutlu saat geçirdiğimi bilmiyorum. Gene de yirmi dört saatlik günün her dakikasında kafam ona ölünceye dek sahip olabilme düşünceleriyle dopdoluydu.

Arkadaşlığımızın bu döneminde (ki çok uzun sürmüş gibi geldiğini sonradan anlayacaktım) Estella hep yakınlığımızın, başkalarının buyruğu ile uygulanan bir görev olduğunu belirten bir tutum içindeydi. Gene de bazen, başka tüm tutumlarını ansızın bir yana bıraktığı oluyordu. Böyle zamanlarda bana acıyordu sanki.

Bir akşam Richmond’daki evin gitgide kararan bir penceresinin başında birbirimizden biraz ayrı olarak oturduğumuz sırada sesini, tutumunu birden değiştirerek, “Ah, Pip, Pip, hiç mi söz dinlemeyeceksin sen?” diye yakındı.

“Ne sözü, Estella?”

“Benim sözüm.”

“Sana hayran olmayayım mı demek istiyorsun?”

“Demek istemek mi? Ne demek istediğimi görmüyorsan gözün kör demektir.”

Buna karşılık, “Aşkın gözü kördür derler,” diyecektim ya, içimden hiç çıkmayan bir duygu (ki mutsuzluklarımın belki de en hafifiydi) şimdi de dilimi bağladı, sustum; Miss Havisham’ın isteklerine boyun eğmemek Estella’nın elinde değildi ki. Bunu bile bile ona durmadan sevgimden söz etmek haksızlık sayılırdı. Her seferinde beni susturan işte bunun düşüncesiydi. Miss Havisham’ın sözünden çıkamayacağını bildiği ve bunu bilmek ağrına gittiği için Estella’nın bana karşı hırslanıp beni bir gurur sorunu yapacağından, Miss Havisham’a başkaldırmak istemesi yüzünden, yüreğinde benimle ilgili gizli fırtınalar kopmasından korkuyordum.

“Her neyse,” dedim, “bu kez söz dinlemiş sayılırım, çünkü mektup yazıp beni çağıran sensin.”

Estella her zaman kanımı donduran o soğuk, umursamaz gülümseyişiyle, “İşte bu doğru,” dedi.

Bir süre dışarıda gitgide koyulaşan alacakaranlığa daldıktan sonra, “Satis’e yapmam gereken bir günlük ziyaretin zamanı gelmiş,” diye ekledi. “Miss Havisham beni bir günlüğüne oraya istiyor. Zahmet olmazsa beni oraya sen götürecek, sonra gene sen geri getirecekmişsin. Yalnız başıma yola çıkmamı doğru bulmuyor, oda hizmetçimi de istemiyor, çünkü öyle insanlarla karşılaşmak düşüncesi ona dehşet verir. Götürür müsün beni?”

“Seni Satis’e götürmek ha, Estella!”

“Götürebileceksin demek? Yarından sonra gidiyoruz, sence bir sakıncası yoksa. Her şeyi benim kesemden ödeyeceksin. Biliyorsun bu koşulu, değil mi?”

“Boyun eğmekten başka çıkar yolum yok.”

Yolculuk için bana verilen bilginin hepsi buydu. Her zaman böyle oluyordu zaten; Miss Havisham bana hiçbir zaman kendisi mektup yazmıyordu; elyazısını bile görmüş değildim daha.

Bir sonraki gün yola çıkıp Satis’e vardık, Miss Havisham’ı onu ilk gördüğüm odada bulduk. Satis Köşkü’nde de hiçbir şeyin değişmemiş olduğunu söylemeye bilmem gerek var mı?

Yalnız Miss Havisham’ın Estella’ya gösterdiği düşkünlük, onları geçen sefer baş başa gördüğüm zamana oranla müthiş artmış gibiydi. “Müthiş”i burada gerçek anlamıyla kullanıyorum, çünkü kıza bakışlarında, sarılışlarında insanı dehşete düşüren bir şey vardı. Estella’nın güzelliğine bakmakla doyamıyor, sözlerini can kulağıyla dinliyor, her kıpırtısını açgözlülükle izliyordu. Oturduğu yerden Estella’ya bakarken titreyen elleriyle parmaklarını bir kıpırdatışı vardı; kendi yarattığı bu güzel varlığı yutup içine sindirmek ister gibiydi.

Sonra da, bağrımı delip geçerek yüreğimdeki yaraları yoklayan keskin bir bakışla bana bakıyordu. Estella’nın duyduğuna bile aldırmayarak o cadı gibi sesiyle, “Aranız nasıl, Pip, ha?” diye soruyordu. “Nasıl davranıyor bu kız sana karşı?”

Akşamleyin, ocağın dalgalı ateşinin başına geçip oturduğumuz zaman Miss Havisham o zamana dek görmediğim bir acayipliğe büründü. Estella’nın elini kendi eline hapsedip kolunu da kolundan geçirdi, sonra kızın Richmond’dan yazdığı mektuplara değinerek, kendine âşık ettiği erkeklerin adlarıyla kimliklerini teker teker ağzından aldı. Öbür elini koltuk

değneğinin üstüne, çenesini eline dayamış, kızın verdiği listeyi, zırdeli bir beynin, iyileşmeyecek denli hasta bir ruhun yoğun dikkatiyle dinliyor, o alev alev yanan, çukura batmış gözlerini durup durup bana çeviriyordu: gerçek bir hortlak!

Bütün bunlar bana bir şeyi apaçık gösteriyordu: Beni perişan etmesine, apacı bir tutsaklık ve aşağılanma duygusuna kapılmama karşın, artık kesinlikle görüyordum ki Estella erkeklerden Miss Havisham'ın öcünü almaya çıkmıştı; bir süre hasta kadının bu hıncını alacak, bana ancak ondan sonra verilecekti. Onun çok önceden bana ayrılmış olmasını da bu nedene bağlıyordum şimdi; onu öbür erkekleri büyülesin, çileden çıkarsın, mahvetsin diye salıverdiği zaman Miss Havisham hiçbir erkeğin ona ulaşamayacağını, bu ödülü kazanmaya oynayan herkesin oyunda yenik düşeceğini, hain bir kesinlikle biliyordu... Bana ayrılmıştı bu ödül, ama sapıklığının verdiği ince bir kurnazlıkla Miss Havisham bana da bir süre işkence edilmesini kararlaştırmıştı. Bunca zamandır Estella'dan uzak tutulmamı buna bağlıyordum. Jaggers'ın vasim olduğu sırada böyle bir tasarıyı bilmezlikten gelmesinin nedeni de buydu.

Kısacası bütün bunlarda Miss Havisham'ı gördüm o gece; hem şu dakikada karşımda gördüğüm, hem de çocukluğumdan tanıdığım aynı Miss Havisham... Onunla birlikte, onun güneşten kaçmak için gizlendiği bu karanlık, hasta evin üzerimize düşen gölgesini de o gece açıkça gördüm.

Odayı aydınlatan mumlar duvar şamdanlarına yerleştirilmişti. Ta yukarıdaydılar; çok az tazelenen hava içinde yanan ışıkların durgun, donuk, yapay aydınlığını yayıyorlardı çevrelerine. Gözlerimi mumlarda, mumların yarattığı soluk gölgelerde, durmuş saatlerde, tuvalet masasının üstündeki, yerdeki sararıp çürümüş gelinlik eşyalarda, odanın korkunç sahibinde, onun, ateşin büyülterek duvarlara, tavana yansıttığı o heyula gölgesinde dolaştırdım. Her gördüğüm şey, kafamda biçimlendirdiğim sonucu yansıtarak gerisin geriye bana çarpar gibiydi. Sahanlığın karşısındaki büyük odaya, orada kurulu duran şölen sofrasına kayan düşüncelerim, ortadaki pastayı saran örümcek ağlarına yazılmış duruyordu sanki; masa örtüsünün üstünde koşuşan örümceklerin ayak izleri, duvar kaplamalarının ardına kaçan farelerin küçük yüreklerinin korku dolu tıpırtıları, yerdeki kara böceklerin hantal yürüyüşleri benim aklımdan geçenleri yazıyordu.

O gece Estella ile Miss Havisham'ın arasında sert bir tartışma çıktı. Onların böyle çatıştıklarını ilk kez görüyordum.

Şimdi anlattığım üzere ateş başında oturmaktaydık. Miss Havisham Estella’nın kolunu kendi kolundan geçirmiş, elini sımsıkı tutmaktaydı ki Estella usul usul ondan uzaklaşmaya başladı. Bundan önce de birkaç kez gururlu bir sabırsızlık duyduğunu, Miss Havisham’ın o ateşli sevgisine, benimseyip karşılık vermeksizin katlandığını anlamıştım. Şimdi Miss Havisham kızın bu davranışı üzerine bakışları şimşekler çakarak, “Ne var? Benden usandın mı yoksa?” diye sordu.

Estella kolunu çekip ayağa kalktı, o kocaman bacanın köşesine gidip durarak, “Yok, yalnızca kendi kendimden usandım bir parça,” diye karşılık verdi.

Bakışlarını ateşe dikmişti.

Miss Havisham değneğini yere hırsla vurarak, “Yalan söyleme, nankör!” diye bağırdı. “Benden usandın işte.”

Estella büyük bir soğukkanlılıkla ona baktı, sonra gözlerini gene ateşe dikti. Yaşlı kadının çılgın, ateşli öfkesine karşın kızın ince, kıvrak duruşuyla yüzünün güzelliğinde öyle kendine güvenen bir umursamazlık vardı ki, taş yürekliliğe yaklaşıyordu.

“Sen kayasın, taşsın!” diye haykırdı Miss Havisham. “Yüreğinin yerinde bir buz parçası var!”

O kocaman bacaya yaslanmış duran Estella hiç istifini bozmayıp yalnızca bakışlarını kaydırarak, “Nasıl?” dedi. “Beni soğuklukla suçlayan sizsiniz ha? Siz!”

Yaşlı kadın bu soruyu hırs dolu bir sesle, “Değil misin?” diye bir soruyla yanıtladı.

“Siz daha iyi bilirsiniz,” dedi Estella. “Siz nasıl yarattıysanız ben öyleyim. Bana yöneltilen övgüler de yergiler de sizin hakkınızdır. Başarılarım, yenilgilerim, sizindir. Kısacası ben demek, siz demeksiniz...”

Miss Havisham apacı bir sesle, “Ulu Tanrım!” dedi. “Şuna bak, şuna bak! Şu kadarcıktan beri yuva bildiği şu ocak başındaki duruşuna bak. Öylesine katı yürekli, nankör. Oysa ben onu, şu zavallı yüreğim aldığı yaralardan kanarken benimsedim, bağrıma bastım; yıllar yılı tüm sevgimi ona verdim, zerresini esirgemeden!”

“Hiç değilse o işte benim bir payım yok,” diye Estella konuştu. “Çünkü o sıralarda ben yürümesini, konuşmasını bile yeni yeni öğrenmeye başlayan küçücük bir çocukmuşum. Gene de, nedir benden istediğiniz? Çok

iyiliğinizi gördüm sizin, her şeyimi size borçluyum. Benden beklediğiniz nedir?”

“Sevgi,” diye yanıtladı öteki.

“Seviyorum ya sizi.”

“Sevmiyorsun,” dedi Miss Havisham.

Estella, “Analığım benim,” diye karşılık verdi. Ötekinin tersine, o sesini hiç yükseltmiyor, rahat, uyumlu duruşunu hiç bozmuyor, ne öfkeye kapılıyor, ne de yumuşuyordu. “Analığım benim, her şeyimi size borçluyum dedim ya. Elimde, avucumda ne varsa açıkça sizindir, alabilirsiniz. Bana verdiğiniz her şeye gene el koyabilirsiniz. Ama bunun ötesinde hiçbir şeyim yok. Bana vermediğiniz şeyleri isterseniz... ne diyeyim? Olanca gönül borcum, sorumluluk duygum bir araya gelse, yoktan bir şey var edemez ki.”

Miss Havisham çılgınlar gibi benden yana dönerek, “Onu hiç sevmemişim gibi konuşuyor!” dedi. “Onu her zaman bütün ateşimle, olanca kıskançlığımla, içim yanarak sevmemişim gibi konuşuyor! Bari bununla yetinmeyip deli olduğumu da söylesin. Zırdeli olduğumu ileri sürsün bari.”

Estella, “Neden deli diyecekmişim size?” diye karşılık verdi. “Hem de ben! Bu dünyada benden daha iyi bilen biri var mıdır sizin nasıl kararlarınızdan hiç caymayan, dediğim dedik biri olduğunuzu? Belleğinizin ne denli güçlü olduğunu benden başka bilen bir kişi daha var mıdır şu dünyada? İşte orada, şimdi bile yanı başınızda duran o küçük tabureye oturur, bana öğrettiğiniz dersleri öğrenirdim yüzünüze bakarak... yüzünüzün bana yabancı olduğu, beni ürküttüğü o eski günlerde bile.”

Miss Havisham, “Ne çabuk unutuldu,” diye inledi. “Nasıl da hemen unutulup gitmiş o günler...”

“Unutulmuş değil,” diye Estella biraz sertçe yanıtladı. “Tersine, belleğimde bir gömü gibi sakladım hepsini. Ne zaman gördünüz sizin öğretilerinize aykırı davrandığımı? Derslerinizi dinlemediğim, yerine getirmediğim oldu mu hiç?” Sonra genç kız elini göğsüne götürerek, “Sizin yasakladığınız herhangi bir şey aldım mı buraya?” diye sordu. “Haksızlık etmeyin bana.”

Miss Havisham iki eliyle birden o kır saçlarını arkaya doğru sıvazlayarak, “Ne gurur,” diye sızlandı. “Bu ne gurur, ulu Tanrım!”

“Kim öğretti gururlu olmasını bana?” diye Estella parladı. “Bu dersi iyi öğrendiğim zaman beni öven kimdi?”

Miss Havisham gene elleriyle saçlarını arkaya doğru bastırarak, “Nasıl da taş yürekli, ulu Tanrım!” diye inledi. “Nasıl da acımasız!”

Estella ise, “Kim öğretti bana taş yürekli olmasını?” diye sordu. “Katı davrandığım zaman, kimsenin gözünün yaşına bakmadığım zaman beni öven kimdi?”

Miss Havisham sesi bir çığlık gibi tizleşerek, “Ama bana karşı kibirli, bana karşı acımasız olmak!” diye bağırdı. Kollarını açıp uzatmıştı. “Estella, ah Estella, Estella, bana karşı böyle davranmak!”

Estella bir an ona tuhaf, dingin bir şaşkınlıkla baktı, fakat kılı kıpırdamadı; bir dakika geçtikten, sessiz durup yaşlı kadının sorusunu yanıtsız bıraktıktan sonra gözlerini gene ateşe dikti.

Kısa bir sessizlikten sonra gözlerini kaldırıp kadına bakarak, “Uzun bir ayrılıktan sonra sizi görmeye geldim. Neden böyle huysuzluk ettiğinizi anlayamıyorum,” dedi. “Çektiğiniz acıları, bunların nedenlerini hiçbir zaman unutmuş değilim. Hiçbir zaman ne size, ne de öğretilerinize karşı gelmiş değilim. Kendi gözümde suç sayılacak hiçbir iradesizlik yapmış değilim.”

Miss Havisham, “Benim sevgime karşılık vermek zayıflık mı sayılır?” diye inledi. “Ama evet, öyle ya! Ona sorarsan öyle sayılır elbet.”

Estella bir an gene durgun bir şaşkınlık içinde sessiz kaldıktan sonra, “Şimdi her şeyi yavaş yavaş anlamaya başlıyorum galiba,” dedi. “Evlat edindiğiniz kızı bu karanlık, kapalı odalardan dışarıya hiç çıkarmasaydınız, sizin yüzünüzü bir kez bile gün ışığında görmemiş olan bu çocuğun dışarıda güneş diye bir şeyin varlığını öğrenmesine izin vermeseydiniz, evet, böyle davransaydınız, ondan sonra da bir gün, herhangi bir nedenle onun gün ışığını bilmesini, anlamasını bekleseydiniz... onun bilgisizliği karşısında kızar, düş kırıklığına uğrardınız, değil mi?”

Başını ellerinin arasına almış olan Miss Havisham sandalyesinde sallanarak hafifçe inlediyse de bir şey söylemedi.

“Ya da,” diye Estella konuşmasını sürdürdü. “Durumumuza daha uygun düşen bir örnekle... bu çocuğa, aklı ermeye başladığı dakikada siz olanca gücünüz ve inadınızla gün ışığı diye bir şeyin varlığını, gelgelelim bunun yakıp yıkıcı bir can düşmanı olduğunu öğretseydiniz; gün ışığından her zaman sakınmasını, çünkü sizi mahveden bu ışığın onu da mahvedeceğini söyleseydiniz... Evet, onu bu öğreti ile yetiştirdikten sonra günlerden bir gün, bir nedenle, ondan gün ışığını doğal karşılamasını, onu sevmesini

bekleseydiniz... çocuk da bunu yapamasaydı kızar, düş kırıklığına uğrardınız, değil mi?”

Miss Havisham oturduğu yerden kızı dinliyordu (ya da bana öyle geldi, çünkü onun yüzünü göremiyordum). Ama bir karşılık vermedi.

“İşte bu yüzden,” dedi Estella. “Beni nasıl yarattıysanız öyle kabul etmek zorundasınız. Ne başarılardan, ne de başarısızlıklardan sorumlu olan benim, ama ikisinin karışımından ortaya çıkmış bir varlığım.”

Bu arada Miss Havisham nasıl bilmiyorum, yerde saçılı duran soluk gelinlik eşyalarının arasına yığılmış kalmıştı. Tartışmanın başlangıcından beri kaçabilmek için fırsat kollamaktaydım. Şu dakikadan yararlanarak, Estella’ya, “Ona bak,” diye yalvarırcasına elimi sallayarak odadan ayrıldım. Ben dışarı çıkarken Estella hâlâ, ilk baştan beri durduğu yerde, o kocaman bacaya yaslanmış duruyordu. Miss Havisham’ın kır saçları yerdeki dağınık, eski püskü gelinlik süslerin arasına yayılıp kalmıştı. Yürek burkan bir görüntüydü doğrusu.

İçim iyice kararmıştı. Bir saat yıldızların altında dolaştım; avluda, boş fabrikada, o bakımsız, perişan bahçede. En sonunda yukarıki odaya dönebilecek kadar cesaret bulduğum zaman baktım, Estella, Miss Havisham’ın dizinin dibine oturmuş, lime lime dökülen o eski giysilerden birinin söküklerini onarmaktaydı. O gün bugündür, katedral direklerinde dalgalanan paramparça, rengi atmış flamaları ne zaman görsem aklıma bu gelinlik kalıntısı çaputlar gelir...

Daha sonra Estella’yla gene eskisi gibi kâğıt oynadık. Yalnız şimdi ikimiz de usta birer oyuncu olup çıktığımızdan karmaşık Fransız oyunları oynuyorduk. Akşam saatleri böylece geçip tükendi, ben yatmaya çekildim.

Avlunun karşısındaki evde yattım. Satis Köşkü’nde bu ilk sabahlayışımdı. Uyku denen şey yanımdan bile geçmedi. Miss Havisham’a benzeyen binlerce hortlak üşüşmüştü başıma. Bir bakıyordum Miss Havisham yastığımın bir yanındaydı, bir bakıyordum öbür yanına geçmiş. Başucumda, ayakucumda, giyinme odasında, yukarıki odada, aşağıki odadaydı; her köşede bir Miss Havisham vardı... Sonunda gece ağır ağır sürüklenerek saatin ikisine doğru yaklaşırken bu yerde bir dakika daha yatamayacakmışım gibi geldi. Kalktım, giyindim, avludan geçerek büyük evin alt katındaki taş sofaya girdim. Niyetim sokağa bakan dış avluya çıkıp orada dolaşarak biraz açılmaya çalışmaktı.

Ne var ki sofaya girmemle elimdeki şamdanı söndürmem bir oldu. Çünkü Miss Havisham'ın biraz ileriden, hafifçe inleyerek, gerçek bir hortlağın sessiz adımlarıyla geçip gittiğini gördüm. Biraz uzaktan izledim onu, merdivenden yukarı çıktığını gördüm. Odasındaki duvarların birinden indirdiğini sandığım çıplak bir mum vardı elinde. Bunun solgun ışığında, başka dünyalardan gelme bir yaratığı andırıyordu. Merdivenin dibinde durdum. Açılan kapının sesini duymamıştım. Gene de şölen odasının o yosun tutmuş, küflü kokusu burnuma çarptı. Onun bu odada dolaştıktan sonra sahanlığı geçip odasına dönüşünü, sonra durmadan inleyerek, bu iki oda arasında gidip gelişini dinledim.

Bir süre sonra o zindan karanlığında dışarı çıkmayı, sonra da kendi odama dönmeyi denedim, ikisini de beceremedim. İçeriye birkaç cılız güneş ışığı sızıp da bana basacağım yeri göstersin diye beklemek zorunda kaldım. Beklediğim sürece, ne zaman merdiven dibine gitsem yukarıda Miss Havisham'ın sürüklenen ayak sesleriyle hiç ardı arkası kesilmeyen o ölgün iniltisini duyuyor, bir ileri, bir geri gidip gelen mum ışığını görüyordum.

Ertesi gün Estella ile Miss Havisham'ın arasında herhangi bir tartışma çıkmadan biz Londra'ya döndük. Böyle bir çekişme bundan sonraki gelişlerimizde de olmadı. Aklımda yanlış kalmadıysa Estella ile ben dört kez birlikte Satis'e geldik. Miss Havisham'ın Estella'ya olan tavrında da bir değişim yoktu. Yalnız eski duygularıyla tavırlarının arasına korkuya benzer bir şey karışmış olduğunu sanıyorum.

Bu yaşam sayfamı, üstüne Bentley Drummle'ın adını yazmadan çevirmem olanaksız; yoksa seve seve yapardım bunu.

Koru İspinozları'nın hemen hepsinin bir araya geldiği bir geceydi. Dostluk duyguları, gene her zamanki gibi herkesin kapışıp hırlaşmasıyla belirleniyor, hiç kimse, hiçbir konuda birbiriyle anlaşamıyordu. Derken o gece İspinoz Başkanı toplantıyı sessizliğe çağırdı.

O gece en beğendiği hanımın onuruna kadeh kaldırma sırasının Mr. Drummle'da olduğunu, Mr. Drummle'ın ise henüz bu geleneği yerine getirmediğini bildirdi, gerçekten de bu ağırbaşlı kulübün kutsal tüzüğü böyle buyuruyordu.

Sürahiler dolaştırılırken Drummle'ın benden yana gene her zamanki gibi pis pis sırıttığını görür gibi oldum. Zaten birbirimize hiçbir zaman kanımız kaynamamış olduğundan, doğal buldum bu yaptığını. Ama onun

bütün İspinozlardan, “Estella’nın onuruna” içmelerini istediğini duyunca nasıl bir öfkeyle afalladığımı gözünüzde canlandırabilirsiniz.

“Hangi Estella?” diye sordum.

“Sana ne?” diye Drummle beni tersledi.

“Nereli bu Estella?” diye direttim. “Nereli olduğunu belirtmek zorundasın.”

Gerçekten de İspinozların tüzüğü bu açıklamayı zorunlu kılıyordu.

Drummle benimle konuşmuyormuş gibi öbür üyelere dönerek, “Richmond’lu Estella, baylar, hem de eşsiz bir dilber!” dedi.

Herbert’in kulağına eğilerek, “Sanki eşsiz güzellikten pek anlarmış gibi, zavallı salak,” diye fısıldadım.

Onura içildikten sonra Herbert, “Ben hanımı tanıyorum,” dedi.

Drummle, “Gerçekten mi?” diye sırıttı.

Ben, yüzüm kıpkırmızı yanarak, “Ben de tanıyorum,” diye ekledim.

Drummle, “Sen de ha? Ulu Tanrım!” diye gene sırıttı.

Bu kalın kafalı yaratık insanı iğnelemek için “Ulu Tanrım! Vay canına!” gibi basmakalıp deyimlerden, bir de karşısındakinin kafasına tabak, bardak atmaktan öte incelik bilmezdi. Ama ben en incelikli, en alaylı bir iğnelemenin okuyla yara almışçasına kudurdum. Hemen oturduğum yerden ayağa fırlayarak söz istedim. Sayın İspinoz Üyenin bu oturumda (parlamentodan söz edercesine bu tür ciddi deyimler kullanıyorduk) hiç tanımadığı bir hanımın onuruna kadeh kaldırmasını küstahlık saydığımı bildirdim. Mr. Drummle, bunun üzerine yerinden kalkarak bana, ne demek istediğimi sordu. Bunun üzerine ben de en son söylenecek şeyi en başta söyleyerek, Sayın İspinoz’un beni arayacak olursa nerede bulacağını bildiğini belirttim.

İngiltere gibi ileri, uygar, Hıristiyan bir ülkede bu konu kan dökülmeksizin çözümlenebilir mi, çözümlenemez mi konusunda İspinozlar ikiye ayrılmışlardı. Daha doğrusu bu konudaki tartışma öylesine alevlendi ki benden sonra daha altı İspinoz karşılarındaki altı İspinoz’a, aranacak olurlarsa yerlerinin belli olduğunu bildirdiler. Her neyse, sonunda (kulübümüz, yerine göre bir onur yargıtayı olarak çalıştığına göre) şöyle bir karar alındı: Eğer Mr. Drummle, adı geçen hanımı tanımak onuruna kavuşmuş olduğunu gösterecek en ufak bir kanıt getirebilirse Mr. Pip bir İspinoz ve de centilmen olarak özür dileyecek ve gereksiz yere öfkeye kapıldığından ötürü üzüntüsünü belirtecekti. Gereken kanıtın (bu arada

onurlarımız soğuyup bayatlamasın diye) hemen ertesi gün getirilmesi kararlaştırıldı. Gerçekten de hemen ertesi gün Drummle Estella'nın elyazısıyla yazılmış küçük, nazik bir pusula getirdi. Estella, Mr. Drummle ile birçok kez dans etme onurunu tatmış olduğunu bildirmekteydi.

Bunun üzerine benim özür dileyip üzüntümü belirtmekten başka yapabileceğim hiçbir şey kalmıyordu, ki bundan, "Beni arasanız da hiçbir yerde bulamazsınız" gibilerden genel bir anlam çıkıyordu sanki! Drummle ile ben karşılıklı burnumuzdan solurken Koru İspinozları gene birbirleriyle her konuda çekişip dalaşmaya giriştiler. Neyse, böyle geçen bir saatin sonunda Oturum Başkanı bu olayın, dostluk duygularının şaşırtıcı bir hızla gelişmesini sağladığı konusunda bir demeç verdi. Biz de dağıldık.

Bunu şaka yollu anlatıyorsam da o sırada konunun benim için hiç şakaya gelir yönü yoktu doğrusu... Estella'nın böyle aşağılık, değersiz, kaba saba, değersiz birine yüz vermiş olduğunu öğrenmek içimi öyle bir acıyla dolduruyordu ki, bunu olduğu gibi anlatabilmemin yolu yok! Bu duyduğum acıyı bugün bile Estella'ya olan aşkımın, çıkar kollamayan, onun iyiliğini düşünen, saf yönümün bir parçası olarak görüyorum. Kime yakınlık gösterirse göstersin kahrolacaktım hiç kuşkusuz. Ne var ki daha değerli, kendine daha layık birini seçseydi, bana çektirdiği acının niteliği de niceliği de bambaşka olacaktı.

Drummle'ın son günlerde Estella'nın iyice peşine düştüğünü, onun da buna izin verdiğini öğrenmek benim için çok kolay oldu. Kısa bir süre sonra herif Estella'nın peşini hiç bırakmaz oldu. Birbirimizle hemen hemen her gün karşılaşıyorduk artık. Drummle donuk bir inatla direniyordu. Estella da bırakıyordu onu direnslin... Bir bakıyorsunuz açıkça yüz veriyordu ona, bir bakıyorsunuz yüz çeviriyordu. Bir gün onu neredeyse pohpohluyor, ertesi gün herkesin içinde küçük düşürüyordu. Bir karşılaşmalarında ona candan bir tanış yakınlığı gösterirken, ertesi sefer şöyle bir tanışıyorlarmışçasına soğuk, resmî duruyordu.

Gelgelelim, Mr. Jaggers'ın deyimiyle Örümcek, pusu kurup avını beklemeye alışık bir yaratıktı; soyunun tüm sabrı onda da vardı. Üstelik parasına, ailesinin yüksekliğine ilişkin kalın kafalı bir güven duyuyordu ki bu kimi kez onun yararına oluyordu. Böylece Örümcek inatla, sabırla, yılmadan Estella'yı gözlüyordu. Bu arada çok daha parlak, daha atılgan böcekler beklemekten usanarak çekip gidiyorlardı, ama Örümcek hep bekliyordu. Arada, tam zamanında bacaklarını açıp silkelenerek ağından

aşağı atladığı, Estella'ya yaklaşan başka bir böceği tam zamanında ürkütüp kaçırttığı da oluyordu.

Richmond'da verilen balolardan birinde (o zamanlar büyük evlerin hemen hemen hepsinde sık sık balolar verilirdi), Estella'nın gözleri kamaştırarak bütün öbür güzelleri gölgede bıraktığı bir gecede, bu Örümcek onun çevresinde öyle bir dönüp dolaşıyor, o da Örümcek'e öyle açıkça yüz veriyordu ki, onu bir köşeye çekip bu konuda konuşmayı iyice aklıma koydum.

Karşıma çıkan ilk fırsattan yararlandım. Eve dönmek için Mrs. Brandley'i bekliyorduk. Estella herkesten ayrı bir köşede, çiçek yığınlarının arasında oturmaktaydı. Ben de yanındaydım. Çünkü böyle toplantıların hemen hepsine onları ben götürüyor, ben getiriyordum.

"Yoruldun mu, Estella?"

"Eh, biraz."

"Ne denli yorulsan hakkın var."

"Tersine, 'yorulmaya hakkın yok,' de bana. Çünkü yatmadan önce Satis'e mektup yazmak zorundayım."

"Bu geceki zaferini mi anlatacaksın?" diye sordum. "Pek de zayıf bir zafer sayılmaz mı, Estella?"

"Neler söylüyorsun sen? Benim zaferden filan haberim bile yok."

"Estella," dedim. "Şu karşı köşedeki herife baksana, hani gözlerini bize dikmiş olana."

Şimdi gözlerini dediğim yere değil de bana dikerek, "Neden bakayım ona?" diye sordu. "Senin deyiminle, 'şu karşı köşedeki herif'in nesi var ki, ona bakmamı istiyorsun?"

"İşte benim sana sormak istediğim de bu ya," dedim. "Bütün gece peşinden ayrılmadı."

Estella Örümcek'ten yana şöyle bir üstünkörü bakış fırlatarak, "Pervaneler, daha birçok pis, çirkin böcekler mum ışığının çevresinde dönüp dururlar," dedi. "Mumun elinden ne gelir?"

"Hiçbir şey," diye yanıtladım, "ama Estella'nın da elinden bir şey gelmez mi?"

"Doğru," dedi Estella gülerek, "Belki gelir. Evet. Sen nasıl düşünüyorsan öyle olsun."

"Estella, kulak ver sana söyleyeceklerime. Drummle gibi herkesin hor gördüğü bir adama yüz verdiğini gördükçe perişan oluyorum. Biliyorsun

değil mi, onu herkesin hor gördüğünü?”

“Ee?” dedi Estella.

“Dışı gibi içinin de çirkin olduğunu biliyorsun. Et kafalı, huysuz, suratsız, hödüğün teki.”

“Ee?” dedi Estella gene.

“Parasından, bir de kendi gibi bir sürü beyinsiz soy sop sahibi tanıdığı olmasından öte hiçbir ayrıcalığı yok. Bunu da biliyorsun, öyle değil mi?”

Şimdi bir kez daha, “Ee?” dedi. Her deyişinde o güzel gözlerini biraz daha irileştirerek yüzüme bakıyordu.

Bu tek hecenin engelini aşabilmek için heceyi benimseyip vurgulayarak yinelemeyi denedim: “Ee’si mee’ si bu,” dedim. “Beni kahreden de bu işte.”

Hiç değilse Drummle’a beni, evet, beni üzmek için yüz verdiğine inanabilseydim, bu acıya katlanmak biraz daha kolay olabilirdi. Gelgelelim Estella gene her zamanki gibi, beni bu işin öylesine dışında bırakıyordu ki böyle bir inanca kapılma avuntusundan da yoksunum.

Estella gözlerini odada dolaştırarak, “Pip,” dedi. “Bu işi kendine dert edinecek kadar aptallaşma. Bırak başkaları dert edinsinler. Belki de güdülen amaç budur. Ama oturup tartışmaya bile değmez.”

Ben, “Değer,” diye parladım. “Herkesin senin için, olanca güzelliğini, inceliğini o aşağılık hayvan uğruna yabana atıyor, diye konuştuklarını duymaya dayanamıyorum!”

Estella, “Ben dayanabiliyorum,” dedi.

“Estella yalvarırım, böylesi gururlu, bu denli katı olma!”

“Şimdi beni gururlu, katı olmakla suçluyor,” dedi. “Oysa bir dakika önce aşağılık bir hayvana yüz verecek denli kendimi düşürdüğümden ötürü kınıyordu beni!”

Ben hemen, “Haklıyım,” dedim. “Daha bu gece gözlerimle gördüm; ona bir bakışın, gülümseyişin vardı... oysa bana karşı hiç böyle değilsin.”

Estella birden dönüp ciddi, hatta öfkeli bakışlarını gözlerimin içine dikerek, “Seni aldatıp tuzağa mı düşüreyim istiyorsun yani?” diye sordu.

“Onu aldatıp tuzağa mı düşürüyorsun, Estella?”

“Evet. Onu ve daha birçoklarını... senden başka hepsini. İşte Mrs. Brandley de geliyor. Burada keselim.”

Yüreğimi, doldurup taşırarak gece gündüz, her dakika sızlatan konuya bu bölümü ayırdım ya, şimdi önümde hiçbir engel kalmadı sayılır; uzun bir zamandan beri oluşmakta olan, gelip çatmak için saatini kollayan, başlangıcı benim daha bu dünyada bir Estella bulunduğunu bilmediğim günlere, onun o körpecik usunun Miss Havisham'ın iskelet elleriyle ilk çarpıtılmaya başladığı döneme rastlayan olayı rahatça anlatabilirim artık.

Şark masallarında, zafer kazanıldığı zaman yenik düşen sultanın yatağının üzerine düşürülerek sultanı ezecek olan ağır, düz kaya, taşocağından ağır ağır yontularak çıkartılır. Kayaya bağlanacak halatın geçeceği tünel sıradağların altından ağır ağır kazılır. Kaya binbir zahmetle kaldırılarak çatıya yerleştirilir, halata bağlanır, sonra halat, sıradağların altındaki tünelden geçirilerek demir bir halkaya bağlanır. Her şey büyük uğraşlarla hazırlandıktan sonra beklenen saat gelip çatınca sultan gecenin köründe uyandırılır, halatı o koca demir halkadan koparacak olan balta eline verilir, sultan baltayı indirince halat kopup bir yılan gibi kayar gider, o zaman tavan çöker.

Benim için de böyle olmuştu işte; uzaktan yakından, amacı oluşturan tüm eylemler gerçekleştirilip bitirilmiş, balta bir saniyede indirilmiş, sapasağlam sandığım barınağımın çatısı üzerime çöküvermişti.

39

Yirmi üç yaşındaydım. Bana, geleceğim konusunu aydınlatmak üzere eski bildiklerime ek olarak hiçbir şey söylenmiş değildi. Oysa yirmi üçüncü yaş günüm geçeli bir hafta oluyordu. Barnard's Inn'den ayrılalı bir yılı aşmıştı. Temple'da oturuyorduk şimdi. Irmak boyunda, Garden Court'ta bir daire tutmuştuk.

Mr. Pocket'le aramızdaki öğretmen-öğrenci ilişkisi sona ermekle birlikte dostluğumuz eskisi gibi sürüp gidiyordu. Gerçi hiçbir meslek ve uğraşıda karar kılamıyordum (bunun da ne bugünüme ne yarınıma güvenemememin verdiği huzursuzluktan doğduğuna inanmak istiyorum), ama okumayı çok seviyor, her gün, hiç aksatmadan birkaç saat kitap okuyordum.

Herbert'in ticaret işi giderek gelişmekteydi, benim durumum da her yönden, geçen bölümün sonunda bıraktığımız yerde sayıyordu. Herbert bir iş için Marsilya'ya gitmişti. Yalnızdım. Bu yalnızlığın verdiği durgunluk bürümüştü içimi. Keyifsiz, tedirgindim. Uzun zamandan beri, "Belki yarın ya da önümüzdeki hafta durumum açıklığa kavuşur," diye durmadan umutlanıp durmadan düş kırıklığına uğramak, içimi çökertmişti. Arkadaşımın o güleç yüzünü, tatlı dilini öyle arıyordum ki!

Pis bir havaydı, fırtınalı, yağışlı; hem de ne fırtına, ne yağış... Sokaklar çamurdan geçilmiyordu. Günlerdir Londra'nın üzerinde, doğudan gelen ağır, büyük bir peçe dalgalanıp durmuştu. Hâlâ da dalgalanıyordu; orada, doğuda, bulutla, fırtınayla dolu sonsuzluk vardı sanki. Fırtına öylesine şiddetli esmişti ki kentin yüksek yapılarının çatılarındaki kiremitler uçmuş, kırlarda ağaçlar köklerinden sökülüp sürüklenmiş, yel değirmenlerinin kanatları kopup uzaklara yuvarlanmıştı. Kıyılardan ise, batan gemiler, boğulan denizcilerle ilgili kara haberler gelmişti. Şiddetli bastıran yağmur da, fırtınanın bu kudurganlığına eşlik etmişti. O akşam ben kitabımın başına otururken sona eren gün de, geçirdiklerimizin en kötüsü olmuştu.

Temple semtinde o zamandan bu yana birçok değişiklikler yapıldı. Artık eskisi kadar ıssız bir yer değil orası, ırmağa da öylesine açık değil... Bizim oturduğumuz yer, sokağın en sonundaki evin en üst katıydı. O gece ırmaktan saldıran rüzgâr, top atılıyormuş ya da dev boyunda dalgalar çarpıyormuşçasına gümbür gümbür evi sarstı. Fırtınayla beraber yağmur da yüklendikçe zangırdayan pencerelere baktığım zaman kendimi fırtınalı bir denizde, dalgaların dövdüğü bir deniz fenerinin içinde sanasım geliyordu.

Arada bir ocaktaki ateşin dumanı, böyle bir gecede dışarıya çıkacak cesareti yokmuşçasına bacadan aşağı yuvarlanıp geliyordu. Kapıyı açıp merdivenden aşağı bakınca merdiven boşluğunun lambalarının sönmüş olduğunu gördüm. Ellerimi yüzüme siper ederek kapkara pencerelerden dışarıya baktım (böylesi bir fırtınayla yağmura karşı pencereleri aralamak bile düşünülemezdi), avludaki fenerlerin de sönmüş olduğunu gördüm. Köprü üstlerindeki, kıyı yollarındaki lambalar soğuktan tir tir titreşiyorlardı; ırmaktaki takaların içindeki kömür ateşleriyse rüzgâra kapılmış, yağmur içinde ateş damlaları gibi kayıp gitmekteydiler.

Okuduğum kitabı saat on birde kapamak niyetinde olduğumdan saatimi masanın üstüne koymuştum. Tam ben kitabımı kaparken St. Paul Katedrali ile kentteki sayısız kiliselerin saatleri kimi önden, kimi arkadan, kimi hep bir ağızdan çaldılar. Çan sesleri rüzgârda garip bir biçimde çatlak, pürüzlü çıkıyordu. Bunu dinlerken rüzgârın saldırılarıyla, sesleri bile hırpalayıp paraladığını düşünüyordum ki merdivende bir ayak tıkırtısı duydum.

Hangi sinir gerginliği yüzünden bilmiyorum, delirmiş gibi bunu ölmüş ablamın ayak sesine benzetip korkuyla yerimden sıçradım? Önemi yok. Korkumun gelmesiyle geçmesi bir oldu. Merdivene yeniden kulak kabarttım, ayak seslerinin sendeleyerek basamakları tırmandığını duydum. O zaman merdivendeki lambaların sönük olduğunu anımsayarak okuma lambamı elime alıp merdiven başına gittim. Merdivenden çıkan kimse benim ışığımı görür görmez durmuş olmalıydı, çünkü çıt çıkmıyordu artık.

Aşağıya doğru bakarak, “Biri mi var orada?” diye seslendim.

Aşağıdaki karanlıkların içinden bir ses, “Evet,” diye karşılık verdi.

“Hangi katı arıyordunuz?”

“En üst kat. Mr. Pip’i arıyorum.”

“Pip benim. Bir şey mi oldu?”

Ses, “Hiçbir şey olmadı,” dedi ve adam basamakları çıkmayı sürdürdü.

Lambamı tırabzandan aşağı sarkıtmış duruyordum. Adam yavaş yavaş ışık çemberinin içine girdi. Kitap sayfasını aydınlatmak üzere yapılmış, üzeri gölgelikli bir lamba olduğundan çevresindeki ışık çemberi daracıktı. Bu yüzden adamın bu çembere girmesiyle çıkması bir oldu. O bir tek saniye içinde tanımadığım bir yüz seçmiş, bu yüzün beni görmekten ötürü anlayamadığım, duygusal bir sevinçle parladığını görmüştüm.

Adımlarını lambayla izleyerek onun iyi, sağlam ama kaba giyimli olduğunu gördüm, denizciler gibi. Uzun, kır düşmüş kara saçları olduğunu gördüm. Altmış yaşlarındaydı. Dimdik duruşlu, güçlü kuvvetli, sırım gibi bir adam olduğunu, derisinin uzun süre açık havada kalmaktan kararıp sertleşmiş olduğunu gördüm. Son birkaç basamağı çıktığı sırada, şimdi ikimizi de aydınlatan lambanın ışığında, adamın iki elini birden bana uzattığını görünce aptalca bir şaşkınlığa kapıldım.

“Lütfen söyler misiniz, beni niçin arıyorsunuz?” diye sordum.

“Niçin mi?” diye duraksayarak sordu. “Ha, öyle ya. İzin verirseniz anlatacağım sizi niçin aradığımı.”

“İçeri girmek ister misiniz?”

“Evet,” diye yanıtladı adam. “İçeri girmek isterim, efendim.”

Gerçekte ona bu soruyu isteksizliğimi belli ederek sormuştum. Çünkü yüzünde hâlâ parlayan o sevinçli tanışlık sinirime dokunmuştu. Sinirime dokunmuştu, çünkü adam bu bakışıyla benden de bir yakınlık, bir sevinç beklediğini söylemek ister gibiydi. Onu ister istemez odama aldım, lambayı masaya bıraktıktan sonra elimden geldiğince terbiyeli davranmaya çalışarak, benimle ne işi olduğunu açıklamasını diledim.

Öyle garip bir şey gizliydi ki adamın dört bir yana bakınmasında; hayran hayran seyrettiği şeylerde onun da bir hakkı varmış gibi... Kalın kaba kumaştan yapılma paltosunu, sonra da şapkasını çıkardı. Tepesinin kel, yumru yumru olduğunu; o kırçıllı saçların kafasının yanlarından aşağı sarktığını gördüm. Gene de bundan, onun buradaki varlığını açıklayacak hiçbir anlam çıkaramadım. Bir de baktım, adam iki elini birden gene bana doğru uzatmıştı. Onun kaçığın biri olduğundan kuşkulanmaya başlayarak, “Ne istiyorsunuz benden?” diye sordum.

Bana bakarak durdu, sağ eliyle ağır ağır kafasını ovuşturdu.

“İnsanın ağrına gidiyor,” dedi kalın, çatal çatal bir sesle, “bunca zamandır bekledikten, uğrunda bunca yol geldikten sonra... Gene de senin

suçun yok bunda. Hiçbirimizin suçu yok. Şimdi her şeyi anlatacağım sana. Yarım dakikacık izin ver.”

Ocak başındaki bir koltuğa çöktü; o iri, esmer, damarlı ellerini yüzüne örttü. O zaman dikkatle süzdüm onu; tiksinecek, ürkecek gibi oldum, ama tanıyamadım. Benim için hâlâ bir yabancıydı. Başını döndürüp bakarak, “Evde bizden başka kimse yok, değil mi?” diye sordu.

“Benim evime gecenin bu saatinde gelen bir yabancı,” dedim, “bana nasıl olur da böyle bir soru sorabilir?”

Adam başını sevgiyle sallayarak bana baktı. “Yamansın be!” dedi. Onun bana göstermekte direndiği bu sevgi, anlayamadığım için beni çileden çıkaracak gibiydi. “Böyle yaman bir delikanlı olduğuna pek sevindim. Ama sakın bana ilişeyim deme. Çok pişman olursun sonradan.”

Gözlerimden okuduğu niyetten o saat caydım, çünkü onu tanımıştım. Yüzünün tek çizgisini anımsayabilmiş değildim. Gene de biliyordum onu. Dışarıda kuduran fırtınayla yağmur, geçmiş olan yılları, aramıza giren her şeyi silip süpürmüş olsa, kendimi gene köy mezarlığında bulup büzüldüğüm yerden onu gene tepemde dikili görsem ancak böyle bir kesinlikle tanıyabilirdim benim kaçağımı. Ocağımın başındaki koltukta oturmaktaydı şimdi. Onu tanımam için cebinden bir eğe çıkarıp bana göstermesinin gereği yoktu. Boynundaki büyük mendili çıkartıp başına dolamasının gereği yoktu. Kendini, titremekten alıkoymak için iki koluyla sımsıkı sararak odada volta atmasının gereği yoktu. Gerçi daha bir saniye önce onun kimliği konusunda en ufak bir fikrim bile yoktu, gene de o bana bu konuda herhangi bir yardımda bulunmadan, onu bir anda tanıyıvermiştim.

Kalktı, yanıma geldi, gene iki elini birden uzattı. Ne yapacağımı bilemeyerek (çünkü şaşkınlıktan aklım başımdan gitmişti), ben de istemeye istemeye ellerimi verdim ona. Adam ellerimi sımsıkı kavrayıp dudaklarına götürerek öptü, sonra da salıvermedi.

“Yüce gönüllü davrandın bana karşı, evlat,” dedi. “Yüce gönüllü Pip! İyiliğini hiçbir zaman unutmadım!”

Beni kucaklamak istercesine davrandığını görünce elimi göğsüne dayayarak onu hafifçe ittim.

“Dur!” dedim. “Beri dur biraz. Küçüklüğümde yaptığım bir şeyden ötürü bana karşı hâlâ bir gönül borcu duyuyorsan, bu borcu ödemek için kötü yoldan ayrılıp doğru yola saptığını umarım. Buraya, bana teşekküre geldiysen hiç gereği yoktu. Ama beni arayıp bulduğuna göre demek iyilik

duyguların sana yol gösterdi, ben de seni geri çevirecek değilim elbet. Gene de sanırım sen de anlarsın ki... ben...”

Bakışlarını hiç kıpırtısız gözlerimin ta içine dikmesinde öyle tuhaf bir şey vardı ki dikkatimi çekti, ne diyeceğimi bilemeyerek sustum. Bir süre ses çıkarmadan göz göze, yüz yüze bakıştıktan sonra adam, “Anlarsın, diyordun,” dedi. “Sanırım, anlarsın, diyordun, demin. Neymiş o benim anlayacağımı sandığın şey?”

“Yıllar önce, bir rastlantı sonucu tanışmıştık. Şimdi, şu bambaşka koşullar altında, bu tanışlığımızı sürdüremeyeceğimizi sen de anlarsın sanırım. Tövbe getirip doğru yolu seçmiş olmana sevindim. Sana bunu söyleyebilme fırsatını bulduğuma da sevindim. Beni teşekküre layık bularak teşekkür etmeye gelmene de sevindim. Ama ne olursa olsun, tuttuğumuz yollar apayrı, birleşemez... Islanmışsın, yorgun gözüküyorsun. Gitmeden önce biraz içki ister misin?”

Boynundaki mendil gevşek bağlanmıştı. Adam şimdi bunun bir köşesini kemirerek keskin bir dikkatle beni süzmekteydi. Mendili ağzından, bakışlarını benim üzerimden çekmeksizin, “Evet,” dedi. “Sanırım gitmeden önce biraz içki içmek istiyorum. Sağ ol!”

İçki tepsisi büfenin üzerinde hazır duruyordu. Bunu ocak başındaki masanın üzerine getirdim, adama ne istediğini sordum. Şişelerden birine, bakmadan, sesini de çıkarmadan dokundu. Ben de ona sıcak suyla rom hazırladım. Ellerimin titremesini önlemeye çalışıyordum. Gel gör ki, dişlerinin arasında (sanırım unuttuğu) mendilinin ucunu çiğneyerek arkasına yaslanıp beni seyrettiğini sezdikçe parmaklarım sanki birbirine dolaşıyordu. Sonunda içkisini önüne koyduğum zaman onun gözlerinin yaş içinde olduğunu görerek şaşırdım kaldım.

Bu zamana kadar, onun çıkıp gitmesini istediğimi saklamayarak ayakta durmuştum. Ne var ki onun bu yufka yürekli tutumu beni de yumuşatmıştı; ister istemez kendimden utandım biraz. Çarçabuk bir bardağa kendim için de bir şeyler boşaltıp ocak başına bir sandalye çekerek, “Biraz önce söylediklerim ağrına gitmedi ya, umarım?” diye sordum. “Sana kabalık etmek istemedim. Ettiysem kusuruma bakma. Hadi senin sağlığına, mutluluğuna içelim!”

Ben kadehimi dudağıma götürdüğüm zaman o da kendi içkisini içmek için ağzını açmıştı. Dişlerinin arasından kayan mendile şaşkın şaşkın baktı.

Elini uzattı. Ben de elimi verdim ona. Tokalaştık. Adam içkisinden ilk yudumu bundan sonra aldı. Kol yeniyle gözlerini, alnını kuruladı.

“Nasıl geçiniyorsun?” diye sordum ona.

“Yeni Dünya’daydım,” diye yanıtladı. “Koyun yetiştirdim, kocabaş yetiştirdim; daha bir sürü alım satım işinde şansımı denedim. Bu kıyılardan binlerce kilometre ötede, fırtınalı suların ötesinde bir dünya.”

“İşlerin iyi gitmiştir, umarım?”

“Hem de çok iyi. Oraya benimle birlikte gidenlerden birçoğu da yükünü tuttu ya, hiçbirisi benim gibi değil. Bu yönden ün saldım oralarda.”

“İşte buna sevindim.”

“Ben de senin bunu söylediğine sevindim, sevgili oğlum.”

Bu sözleri söylerken sesinde beliren tınlamanın ve sözlerinin anlamını çıkartmaya bakmadan aklıma gelen yeni bir konuya daldım.

“Bir zamanlar bana bir haberci göndermiştin; bir emanet yollamıştın. O günden bu yana hiç gördün mü kendisini?” diye sordum.

“Bir kerecik bile görmedim. Göremeyeceğimi biliyordum da zaten.”

“Verdiği sözü tutarak geldi, senin verdiğin iki banknotu bana ulaştırdı. Yoksul bir köylü çocuğuydum o zaman, biliyorsun. Yoksul bir çocuk için o para büyük paraydı. Ama senin gibi benim de şansım açıldı, sonradan, işlerim yolunda gitti. İzin ver de borcumu ödeyeyim. Bu parayla başka bir yoksul çocuğu sevindirirsin,” diyerek cüzdanımı çıkardım.

Ben cüzdanımı masanın üstüne koyup açarken adam bakışlarını benden hiç ayırmadı. Cüzdanımın içinden iki tane teklik kâğıt para ayırdığım sırada da bakışlarıyla beni izliyordu. Kâğıt paralar gıcır gıcır yeniydi. Açıp adama uzattım onları. Adam gözlerini hâlâ benden ayırmaksızın paraları üst üste koydu, uzunluğuna büktü, şöyle bir burdu, sonra lambaya tutup yakarak külleri tepsinin üzerine silkeledi.

“Haddim olmayarak bir şey sorabilir miyim?” diye kaşlarını çattı, ama bir yandan da gülümsüyordu. Ne var ki gülümsemesinde bile bir çatık kaşlılık var gibiydi. “O ıssız, buz gibi soğuk bataklıklarda, birlikte titreştiğimizden bu yana, şansın nasıl döndü? İşlerin hangi yoldan ilerledi böyle?”

“Hangi yoldan mı?”

“Hmm?”

Adam bardağını boşaltarak ateşin başına geçti, o iri, esmer elini ocağın kenarına dayadı. Isıtıp kurutmak için bir ayağını ateşin korkuluğuna

dayayınca ayakkabıdan buharlar tütmeye başladı. Gelgelelim adam ne ayağına bakıyordu, ne de ateşe; gözlerini bir dakika bile benden ayırmıyordu. İşte ancak o zaman titremeye başladım.

Zorla araladım dudaklarımı, kıpırdattımsa da sesim çıkmadı. Neden sonra kendimi zorlayarak konuşabildim. Dediklerim pek anlaşılmıyordu ama bir mülke mirasçı olarak seçildiğimi söyledim ona.

“Benim gibi ayaktakımından biri, ne mülküymüş diye sorabilir mi?”

“Bilmiyorum,” diye kekeledim.

“Benim gibi ayaktakımından biri, kimin mülkü diye sorabilir mi?”

Gene, “Bilmiyorum,” diye kekeledim.

Mahkûm, “Dur bakayım,” diye konuştu. “Kafadan bir şey atsam tutar mı? Erginlik yaşına bastıktan sonraki gelirin konusunda diyelim. Bu gelirin ilk rakamını bilebilir miyim acaba? Beş, olabilir mi?”

Yüreğim ağır bir çekiç gibi düzensiz hareketlerle çarparak ayağa kalktım, sandalyemin arkasına tutunarak irileşmiş, yarı deli gözlerle ona baktım.

“Vasi konusunu ele alalım,” dedi. “Erginlik yaşından önce bir vasin olması gerekirdi. Avukat filan gibi biri. Şimdi de bu avukatın adının ilk harfini çıkarmaya çalışayım bakayım. Sakın, J olmasın?”

İşin içyüzü şimşek gibi beynimde çaktı; yanında getirdiği tüm düş kırıklıkları, tehlikeler, utançlar, bir sürü kargaşa hep birden, öyle bir üşüştü ki üstüme, soluk bile alamaz oldum.

Adam, “Tut ki bu adı J ile başlayan, belki de Jaggers olan avukatın müvekkili deniz yoluyla Portsmouth’a geliyor,” diye konuşmasını sürdürdü. “Tut ki oradan karaya çıkıyor. Demin ne diyordun, madem beni arayıp buldun, diyordun. İyi ya, işte, nasıl arayıp bulabildim seni? Nasıl olacak, tabii ki Portsmouth’dan Londra’daki bir adama mektup yazarak senin adresini sordum. Mektup yazdığım adamın adı mı? Wemmick elbette.”

O dakikada canımın buna bağlı olduğunu bilsem bile ağzımı açıp tek laf edemezdim. Bir elim sandalyenin arkasında, bir elim duracak gibi olan kalbimin üzerinde, öylece dikilmiş, deli deli ona bakıyordum. Sonra oda çevremde dönüp dalgalanmaya başlayınca sandalyenin arkasına sımsıkı yapışıp yaslandım.

Mahkûm beni tutup kanepeye taşıdı, arkama yastık dayadı, önümde tek dizinin üzerine çöktü. Şimdi çok iyi anımsadığım, gördükçe içimi titreten yüzünü yüzüme yaklaştırarak, “Evet, Pip, sevgili oğlum, seni beyefendi

yaptım işte! Ben yaptım bu işi! O zamandan yemin ettimdi. Bir gün gelir para kazanırsam, kazandığım bütün para senin olacak diye. Sonradan ticarete atılıp para yapmaya başlayınca yeniden yemin ettim. Ben varsıllaştıkça o da varlıklı olacak diye. Sen sıkıntı çekmeyesin diye ben kendimden kıstım. Sen çalışmak zorunda kalmayasın diye ben eşekler gibi çalıştım. Neden baktın öyle, sevgili oğlum? Seni yük altında bırakmak için mi söylediğimi sanıyorsun? Sen her şeyi bilesin diye anlatıyorum. Senin ölümden kurtardığın o sokak köpeği, adam oldu da başkalarını adam edecek duruma yükseldi. Tuttu bir beyefendi yarattı, o da sensin işte, Pip!"

Yabanıl bir canavar olsa bu adama karşı bundan daha şiddetli bir korku ve tiksinti duyamazdım.

"Bak buraya, Pip. Senin ikinci baban sayılırım ben. Sen de benim oğlumsun. Oğlumdan da ileri... Para yaptım ki salt sen harcayabilesin diye. Issız bir kulübede çobanlık yaparken, koyun yüzü göre göre insan yüzünün neye benzediğini unuttuğum sıralarda bile, senin yüzün gitmezdi gözümün önünden. O kulübede yemeğimi yerken kaç kez bıçağım elimden düşerek, 'İşte çocuk gene benim yiyip içmemi seyre geldi!' demişimdir kendi kendime. O ıssız yerlerde kaç kez, gerçekmişsin gibi, o sisli bataklıklarda gördüğüm gibi, açık seçik görünürdün bana. Böyle zamanlarda ant içerdim: 'Özgürlüğüme kavuşur yükümü tutarsam o çocuğu beyefendi yapacağım, yoksa beni Tanrı cezalandırsın!' diye. Dışarı çıkar, göklerin altında yüksek sesle ederdim bu yemini. Yerine de getirdim işte. Şu giyimine kuşamına bak. Oturduğun şu yere bak. Lordlara layık, inan olsun, lordlara! Ama lord mu dedim? Lord mu dedim? Lordlar kaç para etmiş senin yanında! Sen lordlarla aşık atacaksın da gerilerde bırakacaksın onları, tepeden bakacaksın hepsine, evlat!"

Kendi zafer kıvancının ve benim neredeyse bayılacak gibi olmamın verdiği heyecan arasında adam sözlerinin nasıl karşılandığını algılamamıştı. İçime serpilen tek damla su buydu işte!

Adam saatimi cebimden çıkarıp parmağımdaki yüzüğü kendine doğru çevirerek; "Şunlara bak hele!" dedi. Oysa ben yılana dokunmuşçasına büzülüp kalmıştım. "Altından yapılma, hem de pek güzel. Tam beyefendilere göredir sanırım! Çevresi yakutlu tek taş elmas. Bu da beyefendilere layıktır elbet. Şu gömleğe bak. En birinci ketenden yapılma, mum gibi! Şu takımlarına bak! Çarşıda bundan üstününü arasan bulamazsın! Hele kitapların," diyerek adam gözlerini odada dolaştırdı. "Raf

raf üstüne, yüzlerce kitap. Okuyorsun bunları, değil mi? Geldiğimde elinde bir tanesi vardı, okuyordun.” Adam keyifli bir kahkahayla, “Bana da okuyacaksın bunları, sevgili oğlum,” dedi. “Anlamadığım yabancı dillerde yazılmış olsalar bile, anlıyormuşum gibi göğsüm kabarır!”

Gene iki elimi tutup dudaklarına götürdü. Benim damarlarımdaki kansa donmuş gibiydi.

“Konuşmaya kalkışma Pip,” dedi adam. Gene kol yeniyle alnını, gözlerini sildi. Gırtlağındaki o saat tıkırtısını andıran, unutamadığım sesi yıllar sonra yeniden duydum. Onun böylesi içten oluşu benim duyduğum dehşeti şiddetlendiriyordu. “Yapabileceğin en güzel şey susmaktır şu sırada, sevgili oğlum. Sen benim gibi hazırlanmış değildin ki bu kavuşmaya. Benim gibi uzun yıllar boyunca bunu düşünüp tasarlamış değildin. Sen hazırlıksızdın, oysa ben hazırlıklı... Gene de, hiç aklına gelmedi mi şunca yıldır, seni esirgeyen belki benimdir diye?”

“Yoo, yok, yok,” diye yanıtladım. “Hiç aklıma gelmedi. Hiçbir zaman.”

“Ama bak, gördüğün gibi, o bendim işte. Hem de tek başıma. Bir kendimden bir de Jaggers’dan başka tek Tanrı’nın kulunu karıştırmadım bu işe.”

“Başka kimse bilmedi mi gerçekten?”

Adam bir şaşkınlık bakışıyla, “Yoo,” dedi. “Kim vardı söylenecek? Ah, oğlum benim, ne yakışıklı olmuşsun... Büyüdün gayri, vardır bir gönlünün çektiği, ahu gözlü, ha? Ay yüzlü bir sevdiğin vardır elbet, değil mi, Pip?”

Ah Estella, Estella!

“Onu senin bil, evlat. Parayla yapılacak işse olmuş bil! Gerçi böyle lordlar gibi yaşayan, anlı şanlı bir beyefendi istediği güzeli kendiliğinden elde edebilir ya, seni destekleyen paran da var arkanda!.. Neyse, izin ver de sana demin anlattıklarımı bitireyim oğlum. Beni kirayla tutup o kulübede çobanlık yaptırtan efendim de benim gibilerdenmiş eskiden. Öldüğü zaman para bıraktı bana. Bununla özgürlüğümü satın alıp kendi adıma alım satıma başladım. Hangi işe atıldımsa seni düşünerek atıldım, Pip. Yeni bir iş tuttuğumda hep derdim ki, ‘Eğer bu işi o çocuk için yapmıyorsam rast gitmesin,’ derdim. ‘Tanrı’nın lanetine uğrasın onun için değilse,’ derdim. Tuttuğum altın oldu, oğlum. Demincecik de dedim ya, ün saldım oralarda bu yüzden. Jaggers’a ilk mektup yazdığım zaman onun eliyle sana sağladığım para, o ilk birkaç yılın kazancıydı işte.”

Ah, keşke hiç gelip beni bulmamış olsaydı Jaggers! Keşke o eski demirci dükkânında bıraksaydı beni. Belki yaşantımdan hoşnut değildim o zaman. Gene şu dakikaya oranla öyle mutluymuşum ki meğer!

“İşte böyle sevgili oğlum anlıyorsun ya, gizliden gizliye bir beyefendi yarattığımı bilmek bütün çektiklerimin acısını alıyordu. Yoldan geçen o kibirli sömürgecilerin saf kan atlarının kaldırdığı tozlara belenip kaldığım zaman, içimden ne derdim bilir misin? ‘Ben öyle bir beyefendi yaratıyorum ki onun pabucunun tersi bile olamazsınız hiçbir zaman,’ derdim. İçlerinden biri benim için, ‘Bir zamanlar pranga mahkûmuymuş; talihinin yaver gittiğine bakma, okuması yazması yok, aşağılık adamın biridir,’ dediği zaman ben ne derdim içimden, biliyor musun? ‘Belki ben kibar bir bey değildim, ama bir beyefendinin sahibiyim,’ diye geçirirdim içimden. ‘Hepinizin davarları, çiftlikleri, otlakları var; hanginizin Londra’da yaşayan bir beyefendisi var, ha?’ derdim, gizlice. Böylelikle ayakta tutabildim kendimi. İşte böyle, günlerden bir gün ne yapıp edip Londra’ya geleceğimi, kendi beyefendi oğlumu, burada, Londra’da göreceğimi hayal eder, bunu aklımdan hiç çıkarmazdım.”

Elini omzuma koydu. Bu elin belki de kana bulanmış bir el olduğu düşüncesiyle tepeden tırnağa ürperdim.

“Benim o yerlerden ayrılmam kolay değildi, doğru da değildi, Pip; tehlike geçmemişti daha. Ama ben bu işi yapmayı aklıma takmıştım bir kez. Önüme dikilen engel ne denli çetin olursa benim direncim de öylesine bileniyordu. Kararım karardı çünkü, aklıma koymuştum bir kez. İşte en sonunda da becerip geldim. Sevgili oğlum benim, çıkıp geliverdim işte!”

Kafamı toparlamaya çalışıyordum, ama çarpılmış, sersemlemiştim. Tüm konuşması boyunca onun söylediklerinden çok dışarıdaki azgın rüzgârla yağmura kulak vermiş gibiydim. Şimdi bile onun sesini dışarıdaki gürültüden ayırt etmekte güçlük çekiyordum. Oysa dışarıdaki sesler ayyuka çıkmaktaydı, o ise susmuştu.

Biraz sonra, “Nerede barındıracaksın beni?” diye sordu. “Bir köşe bulman gerek bana, Pip.”

“Yatmak için mi?” diye sordum.

“Evet, şöyle uzun, deliksiz bir uyku çekmek için. Çünkü aylar var ki denizlerde savruldum, denizlerde yıkandım, denizlerde çalkalandım.”

Kanepeden kalkarak, “Benimle birlikte oturan arkadaşım şimdilik burada yok,” dedim. “Onun odasında kalırsın.”

“Yarın çıkıp gelmez, değil mi?”

Düşünmeden, makine gibi konuşarak, “Yok,” diye yanıtladım onu. Tüm çabama karşın kendimi toparlayamıyordum. “Yarın gelmez daha.”

Adam sesini alçaltarak, “Bana iyi kulak ver, oğlum,” dedi; sonra sözlerini vurgulamak istercesine işaretparmağını göğsüme bastırarak, “Ayağımızı denk almamız gerek,” diye ekledi.

“Ne demek istiyorsun yani? Nasıl denk almak?”

“Lanet olsun, evlat, ölüm var bu işin ucunda.”

“Ne ölümü?”

“Müebbet yolladılar beni oraya. Ömür boyu. Gelmek demek ölüm demek, Pip. Son yıllarda müebbet sürgünden ipini koparan buraya kaçıp döner oldu, pek çoğaldı kaçanlar. Beni bulurlarsa, enselemeleriyle sallandırmaları bir olur, evlat.”

Bir bu eksikti! Bu yere batası adam beni yıllardır yere batası altın, gümüş zincirlerle kıskıvrak bağladığı yetmezmiş gibi, bana gelebilmek için, canını tehlikeye atmış, bu canı da getirip bana emanet etmişti... İçimde korku yerine sevgi duyguları uyandırsaydı, bu şiddetli tiksinti yerine en sağlam sevgi, hayranlık bağlarıyla bağlı olsaydım ona, durumum bundan daha kötü olamazdı. Tersine, daha iyi olurdu, çünkü o zaman yüreğim doğal olarak onu kurtarmak, esirgemek kaygısıyla sızlardı.

Güvenliğimizi sağlamak için yaptığım ilk iş dışarıya ışık sızmasın diye pencere kapaklarını kapamak oldu. Sonra kapıları kapayıp kilitledim, sürmeledim. Ben bunları yaparken adam masa başına geçmiş rom içerek çörek yiyordu. Onu bu durumda görünce bataklıktaki pranga kaçağını yeniden görür gibi oldum. Bana öyle geldi ki, biraz sonra iki büklüm eğilerek ayağındaki zinciri eğelemeye başlayacak...

Herbert’in odasına girerek merdivene açılan kapıyı kilitledim. Şimdi daireden dışarıya açılan tek kapı mahkûmla benim konuşmakta olduğumuz odanın kapısıydı.

Bundan sonra konuğuma yatmak isteyip istemediğini sordum. İstediğini söyledi. Ertesi sabah giymek üzere benim ‘beyefendi gömleklerimden birini’ de istedi. Gömleği getirip sandalyeye astım. Adam bana iyi geceler dilemek için ellerime sarılınca damarlarımdaki kan gene buz kesti.

Kafam karmakarışık, ne yaptığımı ben de bilmeden uzaklaştım ondan, biraz önce baş başa konuştuğumuz odadaki ateşi tazeledim, başına geçip oturdum. Yatmaya korkuyordum. Bir saat, belki daha uzun bir zaman,

düşünemeyecek kadar sersemlemiş bir durumda öylece kaldım. Ancak düşünebilmeye başladıktan sonradır ki ne denli temelden yıkıldığım, pupa yelken giden gemimin nasıl paramparça olduğu kafama dank etmeye başladı.

Miss Havisham’ın benimle ilgili niyetleri... hepsi benim kurduğum bomboş birer düşmüş meğer. Estella’nın benim olacağı filan da yokmuş. Satis Köşkü’nde salt işe yaradığım için katlanmışlardı bana; bir kolaylıktım onlar için; açgözlü akrabaları kudurtmak için kullanılan bir araç, yaralanacak başka yürek bulunmadığı zaman atış talimi yapmak için kullanılan, yüreği kurgulu bir manken.

Kendimi toplamaya başladığım zaman duyduğum ilk sızılar bunlardı. Ama içimi ezen en şiddetli, en derin acı şuydu ki ne gibi suçlar işlediğini bile bilmediğim bir mahkûm için, buradan her an alınıp götürülerek asılabilecek bir mahkûm için, Joe’nun dostluğuna yüz çevirmiştim.

Şimdi artık dünyaları verseler dönüp Joe’ya gidemezdim, gidip Biddy’nin yüzüne bakamazdım. Neden mi? Yanıtı kolay; onlara yaptığım nankörlük yüzünden kendi içimde duyduğum utanç şu dakikada bütün öteki sorunlardan, öbür düşüncelerden bence daha önemliydi de ondan. Onların o yapmacıksız, yalın vefalarında bulacağım avuntuyu dünyanın en yüce bilgeleri bile bana sağlayamazdı. Gel gör ki onlara karşı işlemiş olduğum suç da hiç ama hiçbir zaman bağışlanamazdı.

Rüzgârın her saldırısında, yağmurun her boşanışında mahkûmu izleyen ayak sesleri duyuyordum. İki kez sokak kapısına vurulduğunu, birilerinin kapı önünde fısıldaştıklarını açıkça duyduğuma yemin edebilirim. Üzerime bu korkular çöktükçe daha başka kuruntulara kapılmaya başladım. Epey zamandır bu adamın yaklaşmakta olduğunu bana haber veren giz dolu alametlerle karşılaşmış olduğumu anımsıyor ya da anımsadığımı sanıyordum. Haftalardır yolda gelip geçenlerin arasında onunkine benzer yüzler görür gibi olmuyor muydum? Denizlerin ötesinden gelmekte olan bu adam bana yaklaştıkça sokaklarda dikkatimi çeken benzerlikler de çoğalmaya başlamamış mıydı? Bu adamın kapkara lekeli ruhu bir yolunu bulup gizli habercilerini bana salmış, sonra da işte bu fırtınalı gecede sözünü tutup karşımda belirmişti; yanımda, evimdeydi.

Usuma üşüşen bu düşüncelerin arasında başka bir düşünce daha vardı: Yıllar önce çocuk gözlerimle bu adamın amansızcasına yırtıcı bir adam olduğunu görmüştüm; öteki mahkûmun kaç kez, “Beni öldürmek istedi,”

dediğini duymuştum bu adam için; bu adamın hendek içinde canavarlar gibi pençe pençeye dövüştüğünü görmüştüm. Bu tür anıların parçalarından yarı biçimlendirilmiş bir öcü yaratarak oraya, ateşin aydınlığına getirip koydum. Bu yabanıl, ıssız gecenin köründe, bu yalnız evde onunla baş başa kalmanın tehlikeli olabileceğini düşündüm. Yarattığım öcü büyüdü, büyüdü, sonunda bütün odayı doldurdu. Öyle ki kendimi tutamayarak elime bir şamdan aldım, öbür odaya, üstlenmiş olduğum korkunç yüke bakmaya gittim.

O, başına bir mendil sarmıştı. Uyku arasında yüzü donuk, asık duruyordu. Ama uykudaydı, hem de yastığının üstündeki tabancasına karşın deliksiz, rahat bir uykuya dalmıştı. Buna iyice kanaat getirince kapının anahtarını aldım, dışarıdan, onun üstünden kilitledikten sonra gene ateş başına dönüp oturdum. Zamanla oturduğum koltuktan aşağı kayarak yere uzandım. Başıma gelen felaketi bir an bile unutmamış olarak uyandığımda Doğu yakasındaki kiliselerin saatleri sabahın beşini vurmaktaydı. Mumlar dibine inmiş, ateş sönmüş, dışarıdaki yoğun karanlığın içinde fırtınayla yağmur daha da şiddetlenmişti.

Pip'in yaşamındaki büyük umutlarla dolu yıllarının ikinci döneminin sonudur.

40

Korkunç konuğumun (elimden geldiğince) güvende olmasının yollarını düşünmek zorunda olmam, kendi açımdan iyi bir şeydi. Çünkü uyanır uyanmaz kafama saplanan bu düşünce bütün öteki karman çorman düşüncelerimi şimdilik geriye itmişti.

Onu bizim evde saklamanın düşünülemeyeceği besbelli bir şeydi. Yapılacak iş değildi bu; yapmaya kalkışarak kuşkuları kendi elimizle üstümüze çekmiş olurduk. Gerçi artık hizmetimi gören bir Baş Belası yoktuysa da her konuda hemen ateş almaya hazır, yaşlı bir kadın, bir de, "yeğenim" dediği canlı bir yamalı bohça vardı. Odalardan birini bunlardan gizli tutmaya çalışmak demek, bile bile kuşkuya, abartılı söylentilere çağrı çıkartmak demekti. İkisinin de gözleri çok zayıftı ki ben bunu çoktandır, durmadan anahtar deliklerinden içerisini gözetlemek huylarına yormaktaydım. Sonra ikisi de hiç istemediğiniz zamanlarda ille ayağınıza dolaşırlardı. Doğrusunu isterseniz kendilerinin (uzun elli olmalarının dışında), tek güvenilir özellikleri buydu.

Bu teyzeyle yeğene bir merak konusu yaratmamak için "amcamın" geceleyin habersizce taşradan çıkageldiğini söylemeye karar verdim.

Daha karanlıkta el yordamıyla yakacak bir ışık aranırken bu karara varmıştım. Yakacak ışık bulamayınca tek çıkar yolum evin yanındaki kapıcı kulübesine giderek kapıcının lambasıyla gelmesini dilemekti. Bu amaçla tırabzana tutuna tutuna karanlık merdivenden aşağı inerken ayağım bir şeye takılarak düştüm. Bu şey, bir köşede kıvrılmış yatan bir adamdı.

Burada ne aradığını sorduğumda adam hiç sesini çıkarmayıp benden kaçınarak köşeye büzülünce doğru kapıcı kulübesine koştum. Kapıcıya hemen benimle gelmesini söyledim; olup bitenleri de eve doğru koştuğumuz sırada bir çırpıda anlattım. Fırtınanın azgınlığında bir azalma olmadığından merdivendeki sönmüş lambaları yakmak uğruna bir de feneri söndürmek tehlikesini göze alamayarak tepeden tırnağa her yeri bu ışıkla aradıysak da kimsecikleri bulamadık.

O zaman adamın belki de benim daireme saklanmış olabileceği aklıma geldi. Şamdanımdaki mumu kapıcının fenerinden yakarak dairemi dikkatle aradım; ürkünç konuğumun uyuduğu odayı bile gözden geçirdim. Ne bir ses, ne bir kıpırtı; dairemde bu konuktan başka in cin olmadığı kesindi.

Bu geceler gecesinde merdivende ne idüğü belirsiz bir adamın gizlenmiş olması beni çok tedirgin etmişti. İçime su serpecek bir bilgi edinmek umuduyla kapıcıya odamın eşiğinde biraz içki sundum ve o gece dışarıdan içkili durumda dönen herhangi bir kimseyi görüp görmediğini sordum.

Adam evet, diye karşılık verdi. Üç kiracıya geç saatlerde kalkıp kapıyı açmış. Bunlardan biri havuzlu avluda oturuyormuş, öbür ikisi de yol boyunda. Kapıcı hepsinin kendi kapılarından içeri girdiklerini kesinlikle görmüş. Benim dairemin bulunduğu evin öbür kiracısı ise haftalardır taşradaydı. O gece dönmüş de olamazdı, çünkü yukarı çıkarken onun kapısının üstündeki mührün hâlâ yerli yerinde durduğunu görmüştük.

Kapıcı içki bardağını bana geri verirken “Hava öyle berbattı ki pek az girip çıkan oldu, efendim,” dedi. “Demin anlattığım o üç bayın dışında sanırım gelen olmadı; yalnız saat on birde bir yabancı sizi sordu.”

“Amcam,” diye alçak sesle mırıldandım. “Evet.”

“Kendisini gördünüz mü, efendim?”

“Evet. Elbette.”

“Yanındaki adamı da gördünüz mü?”

“Yanındakini mi?” diye yineledim.

“Birlikteymişler gibi geldi de bana. Amcanız sizi sormak için duraladığında öbür adam da durdu. Amcanız buraya yönelince diğeri de yöneldi.”

“Nasıl biriydi bu?”

Kapıcı pek dikkat etmemiş. İşçi kılıklı biriymiş galiba; aklında kaldığına göre koyu renk paltosunun altında boz renkli giysiler var gibiymiş. Kapıcı doğal olarak olayın üzerinde benden daha az duruyordu. Önemsemesi için bir neden yoktu ki!

Onu başımdan savınca (uzun açıklamalara girişmek durumunda kalmadan savmayı daha uygun bulmuştum), bu iki olayı bir arada düşünmek içime daha da kurt düşürdü. Tek tek ele alırsak olayları zararsız yoldan açıklayabilirdik. Ne bileyim, yemeği dışarıda ya da kendi evinde yiyen bir kiracı yanlışlıkla benim merdivenime gelmiş, orada uyuyup

kalmış olabilirdi; adsız konuğum yanına yol gösterecek birini almış olabilirdi. Ne var ki olaylar bir arada ele alındığı zaman (hele şu birkaç saat içindeki değişiklikler yüzünden kuşkucu, korku dolu biri olup çıkan benim gibi birinin gözüne) pek tekinsiz, pek ürkünç gözüküyordu doğrusu.

Ocağı yaktım; sabahın o saatinde çiğ ve soluk alevlenen ateşin başında uyuyakalmışım. Saat altıyı vurup da uyandığımda akşamdan beri orada uyukluyormuşum gibi geldi. Günün ışımasına daha en azından bir buçuk saat olduğuna göre gene içim geçti, uyudum. Bir bakıyorsunuz, ipe sapa gelmez uzun konuşmalar duyarak uyanıyor, biraz sonra bacadan vuran rüzgâr sesini gök gürültüsü sanarak yerimden sıçrıyordum. En sonunda daldığım derin uykudan, günün ağarmasıyla irkilerek uyandım.

Bütün bu geçen zaman içinde kendi durumumu düşünememiştim; düşünecek duruma da gelebilmiş değildim henüz. Son derece karamsar, tasalı, dertliydim ama dağınık, tutarsız, yaygın bir biçimde. Geleceğe ilişkin en ufak bir tasarı kurmak şu sırada benim için bir şato kurmakla birdi. Pencere kepenklerini açıp da baştan aşağı kurşun renginde olan ıslak, fırtınalı sabah manzarasına baktıkça, odadan odaya dolaştıkça, sonra gene soğuktan titreyerek ateş başına oturup temizlikçi kadının gelmesini beklerken kahrımdan ölecekmişim gibi geliyordu da, ne zamandan beri kahrolduğumu, bu duyguyu haftanın hangi gününde algıladığımı, dahası bunu algılayanın ben, kendim olup olmadığımı doğru dürüst kestiremiyordum bile.

Sonunda kocakarıyla yeğeni (ki bu kızın saçlarıyla elindeki saçaklı süpürgeyi ayırt edebilmek güçtü) içeri girdiler. Ocağı yanık, beni uyanık görünce şaşkınlığa düştüler. Taşradaki amcamın gece geç vakit, ben uyurken çıkıp geldiğini, kahvaltı sofrasını ona göre kurmalarını söyledim.

Sonra onlar salonda eşyaları oradan oraya çarpıp toz kaldıradursunlar, ben de elimi yüzümü yıkayıp giyindim. Böylece, uyurgezerlik gibi, düş gibi bir durumda, kendimi gene ocak başında, “onun” kahvaltıya gelmesini bekler buldum.

Bir süre sonra kapısı açıldı, o dışarı çıktı. Ne yapıp etsem de yüzüne bakmayı içim kaldırmıyordu. Gün ışığında daha da acıklı bir görünüşü varmış gibi geldi bana.

O, sofra başındaki yerini alırken ben alçak bir sesle, “Sizi hangi adla çağıracağımı bile bilmiyorum,” dedim. “Herkese, amcam olduğunuzu söyledim.”

“Hah, iyi etmişsin evlat, amca de bana.”

“Gemiye binerken kendinize bir ad bulmuşsunuzdur, elbet?”

“Buldum, sevgili oğlum. Provis adını aldım.”

“Hep bu adı taşımak niyetinde misiniz?”

“Evet evlat. Ha bu olmuş, ha başka bir ad, ne çıkar? Ama bak, senin daha hoşuna giden bir ad varsa onu takınırım.”

Fısıldayarak, “Asıl adınız ne?” diye sordum.

O da, “Magwitch,” diye fısıldadı. “İlk adım da Abel.”

“Neciydiniz, ilk önceleri?

“İt uğursuzdum, evlat.”

Yanıtı çok ciddiydi; bu deyimi de gerçek bir zanaat ya da meslek adıymış gibisine söylemişti.

“Buraya geldiğiniz zaman, dün gece...” derken şaşkın şaşkın duraladım. Dün gece miydi, gerçekten? Oysa aradan ne çok zaman geçmiş gibi geliyordu!

“Evet, sevgili evlat?”

“Avlu kapısına gelip buranın yolunu sorarken yanınızda başka biri var mıydı?”

“Başka biri mi? Yoo, yoktu evlat.”

“Ama kapıda bir başka adam vardı, değil mi?”

Konuğum kararsızlıkla, “Yolumu filan bilmediğimden pek dikkat etmedim,” diye konuştu. “Gene de evet, benimle birlikte içeri birisi daha girdi sanıyorum.”

“Londra’da sizi tanıyan var mı?”

Provis, “Umarım yoktur,” diyerek işaretparmağını gırtlağının üzerinden şöyle bir geçirdi.

Sırtımdan ter boşandı, gönlüm bulandı.

“Eskiden tanınır mıydınız, Londra’da?”

“Pek tanındığımı söyleyemem evlat. Daha çok taşradaydım.”

“Şey... Londra’da mı yargılanmıştınız?”

Provis benden yana keskin bir bakış fırlatarak, “Hangi seferinde?” diye sordu.

“En sonuncusu.”

Provis evet gibilerden baş salladı.

“Mr. Jaggers’la ilk tanışmam öyle oldu ya. Beni o savundu.”

Hangi suçtan yargılandığını sormak dilimin ucuna gelmişti. Ama adam eline bir bıçak alıp bununla havada örnekler çizerek, “İşlediğim suçun cezasını çektim, bedelini çoktan ödedim,” dedi, sonra kahvaltısına saldırdı.

İnsanı tiksindiren bir açgözlülükle tıkınıyordu. Tüm davranışları kaba saba, paldır küldürdü; hiç doymayacak sanırdınız. Onu bizim bataklıkta et yerken son gördüğümden bu yana dişlerinin kimileri dökülmüştü. Şimdi lokmaları, geri kalan dişleri ile paralayabilmek için ağzında yuvarlayıp başını yandan yana döndürürken kocamış, aç bir sokak köpeğine öyle benziyordu ki, insanın tüyleri ürperiyordu.

Sofraya iştahla oturmuş olsam bile bu görüntü karşısında gene şimdiki gibi donar kalır, ona karşı yenemediğim bir tiksintiyle midem altüst olarak karamsar gözlerimi masa örtüsüne dikip öylece otururdum.

Adam sofradaki yiyecekleri silip süpürünce terbiyesini takınıp özür dilemek istercesine, “Boğazıma pek düşkünümdür ben, evlat,” dedi. “Oldum olası huyumdur zati. Boğazıma böyle düşkün olmasaydım başım da böylesine derde girmezdi belki. Sonra tütünsüz de edemem ha... Dünyanın öbür ucunda çobanlığa ilk başladığım zaman... inan olsun şu tütünü tüttüremeseydim çok geçmez ben de acı acı meleyen koyunlara benzer giderdim.”

Bunları söylerken ayağa kalkmış, sırtındaki gemici ceketinin iç cebinden küt, kara bir pipoyla, “kara kafa” denen türden bir avuç işlenmiş tütün çıkarmıştı. Piposunu doldurduktan sonra artakalan tütünü geri koydu; cebi bir çekmeceydi sanki. Ocaktan maşayla kırmızı bir kor parçası alarak piposunu bununla yaktı. Sonra ocağın önündeki halının üstüne gitti, sırtını ateşe vererek durdu; gene iki eliyle birden benim ellerimi kavramaya uzandı.

Bir yandan piposunu tüttürürken, öbür yandan ellerimi aşağı yukarı sallayarak, “İşte bu da,” dedi. “Bu da benim yarattığım beyefendi. En hasından, en katıksızından hem de! Sana baktıkça içim yağ bağlıyor, Pip. Bıraksalar, ömrümce durup sana bakmakla yetinirim, sevgili oğlum.”

Ellerimi ilk fırsatta onun avuçlarından kurtardım. İçim yavaş yavaş yatıştıkça durumumu daha rahat kafayla düşünebiliyordum. Onun o boğuk, hırıltılı sesini dinledikçe, o dazlak kafasının, derin çizgili alnının iki yanından sarkan kır saçlara baktıkça... vurulmuş olduğum pranga, hem de bu prangaya nasıl kıskıvrak vurulmuş olduğum kafama dank etmeye başlıyordu...

“Benim beyefendimin çamurlu sokaklarda taban tepmesine gelemem ha. Kundurasında bir fiske çamur olmamalı. Benim beyefendimin atları olmalı. Binek atları, araba atları; uşağının bineceği beygir de cabası. Sömürgecilerin atları, hem de safkan atları olacak da benim Londralı beyefendim yaya mı gezecek? Yağma yok. Kibarlığın ne demek olduğunu biz onlara göstereceğiz ha, Pip?”

Cebinden kalın, kocaman, şişkinlikten çatlayacakmış gibi duran bir cüzdan çıkardı; masanın üstüne fırlatıverdi.

“Bunun içinde, işte, doya doya harcamak için bir şeyler var evlat. Hepsi de senin. Zaten neyim varsa benim değil ki, hepsi senin. Sakın bozdurup harcamaktan çekinme. Arkası sağlam. Daha bir dolusu var. Ben memlekete geldimse benim beyefendimin tıpkı beyefendiler gibi para harcamasını görmeye geldim. Benim kazancım da bu işte: Sevgili oğlumun har vurup harman savurmasını seyrettikçe zevkten dört köşe olmak...” Adam gözlerini odada şöyle bir dolaştırdıktan sonra parmaklarını şak diye şaklatarak, “Ondan sonra topunuzun canı cehenneme!” diye ekledi. “Başı takma saçlı yargıçtan, dörtnala geçerken bulut gibi toz kaldıran sömürgeciye dek, topunuz vız gelir, tırıs gidersiniz! Öyle bir beyefendi göstereceğim ki size, hepiniz bir araya gelseniz onun ayağının tozu olamazsınız!”

Ben korkudan, tiksintiden çılgına dönmüş durumda, “Yeter!” diye inledim. “Adam gibi konuşmak istiyorum seninle. Ne yapacağımızı bilmek istiyorum. Nasıl gizleyeceğiz seni, ne kadar kalacaksın burada, ne yapıp edeceksin, bunları bilmek istiyorum.”

Provis o dakikada duruldu. Deminkine hiç benzemeyen bir tutumla elini koluma koyarak, “Buraya bak, Pip,” dedi. “Her şeyi başından alalım. Buraya bak. Biraz önce çok coştum. Kendimi tutamayıp ileri geri, kaba saba konuştum. Evet, evet, kimden gizleyeceğiz? Kaba, bayağı konuştum deminden beri. Ama buraya bak, Pip. Bu kez bağışla. Bir daha avam ağzıyla konuşmayacağım.”

İnlercesine, “Önce seni düşünelim,” dedim. “Tanınıp yeniden ele geçmeni önlemek için neler yapabiliriz?”

Provis biraz önceki sesiyle, “Yok, sevgili oğlum,” dedi. “İlkin düşünülecek konu bu değil. Benim işlediğim bayağılığı ele alacağız ilkin. Şunca yıl bir beyefendi yaratmak uğruna yok yere didinmedim ben. Beyefendilerin yanında nasıl davranılacağını bilmez değilim. Bak buraya

Pip, kabalık ettim demin. Kim ne derse desin kabalık ettim, bayağılık ettim. Ne olur bilmezlikten gel, sevgili oğlum.”

Durumun tüyler ürpertici gülünçlüğü karşısında hafif, zoraki bir kahkaha atmaktan kendimi alamayarak, “Unuttum bile,” dedim. “Tanrı aşkına, bırak artık bu lafın ucunu...”

Provis, “Evet ama, buraya bak sen,” diye diretti. “Sevgili oğlum, onca yoldan, dünyanın öbür ucundan, adi, avam ağzıyla konuşmaya gelmedim ben. Neyse, şimdi sen söyleyeceğini bitir bakalım evlat. Ne diyordun?..”

“Başına açtığın bu tehlikeden seni nasıl koruyacağız?”

“Bak sevgili oğlum, o tehlike pek öyle senin sandığın kadar büyük bir şey değil. Beni yeniden ihbar eden çıkmazsa tehlikenin üstünde bile durmayız. Jaggers var, Wemmick var, bir de sen varsın. Başka kim var beni ihbar edecek?”

“Sokakta filan bir tanıyan çıkmaz mı dersin?”

“Yani, pek çıkmaz derim. Geri döndüğümü, ‘Bay A. M. Botany Körfezi’nden Geri Dönmüştür’ diye gazetelerle ilan etmeyeceğime göre... Aradan şunca yıl geçti be Pip! Kimin eline ne geçer gayri beni ihbar etmekten? Gene de, bak buraya Pip, tehlike bundan elli kat büyük olsa ben gene çıkar gelirdim seni görmeye, çıkar gelirdim evlat, böyle bilesin bunu...”

“Ya ne kadar zaman kalacaksın burada?”

“Ne kadar zaman mı?” diyerek Provis o kara piposunu dişlerinin arasından aldı, çenesini sarkıtarak gözlerini bana dikti. “Geri dönmüyorum ki artık; temelli geldim.”

“Nerede oturacaksın?” diye sordum. “Ne yapacağız seni? Güvenilir bir yer bulmamız gerek, ama nasıl?”

Provis, “Sevgili oğlum,” diye yanıtladı. “Parayı verdin mi suratını değiştirecek takma saçlar alır, pudralanırsın. Yapmacık gözlük takar, kara, takım urba giyersin. Kısa pantolon filan, her bir şey. Kaç kişi var, böyle kılık değiştirmiş gezen, evlat. Onlar yapar da ben yapamaz mıyım? Nerede oturup ne iş yapacağıma gelince, bu konuda sen de düşündüğünü söyle, hele Pip.”

“Şimdi her şeyi kolaydan alıyorsun,” dedim. “Ama dün gece, ölüm var bu işin ucunda derken çok ciddiydin.”

O, piposunu dişlerinin arasına sıkıştırarak, “Gene de yemin ederim bu işin ucunda ölüm olduğuna,” dedi. “Darağacında sallanmak var. Buranın

yakınlarında, yol kıyısında kurulacak bir darağacı hem de. Senin de bunu böylece bilmen gerek Pip. Bunu böylece kafana soktuktan sonra ne yapacağız peki? İşte geldim, buradayım. Bundan böyle geri dönmek burada kalmak kadar kötü olur; daha bile kötü. Zaten çoktan aklıma koymuştum, gelip sana kavuşmayı. Yıllar yılı gözümde tüttün. Bu yüzden çıktım geldim işte. Göze aldığım tehlikeye gelince, ben kaşarlanmışım gayri evlat... Civciv çıktığından beri her türlü ökseye, kapana boş vermiş bir av kuşu say beni. Şimdi çıkıp bir korkuluğun üstüne tünemekten ürkecek değilim ya! Korkuluğun içinde ölüm mü gizliymiş, olsun varsın! Varsa çıksın dışarı, ondan kaçacak değilim. Ama yüz yüze gelmezden önce ona pabuç da bırakacak değilim. Hadi, hadi, şöyle dur da beyefendi oğluma gene doya doya bir bakayım, bir kez daha...”

Gene iki elimi birden kavradı. Kendi malı olan bir şeyi süzercesine, uzun uzun, hayran hayran, tepeden tırnağa süzdü beni. Bir yandan da büyük bir hoşnutluk, büyük bir rahatlıkla piposunu tüttürmekten geri kalmıyordu.

Düşünüyordum da en çıkar yol, onu yakınımızda şöyle sessiz, kuytu bir yere yerleştirmekti. İki-üç güne kadar beklediğim Herbert gelir gelmez onu oraya aktarabilirdik. Sırrımızı Herbert’e açmamızın (bu sırrı Herbert’le paylaşmanın bana vereceği sonsuz rahatlık bir yana) kaçınılmaz olduğu bence açık seçikti. Gelgelelim Mr. Provis’e (onu bu adla çağırmaya karar vermiştim) göre hiç de öyle değildi. Kendisi ancak Herbert’i görüp de gözü tutarsa ona açılmaya razı olacaktı.

Cebinden yağlanmış, kara kaplı, kilitli bir İncil çıkararak, “O zaman bile buna el bastırıp yemin ettirmeden olmaz, evlat,” diyordu.

Ürkünç velinimetimin bu küçük kara kaplı kitabı dünyanın bir ucundan öbür ucuna, salt tehlikeli, ivedi durumlarda insanlardan yemin koparmak amacıyla taşıdığını ileri sürmek, yüzde yüz bilmediğim bir şeyi ileri sürmek olur. Kesin olarak şu kadarını söyleyebilirim ki onun bu kitabı başka hiçbir amaç için kullandığını görmedim. Kitap bir mahkeme salonundan çalınmışa benziyordu. Belki de kendisiyle kendinden önce mahkemeye çıkanların bu kitabı kullanışlarındaki amacı bilmesi yüzünden bu adam, İncil’in bir tür yasal muska tılsımı taşıdığına inanç getirmiş, bu tılsıma bel bağlamıştı... Şimdi bu kitabı cebinden çıkardığı zaman aklıma çok eskiden bir akşam, köy mezarlığında bana gizlilik yemini ettirişi geldi. Dün gece de, sürgündeyken kararlarını hep yemin ederek aldığını anlatıp durmuştu.

Şu sırada üzerinde denizcilerin giydiği türden bol bir pantolon ceket vardı. Bunların ceplerinde, elinden çıkarmak amacıyla birkaç papağan ve bir sürü yaprak sigarası saklıyor sanırdınız. Onunla bir de bundan sonra giyeceği kılığı görüştüm. Kendisi, anlaşılmaz bir nedenle, kimliğini gizlemek için kısa pantolonun birebir olduğu konusunda bir tuhaf kanaat beslemekteydi. Kafasında kendisi için tasarladığı kılığı gerçekleştirirse, papazla dişçi arası bir şey olup çıkacaktı. Ben daha çok, varlıklı bir çiftçiye benzeyecek biçimde giyinmeye onu ikna ettim. Saçını iyice kısa kesip pudralamasını da kararlaştırdık. Bu arada, benim işçi kadınla yeğeni onu henüz görmemiş olduklarından bu kılık değişimi gerçekleşinceye dek Provis onlardan uzak duracaktı.

Bu güvenlik kararlarını almak, dışarıdan kolay bir şeymiş gibi gelebilir. Gelgelelim şu sersemlemiş, hatta aklım başımdan gitmiş durumumda bir karara varabilmem öyle uzun sürdü ki, bunları uygulayabilmek için ancak öğleden sonra saat iki-üç sularında dışarıya çıkabildim. Provis evde kalacak, ne olursa olsun, kimseye kapı açmayacaktı.

Essex Sokağı'nda, arkası bize bakan, penceremden seslensem duyulabilecek kadar yakın, temiz bir aile pansiyonu olduğunu biliyordum. İlk önce oraya gittim. Neyse, şansım varmış. İkinci katı amcam Mr. Provis için kapatabildim. Sonra dükkân dükkân dolaşarak, amcamın üstünü başını düzmek için gereken alışverişi yaptım. Bu iş de bitince adımlarımı, kendi aklıma uyarak, Little Britain'e yönelttim.

Mr. Jaggers çalışma masasının başındaydı. Ama benim girdiğimi görünce hemen ayağa kalktı; ateş başına geçip durdu.

"Yavaş gel, Pip," dedi. "Dikkatli ol."

"Korkmayın, dikkatli olacağım efendim," dedim.

Çünkü söyleyeceklerimi, yolda gelirken uzun uzun düşünüp tasarlamıştım.

Mr. Jaggers, "Hesapsız konuşup kendini güç durumda bırakma," dedi. "Başkalarını da güç durumda bırakma. Anlıyorsun, hiç kimseyi. Hiçbir şey söyleme bana, öğrenmek istediğim hiçbir şey yok. Meraklı bir insan değilimdir ben."

Provis'in dönüp gelmiş olduğunu biliyordu; bunu hemen anlamıştım elbet.

"Mr. Jaggers," dedim. "Benim tek isteğim, bana söylenenlerin doğru olup olmadığını bilmek. Yalan olabileceklerinden hiç umudum yok gerçi;

gene de doğrulanmalarını istiyorum.”

Mr. Jaggers, anladım, gibilerden baş salladı. “Size (söylenenler) mi dediniz, yoksa (edindiğim bilgi) mi dediniz?” diye başını yan yatırarak sordu. Yüzüme bakmıyordu. Gözleri de, kulağı da kapıdaydı. “Söylenenler dediyseniz bir konuşma yapmışsınız anlamına gelir. Oysa, Yeni Güney Galler’de olan bir adamla konuşmuş olamazsınız, değil mi ya?”

“Öyleyse, edindiğim bilgi, diyeyim, Mr. Jaggers.”

“Güzel.”

“Abel Magwitch adında birinden edindiğim bilgiye göre, adını bilmediğim velinimetim kendisiymiş.”

Mr. Jaggers, “Yeni Güney Galler’deki adamdır bu,” dedi.

“Yalnızca o mu?”

“Yalnızca ve bir tek o.”

“Efendim, kendi yanılgılarım, kendi kendime vardığım yanlış sonuçlar yüzünden size herhangi bir sorumluluk yükleyecek kadar mantıksız değilim. Ne var ki ben eskiden beri, velinimetimin Miss Havisham olduğunu sanıyordum da.”

Mr. Jaggers işaretparmağını şöyle bir kemirip beni serinkanlılıkla süzerek, “Dediğin gibi Pip, benim o yönden hiçbir sorumluluğum yok,” diye karşılık verdi.

İçim ezilerek, yalvarırcasına, “Ama yanılmamak da olası değildi ki,” dedim. “Görünüşe bakınca.”

“En ufak bir kanıt yoktu Pip,” diye Mr. Jaggers başını iki yana sallayarak cüppesinin eteklerini toparladı. “Hiçbir zaman görünüşe aldanma. Her zaman kanıt ara. Kanıt olmadan hiçbir şeye inanma. O zaman yanılmazsın.”

Bir süre sessiz durduktan sonra, “Başkaca bir diyeceğim yok,” diye içimi çektim. “Edinmiş olduğum bilgiyi doğruladım. Oldu bitti.”

“Magwitch, hani şu Yeni Galler’deki adam... kimliğini ortaya vurdu madem... seninle olan ilişkilerimiz süresince gerçeğin çizgisinden nasıl bir milim bile ayrılmadığımı şimdi anlayabilirsin sanıyorum Pip. Tek milim bile sapmadım. Gerçekten. Bunu görüyorsun, değil mi?”

“Açıkça, efendim.”

“Magwitch, hani şu Yeni Güney Galler’deki adam bana ilk olarak mektup yazdığında... Yeni Güney Galler’den... kendisine de anlattım: Gerçeğin çizgisinden bir milim bile ayrılmamı benden beklemesin diye

peşin peşin uyardım onu. Başka bir konuda daha uyarılarım oldu kendisine. Mektubunda, günlerden bir gün seninle burada, İngiltere'de görüşmek isteyebileceğine, ucundan kıyısından, belli belirsiz değiniyormuş gibi geldiydi bana. Kendisine yazdım, bu konuyu bir daha duymak istemiyorum diye. Suçunun bağışlanabileceğinden hiç umudum olmadığını yazdım ona; Yeni Dünya'ya ömür boyu sürgün edildiğini, İngiltere'ye dönmesinin yasalarca ağır suç sayılıp onun en ağır cezalara çarptırabileceğini anlattım. Bu konuyu açıklayıp kulağını büktüm Magwitch'in," diye Mr. Jaggers gözlerimin içine bakarak ekledi: "Yeni Güney Galler'e yazdım bunu. Magwitch'in benim uyarılarıma kulak astığından, bu uyarılara göre davrandığından benim hiç kuşkum yok."

"Benim de."

Mr. Jaggers hâlâ gözlerimin içine bakarak, "Wemmick'ten aldığım habere göre kendisi Portsmouth damgalı bir mektup almış; Purvis adında bir sömürgeliden. Yoksa adı..." diye duraladı.

"Provis olmasın, efendim?"

"Öyle ya, Provis de olabilir. Sağ ol, Pip. Belki de Provis'tir adı. Provis olduğunu sen de belki biliyorsundur, ha?"

"Biliyorum," dedim.

"Provis olduğunu biliyorsun. Provis diye bir sömürgeciden gelen Portsmouth damgalı bir mektupta Magwith adına senin adresin soruluyormuş, Wemmick detayları ona postayla bildirdi. Magwitch'e ilişkin açıklamayı, büyük bir olasılıkla Provis'ten öğrenmiş olmalısın... öyle mi?"

"Provis'ten öğrendim."

"Eh, iyi günler sana Pip," diyerek Mr. Jaggers elini uzattı. "Seni gördüğüme sevindim. Yeni Güney Galler'deki Magwitch'e mektup yazarsan ya da Provis yoluyla haber yollarsan bir zahmet anlatıver: Yıllardır tuttuğumuz bütün hesapları, makbuzlarıyla birlikte sana devredeceğiz; geri kalan parayı da. Çünkü paranın bir bölümü hâlâ elimizde. Güle güle git Pip."

Tokalaştık; Mr. Jaggers ben gidinceye dek gözlerini üzerimden ayırmadı. Kapıda döndüm: Bakışları hâlâ üzerimdeydi. Raftaki o iki uğursuz maske ise gözkapaklarını aralamaya, o şişmiş gırtlaklarını zorlayarak, "Ah, ne hinoğlu hin bu adam," demeye çabalıyorlarmış gibi geldi bana.

Wemmick sokaktaymış. Zaten yerinde olsa da bana bir yardımı dokunamazdı ki! Dosdoğru eve döndüm. Bizim ürkünç Provis, sağ salim, su ile rom içerek piposundaki kara kafa tütününü tüttürmekteydi.

Ismarladığım giysilerin hepsi ertesi gün geldi; Provis de bunları giydi. İçim öyle kararıktı ki her giydiği şey bu adamın üzerinde, bir önce çıkardığından daha kötü duruyormuş gibi geliyordu. Bana kalırsa üzerinde öylesi bir hava vardı ki kılığını değiştirerek kimliğini gözden gizlemek olanaksızdı. Ben kılığını düzeltip üstüne başına çekidüzen verdikçe o, bataklarda sürünüp saklanan pranga kaçağına daha çok benziyordu sanki.

Bu kuruntularım hiç kuşkusuz biraz da onun davranışlarına, o yaşlı yüzüne alışmaya başlamış olmamın sonucuydu. Gene de bacaklarından birini, üzerinde demirden bir ağırlık varmışçasına sürüyormuş, kısacası mahpusluk onun varlığının dokusuna tepeden tırnağa sinmiş gibi bir duyguya kapılıyordum.

Sonra o ıssız kulübede geçirdiği çoban yaşamının izleri hâlâ üzerindeydi. Bu da hiçbir giysinin yumuşatamayacağı bir yabanlık veriyordu ona. Buna, sonradan insanlar arasına karıştığı halde damgalı olmasının izleri ekleniyor, şimdi bile kaçan, gizlenen biri olmanın bilinci ise hepsinden ağır basıyordu.

Tüm oturuş kalkışlarında, yiyiş içişlerinde, omuzlarını kısıp isteksiz, dalgın dönüp dolanışlarında, o kocaman, boynuz saplı çakısını cebinden çıkarıp pantolonuna sildikten sonra lokmalarını doğrayışında, hafifçecik bardaklarla kadehleri sapsız, hantal, ağır birer tasmışlar gibi tutup kaldırışında, ekmeğinin bir köşesini kesip tabağındaki sosa banarak, payına düşenin zerresinin bile boşa gitmesini istemezcesine, döndüre dolaştıra, sosu en son damlasına kadar sıyırışında, sonunda parmaklarını da lokmaya sildikten sonra lokmayı yutuşunda... bütün bu davranışlarında ve günün her dakikasında yaptığı yüzlerce adsız, ufak tefek şeylerde, onun kişiliğindeki “suçlu”, “mahkûm”, “tutsak” açıkça sırıtıyordu.

Saçını pudralamayı kendisi akıl etmişti. Kısa pantolondan onu caydırabildimse de pudraya boyun eğdim. Ne var ki pudra sürüldüğü zaman aldığımız sonucu yalnızca ölü yüzüne sürülen allıkla kıyaslayabilirim; adamın kişiliğinde gizli tutulması gereken ne varsa hepsinin bu yalınkat yapmacığı delip geçmesi, tepesinden yalazlanıp fışkırırmışçasına göze batması böylesine korkunçtu. Pudra tasarısından dener denemez caydık; adam kendi kır saçlarını kısa kestirmekle yetindi.

Bu adam benim gözümde öyle tüyler ürpertici bir bilmeceydi ki bunu anlatacak söz bulamıyorum. Akşamları rahat koltuğunda, o boğum boğum damarlı elleri koltuğunun yanlarına yapışmış, dövmeyi andırır derin kırışıklıklarla kaplı dazlak kafası göğsüne düşmüş olarak uyuyup kaldığı zamanlarda oturduğum yerden ona bakarak, “Acaba işlediği suç neydi?” diye meraka kapılıyordum. Başlıyordum *Newgate Takvimi*’ndeki[18] tüm suçları ona yüklemeye! Öyle ki, bir süre sonra, kalkıp tabanları yağlayarak ondan kaçmamak için kendimi zor tutuyordum! Ona karşı duyduğum tiksinti her geçen saatle biraz daha artıyordu. Herbert’in yakında geleceğini bilmesem bu duyguların işkencesine dayanamayarak, bu adamın benim için bütün yaptıklarına, içinde bulunduğum büyük tehlikeye bile aldırmadan, daha başlangıçta kaçar giderdim sanıyorum... Bir gece yataktan kalktım, sırtıma en eski giysilerimi geçirmeye bile başladım! O telaş arasında bir yandan da varımı yoğumu ona bırakmayı, gönüllü asker olarak Hindistan’a gitmeyi kuruyordum.

O ıssız odalarda geçirdiğim upuzun akşamlar, daha da uzun geceler boyunca dışarıda yağmurla rüzgâr durup dinlenmeksizin camlara vururken eve bir hortlak dadansa içime bundan büyük bir dehşet salamazdı. Bir hortlağın hiç değilse benim yüzümden yakalanıp asılma olasılığı yoktu. Oysa bu adamın yakalanıp asılabileceğinin düşüncesi, bunun kaçınılmazlığının korkusu içimdeki dehşete dehşet katıyordu.

Provis uykuda olmadığı ya da üzerinde taşıdığı eski püskü bir deste iskambil kâğıdıyla karmaşık bir *Patience*[19] oynamadığı zamanlar (kazandığını elindeki çakıyı masaya saplayarak gösterdiği bu oyunu o zamana dek hiç görmemiştim, sonradan da hiç görmedim); evet, Provis bu iki uğraşından birine dalmış değilse benden yüksek sesle kitap okumamı isterdi. “Ecnebi dilinden olsun; sevgili oğlum!” Ben onun isteğini yerine getirirken o, okuduklarımın tek sözünü anlamaksızın ocak başında durur, yapıtını sergileyenlerin övüncüyle beni süzerdi. Yüzümün önüne gerdiğim parmaklarımın arasından görebilirdim onu; dilsizcilik oynayarak odadaki eşyaya beni gösterir; bilgimi, hünerimi onların dikkatine sunardı.

Hani romanlarda okuduğumuz hayal ürünü bir bilim öğrencisi vardır; Tanrı’ya meydan okuyarak yarattığı biçimsiz canavardan kaçıp kurtulmaya çalışan bu kişinin derdi benimkinden büyük olamazdı; yalnız ben, beni

yaratmış olan canavardan kaçmaya yelteniyordum; o beni övüp sevdikçe benim ona karşı duyduğum tiksinti büsbütün artıyordu.

Bu dönemi, bir yıl filan sürmüş gibi bir anlatımla yazdığımı biliyorum. Gerçekte dört-beş gün sürdü. Her dakika Herbert'in gelmesini umduğumdan evden ayrılmayı göze alamıyor, ancak ortalık kararınca Provis'i hava almaya çıkarıyordum.

Derken bir akşam, yemekten sonra yorgunluktan uyuyup kaldığım bir sırada (çünkü uykularım korkulu düşlerle bölündüğünden, bütün gecelerim tedirgin, yüreğim ağzımdaydı), merdivende beklediğim ayak sesini duyarak sevinç içinde yerimden kalktım.

Provis de kestirmekteydi; benim çıkardığım hafif gürültü üzerine o da sarsak sarsak yerinden kalktı. O dakika elinde çakısının parıltısını gördüm.

"Şşş, Herbert bu gelen," dedim.

Herbert coşkuyla içeri daldı. Dokuz yüz kilometrelik Fransa yolculuğunun köpüklü neşesi üstünden akıyordu.

"Handel, sevgili dostum, nasılsın bakalım? Daha daha nasılsın, başka ne var ne yok, ha? Görüşmeyeli yıl olmuş gibi geliyor! Sahiden de yıl oldu mu yoksa, baksana, nasıl sararıp solmuş, iğne ipliğe dönmüşsün! Herbert, sevgili... Aa, şey... çok özür dilerim."

Herbert elimi sıkarken sürdürmekte olduğu şen gevezeliği Provis'i görünce kesiverdi. Gözlerini ona dikmiş bakan Provis çakısını yavaş yavaş doğrultmakta, öbür cebinde de bir şeyler aranmaktaydı.

Herbert aval aval bakınadursun, ben iki kapıyı da kapayarak, "Herbert, sevgili dostum, çok tuhaf bir şey oldu," dedim. "Bu bay benim... benim konuğum."

Provis, "Sen her işi bana bırak, oğlum," diyerek cebinden çıkardığı o küçük, kara kaplı kitapla ilerledi. Herbert'e dönerek, "Bunu sağ elinde tut," dedi. "Verdiğin sözden şuncacık cayarsan Tanrı hemen oracıkta seni çarpıp canını alsın. Öp şimdi bunu!"

Ben Herbert'e, "Dediği gibi yap," dedim.

Herbert dost bir şaşkınlık, güler yüzlü bir tedirginlikle bana bakarak isteneni yerine getirdi.

Provis de o saat onun elini sıkarak, "Şimdi yeminlisin artık," dedi. "Bunu unutmayasın. Benim Pip seni de kendisi gibi beyefendi yapacak, evlat. Yapmazsa beni de Kitap çarpsın!"

18. (İng.) *Newgate Calender* (Takvim): Ünlü mahkûmların biyografilerini içeren bir yayın. Beş ciltlik baskısı 1771'de yayımlandı. (Y.N.)

19. (İng.) Tek başına oynanan bir iskambil oyunu. (Y.N.)

41

Üçümüz birden ateş başına oturup da ben her şeyi olduğu gibi açıkladığım zaman Herbert'in uğradığı şaşkınlıkla tedirginliği size nasıl anlatayım? Herbert'in yüzünde kendi duygularımın yansımasını gördüğümü ve bunların arasında velinimetime karşı beslediğim tiksintinin önemli bir yer tuttuğunu söylersem yeter sanıyorum.

Başka hiçbir aykırılık olmasa bile benim anlattığım öyküden duyduğu zafer dolu mutluluk, onunla bizim aramıza bir perde gererdi. Geldiğinden bu yana bir kez işlediği kabalık kusurundan başka (ben öykümü bitirir bitirmez kendisi Herbert'e bu olayı uzun uzadıya anlattı), durumda bana hoşnutsuzluk verecek bir şeyler olabileceği, başıma konan devlet kuşundan herhangi bir nedenle yakınabileceğim, bu adamın aklının köşesinden bile geçmiyordu. Beni beyefendi yapmasıyla, su gibi harcadığı paralar sayesinde benim tam bir beyefendi olarak yaşayışımı görmeye gelmesiyle, kendi hesabına olduğu kadar benim hesabıma da böbürleniyordu. Bunun ikimiz için de övünülecek, koltuk kabartıcı bir şey olduğundan hiçbir kuşkusu yoktu.

Bir süre konuştuktan sonra, "Bana bak, Pip'ciğimin can dostu," diye ekledi. "Buraya geldikten sonra, yarım dakika için kendimi unutup kaba konuştuğumu bilmez değilim. Pip'e de söyledim bunu, avam ağzıyla konuştuğumu biliyorum diye. Ama sakın bu konuda canını sıkma. Bizim Pip'i beyefendi yaptığıma göre, o da seni beyefendi yapacağına göre, beyefendilerin yanında nasıl davranılır biliyorum demektir. Sevgili evladım, Pip'ciğim ve Pip'in dostu, ikiniz de yüreğinizi ferah tutun. Ağzıma her zaman için kibarlık gemini vuracağım; güvenin buna. Zaten kendimi unutup bayağılaştığım o yarım dakikadan sonra taktım bile bu gemi; şu dakikada gemim ağzımda, bir daha da hiç çıkmayacak!"

Herbert, "Hiç kuşkusuz," dediyse de Provis'in sözlerinde kesin bir avuntu bulmuşa benzemiyor, hâlâ şaşkın, tedirgin duruyordu.

İkimiz de konuğumuz bir an önce kendi pansiyonuna gitse de baş başa kalsak diye sabırsızlanıyorduk. Gel gör ki bizden ayrılmayı besbelli hiç canı istemeyen Provis geç saatlere kadar oturdu. Onu Essex Sokağı’na götürüp de pansiyonunun karanlık kapısından içeri bir selamet soktuğumda gecenin yarısı olmuştu. Kapı üstüne kapandığı zaman, ilk geldiği geceden bu yana ilk olarak derin bir oh çektim.

Merdivende rastladığım adam hiç aklımdan çıkmadığı için karanlık bastırdıktan sonra konuğumu hava aldırmaya çıkardığım zamanlar her seferinde gidişimizde de dönüşümüzde de ürkek ürkek çevremi süzmekten hiç geri kalmamıştım. Şimdi de dört bir yanımı gözleyip duruyordum. Büyük kentlerde insan tehlikede olduğuna, gözetlendiğine inanmışsa hemen her gördüğünün kendini gözetlediğinden kuşkulanmaması elinde değildir. Gene de ben rastladığım birkaç kişinin benimle özel olarak ilgilendiklerine ihtimal vermedim. Herkes kendi yoluna gidiyordu. Geri döndüğüm zaman da sokak bomboştu. Avlu kapısından bizimle birlikte aynı anda çıkan olmadığı gibi, şimdi benimle birlikte bir giren de olmadı. Havuzun yanından geçerken Provis’in ışıklı, sakin duran arka pencerelerine şöyle bir göz attım. İçeri girmeden önce kapı önünde bir süre durdum. Avluda hiçbir yaşam belirtisi yoktu; merdivenlerde de öyle.

Herbert beni kucaklayıp bağrına bastı. İnsanın dünyada bir dostu olmasının mutluluğunu hiç böyle derinden duymamıştım. Herbert anlayış dolu, gene de yüreklendirici birkaç söz söyledi, sonra oturduk, ne yapacağımızı düşünüp taşınmaya başladık.

Provis’in koltuğu boş duruyordu. Provis’in koltuğu diyorum, çünkü bu adam kışlada askermiş de yazılı bir kurallar listesini izlermiş gibi hep bir yerde, diken üstünde durmak, hep aynı sırayla aynı şeyleri yapmak (piposu, kara kafa tütünü, çakısı, iskambil kâğıtları, vb.) gibi bir huyu vardı. Dediğim gibi koltuğu boş durduğundan Herbert önce bilmeden oraya oturdu, sonra hemen kalkarak koltuğu itti, gidip bir başka yere oturdu. Velinimetime karşı tiksinti duyduğunu söylemesine gerek kalmamıştı artık, ne de benim kendi içimdeki tiksintiyi açıklamama... Bu sırrı tek bir hece konuşmadan paylaşmış oluyorduk.

Herbert kendini başka bir koltuğa attığı zaman ben hemen, “Ne yapacağız şimdi?” diye sordum. “Ne yapabiliriz?”

Herbert başını elleri arasına alarak, “Benim zavallı, Handel’im,” dedi. “Öyle beynimden vurulmuş gibiyim ki düşünemiyorum.”

“Başımı bu taşa ilk çarptığımda ben de öyleydim, Herbert. Ama artık bir şeyler yapmalıyız. Bu adam yeni yeni harcamalar yapmayı aklına koymuş; atlar, arabalar, binbir türlü göz kamaştırıcı kılıklar. Ne yapıp edip engellemeliyiz onu.”

“Yani... bunları kabul...”

“Nasıl kabul edebilirim?” diye Herbert’in sözünü kestim. “Bir düşünsene kim olduğunu. Bir baksana suratına.”

İkimiz de elimizde olmadan tepeden tırnağa ürperdik.

“Ama işin en kötüsü adam beni gerçekten evlat gibi biliyor, Herbert. Korkunç ama gerçek; candan seviyor beni. Hay aksi şeytan!”

Herbert, “Benim zavallı, sevgili Handel’im,” dedi gene.

“Sonra,” diye ekledim, “şimdi bu işi burada kessem, ondan artık tek kuruş bile almasam, şimdiye kadar bana verdiklerini, ona neler borçlu olduğumu bir düşünsene! Öte yandan boğazıma kadar da borç içindeyim; boğazıma kadar diyorum, çünkü artık ileride elime bol para geçecek diye bir umudum yok; belirli bir meslek için yetiştirilmiş değilim, elimden hiçbir iş gelmez. Hiçbir işe yaramam ben.”

Herbert, “Canım, durumu abartıyorsun; hiçbir işe yaramam ne demek?” diye sözlerime karşı çıktı.

“Ne işe yararım peki? Aklıma bir tek şey geliyor, o da askere yazılmak. Aklımdan geçmedi de değil. Belki gerçekten giderdim ya, bana dostça, yürekten, benim iyiliğimi düşünerek öğüt vereceğini bildiğim için, seni bekledim.”

Burada, gözlerim yaş içinde kaldı; Herbert de tabii ki bunu görmezlikten gelerek elime sıkıca yapışmakla yetindi. Biraz sonra da, “Her neyse, sevgili Handel, sen askerliği bir kalem geç,” dedi. “Bu adamın yakınlığıyla yardımlarını geri çevirirsen sanırım bundan önce gördüğün yardımları bir gün ödeyebilmek umuduyla yaparsın bu işi. Gelgelelim asker olursan bu umudunu gerçekleştirme şansın pek zayıf olur gibi geliyor bana. Hem zaten düşüncesi bile gülünç bu işin. Bizim Clarriker’in firmasına girmen bin kat yeğdir bence. Ufak bir yer ama, ne de olsa. Hem biliyorsun, beni zamanla ortaklığa da alacaklar.”

Zavallı çocuk! Bu ortaklığı kimin parasıyla gerçekleştirebileceği konusunda en ufak bir fikri yoktu.

“Bir sorun daha var,” diye sözünü sürdürdü. “Uzun yıllardır tek bir saplantıyla yaşamış olan, cahil, sabit fikirli bir adam bu. Dahası, belki

haksızlık ediyorum ama, aklına taktığı amaç için hiçbir şeyden sakınmayacak olan, azılı bir kişiye benziyor.”

“Öyledir; ben bilirim onu,” dedim. “Bunu kanıtlayan olayı anlatayım sana.”

Ve Herbert’e bundan önce anlatmamış olduğum şeyi, öbür mahkûm olayını anlattım.

Herbert, “İşte bak, görüyorsun ya,” dedi. “Şöyle düşün. Bu adam saplantısını gerçekleştirebilmek uğruna kellesini koltuğuna alıp buralara geliyor. Bunca bekleyişten, bunca çabadan sonra tam muradına ereceği sırada sen onun güvendiği dağlara kar yağdırıyor, düşlerini yerle bir ediyor, başarılarını sıfıra indiriyorsun. Bu düş kırıklığıyla neler yapabileceğini hiç düşünebiliyor musun?”

“Düşünüyorum, Herbert. Çıkıp geldiği o uğursuz geceden beri uykularım kaçıyor bu yüzden. Bana içerleyip de gidip teslim olacak ya da kendini ele verecek diye ödüm kopuyor.”

“Öyleyse hiç kuşkun olmasın, Handel, yapar mı yapar! Bence çok büyük bir olasılık bu, göze alınamayacak bir tehlike. O İngiltere’de kaldığı sürece bu yüzden senin elin kolun bağlı sayılır; yok, onu bırakıp gidersen yapacağı çılgınlık da budur.”

İşin başından beri beni içimden çökertmiş olan bu düşüncenin dehşetiyle yeniden sarsıldım. Provis böyle bir şey yaparsa kendimi ister istemez onun katili olarak görmeyecek miydim? Yerimde duramayarak ayağa kalktım, bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladım. Bu arada bir yandan da Herbert’le konuşuyordum. Provis kendisi istemeden tanınıp ele geçse bile ben, ne denli masum olursam olayım, buna yol açtığım için perişan olacaktım. Evet, şu sırada onun serbest, yanımda olmasından ötürü de perişandım; öylesine ki bu durumda olmaktansa ömrümün sonuna dek köydeki demirci dükkânında çalışmak benim için bin kat daha yeğdi; gelgelelim Provis korktuğumuz şeyi yaparsa uğrayacağım perişanlığın yanında şimdiki hiç kalırdı.

Öte yandan ortada savsaklayamayacağımız bir de soru vardı: Ne yapacaktık?

Herbert, “Yapılacak ilk ve başlıca iş onu İngiltere’den uzaklaştırmaktır,” diyordu. “Sen de yanına katılırsan belki buradan gitmeye razı olabilir.”

“Ama onu nereye götürürsem götüreyim, geri dönmesini önleyemem ki.”

“Sevgili Handel, Newgate Zindanı’nın buraya kapı komşusu olduğunu unutma. Ona içindekileri açıp kafasını kızdırdığın zaman buralardan uzaklarda bir yerde olmak çok daha hayırlı. Gün gibi ortada değil mi bu? Onu buradan uzaklaştırabilmek için öbür mahkûmu bahane edebilir miyiz? Ya da şimdiki yaşamıyla ilgili bir şey?”

Herbert’in karşısına geçip avuçlarımı açtım. Durumun çaresizliği sanki avuçlarımın içindeydi.

“Ama ben onun yaşamıyla ilgili hiçbir şey bilmiyorum ki! Kimi geceler ona baktıkça aklımı oynatacak gibi oluyorum; talihime, talihsizliklerime böylesine karışmış bir adam, gene de bana yabancı. Çocukluğumda iki gün korkudan ödümü koparan o sefil pranga kaçağı olduğundan öte bir şey bilmiyorum onunla ilgili.”

Herbert kalkıp koluma girdi; birlikte, ağır ağır, bir aşağı bir yukarı dolaşarak yerdeki halıyı incelemeye koyulduk.

Derken Herbert birden durarak, “Handel,” dedi. “Bu adamın yardımlarını bundan böyle kabul edemeyeceğine kesin inanıyorsun, öyle mi?”

“Yüzde yüz. Sen de benim yerimde olsan kabul edemezsin, öyle değil mi?”

“Onunla ilişkini kesmen gerektiğine de inanıyorsun?”

“Herbert, bunu sorman bile gereksiz, değil mi?”

“Öte yandan senin uğruna tehlikeye atmış olduğu candan da kendini sorumlu tutuyorsun; tutmamak elinde değil. Öyleyse, kendi durumunu kurtarmak için tek bir adım atmadan önce onu İngiltere’den uzaklaştırman gerek. Hele bunu bir başar, sonra da, Tanrı aşkına ne yap et, yakanı ondan sıyırmaya bak. Sonra da, el ele, baş başa verip bir çıkar yol buluruz elbet.”

Bu sözler üzerine, başkaca hiç konuşmadan, söz verircesine tokalaşmak, sonra da gene bir aşağı bir yukarı dolaşmamızı sürdürmek ne büyük avuntuydu!

“Bak, Herbert,” dedim. “Bu adamın hayatıyla ilgili bir şeyler öğrenmenin bir tek yolunu düşünebiliyorum. Yüzüne karşı açıkça sormak.”

“Evet, sor,” dedi Herbert. “Yarın sabah kahvaltıya oturduğumuzda sor.”

Provis o gece Herbert’le vedalaşırken, ertesi sabah kahvaltıya bize geleceğini söylemişti. Bu planı yaptıktan sonra Herbert ile ben yattık. Gece velinimetimle ilgili bir sürü deli deli düş gördüm. Sabahleyin uyandığım zaman uykumu alamamış, dinlenememiştim. Uykuda unutmuş olduğum

korku da uyanır uyanmaz karşıma dikildi: Ya onun yurda kaçak dönmüş bir “müebbet” olduğu ortaya çıkarsa? Uyanık olduğum saatlerde bu korku hiç içimden gitmiyordu.

Provis saatinde geldi, çakısını çıkarıp sofra başına oturdu. “Beyefendi, oğlunun tıpkı beyefendiler gibi parlayıp kendini göstermesi”yle ilgili bir sürü tasarı sıralıyor, bana emanet etmiş olduğu cüzdanındaki paraları hemen harcamaya başlayayım istiyordu. Bizim dairemizle kendi katını geçici birer barınak sayıyor, benden Hyde Park civarında onun şöyle rahat edip bacaklarını uzatabileceği “lüks bir kâşane” bulmamı istiyordu. Kahvaltısını bitirmiş, çakısını gene pantolon bacağına silmekteydi ki ben damdan düşercesine söze girişerek ona, “Dün gece, siz gittikten sonra arkadaşıma askerlerin bataklıkta sizi bulduğu geceyi anlattım,” dedim. “O sırada bir başka hükümlüyle boğuşmakta olduğunuzu hani. Aklınızda mı?”

“Aklımda mı ha? Sanki unutabilirmişim gibi!”

“O adam kim, siz kimsiniz, bu konularda bir şeyler bilmek istiyoruz. Dün gece anlattığım olaylar dışında, hele sizinle ilgili olarak hiçbir şey bilmemek tuhaf geliyor doğrusu. Biraz bilgi edinmek için bundan iyi fırsat olmaz sanırım.”

Adam biraz düşünüp taşındıktan sonra, “Pekâlâ,” dedi. “Sen de yeminli olduğunu unutmuyorsun, değil mi?”

Herbert, “Elbette unutmuyorum,” dedi.

Adam, “Ne dersem diyeyim, ne anlatırsam anlatayım,” diye diretti. “Hepsi burada kalacak. Yoksa yeminin seni çarpar ha!”

“Böyle olacağını da biliyorum.”

Adam gene, “İyi dinle,” diye sözlerini vurguladı. “Yaptığım şey ne olursa olsun cezasını çoktan çektim, karşılığını ödedim. Bunu da böyle bilesin.”

“Öyle olsun.”

Adam o kara piposunu çıkardı, tam kara kafa tütünüyle doldurmaya başlamak üzereyken tütüne gözü ilişince aklının karışacağından, anlatacağı öyküyle ipin ucunu kaçıracağından mı korktu nedir, tütünü geri koydu, piposunu ceketinin iliklerinden birine sokuşturdu, ellerini açıp dizlerine dayadı, uzun birkaç dakika sessiz, öfkeli bakışlarla ocaktaki ateşi süzdükten sonra dönüp bize baktı ve aşağıdaki öyküyü anlatmaya girişti.

42

“Sevgili oğlum ve Pip’in can dostu hayatımı size şarkı söyler ya da masal anlatırcasına anlatacak değilim. Kestirmeden, derli toplu anlatabilmek için ağız dolusu tek bir cümle ile deyivereceğim size: Zindandan içeri, zindandan dışarı, zindandan içeri, zindandan dışarı, zindandan içeri, zindandan dışarı... hayatım aşağı yukarı böyle geçti sayılır; Pip’in bana yardım eli uzatmasından sonra öte yanlara sürgün edilişime dek.

Bana yapmadıkları şey kalmadı diyebilirim; ipe çekmekten gayri... Değerli gümüş bir çaydanlık filanmışım gibi üstüme kilitler vurup durdular, oradan alıp oraya taşıdılar, o kentten kovdular, öbüründen dışarı attılar, işkence sehpalarına gerip kırbaçtan geçirdiler, dayak attılar, hırpaladılar, canımdan bezdirdiler. Nerede doğduğuma gelince, benim bildiğim de sizinki kadar, belki daha bile az. Kendimi bildiğimde, Essex’de bir yerde, tarlalardan şalgam çalarak geçinmekteydim. Birisi beni bırakıp kaçmıştı, bir adam, tenekeci miydi ne? Ateşi de alıp götürmüştü. Çok üşüyordum.

Soyadımın Magwitch, öz adımın Abel olduğunu biliyordum. Nasıl mı biliyordum? Tarlalardaki kuşların adlarının ispinoz, serçe, ardıçkuşu filan olduğunu nasıl biliyorsam öyle. Hepsinin yalan olduğundan kuşkulandığım da olmuyor değildi ya kuşların adları doğru çıktıkça kendi adımın doğruluğuna da inanç getirdim.

Görebildiğim kadarıyla bu Abel Magwitch denen, yarı aç, yarı çıplak çocuğu her gören korkuya kapılıyor, ya onu yanından kovuyor ya da yakasına yapışıp enseliyordu. Öyle çok enselendim, öyle çok enselendim ki enselene enselene büyüdüm desem yeri var.

İşte böyle, şimdi orada burada gördüğüm başıboş çocuklar kadar acınacak, kırtıpil, zavallı bir küçük yaratıktım. (Kendi yüzümü bir kerecik bile görmüş olduğumdan değil ha; evlere yalnızca dışlarından baktığım için aynaya da hiç bakmamıştım.) Ama daha o zamandan adım kaşarlanmışa çıkmıştı. Cezaevini gezmeye gelen ekâbirlere filan beni seçip gösterirlerdi,

‘İyice kaşarlanmışın tekidir bu,’ derlerdi. ‘Bütün ömrü zindanda geçmiştir diyebiliriz bu çocuk için,’ derlerdi. Onlar bana bakarlardı sonra, ben de onlara bakardım. Kimileri boyumun kaç karış olduğuyla ilgilenirdi. Oysa midemin boyuyla ilgilenselerdi ya! Kimileri de okuyamadığım ahlak öğretici kitapçıklar verirlerdi bana, anlayamadığım mavallar okurlardı. İlle de şeytan lafını kakarlardı kafama. Oysa şeytana uymayıp ne halt edecektim? Karnım aç gezecek değildim ya! Her neyse, gene avam ağzına döktüm lafı, oysa sizlerin yanında nasıl konuşmam gerektiğini unutmuş değildim. Sevgili oğlum ve Pip’in can yoldaşı sakın korkmayasınız, ben gene kabalaşıp bayağı olacağım diye...

Serserilik, dilencilik, hırsızlık yapa yapa büyüdük gittik işte. İş bulursam çalıştığım da oluyordu ya sizin sandığınız kadar kolay değildi iş bulmak. Hoş, yüzüme bakıp da, ‘Ben olsam bu gibisine iş verir miydim?’ diye düşünürseniz siz de çakarsınız ya ne demeye getirdiğimi... Kimi zaman kaçak avcılık, kimi zaman ırgatlık, arabacılık, işçilik, gezgin satıcılık, işportacılık, kısacası para getireceği yerde adamı kötüye götüren binbir türlü iş yaparak yetiştik, yaşımızı bulduk. Bir han ambarında, patates yığınlarının altında gizlenen bir asker kaçağından okuma öğrendim. Panayır panayır dolaşan, imzasını bir peni karşılığında satan bir ‘Dev Adam’dan da yazmasını öğrendim. Artık eskisi gibi sık sık kodese tıkılmıyorsam da gene, zindan kapılarının anahtarları paslanmasın diye kendi payıma düştüğünce katkıda bulunmaktan geri kalmıyordum.

Aşağı yukarı yirmi yıl önce, Epsom At Yarışları’nda o adamla tanıştım; bugün bile elime geçirsem kafasını ıstakoz kırarcasına kırabilirim şu maşayla. Doğru adı Compeyson’du. İşte dün gece ben gittikten sonra arkadaşına tastamamını anlattığın üzere, o gece hendekte canını çıkarasıya dövdüğüm adam bu adamdı evlat.

Sözümona kibar takımındandı bu Compeyson. Yatılı özel bir okula gitmişti, okumuşluğu vardı. Konuştukça dilinden bal akardı, kibarlığın her türlü inceliklerinden pek anlardı. Hem yakışıklıydı da. Büyük yarıştan bir gece önce tanıştım onunla. Bildiğim bir meyhaneye gitmiştim. Girdiğimde bu, yanında daha başkalarıyla bir masada oturmaktaydı. Meyhaneci beni tanırdı, kendi de at yarışları oynamaya bayılırdı. Beni görünce Compeyson’u yanımıza çağırdı.

Ona, ‘Bu adam tam sana göre bir adam bence,’ dedi, beni kastederek. Compeyson, şöyle alıcı gözüyle bir süzdü beni, ben de onu süzdüm.

Köstekli saati, parmağında bir yüzük, boyunbağında bir iğne vardı; sırtındakiler de hem güzel hem pahalı. Bu Compeyson var ya, bana dedi ki:

‘Görünüşe göre işlerin kötü gidiyor olsa gerek.’

Ben de, ‘Öyle, efendim,’ dedim. ‘Zaten iyi gittiği pek görülmez ya.’

Daha yakında serserilikten hüküm giymiş, Kingston Zindanı’na girip çıkmıştım. Bilseler, beni bambaşka şeylerden içeri atabilirlerdi oysa. Her neyse.

Compeyson, ‘Şans dediğin dönebilir,’ dedi. ‘Belki seninki de dönmek üzeredir.’

‘Umarım döner umarım,’ dedim ben de.

Compeyson, ‘Ne iş gelir elinden?’ diye sordu.

‘İyi yer, iyi içerim, sen ısmarlarsan,’ diye karşılık verdim.

Compeyson güldü, beni gene tepeden tırnağa, inceden inceye süzdü, çıkarıp beş şilin verdi elime, ertesi akşam için sözleştik orada buluşmaya.

Ertesi akşam gene oraya, Compeyson’la buluşmaya gittim. O da beni ortak aldı yanına, onun adamı oldum. Compeyson’un ortak olduğumuz işi neydi mi, diye soruyorsunuz? Compeyson’un işi dolandırıcılıktı; yalancı imza atmak, çalınmış paraları piyasaya sürmek, daha buna benzer şeyler. Kafasında türlü dalavereler kurup kendi elini bulaştırmadan kâra konmak, adamlarını tehlikeye atmak, işte buydu Compeyson’un mesleği. Yüreği taştandı bu adamın, kendisi teneşir gibi soğuk. Kafası desen hani demin sözü geçen şeytanın ta kendisiydi.

Biri daha vardı onun yanında. Adına Arthur diyorlardı ama öz adı değil de soyadıydı bu onun. Canlı cenaze gibi bir adamdı, bir deri, bir kemik. Compeyson’la birlikte bir zamanlar zengin bir hanımefendiyi kafese koymuşlar, küpler dolusu para yapmışlardı. Gel gör ki Compeyson kumarbazın tekiydi; eline kralların hazinesi geçse bir yanından girip öbür yanından çıkardı. Uzun lafın kısası bu Arthur korku nöbetleri geçiren, yarı deli gibi bir adamdı, bir ayağı çukurda. Hem de beş parasız gidecekti. Compeyson’un durmadan tekmeleyip dövdüğü bir de karısı vardı. Bu kadıncağız Arthur’a acırdı, yardım ederdi elinden geldiği zaman. Compeyson dersen hiçbir şeye, hiç kimseye acımazdı o.

Arthur’u dinleseydim de ders alsaydım. Ama almadım işte. Zaten ben öyle ince eleyip sık dokuyuculardan değildim. Size mi numara yapacağım? Neye yarar bunca yıl sonra? Kısacası, Compeyson’la birlikte çalışmaya başladım. Daha doğrusu zavallı bir maşa olup çıktım onun elinde... Bu

Arthur, Compeyson'ların evinin üst katında oturuyordu. Ev de Brentford dolaylarında bir yerdeydi. Compeyson Arthur'un kirasının, yediğinin içtiğinin inceden inceye hesabını tutardı. Belki bir gün iyileşir, gene çalışmaya başlar da öder diye. Neyse, Arthur çok geçmeden hesabı tamamen kapadı!..

Onu ikinci, üçüncü görüşüm filandı. Arthur gece geç saatte, ardından kovalayan varmış gibi Compeyson' ların oturma odasına girdi, sırtında tek bir pazen geceliği vardı, saçları da terden sırsıklam kafasına yapışmış. Compeyson'un karısına dedi ki: 'Sally, o kadın yukarıda, benim odamda, başımdan savamıyorum,' dedi. 'Tepeden tırnağa aklara bürünmüş, başına ak ak çiçekler takmış. Öfkeden ateş püskürüyor,' dedi. 'Koluna bir kefen asmış, saat sabah beşte bana giydirecekmiş, öyle diyor,' dedi.

Compeyson da, 'Aptal, o da senin gibi etten kemikten bir insan, bilmiyor musun bunu?' dedi. 'Kapıdan içeri girmedikçe ya da pencereden tırmanmadıkça, merdivenleri çıkmadıkça senin odana nasıl girebilir?' dedi.

Arthur da, 'Nasıl geldiğini bilmiyorum ama karyolanın ayakucundaki köşede durmuş, öfkeden ateş püskürüyor,' dedi. 'Hem şurada, yüreğinin üstünde kan lekeleri var... sen yaraladın o yüreği, sen,' diye inledi.

Compeyson hort zort ederdi ya, oldum olası ödleğin tekiydi aslında. Karısına, 'Sen şu sayıklayan deliyle gidiver,' dedi. 'Sen de Magwitch, Sally'ye yardım et, olmaz mı?' Ama kendisi yerinden kıpırdamadı.

Compeyson'un karısıyla ben Arthur'u odasına çıkarıp gene yatağına yatırdık. Öyle bir sayıklıyordu ki korkunç! 'İşte, baksanıza, kefeni benden yana sallayıp duruyor. Görmüyor musunuz?' diye bağırıyordu. 'Şu gözlere bakın. Nasıl da öfkeli, değil mi? İnsanın dizlerinin bağı çözülüyor korkudan, değil mi?' Sonra da, 'Giydirecek kefeni bana, giydirecek bana, o zaman işim bitti demektir. Alın şunu elinden, alın!' diye haykırdı. Sonra bize sarıldı, başladı hayaletle konuşmaya. Bir kendisi söylüyor, bir hayaletin dediğine karşılık veriyordu, öyle ki sonunda o kadını gördüğüme benim bile inanasım geldi!

Onun bu hallerine alışık olan Compeyson'un karısı, korku nöbeti yatışsın diye bir şurup içirdi; biraz sonra adamcağız yavaş yavaş yatıştı. 'Oh, neyse, hele şükür gitmiş,' dedi. 'Bakıcısı mı gelip aldı?' Compeyson'un karısı da, 'Evet,' dedi. Arthur, 'Söyledin mi bakıcıya, kadının kapısını kilitlesin, iyice sürgülesin?' diye sordu. Sally, 'Evet,' diye karşılık verdi. 'O çirkin şeyi de elinden alsın diye söyledin mi?' Sally gene,

‘Evet, korkacak bir şey kalmadı artık,’ dedi. Arthur, ‘Sen iyi yüreklisin, ne olur beni hiç bırakma; Tanrı senden razı olsun,’ diye hıçkırdı.

Bir süre oldukça rahat bir uykuya daldı. Sonra saat tam beşe gelirken bir çığlıkla uyanıp doğruldu. ‘İşte geldi, kefen de gene elinde,’ diye haykırdı. ‘Kefeni açıyor. Sindiği köşeden üstüme geliyor. Tutun beni, kollarımdan sıkı tutun ikiniz de. Fırsat vermeyin, o kefeni dokundurmasın bana. Aah! Neyse, bu kez ıskaladı. Önleyin, kefeni omzuma dolamasın. Beni kaldırıp da sarmasın o şeye. Kaldırıyor beni işte, kaldırıyor. Bastırın beni yatağa... yatırın beni!’ diye bağırdı, derken kaskatı kesilip öldü kaldı.

Compeyson pek umursamadı onun ölümünü. İkimiz de kurtulduk, diyordu. Çok geçmeden ikimiz iş çevirmeye başladık. Ama ilkin Compeyson, (ah ne hinoğlu hindi o) bana kendi kitabımın üstüne el bastırdı, hani şu benim kara kaplı kitabım evlat, arkadaşına da el bastırıp yemin ettirdiğim...

Compeyson’un tasarlayıp benim gerçekleştirdiğim işleri saymayacağım, yoksa bir hafta sürer. Sizlere yalnız şunu söyleyeyim ki, sevgili oğlum ve Pip’in can yoldaşı, o herif kafama öyle çoraplar ördü ki onun zencilerden farksız kölesi olup çıktım. Hep ona borçlu durumda, onun avucunun içinde, onun hesabına çalışıyordum, kellem koltuğumda. Yaşı benden küçüktü ama tilkiler gibi kurnazdı, bilgiliydi, okumuştu; beni beş yüz kez suya götürür de susuz getirirdi, hem de hiç gözümün yaşına bakmadan. O sırada bizim kadın neredeyse canı pahasına... ama neyse onu araya sokmaya gerek yok şu sırada...”

Adam, anılar kitabındaki yerini şaşırmışçasına şöyle şaşkın şaşkın çevresine bakındı, sonra yüzünü ateşe döndü, parmaklarını dizlerine daha bir yayarak bastırdı, ellerini kaldırdı, sonra gene dizlerinin üstüne indirdi.

Yeniden gözlerini çevresinde dolaştırarak, “Hepsini anlatmanın gereği yok,” diye ekledi. “Compeyson’la çalıştığım dönem ömrümün hemen hemen en çetin dönemlerinden biri oldu. Bilmem, bundan öte bir şey söylememin gereği var mı? Compeyson’la çalıştığım sırada serserilikten, ama yalnız başıma, yargılandığımı söyledim miydi size?”

“Hayır,” diye yanıtladım.

“Yargılandım ya. Hüküm bile giydim. Birlikte çalıştığımız dört-beş yıl boyunca iki-üç kez kuşku üzerine tutuklandım. Ama kanıt bulamadılar. Sonunda Compeyson’la ikimiz birden kodese atıldık; dolandırıcılıktan, piyasaya çalınmış para sürmekten. Ama başka şeylerle de suçlanıyorduk.

Compeyson bana, ‘Savunmamızı ayrı ayrı yürüteceğiz; aramızda bağlantı kurulmayacak,’ dedi. O kadar. Öyle parasızdım ki Jaggers’ı tutabilmek için dolabımdaki giysileri sattım...

Sanık yerine çıkardıkları zaman dikkatimi ilk çeken şey Compeyson’un görünümü oldu. O, siyah giysileriyle, kar gibi mendiliyle, kıvrıltılmış saçlarıyla tam bir beyefendiydi. Ben desen aşağılık serserinin, haydudun biri! Savcı davayı açıp da kanıtları şöyle bir özetlediği zaman gördüm ki kuşkuların tüm ağırlığı benim üstümde toplanıyor, Compeyson neredeyse temize çıkıyordu. Tanıklar birer birer tanık hücresinden ifade verdikçe bakıyordum, ‘Tanıyoruz,’ diye yemin ettikleri hep bendim; paralar bana verilmişti; bütün işleri ben çevirmiştim, kârlara hep ben konmuştum. Hele iş savunmaya gelince kurulan kumpası hepten anladım...

Compeyson’un avukatı dedi ki: ‘Yargıç Hazretleri, Sayın Baylar, karşınızda, gözlerinizin önünde iki kişi duruyor: Birbirlerinden nasıl dağlar kadar farklı oldukları ortada,’ dedi. ‘Birisi, genç olanı, iyi yetişmiş bir aile çocuğudur; taş çatlasa değişmez; öteki sokaklardan yetişmedir, o da taş çatlasa değişmez,’ dedi. ‘İçlerinden biri, genç olan, bu işler sırasında pek görülmemiş, kendisinden yalnızca kuşkulanılıyor. Bütün işleri çeviren, herkesin tanıdığı, suçuna parmak bastığı ise öbürküsü, daha yaşlı olanı,’ dedi. ‘Bu işleri tek kişi çevirdiyse bunun hangisi olduğu, iki kişi çevirdiyse hangisinin daha suçlu olduğu kuşku kaldırır mı sizin gözünüzde?’ gibilerden laflar etti. Kişiliklerimiz ele alınacak olursa... öyle ya, okumuş olan, okul arkadaşları şurada burada, yüksek mevkilerde bulunan, kendisi falan filan gibi kibar kulüplerde, yüksek yerlerde gezen, Compeyson değil miydi? Oysa eskiden beri sabıkalı olan, yıllardır Bridewell Zindanı senin, tutukevleri benim, mahpuslara girip çıkan da ben değil miydim?.. Hal tavır dersen... Compeyson denen alçak onlarla konuşurken durup durup yüzünü o kar gibi mendiline mi gömmüyordu, konuşmasının arasına şiirler mi katmıyordu, neler neler! Bense, ‘Baylar, şu yanımdaki adam dünyanın bir numaralı aşağılık herifidir,’ diyordum da başka bir şey diyemiyordum...

Sıra hükümlerin okunmasına gelince ne göreyim? Compeyson’un beni karalayacak ne biliyorsa hepsini mahkemeye söylemesini, sonra kötü arkadaşlara kapılıp yanlış yola sapmış bir masum genç olmasını filan, hafifletici neden saymamışlar mı? Oysa benim için, ‘Suçlu,’ diyorlardı da başka bir şey demiyorlardı. Kendimi tutamayıp Compeyson’a, ‘Hele bir şuradan çıkalım, ben senin suratını dağıtmazsam!’ diye bağırdım. Bunun

üzerine Compeyson ne mi yaptı? Yargıca dönerek, ‘Beni koruyun,’ diye yalvardı elbet. Aramıza iki gardiyan soktular. Hüküm kesinleştiği zaman da ona yedi yıl verdiler, bana on dört. Yargıç bana acıyacak değil ya, ona acıyordu; çok daha iyi olabilecekken şu durumlara düştü diye. Bana ise kaşarlanmış, azılı bir sabıkalı gözüyle bakıyordu. Bununla kalmayıp daha ağır suçlara yöneleceğimden, sonumun kötü olacağından hiç kuşkusu yoktu.”

Provis heyecandan, hırstan titremekle birlikte kendisini tutmasını bildi. İki-üç kez kısa kısa soludu, bir o kadar da yutkundu; elini bana uzatarak içimi rahatlatmak istercesine, “Korkma evlat, kabalaşmayacağım,” dedi.

Sinirden ateş basmıştı. Ancak mendilini çıkarıp yüzünü, kafasını, boynuyla avuçlarını kuruladıktan sonra konuşmasını sürdürebildi:

“Compeyson’a suratını dağıtacağım, demiştim. Tanrıma da, bunu yapmazsam sen benim suratımı dağıt, diye ant verdim. İkimiz de aynı hükümlüler gemisindeydik, gene de uzun süre ne yapıp ettiysem olmadı, yanına yanaşamadım onun. Sonunda bir gün arkasından sokuldum. Bana dönsün de bir yumrukla suratını dağıtayım diye yanağına vurdum. Gelgelelim görüp yakaladılar. Ambara attılar ya, kaçın kurasıydık biz! Benim gibi, böyle ambarları ezbere bilen bir kocamış kurt için oradan kaçmak çocuk oyuncağı oldu. Hele dalmasını, yüzmesini de bildiğime göre. Kaçıp kıyıya çıktım. Mezarlıkta saklanıyordum. Artık çile çekmiyorlar diye orada yatan ölülere imrenip dururken, işte o sırada oğlumla ilk olarak karşılaştık.”

Beni sevgi dolu bakışlarla süzdü. İçim gene bulanır gibi olmakla birlikte, ona karşı büyük bir acıma da duymaya başlamıştım.

“Oğlumun sözlerinden anladım ki Compeyson da bataklıklardaydı. Tanrı bilir ya, korkudan, benden kurtulmak için kaçmış olduğunu düşündüm bir ara; benim de gemiden kaçmış olduğumdan haberi yoktu ki... Düştüm peşine, yakalayıp suratını dağıttım. Sonra da dedim ki, ‘Şimdi sana en büyük kötülüğü edeceğim, kendi başıma gelecekler beni ırgalamadığına göre, seni yakandan tutup gemiye götüreceğim,’ dedim. Kararlıydım da. Gerekirse saçından tutup geri döndürecektim onu; askerler gelmese de bir başıma gemiye çıkartıp teslim edecektim...

Gene de, her zamanki gibi ucuz kurtuldu elbet. İyi adam diye biliniyordu. Ben onun peşini bırakmamış, onun canını almaya kalkışmıştım; o da korkudan yarı çıldırmış durumda, canını kurtarmak uğruna kaçmıştı

gemiden. Böylece yediği ceza hafif oldu. Bense gene prangaya vurulup yargılandım, ömür boyu sürgüne yollandım. Gel gör ki ömür boyu oturmadım oralarda oğlum ve Pip'in can yoldaşı; gördüğünüz gibi geldim işte, buradayım."

Gene deminki gibi terini kuruladıktan sonra cebinden o tütün yumağını ağır ağır çıkardı, piposunu ilikten çekip aldı, gene ağır ağır doldurup tüttürmeye başladı.

Bir sessizlikten sonra, "Öldü mü?" diye sordum.

"Kim öldü mü, evlat?"

"Compeyson."

Provis gözleri ateş püskürerek, "Ölmediyse benim ölmüş olmama el açıp dua ediyordur, hiç kuşkunuz olmasın bundan," diye yanıtladı. "Bir daha hiç haberini almadım."

Bu arada Herbert bir kitabın kapağına elindeki kalemle bir şeyler yazmaktaydı. Kitabı usulca benden yana itti. Provis ayağa kalkmış, gözlerini ateşe dikerek pipo içerken ben de yazıyı okudum:

Miss Havisham'ın üvey kardeşinin adı Arthur'du. Compeyson da Miss Havisham'ı severmiş gibi görünüp aldatan adam.

Hafifçe baş sallayıp kitabı kaldırdım. Ne Herbert ne de ben sesimizi çıkardık. İkimiz de ateş başında durmuş piposunu tüttüren Provis'e bakıyorduk.

43

Niçin durup da kendi kendime, Provis'e karşı duyduğum tiksintide Estella'nın ne kadar payı olduğunu sorayım? Estella'yı karşılamaya giderken kendimi zindan kirinden arındırmaya çalıştığım zamanki duygularım... bir de şimdi, barındırdığım bu kaçakla güzeller güzeli, gururlular gururlusu Estella arasındaki uçurumu düşünürken kapıldığım duygular... bunları ne diye karşılaştırayım da yok yere oyalanayım? Nasılsa ne yolumu düzletmeye yarar bu, ne de öyküyü iyi bir sonuca bağlamaya; ne Provis'e bir yardımım dokunur, ne de ben kendim temize çıkmış olurum.

Adamın anlattığı öykü içime yeni bir korku salmıştı; daha doğrusu içimde zaten var olan korkulara yeni bir biçim vermişti. Compeyson yaşıyorsa, Provis'in döndüğünü de öğrenirse ne yapacağını kestirmek için falcı olmaya gerek yoktu. Compeyson'un Provis'ten ne denli korktuğunu ben, belki ikisinden de iyi biliyordum. Compeyson anlatıldığı gibi bir adamsa can düşmanından temelli kurtulmak için bir an bile duraksamaksızın en tehlikesiz yolu, yani muhbirliği seçeceğinden kimsenin kuşkusu olamazdı.

Provis'e Estella'dan hiç söz etmemiştim. Etmeyecektim de. Daha doğrusu, içimden verdiğim karar buydu. Gelgelelim İngiltere'den ayrılmadan önce Estella'yı da, Miss Havisham'ı da görmemin zorunlu olduğunu Herbert'e söyledim. Provis'in bize yaşamöyküsünü anlattığı günün akşamında, baş başa kaldığımız sıradaydı. Hemen ertesi gün Richmond'a gitmeye karar verdim; gittim de.

Brandley'lere vardığımda Estella'nın oda hizmetçisini çağırdılar. Kız bana Estella'nın kent dışına gitmiş olduğunu bildirdi. Nereye? Satis Köşkü'ne gitmiş, her zamanki gibi. Pek her zamanki gibi denemezdi, çünkü oraya şimdiye dek bensiz hiç gitmemişti. Ne zaman döneceğini sordum. Aldığım yanıtta beni şaşırtan bir çekimserlik vardı. Hizmetçi kız hanımının geri gelirse bile ancak kısa bir süre kalacağını söyledi. Bu yanıta verebildiğim tek anlam, anlamsızlığının belirli bir kasıt taşıdığı, kafamı

karıştırmayı amaçladığıydı. Gerçekten de bu lafın içinden hiç çıkamayarak eve döndüm.

Provis kendi evine gittikten sonra, geceleyin Herbert'le bir kez daha baş başa verdik (Provis'i her zaman evine ben götürüyor, her zaman da dört bir yanı bir sıkı kolaçan ediyordum). Yaptığımız görüşmede, ben Miss Havisham'lardan dönünceye kadar İngiltere'den ayrılma konusuna değinmemeyi kararlaştırdık. Bu arada, Herbert de ben de bu konuyu açmanın en iyi yolunu ayrı ayrı düşünecektik, onun kuşkulu birilerince gözetlenmekte olduğundan korkuyormuş gibi mi yapacaktık, yoksa şimdiye kadar hiç yurtdışına çıkmamış olan ben bir gezi önerisinde mi bulunacaktım? Onun benim ağzımın içine baktığını, ne dersem hemen yerine getireceğini ikimiz de biliyorduk. Şu tehlikelerle dolu konumda uzun süre kalmasının söz konusu edilemeyeceğini de biliyorduk.

Ertesi gün, köye gidip Joe'yu görmem zorunlu imiş gibi numara yapma alçaklığında bulundum; ama zaten Joe'ya, Joe'nun adına karşı yapmayacağım hiçbir alçaklık kalmamıştı ki artık! Benim yokluğumda Provis çok dikkatli davranacak, benim yaptığım bekçiliği de Herbert üzerine alacaktı. Köyde yalnızca bir gece kalacaktım. Dönüşümde de, beni daha büyük çapta bir beyefendi yapmak için sabırsızlanan Provis'in tasarılarını uygulamaya başlayacaktık. O zaman aklıma geldi ki denizi aşıp gitmenin en kestirme yolu belki de buydu; büyük çapta bir beyefendi olabilmek amacıyla alışverişler falan yapmak istiyormuşum gibi görünmek.

Miss Havisham'ı görmeye gitmenin yolunu böylece yaptıktan sonra, ilk sabah arabasıyla, daha ortalık ağarmadan yola çıktım. Biz kırlara adamakıllı açıldığımız sırada gün, bulut partallarına, sis çaputlarına bürünmüş bir dilenci gibi sürünerek, tir tir titreyip inildeyerek sökün etti. Yağışlı bir yolculuktan sonra Blue Boar Hanı'nın önünde durduğumuz zaman avlu kemerinin altından kim çıksa göreyim? Bentley Drummle! Elinde kürdanıyla dişlerini karıştırarak arabaya bakmaya geldi.

O beni görmezlikten gelince ben de onu görmezlikten geldim. İkimiz için de pek gülünç bir numaraydı bu. Hele ikimiz de hanın kahvaltı salonuna girince numaramız daha da zavallılaştı. Drummle kahvaltısını yeni bitirmişti. Ben de kendi kahvaltımı ısmarladım. Onu burada görmek içime zehir gibi çöktü; kasabaya neden geldiğini çok iyi biliyordum çünkü.

Drummle ocak başında dururken ben masada oturmuş, eski, kirli bir gazeteyi okur gibi yapıyordum. Yöresel haberler veren bu gazetenin en

okunaklı yönü orasına burasına bol bol serpiştirilmiş duran kahve, balık ezmesi, yağ, şarap gibi yabancı kaynaklı lekelerdi. Bu yüzden gazete görülmedik türden bir kızamık çıkarıyor gibiydi.

Bentley Drummle'ın ocak başında durması benim için gitgide, kocaman bir onur sorunu olmaya başladı. Ateşin ısısından kendime düşen paya kavuşmayı aklıma koyarak ayağa kalktım. Ateşi karıştırmak için ocak başına gittiğimde maşayı onun bacaklarının arkasından uzanarak almak zorunda kaldımsa da onu hâlâ tanımazlıktan geliyordum.

Drummle, "Kasıtlı mı bu?" diye sordu.

Elimde maşa, "Haa, sen miydin?" diye mırıldandım. "Ben de merak ediyordum, ateşin önünü kapatan kimdir diye."

Ateşi var gücümle karıştırdım, sonra da sırtımı ateşe verip omuzlarımı dikleştirerek geçip onun yanı başına dikeldim.

Drummle beni omzuyla şöyle bir iteleyerek, "Deminki arabayla mı geldin?" diye sordu.

Ben de onu omzumla şöyle bir dürtükleyerek, "Evet," diye karşılık verdim.

"Pis bir yöre," dedi Drummle. "Sen de buralardan bir yerdensin, değil mi?"

"Öyle. Duyduğuma göre buralar tıpkı sizin Shropshire'a benzermiş."

Drummle, "İlgisi yok," dedi.

Lafın burasına gelince Drummle başını eğerek ayakkabılarına baktı; ben de kendi ayakkabılarıma baktım. Sonra Drummle benim ayakkabılarımı gözden geçirdi, ben de onunkileri süzdüm. Ateşin başındaki yerimden minicik bir pay bile kaptırmak niyetinde değildim.

"Geleli çok oldu mu?" diye sordum.

Esniyormuş gibi yapmasına karşın ateş konusunda tıpkı benim gibi kararlı olan Drummle, "Sıkıntıdan patlayacak kadar oldu," diye yanıtladı.

"Daha kalacak mısın?"

"Bilemiyorum," dedi Drummle. "Ya sen?"

"Bilemiyorum," dedim.

Kanımda öyle bir karıncalanma vardı ki, Drummle omzuyla bana biraz daha sürtünseydi onu en yakın cumbanın içine itebilirdim. Aynı biçimde, benim omzum bir milim ileri gitse o da beni en yakın bölmenin içine itebilirdi.

Drummle hafiften bir ıslık tutturmuştu şimdi. Ben de ıslık çalmaya başladım.

“Buralarda geniş bataklık bölgeler varmış sanırım?” dedi Drummle.

“Evet. Ne olmuş yani?” dedim.

Drummle yüzüme baktı, ayakkabılarıma baktı, sonra, “Hıhı!” diyerek güldü.

“Size gülünç gelen bir şey mi var, Mr. Drummle?”

Drummle, “Yoo, bir şey olduğundan değil,” diye yanıtladı. “Atla şöyle bir gezintiye çıkıyorum. Bataklıkları keşfe gitmek niyetindeyim, salt keyfim için; çok ücra köyler varmış oralarda, diyorlar da. Küçük, şirin meyhaneler, demirci ocakları, buna benzer şeyler. Hey, garson!”

“Buyurun, efendim.”

“Şu benim at hazırlandı mı?”

“Kapıya geldi bile, efendim.”

“Hey, bana bak, garson. Hanımefendi bugün at gezintisine çıkmıyor. Hava kötü de.”

“Baş üstüne, efendim.”

“Yemeği de burada yemeyeceğim, çünkü hanımefendilerde yiyorum.”

“Baş üstüne, efendim.”

O zaman Drummle o ablak yüzünde öylesi küstah, zafer dolu bir bakışla bana baktı ki tüm donukluğuna karşın, keskin bir bıçakmışçasına içime işledi; öyle bir kafamı kızdırdı ki, şeytan dedi, tut onu, kucakladığın gibi at ocağın içine, ateşin üstüne oturt!

İkimizin de açık seçik görebildiğimiz bir şey vardı: Dışarıdan yardım gelmedikçe ne o ne de ben ateş üzerindeki hakkımızdan vazgeçemezdik. Orada dimdik, gepgergin çakılıp kalmıştık, omuz omuza, bacak bacağa, kıl payı kıpırdamaksızın. Dışarıda, çisil çisil yağan yağmur altında atın beklediğini görebiliyorduk; benim kahvaltım hazırlanmış, Drummle’ınki kaldırılmış, garson masaya oturmam için beni çağırmıştı; ben de peki dercesine baş sallamıştım, ama Drummle da, ben de hâlâ mevzilerimizden hiçbir yere kıpırdamıyorduk.

Drummle, “Bizim Koru’ya uğradın mı son zamanlarda?” diye sordu.

“Yok,” dedim. “Son gidişimde İspinozlar yaka silktirtti bana.”

“Seninle tartıştığımız akşamı mı söylüyorsun?”

Kısa ve ters, “Evet,” demekle yetindim.

Drummle, “Canım, sen de işi büyütme,” diye pis bir alayla konuştu. “Gene kolay kurtardın paçanı onlardan. Öyle hemencecik kızmayacaktın.”

“Mr. Drummle, siz bu konuda öğüt vermeye yetkili değilsiniz. Ben kızdığım zamanki o gece kızdığımı kabul etmiyorum... ama kızsam bile karşımdakinin kafasına bardak fırlatmam.”

“Ben fırlatırım,” dedi Drummle.

Ondan yana, için için gitgide köpüren bir öfkeyle birkaç bakış fırlattım. Sonra, “Bu konuşmayı ben başlatmadım,” dedim. “Hoşuma da gitmiyor.”

Omzunun üstünden bana alayla bakarak, “Sizin hoşunuza gitmediğini biliyorum,” dedi. “Banaysa vız geliyor.”

“Öyleyse izin verirseniz bundan böyle birbirimizle hiç konuşmayalım.”

“Ben de öyle düşünüyorum zaten,” dedi Drummle. “Sen söylemesen ben söyleyecektim. Daha doğrusu hiçbir şey söylemeden ilişkiyi kesmek niyetindeydim seninle. Yalnız serinkanlılığını yitirme. Yitirdiklerin yetmiyor mu zaten?”

“Ne demek istiyorsunuz, beyefendi?”

Drummle beni yanıtlayacağı yerde, “Garson!” diye seslendi.

Garson gene göründü.

“Bana bak, oğlum, hanımefendinin bugün at gezintisine çıkmayacağını iyice aklına soktun değil mi, benim de yemeği hanımefendiyle yiyeceğimi?”

“Evet efendim. Anladım.”

Garson benim sofradaki çaydanlığa, soğumakta olduğunu göstermek istercesine dokunup benden yana yalvarırcasına baktıktan sonra dışarıya çıkınca Drummle bana değen omzunu oynatmamaya çalışarak cebinden bir yaprak sigarası çıkarıp ucunu ısırdı. Yerinden kıpırdamaya hiç niyeti yok gibiydi. İçin için köpürdüğüm, boğazıma bir yumruk tıkanmışçasına soluğum kesildiği halde, bundan öte tek bir söz söylersek Estella’nın adını anmak zorunda kalacağımızı, oysa bu adı Drummle’ın ağzından duymaya dayanamayacağımı biliyordum. Bu yüzden taş kesilmiş gibi, yanımda kimsecikler yokmuş gibi, gözlerimi karşı duvara dikmiş duruyor, hiç sesimi çıkarmamak için kendimi zorluyordum.

İçeriye kalantor görünüşlü üç çiftçi girmemiş olsaydı (ki bunları zavallı garsonun yollamış olduğunu sanıyorum), bu gülünç durumda ne kadar kalacaktık, Tanrı bilir! Çiftçiler ellerini ovuşturarak ateş başına yönelince biz de çekilmek zorunda kaldık.

Pencereden Drummle’ın o yabanıl, hantal hareketleriyle atına bindiğini; yan gidip gerilediğini görebiliyordum. Gittiğini sanmıştım ama hemen geri geldi, dişlerinin arasına sıkıştırıp yakmayı unutmuş olduğu yaprak sigarası için bağırarak ateş istedi. Boz giysili bir adam (hanın avlusundan mı, sokaktan mı, yoksa nereden çıkıp geldiğini bilemeyeceğim), hemen atılarak uzandı, Drummle da eyerden aşağı eğilip sigarasını yakarken başını bizim pencereye doğru çevirerek şöyle bir güldü. Bu arada, bana sırtı dönük duran boz giysili adamın gevşek duruşlu omuzlarıyla yağlı dağınık saçlarını Orlick’e benzettim.

İçim öylesine sıkıntılıydı ki adamın kimliğinin üstünde duracak, hatta kahvaltı bile edecek durumda değildim. Havanın, yolculuğun kirinden arınmak için elimi yüzümü yıkadım, sonra dışarı çıkarak aklımdan hiç çıkmayan o eski eve doğru adımlarımı yöneltim. Bu eve hiç girmemiş, bu evi hiç görmemiş olsaydım benim için çok daha hayırlı olacaktı!

44

Miss Havisham ile Estella'yı duvarlarında şamdanlar yanan o tuvalet odasında buldum. Miss Havisham ateş başındaki arkalıksız bir koltuğa, Estella da onun ayakları dibindeki bir şiltenin üstüne oturmuştu. Estella örgü örüyor, Miss Havisham da ona bakıyordu. Ben içeri girdiğimde ikisi de gözlerini bana doğru kaldırdılar, üzerimde bir değişiklik olduğunu ikisi de gördüler. Bunu kendi aralarında geçen bakışmadan anladım. Miss Havisham, "Eyy, Pip, hangi rüzgâr attı seni buraya bakalım?" diye sordu.

Gözlerini benden ayırmamakla birlikte biraz şaşaladığı, ne yapacağını pek kestiremediği belliydi. Gözleri yüzümde, örgü örmesini bir an aksatıp sonra gene sürdüren Estella'ya gelince o, velinimetimin kimliğini öğrenmiş olduğumu hemen anlamıştı; parmaklarının oynayışı bir tür dilsizler alfabesi gibi açıkça söylüyordu bunu.

"Miss Havisham," diye yanıtladım. "Dün Estella'yı görmeye Richmond'a gittim. Bir rüzgârın onu buraya atmış olduğunu görünce ben de peşinden geldim."

Miss Havisham üçüncü, belki de dördüncü kez oturmamı işaret etmişti; ben de tuvalet masasının başında, çoğunlukla onun oturduğu sandalyeye oturdum. Çepeçevre yıkıntılar arasında kaldığım böyle bir günde, o sandalyeye oturmak pek doğal geldi bana...

"Miss Havisham, Estella'ya söylemek istediklerimi sizin önünüzde söyleyeceğim, şimdi, birkaç dakikada. Ne şaşacaksınız ne de hoşnutsuzluğa kapılacaksınız. Çünkü sizin tasarlamış olduğunuz kadar, sizin dilediğiniz kadar mutsuzum işte."

Miss Havisham gözlerini kırpmaksızın bana bakmaktaydı. Estella başını kaldırmıyordu ama sözlerimi can kulağıyla dinlemekte olduğunu parmaklarının oynayışından anlıyordum.

"Velinimetimin kim olduğunu öğrendim. Beni sevindirmedi bu bilgi. Öğrendiğim şey beni ne şan, ne ün, ne de para yüzünden yükseltecek gibi

değil. Ama bu konuyu burada kesmem gerekiyor. Benim değil, bir başkasının sırlarıyla ilgili çünkü.”

Bir süre sessiz durup Estella’ya bakarak sözümü nasıl sürdüreceğimi tasarlamaya çalıştım. Miss Havisham, “Senin değil, başkasının sırları,” diye sözlerimi tekrarladı. “Eee?”

“Beni buraya ilk getirttiğiniz zaman... hani ben şu karşıki köyde oturan küçük bir çocukken... bırakıp gittiğime bin kez pişman olduğum o küçük köy... gerçekten buraya gelişim bir rastlantıdan başka bir şey değildi, Miss Havisham, benim yerime başka herhangi bir çocuk da olabilirdi değil mi?.. Sizin bir gereksinmenizi ya da bir kaprisinizi karşılayacak, bunun için de para alacak olan uşak gibi bir şey?”

Miss Havisham ağır ağır başını sallayarak, “Öyle, Pip,” diye yanıtladı.

“Demek oluyor ki Mr. Jaggers da...”

Miss Havisham kesin bir sesle sözümü keserek, “Mr. Jaggers’ın hiçbir ilişkisi yoktu bununla,” dedi. “Bu konuda hiçbir şey bilmiyordu. Kendisinin hem benim hem de senin velinimetinin vekili olması bir rastlantıdan başka bir şey değildir. Mr. Jaggers bir sürü insanın vekili olduğuna göre böyle bir durum her zaman ortaya çıkabilir. Her ne ise, kendiliğinden doğmuş bir durumdur bu, herhangi bir kimsenin isteği ile değil.”

Yalan ya da kaçamaklı konuşmadığı o çökük yüzünden kolaylıkla anlaşılabiliyordu.

“Ama ben bu noktada şunca yıldır süregelen bir yanılgıya düştüğüm zaman... hiç değilse bu yanılgıdan yararlanarak bana gerçek dışı umutlar vermediniz mi?”

Kadın gene ciddilikle baş sallayarak, “Evet, senin bu yanılgıya kapılıp gitmene göz yumdum,” dedi.

“Taş yüreklilik değil miydi bu?”

“Benim gibi bir kadın,” diye Miss Havisham bastonunu yere vurarak öyle birdenbire, beklenmedik bir öfkeyle parladı ki Estella bile şaşkınlıkla başını kaldırıp baktı. “Benim gibi bir kadın başkalarına ne diye acısın, Tanrı aşkına?”

Deminki sızlanmam bir zayıflık belirtisiydi; elimde olmadan yapmıştım. Bunu hoşnutsuzlukla yüzünü asmış olan Miss Havisham’a da söyledim.

“Peki, peki, anladım,” dedi. “Başka ne söyleyeceksin?”

Onu yatıştırmak amacıyla, “Çocukken, burada bulunmamın karşılığını çıraklığa başladığım sırada bol bol gördüm,” diye yanıtladım. “Bu soruları

salt bilgi edinmek için soruyorum. Bundan sonra söyleyecekleriminse bambaşka, bencil olmayan bir amaç güdeceğini umuyorum. Miss Havisham, benim yanılgıma göz yummakla çıkarcı akrabalarınızı cezalandırdığınızı, alaya alarak aldattığınızı... ne bileyim, işte, sizi kızdırmak istemem, ama ne niyet güttüğünüzü belki siz daha yerinde bir deyimle açıklayabilirsiniz."

"Söylediklerin çok doğru. Ama onlar çanak tuttular buna. Sen de öyle ya. Benim çektiklerimi çeken, benim gibi bir insandan ne bekliyordunuz yani? Gözünüzü açın, diye sizleri silkeleyip yalvaracak mıydım bir de? Kendi tuzaklarınızı kendiniz kurdunuz siz. Hiçbir zaman BEN değil!"

Yatışsın diye bekledim (çünkü bunları da birden parlayan, yırtıcı bir hışımla söylemişti), sonra, "Miss Havisham," diye söze başladım, "akrabalarınızdan bir aileyle tanıştım; Londra'ya gittim gideli hep onlarla birlikte bulundum. Onların da demin sözünü ettiğimiz konuda benim kadar yanlış bir kanı beslediklerini yakından biliyorum. İsterseniz hoşunuza gitmesin, isterseniz kulaklarınızı tıkayın, bana ister inanın ister inanmayın; ben size Mr. Matthew Pocket ile oğlu Herbert'i savunmazsam alçaklık, ikiyüzlülük etmiş olurum. Onların yüce gönüllü, açık yürekli, dürüst, art niyetsiz, dalaveresiz kişiler olduklarına, kimsenin kuyusunu kazmanın ellerinden gelmeyeceğine inanmak zorundasınız, yoksa onlara büyük hem de çok büyük haksızlık etmiş olursunuz."

Miss Havisham, "Ne de olsa dostlarınız," dedi.

"Sizin mirasçınız olarak kendi yerlerini kaptığıma inanmakla birlikte dostum oldular. Sarah Pocket, Mrs. Georgiana, Mrs. Camilla bana diş bilerken onlar bana dost eli uzattılar."

Arkadaşlarımla öteki akrabaların zıt yönlerini böylece vurgulamam Miss Havisham üzerinde olumlu bir etki yarattı sanıyorum. Bir süre gözlerini kısarak beni süzdü, sonra yavaşça, "Ne istiyorsun onlar için?" diye sordu.

"Onları ötekilerle karıştırıp aynı kefede tartmayın istiyorum yalnızca. Soyları bir olsa bile inanın bana huyları değil."

Miss Havisham beni hep o keskin bakışlarıyla süzerek, "Ne istiyorsun onlar için?" diye sordu.

Hafifçe kızardığımı sezerek, "Görüyorsunuz ya," dedim, "bir şeyler istediğimi sizden dilesem de gizleyebilecek kadar kurnaz değilim. Miss Havisham, arkadaşım Herbert'e yaşam boyu yararlanacağı bir yardımda

bulunmak isterseniz size bunun yolunu gösterebilirim. Yalnız durumlar bu yardımın Herbert'ten habersiz yapılmasını gerektiriyor."

Miss Havisham bana daha dikkatle bakabilmek için ellerini bastonunun topuzuna dayayarak, "Neden ondan habersiz yapılması gerekiyor?" diye sordu.

"Bu yardımı bundan iki yıl önce ondan habersiz olarak ben başlattım; şimdi de kendimi ele vermek istemiyorum. Başladığım işi bitirmenin niçin elimde olmadığını anlatamam. Hani, benim değil de başkasının olan o sırlarla ilgili bir şey bu."

Miss Havisham bakışlarını yavaş yavaş benden uzaklaştırarak ateşe dikti. O sessizliğin içinde, gitgide eriyen mumların loş ışığında, ateşi çok uzun seyretmiş gibi geldi bana. Sonunda bir yığın kırmızı korun birden çökmesiyle dalgınlığından sıyrıldı; önce boş bakışlarla, sonra gitgide yoğunlaşan bir dikkatle bana baktı. Estella ise bütün bu süre boyunca örgüden başını hiç kaldırmamıştı.

Miss Havisham dikkatini gene bana verdiği zaman konuşmamız hiç kesilmemiş gibi bir tutumla, "Peki, başka?" diye sordu.

Bu kez Estella'dan yana döndüm, sesimin titremesine engel olmaya çalışarak, "Estella, seni sevdiğimi biliyorsun," dedim. "Seni nice zamandır, canımdan çok sevdiğimi biliyorsun."

Kendisine seslenilince Estella örgüsünü kesmeksizin gözlerini yüzüme kaldırdı, hiç istifini bozmadan bana baktı. Miss Havisham'ın bir ona, bir bana bakıp durduğunu görebiliyordum.

"Sana bunu daha önce söyleyecektim ama, daha ilk baştan o yanılgıya kapılmış olduğum için konuşamadım. Yersiz bir umutla, Miss Havisham'ın bizi birbirimize vereceğine inanıyordum. Senin, nasıl diyeyim, bir başkasının isteklerine boyun eğdiğini sandığım sürece bu konuya değinmekten kaçındım. Ama sevgimi söylemenin sırası şimdi geldi."

Estella örgüsünü hiç aksatmaksızın, istifini hâlâ bozmadan bana bakarak başını iki yana salladı.

Onun bu yaptığına karşılık ben de, "Biliyorum," dedim. "Biliyorum. Hiçbir zaman benim olmayacağını biliyorum. Hiçbir umudum yok bu konuda. Yarın, öbür gün başıma neler gelecek, ne denli yoksul düşeceğim, nerelere gideceğim... hiç bilmiyorum. Bununla birlikte, her şeye karşın seviyorum seni. Bu evde ilk gördüğüm günden beri seni seviyorum."

Örgüsüne hiç ara vermeyen Estella kılı bile kıpırdamaksızın bana bakarak gene başını iki yana salladı.

“Miss Havisham yaptığı işin ciddiliğini düşünmüş olsaydı... yoksul bir çocuğun duygularıyla oynaması, onu yıllar yılı asılsız bir umutla oyalayıp boş yere senin peşinden koşturması taş yüreklilik olurdu, korkunç bir canavarlık. Ama ben onun düşünmeden davrandığını sanıyorum. Kendisi öyle acı çekiyordu ki bu arada benim acı çektiğimi aklına getirmedi sanıyorum, Estella.”

Miss Havisham’ın elini kaldırıp yüreğinin üstüne bastırdığını gördüm. Hâlâ bir bana, bir Estella’ya bakıp duruyordu.

Estella duygudan bütünüyle arınmış bir sesle, “Sanırım benim kavramaktan aciz olduğum birtakım duygular, nasıl diyeyim, sanrılar filan var. Beni sevdiğini söylediğin zaman ne demek istediğini, sözlerinin sözlükteki anlamından biliyorum, ondan öte hiçbir şey demiyorlar bana. Yüreğimde hiçbir tele dokunmuyorlar, hiçbir yankı uyandırmıyorlar. Sözlerini zerrece umursamıyorum. Bu konuda kulağını bükmeye çalışmıştım ama öyle değil mi?”

İçim yanarak, “Öyle,” dedim.

“Öyle ama sözlerim bir kulağından girip öbürkünden çıktı, çünkü içten konuştuğuma, doğruyu söylediğime inanmıyordun. Açık konuş, öyle değil mi?”

“Doğruyu söylemediğini sanıyor, buna inanmak istiyordum. Doğru olamazdı söylediklerin. Sen ki böyle genç, deneyimsiz, böylesine güzelsin Estella! Olamaz böyle bir şey!”

Estella, “Olmuş işte, ben böyleyim,” diye karşılık verdi. Sonra sözcüklerin üstüne basarak, “Benim hamurum böyle yoğrulmuş çünkü,” diye ekledi. “Bunları sana söylemekle, tanıdığım bütün öteki insanlarla senin aranda büyük bir ayırım tanımış oluyorum. Dahası elimden gelmez.”

“Bentley Drummle’ın burada, senin peşinde olduğu bir gerçek, değil mi?”

Estella onu son derece küçümsediğini belirten bir umursamazlıkla, “Gerçek,” dedi.

“Senin ona yüz verdiğin, onunla at gezintilerine çıktığın, bugün birlikte yemek yiyeceğiniz de gerçek değil mi?”

Estella benim bunları bilişime biraz şaşmış gibiydi, ama gene, “Hepsi gerçek,” dedi.

“Ama sen onu sevemezsin, Estella, sevemezsin!”

Odaya girdiğimden bu yana Estella ilk olarak örgü örmekten vazgeçti, biraz öfkeyle, “Ben sana ne söyledim?” diye çıkıştı. “Her şeye karşın, hâlâ inanmıyor musun söylediklerimin doğru olduğuna?”

“Ama onunla evlenmezsin, evlenemezsin, değil mi Estella?”

Genç kız Miss Havisham’dan yana baktı, örgüsünü elinde tartarak bir an düşündü, sonra, “Sana doğruyu söylemekte ne sakınca var?” dedi. “Onunla evleniyorum.”

Yüzümü ellerime gömdüm. Gene de, onun dudaklarından bu sözleri duymanın işkencesine karşın, umduğumdan daha serinkanlı davranmayı başarabildim. Yüzümü kaldırdığım zaman Miss Havisham’ın yüzü öyle korkunç derecede solup çökmüştü ki kendi ateşli kederime, heyecanıma karşın içim burkuldu.

“Estella, biricik, bir tanecik Estella, sakın Miss Havisham’a uyup da, seni felakete götürecek olan bu adımı atma. Beni hiç hesaba katma... zaten katmadığını çok iyi biliyorum ama hiç değilse kendini Drummle’dan daha değerli birine ver, sana daha layık olan birine... Miss Havisham seni ona veriyor çünkü böylelikle, ondan çok daha üstün olan sayısız hayranlarını, seni gerçekten seven bir avuç erkeği en derinden vurmuş, gülünç düşürmüş oluyor. Bu bir avuç erkeğin arasında, seni benim kadar uzun zamandan beri olmasa bile, benim kadar yürekten seven başka birisi daha belki vardır. Onu seç; senin hatırın için çok daha kolay katlanabilirim ben buna!”

Benim bu içtenliğim Estella’da öyle bir şaşkınlık uyandırmıştı ki söylediklerimi kavrayabilseydi belki de bana acıyabilecekti.

Yumuşak bir sesle, “Onunla evleniyorum,” dedi gene. “Düğün hazırlıklarım bitti, yakında evleneceğim. Hem bu konuda neden analığımı suçluyorsun? Kendi isteğimle yapıyorum ben bunu.”

“Kendini, kendi isteğinle bir hayvan için harcıyorsun, öyle mi Estella?”

Estella, “Ya kimin için harcayayım kendimi?” diye şöyle bir gülümsedi. “Benim kendisine zırnık vermediğimi en çabuk sezecek bir erkek uğruna mı? (İnsanlar böyle şeyleri gerçekten seziyorlarsa, yani.) Yeter artık. Kararımı verdim. İdare eder giderim, kocam da öyle. Beni felakete götürecek bu adımı Miss Havisham’a uyarak attığıma gelince... ona kalsa benim hemen evlenmeme karşı çıkıyor, biraz bekleyeyim istiyor. Ama ben sürdüğüm yaşantıdan usandım. Zaten zevkimi okşayan pek bir yönü yoktu.

Bir değişiklik olur hiç değilse. Başka bir şey söyleme artık. Birbirimizi hiçbir zaman anlayamayacağız nasılsa."

Kahrolarak, "Öylesine bayağı, öylesine aşağılık ki," diye direttim.

Estella, "Ona mutluluk götüreceğimden korkma," dedi. "Bir kazanç olmayacağım onun için. Hadi hadi, elini ver bana da vedalaşalım, romantik çocuk... yoksa adam mı demeli sana artık?"

Kendimi tutmaya ne denli çalışırsam çalışayım, kanlı gözyaşlarım ellerinin üstüne damlayarak, "Ah, Estella," diye inledim. "İngiltere'de kalıp da başımı dik tutabilecek durumda olsam bile seni Drummle'ın karısı görmeye nasıl dayanabilirim?"

"Saçmalık bu," dedi Estella. "Saçmalık. Ha deyinceye kadar geçer gider bu üzüntün."

"Ah, Estella, hiçbir zaman!"

"Bir haftaya kalmaz, unutur gidersin beni."

"Unutup gitmek mi? Ah, Estella, benim varlığımın, öz benliğimin parçasısın sen. Yontulmamış bir köy çocuğu olarak buraya geldiğim ilk günden beri, yüreğimi yaraladığın o ilk günden beri okuduğum her satır yazıda, görüp baktığım her manzarada sen varsın; ırmakta, karanlıkta, rüzgârda, korularda, denizde, sokaklarda. Okuyup duyduğum, kafamda canlandırdığım tüm tatlı düşlerin, güzelliklerin canlı simgesi sensin. Estella, istesen de istemesen de son nefesime dek kişiliğimin bir parçası olarak kalacaksın; içimdeki iyilik kadar kötülüğün de bir parçası. Ama bu ayırımı yaparken seni hep iyilikten yana görüyorum. Son nefesime dek de öyle göreceğim, çünkü şu sırada duyduğum acı ne denli keskin olursa olsun, senin bana ettiğin iyilik sanırım kötülükten daha fazladır. Tanrı seni esirgesin, Estella, Tanrı bağışlasın seni!"

Bu bölük pörçük sözler dudaklarımdan dökülürken nasıl bir mutsuzlukla kendimden geçmiştim bilmiyorum. Bu sevda ağıdı içimdeki bir yaradan fışkıran kan gibi dışarı boşanıyordu. Elini uzun uzun dudaklarıma bastırdım, sonra ayrıldım oradan. Ama bu ayrılış sahnesinde unutamadığım şey, (ki bunu çok geçmeden bambaşka bir nedenle yeniden anımsayacaktım) Miss Havisham'ın tutumudur. Estella bana yalnızca inanmazlık ve şaşkınlıkla bakadursun, elini hâlâ yüreğine bastırmış olan Miss Havisham'ın o hortlağımsı yüzü tüyler ürpertici bir acıma ve pişmanlıkla eriyip gitmiş gibiydi.

Her şey bitmişti artık; ellerim böğrümde kalakalmıştım. Öyle bir tükeniklikle boşluktu ki köşkten dışarı çıktığım zaman gün ışığı bile kararmış gibi geldi. Bir süre, kimseye görünmemek için arka sokaklarda, kır yollarında dönüp dolandım, sonra Londra'ya dek yürüme amacıyla yola düzüldüm. Çünkü bu arada biraz kendimi toparlamış olduğumdan, hana dönüp de Drummle'la karşılaşmaya dayanamayacağımı anlamıştım; posta arabasına binip yolcularla çene çalmaya da... anlamıştım ki şu sırada yapabileceğim en iyi şey yorgunluktan bitkin düşmek.

Londra Köprüsü'nü geçtiğimde saat de gece yarısını geçiyordu. O yıllarda ırmağın Middlesex kıyısından batıya doğru uzanan dar, girdili çıktılı sokaklara daldım. Temple'a çıkmak için en kestirme yol, ırmağın yakınlarındaki Whitefriars semtinden geçiyordu. Evden beni ertesi sabah bekliyorlardı. Ama anahtarım vardı. Herbert yatmışsa bile onu uyandırmadan kendi odama girebilirdim.

Temple kapandıktan sonra Whitefriars Kapısı'ndan girmem pek olağan değildi; çok da bitkin, üstüm başım çamurlu olduğundan gece bekçisi beni içeri alırken dikkatle süzdüğü zaman kızmadım. Kendimi tanıtmak için adımı bile söyledim.

Bekçi, "Benzettim ama çıkartamadım, efendim," dedi. "Size bir mektup var, efendim. Getiren haberci dedi ki, lütfen burada, benim fenerin ışığında okuyacakmışsınız."

Bu isteğe çok şaşırarak mektubu aldım. Sayın Philip Pip'e yazılmıştı. Zarfın üst köşesinde de, "Lütfen bunu burada okuyun," deniyordu.

Zarfı açtım, bekçinin tuttuğu fenerin ışığında, Wemmick'in elyazısıyla yazılmış olan pusulayı okudum:

EVE GİTMEYİN.

45

Bu uyarıyı okur okumaz Temple Kapısı'ndan gerisin geriye dönerek palas pandıras Fleet Sokağı'na vardım, orada saatin geçliğine karşın kiralık bir araba bularak Covent Gardens'deki Hummums'a gittim. O günlerde burada, gecenin her saatinde boş oda bulabilirdiniz. Kâtip beni hemen içeri alarak rafta hazır duran şamdanı yaktı, sonra listesinde sıra bekleyen yatak odasına gittik. İlk katın arkasında, mahzen gibi bir yerdi, burası. Koskocaman, dört direkli, canavar gibi bir karyola odayı avucunun içine alarak bacaklarını keyfince germiş, ayaklarının birini şöminenin içine, bir başkasını da kapı eşiğine uzatarak zavallı, sefil lavaboyu kutsal bir hak kullanıyormuş gibi köşeye kıstırıp çile doldurmaya bırakmıştı.

Beni getiren kâhya odadan çıkmadan önce bir gece kandili istediğim için, eski günlerden kalma uydurma bir yağ kandili getirdi – el değdiği anda kırılıveren bir baston hayaletine benzeyen bu nesne, kenarlarındaki yuvarlak deliklerden duvara faltaşı misali açılmış gözler gibi ışık yansıtan bir teneke kabın dibine oturtulmuş hiçbir şeyi aydınlatmayan bir kandildi. Ayaklarım sızlayarak yorgun ve bitkin bir halde yatağa girdiğimde ne bu gülünç Argos'un[20] gözlerini kapatabildim, ne de kendi gözlerimi. Böylece gecenin karanlığında ve kasvetinde birbirimize bakıp durduk.

Nasıl da üzüntü dolu bir geceydi! Öyle kaygı dolu, karamsar, sıkıntılı, öylesine de uzun. Odada soğuk kurumla sıcak toz kokusundan oluşmuş hiç de konuksever olmayan bir hava vardı. Tepedeki tentenin köşelerine baktıkça, kasaptan uçup gelen kocaman karasineklerle pazaryerinden göç eden kulağakaçanların ve taşradan gelen kurtçukların yuvalanmış, gelecek yazı beklemekte olduklarını düşünmekten kendimi alamadım. Derken, "Acaba bunların içinden aşağı yuvarlananlar oluyor mudur?" diye bir kuşkuya kapıldım. O zaman yüzümde hafif kıpırtılar duyar gibi oldum. Hiç de hoş olmayan bir düşünceydi bu, çünkü arkamdan da daha başka, sevimsiz şeylerin çıkıp gelebileceğini aklıma getiriyordu. Bir süre uyanık yattım. O zaman sessizliği dolduran o sayısız, tuhaf sesler kendilerini bana

duyurmaya başladılar: Dolap fısıldıyor, ocak iç geçiriyor, küçük lavabo tıkırdıyor, dolabın içindeyse arada bir gitarın telleri vınlıyordu. Aynı zamanda, yuvarlak delikli lambadan duvara vuran ışıktan gözlere bambaşka bir bakış gelir gibi oluyordu ve ben bu donuk bakışların her birinde “Eve gitmeyin” diye yazdığını görüyordum.

Üzerime üşüşen gece kuruntularının, gece seslerinin hiçbiri bu, “Eve gitmeyin” sözlerini silip savamıyordu. Bu sözler bedensel bir sancı gibi, tüm düşüncelerime sızıyordu. Daha şu yakınlarda, bir gece Hummums’a gelen bir beyin yatakta kendi canına kıydığını, sabahleyin kanlar içinde bulunduğunu gazetelerde okumuştum. Durup dururken, bu olayın mutlaka benim kaldığım şu izbede geçmiş olduğunu aklıma taktım; kalkıp ötede beride kan lekesi aradım. Sonra koridorlara çıkan kapıyı açarak başucunda kâtibin uyukladığı uzak ışığın can yoldaşlığıyla avunmaya çalıştım.

Öte yandan da, “Eve neden gitmeyecekmişim? Evde ne olmuş olabilir? Ne zaman dönebilirim oraya? Provis’in başına bir şey mi geldi acaba?” sorularıyla kafam öylesine dopdoluydu ki içinde başka düşünceye yer bulunamayacağını sanırdınız. Estella’yı ve o gün nasıl bir daha kavuşmamacasına ayrıldığımızı düşündüğüm zaman, ayrılık sahnemizin tüm ayrıntılarını, Estella’nın bakışlarıyla sesini, örgü ören parmaklarının kıpırtısını anımsadığım zaman bile kafamın bir yönü şurda burda, köşe bucaklarda, her yerde, “Eve gitmeyin” uyarısını izleyip duruyordu.

Sonunda, kafamın ve bedenimin yorgunluğuna dayanamayarak tedirgin bir uykuya daldığım zaman bile bu uyarı, ele alıp çekimlerini yapmam gereken koskocaman, heyula bir fiile dönüştü: Şimdiki zaman-emir kipi: Sen eve gitme, o eve gitmesin, biz eve gitmeyelim, siz ya da sizler eve gitmeyin. Sonra da bu kökten yola çıkarak: Eve gidemem, eve gitmemeliyim; eve gidemeyeceğim, eve gitmeyeceğim, eve gitmemem gerekiyor... öyle ki sonunda aklımı kaçıracağımı sanarak gene sırtüstü döndüm, gözlerimi duvarlardaki o donuk bakışlı ışık yuvarlaklarına diktim.

Kapıya, beni sabah yedide uyandırmalarını söylemiştim, çünkü herkesten önce Wemmick’i görmem gerektiği, bu durumda da onun ancak Walworth’daki kişiliğine başvurabileceğim belli bir şeydi. Kendimi o korkunç, perişan geceyi geçirdiğim yerden dışarıya atmak için sabırsızlanıyordum. Bu yüzden kapımı ikinci kez tıkırdatmalarına gerek bırakmadan, hemencecik, uykusuz yatağımdan fırladım.

Saat sekizde Walworth Kalesi’nin burçları önümde yükseliyordu. Küçük hizmetçi kız da tam o sırada elinde iki taze, sıcacık francala ile kaleye girmek üzere olduğundan, onunla birlikte kemerden, köprüden geçerek kendisiyle yaşlı babasına çay demlemekte olan Wemmick’in karşısına hiç habersiz çıkıverdim. Açık duran bir kapıdan hâlâ yatağında yatmakta olan ihtiyarı gördüm.

“Günaydın, Mr. Pip!” dedi Wemmick. “Döndünüz demek?”

“Evet, ama eve gitmedim.”

Wemmick, “Güzel,” diyerek ellerini ovuşturdu. “Her olasılığa karşı Temple’ın bütün kapılarına sizin için bir pusula bırakmıştım. Hangi kapıdan geldiniz?”

Söyledim.

Wemmick, “Ben bugün öteki kapılara da gider, pusulaları ortadan kaldırırım,” dedi. “Ne olur ne olmaz. İnsan ortada yazılı kanıt bırakmamaya bakmalı, çünkü hiç bilinmez, gün gelir insanın aleyhine kullanılabilir. Bu arada kusura bakmazsanız bir angarya yükleyeceğim size: Yaşlı Babamızın sosisini kızartabilir misiniz, zahmet olmazsa?”

Bunu seve seve yapacağımı bildirdim.

Wemmick küçük hizmetçi kıza dönerek, “Öyleyse sen de öbür işlerine bakabilirsin, Mary Anne,” dedi. Kız çekildiği zaman da Wemmick, “Böylelikle biz de baş başa kalmış oluruz,” diye göz kırparak ekledi. “Anlarsınız ya, Mr. Pip?”

Gösterdiği candanlıkla titizliğe teşekkür ettim. Ben bir yandan ihtiyarın sosisini ateşte kızartıp francalasına tereyağı sürerken yavaş sesle konuşmaya başladık.

Wemmick, “Mr. Pip, biliyor musunuz,” dedi. “Sizinle iyi anlaşıyoruz. Şu sırada özel kimliklerimizle birbirimizin karşısındayız. Daha önce de böyle özel, gizli bir iş yapmışlığımız var birlikte. Resmî duygularımızla düşüncelerimiz bambaşka şeylerdir. Bugün resmîlikten sıyrılmış durumdayız.”

Bu sözleri yürekten onayladım. Öyle diken üstünde, aklım başımdan gitmiş durumdaydım ki daha şimdiden ihtiyarın sosisini meşale gibi yakarak üfleyip söndürmek zorunda kalmıştım.

Wemmick, “Dün sabah bir rastlantı sonucu kulağıma bir şeyler çalındı,” dedi. “Hani bir sabah sizinle birlikte bir yere gitmiştik. İkimizin arasında bile birtakım adları anmamaya çalışmakta yarar vardır.”

“Elbette,” dedim. “Sizi çok iyi anlıyorum.”

“İşte orada dün sabah kulağıma bir rastlantı sonucu çalındığına göre, sömürgecilerle ilişkisi olduğunu ve de taşınabilir mülk sahibi bulunduğunu ileri sürebileceğimiz bir kimse... kim olduğunu kesinlikle bildiğimden değil ya... adını da elbet anmayacağız...”

“Hiç gereği yok,” dedim.

“Birçoğunun çoğu zaman kendi isteği dışında hem de devlet kesesinden diyebileceğimiz bir yoldan gidip yerleştikleri bir ülkede...”

Wemmick’in yüzüne öyle dalmıştım ki ihtiyarın sosisini maytap gibi tutuşturarak kendi dikkatimi de Wemmick’inkini de iyice dağıttım.

Wemmick, “... Bu kişi birden ortadan yok olarak, hiç de iz bırakmadığı için büyük heyecan yaratmış,” diye sözlerinin arkasını getirdi. “Bu yüzden de bu olayla ilgili birçok olasılıklar tartışılmış, birçok varsayımlar yürütülmüş. Sizin, Temple’daki Garden Court adresinizde gözetlenmekte olduğunuz, bundan böyle de gözlenebileceğiniz kulağıma çalındı.”

“Kimlerce?” diye sordum.

Wemmick, “Bunu kurcalamayalım,” diye sorumu geçiştirdi. “Yoksa resmî görevlerime ters düşebilir. Adı gerekmeyen o yerde kulağıma her zaman çalınagelen ilginç şeylerden birisi bu. Bunu bir ihbar üzerine söylemiyorum. Kulağıma geldi, hepsi bu.”

Bir yandan da kızartma çatalıyla sosisi elimden aldı, ihtiyarın kahvaltısını küçük bir tepsinin üzerine güzelce hazırladı. Tepsiyi götürmeden önce onun odasına giderek ihtiyarın boynuna kar gibi bir peçete bağladı, sırtına bir yastık dayadı, gecelik takkesinin püskülünü de bir yana yatırarak yaşlı beyefendiye çapkın bir görünüm kazandırdı. Sonra kahvaltıyı büyük bir özenle babanın önüne yerleştirdi. “İyisin değil mi baba?” diye sordu.

Neşeli ihtiyar, “İyiyim oğlum John, turp gibiyim,” diye yanıt verdi. Gecelik kılığıyla olduğundan yabancıların onu görmezden gelmeleri gerektiği anlaşılıyordu. Ben de bu yüzden olup bitenleri hiç görüp duymuyormuşum gibi yaptım.

Wemmick babasının odasından çıktığı zaman ona, “Şu benim evin gözlenmesi olayı,” dedim. “Bundan bir ara ben de kuşkulanmıştım. Olayı, sözü geçen kişinin varlığından ayrı olarak ele alamayız, değil mi?”

Wemmick büyük bir ciddilikle, “Böyle bir şeyi kendi bilgime dayanarak ileri süremem,” dedi. “Demek istediğim, ilk görüşte söylemeyi göze

alamam. Ne var ki ya öyledir, ya öyle olacaktır ya da öyle olma tehlikesiyle yüz yüzedir."

Litte Britain, dünyasına olan bağlılığının onu bundan öte bir şey söylemekten alıkoyduğunu, bunları söylemesinin bile ne büyük bir özveri olduğunu biliyor, bu yüzden de ona karşı gönül borcu duyuyordum. Başkaca bir şey soramazdım. Yalnız, ateş başında biraz düşündükten sonra ona, yanıtlayıp yanıtlamamayı kendisine bırakarak bir soru sormak istediğimi, bu konuda en doğru yolu seçeceğine inandığımı söyledim. Wemmick kahvaltısına ara verip kollarını göğsünde kavuşturdu, gömleğinin kollarını çekeledi (onun gözünde evinde rahat etmek demek ceketsiz oturmak demekti), sonra, peki sor gibilerden baş eğdi.

"Asıl adı Compeyson olan, kötü tanınmış bir adamı duymuşluğunuz var mı?"

Wemmick gene, evet gibilerden bir baş eğişiyle yanıt verdi.

"Bu adam sağ mı?"

Bir baş eğişi daha.

"Londra'da mı?"

Wemmick gene baş eğdikten sonra o posta kutusuna benzeyen ağzını kısabildiğince kısarak başını son bir kez daha eğdi, kahvaltısına döndü.

Wemmick benim durumu iyice kavramam için sözlerini dikkatle vurgulayarak, "İmdii," dedi. "Sorgu faslı kapandığına göre, o şeyleri duyduktan sonra neler yaptığıma gelelim. Sizi bulmak için Garden Court'a gittim. Bulamayınca Mr. Herbert'i aramaya, Clarriker'lerin oraya gittim."

Büyük bir kaygıyla, "Onu buldunuz, umarım?" diye sordum.

"Onu buldum," dedi Wemmick. "Kimsenin adını vermeden, işin ayrıntılarına da kaçmadan kulağını büktüm: Sizin dairenizde ya da yakınlarda bir yerde kalan birilerinden haberi varsa, ne bileyim, Tom mu, Jack mi, Richard mı, her kimse, bu kimseyi hazır siz ortalıkta yokken oradan uzaklaştırmasını söyledim."

"Ne yapacağını şaşırmıştır, değil mi?"

"Çok şaşırdı. Hele ben, Tom mu, Jack mi, Richard mı, işte her kimse onu şimdilik çok uzaklara aşırmanın tehlikeli olduğunu söyleyince hiçbir şey anlayamadı. Ben size bir şey söyleyeyim mi, Mr. Pip? Şu sıradaki koşullar altında insan bir kez bir büyük kente gelmişse eğer, yapabileceği en iyi iş orada kalmaktır. Daha iyi bir yer bulunamaz bu durumda. Siperden ayrılmakta acele etmeyin. Sinin köşenize. Açık havaya çıkmak, diyelim

yabancı bir ülkeye gitmek filan için ortalık biraz yatışıncaya kadar bekleyin.”

Ona bu değerli öğüdü için teşekkür ederek Herbert’in ne yapmış olduğunu sordum.

Wemmick, “Yarım saat eli ayağı kesilerek yığılıp kaldıktan sonra Mr. Herbert bir plan yaptı,” dedi. “Bana, aramızda kalması koşuluyla bir şey söyledi. Sanırım siz de biliyorsunuz, kendisi genç bir hanımefendiyle sözlüymüş; hanımefendinin de yatalak bir babası varmış. Bu yatalak baba eskiden gemilerde başkâtiplik, veznedarlık yaptığından şimdi de yatağını bir cumbanın önüne taşıtmış; oradan, yattığı yerden, ırmakta gelip geçen gemilere bakar dururmuş. Bu hanımefendiyle siz de büyük ihtimalle tanıştırıldınız, değil mi?”

“Hayır bizzat değil,” dedim.

Doğrusunu isterseniz bu kız, beni parasını har vurup harman savuran bir hovarda gözüyle gördüğünden Herbert için yararlı bir arkadaş olamayacağıma inanıyordu. Herbert bizi tanıştırmayı ilk önerdiği zaman kız öylesine çekimser davranmış ki Herbert durumu bana açmak, tanışma törenini biraz ertelemek gerektiğini söylemek zorunda kalmıştı. Herbert’in mali durumunu gizliden gizliye düzeltmeye başladığım zaman kızın bu tutumunu neşeyle sineye çekmeyi başarmış, onların bu konudaki görüşmelerini, düşlerini bir üçüncü kişiyle paylaşmak istemeyeceklerini doğal saymıştım. Zamanla Herbert bana, Clara’nın gözünde yükselmeye başladığımı bildirmiş, Clara ile ben birbirimize Herbert aracılığıyla selamlar yollar olmuştuk. Gene de Clara’yı hiç görmemiştim. Her neyse, bu ayrıntılarla Wemmick’in kafasını şişirmedim.

Wemmick, “Bu cumbalı ev ırmak kıyısında, Limehouse ile Greenwich arasındaki koydaymış, sahibi de dürüst, namuslu bir dul kadıncağız olup evin üst katında, kiralık, möbleli bir dairesi varmış,” diye konuşmasını sürdürdü. “Mr. Herbert de bana sordu, Tom mu, Jack mi, Richard mı, her kimse onu bir süre için buraya alsak nasıl olur, diye. Ben de üç nedenden ötürü çok iyi olur dedim ki bu nedenleri şimdi size sıralayacağım. Efendime söyleyeyim. Birincisi: Sizin her zaman gezip dolaştığınız çevrelerden tümüyle uzak, tam anlamıyla ücra bir köşe. İkincisi: Kendiniz bu semte uğramaksızın, Herbert yoluyla Tom, Jack ya da Richard’dan haber alabilirsiniz. Üçüncüsü: Bir süre sonra, tehlike ortadan kalktığı zaman şu Jack mi, Tom mu, Richard mı, her kimse onu, dışarı giden bir gemiye

bindirip göndermek isterseniz şayet ırmak orada, hazır ayağınızın dibinde demektir."

Çok hafiflemiş, avunmuş olarak Wemmick'e teşekkür üstüne teşekkür ettim, sonra sözlerini sürdürmesini diledim.

"Aman, efendim! Mr. Herbert öyle bir sıkı tuttu ki bu işi, o akşam saat dokuzda, Tom mu, Richard mı, Jack mi, işte o bizim adını bilmek istemediğimiz kişi yeni evine bir güzel yerleşmişti bile. Eski kaldığı yere onun Dover'a çağrılmış olduğu söylendi. Kendisi gerçekten Dover Yolu'ndan dolaştırılarak yeni evine götürüldü. Şimdi, işin en güzel yönlerinden biri her şeyin siz yokken olup bitmesidir. Sizin yapıp ettiklerinizle ilgilenenler varsa dün o saatlerde sizin kilometrelerce ötede, bambaşka işler peşinde olduğunuzu elbette biliyorlardı. Böylece kuşkuları başka yöne çekip akılları karıştırmış olduk. Bu nedenle size dün gece kente dönseniz de evinize gitmemenizi öğütledim. Böylelikle durumu daha da karıştırmış oluyoruz, istediğimiz kafa karıştırmaksa eğer."

Kahvaltısını bitirmiş olan Wemmick saatine baktı, ceketini giymeye davrandı. Ellerini ceketinin koluna sokarken, "Şimdi," dedi. "Mr. Pip, elimden geleni yaptığımı sanıyorum. Ama eğer başkaca yapabileceklerim varsa (ancak Walworth açısından, özel ve kişisel olarak elbet) seve seve yaparım. Buyurun, işte adres. Bu akşam kendi evinize dönmeden önce buraya uğrayarak Tom, Jack ya da Richard'ı yoklayıp rahatının yerinde olduğunu kendi gözlerinizle görmenizde hiçbir sakınca yok. Zaten dün evinize dönmenizi istemeyişimin bir nedeni de buydu. Yalnız, bir kez kendi evinize gittikten sonra bir daha bu adrese uğramayın." Ben şimdi onun kol yenlerinden çıkmış olan ellerini şükranla sıkmakta olduğumdan Wemmick, "Hiçbir şey değil, Mr. Pip, hiçbir şey değil, inanın bana," dedi. Sonra, "Şimdi de son olarak çok önemli bir noktanın üstünde durmak, bunu size açıkça anlatmak istiyorum," diyerek ellerini omuzlarıma koydu, ciddi bir fısıltıyla, "Bu gece fırsattan yararlanarak onun taşınabilir mülklerine el koyun," diye ekledi. "Onun başına ne geleceğini bilemeyiz. Taşınabilir mülkünün başına bir şey gelmesine izin vermeyin."

Bu konudaki düşünce ve duygularımı Wemmick'e anlatabileceğimden hiç umudum olmadığı için açıklamaya kalkışmadım bile.

Wemmick, "Saatim geldi; yola çıkmam gerek," dedi. "Yapacak daha ivedi işleriniz yoksa karanlığa dek burada kalmanızı öğütlerim size. Yorgun, tasalı olduğunuz yüzünüzden akıyor. Burada ihtiyarla haşır neşir olarak

şöyle sessiz bir gün geçirmek, başınızı dinlemek iyi gelir. Babamız yakında kalkar. Sonra biraz da şey alırsınız, şey, hani bizim o domuzu unutmamışsınızdır, değil mi?”

“Elbette unutmadım.”

“İşte bir parça da onunla ilgilenirsiniz. Biraz önce kızarttığınız sosis ondan yapılmaydı. Her yönden birinci sınıf bir hayvandı doğrusu. Bir tadına bakın, hiç değilse eski günlerin hatırı için.” Sonra Wemmick neşeli bir sesle, “Hoşça kal, Yaşlı Baba,” diye bağırdı.

Yaşlı adam içeriden o ince sesiyle, “Peki John, peki,” diye yanıtladı.

Çok geçmeden Wemmick’in ocağının başında uyuyakaldım. İhtiyarla bütün gün karşılıklı uyuyup uyanarak pek güzel arkadaşlık ettik. Yemekte domuz buduyla evin bahçesinde yetişmiş olan sebzelerden yedik. İhtiyara kimi zaman canlı canlı, kimi zaman uykulu uykulu baş sallayıp durdum. Karanlık iyice bastığı zaman Kale’ den ayrıldım. İhtiyar akşam çayı için ekmek kızartmaya başlamıştı. Kızarttığı ekmeklerin sayısından, bir de duvardaki kapaklara sık sık göz atmasından, Miss Skiffins’in de çaya beklendiğini anladım.

20. Panoptes (Yunancada “Hepgöz”), Yunan mitolojisinde bazen İnakhos, Agenor ya da Arestor’un oğlu, bazen de yerli bir kahraman olarak tanımlanır. Bedeninin her yerine dağılmış 100 gözünden dolayı bu adı almıştır. (Y.N.)

46

Irmak kıyısında gemi ve gemi donatım tezgâhlarının bulunduğu mahalleye vardığımda saat sekizi vurmuştu. Havada insanın hoşuna giden bir talaş kokusu vardı. Köprünün berisindeki bu yöre, koyun yukarı ve aşağı bölümleri benim için yabancıydı. Irmak boyuna indiğimde aradığım adresin sandığım yerde olmadığını gördüm, kolay kolay da bulunamayacağını anladım. Mahallenin adı, Chinks's Basin, Mill Pond Bank'ti. Chinks's Basin'e çıkmak için de Old Green Copper Rope-Walk denilen sokaktan başka yol bilmiyordum.

Rıhtımda onarılmakta olan kaç türlü geminin, parçalanmak üzere kıyıya çekilmiş hangi hurdaların arasında yolumu şaşırdım; suların getirip bıraktığı çamurlar, yosunlar arasında, gemi onarma ve gemi parçalama tezgâhlarının avlularında nasıl dönüp dolaşarak, yıllar önce emekliye çıkarılıp toprağa saplanmış kaç demir, kaç fıçı yığını, kereste destesi gördüm, kaç yanlış sokağa girip çıktım... önemi yok. Sayısız kereler istikametimin ya berisine ya gerisine düşerek işe yeniden başladıktan sonra, birden bir köşeyi dönerek kendimi, hiç beklemediğim bir sırada Mill Pond Bank'in kıyısında buldum.

O çevreye göre temiz, ferah bir yer sayılırdı. Rüzgârın dönüp dolaşmasına elverişli bir alanı, üç-beş ağacı vardı, bir de bir yel değirmeni kalıntısının yıkık gövdesi göze çarpıyordu. Old Green Copper Rope-Walk da buradaydı; ay ışığında şöyle böyle seçebildiğim iki sıra kazık, yolun yerini belli ediyordu. Kazıklar çok eskilerden kalma, kocamış, dişleri dökülmüş tırmıkları andırıyorlardı.

Koy kıyısındaki tuhaf görünümlü evlerin arasından ahşap cepheli, üç katı da cumbalı olan evi seçerek kapının üstündeki levhada Mrs. Whimple adını okudum. Benim de aradığım ad bu olduğuna göre kapıyı vurdum. Yaşını başını almış güleç, gürbüz, temiz pak bir hanım bana kapıyı açtı. Ne var ki Herbert hemen ortaya çıkarak kadının yerine geçti, beni hiç ses çıkarmadan bir oturma odasına alıp kapıyı örttü.

Bu tanıdık yüzü bu hiç tanımadığım yerde görmek, onun bu yabancı yerde kendi evindeymiş gibi rahat olması öyle tuhafıma gitti ki! Ona da, odadaki tanıdık olmayan eşyalara, köşedeki camlı dolabın içindeki kristallerle porselenlere, şöminenin üstündeki deniz kabuklarına, duvardaki renkli gravürlere bakar gibi yadırgayarak baktım. Bu resimler Kaptan Cook'un ölümünü, bir geminin suya indirilişini, Majeste Kral III. George'un Windsor Sarayı'nın terasında duruşunu gösteriyordu. Kralın başında araba sürücülerinin kullandığına benzeyen bir takma saç, ayağında ise deriden külot pantolon ve çizmeler vardı.

Herbert, "İşler yolunda, Handel," dedi. "Konuğumuz seni görmek için sabırsızlanmakla birlikte durumundan hoşnut. Sevgili Clara'm babasının yanında. Aşağı ininceye dek beklersen sizleri tanıştırırım, sonra da yukarı çıkarız... İşte Clara'nın babası!"

Bu arada yukarıdan ürkütücü homurtular işitmeye başlamış olduğumdan belli ki duyduğum kaygı yüzüme de vurmuştu.

Herbert, "Zavallı, huysuz ihtiyarın biri," dedi. "Ama onu şimdiye kadar hiç görmüş değilim. Rom kokusunu alabiliyor musun? Elinden hiç eksik etmez."

"Rom mu?"

"Rom ya! Onun gut hastalığını nasıl hafiflettiğini tahmin edersin. Sonra yiyecek içecekleri de kendi odasında, raflarda saklayıp ölçüyle, tartıyla veriyor. Oda değil, bakkal dükkânı gibi bir yer olsa gerek."

O böyle konuşurken yukarıdaki homurtular uzun bir kükreyişe dönüşmüş, sonra kesilmişti.

Herbert bunun açıklamasını yaparak, "Peynir tekerini kendi kesmekte direnirse böyle olur elbet," diye belirtti. "Başka yerlerinin yanı sıra sağ eli de gutlu olan bir adam, kapkalın Glouchester peynirini kesmekte diretirse elbet kendi elini de kesecektir."

Yukarıdaki baba elini kötü kesmiş olsa gerek ki ev yeni bir kükreyişle zangırdadı.

Herbert, "Mr. Provis'in üst kata gelmesi Mrs. Whimple için Tanrı'nın bir nimeti sayılır," diye ekledi. "Öyle ya, bu gürültüye başka kim dayanır? Tuhaf bir yer burası, değil mi Handel?"

Gerçekten tuhaftı tuhaf olmasına da bir yandan da şaşılacak kadar temiz, derli topluydu.

Ben böyle deyince Herbert, “Mrs. Whimple eteği belinde, tam bir ev hanımıdır,” dedi. “Clara’cığıma öz anası gibi kol kanat geriyor, yoksa kızcağız ne yapardı bilmem. Handel, Clara anasız büyümüş, biliyor musun? Yukarıdaki Zehirzemberek Hazretleri’nden başka da kimsesi yok.”

“Aman Herbert, adı gerçekten böyle değil ya bu adamın?”

“Yok canım, benim taktığım ad bu. Gerçek adı Mr. Barley. Neyse, böyle kimsesiz, bir kızı sevmiş olmam babamın ve annemin oğlu için ne büyük nimet, değil mi? Kimsesi bulunmadığına göre kendisinin de, benim de, herkesin de başı dinç olacak demektir.”

Herbert bana daha önce anlatmıştı ama şimdi yeniden hatırlattı. Miss Clara Barley ile Hammersmith’teki bir okulda okurken tanışmışlar. Clara babasına bakmak için okulu bırakıp eve döndüğünde iki sevgili duygularını anaç Mrs. Whimple’a açmışlar. Mrs. Whimple da onların sevgilerini iyi yürekliliğine eşit bir ağız sıkılığı ve dikkatle destekleyip esirgemiş. Sevda konularıyla ilgili hiçbir şeyin Barley Baba’ya açılamayacağını hepsi de çok iyi biliyorlarmış, çünkü Barley Baba gut hastalığı, rom ve nevale stoklarından daha duygusal hiçbir konu ile ilgilenebilecek yapıda bir adam değilmiş.

Barley Baba’nın arkası hiç kesilmeyen homurtuları tavan arasında titreşimler yaratadursun, biz usul usul bunları konuşmaktayken içeriye yirmi bir yaşlarında, ufak tefek, çok güzel, koyu renk gözlü bir kız girdi. Elinde bir sepet vardı. Herbert hemen bu sepeti alarak beni görünce pespembe kesilmiş olan kızı, Clara, diye tanıttı. Clara gerçekten çok sevimli, bir içim su gibi bir kızdı. İnsanın onu, Barley Baba denilen kötü devin tutsak alarak kölelik yaptırttığı bir peri kızı sanası geliyordu.

Bir süre hoşbeş ettikten sonra Herbert sevgi, anlayış dolu bir gülüşle sepeti bana göstererek, “Şuraya bak,” dedi. “İşte babasının Clara’ya ayırdığı akşam yemeği. Bu, kızcağıza düşen ekmekle peynir dilimi, bu da rom payı. Bunu ben içiyorum... Bu da Mr. Barley’in yarın sabah için hazırlanmasını istediği kahvaltılıklar. İki koyun pirzolası, üç patates, çorbalık mercimek, biraz un, biraz yağ, bir çimdik tuzla bir sürü karabiber. Hepsini bir arada yahni yaptırıp sıcak sıcak yiyor. Gut hastalığına ne iyi geliyordur kim bilir!”

Herbert’in birer birer gösterdiği yiyeceklere Clara’ nın hiç yakınmasız bakışında öyle cana yakın, yapmacıksız bir şey vardı, Herbert’in sarılan koluna öyle masum, çekingen, gene de öyle güvenle, sevgiyle sokuluyordu ve öylesine uysal ve yumuşaktı ki... Mill Pond Bank, Chinks’s Basin, Old

Green Copper Rope-Walk denilen bu yerde, Barley Baba’nın homurtularıyla vınlayan bu tavan atkısının altında, savunmaya son derece gereksinimi olduğu öyle belli bir şeydi ki milyon verseler Herbert ile onun arasına girmeyi düşünemezdim!

Ben genç kıza sevgi ve hayranlıkla bakarken homurtu gene yükselip bir kükreyişe dönüştü, sonra üst katta, tahta bacaklı bir dev tavanı delip üstümüze gelmek istermişçesine korkunç bir patırtı oldu. Bunun üzerine Clara, Herbert’e dönerek, “Babam beni çağırıyor, canım,” dedi, koşarak çıktı.

Herbert, “Al sana işte, Tanrı’dan korkmaz kocamış kurt!” diye söylendi. “Şimdi ne istiyordur dersin Handel, bil bakalım?”

“Bilmem ki,” dedim. “İçecek bir şey mi?”

Herbert son derece güç bir bilmece çözümlemişim gibi coşkuyla, “Tam üstüne bastın,” dedi. “İçkisini suyla karıştırıp masa üstündeki bir kâsede hazır bulunduruyor. Bekle, şimdi Clara’nın onu doğrultup içkisini verdiğini duyacaksın. Hayda, işte!” Bir kükreme daha oldu, bunu uzun süren bir sarsıntı izledi. Derken ortalığa sessizlik çökünce Herbert, “Şimdi,” diye ekledi. “Barley Baba içkisini içiyor.” Tavan atkısı gene bir homurtuyla sarsılınca Herbert, “Şimdi de gene arkasına yaslandı,” dedi.

Az sonra Clara aşağı indi. Herbert’le birlikte yanıma katıldı, yukarıya, dostumuzu görmeye çıktık. Barley’in kapısının önünden geçerken onun içeride boğuk sesle, rüzgâr gibi yükselip alçalan bir makamla tekerlemeye benzer bir şeyler mırıldandığını duyduk. Tekerlemeyi, içindeki uygunsuz birtakım istemleri iyilik dilekleriyle değiş tokuş ederek aşağıya veriyorum.

“Heyamola, heyamola, Tanrı senden razı ola. Bana derler Billy Barley. Bana derler Billy Barley, Tanrı senden razı ola. Gel bak koca Billy Barley, tutmaz olmuş ayağı eli. Neylersin Tanrı buyurmuş, koca torik karaya vurmuş, yatar durur Billy Barley. Heyamola, heyamola, Tanrı senden razı ola...”

Herbert bana Barley Baba’nın gece gündüz demeden böyle tekerlemelerle kendini avuttuğunu, aydınlık saatlerdeyse, kolaylık olsun diye başucunda duran teleskopla ırmağı seyrettiğini anlattı.

Provis’i evin üst katındaki iki küçük, ama aydınlık, havadar odaya rahatça yerleştirmiş olduklarını gördüm. Mr. Barley’in gürültüsü buradan, aşağıya oranla daha az duyuluyordu. Provis hiçbir telaş belirtisi göstermiyordu; gerçekten de söze değer hiçbir telaşa kapılmamış olduğu

anlaşılıyordu. Üzerine bir yumuşaklık gelmiş gibi göründü bana... Anlatılmaz bir değişimdi bu; nasıl diye sorsanız ne o gün, ne de daha sonra anlatamazdım, gene de kesindi, belirgindi.

O gün başımı dinlemek fırsatını bulmuş olduğumdan sağlam kafayla düşünebilmiş, bunun sonucu olarak da ona Compeyson konusunda hiçbir şey söylememeye karar vermiştim. Neme gerek, bir de bakarsınız içindeki kin yüzünden Compeyson'un peşine düşer, gözü dünyayı görmeyerek kendi başını yerdi. Böylece Herbert'le birlikte Provis'in ocağının başına oturduğumuz zaman ilk işim ona, Wemmick'in sağduyusuna ve bilgi kaynaklarına güvenip güvenmediğini sormak oldu.

Provis, "Elbette sevgili oğlum, elbette," diyerek ciddi ciddi baş salladı. "Jaggers'ın bilmediği yoktur."

"Öyleyse söyleyeyim sana: Ben Wemmick'le görüştüm. Buraya da onun öğütleriyle uyarılarını anlatmaya geldim."

Her şeyi, yalnızca Compeyson'dan söz etmeyerek, ayrıntılarıyla anlattım. Wemmick'in Newgate Zindanı'nda (görevlilerden mi, mahpuslardan mı bilmem), Provis'in kuşku altında olduğunu, benim evin de gözetlendiğini duymuş olduğunu belirttim. Wemmick onun bir süre için ortalıkta dolaşmamasını, benim ondan uzak durmamı, sonra da İngiltere'den ayrılmamızı salık vermişti. Yolculuk zamanı gelince ben de onunla birlikte gidecek ya da Wemmick güvenlik yönünden daha uygun görürse onu izleyecektim. Bundan sonra ne olup biteceği konusuna değinmedim. Zaten şimdi onu böyle yumuşamış, benim yüzümden canını tehlikeye atmış durumda görmüştüm ya bu konuda ben de açıkça, dinç kafayla düşünemez olmuştum. Daha çok paralar harcayıp daha gösterişli bir yaşam sürmeye gelince, yarın ne olacağımızı bilemediğimiz şu güç dönemde böyle girişimlere kalkışmak en azından gülünç kaçmaz mı, diye ona sordum.

Velinimetim sözlerimin doğruluğunu yadsıyamadı. Bütün konuşmamız boyunca çok aklı başında davrandı doğrusu. Dönüp gelmesinin çılgınca bir serüven olduğunu, bunu başından beri bildiğini söylüyordu. Bu serüveni bir ölüm kalım sorununa dönüştürmemek için elinden geleni yapacaktı. Çevresinden gördüğü yakın yardım sayesinde güvenlikte olduğuna da candan inanmaktaydı.

Bu arada ateşe bakarak derin bir düşünceye dalmış olan Herbert lafa karışarak Wemmick'in söylediklerini dinlerken aklına gelen, üstünde

durmaya değer bulduğu bir düşünceyi ortaya attı.

“Handel, ikimiz de usta birer kayıkçıyız. Sırası gelince onu bir tekneye bindirip biz uzaklaştırabiliriz buradan. Böylelikle kayık, kayıkçı kiralamak gereği kalmaz; herhangi bir kuşku uyandırmak olasılığı da ortadan kalkar. Ne kadar az kuşku uyandırsak o kadar kârdır. Mevsime filan bakmasan da Temple’ın su kıyısındaki merdivenine bir kayık çeksen, ırmakta sık sık küreğe çıkmayı alışkanlık edinsen iyi olmaz mı, ha, ne dersin? Bir kez bunu alışkanlık edindin mi kimse aldırış etmez, oralı bile olmaz artık. Yirmi kere yap, yirmi birincisinde göz atan bile olmaz; elli kez yap, elli birincisinde görmezler bile...”

Bu tasarı hoşuma gitmişti; hele Provis bayıldı. Tasarıyı ivedilikle uygulamaya karar verdik. Kürek çekerken köprünün altından, Mill Pond Bank’in önünden filan geçecek olursak Provis bizi hiç tanımazlıktan gelecekti. Öte yandan bizi gördüğü zaman, işler yolundaysa doğuya bakan penceresinin güneşlik perdesini indirecekti.

Görüşmemiz böylece sona erip her şey kararlaşınca eve dönmek üzere ayağa kalktım. Herbert’e, birlikte çıkmazsak daha iyi olacağını söyledim. Ben ondan yarım saat önce yola koyulacaktım.

Provis’e, “Gerçi burada, benim yanımda olduğundan daha güvenliktesin, gene de seni bırakıp gitmek içime sinmiyor,” dedim. “Hoşça kal.”

Provis ellerime sarılarak, “Oğlum benim,” dedi. “Bir daha ne zaman görüşürüz, bilmiyorum ama hoşça kal demek hoşuma gitmiyor. İyi geceler diyelim, daha iyi!”

“İyi geceler. Herbert aramızda hemen her gün haber getirip götürecek. Yola çıkma zamanı geldiği zaman da benim hazır olacağıma inanabilirsin. İyi geceler. Sağlıcakla kal!”

Onun kendi odasında kalmasını daha uygun bulduk. Sahanlığa çıkarak yolumuzu aydınlatmak için merdivenden aşağı doğru lamba tuttu. Dönüp bakınca, onun geldiği o ilk geceyi anımsadım; o zaman ben yukarıda, o aşağıda, merdivendeydi; gün gelip ondan ayrılırken böyle tasalanacağımı, içimde böylesi bir ağırlık duyacağımı o zaman söyleseler dünyada inanmazdım.

Kapısının önünden geçerken Barley Baba’nın hâlâ homurdanarak sövüp saydığını duyduk. Besbelli bu arada homurdanıp sövmeye ara vermemişti, bundan sonra da vermeye hiç niyeti yok gibiydi.

Merdiven dibine indiğimizde Herbert'e burada da Provis adını kullanmış olup olmadıklarını sordum. Herbert, "Elbette ki hayır; kiracının adı Mr. Campbell'dır," diye yanıtladı. Anlattığına göre Mr. Campbell konusunda buradakilerin bildiği tek şey onun Herbert'e emanet edilmiş olduğu, Herbert'in de onun rahat, sessiz bir yaşam sürmesini sağlamak için elinden geleni yaptığı imiş. Bu yüzden, Mrs. Whimple ile Clara'nın oturmuş nakış işledikleri odaya girdiğimizde ben Mr. Campbell'la özel olarak ilgilendiğimi hiç belli etmeyip kendime sakladım.

O güzel, kara gözlü kızla onun vefalı aşkının bekçiliğini yapan anaç kadına iyi geceler dilediğim zaman Old Green Copper-Rope Walk denilen bu yeri yepyeni gözlerle görmeye başlamıştım. Barley Baba varsın dağlar kadar kocamış olsun, gece gündüz ağız dolusu sövgüler savursun... Bu ev onun tüm huysuzluğunu kapatmaya yetecek kadar gençlik, sevgi, güven ve umutla dolup taşıyordu ya! Derken aklıma Estella, Estella ile ayrılışımız geldi; içim ezilerek eve döndüm.

Temple'da her şey her zamanki gibi sessiz, dingindi. Daha bir gün öncesine dek Provis'in oturduğu katın pencereleri karanlık, kıpırtısızdı şimdi. Garden Court avlusunda da kimsecikler yoktu. Daireme çıkan merdiveni tırmanmadan önce havuzun çevresini iki-üç kez dolaştım ama beni izleyen, gözetleyen olmadı.

Biraz sonra eve dönüp başucuma gelen Herbert de (yorgun, sıkıntılı olduğumdan hemen yatmıştım) aynı şeyi söyledi. Sonra pencerelerden birini açıp aydınlık geceye bakarak, avlunun dua dışı saatlerdeki kilise avluları kadar göksel bir sessizlik ve boşluk içinde uzandığını bildirdi.

Ertesi sabah hiç gecikmeden kayık edinmeye giriştim. Hemen bulduğum sandal Temple'ın ırmak kıyısındaki merdivenine, birkaç dakikada ulaşabileceğim bir yere getirilip bırakıldı. Kimi zaman Herbert'le, kimi zaman tek başıma, talim yaparmış gibi sık sık küreğe çıkar oldum. Soğuk, yağmur, tipi demeden çıkıyordum. Öyle ki ilk birkaç günden sonra, kimse benimle ilgilenmez oldu. Önceleri Blackfriars Köprüsü'nün yukarılarında geziniyordum. Gelgit saatleri değiştikçe Londra Köprüsü'ne doğru açılmaya başladım. O günlerde Eski Londra Köprüsü denirdi buraya. Gelgitin kimi saatlerinde sular hızlı akıntılarla anaforlar yaptığından ırmağın bu yöresi kötü bir üne sahipti. Neyse ki ben öbür kayıkçılara baka baka bu akıntıları aşmasını öğrenmiştim. Böylece, Pool'a yanaşıp kalkan gemilerin arasından kürek çekerek Erith'e doğru yönelir oldum.

Mill Pond Bank’ten ilk kez geçerken çifte kürekleri Herbert’le birlikte çekiyorduk. Hem gidişte, hem dönüşte cumbalı evin üst katındaki doğuya bakan pencerenin perdesinin indirildiğini gördük. Herbert haftada en azından üç kez oraya gidiyordu. Getirdiği haberlerin hiçbiri kaygı verecek nitelikte değildi. Gelgelelim ortada kaygıyı, telaşı gerektirecek bir durum olduğunu ben biliyordum ya. Hep gözetlenmekte olduğum duygusunu içimden söküp atamıyordum. Böyle bir kuşku içinize bir kez düşmeyegörsün, bir daha rahat dirlik bilmez olursunuz. Kaç zavallı masum kişinin, beni gözetliyorlar diye günahlarını aldığımı sorsanız, sayısını bilemem!

Kısacası içim, gizlenmekte olan o gözü kara adam adına hep korku doluydu. Herbert birkaç kez bana, akşam karanlığında pencere başında durup ırmaktan akan sulara bakmayı, bu sularla sulardaki her şeyin Clara’ya doğru aktığını düşünmeyi sevdiğini söylemişti. Gelgelelim ben, ırmağa baktıkça korkuyla, karamsarlıkla, suların Magwitch’e doğru aktıklarını, yüzeydeki herhangi bir kara noktanınsa sessizce, amansızca, hızla onu yakalamaya giden düşmanları olabileceğini düşünüyordum.

47

Duruma hiçbir değişiklik getirmeyen, olaysız birkaç hafta geçti. Wemmick'ten bir işaret bekliyorduk, ama o hiç ses etmiyordu. Öyle ki onu Little Britain sınırları dışında tanımamış, Kale'de candanlıkla el üstünde tutulmamış olsam dostluğundan kuşkuya bile düşebilirdim. Ne var ki ondan kuşkulanmak aklımın ucundan bile geçmedi.

Para durumlarım hiç de parlak değildi. Birkaç alacaklı ödeme yapmam için bastırmaya başlamışlardı. Dahası kendim de para (demek istediğim cepteki hazır para) sıkıntısı çeker olmuştum. Bunu gidermek için yüzüklerimle, iğnelerimden kolay satılabilecek olanları paraya çeviriyordum. Duygularımla tasarılarımın böyle sallantıda olduğu şu sürede velinimetimden başkaca para çekmenin taş yürekli bir dolandırıcılık sayılacağını düşünüyordum. Bu yüzden onun cüzdanını hiç açmadan Herbert'le geri yolladım. Kimliğini ortaya vurduğundan bu yana onun açık elliliğinden yararlanmamış olmak, içime (gerçek mi, yapmacık mı olduğunu bilemeyeceğim) bir rahatlık veriyordu.

Zaman geçtikçe içimde, Estella'nın evlenmiş olduğuna dair bir duygu kökleşmeye başlamıştı. Kesin bir inanca çok benziyordu bu duygu, gene de doğrulanmasından korktuğum için gazete okumaktan kaçınıyordum. Son görüşmemizi ayrıntıları ile anlatmış olduğum Herbert'e de, bana Estella'nın sözünü hiç açmasın diye yalvarmıştım. Rüzgârda paramparça savrulan bu zavallı umut paçavrasına sarınmakta niçin direniyordum? Ne bileyim! Bunu okuyan sizler, daha geçen yıl, geçen ay, geçen hafta, buna benzer bir tutarsızlık yapmadınız mı? Biliyor musunuz neden yaptığınızı?

Mutsuz bir yaşam sürüyordum artık. Hele sıradağlar arasındaki yüce bir doruk gibi bütün kaygılarıma egemen olan en büyük kaygım bir saniye bile gözümden gitmiyordu. Ne var ki içimde korku yaratacak yeni bir olay da yoktu. İstediğim kadar uykumdan, "Yakalandı," diye yüreğim ağzıma gelerek sıçrayayım; geceleyin Herbert eve döndüğü zaman istediğim kadar yatağımda doğrulup oturayım, "Acaba kötü haberin kanatlarıyla hızlandı

da, her zamankinden daha mı acele yürüyor?" diye içim ezilerek kulak kesileyim... bütün bunlara, buna benzer daha bir sürü kaygıya karşın yaşantımızın gündelik akışı sürüp gidiyordu.

Kayıkla ırmağa açıldığım kimi günlerde gelgit yüzünden Eski Londra Köprüsü'nün girdaptan yıpranmış kazık ve kemerleri arasından geçemiyordum; sonra tekneyi bizim merdivene çeksinler diye, gümrük binasının yakınındaki bir iskeleye bırakmak zorunda kalıyordum. Bunda bir sakınca görmüyordum çünkü bu yüzden ırmaktaki gemicilerle kayıkçılar, benimle ve teknemle daha çok haşır neşir oluyorlardı. Bu önemsiz durum, şimdi size anlatmak zorunda olduğum iki önemli karşılaşmaya yol açtı.

Şubat sonlarına doğru bir akşamüzeri ortalık kararırken iskeleye yanaştım. Sular çekilirken Greenwich'e kürek çekmiş, sonra suların kabarmasıyla birlikte dönmüştüm. Gündüz açık olan hava günbatımında sislenmiş olduğundan iskeleye yanaşırken çok dikkatli manevra yapmam gerekiyordu. Gidişte de, dönüşte de Provis'in penceresindeki işareti görmüştüm. İşler yolundaydı.

Rutubetli, soğuk bir gece olduğundan hemen yemek yiyerek içimi ısıtmayı tasarladım. Eve dönme saatinden önce de önümde sıkıntılı, yapayalnız saatler uzandığından, yemekten sonra tiyatroya giderim diye düşündüm. Mr. Wopsle'ın (bilmem ki, başarısını sürdürdüğü, diyebilir miyiz?) tiyatrosu ırmağın o yakasındaydı. (Şimdi yerinde yeller esiyor.) Ben de oraya gitmeye karar verdim.

Mr. Wopsle'ın dram sanatını canlandıracağı yerde bu sanatın gerilemesinde payı bulunduğunu bilmez değilim. Tiyatronun ilanları yoluyla onun sadık bir zenciyi ve maymunu canlandırdığını içim kararararak öğrenmiştim. Herbert de onu, kan içici bir düzenbaz rolünde görmüş; pancar gibi kıpkırmızı yüzüyle her yanı çıngıraklarla kaplı acayip başlığı, gülünç halleri karşısında kahkahadan kırılmıştı.

Yemeğimi Herbert'le "Geographical Et Lokantası" adını verdiğimiz bir lokantada yedim. Buradaki masa örtülerinin her karışında yeryuvarının, şarap sürahilerinin dipleriyle çizilmiş halkaları, bıçakların her birinin üzerine salçayla çizilmiş kıyı şeritleri vardı. (Zaten bugün bile Londra Belediye sınırları içinde Geographical Et Lokantası denilemeyecek bir aşevine pek rastlayamazsınız ya!) Önümdeki zamanı ekmek kırıntılarının arasında uyuklayıp gaz lambalarını süzerek, gelip geçen çorba kâselerinin

buharlarıyla pişerek geçirdim. Sonra yavaş yavaş kendimi toparlayarak tiyatroya yollandım.

Sahnede, Majestelerinin Bahriyesi'nden bir lostromonun öyküsü oynanmaktaydı. Kendisi, (pantolonunun kimi yerleri pek dar, kimi yerleri de pek bol olmasa daha iyi olurduysa da) pırlanta gibi çocuktu doğrusu. Karşısına her çıkanın şapkasını gözünün üstüne devirmek gibi bir alışkanlığı olmakla birlikte güzel huylu, yürekli bir insandı. Bir de son derece yurtsever olmasına karşın, kimsenin vergi ödemesini nedense istemiyordu. Cebinde, bir kese para vardı. Bu paraya güvenerek büyük şenlikler arasında bir kızla evlendi. Düğünde Portmouth kentinin tüm ahalisi (son nüfus sayımına göre dokuz kişiydiler), deniz kıyısına üşüştüler, ellerini ovuşturup birbirleriyle tokalaşarak, “Doldur! Doldur!” diye tempo tuttular.

Ne var ki “doldurmak” dahil hiçbir denileni yapmayan karanlık yüzlü bir Alçak (bizim lostromo onun yüreğinin de yüzü gibi kapkara olduğunu açıkça söylüyordu), kendi gibi Alçak olan iki arkadaşına dünyadaki bütün insanların başını belaya sokmalarını önerdi. Bu öneri de (Alçak'ın ailesinin büyük siyasal nüfuz sahibi olması sayesinde) öyle başarıyla becerildi ki işleri yeniden düzene sokmak gecenin yarısını aldı. O zaman bile ancak ak başlıklı, kara tozluklu, kırmızı burunlu, şirin, iyi yürekli bir bakkalın çabalarıyla başarılabildi. Ufak tefek bakkal, elinde bir demir ızgara ile bir saatin içine saklanmış konuşulanları dinliyor, eğer beğenmezse saatten dışarı eğilerek konuşanı, kafasına arkadan ızgara ile vurup bayıltıyordu.

Derken, o zamana değin hiç görüp duymamış olduğumuz Mr. Wopsle, Amiral'in yüksek söz ve mevki sahibi bir adamı olduğunu belli eden nişanları, şeritleriyle ortaya çıkarak Alçakların hemen o saat zindana atılacaklarını, lostromoya da yaptığı kamu hizmetlerinin ufak bir karşılığı olarak Amirallik Flaması'nı getirdiğini bildirdi. O çelik sinirleri en sonunda biraz gevşeyen aslan lostromo yaşaran gözlerini saygılı bir tavırla flamaya sildi. Sonra neşesi yerine geldi ve “Devletlimiz!” diye çağırdığı Mr. Wopsle'ın elini sıkmak için izin istedi. Mr. Wopsle büyük gönüllü bir ağırbaşlılıkla elini uzatmıştı ki bütün “ahali” bir köy dansı oynamaya başlayınca kendini sahnenin tozlu bir köşesinde buldu. Bu sıkışık köşeden üzgün gözlerle seyircileri süzerken de beni seçti.

Sahneye konulan ikinci piyes en yeni Noel pantomimiydi. Piyesin ilk perdesinde, kırmızı yün çorap, kırmızı perde püskülünden yapılmış saçları,

kocaman fosforlu yüzü ile bir madende dinamit patlatıcı olarak çalışan ve boğuk sesli, dev yapılı efendisi yemeğe geldiği zaman korkudan dizleri titreyen kişinin gerçekte Mr. Wopsle olmasından kuşkulanarak çok üzüldüm doğrusu.

Neyse ki dostumuz bir süre sonra daha sevimli bir kişiliğe bürünmüş olarak karşımıza çıktı. Bu perdede cahil, kaba bir çiftçinin öz kızına yaptığı kötülükler yüzünden bunalan Aşk Perisi'ne bir yardımcı gerekiyordu. Çiftçi Baba bir un çuvalına girerek birinci kat penceresinden kızının sevdiği gencin üstüne atlayacak kadar ileri gidince Aşk Perisi tumturaklı konuşan, hünerli bir Büyücü'yü yardıma çağırdı. Kafdağı'nın ardından biraz sendeleyerek çıkagelen (sarsıntılı bir yolculuk geçirmiş olsa gerekti), başında uzun, sivri tepeli bir külahı, kolunun altında da bir büyü kitabı bulunan Büyücü, meğer bizim Wopsle değil miymiş? Büyücümüzün yeryüzündeki başlıca işlevi, öylece durup çevresindekilerin konuşmalarına, türkülerine, oyunlarına, dürtüşlerine ve rengârenk alevler püskürtmelerine hedef olmak olduğundan, bol bol boş zamanı vardı. Bunu da benden yana büyük bir şaşkınlıkla gözünü dikip bakarak geçirdiğini fark etmek doğrusu tuhafıma gitti.

Mr. Wopsle'ın gözlerinin giderek donuklaşmasında öyle ilginç bir şey vardı, aklından geçirdiği binbir şey yüzünden kafası öyle karışmıştı ki bir türlü akıl erdiremiyordum. Büyücü kocaman bir saat kılıfı içinde gökyüzüne uçup gittikten çok sonra bile, ben hâlâ onun bu tuhaf tutumunu düşünüyor, buna hâlâ bir anlam veremiyordum.

Bir saat sonra tiyatrodan çıktığımda gene bu durumu düşünmekteydim ki Mr. Wopsle'ı kapı dibinde beni bekler buldum.

"Merhaba, nasılsınız?" diyerek elini sıktım; yan yana yola koyulduk. "Salonda beni seçtiğinizi gördüm, Mr. Wopsle."

"Sizi mi, Mr. Pip? Elbet seçtim sizi. Ama ya ötekisi?"

"Hangi ötekisi?"

Mr. Wopsle gene gözleri dalıp giderek, "Çok tuhaf şey doğrusu ama kalıbımı basarım oydu," dedi.

Telaşa kapılarak, Mr. Wopsle'dan sözlerini açıklamasını rica ettim.

Mr. Wopsle hep o dalgınlıkla, "Siz olmasaydınız o adam gözüme çarpar mıydı bilmem," dedi. "Kesinlikle evet diyemezsem de sanırım evet, gene de gözüme çarpardı."

Elimde olmayarak eve girerken yaptığım gibi dönüp çevreme bakındım, çünkü Mr. Wopsle'ın bu bilmeceli sözleri içimi ürpertmişti.

Mr. Wopsle, "Yok, ortalıkta değildir artık," dedi. "Daha ben sahnedeyken çıkıp gitti. Gördüm onu."

Kuşkudan öylesine diken üstündeydim ki elimde olmayarak bu zavallı oyuncudan bile kuşkulanasım geldi. Ağzımdan laf almak için beni kapana kıstırmaya çalışıyor olabilirdi. Bu yüzden ona şöyle bir baktımsa da sesimi çıkarmadım.

"Mr. Pip, önce ikiniz birlikteymişsiniz gibi gülünç bir sanıya kapıldım. Sonra baktım, hortlaklar gibi arkanıza geçip oturmuştu ve siz onun farkında bile değildiniz."

İçimi gene bir ürpermedir aldı, ne var ki hiçbir şey söylemememeye kararlıydım, çünkü oyuncu beni belki de sınıyor, bu sözleriyle Provis arasında bir bağlantı kurmamı sağlamak istiyordu. Tiyatrodaki adamın Provis olmadığını yüzde yüz kesinlikle biliyordum elbet.

"Şu halime şaşıyorsunuz sanırım, Mr. Pip. Şaştığınızı görebiliyorum daha doğrusu. Öyle şaşılası bir şey ki ama! Size anlatacaklarıma inanmak bile istemeyeceksiniz. Siz anlatsanız ben de inanmak istemezdim."

"Öyle mi?"

"Öyle ya! Mr. Pip, bilmem anımsıyor musunuz, çok eskiden, siz daha küçücük bir çocukken bir Noel akşamı Gargery'lerde yemek yiyorduk. Kapıya askerler geldilerdi de getirdikleri bir kelepçeyi onartmak istedilerdi hani?"

"Hem de bugünmüş gibi aklımda."

"Hani iki cezaevi mahkûmunu arıyorlardı, biz de katıldıydık onlara; Gargery seni omzuna aldıydı, ben önden gidiyordum, siz de bana yetişmeye çalışıyordunuz elinizden geldiğince?"

"Hepsini çok iyi anımsıyorum."

En son söylediklerinin dışında her şeyi onun sandığından çok daha iyi anımsıyordum hem de!

"Öyleyse bu iki mahkûma bir hendekte rastladığımız da aklınızdadır, değil mi? Aralarında bir boğuşma olduydu da birisi öbürkünün yüzünü paramparça ettiydi hani?"

"Şimdi bile görür gibi oluyorum."

"Askerler meşaleler yakıp iki mahkûmu ortaya almışlardı. Biz de onlarla birlikte, o kapkara bataklığın üstünden zindan gemisine gittik.

Meşalelerin ışığı kaçakların yüzüne vurmuştu. Bunu hele özellikle anımsıyorum: Meşalelerin ışığı yüzlerine vurmuştu, oysa bunun dışında çepeçevre gecenin karanlığı ile kuşatılmış durumdaydık.”

“Evet,” dedim. “Ben de anımsıyorum bunların hepsini.”

“Mr. Pip, işte bu iki kaçaktan biri bu gece sizin arkanızda oturuyordu. Omzunuzun üstünden gördüm.”

İçimden kendi kendime, “Yavaş!” dedim. Sonra Mr. Wopsle’a, “Kaçaklardan hangisini gördüğünüzü sanıyorsunuz?” diye sordum.

Oyuncu hemen, “Dayağı yiyip yüzü paralananı,” diye yanıtladı. “Gördüğümün o olduğuna yemin bile edebilirim! Düşündükçe inancım daha da kesinleşiyor.”

Elimden geldiğince, hiç önemsemiyormuş numarası yaparak, “Çok tuhaf doğrusu,” dedim. “Çok tuhaf bir şey.”

Bu konuşma içimdeki tedirginliği nasıl bin kat daha artırdı, Compeyson’un “hortlak gibi” ense kökümde oturmuş olduğunu düşündükçe nasıl anlatılmaz bir dehşete kapıldım... ne denli üstünde dursam azdır! Öyle ya, kaçağımı gizlediğimden bu yana Compeyson’u eğer birkaç dakikacık unutabilmişsem bu gece tiyatroda, yani onun bana en yakın olduğu sırada unutabilmiştim. Bunca zamandır gösterdiğim dikkatten sonra böylesi bir dalgınlık yaparak gafil avlandığımı düşünmek kanımı donduruyordu. Compeyson’u uzakta tutmak için araya yüz tane kapı çekip yüz tanesini de kapadıktan sonra onu dirseğimin dibinde buluvermiştim sanki... Onun oraya salt benim peşimden gelmiş olması kuşku kaldırmazdı; gözle görünür bölümü ne denli küçük olursa olsun tehlikenin ayakta olduğu, çevremizde sürekli gezdiği de öyle.

Mr. Wopsle’a arkamdaki adamla ilgili birkaç soru sordum. Adam ne zaman girmişti salona? Mr. Wopsle bunu bilemiyordu. Beni görmüştü, sonra da omzumun üstünden öteki adamı görmüştü. Gördüğünden bir süre sonra çıkartmıştı onun kim olduğunu. Gene de onun benimle, köydeki çocukluk çağımla bir bağlantısı olduğunu, başlangıçtan beri hayal meyal sezmişti... Giyimi nasıldı bu adamın? Düzgün, pahalı ama gösterişsizmiş. Wopsle onun siyahlar giymiş olduğunu sanıyordu... Yüzünde yara izine benzer bir şey var mıydı? Yok, Wopsle yara izi olduğunu sanmıyordu. Ben de sanmıyordum. Gerçi sıkıntılı, dalgın olduğumdan çevremdekilerle ilgilenmemiştim, gene de öyle yara bere izli birini görmüş olsam büyük bir olasılıkla dikkatimi çekerdi.

Mr. Wopsle benim sorduklarımın hepsini yanıtlayıp kendi gördüklerinin de hepsini anlattıktan sonra gecenin yorgunluğunu alacak bir şeyler ısmarladım ona. Daha sonra ayrıldık. Gece yarısıyla sabahın biri arasında Temple’a vardım. Avlu kapıları kapalıydı. İçeri girip evime girerken çevrede kimsecikler görmedim.

Herbert benden önce gelmişti. Ateş başında çok ciddi bir konuşma yaptık. O gece olup bitenleri Wemmick’e anlatmaktan, kendisinin işaretini beklediğimizi bildirmekten başka elimden gelen hiçbir şey olmadığı sonucuna vardık. Kale’ye pek sık gidersem Wemmick’in üstüne kuşku çekebileceğimi düşünerek ona mektup yazdım. Yatmadan önce hemen yazdım mektubu, çıkıp hemen postaladım. Çevrede gene kimsecikler görmedim. Herbert de, ben de çok dikkatli olmak dışında hiçbir şey yapamayacağımız kanısında birleşiyorduk.

Gerçekten de dikkatte hiç kusur etmiyorduk; eskisine oranla bin kat daha dikkatliydik. Hele ben, küreğe çıkmadığım zamanlar Chinks’s Basin’in semtine uğramıyor, kayıkla oradan geçerken de Mill Pond Bank kıyılarına hiçbir özel ilgi göstermiyordum.

48

Geçen bölümde değindiğim karşılaşmalardan ikincisi, birincisinin hemen ardından geldi. Teknemi gene köprünün altındaki iskeleye bırakmıştım. Daha erken bir ikindi saatiydi. Yemeği nerede yiyeceğimi bilemeyerek dolaşırken Cheapside’a saptım; ağır ağır yürümeye koyuldum. Bu cıvıl cıvıl anayoldan gelip geçmekte olan insanların en kararsızı, hiç kuşkusuz şu sırada bendim. Derken birisi arkamdan yetişerek kocaman eliyle omzumu kavradı. Mr. Jaggers’dı bu. Koluma girdi.

“Ey, Pip. Aynı yönde gittiğimize göre birlikte yürüyebiliriz. Nereye böyle?”

“Temple’a sanırım,” dedim.

“Bilmiyor musun?” diye sordu Mr. Jaggers.

Hiç değilse bu sorgulamada altta kalmayacağıma sevinerek, “Gerçekten bilmiyorum, çünkü daha kararımı vermedim,” diye yanıtladım.

Mr. Jaggers, “Yemek yiyeceksin değil mi?” diye sordu. “Hiç değilse bunu itiraf etmekten çekinmezsin sanıyorum.”

“Yok, çekinmem,” dedim.

“Verilmiş bir sözün olmadığını itiraf etmekten de çekinmezsin, değil mi?”

“Verilmiş bir sözüm olmadığını itiraf etmekten de çekinmem.”

“Öyleyse,” dedi Mr. Jaggers. “Gel akşam yemeğini birlikte yiyelim.”

Gitmemek için bir özür ileri sürmek üzereydim ki vasim, “Wemmick de geliyor,” dedi.

Bunun üzerine özrümü hemen kabule dönüştürdüm. (Söylemiş olduğum ilk birkaç sözcük iki yana da çekilebilirdi). Böylece Cheapside’dan geçip Little Britain’e saptık. Dükkân vitrinlerindeki parlak ışıklar birer birer yanmaya başlamıştı. Akşamüzerinin civcivli kalabalığında, merdivenlerini koyacak yer bulmakta güçlük çeken sokak fenercileri vızır vızır oraya buraya, bir aşağıya, bir yukarıya koşuşarak gitgide koyulaşan sisin içinde

kızıl ışıktan gözler açmaktaydılar. Hummums'daki gece lambasının o heyula duvarda açtığı beyaz ışık gözleri gibi, ama daha çok sayıda.

Little Britain'deki yazıhanede her zamanki gibi iş gününü sona erdiren mektup yazma, el yıkama, şamdan söndürme, kasa kilitleme törenleri yapıldı. Ben, işim olmadığından, Mr. Jaggers'ın ocağının başında bekliyordum. Alevlerin dalgalı ışığında, raftaki o iki maske benimle şeytansıl bir "ce-e" oyunu oynarmış gibi gözüküyorlardı. Jaggers'ın her zaman yazı yazdığı köşeyi sönük ışıklarıyla aydınlatan iki ucuz, şişman mum da kirli, kefenimsi bezlerle süslenmişti. Darağacına giden müvekkilleri anımsatmak istercesine...

Üçümüz birlikte kiralık bir arabaya atlayıp Gerrard Sokağı'na gittik. Jaggers'ın evine varır varmaz sofraya oturduk. Wemmick'in Walworth kişiliğine bu evde en ufak bir bakışla bile değinmek gerçi aklımın ucundan geçmezdi. Gerçi arada bir onunla göz göze gelip gülümsemeye bir diyeceğim yoktu, ama bunu taş çatlasa başaramıyordum. Wemmick bakışlarını ne zaman sofradan kaldırsa Jaggers'a çeviriyor, bana karşıysa öyle soğuk, öyle yabancı duruyordu ki Wemmick'in bir ikiz kardeşi varmış, şimdi burada olan da "öteki ikiz"miş sanırdınız.

Yemeğe oturduktan az sonra Mr. Jaggers, "Wemmick, Miss Havisham'ın o mektubunu Mr. Pip'e yolladınız mı?" diye sordu.

Wemmick, "Hayır efendim," diye yanıtladı. "Postalayacaktım ama Mr. Pip sizinle birlikte yazıhaneye gelince mektubu yanıma aldım. Buyurun," diyerek Wemmick mektubu bana değil de, patronuna uzattı.

Mr. Jaggers da mektubu bana vererek, "İki satır bir şey," dedi. "Miss Havisham senin adresini kesinlikle bilmediğinden bana yollamış. Diyor ki, geçen gittiğinde kendisine açtığın ufak bir iş konusunda seni görmek istiyormuş. Gidecek misin?"

Gözlerimi mektupta (tıpkı Jaggers'ın anlattığı gibiydi), dolaştırarak, "Evet!" dedim.

"Ne zaman gitmeyi düşünüyorsun?"

"Görülecek bir işim var," diyerek, yüzündeki posta kutusuna balık sokuşturmakta olan Wemmick'ten yana bir bakış fırlattım. "Bu yüzden kesin zaman veremeyeceğim. Ama hemen gidebilirim sanıyorum."

Wemmick, Mr. Jaggers'a dönerek, "Mr. Pip hemen gitmek niyetindeyseler bu mektuba karşılık vermeseler de olur," dedi.

Bu sözlerden çıkardığım anlama göre Wemmick hemen gitmemi uygun buluyordu. Ben de düşünüp taşınıyormuş gibi yaparak ertesi gün gitmeyi kararlaştırdım; bunu da vasime bildirdim. Wemmick bir bardak şarap içti, sonra ağırbaşlı, çatık kaşlı bir hoşnutlukla bana değil, Mr. Jaggers'a baktı.

Jaggers, "Eee Pip," dedi. "Dostumuz Örümcek, elindeki kartları oynadı. Oyunu da kazandı."

Tüm irade gücümü kullanarak, "Evet," diyebildim.

"Yaa," dedi Mr. Jaggers. "Geleceği parlak bir çocuk, kimi yönlerden. Ne var ki işler her zaman onun istediği gibi gelişmeyebilir. Oyunun bundan sonrasını daha güçlü olan kazanacaktır. Yalnız, önce kimin daha güçlü olduğunun anlaşılması gerekiyor. Bizimki tutar karısını dövmeye kalkışırsa..."

Yüzüm de, yüreğim gibi cayır cayır yanarak, "Ama Mr. Jaggers," diye onun sözünü kestim. "Onun böyle bir alçaklık yapabileceğini ciddi olarak düşünmüyorsunuz ya?"

"Düşünüyorum demedim ki. Bir varsayım ileri sürüyorum ben. Tutar karısını döverse güç dengesinin ağırlığı kendisinden yana kayabilir. Beri yandan akıl ve kafanın söz konusu olduğu bir durumda denge tersine döner. Böyle bir adamın da böyle bir durumda nasıl tepki vereceği kesin olarak kestirilemez; önündeki iki yoldan herhangi birine sapma olasılığı birbirine eşittir çünkü."

"Sorabilir miyim, bu yollar nedir?"

Mr. Jaggers, "Dostumuz Örümcek gibileri ya döverler, ya sinerler," diye yanıtladı. "Sindiği zaman hırlayabilir de; hırlamayabilir de. Ama ya dövecek ya sinecektir, bu kesin. Wemmick'e sorsana, o ne düşünüyor bu konuda?"

Wemmick benden yana hiç bakmayarak, "Ya döverler, ya sinerler," dedi.

Mr. Jaggers önündeki döner büfeden bir şişe nadide şarap alıp hepimizin bardaklarını doldurarak, "Haydi öyleyse, Mrs. Bentley Drummle'a içelim," dedi. "Umarım bu oyunda o üstün çıkar. Asla ikisi birden üstün çıkamayacaklarına göre... Ah, Molly, Molly, Molly, ne kadar yavaşsın bugün!"

Mr. Jaggers, Molly'ye çıkışırken, kadın onun yanı başında sofraya tabak koyuyordu. Tabağı bırakıp telaşla özür dileyerek bir-iki adım geri çekildi. O konuşurken parmaklarını tuhaf bir biçimde oynatması dikkatimi çekti.

Mr. Jaggers, “Ne oldu?” diye sordu.

“Hiçbir şey. Sadece az önce konuştuğumuz konu beni epey sarstı,” dedim.

Kadının parmaklarını, örgü örer gibi bir oynatışı vardı. Durmuş, efendisine bakıyordu; gitsin miydi, yoksa efendisinin ona daha diyecekleri vardı da giderse geri mi çağrılırdı, bilemiyordu. Olacak şey değil ama evet, evet; tıpkı buna benzer elleri, buna benzer gözleri, çok yakın bir geçmişte, hem de unutamayacağım bir yerde görmüş değil miydim?

Jaggers izin verince kadın sürünürcesine dışarı çıktı. Gelgelelim ben onu açık seçik görür gibiydim, hâlâ odanın içindeymişçesine. O elleri, o gözleri, o uzun, dalga dalga saçları hâlâ görüyor, tanıdığım başka birinin gözleri, saçlarıyla karşılaştırıyordum: Onlar da yirmi yıl boyunca, canavar bir kocanın kahrını çekip fırtınalı bir yaşam sürseler neye benzerlerdi ki, diye gözümde canlandırmaya çalışıyordum. Gene kâhya kadının elleriyle gözlerini düşündüm; o yıkık bahçede, o eski bira fabrikasında, en son (yanımda birisiyle) gezindiğim zaman üstüme çöken o anlaşılmaz duyguları anımsadım. Başka bir gün posta arabasının penceresinden bana bakan bir yüz, bana sallanan bir el gördüğüm zaman da aynı duygulara kapıldığımı; bir akşam (yanımda birisiyle) bir paytona binmiş, karanlık bir sokaktan geçerken, birden üstümüze parlak bir lamba ışığı vurunca, bu duygunun yüreğimde şimşek gibi çaktığını anımsadım. Çağrışım zincirinin tek bir halkası tiyatrodaki o kişiyi tanımamı sağlamıştı. Şimdi de, bir anlık garip bir rastlantı sonucunda düşüncelerim Estella’nın adından o örgü örercesine oynayan parmaklara, o dikkat dolu gözlere kayıverince, kafamda önceden noksan olan böyle bir çağrışım halkası örülmüştü. Ve ben şu dakikada bu kadının, Estella’nın annesi olduğundan tamamıyla emindim.

Mr. Jaggers beni Estella ile görmüştü; zaten saklamaya hiç kalkışmadığım duygularımı anlamamış olamazdı. Konunun beni üzdüğünü söylediğim zaman şöyle bir sırtıma vurdu, şaraplarımızı tazeledi, sonra gene yemeğine döndü.

Kâhya kadın bundan sonra odaya yalnızca iki kez daha geldi, ikisinde de çok az kaldı. Jaggers ona çok sert davranıyordu. Ama kadının elleri Estella’nın elleriydi işte; gözleri Estella’nın gözleriydi. Karşıma yüz kere daha çıksa, bu kanımın doğruluğuna olan inancım ne artar, ne de eksilirdi.

Sıkıntılı bir akşam geçirdik. Sıra kendine gelince Wemmick şarabını, ay sonunda maaşını alırcasına alıyordu. Gözlerini patronuna dikmiş otururken

hep, sorguya çekilmeye hazırlanır gibi bir duruşu vardı. Bana karşı da hep, “öteki ikiz” gibi davranıyor, Walworth’lu Wemmick’e yalnızca dış görünüşüyle benziyordu.

Ev sahibimizden izin isteyerek oradan birlikte ayrıldık. Mr. Jaggers’ın çizmeleri arasında şapkalarımızı ararken, “bizim ikiz”in dönüş yolunda olduğunu sezdim. Nitekim Gerrard Sokağı’na çıkıp Walworth yönünde daha on-on beş metre yol almamıştık ki bir de baktım, “öteki ikiz” buharlaşıp havaya uçmuş, ben de “bizim ikiz”le kol kola yürümekteyim...

“Oh,” dedi Wemmick. “Bunu da atlattık! Bizim patron üstün bir insandır; bir eşi daha yoktur. Gelgelelim onunla yemek yerken kendimi çok kasarım. Oysa kasılmadan yediğim yemekler daha içime siner.”

Bu sözleriyle durumu çok iyi özetlediğini ona söyledim.

“Sizden başkasına söylemem bunları,” dedi. “Ne var ki sizinle konuştuğumuz şeylerin aramızda kaldığını biliyorum.”

Wemmick’e, Miss Havisham’ın manevi kızı olan Mrs. Bentley Drummle’ı hiç görüp görmediğini sordum.

“Görmedim,” dedi.

Damdan düşercesine konuya girmemek için lafı önce ihtiyarla Miss Skiffins’e getirdim. Miss Skiffins’in sözü geçince gözlerinde hinoğlu hin bir bakış beliren Wemmick yolun orta yerinde durarak mendilini çıkarıp sümkürdü. Öyle cakalı bir boyun kırışı vardı ki gizli bir böbürlenmeyle dolu gibiydi.

“Wemmick,” dedim. “Mr. Jaggers’ın evine ilk gidişimizde, kâhya kadına dikkat etmemi söylemiştiniz; aklınızda mı?”

“Öyle mi söylemiştim?” dedi Wemmick. “Söylemiş olabilirim.” Sonra ters ters, “Tanrı cezasını versin,” diye ekledi. “Henüz tam olarak gevşeyemedim.”

“Evcilleşmiş bir yabanıl canavar, demiştiniz ona.”

“Ya siz ne diyorsunuz Mr. Pip?”

“Aynı şeyi. Mr. Jaggers onu nasıl evcilleştirebilmiş, Wemmick?”

“Patronun sırrı bu. Kadın uzun yıllardır onun yanında.”

“Bu kadının geçmişini anlatsanıza bana. Özel bir ilgi duyuyorum bu konuya. Konuştuklarımız aramızda kalır, biliyorsunuz.”

Wemmick, “Kadının geçmişini ben bilmiyorum,” dedi. “Demek istediğim, hepsini bilmiyorum. Ama bildiklerimi size anlatayım. Burada özel kişiliklerimizle bulunduğumuzu biliyorsunuz tabii.”

“Tabii ki.”

“Aşağı yukarı yirmi yıl önce bu kadın Old Bailey’de cinayet suçuyla yargılanmış, sonra beraat etmiş. Çok alımlı bir kadınmış. Kanında biraz çingenelik de mi varmış ne? Her neyse, kanı tutuştu mu gözü dünyayı görmezmiş, anlayabileceğiniz üzere.”

“Beraat etmiş ya?”

“Onu Mr. Jaggers savunuyormuş,” dedi Wemmick anlamlı bir bakışla. “Şaşılası bir biçimde yürütmüş davayı. Durum umutsuzmuş, Mr. Jaggers da mesleğinde yeni sayılırmış o zamanlar. Savunması herkesi hayran bırakmış. Ününü bu davaya borçlu olduğunu bile söyleyebiliriz... Öldürülen kişi de bir kadınmış; Molly’den en az on yaş daha büyük, çok daha iriyarı, çok daha güçlüymüş. Sorun, kıskançlık sorunuymuş. Başıboş sokak kadınıymışlar ikisi de. Bizim Molly çok genç bir kızken ipsiz sapsız adamın biriyle evlenmiş. Kıskançlığı tutunca ifrit kesilirmiş. Öldürülen kadın, özellikle yaş yönünden Molly’nin kocasına daha uygunmuş doğrusu... Derken Hounslow Heath yakınlarında bir samanlıkta ölüsü bulunmuş. Burada yaman bir boğuşma geçtiği belliymiş; belki de bir dövüş. Kadının cesedi yara bere, çizikler, çürükler içindeymiş. Sonunda boğazı sıkılarak öldürülmüş. Molly’nin dışında herhangi bir kişiyi suçlu gösterecek dişe gelir bir kanıt yokmuş. Mr. Jaggers davasını Molly’nin öteki kadını öldürebilecek güçte olmadığı savı üzerine kurmuş.” Wemmick hafifçe kol yenime dokunarak, “Gerçi şimdi arada kadının bilek gücünden söz eder ama,” dedi. “O zaman bu noktanın üzerinde hiç durmadığına kalıbımızı basabiliriz.”

O ilk yemekli toplantıda Jaggers’ın bize Molly’nin bileklerini gösterdiğini Wemmick’e anlatmıştım.

“Sonra, efendim,” diye Wemmick konuşmasını sürdürdü. “Tutuklandıktan sonra bu kadın, her ne hikmetse... anlıyorsunuz değil mi, her ne hikmetse öyle kurnazcasına, öyle ustalıkla giyinmeye başlamış ki gerçek kalıbından bile daha ufak tefek durur olmuş. Yarası beresi azmış; başıboş gezen bir sokak kadınında dikkati bile çekmeyecek hafif bereler. Yalnızca ellerinin üzeri şahrem şahrem çizik içindeymiş. Sorun da bunların tırnak izi olup olmamasıymış.... Bizim Mr. Jaggers Molly’nin o günlerde çok dikenlik bir yerden geçmek zorunda kaldığını ileri sürmüş. Dikenli çalılar yüzünü çizecek yükseklikte değilse de Molly’nin bunları elleriyle ayırmaksızın geçebilme olanağı yokmuş. Kadının derisine batan dikenler

çıkartılıp kanıt olarak gösterilmiş. O çalılık yerden de, birinin dalları kıra kıra geçtiği ispatlanmış. Çalılarda Molly' nin entarisinin parçaları, yer yer kan lekeleri bulunmuş. Ama Mr. Jaggers'ın en etkin savunması şu olmuş: Karşı taraf Molly'nin kıskançlığına kanıt olarak, onun o sıralarda kocasından öç almak için ondan olma yavrusunu çılgınca yok ettiğini ileri sürüyormuş. Çocuk üç yaşlarındaymış, cinayet sırasında. Mr. Jaggers bu savı da şöyle çürütmüş: Demiş ki: 'Biz bunların tırnak değil, diken yarası olduğunu ileri sürüyor, size dikenleri de gösteriyoruz. Sizse bunların tırnak yarası olduğunu söylüyor, bu arada bu kadının çocuğunu öldürdüğünü de ileri sürüyorsunuz. Bu suçlamanın tüm sonuçlarını benimsemek zorundasınız. Evet, bilemeyiz, belki kadın çocuğun gerçekten canına kıydı, çocuk da çırpınırken anasının ellerini tırnaklayıp çizdi. Şimdi ne olacak peki? Siz bu kadını çocuğunu ortadan kaldırmak suçuyla yargılamıyorsunuz ki! Neden yapmıyorsunuz bunu peki? Bu davaya gelince, eğer çizikler (tırmık izleri) üzerinde duracaksanız, bunları iddianızı güçlendirmek için sizin uydurmadığınızı varsayarak bir açıklama yapmanızı bekleriz,' diye Mr. Jaggers onların üstüne üstüne gitmiş... Kısacası Mr. Pip, bizim Mr. Jaggers çok ağır basmış jüri üyelerinin karşısında. Onlar da dayanamayıp pes etmişler."

"Kadın da o gün bugün Mr. Jaggers'ın yanında çalışıyor öyle mi?"

"Öyle ama hepsi bu kadar da değil. Molly daha ilk serbest bırakıldığı gün, Jaggers'ın hizmetine ilk girdiği zaman da tıpkı şimdiki gibi evcilleşmiş durumdaymış. O günden bu yana hizmet etmesini iyice öğrenmiş. Ama evcilleşmesi bu evde olmamış. Evcilleşmiş olarak gelmiş buraya."

"Çocuğu kız mıymış, oğlan mıymış? Bilginiz var mı?"

"Kızmış, dedilerdi."

"Bu gece bana başkaca bir diyeceğiniz yok mu?"

"Hiçbir şey. Mektubunuzu aldım. Okuyup yırttım. Hiçbir diyeceğim yok."

Birbirimize candan iyi geceler diledik. Ben, biraz rahatlamak şöyle dursun, içimdeki eski tasalara yenileri eklenmiş olarak eve döndüm.

49

Ertesi gün posta arabasıyla gene Satis Köşkü'ne gittim. Ne olur ne olmaz, aklına eser de benim böyle sık sık gelmemi şaşkınlıkla karşılar diye Miss Havisham'ın mektubunu da cebime attım. Halfway Hanı'nda arabadan inip kahvaltımı ettim; yolun ondan ötesini de yürüdüm, çünkü kasabaya tenha yollardan, kimseye görünmeksizin girmek, gene öyle geri dönmek istiyordum.

High Sokağı'nın arkasındaki sessiz yoldan, adımlarım yankılar çıkararak geçtiğim sırada günün ışığı dönmüştü. Bir zamanlar bir manastırın hücreleriyle bahçeleri olan, şimdi ise sağlam kalmış duvarlarının kovuklarında ufak dükkânlarla ahırlar barınan harabe, artık mezarlarında dinlenen o eski keşişler kadar sessizdi. Kimseye görünmemeye çalışarak ilerlerken katedral çanının sesi her zamankinden daha hüzünlü, daha uzak geldi kulağıma. Öyle ki katedraldeki eski orgun taşıp kabaran müziğini cenaze müziğine benzettim; kurşun rengindeki kulenin çevresinde dönüp dolanan, avludaki ulu ağaçların çıplak dallarına konup kalkan kargalarsa bana seslenerek bu yerlerin artık değiştiğini, Estella'nın geri dönmemecesine gittiğini söyler gibiydiler...

Bahçe kapısını, daha önceden de görmüş olduğum yaşlı bir kadın açtı, arka avlunun ötesindeki ek yapıda oturan hizmetçilerden biriydi. İçerideki karanlık sofada gene bir şamdan yanmaktaydı; eskisi gibi. Bunu elime alıp merdiveni tek başıma çıktım. Miss Havisham yatak odasında değil, sahanlığın karşısındaki büyük odadaydı. Kapıyı tıklatmam karşılıksız kalınca aralayıp baktım; Onun eski püskü bir koltukta oturmakta olduğunu gördüm. Küllenmeye yüz tutan ateşe gözlerini dikerek sokulmuş, derin düşüncelere dalıp gitmiş gibiydi.

Çok zaman yaptığım üzere içeri girdim; ocağın kenarına, başını kaldırınca beni görebileceği biçimde yaslanıp durdum. Üzerinde öylesine bir yapayalnızlık vardı ki, bana yaptığından çok daha büyük bir kötülüğü

kasıtla yapmış olduğunu bilsem bile ona gene acırdım, hem de içim burkularak.

Orada durmuş, yüreğim acımayla dolup taşarak kendimin de nasıl zamanla bu evin karanlık yazgısından bir parça olup çıktığımı düşünüyordum ki Miss Havisham gözlerini bana dikti. Uzun uzun baktı, sonra, “Gerçek mi bu?” dedi yavaşça.

“Benim; Pip. Mr. Jaggers mektubunuzu dün verdi, oyalanmadan geldim.”

“Tanrı senden razı olsun...”

O partal koltuklardan birini ateş başına çekip oturduğum sırada Miss Havisham’ın bakışlarında yepyeni bir şey gördüm: Sanki benden korkuyordu.

“Pip; son gelişinde bana açtığın konu üzerinde biraz daha konuşmak istiyorum; taştan yapılmadığımı göresin istiyorum. Gene de, kim bilir, benim yüreğimde insancıl bir duygunun bulunabileceğine belki de inanmazsın artık.”

Bunu yadsıyan, avutucu bir şeyler mırıldandım. Kadın titreyen sağ elini bana dokunacakmışçasına uzattı, ama ben daha onun ne yapacağını, benim ne yapmam gerektiğini kestiremeden geri çekti.

“Arkadaşını anlatırken bana yararlı bir iş, bir iyilik yapmamın yolunu gösterebileceğini söylemiştin. Bu işin yapılmasını sen de istiyorsun, değil mi?”

“Çok, hem de pek çok istiyorum, efendim.”

“Nedir bu iş?”

Miss Havisham’a, Herbert için sağladığım ortaklığın gizli tarihçesini anlattım. Ne var ki bir süre sonra, anlattıklarımı can kulağıyla dinleyeceği yerde dikkatle beni süzmekte olduğunu bakışlarından anladım. Yanılmamışım, çünkü sözümü bitirip sustuğumu neden sonra algıladı.

O zaman gene deminki gibi benden korkuyormuşçasına, “Neden yarıda kestin sözünü?” diye sordu. “Konuşamayacak kadar tiksindiğin için mi benden?”

“Yok, yok! Miss Havisham, nasıl düşünebilirsiniz böyle bir şeyi? Sustum, çünkü anlattıklarımı dinlemiyordunuz.”

Miss Havisham elini başına bastırarak, “Olabilir,” dedi. “Baştan başla; ben de başka yere bakayım. Sen orada kal. Hadi, şimdi anlat gene.”

Zaman zaman üstüne çöken kararlı tutumuyla elini bastonuna dayadı, gözlerini ateşe dikti. Beni dinlemek için kendini zorladığı anlaşılıyordu. Öykümü yeni baştan ele aldım; bu ortaklık işini düzenlediğim zaman nasıl kendi olanaklarımla bir sonuca bağlamayı umduğumu, gelgelelim bu umudun boşa çıktığını anlattım. Konunun bu bölümünü açıklayamayacağımı, çünkü bir başkasının çok önemli sırlarıyla ilgili olduğunu yeniden belirttim.

Miss Havisham bana bakmadan başını eğerek, “Tamam,” dedi. “Bu alışverişi sonuca bağlamak için kaç para gerekiyor?”

Gözüme çok gözüktüğü için paranın tutarını söylemezden önce duraksadım. “Dokuz yüz pound.”

“Sana bu iş için para verirsem, kendi yaptığını gizli tuttuğun gibi benimkini de tutar mısın?”

“Hiç kuşkunuz olmasın.”

“İçin çok mu rahat edecek bu iş olursa?”

“Hem de pek çok.”

“Çok mutsuz musun şu sıralarda?”

Bu soruyu, hâlâ benden yana bakmaksızın ama hiç alışık olmadığım bir yumuşaklıkla sormuştu. Yanıtlayamadım bir an; konuşamadım. Miss Havisham kolunu bastonunun tepesine, alnını da usulca koluna dayadı.

“Miss Havisham, mutlu olmaktan çok uzağım. Ama sizin bildiklerinizin dışında bambaşka kaygılarım var. O sözünü ettiğim sırlarla ilgili bunlar.”

Kısa bir süre sonra Miss Havisham başını gene doğrulttu, gözlerini ateşe çevirdi.

“Başka nedenlerden ötürü de mutsuzluk çektiğini söylemekle büyüklük gösteriyorsun, Pip. Doğru mu bu sözlerin?”

“Yazık ki doğru.”

“Sana yapabileceğim tek yardım, arkadaşına yapılacak yardım mı? Pip, senin kendin için hiçbir şey yapamaz mıyım?”

“Hiçbir şey. Bu soruyu sorduğunuz için size teşekkür ederim. Hele soruşunuzdaki incelikten ötürü daha da minnettarım. Ama hiçbir şey yok.”

Biraz sonra, Miss Havisham oturduğu yerden kalktı; o perişan odada kalem, kâğıt aranmaya başladı. Odada böyle şeyler yoktu. Kadın bunun üzerine cebinden, küflü altınla çerçevelenmiş küçük, sarı fildişi kartlar çıkardı; boynunda asılı duran küflü altın kalemle bunların üstüne bir şeyler yazdı.

“Mr. Jaggers’la aran hâlâ iyi mi?”

“Çok. Daha dün akşam yemeği onunla yedim.”

“Bu istediğin parayı sana vermesi için ona yazdım; arkadaşına sağlamak istediğin para hiç koşulsuz sana ödenecek. Ben evimde para bulundurmam. Gene de, Mr. Jaggers’ın bilmesini istemiyorsan, parayı sana doğrudan ulaştırabilirim.”

“Sağ olun. Parayı Mr. Jaggers’dan almamın hiçbir sakıncası yok, Miss Havisham.”

Miss Havisham yazmış olduklarını bana okudu. Parayı kendi çıkarım için istemediğimi açıkça ve kesinlikle belirtecek biçimde yazmıştı. Fildişi kartı ondan aldığım sırada eli gene titredi; ucu kalemli zinciri çıkarıp benim elime verirken parmakları daha da titriyordu. Ve bütün bunları yaparken benden yana hiç bakmıyordu.

“İlk kartın üstünde adım yazılı. Bunun üstüne bir gün gelip... çok sonraları, benim şu kırık yüreğim toprak olduktan çok sonra bile olsa, bir gün gelip, ‘Onu bağışlıyorum,’ diye yazabilirsen, yalvarırım, yaz.”

“Ah, Miss Havisham, hemen şimdi yapabilirim bunu,” dedim. “Hepimiz çok acı yanlışlıklar yaptık; ben de gerçeklere sırt çevirerek nankörcesine yaşadım. Bağışlanmaya, yolumu bulmaya ben böylesine ihtiyaç duyarken size kin tutamam.”

Deminden beri ilk olarak yüzünü benden yana döndü. Sonra beni şaşkınlığa, giderek dehşete düşüren bir davranışla ayaklarımın dibinde diz çöktü. Ellerini kavuşturup bana doğru öyle bir kaldırışı vardı ki, zavallıcık... yüreği daha yara almamış, örselenmemiş, tasasız bir küçük çocukken anasının dizi dibinde Tanrı’ya dua edişini görür gibi oldum.

O kır saçları ve çökük yüzüyle ayağımın dibinde dize geldiğini görmek tepeden tırnağa titretti beni. Kalksın diye yalvardım; kalkmasına yardım etmek için omzuna sarıldım. Ama o elimi yakalayıp sıktı, yüzünü elime bastırıp ağlamaya başladı.

Onun tek bir gözyaşı döktüğünü görmüş değildim bugüne değin. Boşanıp rahatlarsa açılacağını umarak hiç konuşmadan omzuna sarılıp bekledim. O, şimdi diz çökmekten de vazgeçmiş, yere yığılıp kalmıştı.

Hıçkırıklarının arasından, “Ah, ne yaptım ben!” diye inliyordu, çaresizce. “Ne yaptım ben!”

“Bana yaptığınızı demek istiyorsanız bırakın söyleyeyim. Beni üzecek pek az şey yaptınız. Estella’yı nasılsa, ne olursa olsun sevecektim ben...

Evlendi, değil mi?”

Yersiz bir soru; o ıssız evin içine çöken yepyeni bir ıssızlık bana her şeyi anlatmıştı zaten.

“Ne yaptım ben, ne yaptım!” Miss Havisham ellerini ovuşturup, kır saçlarını tartaklayarak durmadan, üst üste, “Ne yaptım!” diye inliyordu. “Ne yaptım ben!”

Bunu nasıl yanıtlayacağımı, onu nasıl avutacağımı bilemiyordum. Daha gelişmemiş, körpe bir çocuğun ruhunu kendi çılgın kininin, karşılıksız aşkının, kırılan gururunun öcünü alacak bir kalıba dökmekle büyük bir günah işlemişti; çok iyi biliyordum bunu. Beri yandan, pencerelerini gün ışığına kapadığı zaman da ölçülemeyecek kadar önemli birçok şeyi dışarıda bırakmıştı: Yaşamın binlerce doğal, şifalı etkeninden yoksun kılmıştı kendini; yapayalnızlığı içinde tek bir düşüncenin batağına saplanan usu hastalanmıştı. Nasıl ki Yaradan’ın kurduğu, buyurduğu düzeni tersine döndürmeye kalkan bütün uslar eninde sonunda hastalanırlar; hastalanacaklardır, kaçınılamaz bundan. Bunu da çok iyi biliyordum. Şu dakikada ona acıma duymadan bakabiliyor, böyle bir yıkıntıya dönüşmesinin, içinde yaşadığı dünyaya ters düşmesinin, kocaman bir saplantı olup çıkan boşuna kederinin ona en büyük ceza olduğunu görebiliyordum. Bu kederin hiçliği... insanların laneti olan pişmanlıkların, küçüklüklerin, zalimliklerin hiçliği, bütün öteki bomboş, özenti hiçlikler... birbirinin eşi değil miydi zaten?

“Geçen gün sen onunla konuşurken ben, aynaya bakarcasına, kendi çekmiş olduğum acıları gördüm. O zamana dek anlamamıştım, yaptığım şeyin ne olduğunu. Tanrım, ne yaptım ben, ne yaptım!”

İşte böyle gene, belki yirmi, belki elli kez, “Ne yaptım ben, ne yaptım!” diye çırpındı durdu.

Sonunda inlemesi kesildiği zaman konuştum:

“Miss Havisham, kafanızdan, vicdanınızdan benim yükümü atın. Gelgelelim Estella başka. Onu yaradılışına aykırı biçimde yetiştirmenin yanılgısını bir parçacık düzeltmek elinizden geliyorsa bunu yapmak, gelmiş geçmiş günahlar için bin yıl diz dövmekten yeğdir.”

“Doğru; biliyorum bunu. Ama, Pip, yavrucuğum!” Miss Havisham’ın bu yeni yumuşaklığında candan, kadınca bir anlayış, bir sevgi vardı. “Yavrucuğum! Şuna inan ki Estella elime ilk geldiğinde niyetim onu kendi çektiğim acılardan esirgemekti. Başka amacım yoktu başlangıçta.”

“Peki,” dedim. “Öyle olsun.”

“Ne var ki büyüdükçe, çok güzel olacağı gözle görülmeye başlayınca ben işi azıttım. Övgülerimle, öğretilerimle, elmaslarımla onun yüreğini çalıp yerine bir buz parçası koydum. Kendim de onun gözünün önündeydim her zaman; öğretilerimin canlı örneği, canlı kanıtı...”

Kendimi tutamayarak, “Keşke hiç ilişmeseydiniz yüreğine,” dedim. “Yaralansaydı, paramparça olsaydı bundan iyiydi.”

Bunu duyan Miss Havisham bir süre deli gözlerle bana baktı, sonra gene, “Ah, ne yaptım ben!” diye tutturdu. “Ama Pip, başımdan geçenlerin hepsini bilseydin bana biraz olsun acırdın. Belki daha iyi anlardın beni.”

Hesaplı konuşmaya çalışarak, “Başınızdan geçenleri bildiğimi sanıyorum,” dedim. “Londra’ya ilk gittiğimde öğrendim; yüreğim sızladı. Öykünüzü, bu öykünün etkilerini anlayabildiğimi sanıyorum. Aramızda geçenlere sığınarak, Estella’yla ilgili bir soru sorabilir miyim size? Şimdiyle değil, buraya ilk geldiği zamanla ilgili bir şey?”

Miss Havisham yere oturup kollarını o partal koltuğa dolamış, başını da kollarına yaslamıştı. Bu sözlerimi duyunca gözlerimin içine bakarak, “Sor,” dedi.

“Kimin çocuğu, Estella?”

Miss Havisham kafasını, bilmem, dercesine sarstı.

“Bilmiyor musunuz?”

Miss Havisham başını gene iki yana salladı.

“Ama Jaggers değil miydi onu buraya getiren ya da yollayan?”

“Kendisi getirdi.”

“Olayın nasıl geçtiğini anlatır mısınız?”

Miss Havisham fısıltılı bir sesle, ve ihtiyatla anlatmaya girişti: “Uzun süredir evime kapanmış yaşıyordum. Kaç zamandır? Kestiremeyeceğim. Buradaki saatlerin hangi zamanı gösterdiğini sen bilirsin. Günlerden bir gün Jaggers’a küçük bir kız çocuğunu evlat edinmek istediğimi söyledim. Severek büyütmek, kendi kara yazgımdan esirgemek amacıyla. Daha dünyayla ilişkimi kesmeden önce Jaggers’ın ününü gazetelerde okumuştum. Bu evi dağıtmak istediğim zaman onu çağırttığımda ilk olarak görmüştüm onu. İstediğim gibi bir yetim kız çocuğu bulursa bana getireceğini söyledi. Sonra bir gece, kucağında uyuyan bir çocuk getirdi buraya. Kızın adını Estella koydum.”

“Sorabilir miyim, kaç yaşındaydı o zaman?”

“İki-üç yaşlarında. Kendisinin bu konuda tek bildiği şey anasız babasız kaldığı, benim de onu evlat edindiğimdir.”

Konuşmayı uzatmakla ne geçebilirdi ki elime? Herbert’in işini sağlama bağlamıştım; Miss Havisham bana Estella üstüne bütün bildiklerini anlatmıştı; ben de onu avutmak için elimden geleni yapmıştım. Ayrılırken neler dediğimizin önemi yok; ayrıldık.

Dışarıya, açık havaya çıktığım zaman alacakaranlık çökmek üzereydi. Geldiğimde bana bahçe kapısını açmış olan kadına, “Şimdilik rahatını bozma, biraz bahçede dolaşacağım,” diye seslendim.

Çünkü içime, buraya bir daha hiç dönmeyeceğimi fısıldayan bir önsezi düşmüştü. Bahçeyi son olarak bu ölgün ışıkta görüp gezmenin çok uygun olacağını düşünüyordum.

Çok eskiden üzerlerinde dolaştığım o boş fıçı yığınlarının arasından geçtim. Üzerlerine yağan yılların yağmuru fıçıların birçoğunu çürütmüş, ayakta kalanların üzerinde minik göllerle bataklıklar oluşturmuştu. O perişan bahçeye girdim. Çepeçevre dolaştım burasını; işte, Herbert’le dövüştüğüm köşe. İşte, Estella ile yan yana yürüdüğümüz yollar. Her şey öylesine soğuk, ıssız, iç karartıcıydı ki şimdi!

Dönüşte bira fabrikasına uğradım. Bunun bitişiğindeki küçük bahçe kapısının mandalını kaldırarak içeride dolaştım. Karşı kapıdan çıkacaktım ama kolay olmadı bu, çünkü rutubetten tahtalar şişip ayrılmış, menteşeler dökülmeye başlamıştı. Eşikte büyüyen mantarlar insanın ayağına takılıyordu. Durup arkama baktım; o kısacık dakikada çocukluğumdan kalma bir çağrışım inanılmaz bir açıklıkla canlandı: Miss Havisham’ın tavan atkısından asılmış, sallandığını gördüm gene. Öyle canlıydı ki bu sanrı, atkının altında yalnızca bir an oyalandığım halde, gördüğümün bir hayal olduğunu kavrayıncaya kadar tepeden tırnağa titredim.

Çevremin ıssızlığıyla akşam saatinin hüznüne bu görüntünün verdiği büyük korku da eklenince içim dehşetle dolup taşarak, açık duran tahta kapıdan dışarı çıktım. Bir zamanlar, Estella beni yüreğimden vurduktan sonra, işte burada kafamı duvarlara vurmuştum...

Ön avluya geçince sokak kapısını açsın diye hizmetçi kadını mı çağırayım, yoksa bir koşu gidip Miss Havisham’ı mı yoklayayım, bilemeyerek duraksadım. Nedense onun bıraktığım gibi iyi, rahat olduğunu gözlerimle yeniden görmek istiyordum.

Onu bıraktığım odaya göz attım. Ocak başındaki partal koltukta, sırtı bana dönük, ateşe sokulmuş oturduğunu gördüm. Tam sessizce çekilip gitmek üzereydim ki birden, yükseklere doğru sıçrayan kocaman bir alevin parıltısı gözümü aldı. Aynı dakikada onun çığlık çığlığa bana doğru koştuğunu gördüm; dört bir yanını sarmış olan alevler hiç değilse iki insan boyu yüksekliğindeydi.

Üzerime kat kat pelerinli, kalın bir palto giymiştim; kolumda bir palto daha vardı. Bunları çıkarıp onun üstüne yürüdüğümü, onu yere yıkıp paltoları üzerine attığımı, aynı amaçla masanın o kocaman örtüsünü (o çürümüş yığıntı ve oraya sığınan bütün o iğrenç yaratıklarla birlikte) asılıp çektiğimi, yerde onunla bir süre, can düşmanları gibi alt alta üst üste boğuştuğumuzu, ben örtmeye yeltendikçe, onun daha delicesine çığlıklar atarak kurtulmaya çabaladığını... bütün bunların olup bittiğini, sonucundan biliyorum, yoksa o sırada herhangi bir şey hissedip düşündüğümden, yaptıklarımı bilinçli olarak yaptığımdan değil. Kendime geldiğimde, şölen masasının dibinde, yerde oturmaktaydık; onun sırtındaki soluk gecelikten kopup dağılmış olan ışıklı köz parçaları dumanlı hava içinde hâlâ uçuşup duruyorlardı.

O zaman dört bir yanıma bakındım: Rahatları kaçmış olan böceklerle örümceklerin yerlerde kaçıştıklarını, hizmetçilerin soluk soluğa, bağrış çağrış koşarak geldiklerini gördüm. Onu, elimden kaçmak isteyen bir haydutmuşçasına, zorla yere bastırmış tutuyordum. O dakikada onun kim olduğunu, neden böyle boğuştuğumuzu, alevlerin onu nasıl tutuşturduklarını, sonra nasıl söndüklerini bile bildiğimi sanmıyorum. Ancak onun gelinliğinin parçaları olan közler sönüp kararararak bir kurum yağmuru gibi üstümüze yağmaya başlayınca kendimi toparladım.

O ise baygındı; kımıldatılmasını, ona dokunulmasını bile istemiyordum. Hekim çağırıldı; hekim gelene değin kollarımda tuttum onu. Bırakırsam yeniden yangın çıkacak da onu kül edecek diye saçma bir korkuya mı kapılmıştım ne? (Gerçekten böyleydi, sanıyorum.) Hekimle yardımcıları geldiği zaman ayağa kalktığımda, iki elimin de yanmış olduğunu görüp şaşaladım, çünkü yanıkların acısını hiç duymamıştım.

Hekim onu muayene edince yanıklarının ciddi olduğunu bildirdi. Neyse ki umutsuz değilmiş, asıl tehlike onun geçirdiği sinir sarsıntısındaymış. Hekim döşeği büyük odaya, şölen masasının üstüne taşıttı. Yaraların sarılması için böylesi daha uygundu. Bir saat sonra onu gene gördüğüm

zaman gerçekten de, çok eskiden bir gün bastonuyla, “Sonunda beni buraya yatıracaklar,” diye vurduğu yerde uzanmaktaydı.

Elbisesinin baştan aşağı yanmış olduğunu söylüyorlardı. Ama üzerinde gene o her zamanki hortlak-gelin görüntüsü vardı, çünkü ta boğazına kadar pamuklara sarılmış, üzerine de beyaz bir çarşaf örtülmüştü. Böylece zavallı kadın hâlâ, ölmüş ve değişime uğramış bir heyula görünümü sergiliyordu.

Hizmetçilere sorup Estella’nın Paris’te olduğunu öğrendim. İlk postayla Paris’e haber salacağı konusunda hekimden söz aldım. Haberi Miss Havisham’ın ailesine iletme görevini de kendim üstlendim. Niyetim, durumu yalnızca Matthew Pocket’e bildirmekti. Bırak, o ötekilere dilediğini söylesin!

Ertesi gün kente döner dönmez Herbert’le görüşerek bu görevimi yerine getirecektim.

O gece bir aralık Miss Havisham olup bitenlerden, çok aklı başında olarak, ama ürkünç bir canlılıkla konuştu. Gece yarısına doğru da sayıklamaya başladı. Bundan sonra hep, üst üste, “Ne yaptım ben! Ne yaptım!” der oldu; alçak, donuk bir sesle. Bir de, “İlk geldiğinde niyetim onu kendi çektiğim acılardan esirgemekti,” diyordu. Sonra: “Kalemi al, adımın altına yaz, ‘Onu bağışlıyorum.’”

Bu üç tümcenin sırasını hiç değiştirmiyordu. Arada birkaç sözcüğü eksik bıraktığı oluyorduysa da hiçbir zaman yeni sözcük kullanmayarak o yeri boş bırakıp daha sonraki sözcüğe geçiyordu.

Burada yapabileceğim hiçbir şey kalmamıştı artık. Oysa evimde, Miss Havisham’ın sayıklamalarının bile bana unutturamadığı tehlikelerle korkular bulunduğuna göre, geceleyin düşünüp taşınarak, ertesi sabah ilk arabayla kente dönmeye karar verdim. Birkaç kilometre yol yürüyüp kasaba dışından binecektim arabaya.

Böylece sabahın saat altısında eğilip Miss Havisham’ ın dudaklarına dudaklarımla dokundum. O sırada kadıncağız onu öpebilmem için bile duralamaksızın, “Kalemi al, adımın altına yaz, ‘Onu bağışlıyorum.’”

50

Ellerimi o gece iki-üç kez, sabahleyin de son bir kez ilaçlayıp sardılar. Sol kolumun dirsekten aşağısı kötü yanmıştı. Omza kadar olan yanıklarsa pek ağır değildi. Canım acıyordu ama ben gene de durumumun daha kötü olmadığına şükrediyordum. Sağ elim çok yanmamıştı; parmaklarımı oynatabiliyordum; sargılıydı ama sol elimle kolum gibi rahatsız edici değildi. Sol kolumu askıya almışlardı, öyle ki paltomu ancak pelerin gibi omzuma sarıp boynumdan düğmeleyebildim. Saçlarım ateşten dağlanmış, neyse ki yüzümle kafama bir şey olmamıştı.

Herbert Hammersmith'e gidip babasıyla görüştükten sonra eve döndü, o günü benim bakımıma adadı. Dünyanın en iyi hastabakıcısıydı. Belirli zamanlarda sargıları açıyor, hazır bulundurduğu serinletici ilaçlara batırıp gene sarıyordu. Öyle sabırlı bir sevecenlik gösteriyordu ki ona karşı derin bir gönül borcu duyuyordum.

Önceleri, kanepede kıpırdamadan yattığım sıralarda, o alev parıltılarını, o gürültülü telaşı, o yanık kokusunu kafamdan silmek son derece güç, hatta olanaksız geldi bana. Bir dakika uyuyakalsam Miss Havisham'ın çığlıklarıyla uyanıyor, onun iki adam boyu alevlerle sarılmış durumda, bana doğru koştuğunu görür gibi oluyordum. Çektiğim bu sinir işkencesinin acısı yanıklarımın acısından da baskındı. Herbert bunu çok iyi anladığından beni oyalayıp dikkatimi başka konulara çekmek için çırpınıp duruyordu.

O konuyu hiç konuşmamakla birlikte, ikimiz de hep tekneyi düşünüyorduk. Konudan kaçınmamız, bir de ellerimin bir an önce iyileşmesini, günlerce sürüncemede kalmaksızın hemen kullanabilecek duruma gelmesini sağlamak için (gene hiç konuşmadan) anlaşmaya varmış olmamız bunu açıkça ortaya koyuyordu.

Herbert'i görünce ilk işim, tabii ki, ırmakta işlerin yolunda gidip gitmediğini sormak olmuştu. Herbert güven ve iyimserlik dolu bir yanıt verince akşama dek bir daha bu konuya değinmedik. Ama akşamüzeri hava

kararırken Herbert ateşin ışığında sargılarımı değiştirdiği sırada, kendiliğinden gene bu lafı açtı.

“Handel, dün akşam belki iki saat Provis’le birlikteydim.”

“Clara nerdeydi?”

“Şeker şey! Bütün gece koca Zehir Zembereğin yanına indi, çıktı. Kızcağız yanından ayrılır ayrılmaz adam başlıyor tabana vurmaya. Daha ne kadar sürdürebilir bunu bilmiyorum ya! Durmadan rom içip acılı yemekler yiye yiye... yakında bastonuyla yere vuramaz olacak bana kalırsa.”

“O zaman da evleneceksiniz, değil mi?”

“Yoksa kızcağızı nasıl kanadımın altına alabilirim? Sevgili Handel, kolunu şöyle kanepenin arkasına yasla, ben de şuraya oturayım. Sargıyı öyle usul usul çıkaracağım ki duymayacaksın bile. Ha, Provis’i anlatıyordum. Handel, biliyor musun çok düzeldi bu adam, gitgide daha da düzeliyor.”

“Son gördüğümde çok yumuşamış buldum diye söylemiştim sana.”

“Öyle. Dediklerin de çok doğru. Hele dün gece iyice açıldı bana. Geçmişinin hiç bilmediğimiz yönlerini anlattı. Hani bir gün burada ağzından bir kadın lafı kaçırdıydı, bu kadının elinden çok çektiğini söylediydi; aklındadır... ne o, acıttım mı?”

Herbert’in dokunuşu değil, söylediği sözler olmuştu beni irkilten.

“Unutmuş gitmiştim, sen söyleyince anımsadım,” dedim.

“İşte yaşantısının o bölümünü anlattı bana; fırtınalı, karanlık bir öykü. Sana da anlatayım mı? Yoksa içini mi karartır şu sırada?”

“Yok canım, anlat, anlat. Hem de hepsini.”

Herbert konuşmamdaki bu heyecanlı telaşa pek bir anlam verememişçesine eğilip dikkatle yüzümü süzdü. Elini alnıma koyarak, “Ateşin filan yok ya?” diye sordu.

“Çok iyiyim, Herbert, Provis’in anlattıklarını söyle bana.”

“Provis’in anlattığına göre,” dedi Herbert. “... Bak bu sargıyı ne güzel çıkarttım. İşte bu da yenisi, serin serin... Zavallı kardeşim, ilk değdiğinde ürpertiyor seni, değil mi? Ama şimdi rahatlayacaksın. Evet, çok gençmiş bu kadın, çok kıskançmış, çok da kinciymiş; kinciliğin son sınırında bir kadın, Handel.”

“Nasıl yani, son sınır?”

“Cinayet... Ne o, çok mu soğuk geldi yanığının üzerine?”

“Hissetmiyorum bile. Ne cinayeti? Nasıl, kimi öldürmüş bu kadın?”

Herbert, “Olaya cinayet demekle çok ileri gidiyorum belki,” dedi. “Ne var ki kadın bu suçla yargılanmış, savunmasını da Mr. Jaggers yapmış. Zaten bu savunmasıyla öyle bir ün salmış ki Provis de onu oradan tanımış ya. Öldürülen de kadınmış, öbürkünden daha güçlü kuvvetli bir kadın. Boğuşma geçmiş kadınların arasında, bir samanlıkta. Kavgayı başlatan kimmiş, kim haklı, kim haksızmış, kesinlikle bilinemiyorsa da sonuç son derece kesin, çünkü öbür kadın boğulmuş olarak ölü bulunmuş.”

“Yargılanan kadın hüküm giymiş mi?”

“Yoo, serbest bırakılmış. Vah, Handel, acıttım ha?”

“Hiç kimse senden daha özenle sargı saramaz dostum. Sen anlatmana bak. Sonra?”

“Serbest bırakılan sanık kadınla Provis’in bir çocukları varmış; Provis pek düşkünmüş bu yavruya. Sanık kadın kıskandığı kadının ölü bulunduğu gece bir ara Provis’in karşısına çıkmış, yavruyu öldüreceğine yemin etmiş, sonra ortadan kaybolmuş. İştee, yaralı kolunu gene rahatça askıya aldık! Geriye kalıyor sağ elin, o da kolay. Bu ışık, çalışmam için parlak ışıktan daha elverişli; o yanık yerlerini açıkça görmezsem ellerim titremiyor çünkü. Dostum, duman filan yutmuş olmayasın? Pek bir soluk soluğa kaldın da!”

“Olabilir, Herbert. Söyle, genç kadın yeminini tutmuş mu?”

“Provis’in yaşamındaki en karanlık bölüm de bu ya. Genç kadın dediğini yapmış.”

“Yani Provis öyle söylüyor.”

Herbert eğilip yüzüme daha dikkatle bakarak şaşkınlık dolu bir sesle, “Ama canım kardeşim, bunlar hep Provis’in anlattıkları,” dedi. “Ondan başka bilgi kaynağım yok ki!”

“Öyle ya, yok elbet.”

“Bu Provis,” diye Herbert konuşmasını sürdürdü. “Çocuğunun anası olan kadını hoş mu tutarmış, yoksa çile mi çektirirmiş, orasını söylemiyor. Ne var ki şu ocağın başında bize anlattığı o sefil yaşantının dört-beş yılını bu kadın da paylaşmış. Konuşmasından çıkardığıma göre Provis’in genç kadına acıdığını, sabırlı davrandığını sanıyorum. Her neyse, çocuğun ölümü konusunda ifade vermek için gene mahkemeye çağrıldığında, belki de suçlu tutulacağından korkmuş, saklanmış. Çocuğun ölümüne için için kan ağlamakla birlikte ortalara hiç çıkmamış; olaya da, mahkemeye de karışmamak için silmiş kendini. Mahkemede adı, ‘kıskançlığın nedeni olan Abel diye biri’ olarak geçmiş, öylesine. Genç kadın beraatından sonra

ortadan yok olmuş; böylece Provis hem çocuğu, hem de çocuğun anasını yitirmiş...”

“Sormak istediğim...”

“Bir dakika, şimdi bitiyor. Compeyson denilen o ifrit, aşağılıkların o en aşağılığı, bizim Provis’in o sırada neden ortaya çıkmadığını çok iyi biliyormuş elbet. Sonradan Provis’i daha da soymak, daha ağır işlerde kullanmak için bu bilgiden yararlanmış. Bu da Provis’in kinini iyice bilemiş, dün gece açıkça anladım bunu.”

“Herbert, özellikle bilmek istiyorum: Provis bu olayın ne zaman geçtiğini anlattı mı sana?”

“Özellikle, ha? Dur bakayım öyleyse; bu konuda neler dediğini aklıma getirmeye çalışayım. Sanırım, ‘Aşağı yukarı yirmi yıl oluyor,’ diye konuştu. ‘Compeyson’la çalışmaya başladıktan hemen sonraydı,’ dedi... O köy mezarlığında ona rastladığın zaman kaç yaşındaydın sen?”

“Yedi yaşındaydım, sanırım.”

“Evet; Provis’in dediğine göre olayın üzerinden üç-dört yıl geçmişmiş o zaman. Seni görünce kendi yavrusunun acı ölümünü düşünmüş: Yaşasaydı seninle yaşıt olacaktı diye.”

Kısa bir sessizlikten sonra ben, telaşa benzer bir aceleyle, “Herbert,” dedim. “Beni pencerenin ışığında mı daha iyi görüyorsun, yoksa ateşin ışığında mı?”

Herbert bana gene yaklaşarak, “Ateşin ışığında,” dedi.

“İyice baksana bana.”

“Bakıyorum, kardeşim.”

“Dokunsana.”

“İşte dokundum, iki gözüm.”

“Ateşim mateşim yok ya? Herbert, dün gece geçirdiğim kazada kafam filan zedelenmiş olamaz, değil mi?”

Herbert beni biraz yokladıktan sonra, “Y... yoo, dostum; biraz heyecanlısın ama aklın başında,” dedi.

“Biliyorum, aklımın başımda olduğunu. Irmak boyunda sakladığımız o adamın Estella’nın babası olduğunu da biliyorum.”

51

Estella’nın ana babasının kimliğini ortaya çıkarıp ispatlamak için çırpınmamın altında yatan amaç neydi, bilemeyeceğim! Sorunu, benden daha akıllı birisi biçimlendirip gözümün önüne serinceye dek açıkça göremediğimi de az sonra öğreneceksiniz.

Şu var ki, Herbert’le o önemli konuşmayı yaptığımız zaman, bu meseleyi kovalamam gerektiğine ateşli bir sabırsızlıkla, içten inanıyordum. Araştırmamı sonuna dek yürütmeli, Mr. Jaggers’la görüşmeli, gerçeğe ille ulaşmalıydım. Bunu Estella için mi yapıyordum? Yoksa sağlığıyla esenliğinin sorumluluğunu yüzde yüz yüklenmiş olduğum adama, eskiden beri çevremde esen büyülü sevda havasından pay mı çıkartmak istiyordum? Gerçekten bilemiyorum. Belki bu ikinci olasılık gerçeğe daha yakındır.

Her neyse, o gece Herbert beni dışarı çıkıp Gerrard Sokağı’na gitmekten binbir güçlükle alıkoydu. Sanırım sabırsızlığıma gem vuran tek etken, “Sokağa çıkarsan hastalanır, işe yaramaz duruma düşersin, oysa kaçağımızın yaşamı sana bağlı,” demesi oldu. Ertesi gün ne olursa olsun çıkıp Mr. Jaggers’a gideceğimi bin kez yineleyip onaylattıktan sonra yatıştım; evde kalıp yaralarımın bakılmasına boyun eğdim.

Ertesi sabah erkenden ikimiz birlikte yola çıktık. Smithfield’de, Giltspur Sokağı’nın köşesinde Herbert’ten ayrıldım. O, Borsa’ya yollandı, ben Little Britain’e.

Mr. Jaggers ile Mr. Wemmick zaman zaman yazıhanenin giderleriyle gelirlerini denetler, makbuzları gözden geçirir, hesapları kapatırlardı. Böyle günlerde Wemmick hesap defterleriyle dosyaları alıp Mr. Jaggers’ın odasına kapanır, dış yazıhaneye de yukarıdaki yazmanlardan biri bakardı.

O sabah Wemmick’in yerinde bu yazmanlardan birini bulunca durumu kavradım. Mr. Jaggers ile Wemmick’in bir arada olmalarına üzülmedim, çünkü şimdi Wemmick onu ele verebilecek hiçbir şey söylemediğimi kendi kulaklarıyla duyacaktı.

Böyle kolum askıda, paltom omzuma sarılı olarak içeri girmem de benim için iyi oldu. Gerçi kente döner dönmez Mr. Jaggers'a kazayı kısaca bildiren bir haber salmıştım ama bütün ayrıntıları şimdi verecektim. Durumun özelliği, aramızdaki konuşmanın her zamankinden daha az kuru, daha az katı geçmesini sağladı; kanıt ve tanık kurallarına sımsıkı bağlı kalmaktan kurtardı bizi. Ben felaketi anlatırken Mr. Jaggers, âdeti olduğu üzere ocağın önünde duruyordu. Wemmick oturduğu yerde arkasına yaslanıp ellerini ceplerine sokmuş, kalemini posta kutusunun kapağına yatay olarak sıkıştırmış, gözlerini benim üstüme dikmişti. Gözümde bu odanın, bu odada yapılan resmî işlerin ayrılmaz bir parçası olan o iki korkunç maske ise, yangın kokusu almışlar da burunları tıkanmış gibi duruyorlardı.

Anlatacaklarım bittikten, onların da soruları tükendikten sonra, Miss Havisham'ın Herbert adına dokuz yüz pound ödenmesini buyuran kartı çıkardım. Bunun üzerine Mr. Jaggers'ın gözleri daha bir çukura batmış gibi olduysa da kartı az sonra Wemmick'e uzattı, bunlara göre bir çek hazırlamasını söyledi. Çek yazılırken ben Wemmick'e bakıyordum, Mr. Jaggers da parlak cilalı ayakkabılarının üstünde yaylanıp sallanarak bana bakıyordu.

İmzaladığı çeki cebime koyduğum sırada Mr. Jaggers, "Yazık, Pip," dedi. "Senin için bir şeyler yapamadığımıza üzülüyorum."

"Miss Havisham da sordu, benim için yapabileceği bir şey olup olmadığını. Ama ben, yok, dedim."

Mr. Jaggers, "Herkes kendi işini bilmeli," dedi.

Bu arada Wemmick'in dudaklarını sessizce, "Taşınabilir mülk," diye oynattığını gördüm.

Mr. Jaggers, "Ben senin yerinde olsam, yok, demezdim," dedi. "Ama herkes kendi işini herkesten iyi bilir elbet."

Wemmick benden yana dönerek sitem edercesine, "Herkesin işi taşınabilir mülk edinmek olmalıdır," diye konuştu.

Beni asıl ilgilendiren konuya geçmenin zamanı gelmişti artık. Mr. Jaggers'a dönerek;

"Ben gene de Miss Havisham'dan bir şey istedim, efendim," dedim. "Manevi kızına ilişkin bilgi istedim ondan; o da bütün bildiklerini anlattı."

Jaggers önce eğilip ayakkabılarını süzdü, sonra gene doğrularak, "Anlattı ha?" dedi. "Hıh! Ben onun yerinde olsam anlatmazdım, ama herkes

kendi işini daha iyi bilir elbette.”

“Benim bu kız konusunda Miss Havisham’dan daha çok bilgim var, efendim. Annesini biliyorum onun.”

Mr. Jaggers soru sorarcasına bana bakarak, “Annesi mi?” diye mırıldandı.

“Şu son üç gün içinde gördüm onu.”

“Öyle mi?”

“Siz de tanıyorsunuz onu, efendim. Benim gördüğümden daha sonra da gördünüz, hem de çok yakın bir zamanda.”

“Öyle mi?”

“Estella konusunda belki ben sizden de çok şey biliyorumdur, Mr. Jaggers. Babasını da biliyorum onun.”

Mr. Jaggers’ın tavrındaki belli belirsiz bir irkilme (hiç istifini bozmayacak derecede kendini kollayan bir adamdı, gene de belli belirsiz irkilip dikkat kesilmekten kendini alamamıştı) onu ele verdi. Estella’nın babasının kim olduğunu bilmiyordu. Bunu kesinlikle anladım. Zaten Herbert’ten Provis’in yaşamöyküsünü dinlerken kuşkulanmıştım bundan. Öyle ya, Provis mahkeme sırasında ortalığa çıkmamıştı; Jaggers’ı ancak üç-dört yıl sonra kendine avukat olarak tutmuştu ki o sırada, o eski davayla olan ilişkisini ortaya vurmasına hiçbir neden yoktu. Başlangıçta Mr. Jaggers’ın bu gerçeği bilmediğinden emin olamazdım, ama şimdi emindim.

“Yaa! Demek hanımefendinin babasını biliyorsun, ha, Pip?”

“Evet,” diye karşılık verdim. “Adı Provis’tir... Yeni Güney Gallerli Provis.”

Bu sözlerim üzerine Mr. Jaggers bile açıkça irkilmekten kendini alamadı. Dünyanın belki de en çabuk bastırılan, en hafif irkilişiydi bu. Mr. Jaggers hemencecik kendini toplayarak mendilini çıkarıyormuş gibi yapıp arayı kaynatmaya çalıştı ama, irkilmişti işte! Bu sözlerimi Wemmick’in nasıl karşıladığını söyleyemeyeceğim, çünkü Mr. Jaggers’ın keskin bakışları aramızdaki gizli anlaşmayı seziverir diye korkumdan şu sırada ondan yana bakamıyordum.

Mr. Jaggers mendilini burnuna götürürken yarı yolda duralayarak büyük bir serinkanlılıkla, “Peki, ya Provis bu savını hangi kanıta dayandırıyor, Pip?” diye sordu.

“Onun böyle bir sav ileri sürdüğü yok, hiçbir zaman da olmadı,” dedim. “Kızının sağ olduğunu bilmediği gibi böyle bir şeyi aklının ucundan bile

geçirmiyor.”

Mr. Jaggers’ın o ünlü mendili ilk olarak etkisiz kaldı. Jaggers her zamanki numarasını yarıda keserek mendili gene cebine koydu, kollarını göğsünde kavuşturup anlaşılmaz bir ifadeyle bana baktı. Gözleri ise amansız bir dikkatle doluydu.

O zaman bütün bildiklerimi anlattım ona; bunları nasıl öğrenmiş olduğumu da anlattım. Şu var ki Wemmick’ten öğrenmiş olduklarımı da Miss Havisham’dan duymuşum gibi yaptım. Çok titiz davrandım bu noktada. Wemmick’ten yana hiç bakmaksızın, anlatacaklarımın hepsini anlatıp bitirdim. Bir süre Mr. Jaggers’la hiç konuşmadan bakıştık. Ancak ondan sonra Wemmick’ten yana baktığım zaman kendisi kalemini posta kutusundan çıkarmış, masanın üstünde bir şeyler yazmaya dalmıştı.

Şimdi Jaggers da masaya doğru ilerleyerek, “Ey Wemmick,” dedi. “Mr. Pip geldiğinde biz bu kâğıtların hangisine bakıyorduk?”

Ama böyle savsaklanmaya boyun eğemezdim ben! Karşısına geçtim, benimle daha açık, daha erkekçe konuşmasını ateşli, biraz da kızgın bir dille istedim ondan. Bunca yıldır nasıl boş umutlarla oyalandığımı, sonra nasıl bir gerçekle karşılaştığımı anımsattım, içimi karartan tehlikelere değindim. Biraz önce ben nasıl ona güvenip açılmışsam onun da bana biraz olsun güvenip açılmasını istemeye hakkım vardı elbet. Hiçbir konuda suç kondurmuyordum ona, güvenim, inancım bütündü, ama gerçeği bana eveleyip gevelemeden söylemesini istiyordum. Bunu neden istediğimi, bu hakkı kendimde niçin gördüğümü merak ediyorsa yanıtını çekinmeden verebilirdim. Kendisi böyle zavallı düşlere dudak büküp geçse de ben Estella’yı bunca yıldır canımdan çok sevmiştim. Gerçi onu kaybetmiştim, ellerim böğrümde onsuz yaşamaya yargılıydım, gene de onunla ilgili olan her bilgi benim için dünyada her şeyden daha önemli, her şeyden daha değerliydi.

Jaggers’ın bu yakarılarım karşısında hiç sesini çıkarmadığını, taş gibi sessiz ve katı durduğunu görünce Wemmick’e döndüm:

“Mr. Wemmick, sizin yumuşak yürekli bir insan olduğunuzu biliyorum. Sıcak yuvanızı, yaşlı babanızı gördüm; çalışma yaşamının yorgunluğunu nasıl tatlı, temiz, neşeli uğraşlarla dinlendirdiğinizi biliyorum. Bu yüzden yalvarırım size, Mr. Jaggers’a karşı benden yana olun; bu durumda benimle daha açık konuşması gerektiğini anlatın ona.”

Benim sözlerim üzerine Mr. Jaggers ile Mr. Wemmick bakıştılar. Ömrümde iki kişinin arasında böylesine tuhaf bir bakış geçtiğini hiç görmemiştim. İlkin, Wemmick hemen oracıkta işinden edilecek diye bir kaygı geçti içimden. Neyse ki Mr. Jaggers'ın yüzünde gülümseyişi andırır bir yumuşama belirdiğini, Wemmick'in üzerine de bir cesaret geldiğini görünce kaygım geçti.

"Bu da nesi, Wemmick, neler duyuyorum?" dedi Mr. Jaggers. "Yaşlı bir baban, eğlenceli uğraşıların da mı varmış senin?"

Wemmick, "Varsa ne çıkar?" diye sordu. "Onları buraya taşımadıktan sonra ne fark eder?"

Mr. Jaggers elini koluma koyup açıkça gülümseyerek, "Pip," dedi. "Şu adam var ya? Koca Londra'nın en kurnaz ikiyüzlüsü olmalı!"

Gitgide daha yüreklenmeye başlayan Wemmick, "Hiç de değil," diye karşılık verdi. "Ben ikiyüzlüysem siz de ikiyüzlüsünüz demektir."

Deminki gibi tuhaf tuhaf bakıştılar gene. İkisi de karşısındakinin kendisini alaya aldığından hâlâ kuşkulu gibiydi.

Mr. Jaggers, "Senin sıcak bir yuvan var ha?" diye söylendi.

Wemmick, "İşime zararı dokunmadıktan sonra neden olmasın?" dedi. "Size bakıyorum da, efendim... Siz de günlerden bir gün, böyle çalışıp didinmekten yorulduğunuz zaman başınızı sokacak sıcak bir yuva tasarlıyormuşsunuz gibime geliyor, el altından."

Mr. Jaggers başını dalgın dalgın birkaç kez salladı, hatta derinden göğüs bile geçirdi.

"Pip," dedi. "Senin 'zavallı düş' dediğin şeylerden konuşmayalım. Başından yeni geçmiş olduğu için o konuları sen benden daha iyi bilirsin. Öteki soruna gelince. Bir varsayımla çıkacağım senin karşına. Dikkat et; kesin bir açıklama yapmıyorum, ha!"

Durup bekledi. Ben de anlatılacak şeyin kesin bir açıklama olmadığını, bunu Mr. Jaggers'ın özellikle belirttiğini, benim de böylece anladığımı söyledim.

"Şimdi, Pip," dedi Mr. Jaggers. "Şöyle bir durumu kafanda canlandır. Diyelim ki senin anlattığın koşullar altında yaşayan bir kadın çocuğunu herkesten gizliyor. Gelgelelim gerçeği davavekiline açmak zorunda kalıyor, çünkü davavekili, savunmasını iyi hazırlayabilmesi için bu çocukla ilgili gerçekleri bilmesi gerektiğini ileri sürüyor. Diyelim ki bu davavekilinin bir

yandan da zengin ve tuhaf huylu bir hanımefendiye verilmiş bir sözü vardır; onun evlat edinip yetiştirebileceği kimsesiz bir çocuk bulacaktır."

"Anlıyorum efendim."

"Diyelim ki bu davavekilinin ömrü kanlı suçlar, kötülükler, çirkinlikler arasında geçmektedir. Çocuklar konusunda bildiği tek şey, onların sayısız sürülerle dünyaya geldikleri ve kötü, acı bir sona yazgılı olarak büyüdükleridir. Pip, tut ki bu adam hemen her gün saygın yargıçların bacak kadar çocukları ağır suçlardan ötürü ciddi ciddi yargıladıklarına, çocukların kötü örnek olarak ahaliye gösterildiklerine tanık olmaktadır. Onların zindana tıkılmalarının, kırbaçlanıp sürgüne yollanmalarının, bir köşede unutulup toplum dışına itilmelerinin olağan olduğunu, böylece cellata yem olarak yetişip sonunda asılmaya gittiklerini bilmektedir. Tut ki gündelik iş yaşamında rastladığı tüm çocuklara bir tür balık yavrusu gözüyle bakmaktadır; büyüdükçe ağlara takılacak, avlanıp yargılanacak, savunulacak, sürgüne yollanacak, hüküm giyecek, anasız babasız kalacak, kısacası yaşamları başlarına dar edilecek bir sürü küçük balık."

"Anlayabiliyorum, efendim."

"Pip, diyelim ki bu sürü içinde bu adamın kurtarabileceği güzelim bir yavrucak vardır. Babası onu ölü bilmekte, bu konuyu karıştırmaktan çekinmektedir. Bu davavekili ise çocuğun anasına sözünü geçirebilecek durumdadır. Bu kadına, 'Ne yaptığını biliyorum senin, nasıl yaptığını da biliyorum,' diyebilme olanağı vardır elinde. 'Şöyle şöyle yaptın, sonra suçu üstünden atmak için şu, şu numaraları çevirdin. Hepsini baştan sona dek kanıtlarıyla biliyorum ve işte hepsini bir bir anlatıyorum sana,' diyebilir bu kadına. 'Çocuğu bana ver; kurtulman için ortaya çıkması gerekirse ortaya çıkarırım onu, ama şimdi çocuğu bana ver, ben de seni kurtarmak için elimden geleni yapayım,' diye bir öneride bulunabilir. 'Sen kurtulursan çocuğun nasılsa kurtulur, öte yandan seni kurtaramazsak hiç değilse çocuğunu kurtarmış oluruz,' diyebilecek yetkidedir. Pip, diyelim ki bu adamın istedikleri yapılıyor, kadın da ipten kurtuluyor."

"Her şeyi anlıyorum, efendim."

"Herhangi bir açıklamada bulunmadığımı da anlıyorsun, değil mi?"

Wemmick, "Herhangi bir açıklamada bulunmadınız," diye onu tekrarladı. "Açıklama filan yapılmadı."

"Gene diyelim ki, Pip, bütün o ateşli, acı duygular, sonra da geçirdiği ölüm korkusu, genç kadının kafa dengesini biraz bozmuştu. Özgürlüğüne

kavuştuğu zaman dünyadan, insan içinde yaşamaktan korkar olmuştu. Kendini kurtaran adamın kapısına gidip ona sığındı. Diyelim ki bu adam da onu evine aldı; o eski, yırtıcı huylarının depreşmeye başladığını gördüğü zaman da eski yöntemlerini kullanarak onu baskı altında tutmayı başardı. Varsaydığımız bu hayali olayları kavrayabiliyor musun, Pip?"

"Evet, efendim."

"Tut ki çocuk büyüdü, para uğruna zengin bir adamla evlendirildi. Babası sağdır, anası sağdır. Anne ile baba, hiç habersiz, birbirlerine çok yakın yerlerde yaşamaktadırlar. Bütün bunlar hâlâ gizliliğini sürdürmektedir. Derken sen çıkıyor, gerçekleri bir yerlerden öğreniyorsun diyelim. Bu son varsayımı çok iyi düşün taşın, Pip."

"Başüstüne, efendim."

"Wemmick'in de çok iyi düşünüp taşınmasını diliyorum."

Wemmick de, "Başüstüne," dedi.

"Kimin işine yarar böyle bir sırrı deşmek? Babanın mı? O kadınla yeniden bir araya gelmek isteyeceğini sanmıyorum. Ya anne? Eğer öyle bir suç işlemişse olduğu yerde kalması kendisi için çok daha hayırlıdır bence. Kız çocuğuna gelince annesi ile babasının kimliklerini kocasına bildirmek, sanırım hiç işine gelmez. Yirmi yıldır çirkeften uzak kalabilmiş. Şimdi bu eski sırlar ortaya çıkarsa kızcağız yeniden çamura saplanır, ömür boyu da kurtulamaz artık... Hele senin bu kızı sevdiğini de varsayarsak, Pip; sana benzemez nice erkeğin, sırasında kafasını sarmış olan o 'zavallı düş'lere bu kızın esin verdiğini varsayarsak... bana öyle geliyor ki o eski sırları deşeceğine, şu sargılı sağ eline bir balta alıp sargılı sol elini kesmek, sonra sol elini kessin diye baltayı Wemmick'e vermek isterdin. Düşünürsen böylesini bin kat yeğ tutardın, biliyorum."

Wemmick'e baktım; yüzü ciddi mi ciddiydi. İşaretparmağını ağır ağır kaldırıp dudaklarına bastırdı. Ben de onun gibi yaptım. Mr. Jaggers da bizim gibi yaptı.

Sonra her zamanki tutumuna dönerek, "Ey, Wemmick," dedi. "Bu hesaplardan hangisine bakıyorduk, Mr. Pip içeri girdiğinde?"

Onlar çalışırken bir kenara çekilerek bekledim; durup durup gene deminki gibi tuhaf bakışlarla birbirlerini süzdüklerini gördüm. Ne var ki şimdi ikisi de, kendilerini meslek yaşamlarının dışındaki zayıf yönleriyle ele vermiş olduklarını bilmenin tedirginliğiyle kuşkulu, diken üstündeydiler.

Sanırım bu yüzden birbirlerine karşı iyice katı davranıyorlardı. Mr. Jaggers büyük bir buyurganlıkla tepeden atıyor, Wemmick de en ufak bir sorun çıksa, dediğim dedik, diye dayatıyordu. Onları hiç böylesi hırlaşırken görmemiştim, çünkü genellikle pek güzel geçinirlerdi.

Neyse ki Mike adındaki kürk başlıklı müvekkilin tam o sırada çıkıp gelmesiyle ikisi de rahat bir nefes aldı. Burnunu kol yenine silmek gibi bir huyu olan bu adamı, Mr. Jaggers'ın yazıhanesine ilk geldiğim gün görmüştüm. Kendisinin ya da ailesinden birinin başı her zaman dertte olan (ki o zamanlar, oralarda bu, Newgate Zindanı demekti) bu kişi, en büyük kızının bir dükkândan mal çalmak suçuyla içeri alındığını bildirmeye gelmişti. Mr. Jaggers bir yargıç çalımıyla ocak başında durmuş, konuşmaya hiç katılmadığından Mike bu içler acısı durumu Wemmick'e anlatmaya başladı. Derken bir ara gözlerinde yaş damlacıklarının ışıldadığını gördük.

Wemmick iyice tepesi atmışçasına, "Ne demek oluyor bu?" diye adama çıkıştı. "Karşımda durmuş burnunu çekip mızıldanmaya utanmıyor musun?"

"Yapmadım, Mr. Wemmick; gözüm kör olsun yapmadım."

"Yaptın işte," dedi Wemmick. "Bu ne arsızlık? Sokak köpekleri gibi mızıldayıp burnunu çekeceksen hiç gelme buraya. Hangi yüzle geliyorsun?"

"Ne yapayım, insan duygularına hâkim olamıyor işte," diye Mike yalvarırcasına konuştu.

Wemmick, "Nelerine dedin?" diye atmaca gibi atıldı. "Gene söyle bakayım!"

Mr. Jaggers da ileri doğru bir adım atıp parmağıyla kapıyı göstererek, "Sen bana baksana, bayım," dedi. "Çabuk çık git buradan. Duygu sokmam ben bu kapıdan içeri. Marş, marş!"

Wemmick de, "Kendin ettin, kendin buldun," diye ekledi. "Dışarı!"

Böylece bahtsız Mike süklüm püklüm çekildi. Mr. Jaggers ile Wemmick'in araları düzelmişe benziyordu. Bir güzel karınlarını doyurmuşlar da canlarına can katmışlar gibi taze bir güçle yeniden çalışmaya koyuldular.

52

Cebimde çek, Little Britain'den ayrılınca dosdoğru Miss Skiffins'in muhasebeci olan erkek kardeşine gittim. Miss Skiffins'in muhasebeci olan erkek kardeşi de dosdoğru Clarriker firmasına gidip Mr. Clarriker'i bana getirince, anlaşmayı sağlama bağlamanın büyük doyumunu yaşadım. Büyük bir mirasa konacağımı öğrenip büyük umutlara kapıldığımdan bu yana yaptığım tek iyilik, sonuca ulaştırabildiğim tek iş bu oldu.

Clarriker bu görüşmemizde bana firmanın işlerinin gitgide ilerlediğini, daha da ilerleyebilmek için artık Doğu'da küçük bir şube açabileceklerini, Herbert'in de ortak sıfatıyla oralara gidip bu şubenin başına geçeceğini anlattı. Arkadaşımla kendi aramda açılacak olan ayrılık yolunu kendi ellerimle hazırlamışım demek, hem de işlerim daha böylesine karman çorman durumdayken! Karşımdakinin sözlerini dinlerken, tutunduğum en son dalın da çatırdamakta olduğunu, yakında rüzgâr ve dalgaların insafına kalacağımı ta içimde hissettim.

Ama bir akşam, Herbert eve gelip de bana bu güzel gelişmeleri (benim bildiğimi aklından bile geçirmeksizin) büyük bir sevinçle anlattığı zaman ödülümü aldım. Herbert çizdiği gülpembe düşlerde Clara Barley'i nasıl elinden tutup Binbir Gece ülkelerine götüreceğini, benim nasıl (sanırım deve kervanıyla) sonradan onlara katılacağımı, nasıl üçümüz birden Nil boyunca yolculuk ederek akıllara durgunluk verici şeyler göreceğimizi anlatıyordu. Bu parlak tasarılara katılabileceğime dair umudum olmamakla birlikte Herbert'in önündeki ufukların iyice açıldığını görebiliyordum. Barley Baba romunu içip acılı yemeklerini yemekte biraz daha direnirse kızının gelecekteki mutluluğu da sağlama bağlanmış olacaktı.

Mart ayına girmiştik artık. Sol kolumun iyileşmesi, ortada herhangi bir kötü belirti olmamakla birlikte, öyle uzamıştı ki paltomu hâlâ giyemiyordum. Sağ kolum aşağı yukarı eski durumuna dönmüştü. Yanık yerleri hâlâ geçmemişti ama bu, kolumu oldukça iyi kullanabilmeme engel değildi.

Bir pazartesi sabahı Herbert’le kahvaltı ettiğimiz sırada postacı, Wemmick’ten aşağıdaki mektubu getirdi:

Walworth. Bu mektubu okur okumaz yakın. Hafta başlarında, diyelim çarşamba günü, o düşündüğünüz işi denemek isterseniz yapabilirsiniz. Şimdi yakın.

Mektubu Herbert’e de gösterdim. Yazılanları ikimiz de ezberledikten sonra kâğıdı ateşe attık; oturup ne yapalım, diye düşünmeye koyulduk. Öyle ya, benim yarı sakat durumda olduğumu bundan öte saklı tutamazdık artık.

Herbert, “Bu sorunu düşündüm, taşındım,” dedi. “Thames Nehri üstündeki kayıkçıların birini tutmaktan daha iyi bir yol akıl ettim. Startop’u alsana. İyi çocuktur, iyi denizcidir, bizi de sever. Sonra atılgan, girişken, hem de namusludur.”

Startop’u birkaç kez ben de aklımdan geçirmiştim.

“İyi ya, ona her şeyi nasıl anlatırız, Herbert?”

“Çok az bir şey söylesek yeter. Günü gelinceye kadar Startop bunu öylesine bir çılgınlık diye bilsin; gizli tutmak istediğin bir serüven. Sonra da Provis’i tekneye bindirip buradan uzaklaştırmanın ivedilikle gerektiğini söylersin... Sen de gidiyor musun onunla?”

“Şüphesiz.”

“Nereye?”

Kafamı kemiren bu noktayı enine boyuna düşündüğüm sayısız zamanlarda, gideceğimiz liman önemsiz görünmüştü gözüme –Hamburg, Rotterdam, Antwerp– neresi olursa olsundu, tek Provis’i İngiltere’den uzaklaştırayım da! Yolumuza çıkacak, bizi kabul edecek herhangi bir yabancı gemi işimizi görürdü. Niyetim Provis’i tekneyle Thames boyunca Londra’dan iyice uzaklaştırmaktı. Kuşkulu durumlarda araştırmalarla soruşturmaların yapıldığı bir kilit noktası olan Gravesend’i geride bırakmalıydık. Yabancı gemiler Londra’dan, suların kabardığı sırada demir aldıklarına göre ben, daha önceden, sular çekilmiş durumdayken açılmak, kuytu bir köşeye sinmek ve binebileceğimiz bir geminin geçmesini beklemek istiyordum. Soruşturmamızı önceden yaparsak, gözümüze kestirdiğimiz geminin bizim gizleneceğimiz yere ne zaman varacağını, üç aşağı beş yukarı hesaplayabilirdik.

Herbert bütün bu düşüncelerimle tasarılarımı çok yerinde buldu. Soruşturmamızı hemen başlatmak üzere, kahvaltıdan sonra yola çıktık. Tasarımıza en uygun olarak Hamburg'a gidecek bir gemiyi seçtik; daha çok onunla ilgilendik. Öte yandan aynı saatlerde kalkacak olan öbür yabancı gemileri de öğrendik; renkleriyle yapılarını iyice ezberledik.

Sonra, ben gereken kâğıtları hemen çıkartmak, Herbert de Startop'un evine gidip görüşmek üzere birkaç saatliğine ayrıldık. İkimiz de işlerimizi bir engelle karşılaşmadan kolayca yaptık, saat birde buluştuğumuz zaman, her şeyin hazır olduğunu birbirimize bildirdik. Ben gerekli kâğıtları sağlamıştım. Herbert de Startop'la görüşmüş, onun böyle bir serüvene dünden hazır olduğunu öğrenmişti.

Çifte kürekleri onların çekmesine, benim dümende durmama karar verildi. Provis de yolcumuz olarak sessiz sedasız oturacaktı. Acelemiz olmadığından yeterince yol alabilecektik. Herbert'in o akşam Mill Pond Bank'e gitmeden önce eve uğramamasını kararlaştırdık. Salı olan ertesi akşam da oraya hiç gitmeyecekti. Provis'i çarşamba günü, ama ancak bizim yaklaştığımızı görünce, evin yakınındaki bir rıhtım merdivenine inmesi konusunda uyaracaktı. Bu konuşmaların, görüşmelerin hepsi o akşam, yani pazartesi akşamı yapılıp bitirilecek, ondan sonra çarşambaya, onu tekneye alacağımız zamana değin, Provis'le aramızda hiçbir bağlantı kurulmayacaktı. Bu güvenlik önlemlerinde iyice anlaştık; ben oradan eve döndüm.

Dairemizin dış kapısını elimdeki anahtarla açınca, posta kutusunda, üstü bana yazılmış bir mektup buldum. Ben yokken, elden gönderilmiş olan, pis, gene de oldukça düzgün yazılı bir mektup. İçinde şöyle deniyordu:

Bu gece ya da yarın gece dokuzda, eski bataklığa, kireç ocağının başındaki küçük bir kanal bekçisi kulübesine gelmekten korkmaz da gelirsen eğer, iyi edersin. Amcan Provis konusunda bilgi edinmek istiyorsan kimseye çıtlatmadan, vakit de yitirmeden gelsen çok iyi olur. Yalnız gelmelisin. Bu mektubu yanında getir.

Kafamın karışıklığı, tasalarımın yükü yetmezmiş gibi bir de bu garip mektup çıkmıştı başıma! Ne yapmalıydım şimdi? Bir türlü bilemiyordum. En kötüsü, hemen kararımı vermek zorundaydım, yoksa beni bu gece köye ulaştırabilecek olan öğleden sonra arabasına yetişemezdim. Ertesi gece

gitmeyi düşünemezdim bile, çünkü kaçış yolculuğuna kadarki zaman çok daralırdı. Hem sonra, bilemezdim ki; belki sözü edilen bilgi, kaçış tasarılarımızı doğrudan etkileyebilecek nitelikteydi.

Düşünüp taşınacak bol vaktim olsa bile sanırım gene giderdim. Düşünecek hiç vaktim olmadığından (saatim posta arabasının yarım saat sonra kalkacağını gösteriyordu) hemen gitmeye karar verdim. Amcam Provis'e değinilmemiş olsaydı hiç gitmezdim. Wemmick'in mektubuyla o sabahki yoğun hazırlıklarımızın üstüne gelen bu çağrı hepsinden ağır bastı.

İnsanın korkulu bir telaş içindeyken, herhangi bir mektubun içeriğini açıkça kavraması öylesine zordur ki; bu gizemli mektuptaki "kimseye çıtlatmama" konusundaki uyarıyı ancak iki kez okuduktan sonra kafama sokabildim. Ama bir kukla gibi, hiç düşünüp incelemeden. Bu uyarıya gene bilinçsiz bir kukla gibi uyarak kurşunkalemi aldım, Herbert'e bir not bıraktım. Yakında, ne zaman döneceğimi bilemediğim bir yolculuğa çıkacağım için, bir koşu kasabaya gidip Miss Havisham'ı yoklamaya karar vermiş olduğumu yazdım. Paltomu giyip kapıları kilitledikten sonra, kestirme ara yollardan geçerek arabaya anca yetiştim. Bir payton kiralayıp anayoldan gitseydim arabayı hiç kuşkusuz kaçıracaktım. Kestirmeden koştuğum halde posta arabasına tam avludan çıktığı sırada yetişebildim. Kendimi toparladığım zaman arabanın içinde giden tek yolcunun ben olduğumu gördüm.

Gerçekten de, mektubu alalı beri kendimde değildim. Sabahki telaşın üzerine gelen bu çağrı kafamı öyle karıştırmıştı ki! Sabahki koşuşturmamızın heyecanı gerçekten büyük olmuştu, çünkü Wemmick'in bunca zamandır dört gözle beklediğim talimatı, sonunda elime geçtiği zaman çok şaşırtmıştı beni. Şimdi de bu arabada ne aradığımı, binmekle doğru yapıp yapmadığımı, birazdan inip geri dönmenin daha iyi olup olmayacağını kendi kendime sormaya, imzasız bir mektuba uyup yola çıkmanın aptallık olduğunu düşünmeye, kısacası acele davranan hemen herkesin iyi bildiği kararsızlıklar, kuşkular, zıt duygular arasında bocalamaya başlamıştım. Gelgelelim mektupta Provis'e adıyla sanıyla değinilmesi, sonunda, her şeyden baskın çıkıyordu. İlk baştan beri tam bilincinde olmadan düşündüğüm gibi (düşünmek denirse buna), ben kasabaya gitmedim diye Provis'in başına bir şey gelecek olursa, kendi kendimi hiçbir zaman bağışlayamayacağımı düşünüyordum!

Biz kasabaya varmadan önce karanlık basmıştı. Kolumun sakatlığı yüzünden dışarı çıkamayıp içeride kapalı kaldığım için yol iyice uzun, sıkıcı geldi bana. Blue Boar Hanı'ndan uzak durarak daha ötedeki küçük bir hana yerleşip yemek söyledim. Yemek hazırlanırken Satis Köşkü'ne giderek Miss Havisham'ın durumunu sordum. Biraz iyileşmekle birlikte hâlâ çok hastaymış.

Kaldığım han eski bir kiliseden bozmaydı. Eskiden vaftiz hücresi olan sekiz köşeli bir yemek salonunda sofraya oturdum. Etimi kendim kesemediğimden, cascavlak kafalı, yaşlı han sahibi bana yardım etti. Böylece konuşmaya başladık. Han sahibi, eksik olmasın, beni oyalamak için bana kendi başımdan geçenlerin öyküsünü anlattı! O da kasabadaki herkes gibi benim ilk velinimetimin, servetimin temel taşını atan kişinin Pumblechook olduğuna inanıyordu. Bu yüzden anlattığı öykünün kahramanı elbette ki bizim Pumblechook'tu. "Londra'ya gidip zengin olan bu genç adamı siz tanıyor musunuz?" diye sordum.

Hancı, "Tanımak mı?" dedi. "Bacak kadarkenden beri hem de..."

"Buralara hiç dönüp geldiği olur mu?"

"Gelir ya! Arada buradaki zengin, kibar dostlarını görmeye gelir, ama her şeyini borçlu olduğu adamın yüzüne bile bakmaz."

"Hangi adammış bu?"

"Demin söylediğim kişi işte. Pumblechook."

"Başkalarına karşı da böyle nankörlük eder mi?"

"Elinden gelse eder, hiç kuşkunuz olmasın, ama başka kime nankörlük edecek? Hangi nedenle? Her şeyini Pumblechook'a borçludur."

"Pumblechook böyle mi diyor?" diye sordum.

"Demek mi?" diye hancı yanıtladı. "Onun bir şey söylemesine gerek var mı?"

"Diyor mu, ama?"

"Nasıl demesin, efendim? Bir dinleseniz içiniz cız eder, Tanrı inandırsın."

İçimden, "Oysa, sevgili Joe, sen hiçbir şeycik demezsin," diye geçirdim. "Her şeye katlanan, beni her zaman seven Joe, yakınmak nedir bilmezsin sen. Ne de sen, iyi yürekli, tatlı, yumuşak başlı Biddy!"

Hancı paltomun altından görünen sargılı koluma bir göz atarak, "Geçirdiğiniz kaza yüzünden iştahınız kaçmış olsa gerek," dedi. "Şu parçayı deneyin bir de. Daha yumuşaktır."

“İstemem, sağ ol. Başka yiyemeyeceğim. Lütfen kaldırın,” diyerek sofradan kalktım, ocak başına geçip düşüncelere daldım.

Joe’ya gösterdiğim nankörlüğü hiçbir şey, Pumblechook denilen yüzsüz yalancının tutumu kadar açıkça kafama kakamazdı. Pumblechook ne denli yalancı, ikiyüzlüyse, Joe o denli namuslu ve mertti; birinin alçalması öbürkünü yüceltmeye yarıyordu.

Bir saati aşkın bir süre ocak başında bunları düşünüp durdum. Düşündükçe, yüreğim, bin kez hak etmiş olduğum binbir pişmanlık ve utançla dolup taşıyor, yerin dibine giresim geliyordu. Saatin çalışıyla düşüncelerimden sıyrıldım. İçimi karartan pişmanlık dağılmış değildi, gene de davrandım; paltomu omzuma alıp boynumda düğmeleterek dışarı çıktım.

Biraz önce, yeniden gözden geçirmek için mektubu aramış, bütün ceplerimi karıştırmakla birlikte bulamamıştım. Posta arabasındayken düşmüş, samanların arasına karışmış olacağını düşündükçe rahatım kaçıyordu. Neyse ki kararlaştırılan saatin dokuz, yerin de bataklıklardaki kireç ocağının başındaki küçük bir kanal bekçi kulübesi olduğunu ezbere biliyordum. Boşa geçirecek zamanım olmadığından, dosdoğru bataklıkların yolunu tuttum.

53

Kasaba sınırlarını geride bırakıp bataklığa açıldığım sırada dolunay doğdu, ama gene de gece karanlıktı. Bataklığın kör çizgisinin ötesinde, bu kocaman, kıpkırmızı ayın anca sığabildiği bir şerit açık gökyüzü vardı. Bir-iki dakikaya kalmadan ay bu açıklığı tırmanarak, tepesinde dağ gibi kümelenen bulutların arasına girmişti bile.

Hüzünlü bir rüzgâr esmekteydi, bataklıklar ıssız mı ıssız. Bir yabancı böyle bir gecede böyle bir yere dayanamazdı. Benim içime bile öylesine bir ağırlık çökmüştü ki neredeyse geri dönmeye karar vererek duraksadım. Ne var ki buraları ezbere bildiğim için, bundan çok daha karanlık bir gecede bile yolumu bulabilirdim. Zaten bir kez buraya gelmiş olduktan sonra dönmek için bir özrüm de yoktu. Böylece nasıl istemeyerek gelmişsem, gene öyle istemeye istemeye ilerledim.

Tutturduğum yol köyümden de, bir zamanlar pranga kaçaklarını izlediğimiz yöreden de çok uzaklardaydı. Sırtım ırmaktaki *hulk*'lara dönük olarak yürümekle birlikte, ışıklarının gene eskisi gibi kum tepeciklerine vurduğunu görüyor, başımı çevirip baktığımda onları seçebiliyordum. Eski cephaneliği nasıl biliyorsam kireç ocağını da öyle biliyordum. Ama birbirlerinden kilometrelerce uzaktaydılar. Öyle ki o gece ikisinin de bulunduğu yerde birer ışık yanıyor olsaydı, bu iki aydınlık noktanın arasında upuzun, bomboş, karanlık bir ufuk çizgisinin uzandığı görülürdü.

Önceleri birkaç kanal kapısından geçtim. Arada bir duruyor, kıyıları yüksek hendekli yolda yatan davarların ayağa kalkarak hantal adımlarla sazlıklara dalıp gitmelerini bekliyordum. Derken biraz sonra çepeçevre bataklıkta benden başka canlı kalmamış gibi oldu.

Kireç ocağına yaklaşabilmem bir yarım saat daha sürdü. Kireç, insanın genzini tıkayan bir duman çıkararak uyuşuk uyuşuk yanmaktaydı. Ateşlerin üstü örtülmüştü ve görünürde hiçbir işçi yoktu. Kireç ocağının bitişiğinde bir taşocağı gördüm. Tam yolumun üstündeydi. Öteye beriye atılmış duran araçlarla el arabalarından, bugün burada çalışılmış olduğu anlaşılıyordu.

Keçiyolu bu çukurun ortasından geçiyordu. Yeniden bataklık düzeyine çıktığım zaman kanal kapısındaki eski bekçi kulübesinde bir ışık yandığını gördüm. Adımlarımı sıklaştırarak kapıya vurdum. İçeriden bir yanıt gelsin diye beklerken dört bir yanıma bakındım. Kanal setinin çoktandır kullanılmıyormuş gibi yıkık durduğunu, kiremit damlı tahta kulübenin barınak olarak pek işe yaramayacak bir durumda olduğunu gördüm. Çevredeki çamurlarla batak suların üstü kireç kaymağıyla kaplıydı ve kireç ocağından yükselen boğucu dumanlar sinsi bir hortlak gibi usul usul üzerime yürümekteydi.

İçeriden hâlâ ses çıkmadığı için kapıya gene vurdum. Bu kez de karşılık alamayınca çengeli kaldırdım.

Kapı hemen açıldı. İçeriye şöyle bir göz attım; masa üzerinde yanmakta olan bir şamdan, tahta bir sıra, üzerine döşek serilmiş açılır kapanır bir somya gördüm. Yukarıda samanlık gibi bir çekmekat bulunduğundan, "Kimse var mı burada?" diye bağırdım.

Ses veren olmadı. Ne yapacağımı kestiremeyerek dışarı çıktım.

Yağmur iyice indirmeye başlamıştı. Demin gördüklerimin dışında bir şey göremeyerek gene içeri girdim; tam kapının altına sığınarak karanlıklara baktım. Kulübede oturan her kimse, hemen dönmek üzere biraz dışarı çıkmış olmalıydı, yoksa şamdanı yanar bırakmazdı, diye düşünürken aklıma gidip mumun fitilini gözden geçirmek, ne zamandır yanmakta olduğuna bakmak geldi. Bu amaçla dönüp şamdanı elime almıştım ki şiddetli bir sarsıntı mumu söndürüverdi; kendimi, arkamdan fırlatılmış bir kementle kıskıvrak bağlanmış buldum.

Kısık bir ses karanlıkta bir sövgü savurarak, "İşte şimdi elimdesin!" dedi.

Bir yandan kurtulmaya çalışırken, "Ne oluyoruz? Kimsin sen? İmdat! Yetişin! İmdat" diye bağırmaya başladım.

Kollarım sımsıkı yanlarıma bağlanmış olduğundan sakat kolumun acısı içime çöküyordu. Karanlıkta boş yere çırpınarak kurtulmaya çalışırken düşmanımın sıcak soluğunu hep üzerimde duyuyordum. Çok güçlü bir adamdı; beni susturmak için kimi zaman iri, sert elini, kimi zaman geniş, demir gibi göğsünü ağzıma bastırıyordu. Sonunda beni sıkıca bağladı.

O kısık ses gene bir sövgü savurarak, "Haydi bakalım," dedi. "Sıkıysa gene bağır da hemencecik hesabını görüvereyim!"

Yaralı kolumun acısıyla içim dışıma çıkmış, yarı baygın, şaşkınlıktan sersemlemiş durumda olduğum halde, bu gözdağının nasıl kolaylıkla gerçekleştirilebileceğini de kavrayabiliyordum. Sustum; kolumu birazcık olsun rahatlatmaya çalıştımsa da bağlarım buna olanak vermeyecek kadar sıkıydı. Zaten yanmış olan sol kolum şimdi de kaynar sularda haşlanıyordu sanki...

Dışarıdaki gece seslerinin kesilip yerine soluksuz, zindan gibi bir karanlığın çökmesinden anladım ki düşmanım bir pencerenin kanadını kapamıştı. El yordamıyla biraz arandıktan sonra bir çakmaktaşıyla çelik parçası buldu; ateş yakmak için birbirine sürtmeye başladı. Bakışlarımı, kavların arasına düşen kıvılcımlara dikmiş, bunları üfleyip duran düşmanımı görmeye çalışıyordum. Ne var ki yalnızca dudaklarını, bir de çakmağın ucundaki mavi ışık noktasını görebiliyordum. Bunlar bile bir görünüp bir yitiyorlardı. Kavlar pek tabii ıslak olduğundan ateş alamıyor, kıvılcımlar birer birer sönüyordu.

Acelesi yoktu adamın. Çakmaktaşını ve çelik parçasını birbirine sürtüp duruyordu. Kıvılcımlar daha irileşip sıklaşmaya başladıkça adamın ellerini, yer yer yüzünü seçmeye başlamış, bir de masa başında iki büklüm eğilmiş oturduğunu çıkartmıştım, ama başkaca bir şey gözükmüyordu. Derken onun kavları üfleyen mavimtırak dudaklarını gördüm gene. Tam o sırada bir alev parladı; bunun ışığında Orlick'i tanıdım.

Kimi ummuştum, bilmiyordum ama onun olabileceğini aklımın ucundan bile geçirmemiştim. Tanıyınca nasıl tehlikeli bir çıkmazda olduğumu anladım. Gözlerimi ondan ayırmıyordum artık.

Mumu büyük bir özenle, ağır ağır yaktı; ateşi yere atıp üstüne basarak söndürdü. Sonra beni görebilmek için mumu masanın üstüne, kendinden biraz öteye bıraktı; kollarını kavuşturup masaya dayayarak oturdu, bana baktı. Duvarın beş-on santim önündeki dik bir duvar merdivenine bağlanmış olduğumu şimdi iyice görebiliyordum. Yukarıdaki samanlığa çıkan, basit bir merdivendi bu.

Bir süre bakıştık, sonra Orlick, “Elimdesin artık,” dedi.

“Çöz şu bağlarımı. Bırak beni!”

“Hah ha,” dedi Orlick. “Korkma, bırakacağım. Ay'a yollayacağım seni. Yıldızlara yollayacağım. Ama her şeyin bir sırası var.”

“Bu tuzağa neden düşürdün beni?”

Orlick ölüm saçan bir bakışla, “Bilmiyor musun?” diye sordu.

“Karanlıkta neden saldırdın bana?”

“Her şeyi kendi başıma yapıp bitirmek istiyorum da ondan. İnsanın gizli işini başkasına açmasındansa tek başına yapması yeğdir. Ortaya çıkma tehlikesi azalır. Düşmanımsın sen benim, can düşmanımsın.”

Kollarını kavuşturup masaya dayamış, beni karşıdan seyredişinde öyle haince bir keyif vardı ki tepeden tırnağa ürperdim. Hiç sesimi çıkarmadan onu gözlemekteydim. Orlick elini köşeye doğru uzatarak dipçiği pirinç halkalı bir tüfek çıkardı. Bana doğru nişan alıyormuş gibi yaparak, “Bildin mi bunu?” diye sordu. “Daha önce nerede gördüğünü bildin mi? Konuşsana, köpek!”

“Biliyorum,” diye karşılık verdim.

“Senin yüzünden o kapıdan oldum. Senin yüzünden. Konuşsana, it!”

“Başka ne yapabilirdim?”

“Salt onu yapman yeter de artardı bile. Ama sen onunla da kalmadın. Hoşuma giden kızla benim arama girmeyi nasıl göze alabildin, ha?”

“Ne zaman yaptım ki bunu?”

“Ne zaman yapmadın ki? Durmadan Orlick’i kötüledin ona.”

“Kendi kendini kötüleyen sendin hep! Kendi adını sen çıkardın kötüye. Doğru dürüst dursaydın, ben seni kötülesem bile zararı dokunamazdı ki!”

“Yalan söylüyorsun!” Sonra Biddy ile son görüşmemizde söylediğim sözlere değinerek, “Beni buralardan uzaklaştırabilmek uğruna paradan da, zahmetten de kaçınmazmışsın, ha?” diye ekledi. “Şimdi sana işine yarayacak bir şey deyivereyim mi? Beni buralardan uzaklaştıracaksan, bu gece tam sırasıdır. Konduğun servetin yirmi katını son meteliğine kadar versen değer!”

Yabanıl bir hayvan gibi ağzını çarpıtarak öyle bir homurdanışı vardı ki ona inandım.

“Ne yapacaksın bana?” diye sordum.

Yumruğunu güm diye masaya indirdi, bunun şiddetini vurgulamak istercesine kendi de o hızla ayağa kalkarak, “Canını alacağım senin!” dedi.

Öne doğru eğilip gözlerini dikerek uzun uzun bana baktı; bana baktıkça ağzı sulanıyormuş gibi elinin tersiyle dudaklarını sildi, sonra gene yerine oturdu.

“Ta çocukluğundan beri Koca Orlick’in ayağına köstek oldun, hep hızını kestin onun. Bu gece Koca Orlick kurtulacak gayri senden. Canına tak dedi gayri. Ölmüş bilesin kendini.”

Gerçekten de mezarımın eşiğine gelmiş gibiydim. Çılgın gözlerle dört bir yanıma bakındım, ama kısıldığım şu kapandan kaçacak hiçbir yol yoktu.

Orlick gene kollarını kavuşturup masaya dayayarak, “Yalnız öldürmek değil,” diye ekledi. “Bütün bütün yok edeceğim seni. Tek bir kemiğin, tek bir saçın kalmayacak yeryüzünde. Leşini kireç ocağına atacağım. Senin gibi ikisini omzuma alıp taşıyabilirim ben. Geride kalanlar varsın, başına ne geldi diye merak ededursunlar. Hiçbir şey bilmeyecekler.”

Beynim akıl almaz bir hızla işleyerek böyle bir ölümün sonuçlarını hesaplayıvermişti. Estella’nın babası benim onu yüzüstü bırakıp gittiğime inanacak; ele geçecek, beni suçlayarak ölecekti. Herbert bile, bıraktığım o mektuptan sonra Miss Havisham’ın hatırını ancak kapıdan sorduğumu öğrenince, benden kuşkulanacaktı. Joe ile Biddy o gece duyduğum pişmanlıkla vicdan azabını, bundan böyle onlara bağlı kalmak için nasıl kararlar verdiğimi hiç bilmeyecekler, neler çektiğimi, ne cehennem azapları içinde kıvrandığımı hiçbir zaman öğrenemeyeceklerdi. Beni bekleyen ölüm korkunçtu, ama ölümden sonra kötü anılmak kaygısı bin kat daha korkunçtu. Düşüncelerim öyle bir hızla akıyordu ki karşımdaki alçağın sözleri daha bitmeden ben dünyaya gelmemiş kuşakların bile beni küçümseyerek, tiksintiyle andıklarını görür gibi oluyordum; Estella’nın çocukları, çocuklarının çocukları...

“Şimdi köpek,” dedi Orlick. “Hayvan gebertir gibi canını almadan önce... hayvan gebertircesine öldürmek için bağladım seni... ama ilkin şöyle bir güzel seyrine bakacağım, gönlümce zevkleneceğim senlen. Seni uyur yılan seni!”

Bu yerin ıssızlığını, yardım bulmanın olanaksızlığını kimse benden iyi bilemezdi. Gene de içimden bir kez daha bağırarak imdat istemek geçmemiş değildi. Ama Orlick’in karşıma geçmiş, tutsaklığımı nasıl bir kıvançla seyrettiğini görünce bağırmayı gururuma yediremeyerek sessiz kaldım. Ne olursa olsun ona yalvarmayacağıma, ölürken bile ona karşı koyacağıma içimden yemin ettim. Gerçi ölümle yüz yüze geldiğim şu umarsız dakikada tüm dünyayla barışık durumdaydım ve ulu Tanrımdan bu zavallı kulunun kusurlarını bağışlamasını diliyordum; en sevdiklerimle vedalaşmamış olduğumu, hiç vedalaşamayacağımı, halimi anlatıp beni sevgi ve acımayla anmalarını artık hiçbir zaman isteyemeyeceğimi düşündükçe yüreğim kan ağlıyordu. Gene de karşımdaki şu adamı

öldürmek elimde olsaydı, kendim can verirken bile seve seve öldürebilirdim.

Çok içkiliydi Orlick; gözleri kıpkızıl, kan çanağına dönmüştü. Boynuna bir teneke matara asmıştı. Onun azığıyla içkisini böyle boynundan sallandırdığını eskiden de bilirdim. Matarayı dudaklarına dayayıp içkisinden ateş gibi yakıcı bir yudum aldı. Yalazı yüzüne vuran sert içkinin kokusu benim burnuma dek geldi.

“Köpek seni,” diyerek Orlick gene kollarını kavuşturdu. “Koca Orlick’in sana söyleyecek bir çift lafı var. Ablan olacak o şirretin canına kıyan da sensin.”

O daha dili dolanarak, boğuk sesle söylediği bu sözleri bitirmeden benim beynim gene akıl almaz bir hızla ablamın uğradığı saldırıya dönmüş, hastalığıyla ölümünü tüketip bitirmişti bile.

“Sendin, alçak!” dedim.

Orlick tüfeği kaptı, dipçiği havada bana doğru sallayarak, “Senin yüzünden oldu diyorum sana, hepsi senin yüzünden,” dedi. “Bu gece seni nasıl arkadan bastırdım? Ona da arkadan saldırdım. Gördüm hesabını! Öldü sandıydım. Yakınımızda böyle bir kireç ocağı filan olaydı bu geceki gibi, bir daha nah dirilirdi cadaloz! Ama ne dersen de, Koca Orlick değildi bu işi yapan; sendin. Yüz gören, kayırılan sendin çünkü, hor kullanılan, ezilen de Orlick’di. Koca Orlick hor tutulup ezilecek ha? İşte ettiğini şimdi buluyorsun. Suçlu sendin; cezanı şimdi çekiyorsun işte.”

İçkiyi ağzına dikti gene. Daha da kudurmuş gibi oldu. İçkisinin iyice azalmış olduğunu matarayı kaldırışından anlamıştım. Beni öldürebilecek kerteye gelebilmek için öfkesini alkolle beslediğini açıkça görebiliyordum. Mataranın içindeki her damla benim canımdan bir damlaydı; bunu da açıkça biliyordum. Demin dışarıda, başıma gelecekleri haber vermek istercesine, kendi hortlağımmışçasına üzerime yürüyen o sinsi dumanları düşündüm. Ben de bu dumanlara karışıp gittiğim zaman Orlick’in tıpkı ablamı yaraladığı zamanki gibi davranacağından hiç kuşkum yoktu; koşarak kasabaya dönecek, birahanelerde bira içerek, duvar diplerinde oyalanarak kendini herkese gösterecekti.

Beynim hep o aşırı hızla işleyerek onu kasabaya değin izledi, bulunduğu sokağın görüntüsünü verdi; sonra o ışıklı, yaşam dolu sokaklarla bu ıssız bataklığı, beni de emip sindirmiş olarak bataklığın üstünde sürünen dumanları kıyasladı, aradaki zıtlığı vurguladı.

Orlick daha on-on beş sözcük söyleyinceye değin benim beynim yalnız upuzun yılları özetlemekle kalmıyordu, onun sözlerini salt sözcük olarak vereceği yerde resimler, görüntüler biçiminde sunuyordu bana. Beynimin bir garip heyecanla fırıl fırıl döndüğü şu durumda neyi, kimi düşünsem, hemen gözümün önünde beliriveriyordu. Bu görüntülerin canlılığı anlatılamaz! Oysa bir yandan da tüm dikkatimi onun, Orlick'in üstünde öyle bir toplamıştım ki (karşınızda saldırıya hazırlanan bir kaplan olsa tüm dikkatinizi ona vermez misiniz?) kirpiğini oynatsa açıkça görebiliyordum.

İkinci yudumunu içtikten sonra oturduğu sıradan kalktı, masayı kıyıya itti. Şamdanı aldı, o kana bulanmış elini siper ederek ışığı yüzüme tuttu; gene pis pis sırıtarak karşıma geçip yüzüme baktı.

"Köpek, bir şey daha deyivereyim sana. O gece merdiven dibinde gördüğün de Koca Orlick'ti."

Söndürülmüş lambalarıyla merdiven gözümün önünde canlandı. Kalın kalın tırabzan parmaklıklarının, bekçinin feneriyle duvara vuran gölgelerini gördüm. Bir daha hiç görmeyecek olduğum pansiyonun odalarını gördüm gene; kapıları gördüm, kimi kapalı, kimi aralık; ortalıktaki eşyalar...

"Ne mi arıyordu Koca Orlick orada? Sana daha söyleyeceklerim var, köpek! Seninle o şirret ablan yakamı bırakmadınız bir türlü; buralarda ekmeğimi şöyle kolay yanından kazanamaz ettiniz, ayağımı kestiniz buralardan. Ben de kendime yeni arkadaşlar buldum, yeni efendiler. Bunların kimileri benim mektuplarımı yazıyorlar, canım mektup yazmak istediği zaman; anlarsın ya, köpek! Senin gibi sümsük değil onlar; ellerinden kırk türlü yazı yazmak gelir, bir tanecik değil. Ablanın cenazesine geldin geleli kafama sıkı komuştum, senin canını alacağım diye. Ama seni tek başına kıstırmanın yolunu bulamamıştım bir türlü. Bu yüzden her yaptıklarını, girdilerini çıktılarını kollamaya başladım. 'Er geç, ne yapıp edip geberteceğim onu,' diyordu Koca Orlick. Ama bir de ne göreyim? Seni ararken Amcan Provis'i de bulmayayım mı?"

Mill Pond Bank, Chinks's Basin, Old Green Copper-Rope-Walk, açık seçik canlanıverdi gözlerimin önünde; odasında bekleyen Provis, işaretleşmemize bir daha hiç yaramayacak olan o perde, şirin, güzel Clara, o iyi yürekli, anaç ev sahibi, sırtüstü yatıp duran Barley Baba... hepsi de ömrümün tükenmek üzere olan o hızlı akıntısına kapılmışçasına gözlerimin önünden kayıp geçtiler, birer birer...

“Amcasını sevsinler! Ulan köpek, ben seni Gargery’ nin evinden beri bilirim be! Bacak kadar bir sıçandın o zaman. İstesem tek elimle sıkabilirdim boğazını. Kaç pazar günü, senin ağaçlar altında aylak aylak gezdiğini gördükçe, içimden geçmez değildi boğazını sıkıvermek... Ama daha amca mamca edinmemiştin o günlerde. Ne gezer! Derken Koca Orlick senin o sevgili Provis Amca’nın kaçak olduğunu duyunca, yıllar öncesi nah şu bataklıkta bulup sakladığı prangayı düşündü, anlarsın ya! Eğeyle zincirinden kesilip kopartılmış bir prangaydı. Koca Orlick onu alıp saklamış, günün birinde ablanın kafasına indirmişti, sığır gebertircesine... nasıl ki seni de sığır gebertircesine gebertmeye yeminim varsa, ha? Koca Orlick bu demirin Provis Amca’nın bacağından çıkmış olacağını şıppadanak biliverdi... sonra... anlarsın ya, hayvan... anlıyorsun ha?..”

Yırtıcı bir alayla dolu olan bu konuşması sırasında mumu yüzüme öyle bir yanaştırmıştı ki alevden kaçınmak için başımı çevirdim. Orlick mumu yüzüme gene yaklaştırarak, “Hah, hah, ha!” diye bir kahkaha kopardı. “Ateşten korkarsın, değil mi, küçükbeyim? Yangında yanan ateşten korkar elbet. Bak nasıl biliyor Koca Orlick senin yangında yandığını; nasıl biliyor senin Provis Amcanı kaçıracağını? Yamandır Koca Orlick. Sen onunla baş edebilir misin, zibidi? Senin bu gece buraya tıpış tıpış geleceğini de biliyordu. Şimdi sana bir şey daha söyleyeceğim, köpek. Sonuncusu bu. Koca Orlick nasıl senin hakkından gelebilirse, Provis Amca’nın hakkından gelebilecekler de var. Sevgili yeğeni ortadan yok olunca, arayanlar tek bir kemiğini, bir tel saçını bile bulamadıkları zaman, Provis Amca bu kişilerden sakınsın kendini... Abel Magwitch’in... evet, adını da biliyorum... sağ olarak burada, kendileriyle aynı memlekette bulunmasını istemeyenler var. Öteki yandayken bile sıkı sıkıya kollar, gözaltında bulundururlardı onu, gizlice çıkıp gelir de herkesi tehlikeye sokar diye. Kırk türlü yazı yazabilenler bu adamlardır belki de, senin gibi topu topu tek tür yazısı olan sümsüklere benzemez onlar! ‘Ey, Abel Magwitch,’ diye yazacaklar belki de. ‘Ey, Magwitch; Compeyson’dan uzak dur, yoksa darağacını boylarsın!’ Ha?”

Mumu gene bana yaklaştırdı; gözlerim kamaştı bir an, yüzümle saçlarım dağlanacak sandım. Sonra o geniş, güçlü sırtını bana dönerek mumu masanın üstüne bıraktı. O yeniden bana dönünceye kadar ben içimden bir dua okumuş, Joe ile, Biddy ile, Herbert’le kavuşup konuşmuştum.

Masayla karşı duvar arasında birkaç metre bir açıklık vardı. Orlick şimdi omuzlarını kısmış, ayaklarını sürüyerek burada, bir aşağı bir yukarı dolaşıp duruyordu. Kollarını gevşetip yana sarkıtmış, yiyecek gibi bana bakarken o büyük bedensel gücü her zamankinden daha belirgin duruyor, daha göz dolduruyordu. Beynimin delice bir hızla işlemesine karşın, düşüncelerimin yerini tutarak gözlerimin önünden kayıp geçen görüntülerin inanılmaz etkisine karşın, gene de şunu açıkça anlayabiliyordum ki adam beni birkaç dakika içinde ortadan kaldırmaya kararlı olmasa, bu söylediklerinin hiçbirini söylemezdi.

Derken zınk diye durdu, matarasının mantar tıpasını çıkardı, attı. Mantar hafifti ama kurşun düşer gibi düştüğünü duydum. Orlick matarayı santim santim kaldırarak ağırdan içiyor, artık benden yana hiç bakmıyordu. İçkinin en son birkaç damlasını avucuna dökerek yalayıp bitirdi. O zaman, birden patlak veren bir şiddet sabırsızlığıyla, ağza alınmaz sövgüler savurarak matarayı yere atıp eğildi. Elinde uzun saplı bir çekiç gördüm, taşocaklarında çalışan işçilerin çekiçlerinden.

Vermiş olduğum karardan, bu durumda bile caymadım. Orlick'e bir kez bile yalvarmadan, soluğum çıktığınca haykırmaya, var gücümle çırpınmaya başladım. Yalnızca kafamla bacaklarımı oynatıyordum, gene de o zamana kadar kendim de bilmediğim bir güçle karşı koydum Orlick'e.

Aynı dakikada bağırışıma karşılık veren bağırışlar duydum, karaltılar gördüm. Kapıdan içeriye bir ışık parıltısı süzüldü. Sesler yükseldi, bir kargaşa koptu. Derken, Orlick'in cebelleşen bir insan yığınının arasından, sudan çıkarcasına silkinip sıyrıldığını, bir sıçrayışta masanın üstünden atlayıp kapıdan dışarı koşarak karanlıklara karıştığını gördüm.

Bundan sonrasını bir süre için anımsayamıyorum. Kendime geldiğimde gene o kulübede, yerde yatmaktaydım. Bağlarım çözülmüş, başım birilerinin kucağındaydı. Bakışlarım tavan merdivenine dikiliydi (daha gözlerimi açmadan görmüştüm bunu), ama birden merdivenle arama bir yüz girdi. Terzi Trabb'in çırağının yüzü hem de!

Terzi Trabb'in çırağı aklı başında, ciddi bir sesle, "Bir şey olmamış sanırım," dedi. "Ama şu renginin solukluğuna bakar mısınız!"

Bunun üzerine, kucağında yattığım kişi eğilip yüzüme baktı, ben de onu tanıdım:

"Herbert! Güzel Tanrım!"

"Yavaş," dedi Herbert. "Usul usul, Handel, sakın çok heyecanlanma."

Bana doğru eğilen başka bir yüz daha görerek, “Dostumuz Startop da buradaymış!” diye hafifçe bağırdım.

Herbert, “Onun bize hangi işte yardım edeceğini düşün de ona göre yavaş ol,” dedi.

Yapacağımız işin sözü geçince yerimden sıçrayıvermiştim, ama kolum öyle bir zonkladı ki gene yığılıp kaldım.

“Geç kalmadık, değil mi, Herbert? Hangi gece bu? Kaç zamandır buradayım ben?”

Uzun zamandır burada yatıyormuşum gibi garip, derin bir kaygı vardı içimde: Bir gün bir gece, belki iki gün iki gece, belki de daha uzun.

“Geç kalmış değiliz, Handel. Bu gece pazartesi gecesi.”

“Çok şükür!”

Herbert, “Dinlenecek bütün gün var önünde,” dedi. “Yarın daha salı. Zavallı Handel, nasıl da inleyip duruyorsun! Neren acıyor? Ayağa kalkabilecek misin?”

“Evet, evet, yürürüm de,” diye yanıtladım. “Yalnız şu yaralı kolum çok kötü zonkluyor; başka bir şeyciğim yok.”

Gömleğimin yenini yırtıp kolumu açtılar, ellerinden geleni yaptılar. Sol kolum korkunç biçimde şişip kızarmıştı; dokundukları zaman aklım başımdan gidiyordu. Gene de onlar mendillerini yırtarak temiz sargı hazırladılar, kolu yeniden askıya aldılar. Kasabaya gittiğimizde serinletici bir merhem bulup sürecektik.

Biraz sonra o bomboş, karanlık bekçi kulübesinin kapısını kapamış, taşocağından geçerek kasabanın yolunu tutmuştuk. Trabb’in çırağı (ki yaşından büyük gösteren, boylu boslu bir delikanlı olup çıkmıştı), elinde fenerle önümüz sıra ilerlemekteydi. Biraz önce kapıdan içeri daldığını gördüğüm ışık bu fenerdi işte. Son olarak gökyüzüne baktığımdan bu yana aşağı yukarı iki saat geçmiş, ay adamakıllı yükselmiş olduğundan, havadaki yağmura karşın ortalık şimdi çok daha aydınlıktı. Kireç ocağının solgun dumanlarını geride bıraktığımız zaman, gene bir dua okudum içimden; bu defaki bir şükran duasıydı.

Nasıl olup da böyle son dakikada imdadıma yetiştiğini anlatsın diye Herbert’e yalvarıp duruyordum. Herbert önceleri beni heyecanlandırmamak için sessiz kalmakta direnmişti. Şimdi, yolda yürürken anlatmaya başladı: Meğer posta arabasına yetişeceğim diye telaşımdan o gizemli mektubu evde düşürmüşüm. Herbert de ben çıktıktan az sonra, yolda rastladığı Startop’la

birlikte eve dönünce mektubu bulmuş. Mektubun üslubu tedirgin etmiş onu; hele bu mektupla benim kendisine bıraktığım not arasındaki tutarsızlık tedirginliğini daha da artırmış. Bu konuyu düşünüp taşındıkça içi rahatlayacağı yerde daha da kaygılandığından on beş-yirmi dakika sonra, bir sonraki arabanın ne zaman kalktığını öğrenmek amacıyla durağın yolunu tutmuş. Startop da onunla birlikte gelmeye gönüllü olmuş.

O günkü son arabanın kalkmış olduğunu öğrenince Herbert bakmış, içindeki tedirginlik korkuya dönüşüyor; özel araba tutup peşimden gelmeye karar vermiş. Böylece Startop'la birlikte Blue Boar Hanı'na inmişler. Burada beni bulacaklarından ya da benden bir haber alacaklarından hiç kuşkuları yokmuş. Hiçbiri olmayınca Miss Havisham'lara gitmişler, ondan sonra da izimi yitirmişler.

Bunun üzerine hana dönmüşler. Benim öteki handa, kendi yaşamöykümü dinlediğim sıralarda olsa gerekti bu. Handa hafif bir şeyler yiyip içtikten sonra kendilerine bataklıkta yol gösterebilecek birini sormuşlar. Han avlusunun kemeri altında vakit öldüren kasabalıların arasında Terzi Trabb'in çırağı da varmış. Zaten eskiden beri, nerede işi yoksa ille orada bulunan bu delikanlı benim Miss Havisham'ın kapısından ayrılıp öbür hana doğru gittiğimi görmüşmüş. Böylece, bizimkilere yol göstermeyi üzerine almış, hep birlikte kanal bekçisinin kulübesine yollanmışlar. Ama benim tersime onlar kasabanın içinden geçerek bataklıklara açılan yolu seçmişler.

Yolda yürürken Herbert, mektubu yazanların belki de beni buraya, Provis'e yardımı dokunacak hayırlı bir iş için çağırmış olabileceklerini, eğer öyleyse damdan düşercesine araya girmenin kötü sonuç verebileceğini düşünerek kılavuzla Startop'u taşocağının başında bırakmış, tek başına ilerlemiş. İçeride işlerin yolunda gidip gitmediğini anlayabilmek için kulübenin çevresinde üç-beş kez, sessizce dolanmış. Kalın, kaba bir sesin anlaşılmaz konuşmaları dışında (ki beynimin fıldır fıldır işlediği sıraydı bu) hiçbir şey duymadığından Herbert benim belki de içeride bile olmadığımı düşünmeye başlamışmış ki birden haykırmışım, o da haykırarak içeri dalmış. Öbürleri ise, onun hemen ardından yetişmişler.

Ben de kulübenin içinde başımdan geçenleri anlattığım zaman Herbert, saatin geç olmasına bakmaksızın hemen kasabadaki sorgu yargıcını arayıp bularak Orlick'in peşine düşmemizi önerdi. Ne var ki ben bunu daha önceden de düşünmüş, ama böyle bu yöntemin bizi burada alıkoyarak, daha

sonra da yeniden gelmemizi gerektirerek, Provis'in kaçıp kurtulma umudunu yok edebileceği sonucuna varmıştım. Bu tehlike yadsınamazdı. Biz de Orlick'in peşine düşmeyi bu yüzden şimdilik erteledik.

Şu durumda Terzi Trabb'in çırağına karşı olayı hafife almaya karar verdik. Kendi girişiminin beni kireç ocağına atılmaktan kurtarmış olduğunu öğrenseydi, bu delikanlı yaptığına pişman olurdu sanıyorum! Kötü yürekli, hain bir çocuk değildi gerçi ama kabına sığamayan bir canlılıkla fıkır fıkır kaynayan, her ne pahasına olursa olsun değişiklik, heyecan isteyen bir yaradılıştaydı. Ayrılacağımız zaman eline iki altın sıkıştırdım (ki bunlar ona yeterli göründü sanıyorum). Sonra da ona, eski geçimsizliklerimizden ötürü pişmanlık duyduğumu söyledim (ki bunun da ona vız gelip tırıs gittiğine inanıyorum).

Çarşambaya şunun şurasında çok az zaman kalmış olduğundan hemen o gece üçümüz özel bir araba kiralayıp Londra'ya dönmeye karar verdik. Başımızdan geçenlerin dedikodusu bütün kasabaya yayılmadan önce uzaklaşmamız da iyi olurdu. Herbert yanıklarım için koca bir şişe ilaç aldı. Yol boyunca ilacı koluma damlattırarak, araba sarsıntısının verdiği acıya zar zor dayanabildim.

Temple'a vardığımızda gün ışımıştı. Hemen yattım; o günü hep yatakta geçirdim.

Yattığım yerden düşünürken, hastalanıp kalarak ertesi gün bir işe yaramamak korkusu öylesine bir karabasan olup çıkmıştı ki aklımı kaçırmadığıma şaşıyorum. Geçirmiş olduğum onca bedensel ve ruhsal sıkıntıdan sonra delirmek işten bile değildi ya, ertesi günkü tasarının düşüncesi sinirlerimi anlatılmaz derecede germişti. Öyle kaygılı bir sabırsızlıkla beklenen bir gündü ki bu; öyle önemli sonuçlara gebe; gene de işte, gelip çattığı halde bu sonuçlar, akıl gözünün işleyemeyeceği kadar kalın bir bilinmezlik perdesinin ardında gizliydi...

Provis'le o gün hiç haberleşmememiz gerektiği, en tartışılmaz bir güvenlik önlemiydi. Ama bunu bilmek bile içimdeki tedirginliği artırıyordu. Çıt olsa, dışarıda bir ayak sesi duysam, Provis'in ele geçtiğini, bunu bana haber vermeye geldiklerini sanarak irkiliyordum. Onun gerçekten ele geçtiğine inandırmıştım kendimi, duygularımın sıradan bir korku, ileriye ilişkin bir kaygı olmadığına, onun ele geçtiğine, benimse bunu gizemli bir yoldan kesinlikle bildiğime inanıyordum.

İlerleyen saatler beklediğim kötü haberi getirmediği halde gün kavuşur, karanlık çökerken, ertesi sabah hasta yatağımdan kalkamamak korkusu beni iyice bastı. Hem kolum hem de başım ateşler içinde zonklayıp duruyordu. Arada kendimden geçmeye başladığımı algılayınca bunu engellemek için yüksek sayılar saymaya, ezbere bildiğim şiir ve edebiyat parçalarını içimden okumaya başladım. Kafam öylesine yorgundu ki arada kaçamaklar yapıyordu. Birkaç dakika uyuklayıp her şeyi unutuyordum böyle zamanlarda. Sonra sıçrayarak uyanıyor ve içimden, “Oldu işte, ateş baygınlık yapmaya başladı,” diye paniğe kapılıyordum.

O gün hiç kıpırdatmadılar beni, kolumun sargılarını durmadan değiştirdiler, hep serinletici şeyler içirip durdular. Ne zaman biraz dalsam, hâlâ o bekçi kulübesinde olduğumu, aradan çok zaman geçtiğini, Provis’i kurtarma fırsatının kaçtığını sanarak yüreğim ağzımda uyanıyordum. Gece yarısına doğru, yirmi dört saatten beri uyumakta olduğum, çarşambayı kaçırdığım korkusuyla yataktan kalkarak Herbert’in yanına gittim. O ateşli, tedirgin durumumda giriştiğim son çılgınlık bu oldu, çünkü bundan sonra deliksiz bir uykuya daldım.

Kalktığımda çarşamba sabahıydı, tanyeri ağarmaya başlamıştı. Köprülerin üstünde göz kırpan lambalar şimdiden sönükleşmiş, doğmak üzere olan güneş ufku bir yangın yeri gibi kızıla boyamıştı. Hâlâ karanlık ve gizemli görünen ırmağın üzerindeki köprüler, hava aydınlandıkça soğuk bir kurşun rengi almaktaydılar. Ancak gökteki yangından vuran ateş bu soğukluğu yer yer ısıtıp pembeleştiriyordu. Dört bir yanda kümelenen çatıları, gökyüzünün olağanüstü duruluğunu delip geçen kulelerle direkleri seyrettiğim sırada güneş doğdu. Irmağın üstünden bir peçe kalkmış gibi oldu, suların üzerine binlerce kıvılcım saçıldı.

Benim üzerimden de ağır bir örtü sıyrılmışçasına, iyileşmiş, güçlenmişim gibi bir duyguya kapıldım birden.

Herbert kendi karyolasında, eski okul arkadaşımız da kanepenin üstünde uyumaktaydılar. Kendi kendime giyinemezdim, ama hâlâ sönmemiş olan ateşi besledim, arkadaşlarım kalkınca içsinler diye kahve yaptım. Bir süre sonra onlar da dinlenmiş, dipdiri bir durumda uyandılar. Keskin, temiz sabah havası girebilsin diye pencereyi açtık, hâlâ bizden yana akmakta olan sulara baktık.

“Hey, Mill Pond Bank’teki!” diye Herbert neşeyle seslendi. “Saat dokuzu vurduğu zaman hazır ol, yolumuzu gözle: Geliyoruz!”

54

Hani mart ayında kimi günler vardır; güneş sıcak parlar, rüzgâr soğuk eser; işte böyle, güneşte yaz, gölgede güz olan günlerden biriydi. Sırtımıza gemici hırkaları giymiştik, benim elimde bir de torba vardı. Tüm dünya mallarımın arasından, yalnızca bu torbaya sığabilecek olan, en vazgeçilmez birkaç parça seçip almıştım. Nereye gidiyordum, neler yapacaktım, geri dönecek miydim bir daha? Yanıtını bilemediğim sorular. Zaten kafamı bunlarla yormak da istemiyordum. Bütün düşüncelerim Provis'in güvenliği üzerinde yoğunlaşmıştı. Yalnız, dışarı çıkarken kapıda durup arkama baktım; bu evi bir daha görüp göremeyeceğimi, görürsem koşulların kim bilir ne yönde değişmiş olacağını bir an için düşündüm. Hepsi bu.

Temple rıhtım merdivenine doğru ağır ağır yürüdük; kayığa binip binmemekte kararsızmışız gibi bir süre oyalandık. Aslında teknenin her yönden hazır olmasını özellikle sağlamıştık elbet. Yaptığımız ufak kararsızlık numarasının tek seyircileri, bizim rıhtım merdiveninde yaşayan, neredeyse birer su yaratığına dönüşmüş iki-üç kişiydi. Sonunda kayığa binip halatı çözdük. Herbert küreğe geçti, ben dümene. Saat sekiz buçuktu; suların en yüksek olduğu sıra.

Tasarımız şöyleydi: Sular dokuzda çekilmeye başlayacak, öğleden sonra saat üçe dek, akıntı bizden yana olacaktı. Ama biz sular döndükten sonra da akıntıya karşı kürek çekerek yolculuğumuzu karanlığa değin sürdürecektik. Karanlık basmadan önce Gravesend'i geçmiş, ırmağın Kent'le Essex arasında uzanan geniş, tenha bölümlerine varmış olacaktık. Buralarda, su kenarındaki evler tek tük ve aralıklıdır. Oraya buraya serpiştirilmiş birkaç ücra han vardır kıyıda. Bunlardan birini gözümüze kestirip yanaşır, orada sabahlayabilirdik.

Hamburg'a giden gemiyle Rotterdam'a giden gemi Londra'dan perşembe sabahı saat dokuz sıralarında kalkıyordu. Bulunduğumuz yere göre, onların ne zaman geçeceklerini hesaplayabilirdik. Böylece ilk gelen geminin yoluna çıkıp seslenecektik. Herhangi bir nedenle bizi almazsa

elimizde ikinci bir fırsatımız kalmış olacaktı. Gemilerden ikisinin de ayırt edici yönlerini iyice ezberlemiştik.

Tasarımızı en sonunda gerçekleştirme yoluna koyulmak beni öylesine hafifletmişti ki birkaç saat önce nasıl bir durumda olduğuma inanmakta zorluk çekiyordum. Sabahın tertemiz, diri havası, güneş ışığı, su üzerindeki teknelerin gidiş gelişleri, ırmağın bizi gideceğimiz yere ulaştırmak, işimizi kolaylaştırıp bize yürek ve heves vermek istercesine bizden yana akışı içimi yepyeni bir umutla doldurup tazeliyordu. Kayıkta pek işe yaramadığıma üzülüyordum, ne var ki, Herbert ile Startop'tan daha iyi iki kürekçi az bulunurdu; akşama değin hızlarını hiç aksatmadılar.

O dönemde Thames Nehri'nin üstündeki buharlı tekneler şimdikinden çok daha az, kürekle çekilenlerse şimdikinden daha çok sayıdaydı. Saat erken olmakla birlikte suların üstü çifte kürekli kayıklarla kaynıyor, birçok mavnanın akıntıdan yararlandığı görülüyordu. Köprülerin arasında üstü açık teknelerle gidip gelmek daha kolay, daha olağandı o günlerde. Bu yüzden biz de şimdi türlü türlü teknelerin arasından hızla sıyrılıp yol alıyorduk.

Eski Londra Köprüsü'nü, rıhtımında istiridye kayıkları sallanan eski Billingsgate Pazarı'nı, White Tower ile Traitor's Gate'i çok geçmeden gerilerde bırakmış, nakliye iskelelerinin arasından geçmekteydik. Burada Leith, Aberdeen, Glasgow çıkışlı buhar gemileri yük alıp yük boşaltıyorlardı. Diplerinden geçerken dev boyunda gözüktüler gözümüze. Sayısız kömür şilepleri de vardı burada. Hamallar dizi dizi, güvertelere inip çıkıyor, tartıların ağırlıklarıyla kefeleri sallanarak yükselip alçalıyor, tartılan kömürler tangır tungur geminin yanlarından aşağıya, sudaki mavnalara boşaltılıyordu. Ertesi sabah Rotterdam'a gidecek olan buharlı gemi buradaki rıhtımdaydı. Yanından geçerken alıcı gözle süzdük. Ertesi sabah Hamburg'a gidecek olan buharlı gemiyi de burnunun dibinden sıyırıp geçtik.

İşte şimdi, teknenin kıçında oturmuş olduğum yerden, Mill Pond Bank'ı ve Mill Pond merdivenlerini görebiliyordum ve yüreğim delice çarpmaya başlamıştı.

Herbert, "Orada mı?" diye sordu.

"Yok daha."

"Güzel. Bizi görmeden dışarıya çıkmayacaktı. İşaretini görebiliyor musun?"

“Pencereyi pek iyi göremiyorum ama dur bakayım, evet şimdi gördüm. İşte şimdi kendisi de çıktı. Küreklerin ikisini birden alın. Yavaş gel, Herbert, kürek!”

İskele merdivenine bir an için hafifçe dokunduk, yolcumuzu aldık, gene yola koyulduk.

Provis’in üzerinde bir gemici pelerini, elinde kara çuvaldan bir torba vardı. Kendi elimle giydirsem, ırmaktaki kılavuz kaptanlara bundan daha çok benzetemezdim onu. Yerine otururken kolunu omzuma dolayarak, “Oğlum benim!” dedi. “Vefalı oğlum benim. İyi başardın bunu. Sağ ol evladım, var ol!”

Gene nakliye iskelelerinin arasından girip çıktık. Paslı zincir parçalarına, lifleri kopmuş halatlarla palamarlara, suda inip kalkan dubalara, yüzen kırık sepetlere, tahta, talaş kırıntılarına, cüruflaşmış kömür tozlarına çarpmamaya çalışarak, bir o yana bir bu yana kayarak yol alıyorduk. John of Sunderland gemisinin önündeki kabartmanın tam altından geçtik. Kabartmadaki John (daha nice John’lar gibi), esen yellere nutuk atmaktaydı. Betsy of Yarmouth’un burnundaki kabartmada, Betsy’nin resmî görünüşlü sımsıkı göğsü, yüzünden dört beş santim dışarı fırlamış yumru biçiminde gözleri vardı. Bir o yana kayıyorduk, bir bu yana. Tersane avlularında çekiçler vuruluyor, testerelerle keresteler bölünüyor, gümbürtülü makinelerle bilinmedik işler yapılıyor, su alan gemilerde pompalar çalışıyor, makaralar işliyor, gemiler denize açılıyor, ne idüğü belirsiz deniz yaratıkları kendilerine karşılık veren fener görevlilerine küpeştelerin üzerinden küfür yağdırıyor; miçoların şamandıraları güverteye çekebilecekleri, bulanık sularda balık avlamaktan kurtulacakları ve yelkenlerin rüzgâra fora edilebileceği kadar derin sulara ulaşılıyor.

Provis’i iskeleden aldığımız zamandan bu yana bir izleyenimiz var mı diye sakınarak dört bir yanıma göz atıp durmuştum. Görünürde bizi izlediğinden, gözetlediğinden kuşkulanabileceğimiz hiçbir tekne yoktu. Peşimize herhangi bir teknenin takıldığını görseydim hemen kıyıya yanaşarak onu yolunda gitmeye ya da kendini belli etmeye zorlayacaktım. Gelgelelim hiçbir şey olmadı. Engelsiz, takıntısız yol alıyorduk.

Omzundaki gemici pelerini, dediğim gibi Provis’i ırmak yaşantısının doğal bir parçası yapıp çıkmıştı. Tuhaftır ki (ama bunu belki de geçirmiş olduğu sefil yaşama yorabiliriz) içimizde en heyecansız olanı oydu. Yok, vurdumduymaz değildi, çünkü bana, beyefendi oğlunun yadellerdeki en

tantanalı beyefendi olacağı günleri de görme umudunu açıklamıştı. Yazgısına boyun eğmek, edilgen kalmak eğiliminde olmamakla birlikte tehlikeyi yarı yoldan karşılamak gibi bir huyunun olmadığını da anlıyordum. Tehlikeyle karşılaştığı zaman gereğine bakıyordu, ama önceden kuruntu edip canını sıkmıyordu.

“Sevgili oğlum!” dedi bana. “Günler günü dört duvar arasında kapanıp kaldıktan sonra şurada, oğulcuğumun yanı başında oturup pipomu tüttürmek ne demektir benim için bir bilsen kıskanırdın beni!”

“Özgürlüğün tadını ben de iyi bilirim,” diye yanıtladım.

Provis, “Aah!” diye başını ağır ağır, iki yana salladı. “Ne de olsa benim gibi bilemezsin ki! Benim gibi bilebilmen için kilit altında yatmış olman gerekir. Ama bırak, bayağılaşmanın sırası değil şimdi.”

Düşündüm ki bu adamın bir tutku uğruna özgürlüğünü, daha da öte canını tehlikeye atmış olmasında bir tutarsızlık vardı. Beri yandan, tehlikesiz bir özgürlük onun için öylesine yabancı bir kavramdı ki eline geçirse bile başkaları gibi tadını çıkarmasını bilemeyecekti.

Bu düşüncelerimde pek yanılmış olmadığımı sanıyorum, çünkü Provis bir süre piposunu tüttürdükten sonra, “Bak anlatayım, sevgili oğlum,” dedi. “Ötelerde, dünyanın karşı yanlarındayken gözümde hep buraları tüterdi. Zamanla, oralarda oturmak yavan gelmeye başladı bana; param pulum gözüme görünmez oldu. Magwitch’i bilmeyen yoktu oralarda; Magwitch gelmiş, Magwitch gitmiş, kimsenin umuru değildi. Oysa bu kıyıdakiler böylesi rahat değiller bu konuda, evlat. Demek istediğim, bilselerdi benim nerede olduğumu, uykuları kaçardı.”

“İşler yolunda giderse,” dedim. “Birkaç saat sonra gene özgürlüğüne kavuşacaksın. Hem de güvenlikte olacaksın.”

Provis derin bir göğüs geçirerek, “Eh,” dedi. “Öyle olsun umalım.”

“İnanıyorsun değil mi öyle olacağına?”

Elini kayığın kıyısından sarkıtarak suya soktu, sonra şu son günlerde edinmiş olduğu yumuşaklıkla gülümseyerek, “Eh,” dedi gene. “İnanıyorum herhalde. Bundan daha sessiz sedasız, daha rahat bir kaçış düşünemezdim. Gene de... ne bileyim... suların üzerinde böyle kayıp gitmek öyle tatlı ki o yüzden mi aklıma geliyor nedir? Şu elimi daldırdığım ırmağın dibini nasıl göremiyorsak, önümüzde uzanan saatlerin ardını görebilmemiz de öylesi olanaksız, evlat. Nah şu suyun akışını durdurmak nasıl elimizde değilse,”

diye üstünden sular damlayan elini havaya kaldırarak ekledi, “bu saatlerin akışını durdurmak da elimizde değil.”

“Yüzünde tebessüm olmasa senin biraz karamsar olduğunu sanırdım,” dedim.

“Hiç de değil, sevgili oğlum. Böyle yağ gibi kayıp ilerleyişimiz yok mu... bir de kayığın burnuna çarpan suların şıpırtısı; bayram türküsü söyler gibi handiyse... Kafama bu yüzden takılıyor böyle düşünceler. Artık biraz da yaşlanıyor muyuz ne?”

Piposunu gene dişlerinin arasına sıkıştırırken yüzü dingindi. İngiltere’den çoktan uzaklaşmışız gibi rahat, kaygısız, arkasına yaslanıp oturdu. Öte yandan sürekli korku içindeymiş gibi de uysal davranıyor, her sözümüzü dinliyordu. Bir ara kayığa bira almak için kıyıya yanaştığımızda onun da karaya çıkmaya davrandığını görünce, kayıkta kalmasının daha tehlikesiz olduğunu şöyle bir dokundurdum. O da, “Öyle mi diyorsun, sevgili oğlum?” diyerek hemencecik gene yerine oturdu.

Suyun üstü soğuktu, ama hava açık olduğundan güneş insana neşe veriyordu. Akıntı güçlüydü. Bundan elimizden geldiğince yararlanmamızı sağlıyordum. Kürekleri hiç aksamayan bir hızla çekerek pek güzel yol alıyorduk.

Sular gözle görülemeyen bir yavaşlıkla çekilmeye başladı. Biraz gerilerdeki korularla tepeleri göremez olduk; kıyıdaki balçık yamaçlarının arasına gitgide biraz daha gömülüyorduk. Ama Gravesend’e vardığımız zaman akıntı hâlâ bizden yanaydı. Yolcumuz pelerinine sarınmış durduğundan, yüzen gümrük iskelesinin kasıtlı olarak yakınından geçtim. Sonra gene, iki yabancı geminin yanı sıra ırmağa açıldık. Büyük bir nakliye gemisinin ön güvertesindeki bir sürü asker bizim geçişimizi seyretti.

Derken akıntı yön değiştirmeye, demir atmış duran tekneler oldukları yerde yavaşça dönmeye başladılar. Çok geçmeden hepsi ters yönde dönmüşlerdi. Akıntının yeni yönünden yararlanarak demir alan gemiler dört bir yandan üstümüze geliyorlardı. Bizse şimdi kıyıya yanaşmış, akıntıya kapılmamak için var gücümüzle çabalıyor, bir yandan da sığ sularda karaya oturup çamura saplanmamak için elimizden geleni yapıyorduk.

Kayığı arada birkaç dakika başıboş akıntıya bırakma yöntemi sayesinde kürekçilerimiz öyle dinçleşmişlerdi ki, çeyrek saatlik bir dinlenme onlara yetti de arttı bile. Yosunlu, taşlık bir kıyıya çıktık. Yanımızdaki yiyecek içeceklerle karın doyururken çevremize bakındık. Benim köyümün

bataklığına benzer, tekdüze, dümdüz, ıssız yerlerdi buralar. Ufuk, sisler içinde silikleşmişti. Irmak kıvrım kıvrım akıyor, üzerindeki kocaman şamandıralar burgu burgu dönüyordu. Başka her şey kıpırtısız, sahipsiz duruyordu. Ters yönümüzde ilerleyen gemiler dönemecin ardında görünmez olmuş, saman yüklü, kahverengi yelkenli, yeşil bir mavnanın da onların peşi sıra burnu dönmüştü.

Küçük bir çocuğun elinden çıkmış ilkel oyuncakları andıran, kum ve çakıl yüklü birkaç minik kayık çamura çökmüş duruyordu. Ufak, güdük bir fener kulübesi –sakat ve çarpık– altındaki tahta direklere dayanarak ayakta durmaya çalışıyordu. Orada burada çamurların içinden sıvışık yosunlu direkler, vıcık vıcık yosunlu taşlar, kıyının yerini, gelgit düzeylerini işaretleyen kırmızı boyalı göstergeler yükseliyordu; eski bir iskeleyle damsız bir yapı zamanla kayarak çamura saplanmışlardı. Dört bir yanımız pis kokulu, yosunlu, durgun sular ve bataklıklarla çevriliydi.

Gene suya açıldık, elimizden geldiğince yol yapmaya çalıştık. İlerlemek şimdi adamakıllı zorlaşmıştı, ama Herbert ile Startop yılmadan küreklere asılıyor, asılıyor, asılıyorlardı. Sonunda güneş battı. Bu arada sular bizi biraz yükseltmiş olduğundan yamaçların yukarısını görebiliyorduk. Güneş kıpkırmızı, kıyının düz çizgisi ise hızla kararan mor sislerle duman dumandı. Issız, tekdüze bataklıkların ta ötesinde tepecikler yükselmeye başlıyordu. Bunlarla aramızda hiçbir canlı yok gibiydi; kıyıda, şuraya buraya tünemiş düşünen dertli birkaç martı dışında...

Karanlık hızla bastırıyordu. Eksilmeye başlamış olan ay da geç doğacağından baş başa verip birbirimize danıştık. Kısa sürdü bu oturum, çünkü yapabileceğimiz tek şeyin yolumuza çıkan ilk ücra handa konaklamak olduğu ortadaydı. Böylece arkadaşlarım gene küreklere geçtiler, ben de hana benzer bir şeyler görebilmek amacıyla kıyıyı gözlemeye başladım. Böylece, pek az konuşarak sıkıntılı bir sessizlik içinde altı-yedi kilometre daha yol aldık. Hava çok soğuktu. Yanımızdan geçen bir kömürcü takası, dumanı tüten ateşiyle gözümüze sıcak bir yuva gibi göründü. Hava adamakıllı kararmıştı artık. Sular gökyüzünden daha aydınlık gibiydi. Çünkü küreklerin dalıp çıkışı yıldız yansımalarını parçalayıp şıkırdatıyordu.

Şu iç karartıcı, ıssız akşam saatinde hepimizin yüreğine, peşimizde düşman varmış gibi bir korku düştüğü belliydi. Gelgit nedeniyle sular, düzensiz aralıklar ve ağır şapırtılarla kıyıya vurup duruyordu. Ne zaman

böyle bir ses duyulsa içimizden biri sıçrayarak o yöne bakıyordu. Kıyının şurasında burasında sular dere ağzına benzer oyuklar açmıştı. Hepimiz kuşkuyla, ürküntüyle bakıyorduk buralara. Kimi zaman içimizden biri yavaş sesle, “O şıpırtı da neydi?” diye soruyordu. Derken başka biri, “Kayık mı şuradaki o karaltı?” diyordu. Sonra bir ölüm sessizliği çöküyordu üzerimize. Oturduğum yerden, sinirlerim tel gibi gergin, kürekler amma da gıcırdıyor, diye düşünüyordum.

Neden sonra kıyıda bir çatı, bir ışık seçtik. Taştan küçük bir iskeleye yanaştık. Öbürlerini kayıkta bırakarak kıyıya çıktım; ışığın bir han penceresinden dışarı vurduğunu gördüm. Bundan daha pis, bakımsız bir yer arasak bulamazdık; kaçakçı uğrağı bir yere benziyordu. Gelgelelim mutfakta gürül gürül bir ateş yanmaktaydı, bize yetecek kadar domuz pastırmasıyla yumurta, türlü türlü de içki vardı. Han sahibi iki tane çift kişilik yatak odası bulunduğunu bildirerek, “Bulduğunuza razı olacaksınız artık,” dedi. Hancıyla karısından, bir de “Jack”[21] denilen kır saçlı bir erkekten başka kimsecikler yokmuş. Demin iskelede beni karşılamış olan bu Jack, öylesine çamur ve yosuna bulanmıştı ki kıyılardaki gelgit göstergelerinden biri olabilirdi.

Yanıma onu yardımcı alarak gene iskeleye gittim. Hepimiz karaya çıktık; kürekleri, dümeni, çıpayı, kısacası her şeyi yanımıza alarak kayığı da o geceliğine karaya çektik. Mutfaktaki ocak başında bir güzel karnımızı doyurduktan sonra odalarımızı seçtik: Herbert ile Startop bir odada kalacaklardı, Provis ile ben de öbürkünde.

Sağlığa zarar verdiğine inanmış olsalar gerek ki odaların içine tek bir damla temiz hava sızdırmamışlardı. Karyolaların altında da birkaç aileye yetecek sayıda kirli çamaşırla sandık sepet vardı. Gene de, her şeye karşın talihli sayılırdık, çünkü kırk yıl arasak bundan daha ücra bir yer bulamazdık.

Yemekten sonra ateş başında dinlenirken, Jack –biz yumurta ve jambonlarımızı yerken o köşede durmuş, bize birkaç gün önce kıyıya vuran bir gemici cesedinin ayağından çıkarıp giyindiği şişkin kunduraları gösteriyordu– bana akıntıyla sürüklenen dört kürekli bir kadırga görüp görmediğimi sordu. Ben “hayır,” cevabını verince, “Buradan ayrıldığında akıntıyla birlikte ırmak aşağı iner gibiydi. Demek sonradan caymışlar, her nedense. Akıntıya karşı çıkmış olsalar gerek,” dedi.

“Dört kürekli kadırga mı dedin?” diye sordum.

“Evet, dört kürekli. İki de yolcusu vardı.”

“Buraya mı yanaştılar onlar da? Karaya çıktılar mı?”

“İki galonluk toprak bir testi getirip bira aldılar. Bana kalsa biranın içine zehir katardım ya,” diye ekledi Jack. “Ya da adamı zangır zangır titreten sıtma suyu koyardım.”

“O neden?”

“Nedenini ben bilirim,” dedi Jack.

Gırtlağı çamur sıvalıymış gibi boğuk, yapışkan bir sesle konuşuyordu.

Burada hancı, “Bizim Jack’e sorarsanız,” diye lafa karıştı –gözlerinin rengi uçmuş, cılız, düşünceli bir adamdı. Jack’e de çok güvendiği anlaşılıyordu– “Onları işte şey sanıyor. Oysa şey değildi onlar.”

“Ben bilirim ne sandığımı,” dedi Jack.

“Gümrük kolcularıydılar, diyorsun, değil mi Jack?”

“Evet,” dedi Jack.

“Öyleyse yanılıyorsun, Jack.”

“Ben mi yanılıyorum? Hah!”

Derin anlamlarla yüklüydü bu yanıt. Jack de kendi düşüncelerine sonsuz güveni olan kişilerin tutumuyla, o şişkin derili ayakkabılarından birini çıkardı, içine baktı, yere birkaç çakıl silkeledi, sonra ayakkabısını gene giydi. Son derece haklı oldukları için akıllarına her eseni yapmak uğruna gözünü budaktan sakınmayanların meydan okuyuşuydu bu!

Kendi görüşleri ile Jack’inkiler arasında hafifçe bocalamakta olan hancı, “Peki ama, öyleyse ya rozetlerini ne yaptılar diyorsun, ha Jack?” diye sordu.

“Rozetlerini mi?” diye Jack dudak büktü. “Suya atmışlardır, ne bileyim. Yutmuşlardır. Toprağa ekmişlerdir belkim, filiz sürsünler de sonradan yeşil salata olsun diye. Rozetlerini ne yapmışlarmış!”

Hancı üzgün, acınacak bir sesle, “Çizmeden yukarı çıkma, Jack,” diye adamını payladı.

Jack, “Gümrük kolcuları rozetlerini ne yapacaklarını bilirler,” dedi. Bize korkunç gelen bu sözcükler onun dudaklarından sonsuz bir küçümsemeyle dökülmüştü. “İşlerine engel oluyorsa rozetlerin de gereğine bakarlar. İki yolculu, dört kürekli kadırgalar ırmakta hem akıntıyla birlikte hem de akıntıya karşı gidip gelmeye başladılar mı işin içinde gümrük kolcularının parmağı var demektir.”

Jack böyle diyerek burnu havada dışarı çıktı. Hancı da kendini destekleyecek kimse olmadığından konuyu daha fazla uzatmayı gereksiz buldu.

Bu konuşma hepimizi, özellikle beni çok tedirgin etmişti. Rüzgâr evin çevresinde bir ıssızlık türküsü söyleyerek dolanıyor, ırmağın suları iskeleye vurup vurup çekiliyordu. İçimde, kapana kısılmışız, düşmanlarla sarılmışız gibi bir duygu vardı. Dikkati çekecek biçimde dönenip duran dört kürekli kadırga konusu, kafamdan bir türlü atamadığım çirkin bir konuydu. Provis'i çıkıp yatmaya razı ettikten sonra biz üç arkadaş (Startop da işin gerçeğini biliyordu artık) dışarı çıkıp gene kendi aramızda bir fikir teatisinde bulunduk. Binmeyi tasarladığımız gemi bu yöreye öğleden sonra saat bir sularında geliyordu. Onu burada mı beklesek, yoksa sabah erkenden yola mı çıksak, diye tartıştık. Burada beklemeyi, onun rotasında kendimizi rahatça akıntıya bırakarak oyalanmayı genel olarak daha uygun bulduk.

Bu kararı verdikten sonra hana dönerek yattık.

Yalnızca paltomla ceketimi çıkarıp yattım. Birkaç saat deliksiz uyumuşum. Uyandığımda rüzgâr azıtmış, hanın levhası (Gemi Hanı) çıkardığı gacırtılarla beni uyandırmıştı. Provis mışıl mışıl uyumakta olduğundan usulca kalkıp pencereden dışarı bir göz attım. Pencere dün gece kayığımızı çekmiş olduğumuz yere bakıyordu. Gözlerim, bulutlarla sarılı olan ayın alacakaranlığına alışınca, iki adamın bizim kayığı incelemekte olduğunu seçtim. Başkaca bir şeyle ilgilenmediler. Boş olduğunu görebildiğim iskeleye de inmeyerek dosdoğru bataklığa sapıp uzaklaştılar.

İlk düşüncem Herbert'i uyandırıp adamları göstermek oldu. Ne var ki Herbert ile Startop'un o gün benden daha yorucu bir gün geçirmiş olduklarını aklıma getirince caydım. Pencere başına döndüğümde iki karaltının bataklıklarda ilerlediğini görebiliyordum. Ama karanlıkta çok geçmeden görünmez oldular. Ben de öyle üşümüştüm ki iyice düşünüp taşınabilmek için yatağa girdim. Gene dalmışım.

Sabahleyin erkenden kalktık. Kahvaltıdan önce dördümüz bir arada dolaşırken geceleyin gördüklerimi onlara da anlatmayı uygun buldum. İçimizde en az kaygılanan gene Provis oldu. Hiç istifini bozmadan, adamların büyük bir olasılıkla gümrük iskelesinden geldiklerini, ama bizi aramadıklarını söylüyordu. Kendimi ben de inandırmaya çalıştım buna. Neden olmasındı? Gene de ne olur ne olmaz diye bir öneride bulundum: Provis ile ben buradan görüp saptayabildiğimiz uzak bir buruna yürüyecek,

kayığı orada bekleyecektik. Kayık, öğle sularında bizi oradan ya da yanaşabileceği en yakın yerden alacaktı.

Bu önlemi hepsi de çok yerinde bulduklarından Provis ile ben kahvaltıdan hemen sonra, handakilere bir şey demeden yola koyulduk. Provis bir yandan piposunu tüttürüyor, arada durup eliyle omzumu kavrıyordu. Gören de sanırdı ki tehlikede olan o değil, bendim; o beni avutuyordu sanki. Pek az konuşuyorduk. Buruna yaklaştığımız sırada ondan kuytu bir yerde beklemesini istedim. Biraz dolaşıp ortalığı kolaçan etmek istiyordum çünkü. Geceki adamlar karanlıkta bu yöne doğru yürümüşlerdi. Provis olur deyince tek başıma ilerledim. Ne burunda, ne o yakınlarda, ne de açıkta kayığa benzer bir şey vardı. Buradan kıyıya çıkılmış olduğunu gösterir bir belirti de yoktu ama sular yükseldiği için bir iz varsa bile suların altında kalmış olsa gerekti.

Provis'in uzaktan bana bakmakta olduğunu görünce şapkamı salladım; yanıma geldi, birlikte beklemeye koyulduk. Kimi zaman pelerinlerimize sarınıp toprağa uzanıyor, kimi zaman ısınmak için geziniyorduk. Derken kayığımızın geldiğini gördük; hemen bindik, ırmağa, beklediğimiz geminin rotasına doğru açıldık. Tam zamanında, saat bire on kala; dönemece bakarak geminin dumanı göründü görünecek, diye beklemeye başladık.

Ama en sonunda dumanı gördüğümüz zaman saat bir buçuğu bulmuştu. Hemen ardından bir başka geminin dumanını daha seçtik. İkisi de tam hız yaklaşmakta olduğundan Provis ile ben torbalarımızı elimize aldık; bu fırsattan yararlanarak Herbert ile de, Startop'la da vedalaştık. Candan tokalaştık onlarla. Bu arada Herbert ile benim gözlerimizin kupkuru olduğu söylenemezdi. Derken, hemen ilerimizdeki yamacın altından dört kürekli bir kasırganın yıldırım hızıyla fırlayıp bizimle aynı yönde açıldığını gördüm.

O dakikaya kadar ırmağın dönemeci ile rüzgâr yüzünden, gerimizdeki gemiyi görmüş değildik; ama bu arada geminin burnu dönmüş olduğundan, tam üstümüze doğru, son hızla yol aldığını görebiliyorduk.

Herbert ile Startop'a, gemidekilerin bizi görebilmeleri için akıntının hemen berisinde durmalarını, Provis'e de, pelerinine sıkıca sarınıp hiç kıpırdamadan oturmasını söyledim. Provis neşesini hiç bozmadan, "Sen tasalanma, sevgili oğlum," diyerek pelerinine sarınıp put gibi oturdu.

Çok ustaca kullanıldığı anlaşılan kadırga bu arada bizim tarafa geçerek beklemiş, sonra yanımız sıra ilerlemeye başlamıştı. Aramızda ancak

küreklerin oynayabileceği kadar bir açıklık bırakarak hizayı hiç bozmuyor, biz kendimizi akıntıya bıraktığımız zaman o da öyle yapıyor, biz birkaç kürek çekince o da çekiyordu. Yolculardan biri dümenin halatlarını çekiyor, diğer kürekçilerin yaptığı gibi bizi dikkatle süzüyordu. Öteki yolcu tıpkı Provis gibi pelerinine sarınmıştı. Bize bakarken daha da büzüldü, dümendeki adama fısıldayarak bir talimat verdi. Ne bizim kayıktan ne de öbürkünden çıt çıkıyordu.

Tam karşımda oturmakta olan Startop birkaç dakika sonra önden gelen gemiyi tanıyarak yavaş sesle, “Hamburg,” dedi. Gemi bize hızla yaklaşmaktaydı; çarklarının sesi gitgide yükselir gibiydi. Gölgesi tam üstümüze düştüğü sırada kadırgadan bize seslendiler. Ben yanıtladım.

Dümendeki adam, “Yanınızda sürgünden kaçmış bir müebbet var,” dedi. “İşte şu, pelerine sarılmış adam. Abel Magwitch, öbür adıyla Provis. Bu adamı tutukluyorum. Lütfen teslim olsun, siz de bana yardım edin.”

Aynı dakikada adam kürekçilerine duyulur bir talimat vermeden kadırgayı bize yanaştırdı. Biz daha ne olup bittiğini anlamadan onlar hızlı bir kürek çekişiyle ileri fırlamış, bizim kayığın kıyısına tutunmuşlardı bile. Bu olay buharlı geminin güvertesinde büyük heyecan yarattı. Bize seslendiklerini duydum, çarkların durdurulması için verilen komutları duydum, çarkların durduğunu duydum. Gene de geminin hızını kesemeyerek dosdoğru üstümüze geldiğini görebiliyordum.

Aynı dakikada kadırgadaki dümencinin Provis’i omzundan kavradığını gördüm; kayıkların ikisinin de akıntının etkisiyle yalpalayarak döndüklerini, gemideki tüm tayfaların delicesine bir telaşla ön güverteye doğru koşuştuklarını gördüm.

Gene o dakikada Provis’in hızla doğrulup ileriye doğru eğildiğini, kadırgada büzülmüş oturan yolcunun çenesine dek kaldırmış olduğu pelerini çekip attığını gördüm. Hep o bir tek dakikanın içinde, ortaya çıkan yüzün, yıllar önce bataklıkta rastladığım “öteki mahkûm”un yüzü olduğunu anladım. Gene aynı dakikanın içinde bu yüzün ömür boyu unutamayacağım kül renkli bir dehşetle geriye kaydığını, geminin güvertesinden haykırışlar yükseldiğini, suların bir şapırtıyla çınladığını, sonra bizim kayığın devrilip battığını gördüm.

Anlık bir zaman diliminde binlerce acıyla cebelleştim, gözlerimin önünde binlerce şimşek çaktı sanki. Sonra hepsi bitti. Kadırgaya çıkardılar beni. Herbert oradaydı. İki mahkûmla kayığımız ise görünürlerde yoktu.

Bir yandan gemi güvertesinden yükselen bağırışlar, bacalardan delice fışkıran dumanlar, öte yandan geminin de bizim de hızla yol alışımız derken, önceleri gökyüzüyle suyu, bu kıyıyla karşı kıyıyı ayırt edemedim. Ama kadırganın tayfaları kürekleri hızla çekerek biraz daha açıldılar, sonra küreklerine yaslanarak durdular. Şimdi herkes sessiz bir dikkatle gerideki suları süzüyordu. Biraz sonra akıntıyla bize doğru sürüklenen kara bir nesne gördük. Kimseden çıt çıkmıyordu. Dümendeki adam elini kaldırdı, kürekçiler tekneyi usulca gerilettiler. Nesne yaklaştıkça bunun Magwitch olduğunu gördüm. Yüzüyordu ama bir tutukluk vardı yüzüşünde. Onu güverteye aldılar. Almalarıyla el ve ayak bileklerine kelepçe takmaları bir oldu.

Kayık, suların üzerinde kayarcasına ilerliyor, bütün gözler hep o sessiz dikkatle ırmağın yüzeyini tarıyordu. Bu kez de “Rotterdam” gemisi göründü. Olup biteni kavrayamadığından olanca hızıyla üzerimize geliyordu. O da bize seslendi, durdu, sonra gene yoluna gitti. Gemilerin ikisi de uzaklaştıktan sonra biz bir süre, gerilerinde bıraktıkları çalkantılı sularda inip kalktık. Gemiler görünmez olup sular durulduktan sonra da aramamızı sürdürdük, ama bunun boşuna olduğunu herkes biliyordu artık...

Sonunda aramaktan vazgeçip kıyıya yanaştık, sabahleyin ayrılmış olduğumuz hana döndük. Buradakiler bizi görünce az şaşırmadılar. Magwitch’i (Provis değildi artık o, Abel Magwitch’di gene) biraz rahatlatma fırsatı buldum. Göğsünden ağır yaralanmış, kafası yarılmıştı. Suya düştüğünde buharlı geminin altına sürüklendiğini, yukarı doğru yükseldiği sırada kafasını geminin omurgasına çarptığını sanıyordu. Soluk almasını son derece güçleştiren göğüs yaralarına gelince, bunları da kadırganın yan tarafına çarptığı zaman almış olsa gerekti. Compeyson’un üstüne atıldığı zaman niyetinin ne olduğunu kendi de bilmiyormuş; bunu açıkça söylüyordu. Ne var ki onun kimliğini ortaya çıkarmak için pelerinini çeker çekmez o alçak, yerinden kalkarak geriye doğru sendelemiş; ikisi birlikte suya düşmüşler. Bu arada Magwitch’in böyle aniden düşmesi, bir yandan da öbür dümendeki adamın onu tutmaya çalışması yüzünden bizim kayık devrilip batmış.

Magwitch yavaş, hırıltılı bir sesle, Compeyson’la birbirlerine sımsıkı sarılmış durumda dibe çöktüklerini, suyun içinde boğuştuklarını, sonra kendisinin kurtulup su yüzüne çıkarak kayığa doğru yüzdüğünü anlattı.

Bana anlattıklarının yüzde yüz doğru olduğundan hiç kuşkum yoktu. Kadırganın dümenindeki görevli de onların suya düşüşlerini bana aynı biçimde anlattı.

Tutuklunun sırtındaki ıslak giysileri değiştirmek için gümrük kolcusundan izin istedim. Adam bu izni hiç güçlük çıkarmadan verdiyse de tutuklunun üstündeki her şeye el koymak zorunda olduğunu söyledi. Böylece, bir zamanlar bende duran cüzdan el değiştirdi. Kolcu tutukluyla birlikte Londra'ya gidebilmeme de izin verdi. Ancak bu iznin arkadaşlarımı kapsamasına razı olmadı.

Jack denilen adama Compeyson'un batmış olduğu yeri anlattık. O da cesedin karaya vurabileceği yerlerde arama yapmayı üstüne aldı. Boğulan adamın bacaklarında çorap olduğunu öğrenmek Jack'in ilgisini daha da artırmaya yaradı sanki. Sanırım kendine tepeden tırnağa bir kılık düzebilmesi için sudan bir düzine ceset çıkarması gerekiyordu. Sırtındaki giysilerin hepsinin birbirinden çürük olması da hiç kuşkusuz bu yüzdendi.

Sular çekilinceye dek handa kaldık. Sonra Magwitch'i alıp gümrük devriye kayığına bindirdiler. Herbert ile Startop ilk bulabildikleri araçla, karayolundan Londra'ya dönüyorlardı. Ayrılmamız pek acıklı oldu. Kayığa binip Magwitch'in yanına oturduğum zaman, artık yerimin ömür boyu burası olduğunu hissediyordum.

Ona karşı duyduğum tiksinti bütünüyle eriyip gitmişti. Elimi elinde tutan bu adam, avcıların izleyip yaralayarak zincire vurdukları bu zavallı yaratık şimdi gözümde beni esirgemek istemiş, yıllar yılı gönül borcuyla, büyük yüreklilikle sonsuz sorgusuz bir bağlılıkla sevmiş olan insandı. Onun beni, benim Joe'ya gösterdiğimden çok daha üstün bir sevgiyle sevmiş olduğunu düşünüyordum yalnızca. Benden daha üstün bir insan.

Saatler ilerleyip akşam indikçe o da soluk almakta iyice güçlük çekmeye başlamıştı. Arada kendini tutamayıp inlediği bile oluyordu. Onu sağlam koluma yatırıp elimden geldiğinde rahatlatmaya çalışıyordum. Ne var ki, en korkuncu, en acısı, onun ağır yaralı olduğuna gerçekten üzülemeyişimdi; çünkü hiç kuşkusuz, bir an önce ölmesi hepsinden yeğdi. Onu eskiden tanıyan bir sürü insan bulunabileceği su götürmezdi. Yargıcın ona acıyıp hoş görür davranması da umulamazdı. O ki ilk yargılanışında karalanmıştı, sonra zindandan kaçıp gene yargılanmış, hüküm giymiş, müebbet gönderildiği sürgünden idam cezasını göze alarak dönmüş, kendini tutuklattıran adamın ölümüne neden olmuştu...

Şimdi yüzümüzü, bir akşam önce arkada bırakmış olduğumuz batan güne doğru döndürmüştük; ırmağın suları gibi umutlarımızın suları da hızla çekiliyordu. Magwitch'e, bu topraklara benim yüzümden dönüp gelmiş olduğuna çok üzüldüğümü anlattım.

"Sevgili oğlum benim," dedi. "Bunu göze almıştım ben; başıma gelecekleri de çekerim. Oğlumu gördüm ya, bu yeter bana. Bensiz de beyefendi olarak yaşayabilir o."

Hayır! Kayıkta baş başa geçirdiğimiz şu saatler boyunca düşünmüştüm bunu. Hayır. Kendi duygularımla eğilimlerim bir yana, şimdi Wemmick'in dolaylı yoldan dokundurmak istediklerini de anlıyordum. Hüküm giydikten sonra onun tüm varına yoğuna devlet el koyacaktı.

Magwitch, "Bak, sevgili yavrum," dedi. "Senin gibi bir beyefendinin benimle ilişkisi bulunduğu bilinmesin daha iyi! Ara sıra Wemmick'le birlikteymişsin gibi gelir görürsün beni. Duruşmada da yemin edeceğim zaman... ah, kaçıncı yeminim olacak bu, ama en sonuncusu bu kez... seni görebileceğim bir yerde otur; başka bir şey istemem."

"İzin verdikleri sürece senin yanından bir yere kıpırdamam," dedim. "Yemin ederim, senden gördüğüm şu bağlılığı karşılıksız bırakmayacağım!"

Elimde elinin titrediğini hissettim. Kayığın dibinde yattığı yerden başını öte yana çevirdi. Gırtlağında gene o eski sesi duydum. Ama bu da eskisine oranla daha yumuşamıştı, tüm kişiliği gibi.

Bu konuya değinmesi iyi olmuş, beni iş işten geçmeden uyarmıştı; beni paralı pullu bir beyefendi yapmak umudunun nasıl boşa çıktığını o hiçbir zaman bilmeyecekti...

21. Jack, geçici işler yapan kimse anlamında kullanılıyor. (Y.N.)

55

Onu ertesi sabah karakola götürdüler. Hemen mahkemeye çıkartılacaktı, ama kaçmış olduğu eski zindan gemisindeki muhafızlardan birinin gelip kimliğine tanıklık etmesi gerekiyordu. Gerçi onun kim olduğunu herkes kesinlikle biliyordu, ama bu konuda yasal ifade vermesi gereken Compeyson şu sırada ölü olarak ırmağın suları arasında yuvarlanıp gitmekteydi. Londra'da bu tanıklığı yapabilecek başka bir muhafız da bulunamamıştı. Geceleyin Londra'ya vardığımızda ben dosdoğru Mr. Jaggers'ın evine giderek onu Magwitch'in avukatı olarak tutmuştum. Bu yüzden Mr. Jaggers da tutuklu adam konusunda konuşamayacaktı. Elimizden tek gelen buydu. Yasal bir tanık bulunduktan sonra davanın beş dakikada sonuçlanacağını, bizim için olumsuz sonuçlanmasını da yeryüzünde hiçbir gücün engelleyemeyeceğini Mr. Jaggers anlatmıştı bana.

Para konusunu Magwitch'den gizli tutma kararımı Mr. Jaggers'a açtım. Bunca varlığı "göz göre göre elimden kaçırdığım" için Mr. Jaggers bana çıkıştı. Sırası gelince mahkemeye bir dilekçe vererek bir şeyler koparmaya çalışmamızdan yanaydı. Gene de bunun boşuna bir girişim olacağını benden gizlemiyordu. Ben de çok iyi anlıyordum bunu. Tutuklunun akrabası değildim; aramızda yasal hiçbir bağlantı yoktu. Kendisi tutuklanmasından önce, bana mirasını bıraktığını, bağışta bulunduğunu belirtir hiçbir belge imzalamamıştı. Bundan sonra imzalamasıysa bir işe yaramazdı. Kısacası onun mirası üzerinde hiçbir hakkım yoktu. Böyle bir hakkı boş yere aramaya kalkmanın beni kendi gözümde küçük düşüreceğine sonunda karar verdim, bu karardan bir daha hiç caymadım.

Boğulan adamın Magwitch'i ihbar etmesine karşılık bir ödül umduğu anlaşılıyordu, çünkü sürgün kaçağın işleri, malı mülkü konusunda ayrıntılı bilgiler edinmişti. Ölüsü, boğulduğu yerden kilometrelerce ötede bulunduğu zaman öyle korkunç bir durumdaydı ki ancak ceplerindeki öteberiden tanınabildi. Bunların arasındaki bir cüzdanın içinde katlanmış duran ve yazıları hâlâ okunabilen birtakım kâğıtlar vardı. Kâğıtlardan biri Yeni

Güney Galler'deki bir bankada hatırı sayılır bir paranın yattığını gösteriyordu. Çok değerli toprak parçalarının tapu kayıtları da vardı.

Bunların listesini Magwitch de kendisini zindanda görmeye gelen Mr. Jaggers'a, bana kalacak mirası belirlemek amacıyla vermiş. Zavallıcık, cahilliği en sonunda işe yaradı: Mirasının bana kalacağına, Mr. Jaggers'ın bu işte bana yardım edeceğine sonuna dek inandı.

Savcının zindan gemisinden tanık getirtilmesinde direnmesi üzerine, üç gün sonra tanık geldi; bu işlem bir çırpıda sonuçlandı. Sanık, aşağı yukarı bir ay sonraki celsede yargılanmak üzere içeri alındı.

Yaşantımın işte bu karanlık döneminde bir gün Herbert işten eve durgun ve tasalı döndü. İçeri girer girmez, "Sevgili Handel, korkarım çok yakında seni bırakıp gitmek zorunda kalacağım," dedi.

Ortağı beni bu konuda hazırlamış olduğundan habere Herbert'in sandığı kadar şaşırmamıştım gerçekte.

"Kahire'ye gitmeyi geciktirirsem büyük fırsatlar kaçıracağız. İşte bu yüzden Handel, tam senin yanında bulunmam gerektiği şu sırada ne yazık ki seni bırakıp gitmek zorundayım."

"Herbert, bana kalsa seni hep yanımda isterim, çünkü sen benim en sevgili dostumsun. Beni şu sırada bırakıp gitmen başka zaman gitmenden pek farklı sayılmaz."

"Öyle yapayalnız kalacaksın ki!"

"Bunu düşünmeye fırsat bulamayacağım ki! Biliyorsun, izin verdikleri süreyi onun yanında geçiriyorum. Elimde olsa bütün gün hiç ayrılmayacağım yanından. Ayrıldığım zaman da aklım fikrim onda kalıyor, biliyorsun."

Magwitch'in içine düştüğü durumun acılığı ikimizi de öylesine sarsıyordu ki bu durumu açıkça konuşmaya dayanamıyorduk.

Herbert, "Sevgili dostum," dedi. "Yakında ayrılacağımızı düşünürsen, çok yakında ayrılacağız çünkü, belki kendi kendinle biraz ilgilenme hakkını kendine tanırsın. İleride ne yapacağını hiç düşündün mü?"

"Hayır. İlerisiyle ilgili herhangi bir şey düşünmekten korkuyorum çünkü."

"Ama kendi geleceğini böyle savsaklamak olmaz ki! Gerçekten, sevgili Handel, olamaz bu. Bu konuyu hemen şimdi, benimle konuşmanı istiyorum; dostça üç-beş söz."

"Olur," dedim.

“Handel, şu bizim yeni açtığımız şubede bir... şeye... yardımcıya gerek var.”

Gerçek deyimi kullanmaktan sıkıldığını anladığım için, “Bir yazman,” dedim.

“Evet, bir yazman, Handel. Yakından tanıdığın başka bir yazman gibi onun da zamanla ortaklığa dek yükselme olasılığı var. Uzun lafın kısası, dostum, benim yanıma girer misin?”

Başlangıçtaki o ciddi, ağırbaşlı konuşmasından sonra birden ses tonunu değiştirip elini kardeşçe uzatarak, liseli bir genç gibi açık yüreklilikle, “Uzun lafın kısası, dostum,” deyişinde öyle tatlı bir sıcaklık vardı ki, insanı hemen kazanıyordu.

“Clara ile ben uzun uzun konuştuk bunu kaç kez,” diye ekledi. “Daha bu akşam ayrılmadan önce gözlerinde yaşlarla yalvardı bana, şeker şey, sana ille söyleyeyim diye. Oraya geldiğin zaman bizim yanımızda oturmanı istiyor. Diyor ki, seni rahat ettirmek için elinden gelen hiçbir şeyi esirgemeyecekmiş. Kocasının arkadaşlarını nasıl benimsediğini gösterecekmiş bize. Ah Handel, üçümüz bir arada, ne güzel olur!”

İkisine de candan teşekkür ettim. Ama bu candan çağrılarına henüz katılacak durumda olmadığımı bildirdim. Birincisi, kafam öylesine doluydu ki bu konuyu açıkça kavrayamıyordu bile. İkincisi... Evet! İkincisi, kafamı belli belirsiz kurcalayan bambaşka bir şey vardı ki öykümün hemen sonuna doğru ortaya çıkacağını sanıyorum.

“Gene de, işinizi aksatmadan bir süre bekleyebilirseniz...”

“Ne kadar süre istersen,” diye Herbert sevinçle konuştu. “Altı ay, bir yıl!”

“O kadar uzun değil. Bilemedin iki-üç ay.”

Anlaşıp tokalaştık. Herbert kıvanç içindeydi. Bu haftanın sonunda yola çıkacağını açıklamaya artık cesaret edebileceğini söyledi.

“Ya Clara?” dedim.

“Şeker şey,” dedi Herbert. “Babasından dünyada ayrılmıyor. Ama adamın bir ayağı çukurda, Handel. Mrs. Whimple adamın yolcu olduğunu söyledi bana.”

“Taş yüreklilik gibi olmasın ama,” dedim, “gitmesi herkes için hayırlı olur.”

“Ne yazık ki işin doğrusu bu. O zaman gelip şekerciğimi alacağım, en yakın kilisede sessiz sedasız nikâh kıydırtacağım. Düşün Handel,

yavrucuğumun koca dünyada babasından başka kimseciği yok ve hiçbir zaman Soylular Kitabı'na bakmak zorunda değil. Üstelik büyükbabası hakkında hiçbir fikri de yok. Şu benim anamın oğlu çok şanslı adammış doğrusu!"

O hafta, cumartesi günü Herbert'ten ayrıldım. Limana giden posta arabasına binerken Herbert hem parlak umutlarla dolu, hem de benden ayrıldığı için üzüntülüydü. Bir kahveye giderek Clara'ya kısa bir mektup yazdım; Herbert'in ona yüzlerce kez sevgisini göndererek yola çıktığını bildirdim, sonra artık ıssız kalmış olan evime döndüm. Buraya evim diyebilirsem eğer. Çünkü artık evim değildi burası benim, dünyanın hiçbir yerinde ne evim, ne ocağım kalmıştı.

Merdivende, beni arayıp bulamamış, geri dönmekte olan Wemmick'e rastladım. Kaçış tasarımın felaketle sonuçlanmasından bu yana onunla yalnız görüşememiştim. O da şimdi bana, mesleğinin dışındaki özel kişiliğiyle, bu acı sonuç konusunda ufak bir açıklama yapmaya gelmişti:

"Compeyson denilen adam zamanla bu işlerin çoğunu öğrenmişti. Ben de öğrendiklerimi onun zindana düşen adamlarının konuşmalarından öğreniyordum. (Adamlarının biri değilse öbürü zindandan hiçbir zaman eksik olmazdı zaten.) Hiçbir şeyle ilgilenmez gibi yapardım ya kulağım kirişteydi. Derken bir gün onun Londra'da olmadığını haber aldım; davranmanın tam sırasıdır, diye düşündüm. Gelgelelim öyle hinoğlu hindi ki kimseye güvenmemek, kendi adamlarını bile aldatmak huyunda olsa gerekti. Bu yüzden beni suçlamıyorsunuz umarım, Mr. Pip? Size yardımcı olabilmek için bütün varlığımla çalıştım."

"Ah Wemmick, bundan sizin nasıl kuşkunuz yoksa benim de öyle. Göstermiş olduğunuz ilgiye, dostluğa candan teşekkür ederim."

"Sağ olun, var olun," dedi Wemmick. Sonra kafasını kaşıyarak, "Kör şeytan!" diye ekledi. "Kaç zamandır hiçbir işe böylesi canım sıkılmamıştı. Onca taşınabilir mülk yabana gitsin; düşündükçe içim sızlıyor."

"Benim de o taşınabilir mülklerin sahibini düşündüğüm zaman içim sızlıyor, dostum."

“Elbette,” dedi Wemmick. “Ona acımanızdan daha doğal hiçbir şey olamaz elbet. Kurtarabileceğimizi bilsem ben de bir beşliğe kıyardım, inanın. Ama ben duruma şu açıdan bakıyorum: O Compeyson denilen adam onun bu ülkeye döndüğünü önceden bildiğinden, ne olursa olsun onu ihbar etmeye kararlı olduğundan, Magwitch’in kurtulması olanak dışı bence. Oysa taşınabilir mülkleri bal gibi kurtarılabilirdi. Malla mal sahibinin arasındaki ayırım işte bu, bilmem anlatabildim mi?”

Wemmick’i yukarıya buyur ettim. Walworth yoluna koyulmadan önce bir bardak sıcak romla ferahlamasını önerdim. Kabul etti. Pek doldurtmadığı bardağını yudumlarken, diken üstündeymiş gibi kıvıl kıvıldı. Derken birden, damdan düşercesine, “Pazartesi günü işi asıp tatil yapmaya niyetlendiğimi söylesem ne dersiniz, Mr. Pip?” diye sordu.

“Vay canına! Kalıbımı basarım aylardır böyle bir şey yapmamışsınızdır.”

“Yıllardır deseniz daha yerinde olur. Evet. Tatil yapacağım. Dahası var, yürüyüşe çıkacağım. Bununla kalmayıp yürüyüşe sizin de katılmanızı isteyeceğim.”

Şu sırada neşesiz olduğumdan ona iyi arkadaşlık edemeyeceğimi öne sürerek çağrısını geri çevirmek üzereydim. Ama o benim diyebileceklerimi önceden kestirerek, “Günlerinizin dolu olduğunu biliyorum,” dedi. “Neşesiz olduğunuzu da biliyorum son zamanlarda. Gene de, hatırımı kırmaz gelirseniz çok sevinirim. Uzun bir yürüyüş olmayacak. Yola da erken çıkacağız. Kahvaltıyı yolda yapacağımızı hesaplarsak saat sekizden on ikiye dek sürer. Kendinizi biraz zorlayıp gelemez misiniz?”

Bunca zamandır bana öyle çok iyiliği dokunmuştu ki bu ufacık isteğini kıramazdım. Elbette gelebileceğimi, mutlaka geleceğimi söyledim. Wemmick bu sözüme öyle sevindi ki ben de sevindim. Onun dileği üzerine pazartesi sabahı saat sekiz buçukta onu Kale’den almaya söz verdim, böylece ayrıldık.

Pazartesi sabahı tam saatinde Kale kapısını çaldım. Kapıyı Wemmick kendisi açtı. Giysileri her zamankinden daha sımsıkı, şapkası daha bir parlaktı sanki. İçeride iki bardak romlu sütle iki bisküvi hazır beklemekteydi. Yaşlı adam kuşlarla birlikte kalkmış olsa gerekti, çünkü yatak odasının kapısından içeri göz attığımda karyolasının boş olduğunu gördüm.

Romlu süt ve bisküviyle gücümüzü tazeleyip yürüyüşe çıkmak üzereyken Wemmick'in bir olta kamışı alıp sırtına vurduğunu görünce çok şaşırdım.

"Hayrola. Balığa mı çıkıyoruz yoksa?"

"Yoo," dedi Wemmick. "Yanımda oltayla yürümesini severim de."

Bu iş tuhafıma gitmekle birlikte bir şey demedim; yola çıktık. Camberwell Green Alanı'na doğru yürüyorduk. Tam alana vardığımız sırada Wemmick birden, "Hoppala, şurada bir kilise var!" dedi.

Bunda şaşılacak bir şey yoktu. Ancak Wemmick aklına çok parlak bir fikir gelmişçesine, "Hadi girelim bari!" deyince şaşaladım.

Wemmick'in olta kamışını sundurmada bırakarak içeri girdik, dört bir yanımıza bakındık. Bu arada Wemmick ceplerine dalışlar yapıp bir şeyler araştırıyor, kâğıda sarılı bir şeyler çıkarıyordu.

"Hoppala!" dedi gene. "Bakın, bir çift eldiven var burda. Hadi giyelim bari!"

Eldivenlerin beyaz güderiden olduğunu, posta kutusunun da sonuna dek açıldığını görünce içim kuşkuyla dolmaya başlamıştı. Derken yan kapıdan, bir bayanın koluna girmiş olarak Yaşlı Baba'nın girdiğini görünce kuşkularım kesin bir kanıya dönüştü.

Wemmick, "Hoppala!" dedi. "Miss Skiffins de gelmiş! Hadi evlenelim bari!"

Bu sağduyulu hanım her zamanki gibi giyinmişti. Yalnız şu sırada yeşil güderi eldivenlerinin yerinde beyaz güderi eldivenler vardı. Babamız da Aşk Tanrısı uğruna aynı özveride bulunmaya hazırlanıyordu. Gelgelelim eldivenleri giymekte öyle güçlük çekiyordu ki Wemmick sonunda onun sırtını bir sütuna dayamak, kendisi de sütunun ardına geçip eldivenlere asılmak zorunda kaldı. Bu arada ben de onu, iyice dengelensin de yere kapaklanmasın diye sımsıkı belinden kavramıştım.

Şimdi papazla yazman da gelmişlerdi. O dönüşü olmayan parmaklığın önüne dizildik. Her şeyi hazırlıksız, rastgele yapıyormuş numarasını sürdüren Wemmick'in törenden önce cebinden bir şey çıkararak kendi kendine, "Hoppala! Şu yüzüğe de bak! Hadi takalım bari!" diye mırıldandığını duydum.

Ben damadın sağdıcı oldum. Kilisede çalışan, başına bebeklerinki gibi yumuşak, fırfırlı başlık giymiş, boynu bükük, ufak tefek bir kızcağız da, Miss Skiffins'in can dostuymuş rolünde nedimelik yaptı. Törelerin

buyurduğu üzere gelini damada “teslim etme” göreviyle yükümlü olan ihtiyar ise bilmeden Papaz Efendi’yi küplere bindirdi. Olay şöyle geçti:

Papaz Efendi, “Bu kadını, bu erkeğe eş olarak kim veriyor?” diye sorduğunda ihtiyar törenin neresine geldiğimizden bütünüyle habersiz, tatlı tatlı gülümseyerek duvardaki On Emri okumaktaydı.

Bunun üzerine Papaz gene, “Bu kadını bu erkeğe eş olarak ‘kim veriyor?’” diye sordu.

İhtiyarcık hâlâ her şeyden habersiz olduğundan damat her zamanki gibi sesini yükselterek, “Hey, Yaşlı Baba, hani biliyorsun, ‘kim veriyor’dayız,” dedi.

Adamcağız, bunu her zamanki canlılığıyla, “Evet John, peki, elbette,” diye yanıtlayınca Papaz Efendi öyle bir surat asarak sustu ki bir an için o gün nikâhımızı kıydıramayacağımızdan korktum.

Neyse, sonunda tören eksiksiz tamamlandı. Kiliseden çıktığımız sırada Wemmick vaftiz havuzunun üstündeki beyaz örtüyü kaldırıp kendi beyaz güderi eldivenlerini havuza bıraktı, sonra örtüyü gene örttü. Daha tutumlu, yarını bugünden düşünür bir hanım olduğu anlaşılan Mrs. Wemmick’se beyaz güderi eldivenlerini cebine koyarak gene yeşillerini taktı.

Sundurmaya çıktığımızda Wemmick olta kamışını bir zafer kıvancıyla omzuna vurarak, “Eyy, şimdi ne dersiniz Mr. Pip? Bunun bir düğün alayı olduğunu kim tahmin edebilir, sorarım size?” diye gevrek gevrek güldü.

Alanın gerisindeki yamaçta, şirin bir tavernada düğün kahvaltısı hazırlanmıştı. Nikâh töreninin ciddiliğinden sonra canımız gevşemek isterse diye salona bir de küçük piyano koymuşlardı. Mrs. Wemmick’in şimdi beline dolanan kolu kemer çözercesine çıkarıp itmediğini görmek pek hoştu, doğrusu. Gelinimiz duvar önündeki yüksek arkalıklı bir sandalyede, kutusuna kapatılmış bir viyolonsel gibi dimdik oturuyor, gene bir viyolonsel gibi uysal, çalgıcısının sarılışına hiç karşı çıkmıyordu.

Sofra çok zengin, biz de keyifliydik. İçimizden biri yiyeceklerden birini istemediği zaman Wemmick, “Fiks mönü anlarsınız ya, hepsi peşin ödenmiştir, çekinmeden yiyebilirsiniz,” diyordu.

Yeni evlilerin, Yaşlı Baba’nın, Kale’nin mutluluğuna, esenliğine kadeh kaldırdım. Ayrılırken gelini öptüm, elimden geldiğince neşeli davrandım.

Wemmick beni kapıya kadar geçirdi. Gene tokalaştım onunla, gene mutluluklar diledim. Wemmick ellerini ovuşturarak, “Sağ olun,” dedi. “Bizim kadın kümes hayvanlarından öyle bir anlar ki bilemezsiniz. Bir gün

gelip yumurtamızı yersiniz ve kendiniz karar verirsiniz artık.” Sonra, “Mr. Pip,” diye beni geri çağırarak alçak sesle, “Bunun bütünüyle bir Walworth olayı olduğunu unutmayın lütfen,” diye ekledi.

“Anlıyorum; Little Britain’de sözü edilmeyecek,” dedim.

Wemmick evet, gibilerden baş salladı.

“Geçen gün ağzınızdan kaçırdığınız bakladan sonra Jaggers bunu hiç bilmesin, daha iyi. Yoksa, Tanrı korusun, beynim filan sulandı sanır.”

56

Magwitch zindanda ağır hasta yatıyor, duruşma gününün gelmesini bekliyordu. İki kaburgası kırılmış, bunlar da ciğerlerinden birini zedelemiş olduğundan, soluk alırken çektiği güçlük ve acı her geçen gün biraz daha artıyordu. Bu yüzden sesi zor duyulur bir fısıltı gibi çıktığı için çok az konuşuyordu. Ama benim konuşmamı dinlemeyi pek seviyordu. Ona seveceği, yararlanacağı şeyler anlatıp okumak başlıca görevim olup çıkmıştı.

Zindanda kalamayacak kadar hasta olduğundan, ilk bir-iki günden sonra hastaneye kaldırdılar onu. Böylece, onunla her zaman birlikte olabilmek için başka koşullar altında bulamayacağım bir fırsat ele geçirdim. Hastalığı onu prangadan da kurtarmıştı, yoksa zincire vuracakları kesindi, çünkü ona sabıkalı bir firari gözüyle bakıyorlardı.

Gerçi onu her gün görüyordum ama kısa bir süre için. Ayrı kaldığımız süreler daha uzundu. Böylece ertesi gün onu yeniden gördüğüm zaman, hastalık durumundaki en ufak bir değişimin yüzüne yazılmış olan izini okuyabiliyordum. Bu değişimlerden birinin bile iyiye gittiğini anımsamıyorum. Zindan kapısının ardına kapatıldığından beri her gün biraz daha zayıflıyor, daha kötülüyor, halden düşüyordu.

Gücünün sonuna gelmiş insanların uysallığıyla, yazgısına boyun eğmişti. Kimi davranış ve sözlerinden anlıyordum ki çok zaman geçmişi düşünüyor, “Daha iyi koşullar altında yaşasaydım acaba daha iyi bir insan olur muydum?” diye kendi kendine soruyordu. Gelgelelim hiçbir zaman böyle bir olasılığa değinerek kendini temize çıkarmaya, geçmişin o değişmez kalıbını kırıp olayları başka biçimde göstermeye kalkışmıyordu.

Benim yanımdayken birkaç kez bakıcılarının, onun geçmişte işlediği korkunç suçlara değindikleri oldu. O zaman Abel hafifçe gülümseyerek güven dolu gözlerle benden yana baktı. Gerçekte iyi bir insan olduğunu benim bildiğime, bunu daha küçücük bir çocukken bile gördüğüme

inanmak istiyordu. Çevresindeki herkese karşı boynu eğikti. Pişmanlık duyuyordu. Durumundan sızlandığını bir kez bile duymadım.

Duruşma günü geldiğinde Mr. Jaggers bir erteleme kararı alabilmek için dilekçe verdi. Sanığın bir dahaki duruşmaya kadar yaşayamayacağı, dilekçenin de bu yüzden verildiği öylesine gözler önündeydi ki yanıt olumsuz çıktı. Duruşma hemen başladı ve Magwitch sanıklara ayrılan parmaklığın arkasına getirilir getirilmez bir sandalyeye oturtuldu. Benim parmaklıkların dışından sanık yerine yaklaşmama ve onun bana uzattığı elini tutmama itiraz edilmedi.

Duruşma çok kısa ve kesin oldu. Onu aklamak için söylenebilecek ne varsa söylendi: Mr. Jaggers onun kötü yaşantısından vazgeçerek namusuyla, alınteriyle çalıştığını belirtti. Ne var ki ömür boyu yollandığı sürgünden kaçıp gelmişti. Oradaydı işte, yargıçla jürinin gözü önünde. Hiçbir şey bu suçu hafifletemezdi. Onu bu suçtan ötürü yargılayıp da suçsuz bulmanın yolu yoktu.

Tüyler ürpertici bir gelenek vardı o günlerde; mahkeme salonlarında geçirdiğim o korkunç dönemde öğrendim bunu: Duruşma mevsiminin kapandığı gün, hükümlerin okunmasına ayrılır, ölüm cezalarının okunmasıysa, kapanış etkileyici olsun diye, en sona bırakılırdı. Belleğime bir daha silinmemek üzere kazılan resim olmasa, şimdi şu satırları yazarken bile inanasım gelmeyecek ama o günün sonunda kadınlı erkekli otuz iki kişinin ölüm cezası verilmek üzere yargıç karşısına çıkartıldığını gözlerimle gördüm! Bu otuz iki kişinin en başında da o vardı, Abel Magwitch. Darağacına dek dayanabilsin diye ayakta tutmamış, oturtmuşlardı onu.

Sahne tüm canlılığıyla, tüm renkleri, hareketleriyle bugün bile gözümün önündedir; nisan yağmurunun pencerelere çarpan damlacıklarına, sonradan açan nisan güneşinin bu damlacıkları pırıl pırıl parlatan ışınlarına dek...

Suçlu hücresine kapamışlardı onları. Magwitch köşedeydi, ben gene parmaklığın önünde, onun elini avuçlarımın içinde tutuyordum. Parmaklığın ardına kapatılmış kadınlı erkekli otuz iki kişi; kimi mahkemeye meydan okuyor, kimi dehşet içinde, kimi hıçkırıp ağlıyor, kimi elleriyle yüzünü örtmüş, kimi camlaşan gözlerle çevresine bakınmakta. Kadın hükümlüler arasından çığlıklar, hıçkırıklar kopmuştu ama şimdi bunlar susturulmuş, ortalığa bir sessizlik inmişti. Ellerindeki kocaman zincirler, topuzlarla ve daha başka, korkunç görünüşlü adalet araç gereçleriyle kolcular, bekçiler; o koca balkonu tiyatro seyretmeye gelmişçesine dolduran

hıncahınç kalabalık, bu otuz iki kişi ile yargıcın karşılaşmasına bakıyorlardı.

Derken yargıç asık yüzle hükümlülere seslendi. Karşısında dizilen sefil yaratıkların arasında gözlerini özellikle dikip konuşabileceği birini aradı. Vardı böyle biri: Neredeyse ilk konuşup yürüyebildiği günlerden bu yana yasaları çiğneyip durmuş, kim bilir kaç kez ceza yiyip zindanlara atıldıktan sonra uzun bir hapis hükmü giymiş, kapatıldığı yerden gözü dönmüşçesine, şiddete başvurarak kaçmış, sonunda ömür boyu sürgüne yollanmıştı. Bu sefil yaratık suç işlediği yerlerden uzaktayken bir süre günahlarından tövbe getirir gibi olarak sessiz, dürüst bir hayat sürmüştü. Gel gör ki günün birinde dönüşü olmayan yanlış bir adım atmış, kendini yıllar yılı toplumun başına bela eden o karanlık duygulara, kötü eğilimlere yenik düşmüş, pişmanlık içinde sığındığı o dingin limandan ayrılarak buraya, mimlenmiş olduğu bu ülkeye dönmüştü. Bir süre sonra dönüşü ihbar edilmekle birlikte kendisi adalet görevlilerini uzun zaman aldatmayı becermiş, ama sonunda tam ülkeden kaçacağı sırada yakayı ele vermişti. Bu sırada bile görevlilere karşı koymuş, kendini ele veren adamın da (artık istemeyerek mi yoksa gözü dönmüş zorbalığından mı, bilinmez) ölümüne neden olmuştu. Kendini koparıp atan ülkeye dönmenin kesin cezası zaten ölümdü. Onun durumundaysa suçu ağırlaştırıcı öğeler bulunduğuna göre ölüme kendini hazırlaması gerekiyordu.

Salonun büyük penceresinin camındaki parlak yağmur damlalarının arasından vuran güneş, parmaklığın ardındaki otuz iki kişiyle yargıcı birbirlerine bağlayan geniş bir ışık yolu çizmişti. Salondakilerden kimileri bunu görünce belki de hepimizin eninde sonunda şaşmaz bir eşitlikle, her şeyi bilen ve hiç yanılmayan daha yüce bir yargıcın önüne çıkacağımızı düşünüyorlardı. Magwitch bir an için bu ışık yolunun üzerinde bir toz zerresi gibi ayağa kalkarak, “Sayın Yargıcım,” diye konuştu. “Ulu Tanrı beni zaten ölüm cezasına çarptırmıştı. Sizin verdiğiniz cezaya da boyun eğiyorum.”

Gene yerine oturdu. “Şşş,” diyenler oldu, sonra yargıç söylevini sürdürdü. Çok geçmeden hepsi de idam hükmünü resmen giymiş bulunuyorlardı. Kimileri bekçilerin koluna tutunup sürüklenircesine çıktılar dışarı, kimileri o çökmüş, bitkin yüzlerine bir cesaret maskesi takarak, dünya umurlarında yokmuşçasına yürüdüler, birkaçı balkondan yana baş selamı yolladı, iki-üç kişi tanışlarla tokalaştı, bir bölümü ise, ötede beride

duran güzel kokulu fundaların yapraklarını koparıp çiğneyerek gitti. Oturduğu yerden ancak başkalarının yardımıyla kalktığı, ayaklarını sürüye sürüye çok ağır yürüdüğü için Abel Magwitch en sona kalmıştı. Sırasını beklerken elimi bırakmadı. Seyirciler kilise ya da tiyatrodan çıkarcasına üstlerini, başlarını düzelterek ayağa kalkmışlar, birbirlerine aşağıdaki hükümlüleri gösteriyorlardı. En çok ilgi çekenler de Magwitch ile bendim.

Onun hakim kararı yazılmadan önce ölmesini umuyor, bunun için candan dua ediyordum. Ama hemen ölmezse diye kaygımdan o gece oturdum, İçişleri Bakanlığı'na bir dilekçe yazarak ona ilişkin bildiklerimi, ülkeye nasıl benim hatırım için dönüp geldiğini anlattım. Elimden geldiğince içten, onu acındırmaya çalışarak yazdım bunu. Bitirip yolladıktan sonra, ona acıyacaklarını umduğum başka yüksek katlara da dilekçeler yazdım; Saray'a bile dilekçe gönderdim. Abel'in hüküm giymesini izleyen günler, geceler boyunca rahat dirlik bilmedim. Oturduğum yerde uyuyakaldığım zamanlar dışında her dakikam bu dilekçeleri kovalamakla geçiyordu. Bunları postalamakla yetinmiyor, yolladığım yerlerin çevresinde dönüp dolanıyordum. Ben yakında olursam yaptığım iş çaresiz bir girişim olmaktan çıkacak, umutlarım gerçekleşebilecekti sanki... Geceler gecesi, böyle bilinçsiz bir tedirginlikle yüreğimin yağı eriyerek sokak sokak dolaşıyor, dilekçe yazdığım kapıların önündeki kaldırımları aşındırıyordum. Bugün bile ne zaman serin, tozlu bir bahar akşamı Londra'nın batı yakasındaki o yorgun sokaklardan, o pencereleri sımsıkı kapalı konaklarla uzun lamba sıralarının önünden geçsem, o günlerle gecelerin çağrışımı yüzünden içime bir sızı düşer.

Abel'in yanına gene her gün gitmekle birlikte daha az kalabiliyordum artık. Çünkü şimdi daha sıkı bir gözetim altındaydı. Benim ona zehir sağlayacağımdan kuşkulandıklarını anladığım (ya da bana öyle geldi) için, yanına girmeden önce üstümü aramalarını önerdim. Onun yanından hiç ayrılmayan görevliye, böyle bir niyetim olmadığını ispatlamak için her şeyi yapmaya hazır olduğumu söyledim. Kimsenin ne ona ne de bana karşı kaba, sert davrandığı oldu. Ortada yapılması gereken bir görev vardı; bu görev yerine getiriliyordu, ama hoyratça değil. Başındaki görevli her gelişimde bana onun biraz daha kötülediğini bildiriyordu. Aynı odada kalan öteki hasta hükümlülerle onlara bakıcılık eden hükümlüler de (hepsi suç işlemişlerdi, gene de iyilik etmesini biliyorlardı Tanrı'ya şükür), görevlinin sözlerine katılıyorlardı.

Günler geçtikçe yüzündeki ışığın sönmeye başladığını görebiliyordum. Hiç kıpırtısız yattığı yerden dingin gözlerle beyaz badanalı tavana bakıyor, benim bir sözümle bir an için aydınlanan yüzü sonradan gene gölgeleniyordu. Kimi zamanlar hemen hemen hiç konuşamaz oluyordu. Böyle zamanlarda benim sözlerime elimi hafifçe sıkarak karşılık veriyordu. Onunla bu biçimde anlaşmayı da öğrenmiştim.

Hüküm giydiğinin onuncu gününde onu her zamankinden daha kötü bir durumda buldum. Kapıya dönmüş bekleyen gözleri beni görünce aydınlandı. Yatağının ucuna oturduğum zaman, “Oğlum benim,” dedi. “Gecikmişsin gibi geldi ama biliyordum geç kalmayacağını.”

“Tam şimdi zamanı,” dedim. “Erken gelip kapıda bekledim.”

“Hep erken gelip kapıda bekliyorsun zaten. Değil mi, sevgili oğlum?”

“Evet. Bir tek dakikamız bile boşa geçmesin diye.”

“Sağ ol, sevgili oğlum, sağ ol. Tanrı senden razı olsun, evlat. Beni bir gün bile yalnız bırakmadın.”

Hiç sesimi çıkarmadan elini sıktım, çünkü bir zamanlar onu bırakıp kaçmayı tasarlamış olduğumu unutamıyordum.

“İşin en güzel yanı da bu ya,” dedi. “Şu karanlık günümde bana en iyi zamanlarımdan daha yakınsın. İşin en güzel yanı bu bence.”

Sırtüstü yatmış, son derece güçlükle soluk alıyordu. Beni canından çok sevdiği için iyi görünmeye ne denli çalışırsa çalışsın, yüzündeki ışık durup durup sönüyor, beyaz badanalı tavana bakan dingin gözleri durup durup perdeleniyordu.

“Çok mu sancın var bugün?”

“Sen benim yakındığımı duydun mu, evlat?”

“Gerçekten de hiç yakınmazsın.”

Son sözlerini söylemişti. Gülümsedi. Bana dokunuşundan elimi kaldırıp göğsüne koymak istediğini anladım ve bunu yaptım. Abel gene gülümsedi, iki elini birden benim elimin üstüne koydu.

Biz hâlâ böylece otururken ziyaret saati sona ermişti. Birden, hapishane müdürünün yanımda durduğunu, alçak sesle, “Biraz daha kalabilirsiniz,” diye fısıldadığını duydum.

Yürekten teşekkür ettim ona.

“Konuşabilir miyim onunla?” diye sordum. “Beni anlayabilecek durumdaysa?”

Müdür çekildi, nöbetçiyi de bizden uzaklaştırdı. Hiç ses çıkarmamıştık, gene de bu değişikliği sezmiş gibi Abel'in tavana dikili gözlerindeki perde kalktı, bakışları sevecenlikle dolup taşarak bana çevrildi.

"Sevgili Abel, bu son konuşmamızda sana söylemem gereken bir şey var. Ne dediğimi anlayabiliyor musun?"

Elimi hafifçe sıktı.

"Bir zamanlar bir çocuğun vardı senin. Çok severdin ama yitirdin."

Abel elimi biraz daha sıktı.

"Kızın ölmedi, Abel. Saygın, varlıklı kimseler ona dost eli uzattılar. Büyüdü, çok güzel, çok kibar bir hanımefendi oldu. Ben de onu seviyorum."

Abel son bir çırpınışla elimi tuttu, dudaklarına götürdü. Sonra usulca göğsüne bırakıp kendi elleriyle örttü. Öyle bitkindi ki benim yardımımla başarabildi bütün bunları. O durgun bakışları gene beyaz badanalı tavana dikildi, sonra kaydı; başı usulca göğsüne düştü.

Çok zaman birlikte okuduğumuz İncil'den bir öyküyü, birlikte bir tapınağa, dua etmeye giden iki arkadaşın öyküsünü düşündüm. Onun ölüm döşeğinin başında söyleyebileceğim en uygun sözleri orada bularak, "Tanrım, o ki günah işlemişti, sen ona acı!" diye fısıldadım.

57

Dünyada yapayalnız kalmıştım artık. Sözleşmem sona erince Temple'daki dairemden çıkacağımı, bu arada başka bir kiracı bulacağımı ev sahibine bildirdim. Pencerelere hemen, kiralık diye kâğıtlar astım çünkü borç içindeydim, beş parasızdım; durumumun kötülüğü beni ciddi olarak ürkütmeye başlamıştı. Doğruyu isterseniz, kafamla gücüm yerinde olsa ürkerdim, demem gerekir, çünkü şu sırada açıkça kavrayabildiğim tek gerçek, sağlık durumumun çok kötüye gitmekte oluşuydu. Son haftaların basıncı sayesinde hastalığı ertelemişsem de yenebilmiş değildim; sonunda yakama yapıştığını algılıyordum, ama bunun dışında hiçbir şeyle ilgilenmiyordum. Hastalığım bile umurumda değildi.

İlk günler, başım dönmeye başladığı zaman olduğum yere, halıların, koltukların üzerine yığılıp yığılıp kalıyordum, her yanım sızılar içinde bitkin, bilinçsiz. Derken bir gece, sabah hiç olmayacak sandım; kaygıyla karabasanla dolu saatler uzadı, uzadı. Öyle ki ertesi sabah yatağımda doğrulup da geçirdiğim geceyi düşünmeye yeltendiğim zaman baktım, yapamıyorum...

Gecenin en olmayacak bir saatinde gerçekten avluya inerek orada olduğuna inandığım kayığı el yordamıyla aramış mıydım? İki-üç kez kendimi merdivende bulmuş, yataktan nasıl kalktığımı bilemeyerek dehşete düşmüş müydüm? Bir ara O'nun merdivenden çıkmakta olduğunu, ışıkların söndüğünü sanarak feneri yakmaya çalışırken kendime geldiğim gerçek miydi? Birinin abuk sabuk konuşup güldüğünü, arada da inildediğini duyarak anlatılmaz sıkıntılar içinde kan terlere batmış, bu sesleri kendimin çıkardığımı yarı sezmiş miydim? Odanın karanlık bir köşesinde kapalı bir demir soba vardı da birisi durmadan bağırarak Miss Havisham'ın sobanın içinde cayır cayır tutuştuğunu söyleyip duruyor muydu?

O sabah yattığım yerden açıklığa kavuşturmak, düzene sokmak istediğim şeyler bunlardı işte. Ne var ki kireç ocağından yükselen buğular

benimle bu düşüncelerin arasına girip hepsini dağıtıyordu. Durmuş bana bakan iki adamı da bu dumanların arasından seçtim.

“Ne istiyorsunuz?” diye sordum irkilerek. “Tanımıyorum sizi.”

Adamlardan biri eğilip elini omzuma koyarak, “Efendim sorun şu,” dedi. “Durumu hemen düzeltebileceğinizden hiç kuşkumuz yok, ama sizi tutuklamaya geldik.”

“Borcum nedir?” “Yüz yirmi üç sterlin, on beş sent, altı peni. Kuyumcunun hesabı, sanırım.”

“Ne yapacağız peki?”

“Benimle evime gelseniz iyi olur, efendim,” dedi adam. “Hoşunuza gidecektir benim orası.”

Kalkıp giyinmeye yeltendim. Bir daha baktığımda adamlar biraz geride durmuş, yatağıma bakıyorlardı. Ben hâlâ yerli yerimde yatmaktaydım.

“Halimi görüyorsunuz işte,” dedim. “Gelebilsem gelirdim sizinle. Ama gerçekten kıpırdayamıyorum. Alıp götürmeye kalkarsanız yolda öleceğimden korkarım.”

Belki bir karşılık vermişlerdir, tartışmışlardır benimle, pek de öyle sandığım gibi ağır hasta olmadığıma beni inandırmaya çalışmışlardır. Ne yazık ki belleğime bir tek pamuk ipliği ile bağlı olduklarından, bildiğim tek şey beni alıp götürmekten caymalarıdır.

Ateşim çok yükseldiği için yanıma kimsenin sokulmadığını, çok zaman kendimden geçip bilincimi yitirdiğimi, zamanın geçmek bilmediğini, kendi kimliğimle olmayacak varlıkları karıştırdığımı anımsıyorum. Bir evin duvarında tuğla oluyordum örneğin; duvarcının, beni yerleştirdiği baş döndürücü yüksek yerden kurtarması için yalvarıp yakarıyordum. Dev bir makinenin bir uçurum kıyısında paldır küldür dönen bir kolu oluyordum sonra, ama öte yandan da makineyi durdursunlar, benim bulunduğum bölümü kesip koparsınlar diye kendi sesimle dil döküyordum. Hastalığın bu dönemlerinden geçtiğimi anımsıyorum; o zaman da az çok biliyordum. Kimi zamanlar gerçek birtakım kişilerle, canımı almaya gelmiş olduklarını sanarak boğuştuğumu, derken birden, bana iyilik etmek istediklerini kavrayarak bitkin durumda kollarına yığılıp kaldığımı, beni yatırmalarına boyun eğdiğimi de az çok biliyordum. Ama en iyi, en açık seçik bildiğim şey, ateşim çok yükseldiği zamanlarda bin türlü inanılmaz biçimlere dönüşen, yayvanlaşıp büyüyen bütün bu insan yüzlerinin, ne tuhaftır eninde sonunda dönüp dolaşıp hep Joe’ya benzemeleriydi.

Hastalığın dönüm noktasını atlattıktan sonra, öteki belirtilerin yavaş yavaş ortadan kalkmasına karşın bu belirtinin hiç değişmeyip durağan kaldığını algılar oldum. Çevremde dolaşanların hepsi hâlâ, eninde sonunda Joe olup çıkıyorlardı. Geceleyin gözlerimi açacak olsam, başucumdaki büyük koltukta Joe'nun oturduğunu görüyordum. Gözlerimi gündüzün açtığımda, açık pencerenin pervazına oturmuş, perdenin gölgesinde piposunu tüttüren Joe'yu görüyordum gene. Soğuk su istediğim zaman bardağı veren öpülesi el, sevgili Joe'nun eliydi. Suyu içip arkama yaslandığım zaman öylesi umutla, sevecenlikle bana bakan yüz, Joe'nun yüzüydü.

Sonunda bir gün gözümü karartarak, “Sahi Joe musun sen?” diye sordum.

Çocukluğumun ocak başından gelen o sevgili ses, “Ha şunu bileydin cancağızım,” diye yanıtladı. “O dediğinizin ta kendisiyim bendeniz.”

“Ah, Joe, şimdi ağlatacaksın beni. Joe, öfkeli baksana bana. Vursana! Nankörlüğümü yüzüme çarpsana. Böylesi iyi olma, Joe, böyle yakın tutma beni!”

Çünkü Joe onu tanıdım diye sevincinden yüzünü yastığıma gömmüş, kolunu boynuma dolamıştı!

“Demek istediğim, Pip, iki gözüm, senlen ben ölünceye dek dostuz, ikimiz. Hele sen bir iyileş de dışarıya çıkacak duruma gel, bak o zaman ne âlemler yapacağız!”

Sonra Joe pencere başına yürüyüp sırtını bana dönerek gözlerini sildi. Bitkinliğim, güçsüzlüğüm, kalkıp onun yanına gitmemi engelliyordu. Bu yüzden yattığım yerden pişmanlık, minnet dolu bir fısıltıyla, “Tanrı razı olsun ondan!” deyip duruyordum. “Bu gerçek insandan Tanrı razı olsun!”

Yanıma döndüğünde Joe'nun gözleri kızarıktı, ama ben onun elini tutuyordum, ikimiz de mutluluktan uçuyorduk.

“Sevgili Joe, ne kadar oldu?”

“Pip, anladığıma göre şunu demeye getiriyorsun ki hastalığın ne kadar sürdü diye mi soruyorsun, iki gözüm?”

“Evet, Joe.”

“Mayısın sonunu ettik, Pip. Yarın haziranın ilk günü.”

“Biricik Joe, bunca zamandır hep burada mıydın sen?”

“Eh, aşağı yukarı öyle sayılır, cancağızım. Hastalık haberin gelince Biddy'ye dediğim gibi... ki mektupla geldi bu haber, postacı getirdi.

Postacı, önceleri bekârken şimdi evlendi kendisi; onca taban tepip kundura eskitmeye o maaş hiç yeter mi ya, bilirsin, parada pulda hiçbir zaman gözü olmadı, evlenip yuva kurmaktı onun muradı...”

“Ah, Joe, öyle tatlı ki senin bu konuşmalarını dinlemek! Ama Biddy’ye ne dediğini söylüyordun.”

“Kendisine söylediklerim özetle şöyleydi ki, senin belki de eller arasında olduğunu, oysa senlen ben ölünceye dek dost olduğumuza göre böyle bir zamanda seni görmeye gidersem aykırı karşılanmayabilir, dedim Biddy’ ye. Biddy de bana harfi harfine, ‘Hiç vakit geçirmeden ona git,’ dedi.” Joe burada, dava konusunu özetleyen bir yargıç tavrıyla duralayarak, “Evet, böyle konuştu Biddy,” diye ekledi. “Dedi ki, ‘Vakit geçirmeden ona git,’ dedi, harfi harfine.” Joe burada kısa ama ciddi bir düşünceye daldıktan sonra, “Uzun lafın kısası,” diye konuşmasını sürdürdü. “Biddy’nin, ‘Bir dakika bile geçirmeden ona git,’ dediğini söylersem, gerçeği daha iyi belirtmiş olurum, dostum.”

Joe lafı burada kesti, yanımda çok konuşulmasının yasak olduğunu, belirli aralıklarla, canım istese de istemese de hafif bir şeyler yemem gerektiğini, onun bütün buyruklarına boyun eğmekten başka çıkar yolum bulunmadığını anlattı. Ben onun elini öptüm, arkama yaslanarak sustum. O da Biddy’ye mektup yazdı, benim sevgilerimi de bildirdi.

Biddy’nin, Joe’ya okuyup yazmasını öğretmiş olduğu anlaşılıyordu. Yattığım yerden onun bu mektubu nasıl göğsü kabararak yazdığını görünce, zaten zayıf kalmış olan sinirlerim gene boşandı, ağladım. Karyolamı, perdelerini çıkararak havadar hem de geniş diye oturma odasına taşımışlardı. Yerdeki halıyı kaldırmışlardı. Odanın gece gündüz havalandırıldığı, tertemiz tutulduğu belliydi. Joe şimdi büyük yapıtını yaratmak amacıyla benim köşedeki, üstü mürekkep şişeleriyle dolu yazı masamın başına oturmuştu. Önce kalem kutumun içinden, kendi dükkânındaki tezgâhtan alet seçercesine bir kalem seçti. Sonra çekiç ya da balyoz sallayacakmış gibi kollarını sıvadı. Yazıya başlamadan önce sol dirseğinin bütün ağırlığıyla masaya abanmak, sağ bacağını da ta geriye atmak gereğini duymuştu. Sonunda yazmaya koyuldu. Kalemi aşağı doğru indirirken öylesine ağırdan alıyordu ki çizdiği çizgilerin iki metre uzunluğunda olduğunu sanırdınız. Yukarı yönelik çizgiler çizdiği zaman da kalem cızır cızır ötüyor, dört bir yana bol mürekkep saçıyordu. Oysa Joe çoğu kez mürekkep hokkasını öbür yanda sanarak kalemi boşluğa batırıyor,

gene de yazısını eski rahatlığıyla sürdürmekten geri kalmıyordu. Arada sırada bir imla engeline takılıp kalmakla birlikte, mektubu genel olarak başarıyla sonuçlandırdı. İmzasını attı, kurutma kâğıdını iki elinin başparmaklarıyla işaretparmakları arasında tutup havaya uçururcasına kaldırdı, sonra kendi de ayağa kalkarak masanın çevresinde dört dönüp yaratısını değişik açılardan inceledi. Keyiften dört köşeydi!

Zaten uzun konuşabilecek durumda değildim. Çok konuşarak Joe'yu kaygılandırmak da istemiyordum. Bu yüzden ona Miss Havisham'ı sormayı ertesi güne bıraktım. Onun iyileşip iyileşmediğini sorduğumda Joe başını olumsuzca sarstı.

"Joe, öldü mü yoksa?"

Joe ilkin benim böyle pat diye soruşumu kınarcasına, "Doğrusunu istersen, iki gözüm, efendime söyleyim, pek öyle ileri de gitmeyelim, öylesi ağır konuşmayalım," dedi. Beni konuya alıştırmak için eveleyip geveliyordu. "Gene de Miss Havisham'ın kendileri şu sırada tam anlamıyla..."

"Yaşamıyor. Öyle mi, Joe?"

"İşte bu laf gerçeğe daha yakın oldu," dedi Joe. "Kendisi yaşamıyor artık."

"Çok yattı mı, Joe?"

Joe hâlâ haberi bana alıştıra alıştıra vermek amacıyla, "Sen hastalandıktan sonra," dedi. "İlle hesaplamamız gerekirse, şöyle aşağı yukarı bir hafta yattı, diyebiliriz, cancağızım."

"Biricik Joe, mirasına ne oldu, biliyor musun?"

"Anlayabildiğime göre mirasın ana bölümünü Miss Estella'nın üstüne yapmış. Ne var ki geçirdiği kazadan birkaç gün önce de Matthew Pocket'e tam dört bin altın bağışladığını bildiren bir yazı bırakmış. Kendi elyazısıyla. Peki Pip, bunca şeyden sonra bu dört bin tane çil altını neden tutmuş da Matthew Pocket'e bırakmış, dersin? 'Pip'in yukarıda adı geçen Matthew'a ilişkin söyledikleri yüzünden,' diye yazmış, Biddy'nin dediğine göre. 'Yukarıda adı geçen Matthew'a ilişkin söyledikleri yüzünden' nasıl?" dedi Joe. Vasiyetnamenin resmî sözcüklerini yineledikçe içi yağ bağlıyordu sanki! "Pip, bir düşünsene, dört bin tane çil altın!"

Altınların ille de "çil" olduklarını nereden çıkartmıştı bilmem. Ama bu, altınların sayısını onun gözünde çoğaltıyormuş gibi, "çil" olduklarını vurgulamaktan büyük zevk aldığı ortadaydı.

Bu sözler çok sevindirdi beni. Demek ömrümde yaptığım tek iyilik olumlu ve kesin bir sonuca bağlanmıştı. Öteki akrabalara miras kalıp kalmadığından hiç haberi var mı, diye Joe'ya sordum.

"Miss Sarah," diye Joe anlatmaya başladı. "Yılda yirmi beş altına kondu; hap alıp yutsun da safrakesesine iyi gelsin diye. Miss Georgina'ya topu topu yirmi altın kaldı. Mrs. ... o hörgüçlü yaban hayvanlarının adı neydi dostum?"

Bunu neden öğrenmek istediğine şaşırarak, "Deve,"[22] dedim.

Joe, başını sallayarak, "Mrs. Camels," deyince Camilla'yı kastettiğini anladım. Joe, "Gece uyanınca korkmasın diye kandil almak için beş poundu var," dedi.

Bunlar tam Miss Havisham'dan umulacak sözlerdi, bu yüzden Joe'nun verdiği bilgilerin doğruluğuna bütünüyle inandım.

Joe, "Şimdi, eski dostum," diye konuşmasını sürdürdü. "Daha gücün tam yerine gelmediğinden ötürü bugünlük sana bir tane daha haber vereyim de yetsin. Bizim Koca Orlick bu kez de tutmuş, bir eve girip soygunculuk yapmamış mı?"

"Kimin evi?" diye sordum.

Joe özür dilercesine, "Yanlış anlama beni," dedi. "Bu bayın yüksekten atma, hort zort etme huyu yoktu, diyemeyeceğim. Gene de, ne demişler? İngiliz'in evi kalesidir, demişler. Kalelere de zorla girilmez, cancağızım, meğer ki savaş sırasında ola... Kale sahibine gelince, kuldur, kusurları olsa bile bir yandan, tohumlarla tahılları pek çok severdi candan."

"Demek Pumblechook'un evine girdi, ha?"

"Tam üstüne bastın, sevgili Pip. Sen tut kasayı soy, bozuk para çekmecesini soğana çevir, adamın şarabını bir güzel iç, yemeklerini tıkın, sonra suratına şamar at, burnunu çek ve de karyola demirine bağla onu. Bağırmasın diye ağzını bir avuç tohumla tıka... her yıl açan bir tür çiçeklerin tohumuymuş... sonra bir güzel sopa çek üstüne. Ama bizim Pumblechook, Orlick'i tanımış. Orlick de kasaba cezaevinde yatıyor şimdi."

İşte böyle yavaş aşamalarla eskisi gibi rahat rahat söyleşmeye başladık. İyileşmem ağır sürüyordu, ama ağırdan da olsa kesinlikle gücüm yerine gelmekteydi artık. Joe yanımdan ayrılmıyordu, bana da gene eski küçük Pip olmuşum gibi geliyordu.

Joe'nun sevecenliği benim gereksinimlerimle öylesine orantılıydı ki onun elinde gerçekten küçük bir çocuk gibiydim. Joe yanımda oturup gene o eski dert ortağı, sırdaş yakınlığıyla, eski tertemiz yalınlığıyla, gösterişsiz, içten koruyucu halleriyle konuştukça, köyden ayrıldığımdan bu yana geçen günlerin hastalığımın karabasanlarından biri olduğuna inanasım geliyordu. Her işime Joe bakıyordu. Yalnızca ev bakımı için, temiz pak, terbiyeli bir kadın tutmuş, eski kadına da gelir gelmez yol vermişti. Bana sormadan böyle bir iş yapmasının özrünü ise, "Pip, inan bana, gözüm kör olsun, konuk yatağının şiltesinden kovayla kuştüyü çekip çıkartıyordu, satmak için, fıçıdan bira çıkartırcasına," diye açıkladı. "Sonra da sıra senin döşeğe gelecekti yüzde yüz. Sen öyle kalıp gibi yatarken kadın senin altındaki şilteyi boşaltacaktı kovaylan. Ondan sonracığıma da kömürleri apartacaktı, çorba kâselerine, salata çanaklarına dolduraraktan. Şaraplarla öbür içkileri de artık senin uzun konçlu çizmelerine mi koyup taşıyacaktı, kim bilir..."

Bir zamanlar benim ona çırak olacağım günü nasıl iple çekmişsek şimdi de dışarı çıkıp araba gezintisi yapabileceğim günü öyle dört gözle bekliyorduk. Bu büyük gün gelip çattığında kapıya üstü açık bir payton çağrıltıldı, Joe beni sarıp sarmaladı, kucağında taşıyıp bindirdi arabaya; sanki o büyük gönlünden fışkıran sevgiyle bol bol beslediği küçücük, boynu bükük çocuktum hâlâ.

O da yanıma geçip oturdu. Birlikte kırlara açıldık. Dört bir yanımızda ağaçlar, çimenler daha şimdiden yazın gür yeşiline bezenmiş, tatlı yaz kokuları havayı doldurmuştu. Günlerden pazardı. Çevremizdeki güzelliklere bakıyor, bütün bunların hasta yatağımda, ateşler içinde kıvrandığım günler, geceler süresince o günlerin, gecelerin güneşleriyle yıldızları altında boy atıp geliştiklerini, kır çiçeklerinin o sırada büyüdüklerini, kuş yavrularının o sırada palazlanıp şakımaya başladıklarını düşünüyordum. Ateşler içinde yatıp çırpındığım günlerin sırf anısı bile içimdeki şu tatlı dinginliğin üstüne bir gölge gibi düşüyordu.

Sonra kulağıma pazar ayini yapan kiliselerin çanları geldi; dört bir yanımda sere serpe uzanan güzelliklere daha yakından baktım. Tanrı'ya yeterince şükran duymadığımı, henüz şükran bile duyamayacak kadar halsiz olduğumu anladım. Çok, çok eskiden Joe beni panayıra, ırmak boyuna, kırlara götürdüğünde, çocuk yüreğimin bunca mutluluğa dayanamayıp çatlayacak kertelere geldiği zamanlarda yaptığım gibi, şimdi de başımı Joe'nun omzuna yasladım.

Biraz sonra kendimi azıcık toparladım. Eski cephaneliğin orada, otların arasına uzandığımız günlerdeki gibi çene çalmaya başladık. Joe'da hiçbir değişiklik yoktu. O günlerde gözümde neyse, şimdi de oydu; gene öyle katıksız, yalın bir sevgiyle bana sımsıkı bağlı, öylesine tam benim gönlümce!

Geri dönüşümüzde beni kucaklayıp da (hiç zahmetsiz) eve, üst kata taşıdığı zaman, omzunda bataklığa götürdüğü o heyecanlı Noel akşamını anımsadım. Benim durumumdaki değişiklikten hiç konuşmamıştık daha. Son zamanlarda başıma gelenlerin kaçını bildiğini kestiremiyordum. Şu sırada kendime olan güvenimi öyle yitirmiş, Joe'ya öyle bel bağlar olmuştum ki bu konuyu açsam mı yoksa o açsın diye mi beklesem, bilemiyordum. Ama biraz daha düşünüp taşındıktan sonra o akşam Joe pencere başında piposunu tüttürürken sordum:

"Joe, velinimetimin kim olduğunu duydun mu?"

Joe, "Miss Havisham değilmiş diye kulağıma çalındı iki gözüm," dedi.

"Kim olduğu da kulağına çalındı mı, Joe?"

"Çalındı sayılır, Pip. Hani Jolly Bargemen'da sana o paraları veren adamı yollayan adammış diye geldi kulağıma."

"Gerçekten de öyleymiş."

Joe en serinkanlı tutumuyla, "İlgi çekici," dedi.

Biraz sonra bir çocuk sıkılganlığıyla, "Öldüğünü de duydun mu, Joe?" diye sordum.

"Hangisi, Pip? Paraları veren mi, yollayan mı?"

"Yollayan."

Joe gözlerini benden kaçırıp pencereye dikerek uzun süre düşündükten sonra, "Yanılmıyorsam, adamcağızın başına aşağı yukarı ve de genellikle o yollu bir şeyler geldiğini duydum sanırım," diye yanıtladı.

"Kim olduğunu da biliyor musun, Joe?"

"Pek incesini bilmiyorum, eski dostum."

"Joe, öğrenmek istiyorsan," diye söze başlamıştım ki Joe yerinden kalktı, benim uzanmakta olduğum kanepenin yanına gelip durdu.

Bana doğru eğilerek, "Bak iki gözüm," dedi. "Oldum olası can dostuyuz biz, hem de ölünceye dek, öyle değil mi, Pip?"

Utancımdan ona karşılık veremeyerek sustum.

Oysa benden bir karşılık almışçasına, "Çok güzel," dedi. "İşte bu konuda anlaştık demektir. Öyleyse bizim gibi iki can dostu arasında ömür

boyu gereksiz olan konulara neden girelim, ha Pip? Bizim gibi iki can dostun arasında, gereksizlere hiç değinmeden konuşabileceğimiz dünya kadar laf var. Ulu Tanrım! Zavallı ablacığının hiddeti nasıldı öyle! Gıdıkçıyı da unutmamışsındır, değil mi?”

“Ah Joe, nasıl unutabilirim?”

“Bak bana, Pip, iki gözüm,” dedi Joe. “Gıdıkçı ile sizi birbirinizden uzak tutmak için elimden geleni yapardım o zamanlar. Ama ne yazık ki elimden gelenler içimden gelenlerin gerisinde kalırdı. Çünkü zavallı ablacığın sana girişmeyi aklına koydu mu, ben karşı çıktığım zamanlar bana da veryansın etse neyse, ama ne yazık ki sana daha büyük bir hınçla girişirdi. Çok dikkat etmişim buna. Adamı sakalından tutup çekelemişler, itip kakmışlar, ne çıkar? (Ablanın eline sağlık.) O ufak çocuğu cezadan kurtarmak için daha çok direnmiyorsam bunlardan yıldığım için değildi. Anlıyor musun? Bir adam ki sakalı çekiştirildikten, itilip kakıldıktan sonra bakar ki karşısındaki çocuğa daha bir yaman çullanılıyor, o adam elbet ki durup kendi kendine soracaktır: ‘Senin yaptığın işin iyilik neresinde?’ diyecektir. ‘Yaptığın zararı görüyorum ama iyiliği göremiyorum,’ diyecektir. ‘Şu yaptığınız iyiliği lütfen gösterir misiniz bana, beyefendi?’ diyecektir elbet.”

Joe’nun benden yanıt beklediğini görünce, “Demek adam böyle diyecektir,” diye mırıldandım.

“Böyle diyecektir ya,” dedi Joe. “Haklı mı bu adamın dedikleri?”

“Sevgili Joe, o adam her zaman haklıdır.”

“Öyleyse bu sözlerini hiç unutma, iki gözüm. Bu adam sence her zaman haklıysa (bana sorarsan çok zaman yapayanlış işler karıştırır ya, o başka), şimdi söyleyeceği sözlerin doğruluğuna da inan. Küçükken ufacık bir olayı çevrendekilerden gizli tutmuşsan bu biraz da J. Gargery yüzündendir; gıdıkçıyı senden uzak tutma konusunda J. Gargery’nin içinden gelenlerle elinden gelenlerin birbirine denk olmayışı yüzündendir. Onun için, düşünme artık bu gibi şeyleri; can dostuyuz biz, gereksiz konuşmalarla çenemizi yormayalım... Buraya gelmeden önce Biddy başımın etini yedi... bilirsin, nasıl kalın kafalı olduğumu... bu durumlara bu gözle bakayım, bu gözle baktıktan sonra da sana bu yollu anlatayım diye başımın etini yedi.” Konuşmasının bu mantık düzenine bayılmış olan Joe, “Bana belletilenlerin ikisini de yerine getirdiğime göre,” diye konuşmasını sürdürdü. “Şimdi gerçek bir dost olarak bir çift sözüm var sana. Efendime söyleyeyim.

Kendini aşırı yormak yasak, cancağızım. Bugünlük bu kadar yeter. Artık yemeğini yiyip sulandırılmış şarabını içecek, sonra da tıpış tıpış gidip yatacaksın.”

Joe’nun bu konuyu kapamakta gösterdiği incelik, kadınlık içgüdüsüyle sırrımı hemen sezerek Joe’yu hazırlıklı göndermiş olan Biddy’nin anlayışı, iyi yürekliliği beni derinden etkiledi. Ama Joe benim ne denli parasız kaldığımı, büyük, o büyük umutların, gün doğunca dağılan bataklık sisleri gibi uçup gittiğini biliyor muydu? Anlayamadım.

Joe’da anlayamadığım bir şey daha vardı. Çok geçmeden üzülerek sırrına erdiğim bu durum şuydu: Ben iyileşip gücümü yeniden kazanmaya başladıkça Joe’nun bana karşı gösterdiği rahat yakınlıkta bir azalma görülüyordu. Kendimi bütün bütün onun ellerine bıraktığım o halsiz günlerimde sevgili dost bana gene eskisi gibi, “Cancağızım, iki gözüm; Pip,” der olmuştu. Bu sözler şimdi şarkı gibi geliyordu kulağıma. Ben de ona karşı tıpkı çocukluk günlerimdeki gibiydim. Böyle davranmama izin verdiği için ona karşı sonsuz bir gönül borcu duyuyordum. Gelgelelim, benim sımsıkı sarılmama karşın aramızdaki bu tatlı yakınlık yavaş yavaş değişmeye başladı. İlkin şaşırdım buna, ne var ki çok geçmeden bu değişimin kökeninin, bütün suçun bende olduğunu anladım.

Ah, ben! Joe benim kendisine olan bağlılığımı kuşkuyla karşılarsa, durumum düzeldiği zaman ondan soğuyup uzaklaşacağımı sanırsa suç bende değil miydi? Ben neden olmamış mıydım buna? Joe, gücüm yerine geldikçe ondan kopacağıma inanıyor, benden önce davranıp aramızdaki bağları kendisi koparmak istiyorsa, onun temiz yüreğinde böyle duyguların kök salmış olması benim yüzümden değil miydi?

Joe’nun koluna yaslanarak Temple bahçelerinde yürümeye çıkıyordum artık. Bu gezintilerin üçüncü ya da dördüncüsündeydi. Ondaki değişikliği açıkça gördüm. Bir süre sıcacık, parlak güneşin altında oturup ırmağı seyrettikten sonra kalktığımızda, “Joe, bak, güzelce yürüyebiliyorum artık,” diyeceğim tuttu. “İstersen dönüşte kendi başıma yürüyeyim de gör!”

“Ola ki kendini çok yormayasın, Pip,” dedi Joe. “Ama o denli güçlenirseniz çok sevinirim, efendim.”

Bu son sözleri bir şamar gibi inmişti yüzüme. Ama ne diyebilirdim ki! Parkın kapısından öteye geçmedim, olduğumdan daha halsizmişim gibi yaparak Joe’ya koluna girmek istediğimi söyledim. Joe kolunu uzattı bana, ama düşünceliydi.

Bana gelince, ben de düşünceliydim. İçim pişmanlıkla dolu, Joe'daki bu gitgide artan değişimi nasıl önleyebilirim diye düşünüyordum. Durumumun ne denli bozulduğunu, beş parasız kaldığımı ona söylemekten utanıyordum; gizleyecek değildim bunu. Ne var ki utancım bencilliğe, gurura dayanmıyordu hiç olmazsa. Onun gerçeği öğrenirse köşedeki üç kuruşunu bana vermeye kalkacağını biliyordum. Onun bana yardım etmesinin doğru olmadığını, buna izin vermemem gerektiğini de biliyordum.

O gece ikimiz de dalgındık. Ben geceleyin yatmadan önce kararımı vermiş bulunuyordum; ertesi gün pazardı. Bir gün daha bekleyecek, hafta başıyla birlikte ben de yeni bir sayfaya başlayacaktım. Pazartesi sabahı Joe'ya durumumdaki değişikliği anlatacaktım. Aramızda en ufak bir gizli saklı kalmayacaktı. Ona kafamda kurduğum tasarıyı, Herbert'le birlikte gitmeyi neden istemediğimi de açıklayacaktım. O zaman Joe'nun benden uzaklaşmasını temelli önlemiş olacaktım.

Şimdi benim gibi Joe'nun düşünceli hali de geçmişti. Sanki aramızda gizli, duygusal bir anlaşma olmuş, benim gibi o da bir karara varmıştı. Dingin bir pazar geçirdik. Arabayla kırlara çıktık gene, tarlalarda dolaştık.

"Joe," dedim. "Hastalandığıma şükrediyorum."

"Biricik Pip, iki gözüm, artık bütünüyle iyileştiniz sayılır hemen hemen, efendim."

"Bu günleri hiç unutmayacağım, Joe."

"Ben de öyle, efendim," dedi Joe.

"Birlikte geçirdiğimiz şu günleri hiç unutmayacağım, Joe. Biliyorum, eski günleri bir süre için unuttuğum da oldu. Ama şu günleri dünyada unutamam."

Joe nedense biraz telaşlı, tedirgin bir tutumla, "Pip," dedi. "Ne âlemler yaptık. Şu var ki geçmişin üstünde durmanın bir gereği yok, efendim."

Geceleyin yattığımda Joe, her gece yaptığı gibi gene odama geldi. Sabahki kadar iyi olup olmadığımı merakla sordu bana.

"Evet, sevgili Joe. Çok iyiyim."

"Her gün biraz daha iyiliğe doğru gidiyorsun, değil mi, cancağızım?"

"Evet, Joe, kesinlikle."

Joe o iri, güzel, iyi eliyle omzumdaki yorganı okşadı. Sonra, kulağıma biraz boğuklaşmış gibi gelen bir sesle, "İyi geceler, Pip," dedi.

Ertesi sabah daha da taze bir güçle dopdolu, daha iyileşmiş olarak kalktım. Joe'ya her şeyi hiç gecikmeden, açıkça anlatmaya kararlıydım.

Kahvaltıya oturmadan söyleyecektim ona her şeyi. Hemen giyinip odasına giderek onu tatlı bir şaşkınlığa uğratacaktım. İlk olarak böyle erkenden kalkıyordum çünkü.

Odasına gittim, Joe görünürlerde yoktu. Yalnızca o değil, çantası da yoktu.

Hemen kahvaltı masasına koştum. Masanın üstünde bir mektup buldum. Kısaca şöyle diyordu:

Ayak bağı olmamak için buradan ayrıldım, çünkü sen artık iyileştin, sevgili Pip. Gitmesi senin için daha hayırlı olan.

Joe

Not: Ölünceye dek dostuz.

Mektubun içine bir de makbuz eklemişti. Tutuklanmama neden olacak borçların makbuzuydu bu. O dakikaya dek boş yere kendimi aldatarak alacaklıların peşimi bıraktıklarına ya da benim iyileşip ayağa kalkmamı beklediklerine inanmıştım. Bu borcu Joe'nun ödemiş olacağı aklımın ucundan geçmemişti. Ama işte Joe parayı vermişti, çünkü makbuz onun adınaydı.

Yapabileceğim tek bir şey kalmıştı şimdi, o da Joe'nun peşinden eski yuvama, sevgili ocağımızın başına dönmekti. Ona orada açılacak, pişmanlıkla karışık kırgınlığımı orada söyleyecek, kafamın gerisinde bir yerde dumanlı bir düşünce olarak başlayıp zamanla kesin bir karara dönüşen tasarıyı orada anlatacaktım.

Kararım şuydu: Biddy'ye gidecek, burnumun nasıl sürtüldüğünü, bütün eski umutlarımın nasıl suya düştüğünü söyleyecektim. Eski arkadaşlığımızı, mutsuz zamanlarımda bana nasıl dert ortaklığı ettiğini ona anımsatacaktım. Sonra ona diyecektim ki:

"Biddy, bana öyle geliyor ki, bir zamanlar beni oldukça severdin. Bense, deli gönlüm senden uzaklara kaysa bile gerçek huzuru, mutluluğu oldum olası senin yanında bulmuşumdur. Bundan sonra da beni eskisinin yarısı kadar sevebilirsen, tüm kusurlarımla, eziklikleriml benimseyebilirsen beni, suçunu bağışladığın küçük bir çocuk gibi geri alabilirsen... Gerçekten de yaptıklarıma pişmanım, Biddy; içimi yatıştıracak avutucu bir sesin, yaralarımı saracak sevecen ellerin özlemi içindeyim. Hem bu kez sana eskisinden biraz daha layık olduğumu sanıyorum; çok değil,

ama birazcık daha... Biddy, benim bundan sonra ne yapacağıma sen karar vereceksin. İstersen Joe ile birlikte dükkânda çalışırım, istersen bu dolaylarda başka bir iş tutarım, istersen birlikte uzak ülkelere gideriz. Elime güzel bir fırsat geçti, Biddy, ama senin yanıtını almadan kararımı vermek istemediğim için bekletiyorum... İşte böyle, sevgili Biddy, hayatımı paylaşacağını söylersen bana dünyaları verirsin. O zaman ben daha iyi bir insan olur, senin de dünyanı daha güzelleştirmek için elimden geleni yaparım."

Amacım, kararım böyleydi işte. Adamakıllı iyileşebilmek için üç gün daha bekledim, sonra kararımı uygulamaya, köye gittim. Bunun sonucunu anlatmaktan öte söyleyecek sözüm de kalmadı.

22. Devenin İngilizce karşılığı "Camel"dır. (Y.N.)

58

Parlak durumumdaki sönükleşmenin, yükseldiğim yerden tepetaklak düşmemin haberi bizim köyle dolaylarına benden önce ulaşmıştı. Kasabaya vardığımda baktım haberi alan Blue Boar'ın bana karşı tutumunda büyük bir değişim olmuştu. Varlığa kavuştuğum sıralarda gözüme girmek için beni sıcacık bir ilgiyle bağrına basan Blue Boar'ın, varlıktan düştüğüm şu günümde buz gibi bir ilgisizlikle bana sırt çevirdiğini gördüm.

Kasabaya akşam vardım. Eskiden kolayca aldığım yol o gün çok yormuştu beni. Blue Boar Hanı'nda her zaman kaldığım odanın, "tutulmuş" olduğunu öğrendim. (Yeni mirasa konan birine verilmiş olsa gerekti.) Beni avlu üzerinde, güvercinlerle arabalar arasında, külüstür bir odaya aldılar. Neyse ki ben bu odada da, hanın en pahalı odasındaymışım gibi deliksiz bir uyku çektim; öylesine güzel düşler gördüm.

Sabah erkenden, kahvaltım hazırlanırken Satis Köşkü'ne doğru şöyle bir yürüdüm. Kapıda, pencerelerde, ev eşyasının ertesi hafta açık artırmayla satılacağını bildiren ilanlar vardı. Ev, yıkıcılara verilmiş; işe yarar yerleri eskicilere satılacakmış. Bira fabrikasının üzerine badanadan eciş bücüş harflerle, "Bölüm I," diye yazmışlardı. Bunca yıldır kapalı duran ana yapı ise "Bölüm II," diye numaralanmıştı. Başka bölümlere başka numaralar konmuş, yazılara yer açılsın diye duvar sarmaşıkları köklenmişti. Sap sap sarmaşıklar daha şimdiden yerlerde toza belenip solmaya başlamıştı.

Açık duran bahçe kapısından içeri adımımı attım; bir an durdum, orada işi olmadığını bilen bir yabancı gibi diken üstünde çevreme bakındım. Açık artırmacının yazmanı bira fıçılarını sayıyor, yanındaki başka bir adam da elinde kalem, onun söylediklerinin listesini çıkarıyordu. Onun kaç zamanlar "Koca Clem" şarkısını söyleyerekten itip dolaştırdığım o eski tekerlekli koltuğa kurulmuş oturduğunu gördüm.

Kahvaltı için hana döndüğümde baktım Pumblechook, han sahibiyle hoşbeş etmekte. (Geçirmiş olduğu son serüvenin onu güzelleştirmiş olduğunu söyleyemeyeceğim.) Yolumu gözlemekte olduğu belliydi. Beni

görünce yanıma gelerek, “Delikanlı, böylesi düşkünleştiğine üzülüyorum doğrusu,” dedi. “Ama başka ne umulurdu zaten, efendim; ne umulabilirdi bundan başka?”

Elini, suçluyu bağışlayan, gene de tepeden bakan bir tavırla uzattı. Ben de hastalıktan cılız düşmüş, takışacak durumda olmadığımdan tutup sıktım bu eli.

Pumblechook, “William,” diye garsona seslendi. “Masaya bir çörek getir. Vah vah, bu günleri de görecektik ha?”

Asık yüzle kahvaltıya oturdum. Mr. Pumblechook tepeme dikilmiş duruyordu. Daha ben davranıp çaydanlığı alamadan o benim çayımı, her şeye karşın yüce gönüllü olmaktan vazgeçmeyen velinimet tavrıyla kendisi boşalttı. Sonra üzüntülü bir sesle, “William,” dedi gene. “Tuz da koy sofraya.” Bu kez bana dönerek, “O eski, mutlu günlerimizde çayını bol şekerli içerdin galiba, değil mi?” diye sordu. “Süt de alır mıydın? Alırdın demek. William, şeker getir, süt getir. Biraz da tere getir.”

Soğuk soğuk, “Sağ olun, tere yemem,” dedim.

“Yemezsin ya,” diye Mr. Pumblechook içini çekerek uzun uzun baş salladı. Tere yememek benim yoksullaşıp düşkünleşmemin doğal bir sonucuydu sanki. “Çok doğru. Toprak Ana’nın meyveleri, kullarının gündelik rızkı. Yok, tere getirmeyeceksin, William.”

Ben kahvaltı ediyordum. Pumblechook Amca da tepemde dikilmiş gene her zamanki gibi sesli sesli soluyarak o camlaşmış gözleriyle beni süzüyordu. Derken yüksek sesle düşünürcesine, “Bir deri bir kemik kalmış, zavallı,” dedi. “Oysa buradan hayır dualarımla uğurladığım zaman fıstık gibiydi doğrusu. Ee, soframız onun sofrasıydı elbet; bir kuşsütüyle beslemediğimiz kalırdı onu.”

Bütün bunlar ister istemez bana, paraya konduğum zamanlar onun, “İzin verirseniz,” diye ellerimi öperek dalkavukluk yapmasıyla, demin elini bana büyük lütuf yaparcasına uzatmasının arasındaki zıtlığı düşündürdü.

Mr. Pumblechook bana tereyağla ekmek uzatarak, “Vah vah,” dedi. Sonra, “Joseph’e gidiyorsun, değil mi?” diye sordu.

Elimde olmayarak, “Tanrı aşkına!” diye parladım. “Benim gittiğim yerden size ne? Şu çaydanlığı da bırakın elinizden artık.”

Bundan daha kötü bir şey yapamazdım, çünkü ona aradığı fırsatı vermiştim. Çaydanlığı elinden bırakıp benim masadan birkaç adım geriledi. Kapıdaki garsonla hancı duysunlar diye yüksek sesle konuşarak, “Peki,

delikanlı," dedi. "İşte bırakıyorum çaydanlığı elimden. Haklısın. Gerçekten haklısın bu kez. Senin kahvaltınla ilgilenmek benim neyime? Vur patlasın çal oynasın hovardalık etmekten iskeletin çıkmış. Ben de seni dedelerine güç veren, vermiş olan en has memleket besinleriyle canlandırmak istedim! En büyük suçu işledim. Ne üstüme görev benim?" Sonra Pumblechook garsonla hancıya döndü, kolunu bana doğru uzatıp göstererek, "Oysa küçücük, güleç bir bebekken dizimde hoplatırdım onu," dedi. "Biliyorum, olamaz, diyeceksiniz ama öyleydi diyorum size. Evet, o çocuk bunun ta kendisiydi."

İki dinleyiciden hafif bir mırıltı yükseldi. Hele garson özellikle etkilenmiş gibiydi. Mr. Pumblechook, "İşte küçük paytonumla gezdirdiğim çocuk bu; elimde büyüyen çocuk bu," diye sayıp döküyordu. "Ablasının evliliği yoluyla hısmı olduğum çocuk bu. Bu ablaya kendi anasının adını verip Georgiana Maria dememişler miydi? Yadsısın bakalım yadsıyabilirse!"

Garson, benim bunu yadsıyamayacağıma, dolayısıyla sicilimin hiç de parlak olmadığına iyice inanmış gibiydi.

Mr. Pumblechook, eskisi gibi bana bakıp kafasını sallayarak, "Delikanlı," diye konuşmasını sürdürdü. "Joseph' in yanına gidiyorsun. Diyorsun ki bundan sana ne? Ben de diyorum ki delikanlı, peki git bakalım; kalk, Joseph'e git."

Garson, "Buna ne buyrulur?" demek istercesine, hafiften öksürdü.

"Benden selam söyle Joseph'e. Sonra da ne de, biliyor musun? 'Joseph' de. 'Bugün ilk velinimetimi, beni adam eden insanı gördüm,' de. 'Adını söylememe gerek yok ama onun benim için neler yaptığını kasabada herkes biliyor; işte ben bugün bu adamı gördüm, Joseph,' de ona. İşte bütün kasabalının tanıyıp saydığı, Blue Boar Hanı'nın sahibi burada. Baba adı yanılmıyorsam Potkins olan William da burada. Yanlış mı söyledim, William?"

"Doğru söylediniz, efendim," dedi William.

"Onların yanında açıkça konuşuyorum bunları. Evet, Joseph'e diyeceksin ki bu sabah ilk velinimetimi gördüm, diyeceksin."

"Onu burada görmediğime yemin edebilirim," diye yanıtladım.

"İstersen bunu da söyle Joseph'e," dedi Pumblechook. "Bunu böylece söylediğini söyle, kalıbımı basarım Joseph'in bile şaşkınlıktan ağzı bir karış açık kalır."

“İşte bunda yanılıyorsunuz,” dedim. “Ben Joseph’i sizden daha iyi tanırım.”

Pumblechook, “Diyeceksin ki,” diye bıraktığı yerden gene başladı. “Diyeceksin ki, ‘Joseph; o adamı gördüm. Kendisi ne sana ne de bana gücenik değil,’ diyeceksin. ‘Senin ne odun kafalı olduğunu, cahilliğini bildiği gibi benim nankörlüğümü de iyi biliyor, Joseph,’ diyeceksin ona.” Buraya gelince Pumblechook kafasıyla birlikte parmağını da sallamaya başladı. “Diyeceksin ki, ‘Benim insanlıktan zerrece pay almadığımı, nah şu kadarcık iyilik bilmediğimi bu kişi biliyor,’ diyeceksin. ‘Bu gerçeği kimse ondan daha iyi bilemez,’ diyeceksin. ‘Hele sen, Joseph, bana hiç emeğin geçmediğinden dünyada bilemezsin bunu, ama o kişi çok iyi biliyor, Joseph,’ diyeceksin ona.”

Onun nasıl çenesi düşük hıyarın biri olduğunu bilmez değildim, gene de benim yüzüme karşı böyle konuşmaya nasıl yüzü tuttu, diye şaşmış, kalmıştım. O ise, “Diyeceksin ki,” diye lafını sürdürüyordu hâlâ. “‘Joseph, bu kişinin sana bir çift lafı var, bunları şimdi sana da söylüyorum,’ diyeceksin. ‘Benim bu duruma düşmemde Tanrı’nın parmağını görmüş. Bu parmağı görür görmez tanımış, çünkü çok açık görmüş, Joseph,’ diyeceksin. ‘Bu parmağın yazdığı yazı da şuymuş, Joseph: İlk velinimete, ilk yardımcıya nankörlük etmenin karşılığı, diye yazıyormuş. Ama bu kişi yaptığından pişman değilmiş, Joseph,’ diyeceksin. Diyeceksin ki, ‘Hiç pişman değilmiş. Yaptığı işin doğruluğuna, büyüklüğüne, insanlık görevi olduğuna inanıyormuş, gerekirse gene de yaparmış,’ diyeceksin.”

Bölük pörçük olan kahvaltıma son vererek, “Bu yaptığı, gerekirse gene yapacağı iş neymiş?” diye dudak büktüm. “Yazık ki bu kişi bunu belirtmedi.”

Pumblechook hancıdan yana dönerek, “Ey Blue Boar Hanı’nın sayın sahibi!” dedi. “Ve de sen, William! Kasabada dolaşırken içinizden gelirse, karşılaştığınız kimselere böylece söyleyebilirsiniz bunu. Yaptığı işin doğruluğuna, büyüklüğüne, insanlık görevi olduğuna inanıyormuş, gerekirse gene de yaparmış, diyebilirsiniz.”

Koca şarlatan, böyle diyerek ikisinin de çalımla elini sıktı, dışarı çıktı. Ben de onun yaptığı, gerekirse gene yapacağı bu “iş”in ne olduğunu anlayamayarak oturup kaldım. Biraz sonra ben de handan ayrıldım. High Sokağı’ndan geçerken onun, dükkânının önünde durmuş, seçkin bir topluluğa palavra sıkmakta olduğunu gördüm. Kuşkusuz gene deminki

konuyu işliyor olsa gerek ki ben karşı kaldırımdan geçerken hepsi dönüp ters ters bana baktılar.

Ama bu tatsız olay, Joe ile Biddy’ye kavuşma düşüncesini daha da tatlandırmış gibiydi. Onların bana göstermiş oldukları yüce gönüllülük, bu yüzsüz şarlatanın küçüklüğü yanında büsbütün göz kamaştırıyordu. Bacaklarım henüz zayıf olduğundan ağır ağır yürüyordum onlara doğru, ama yaklaştıkça içim hafifliyordu; kibirle, ikiyüzlülükle dolu olan dünyayı gitgide gerilerde bıraktığımı duyumsuyordum.

Pırıl pırıl bir haziran günüydü. Gökyüzü mavi, tarlakuşları ta yükseklerden yemyeşil mısır tarlalarının üstünde uçuşmaktaydı... Kırları hiç böylesine güzel, dingin görmemiş olduğumu düşünüyordum. Burada süreceğim yaşam konusunda sayısız düşler kuraraktan, katıksız vefasıyla o duru, Tanrı vergisi bilgeliğinin haslığını sınamış olduğum kişinin yanında, onun gösterdiği yolda ilerleyerek çok daha iyi bir insan olacağımı düşünerek yürürken, zamanın nasıl geçtiğini anlamadım bile. Bu düşünceler içimi titretiyordu, çünkü köye dönmek beni yumuşatmış, yüreğimi kabartmıştı. Öylesine değişmiştim ki uzun yıllarını çok uzaklarda geçirdikten sonra, en sonunda sılasına dönen, yalınayak bir gezgin gibiydim.

Biddy’nin öğretmenlik yaptığı okulu hiç görmemiştim, ama köye ses çıkarmadan girmek için arka yoldan dolaşınca okulun önünden geçtim. O gün tatil olduğunu, okulda hiç çocuk olmadığını, Biddy’nin evinin de kapalı olduğunu görünce hayal kırıklığına uğradım. Biddy beni görmeden, onu günlük işini yaparken izleme niyetim boşa çıkmıştı.

Ama demirci dükkânı şuracıktaydı işte. Joe’nun çekiç sesine kulak kabartarak, mis kokulu ıhlamur ağaçlarının taze yeşil gölgesinde oraya doğru ilerledim. Çekiç sesini duymam gerekirdi artık, nitekim duyar gibi oldum, ama kulaklarımın beni aldatmış olduğunu anladım. Her yer sepsessizdi. İşte ıhlamurlar, işte ak dikenli çalılar, işte yaprakları tatlı tatlı hışırdayan kestane ağaçları... Hepsi yerli yerindeydi de yaz rüzgârı bir tek Joe’ nun çekiç sesini getirmiyordu kulağıma.

İçim nedenini bilmediğim bir korkuyla dolmuştu şimdi. Dükkânı görmekten ürkerek ilerledim, en sonunda gördüm ama her yanı sımsıkı kapalıydı. Ne bir ateş parıltısı, ne ışıl ışıl fışkıran kıvılcım sağanakları, ne de körüğün gürleyişi...

Ama ev boş değildi. Konuk odasının kullanılmakta olduğu anlaşılıyordu, çünkü pencerelerinde kar gibi perdeler dalgalanıyor, içerisinin çiçeklerle şenlenmiş olduğu dışarıdan görülüyordu. Çiçeklerin üzerinden içeriye bir göz atmak amacıyla usul usul eve doğru ilerlerken, Joe ile Biddy, yerden bitmişçesine karşımda belirdiler. Kol kolaydılar.

Biddy önce hayal görmüşçesine hafif bir çığlık kopardı, sonra kollarımda buldum onu. İkimiz de ağlıyorduk; ben, onu bu kadar cana yakın, taptaze, pırıl pırıl bulduğum için, o ise beni böylesine solgun, bitkin bulduğu için.

“Canım Biddy, nasıl da giyinip kuşanmışsın bu sabah!”

“Öyle, sevgili Pip.”

“Joe, sen de öyle. İki dirhem bir çekirdeksin!”

“Evet Pip, evet iki gözüm.”

Sonra Biddy içine sığmayıp fışkıran bir mutlulukla, “Bugün benim düğün günüm,” diye türkü söylercesine konuştu. “Joe’nun karısı oldum artık!”

Mutfağa aldılar beni. Başımı o eski, çam ağacından yapılma masaya dayadım. Biddy bir elimi tutup dudaklarına götürmüştü, Joe’nun sevgili eli bana yeniden güç vermek istercesine omzumu tutuyordu.

“Böyle birdenbire öğrenivermek sarstı onu, Biddy’ciğim,” diyordu. “Gücü tam yerine gelmedi daha.”

“Akıl etmeliydim. Ama, canım Joe, öylesi mutluydum ki düşünemedim işte!”

İkisi de öyle seviniyorlardı ki beni gördüklerine! Gelişim öyle koltuklarını kabartmış, onları öyle duygulandırmıştı ki! Hele gelişimin düğün günlerine rastlayıp mutluluklarını bütünleştirmesi kıvançlarına kıvanç katıyordu.

İlk aklıma gelen şey, bu en son kırılan umudumu Joe’ya hiçbir zaman açmayışıma şükürler etmek oldu. Hastalığımda birlikte olduğumuz sıralarda kaç kez ona bu tasarımı söylemek dilimin ucuna dek gelmişti. Yanımda bir saat daha kalsa Joe’nun her şeyi öğrenmesi kaçınılmaz olacaktı, bu kesin...

“Canım Biddy,” dedim. “Dünyanın en iyi insanıyla evlendin sen. Bir de onu benim hasta yatağımın başında görmüş olsaydın belki daha bile... Ama yok, onu şimdikinden daha çok sevemezsin ki!”

“Çok doğru,” dedi Biddy. “Bundan öte sevemem onu.”

“Biricik Joe, sen de dünyanın en iyi kızıyla evlendin. Biddy sana layık olduğun mutluluğu sağlayabilecek olan tek kişidir! Ah benim sevgili, güzel gönüllü, büyük yürekli dostum, Joe!”

Joe bana baktı. Dudakları titriyordu. Neredeyse kolunun yeniyle gözlerini silecekti!

“Joe, Biddy, ikinize birdendir bu sözlerim. Kiliseye gidip geldiniz bu sabah. Tüm dünyayla, insanlarla barışıksınız, içiniz sevgiyle dolup taşıyor. İkinizden de büyük iyilikler gördüm, hiçbirinin değerini bilmedim. Gene de yürekten gelen teşekkürlerimi geri çevirmeyin. Bir saate kalmaz, gidiyorum buradan; uzak ülkelere gideceğim yakında. Ama beni hapisten kurtarmak için verdiğiniz parayı size ödeyinceye dek gözüme uyku girmeyecek. Durmadan çalışacağım. Gene de beni yanlış anlamayın, canlarım benim. Joe, Biddy, bu paranın bin katını da sağlasam, size olan borcumun bir kuruşunu bile ödeyebilmiş sayamam kendimi. Bu gönül borcunu ödenmiş saymak da istemem zaten.”

Benim bu sözlerim ikisinin de gözlerini yaş içinde bırakmıştı. “Sus,” diye yalvardılar.

“Söyleyeceklerim bitmedi ki daha. Biricik Joe, dilerim Tanrı’dan çocukların olsun. Kış geceleri ocak başında oturan küçücük çocukları gördükçe, bir daha dönmemecesine giden o, öteki küçücük çocuğun aklına gelmesini dilerim. Benim nankörlüğümü kendi çocuklarına ne olur anlatma, Joe. Biddy, sen de benim yüreğimin kısırlığını, burnumun büyüklüğünü sakla onlardan. İyiliğinizden, yakınlığınızdan ötürü sizi baş tacı ettiğimi anlatın yalnızca. Sizin yavrularınız oldukları için benden daha iyi birer insan olmalarını doğal saydığımı, onlardan bunu beklediğimi söyleyin onlara.”

Gözlerini silmekte olan Joe kol yeninin ardından, “Hiç de söylemem böyle şeyler,” diye mırıldandı. “Ne de Biddy söyler. Ne de dünyada hiç kimse söylemez böyle şeyler benim çocuklarıma.”

“Biliyorum, sizin iyilik dolu yürekleriniz beni çoktan bağışlamıştır ama bir kez de yüzüme karşı söyleyin bunu, ağzınızdan duyayım ki gittiğim

yadellerde kulaklarımda çınlasın bu sözleriniz. Bana inandığınızı, ileride bana gene güvenebileceğinizi umabileyim oralarda.”

“Ah, Pip, ah benim iki gözüm cancağızım,” dedi Joe. “Tanrı bilir ya, bağışlanacak bir şey yok, ama gene de bağışladım.”

Biddy, “Tanrı benim de içimi biliyor,” diye ekledi.

“Öyleyse şimdi izin verin, gidip çocukluk odama bir bakayım. Bir süre başımı dinleyeyim orada. Birlikte yemek yer, şarap içeriz sonra. Daha sonra da siz beni yol ayrımındaki yön levhasına kadar geçirin. Orada vedalaşalım!”

Varımı yoğumu sattım; elime geçenle borçlarımı ödedim. Alacaklılarım da bana bütün hesaplarımı kapamaya yetecek kadar zaman tanıdılar. Sonra İngiltere’den ayrılıp Herbert’in yanına gittim. Bir ayın içinde İngiltere’den ayrılmış, iki ay içinde Clarriker ve Ortakları Şirketi’ne yazman olarak girmiş, dört ayın sonunda da bağımsız, sorumlu bir göreve getirilmiştim. Bu arada, Mill Pond Bank’teki evde ise o tavan atkısı, Barley Baba’nın homurtularıyla, baston vuruşlarıyla artık inlemez olmuş, rahata ermiş; Herbert, Clara ile evlenmeye gitmişti. Böylece, o Clara ile birlikte dönünceye dek şirketin Doğu Şubesi’nin sorumluluğunu ben ele aldım.

Şirkete ortak olabilmem uzun yıllarımı aldı, ama ben Herbert ile karısının yanında mutluydum. Ayağımı yorganıma göre uzatarak borçlarımı ödüyor, bir yandan da Joe ve Biddy ile hiç aksatmaksızın mektuplaşıyordum.

Şirkete üçüncü ortak olarak girdiğim zaman Clarriker sırrımızı Herbert’e açıklayarak beni ele verdi. Bu sırrın kafasına çoktandır yük olduğunu, söyleyip kurtulmak istediğini belirtti ve söyledi. Gerçeği öğrendiğinde Herbert şaştığı oranda duygulandı. Bu da bizim aramızdaki dostluğu perçinlemeye yaradı.

Dev bir işletme olup çıktığımız, küpler dolusu para yaptığımız sanılmasın. İşimizin çapı büyük değilse de dürüst tanınıyorduk, alnımızın teriyle çalışıyorduk, kazancımız da yerindeydi. Herbert’in neşeli, yorulmak bilmez çalışkanlığıyla atılganlığına öyle çok şey borçluyduk ki çoğu kez için için şaşardım. Nasıl olmuştu da bir zamanlar başarıya ulaşamayacak,

beceriksiz biri gözüyle bakmıştım ona? Sonra günün birinde yepyeni bir düşünce bu soruna ışık tuttu: O zamanlar Herbert’e kondurduğum beceriksizlik aslında hiçbir zaman onun değil, benim kendi beceriksizliğimdi belki de!

59

Doğu'da kaldığım sürece gözlerimin önünden hiç gitmemişlerdi ama on bir yıldır ne Joe'yu, ne de Biddy'yi görmüştüm. Derken bir aralık akşamı, karanlık bastıktan birkaç saat sonra eski evimin mutfak kapısına, yeniden yavaşça dokundum. Öyle usulca ittim ki kapıyı, içeridekiler beni görmediler, duymadılar bile. Sessizce baktım onlara. İşte, ocak köşesindeki eski yerinde, ateşin ışığında Joe gene piposunu tüttürmekteydi; saçlarına biraz kır düşmüş olmakla birlikte gene eskisi gibi gürbüz, güçlü, dinç... Joe' nun diziyle duvarın arasında, benim eski taburemin üstüne tünemiş olarak da gene ben oturmaktaydım!

Çocuğun yanına bir başka tabure çekip oturduğumu gören (ama çocuğun saçlarını karıştırmaktan özellikle kaçındım) Joe sevinçten neredeyse uçuyordu.

"Senin adını verdik ona, cancağızım. Pip dersek büyüdükçe sana benzer diye umduk. Gerçekten de andırıyor seni."

Gerçekten bana da öyle geldi. Ertesi gün gezmeye çıkardım onu. Çenelerimiz yorulana dek konuştuk, konuştuk. Köy mezarlığına vardığımızda onu oradaki mezar taşlarından birinin üstüne oturttum. O da bu yükseklikten bakarak bana, "Bu Köyde Oturanlardan Phillip Pirrip" ile "Ve Georgiana, Yukarıda Adı Geçenin Karısı"nın hangi taşlar altında yattıklarını gösterdi.

Akşamleyin, yemekten sonra, kız çocuğunu kucağında uyutan Biddy ile konuştum:

"Biddy, bugünlerden birinde küçük Pip'i bana vereceksin, başka yolu yok. Bir süre için ödünç vereceksin hiç değilse."

"Yok canım," diye güldü Biddy, yumuşak sesle. "Sen artık evlenmelisin."

"Herbert ile Clara da bunu söyleyip duruyorlar, ama ben galiba hiç evlenmeyeceğim, Biddy. Rahatım öyle bir yerinde ki onların yanında, evleneceğimi hiç sanmıyorum. Kocamış bir bekâr olup çıktım."

Biddy kucağında uyuyan yavruya baktı; onun o minik, yumuk elini dudaklarına götürdü. Sonra bu anaç eliyle benim elimi tuttu. Nikâh halkasının serinliğini tenimde hissettim. Biddy'nin, elimi hafifçe sıkmasında öyle ince bir anlam gizliydi ki!

"Sevgili Pip," dedi. "Aklının onda kalmadığından emin misin?"

"Yok, yok... hiç öyle bir şey yok, Biddy."

"Bunca yıllık arkadaşlığımızın adına söyle. Onu unutabildin mi, kesinlikle?"

"Canımın içi Biddy, başımdan geçen önemli şeylerin hiçbirini unutmadım ben. Önemsiz şeylerin bile pek azını unuttum. Ne var ki o, zavallı bir düştü, çoktan uçup gitti Biddy, çoktan uçup gitti."

Gene de, bu sözleri söylerken bile içimden biliyordum ki o gece eski konağın yerini tek başıma gezmeye gidecektim, onun hatırı için. Evet aynen, öyle işte. Estella' nın hatırı için.

Onun çok mutsuz olduğunu, kendisine çok cefa çektiren kocasından ayrı yaşadığını duymuştum. Kocası yıllar geçtikçe kibri, pintiliği, hainliği, kötülüğü, kabalığı ile dört bir yana ün salmıştı. Sonra, acımasızca dövdüğü bir atın tekmeleri altında can verdiği de kulağıma çalınmıştı. Böylece Estella aşağı yukarı iki yıl önce Mrs. Drummle olmaktan kurtulmuştu. Şimdilerde ne yaptığını bilmiyordum; yeniden evlenmiş olsa gerekti.

Joe'larda akşam yemeği erken yendiği için Biddy ile konuşmamdan sonra bile karanlık basmadan önce rahat rahat kasabaya gidip dönecek vaktim kalmıştı. Gelgelelim yolda eski anıları canlandırıp sık sık duralayarak, şuraya buraya bakarak öyle çok oyalandım ki bir zamanlar konağın durduğu yere geldiğim zaman gün adamakıllı batmıştı.

O konağın, fabrikanın, yapıların yerinde yeller esiyordu şimdi. Ayakta eski bahçenin duvarından başka bir şey kalmamıştı. Sarmaşıkların yer yer yeniden kök salmış, yıkıntıların alçak tümseklerini gene yeşil yapraklarıyla kaplamış olduğunu gördüm. Çit kapısı aralık duruyordu; itip içeri girdim.

Gün bitimini soğuk, gümüş rengi bir sis, duvak gibi sarmış, ay ise henüz doğup sisleri dağıtmaya başlamamıştı. Ne var ki yükseklerde yıldızlar parlıyor, ayın doğacağı yer kızarmaya başlıyordu. Bu yüzden ortalık karanlık sayılmazdı. Konağın, fabrikanın, bahçe kapılarının, hatta fıçı yığınlarının yerlerini birer birer gözümde canlandırabiliyordum. Sonunda ıssız bahçe yoluna dönüp baktığım zaman, burada duran bir karaltı dikkatimi çekti.

İlerlediğim zaman karaltı beni görmüş olduğunu belli etti. Demin benim yönümde yürümekteyken şimdi durmuştu. Yaklaşınca bunun bir kadın olduğunu seçtim. Biraz daha yaklaştığımda karaltı dönüp gidecek gibi yaptı, sonra durdu, ben de biraz daha yakına gittim. O zaman kadın afallamış gibi sendeleyerek adımı çağırdı, ben de, “Estella!” diye bağırdım.

“Öyle değiştim ki, beni tanıyabildiğine şaşıyorum.”

Gerçekten de güzelliğinin tazeliği geçmişti, ama o sözle anlatılamaz, erişilmez saraylı havası, sözle anlatılmaz büyüsü yerli yerindeydi. Onun güzelliğinin büyüsü eskiden bildiğim bir şeydi. Bir zamanlar dünyaya tepeden bakan o gurur dolu gözlerdeki hüzünlü, yumuşamış ışığı ise yeni görüyordum. Bir zamanlar buz gibi duygusuz olan ellerin dostça sarılışı da benim için yeni bir şeydi.

Oradaki bir sıraya oturduk.

“Ne garip, Estella!” dedim. “Bunca yıl sonra birbirimize gene ilk karşılaştığımız yerde rastlıyoruz! Sık sık geliyor musun buralara?”

“Olaydan beri ilk gelişim.”

“Benim de öyle.”

Ay doğmuştu. Göçüp gitmiş bir adamın beyaz badanalı hastane tavanına dikilen o dingin gözlerini düşündüm. Ay gitgide yükseliyordu. O adama son sözlerimi söylediğim zaman elimi nasıl tutup sıktığını düşündüm.

Üzerimize çöken sessizliği ilk bozan Estella oldu.

“Kaç kez buraya gelmeyi istedim, tasarladım bilsen. Ama bir sürü engeller çıktı karşıma. Zavallı eski köşk! Ne yazık oldu!”

Ayın ışınları gümüş rengi sislere vurduğu gibi Estella’ nın gözlerinden dökülen yaşlara da vurmuştu. Estella benim bu gözyaşlarını görmüş olduğumu bilmiyordu. Kendini tutmak için çaba harcayarak serinkanlılıkla, “Demin ortalığı gezerken merak ettin mi, neden böyle bakımsız kaldı burası?” diye sordu.

“Evet, Estella.”

“Arsa benim malım. Elimden çıkarmadığım tek mülküm bu. Başka her şeyi birer birer yitirdim, ama bunu alıkoydum. Şu son yılların yıkıntısı arasında gösterdiğim tek direnç bu oldu.”

“Üzerine yapı mı yapılacak?”

“Evet, sonunda öyle kararlaştırıldı. Şu durumuyla son bir kez görüp vedalaşmaya geldim.” Sonra Estella bana dönerek içimi titreten, ilgi dolu bir sesle, “Ya sen?” diye sordu. “Hâlâ dışarıda mı yaşıyorsun?”

“Hâlâ.”

“İşlerin iyidir. Hiç kuşkum yok bundan.”

“Çok çalışıyorum; geçinip gidecek kadar para kazanıyorum. Böylece de... evet, işlerim iyidir.”

Estella, “Seni çok düşündüm,” dedi.

“Öyle mi?”

“Hele son zamanlarda, pek çok. Uzun, çetin yıllar boyunca birçok anıları kendimden uzak tuttum. Toyluğum yüzünden değerini bilmeyip yitirdiğim şeylerin anıları... Ne var ki beni engelleyen görevler ortadan kalktıktan sonra bu anılara gönlümde yer vermeye başladım.”

“Bense seni gönlümden hiçbir zaman çıkarmadım.”

Üzerimize gene bir sessizlik çökmüştü. Sonra Estella konuştu:

“Bu yerden ayrılırken senden de ayrılacağım hiç aklıma gelmezdi. Bir bakıma seviniyorum buna.”

“Ayrılık düşüncesi seni sevindiriyor mu, Estella? Benim için ayrılık her zaman acıdır. Son ayrılışımızın acısı daha içimden çıkmadı.”

Estella, içten gelen bir sesle, “Ama o zaman, Tanrı seni esirgesin, demiştin bana; Tanrı seni bağışlasın, demiştin,” diye konuştu. “Bana bunları o zaman söyleyebildiysen şimdi haydi haydi söyleyebilirsin. Bize öğrettikleri şeylerin hepsi yalanmış çünkü. Bir tek acı çekmekmiş doğru olan. Bu yüzden senin bir zamanlar neler hissettiğini öğrendim artık. Eğildim, büküldüm, ama daha iyi bir biçime girdiğimi umarım. Gene her zamanki iyiliğini, inceliğini göster bana. Dost olduğumuzu söyle.”

“Dostuz,” diye ayağa kalkarak ona doğru eğildim.

O da yerinden kalkmıştı.

“Ayrıldığımız zaman da dost kalacağız,” dedi.

Elinden tuttum; o yıkıntıdan dışarı çıktık. Çok, çok eskiden, köyümden ilk ayrıldığım zaman sabah sisleri nasıl usul usul kalkıyorduysa şimdi de akşam saatinin sisleri usul usul eriyip gitmekteydi. Gözlerimin önüne serilen sonsuz, dingin aydınlıkta Estella’dan gene ayrılacağımı belirten en ufak bir gölge göremedim.